

Науково-
документальна
серія книг
“Реабілітовані історією”

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ГОЛОВНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ТРОНЬКО П. Т

(голова)

ДАНИЛЮК Ю. З.

(заступник голови)

РЕЄНТ О. П.

(заступник голови)

БОГУНОВ С. М.

БОРЯК Г. В.

ВОЙНАЛОВИЧ В. А.

ГОРБИК В. О.

ЖУЛИНСЬКИЙ М. Г.

ЗЯБЛЮК М. П.

КОКІН С. А.

КРЕМЕНЬ В. Г.

КУРАС І. Ф.

ЛИТВИН В. М.

ЛОЗИЦЬКИЙ В. С.

МАКОВСЬКА Н. В.

МОТРЕНКО Т. В.

НОВОХАТЬКО Л. М.

ПАПАКІН Г. В.

ПИРИГ Р. Я.

ПШЕННИКОВ О. М.

РЕПРИНЦЕВ В. Ф.

РУБЛЬОВ О. С.

СКЛЯРЕНКО Є. М.

СМОЛІЙ В. А.

СОХАНЬ П. С.

ТАБАЧНИК Д. В.

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С.

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Книга третя

ОБЛАСНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ФРОЛОВ М. О.

(голова)

КЛЕПАКОВО. О.

(заступник голови)

РПБРО П. П.

(заступник голови)

ЖИЛІПСЬКИЙ В. І.

КАЛМУКІДІ Л. Ю.

КАМІНСЬКИЙ В. Л.

КИРИЛАШ Л. І.

КОВАЛЕНКО О. С.

КОЗИРЄВ В. К.

КРАВЧЕНКО О. М.

ЛЮТИЙ Г. І.

МЕДВІДЬ С. М.

МІРОШНИЧЕНКО Т. К.

РЕДЬКО В. В.

СКЛЯРЕНКО С. М.

ТЕДЄЄВ О. С.

ТКАЧЕНКО В. Г.

ГУРЧЕНКО Ф. Г.

Видавництво
"Дніпровський металург"
Запоріжжя — 2006

ББК 63.3(4Укр)6
УДК 913(477)
Р 31

**Науково-редакційний підрозділ Запорізької облдержадміністрації
з підготовки та випуску серії книг “Реабілітовані історією”:**

РЕБРО П. П. (керівник)
ДЕРЕВ’ЯНКО І. С.,
ЖОВТЕНКО С. М.,
МЕДВЕДЄВА Н. І.,
НАУМЕНКО І. Я.,
РЕВ’ЯКІН С. Д.,
ТКАЧЕНКО О. Я.,
ШЕВЧЕНКО В. І.

СКЛЯРЕНКО Є. М. — головний консультант, доктор історичних наук, професор.

Рецензенти:

ЛЯХ С. Р. — доктор історичних наук, професор, завідуючий кафедрою історії України Запорізького національного університету;

ТУРЧЕНКО Ф. Г. — доктор історичних наук, професор, проректор Запорізького Національного університету;

ТКАЧЕНКО В. Г., — кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри загальноправових дисциплін Запорізького юридичного інституту МВС України.

ББК 63.3(4Укр)6
УДК 913(477)

ISBN 966-7748-53-7 (повне зібрання)
ISBN 966-2962-10-7 (кн. 3)

© “РЕАБІЛІТОВАНИ ІСТОРІЄЮ”, 2006
© “ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГ”, 2006

ВІД ОБЛАСНОЇ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Україна першою серед пострадянських країн прийняла Закон про реабілітацію жертв політичних репресій. Цей державний акт не був випадковим: жодна з республік колишнього СРСР не зазнала з 1917-го по 1991 рік таких нищівних і таких болючих ударів тоталітарного режиму, як Україна. Вона ж першою серед пострадянських держав приступила до створення серії науково-документальних книг "Реабілітовані історією" — грандіозного мартирологу, своєрідного поминальника (по-церковному — синодика) громадян, які стали жертвами "червоного терору".

Автори цього унікального проекту спочатку навіть не уявляли, яка величезна робота чекає дослідників. Коли на місцях (у тому числі — в Запорізькій області) науково-редакційні колективи були допущені до секретних архівів ВЧК-ГПУ-НКВД-КГБ, стало зрозуміло, що відомості про невинно репресованих земляків неможливо втиснути і в кілька великих томів (за задумом ініціаторів кожній області відводився в серії один том). У нас, на Запоріжжі, вже виходить третя книга "Реабілітовані історією", оприлюднено сотні документів, повернено із забуття понад десять тисяч імен репресованих земляків. Однак в архівах ще не досліджено багато справ безневинно засуджених людей, які підлягають реабілітації згідно із Законом України. "Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні" від 17 квітня 1991 р.

Але Запорізька область — не виняток. Так звана "класова боротьба" охоплювала всю країну. Архіпильні чекісти виявляли "контрреволюціонерів", "антирадянщиків" у всіх містах і селах, у найглухіших хуторах, ледь чи не в кожній сім'ї. На Запоріжжі у зв'язку з будівництвом Дніпрогесу, "Запоріжсталі" та інших промислових підприємств сформувалися багатонаціональні колективи. Історично на теренах області в місцях компактного проживання німців, болгар та інших виникли національні райони, а в багатьох районах з переважно українським населенням збереглися традиції козацького волелюбства. Все це неабияк лякало партійно-радянську верхівку: чи не в кожному громадянині вона вбачала "націоналіста", "махновця", "петлюрівця", "іноземного шпигуна", "соціально не-

безпечного елемента", тобто — "ворогів народу". Виконуючи директиви ЦК партії і уряду СРСР щодо "ліквідації контрреволюційних елементів", енкаведисти тортурами вибивали з приречених зізнання в скоєнні вигаданих злочинів. Та навіть при відсутності цих "зізнань" позасудові органи — "двійки", "трійки", "особливі наради" — без прокурорів і адвокатів, навіть без присутності обвинувачених виносили їм смертні вироки, засуджували на тривалі строки ув'язнення в концтаборах чи висилки на північ Росії або в найглухіші місцевості Казахстану на неминучу загибель.

З опрацьованих дослідниками документів з'ясовується, що в гонитві за "планом" і для прискорення слідства численні "уповноважені" позасудових органів об'єднували в міфічні "контрреволюційні повстанські організації" десятки й сотні людей навіть не знайомих між собою. Зокрема, в 30-х роках минулого століття після розстрілу (за сфабрикованою справою) першого секретаря Коларівського райкому партії Степана Цвяткова енкаведисти "розкрили" в районі "контрреволюційну націоналістичну організацію". За кілька днів було арештовано близько трьохсот найавторитетніших, найпрацьовитіших болгар. 235 із них розстріляли за одну ніч 1 листопада 1938 року в підвалах Дніпропетровської тюрми. Серед страчених було 19 вчителів місцевих шкіл.

І це не поодинокий факт масового знищення селян, робітників, інтелігенції. Репресії проти народу почалися відразу ж після більшовицького Жовтневого перевороту і з'явилися зловісного карального "меча революції" — ВЧК (Всеросійської Надзвичайної комісії).

У цій книзі читач знайде сотні довідок про страчених наших земляків у 1919, 1920 і 1921 роках, коли вироки писалися поспіхом на клантиках паперу, а розстріли здійснювалися негайно на місці. Так, 5 грудня 1920 року колегія Олександрівської губерньської надзвичайної комісії засудила до розстрілу з виконанням вироку протягом 24 годин Павла Головкова, Гната Прочана, Василя Тарасенка, Миколу Тиленіна, Івана Едугу, Микиту Герасимова, Кирила Єрмоленка, Володимира Женгалова і Олексія Швеця за те, що були "против строительства советской власти". Між іншим, останні четверо в цьому спискові — юнаки 17-18 років...

Як і в першій книзі запорізького тому "Реабілітовані історією", читач знайде в цьому виданні велику добірку документів, які протягом тривалого часу були недоступними дослідникам. А в розділі "Трагічні долі" вміщені документальні розповіді про наших земляків, яких скарав сталінський режим, незважаючи на їхні заслуги перед суспільством. Це прославлений військовий льотчик Герой Радянського Союзу Іван Проскуров, трудівниця колгоспу "Маяк" Оріхівського району депутат Верховної Ради УРСР першого скликання Анастасія Фоняк, голова колгоспу "Дніпрельстан" на Гуляйпільлі Іван Гопка, воїн-інтернаціоналіст із Чехії Зденко Зневак, вчений-археолог Феодосій Камінський, священник Олександр Богославський та інші наші земляки.

Найбільший за обсягом розділ книги "Повернені імена" вміщує понад три тисячі біографічних довідок про репресованих земляків.

Готували до друку цю книгу працівники науково-редакційного колективу: письменник Петро Ребро, юрист Степан Рев'якін, історик Віталій Шевченко, офіцер запасу Олександр Ткаченко, журналісти Іван Науменко та Іван Дерев'янка, редактор комп'ютерної верстки Наталія Медведєва. На громадських засадах над книгою працювали доцент Запорізького Національного університету, кандидат історичних наук Віктор Ткаченко та працівник прокуратури області, старший радник юстиції Леонід Кирилаш.

Як відомо, Всеукраїнську редколегію з підготовки і випуску серії книг "Реабілітовані історією" очолює видатний вчений і державний діяч, академік Національної Академії наук, Герой України Петро Тимофійович Тронько. Від головної редколегії над запорізьким томом шефствує доктор історичних наук, професор Є.М. Складенко.

Обласна редакційна колегія висловлює подяку облдержадміністрації, обласній раді, Службі безпеки України в Запорізькій області, облпрокуратурі, Державному архіву області, без сприяння яких (у тому числі — фінансового) було б неможливо здійснити це видання, робота над яким триває.

Що ж до репресованих (вже реабілітованих) громадян, яким пощастило дожити до цих днів, а також їхніх нащадків, то ми бажаємо їм довголіття і здоров'я та віри в торжество справедливості.

Всесоюзная Коммунистическая Партия (большевиков) ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

№ 164/33

5 октября 1938 г.

Т. г. Ежову, Вышнему;

Обкомам, Крайком, ЦК Нацкомпартий.

Выписка из протокола № 64 заседания Политбюро ЦК от _____ 1938 г.

Решение от 15.10.38г.

22. - Вопрос НКВД.

1. Принять предложения НКВД о передаче оставшихся нерассмотренных следственных дел на арестованных по У.р. национальным контингентам, согласно приказов НКВД СССР № 00485, 00489 и 00593 - 1937 года и № 802 и 826 - 1938 года, на рассмотрение Особых Троек на местах.

2. Особые тройки образуются в составе: первого секретаря обкома, крайкома ВКП(б) или ЦК нацкомпартий, начальника соответствующего Управления НКВД и Прокуратуры области, края, республики.

В Украинской и Казахской ССР и в Дальне-Восточном крае Особые тройки создаются по областям.

3. Особые тройки рассматривают дела в отношении лиц, арестованных только до 1-го августа 1938 года и заканчивают работу в 2-х месячный срок.

4. Дела на всех лиц, указанных нац.ф.р. контингентов, арестованных после 1-го августа 1938 года направлять для рассмотрения в соответствующие судебные органы, по подсудности (Военные трибуналы, линейные и областные суды, Военный Коллегиум Верховного Суда), а также на Особое Совещание при НКВД СССР.

5. Предоставить право Особым тройкам выносить приговоры в соответствии с приказом НКВД СССР № 00485 от 25-го августа 1937 года по первой и второй категориям, а также возвращать дела на исследование и выносить решения об освобождении обвиняемых из под стражи, если в делах нет достаточных материалов для осуждения обвиняемых.

6. Решения Особых троек по первой категории приводить в исполнение **НЕМЕДЛЕННО**.

СЕКРЕТАРЬ ЦК

И. Сталин

Ксерокопія Постанови Політбюро ЦК ВКП(б) від 15 вересня 1938 року про створення Особливих трійок (в областях — у складі першого секретаря обкому партії, начальника обласного управління НКВС і прокурора області), їхні функції, а також про те, що їхні вироки по першій категорії (розстріл) виконуються НЕГАЙНО

ЩОБ НЕ ПОВТОРИЛОСЯ НІКОЛИ

**З виступу Президента України В. А. Ющенка 15 травня 2005 року
на мітингу в Биківні з нагоди Дня пам'яті жертв
комуністичних репресій і голодоморів.**

**Президент України
Віктор ЮЩЕНКО.**

Голодомори, репресії, тотальне винищення нашого народу... — це не що інше, як геноцид української нації... Наближається той час, коли ми повинні сказати: це не просто рядова сторінка, не просто середньовіччя ХХ століття, яке торкнулося України через політичні репресії, — це зло, про яке повинна знати кожна людина, — тоді воно не повториться, а стане нашою історією... Держава повинна створити нову соціальну політику стосовно тих людей, яких торкнулися репресії...

Давайте подивимося на Голодомор. Мені, як Президенту, навіть соромно розпочинати дискусію, коли ти не можеш назвати цифру — скільки ж наших дідів-прадівів тоді полягло — три, п'ять, сім, одинадцять мільйонів... У голові не вкладається, що таке — тисяча загублених життів! А мова йде про мільйони.

**Газета "Шлях перемоги"
від 18 травня 2005 року.**

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ*

№ 1. НАКАЗ ВСЕРОСІЙСЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ (ВЧК) ПРО РЕПРЕСИВНІ ЗАХОДИ ДО АНАРХІСТІВ, ЕСЕРІВ, МЕНШОВИКІВ

28 лютого 1920 р.

Сов. секретно

ПРИКАЗ

Всероссийской Чрезвычайной Комиссии № 52
Москва, 28-го февраля 1920 г.

Эс-эры и меньшевики, пользуясь естественным недовольством рабочих тяжелыми условиями жизни, стараются вызвать забастовочное движение, направленное протв Советской власти и РКП, придав ему организованный Всероссийский характер.

Всем Губчека в самый кратчайший срок разбить аппарат антисоветских партий, для чого ВЧК ПРИКАЗЫВАЕТ:

1. Из'ять в подведомственном вам районе всех анархистов, эс-эров и меньшевиков из интеллигенции, особенно служащих в Земотделах, профорганах и распределительных учреждениях.

2. Из'ять активных эс-эров, меньшевиков и анархистов, работающих на заводах и призывающих к забастовкам, выступлениям и демонстрациям. Действовать особенно осторожно по отношению к рабочим и принимать по отношению к ним репрессивные меры лишь при наличии конкретных данных об их контр-революционной деятельности.

3. Решение об арестах лиц из рабочей среды принимать совместно с Парткоммами и всю эту работу обязательно согласовать с ними.

4. Воздействовать на парткоммы, губисполкомы и пр. в целях развития максимальной деятельности в направлении удовлетворения неотложных нужд рабочих, ибо чекистские средства должны служить только подспорьем в создании желательного перелома в настроении рабочих масс.

5. Беспощадно бороться с белогвардейцами и особенно зорко следить, чтобы белогвардейские элементы комсостава не подстрекали красноармейцев пускать в ход оружие против рабочих.

---

* Документи публікуються зі збереженням мови, стилю та орфографії оригіналу, з незначними скороченнями (ред.).

6. никоим образом не допускать белогвардейских выступлений, обсудив все меры борьбы с Парткомами.

7. В случае выступления рабочих на улицу, разлагать толпу включением в ее состав своих людей — коммунистов.

8. На виду толпы арестов рабочих отнюдь не производить.

9. О всех забастовках и событиях подобного рода срочно доносить в ВЧК шифрованными телеграммами.

Зам. Председателя ВЧК КСЕНОФОНТОВ
Нач. Адм. Орг. Управлений ВЧК А. ПЕТЕРС

ДАЗО. Фонд П. — 377. — Он. 1 — Спр. 364. — Арк. 117.

Виготовлене друкарським способом.

№ 2. З ВИРОКУ ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО РЕВОЛЮЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ СТОСОВНО ГРОМАДЯНИНА ЩЕКОТИХІНА В. Г.*

2 січня 1921 р.

...Принимая во внимание, что в советской республике нет места лицам, у которых руки обогреты кровью рабочих и крестьян, умирающих на баррикадах, а теперь еще старающиеся подточить всеми имеющимися средствами власть истинно трудящихся, **приговорил**: обвиняемого **ЩЕКОТИХИНА ВАСИЛИЯ** подвергнуть высшей мере наказания — **расстрелять**.

Но принимая во внимание, что теперь Советская власть, расправившись с врагами на внешних фронтах с Российской контр-революционной сворой, и приступив к мирному труду, не желая крови, и удовлетворится только обезоружением своих врагов, приговорить: расстрел заменить отправкой в концлагерь в пределах Р.С.Ф.С.Р. на все время гражданской войны.

Председатель ГОПШЕ
Члены БРАСЛАВСКИЙ
ПЛАТОНОВА
Секретарь ГИЛЬ ГУ РА

ДАЗО. — Р. — 1241. — Спр. 2. — Спр. 1. — Арк. 1—7.

* Щекотихін Василь Григнорович — домовласник. Після повернення радянських військ в м. Олександрівськ у листопаді 1920 р. мешканців будинку було виселено, а Щекотихіна В. Г. заарештовано і звинувачено у контрреволюційній діяльності. Будинок передано губернському каральному відділу для облаштування в ньому БУПР'у.

№ 3. ВІДОЗВА ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО ВІДДІЛУ УПРАВЛІННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ ДО ПОВІТОВИХ З'ЇЗДІВ КОМІТЕТІВ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН

Не пізніше 12 січня 1921 р.

Что должен знать НЕЗАМОЖНЫЙ СЕЛЯНИН,

готовясь к Уездным Съездам Комнезамов
на 12 Января 1921 года.

1) Заложил у себя на селе прочный фундамент власти бедняка и середняка, объявив безповеротно войну кулаку.

2) Осмотрел тщательно свои ряды—и проверь не пролезли ли в твою организацию Комнезаможной кулацкие или темные элементы (списки всех членов с указанием на инициальное положение) по возможности захватить.

3) Оглянись на Ревком, не засел ли спекулянт, кулак, дезертир, бандит или прочая контр-революционная свора.

4) А главное прими самое деятельное участие через своих представителей, в волостных и сельских комиссиях по выборам Советов и Исполкомов

5) Заставь сельские комиссии немедленно составить списки согласно инструкции Центрального Украинского избирать по выборам § 20-27 на лиц не имеющих права участвовать на выборах.

6) Захватите собою списки отстраненных комиссиями от выборов в Советы с указанием за что удален.

7) Дай знать Центру по инстанциям о всех нарушениях Комиссиями или Ревкомом при их работе, или привези с собою этот материал на Съезд.

8) Каждый приехавший на съезд должен привезти с собою сведения: список председателей Комнезамов, какое отношение Ревкома к Комнезамову, что сделано Комнезамовом по борьбе с дезертирством, бандитизмом, по учету и влиянию излиянков у кулаков, продрозверстия за счет весеннего обмена (распределения земли, способы обработки, семенной материал и инвентарь) и протоколы и резолюция Комнезамовей.

Информационно-инструкторский под'отдел
Александровского Губотуправа.

№ 4. ТЕЗИ ПОЛІТУПРАВЛІННЯ 4-ї АРМІЇ ПРО ЗМІСТ І НАПРЯМКИ АГІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРОТИ МАХНОВЩИНИ

Не пізніше березня 1921 р.

ТЕЗИСЫ для агитаторов против махновщины

1. Украина в течении грех лет представляла из себя поле гражданской войны. За этот период на ее территории сменилось до 14 властей. Проходившие армии борющихся противников разоряли крестьянство: брали хлеб, скот, лошадей. Ни одна власть продолжительное время не устояла и не могла наладить аппарата дающего что нибудь крестьянину. В силу этого у крестьянина сложилось определенно враждебное отношение ко всякой вновь приходящей власти.

2. Советская власть, как власть классовая задела украинское кулачество и богатейшие слои крестьянства отняв у них излишки земли и хлеба. Это в особенности озлобило украинского кулака против Сов. власти.

3. Указанные причины заставили крестьянство, в особенности кулачество, взяться за оружие (оружие в деревнях оставлено уходившими армиями). Создались особые отряды которые обратили борьбу против приходящих властей в профессию, вылившуюся в отдельные формы бандитизма. Банды организовывались в отдельные группы руководимые главарями, типичным представителем бандитских групп является Махно.

4. Махно своей бандитской работе и борьбе против Советской власти дает идейную подкладку анархизма, безвластия. Низвергнуть Советскую власть — значит отнять, оружие подавления буржуазии из рук трудящихся и дать возможность генералам, помещикам, кулакам возстановить свою власть. Трудящийся без своей власти не может защищаться от буржуазии. Организованной силе буржуазии нужно противопоставить организованную силу пролетариата, а для этого нужна власть трудящихся. Таким образом, слова о безвластии, есть бессмысленная фраза, затуманивающая головы крестьянам и выгодная богатыям, кулакам.

5. Состав армии Махно: командиры бежавшие преступники, рядовые махновцы — дезертиры или просто бандиты участвующие в рядах армии ради грабежа и легкой нажины.

6. Махно поддерживают кулаки, которые не хотят отдать бедняку землю, рабочему хлеб. Банды Махно они используют для борьбы против Сов. власти, надеясь на приход буржуазии. Своим засильем и обманом, пользуясь темнотой крестьян они иногда вовлекают их в борьбу.

7. Махновцы расстреливают членов комнезамостей (комитетов бедноты), коммунистов, красноармейцев, бедняков крестьян, стоящих за советскую власть. Махновцы совершают еврейские погромы (подобно старой жандармерии).

8. Махновцы грабят крестьян, разрушают железные дороги, взрывают мосты, не дают возможности заняться мирным строительством. Махновцы — бандиты контр-революционеры, пособники генералов помещиков кулаков. Борьба с Махно — есть борьба с контр-революцией за революцию.

9. Борьба с Махно есть долг каждого трудящегося. Необходимо отнять опору Махно на кулачество: для чего расслоение деревни первейшая обязанность. Вырвать из цепких рук кулака бедняков, отделить середняков противопоставить всю организованную в Комнезаможи (комитету бедноты) бедноту и тогда борьба с Махно будет вестись успешно.

Политуправление 4 армии

ДАЗО. — Ф. П. — 337. — Он. 1.— Спр. 376. — Арк. 17.

№ 5. ВІДОЗВА ЗАПОРІЗЬКИХ ГУБВИКОНКОМУ, ГУБПАРТКОМУ ТА ПОЛІТВІДДІЛУ 3-го КІННОГО КОРПУСУ ПРО АМНІСТІЮ ТИМ, ЩО "РОЗКАЯЛИСЯ"

Не пізніше березня 1921 р.

ВОЗЗВАНІЕ

Об амнистии раскаявшимся бандитам

Велико преступление бандитов против власти рабочих и крестьян. С подлым делом выступили они против Республики, когда она только что начала оправляться от борьбы с помещиками и капиталистами, только что приступила к борьбе с хозяйственной разрухой.

Голод и холод несли банды Махно и его приспешники.

Благодаря героическим усилиям Красной армии и помощи сознательных крестьян, бандитизм пошел на убыль. Все обмануте, кто пошли в шайки различных "атаманов" и "батек", привлеченные их красивыми фразами и щедрыми посулами, начинают оставлять их ряды.

Советская власть идет им на встречу. У-ый Всеукраинский с'езд советов постановил объявить широкую амнистию всем заблудившимся.

Все виновные которые явятся в распоряжение местных властей не позднее 16 апреля, сдадут оружие и обяжутся не участвовать ни в каких вооруженных выступлениях против Сов. власти, подлежат этой амнистии.

Власть трудящихся в последний раз дает возможность всем заблуждающимся исправить свою ошибку, объявляет им свое прощение, если они раскаются. Пусть спешат признать свою виновность и возвращаются в честные ряды рабочих и крестьян.

До 16-го апреля.

Всех же, которые пренебрегут этой возможностью помилования Советская власть будет считать заклятыми врагами революции и пролетариата.

Жестокая кара ждет нераскаявшихся злодеев!

Всякий, неявившийся до 16 апреля — сам себе подписывает смертный приговор. Пусть же все воспользуются амнистией хозяина Украинской земли У-го Всеукраинского съезда Советов.

Запорожский Губисполком.
Запорожский Губпартком
Политотдел 3-го кон кори у с а

ДАЗО. — Ф. П. — 337. — Оп. 1. — Спр. 376. — Арк. 6.
Друкарський відбиток.

№ 6. НАКАЗ ВУЦВКУ, ЦК КП(б)У, ВУЧК ЗАПОРІЗЬКОМУ ГУБЕРНСЬКОМУ ВИКОНКОМУ ПРО СТВОРЕННЯ ТРІЙОК З ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1921 р.

**Из Харькова. Копию в расшифрованном виде вручить
Губкому и Губисполкому.**

Правильной постановке, взаимного осведомления мест и центра ВУЦИК, ЦКПУ, ВУЧК предлагается Вам немедленно организовать губернские Тройки по Госинформации. Тройка составляется из Завотделом Управления Губисполкома Завинструкторского под/отд Губкома и члена Коллегии Губчека. Тройка несет коллективную ответственность за информацию. Сводки должны идти за двумя подписями. Тройки не создают своего специального аппарата. Подготовка и сосі авка сведений производится через соответствующие Информотделы учреждений и сосредоточиваются окончательно вырабатывается в Информотделении соответствующая Губчека. Информотделении Губчека является обрабатывающим и передаточным аппаратом по отношению к Центру Целью получения всестороннего материала Тройка обязана все соответствующие учреждения, как то: Губвоенкомата, Губсовнархоза, Продком, О.Д.Т.Ч.К., Д.Т.Ч.К. и прочее под ответственность их руководителей доставлять в Информотдел ЧК установленные сроки весь имеющийся у них материал, как секретного так и не секретного характера в виде сводок. На Особотделы на местах возлагается обязанность передавать имеющиеся у них сводки Информотделу Губчека без всякою промедления.

Обработанные материалы в виде общей сводки каждые три дня передаются по п[р]оводу Информотделу ВУЧК. Сводки Госинформации составляются по схеме предложенной телеграммы Москвы ВЧК. Сводки Госинформации направляются только ВУЧК Харьков. Требование непосредственной по-

сылки Госинформации Москвы настоящим отменяется. Ведомственные сводки с ведением новой не упраздняются, но должны носить строговедомственный характер. Общая сводка о состоянии Республики будет посылаться всем Губисполкомам, Губкомам, Губчека.

Ввиду чрезвычайного задания возлагаемых на Губинформацию, Паркомы и Исполкомы обязаны принять немедленно меры управлению главного аппарата осведомления Информотделов Губчека, наполняя их людьми и техническими средствами. Из уездов поступают сведения по ведомственным линиям дополнительно инструкции разрабатываются будут прислано телеграфно.

Расшифрована 20 июня.

(підпис)

ДАЗО. Ф. П. — 6638. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 24. Оригінал.
Машинопис.

№ 7. ВИТЯГ З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ ПРО СТАВЛЕННЯ РОБІТНИКІВ ДО РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

17 липня 1921 р. № 43

Екатерининские мастерские: Отношение к Соввласти неудовлетворительное. Производительность падает с каждым днем. Один из рабочих задал СИДОРОВУ (члену месткома) вопрос "Чем это объясняется, что рабочие так плохо работают?" тот, даже обидевшись, возразил "А что у нас хлеб есть, удовлетворяем мы рабочих", на этом и было закончено.

Из продовольствия рабочие получили только по I ф хлеба в сутки. Получено 169 предметов прозодежды из коих 25 пар детских ботинок и 20 пар ботинок, которые нужно починить. Все означенные предметы еще не распределены. Ввиду того, что большинство рабочих совершенно разуты, а тем более, таких которые работают на горячих местах, как например, у горна в кузнечном цехе, котельном цехе и литейном. Было разрешено выдавать рабочим колодки, которые заготавливались из дерева, имеющегося при мастерских. Но впоследствии был получен приказ не выдавать дерево, но держать только для растопки паровозов вследствие чего рабочие заявили, что "Если им не дадут колодки, то в выше перечисленных местах никто работать не будет."

Наблюдение продолжается.

Выписка верно:

делопроизводитель Губинформации ЗГЧК

(підпис)

ДАЗО. Ф. П. — 6638. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 25. Копія.
Машинопис.

**№ 8. ЛИСТ ГОЛОВИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ГУБЕРНСЬКОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ ДО СЕКРЕТАРЯ
ГУБЕРНСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО СПРИЯННЯ В ЗАЛУЧЕННІ КОМУНІСТІВ
ДО МЕРЕЖІ ІНФОРМАТОРІВ**

20 липня 1921 р.

**Секретно
Лично (дописано від руки)**

Секретарю губкома Запорожъе

Вследствии установленной усиленной деятельности в губернии контр-революции и антикоммунистических партий, в целях расширения осведомительной связи, на основании циркулярного письма ЦК РКП обязывающего каждого коммуниста быть осведомителем в органах чрезвычайной комиссии ЗГЧК просит выдать предявителю сего товар. НОВИЦКОМУ мандат в том что он имеет право в порядке партийной дисциплины привлекать исключительно членов партии к осведомительной работе от ЗГЧК. Одновременно с этим ЗГЧК просит издать соответствующее циркулярное распоряжение на места. О последующем ЗГЧК просит уведомить.

**Предгубчека (підпис)
Завсекретперот (підпис)
Завгубинформации (підпис)**

ДАЗО. — Ф. П. — 6638. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 48.
Машинопис.

**№ 9. 3 НАКАЗУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ГУБЕРНСЬКОЇ НАРАДИ
ПРО ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ З БАНДИТИЗМОМ**

27 липня 1921 р.

...В целях скорейшей ликвидации бандитизма, упрочения органов Сов-власти и привлечения к активной борьбе с бандитизмом широких слоев трудового селянства Запорожское Губсовещание в соответствии с постановлением СНК УССР ПРИКАЗЫВАЕТ:

1) Создать на местах в качестве органов активной борьбы с бандитизмом сельские волостные комитеты самообороны в составе исполкома, члена местной ячейки УКПУ или комнезаможей и начальника территориального отряда, создаваемого согласно настоящего приказа.

2) Из всех совработников и организаций на местах и всего надежного трудового крестьянского элемента создать местные территориальные части для самообороны и активной борьбы с бандитизмом по нижеследующему принципу: отряды формируются на чисто территориальных милиционных началах, со включением в их состав по добровольному согласию всех работников — а) Сельских и волостных исполкомов со всеми их отделами, б) Комнезаможей. в) Ком'ячеек, г) Ирод-организаций, д) Милиции, е) Местных военкоматов, ж) Всякого рода инструкторов и представителей центральных органов Соввласти, з) Отпускных красноармейцев и всех активных сторонников Соввласти из рядов крестьянства.

4. Все формирования производятся на основании постановления уездных совещаний... при ближайшем участии и идейном руководстве со стороны уездных и районных партийных комитетов, волостных и сельских ячеек, органов ЧК, особых отделов и ближайших войсковых политорганизаций... твердо помнить, чтобы отряды при недостаточно добросовестном... подборе работников не выразились в легализованные бандитские шайки.

5. Во главе каждого волостного отряда назначается постановлением райсовещания соответствующие начальники, из наиболее энергичных, отважных, настойчивых работников района или волости (военкомы, начмилиции и др.).

7) В целях надлежащего боевого воспитания и проверки отчетливости и быстроты мобилизации по окончании формирования и в последующем, не менее одного раза в месяц, производятся периодические военные или районные поверочные сборы всех участников отрядов в полном боевом их составе и вооружении.

9) Боевые сборы в случае появления бандитов, активных боевых действий в соседних ближайших районах объявляются и осуществляются в 6 часовой срок местными комитетами или общим постановлением районных и уездных совещаний.

10) При каждом сборе... на сборный пункт являются решительно все состоящие в отряде, за исключением тех лиц, коим будут даны специальные и секретные задания... лица, состоящие в отряде и по мотивам шкурнического характера не явившиеся на сбор... признаются изменниками трудового народа и по постановлению районных совещаний подвергаются высшим мерам наказаний вплоть до расстрела.

12) Отряды формируются в зависимости от местных средств из двух родов оружия, — пехоты и конницы, — при чем пехота передвигается на тачанках и повозках иного типа. Никаких штабов, а тем более и хозяйственных органов не формировать.

13) Лошади, тачанки, седла и другое имущество, в момент сбора доставляются из своих средств или по заранее разработанному мобилизационному плану от местных кулацких слоев на время действия отряда. Оружие и патроны добываются исключительно на местах путем всестороннего изъятия его от населения.

15) В местностях заведомо враждебных Советской власти с полным отсутствием сколько нибудь надежных работников и надежного селянства... формирование отрядов безусловно не производить...

Зампредгубсовещания — Предгубисполкома ЛЫРЕВ
Начдив 30 Иркутской ГРЯЗНОВ
Зампредгуб ЧК САДОВСКИЙ
Зампредапродкомгуб ЦЕЙТЛИН
Секретарь Губ кома БЕЛИКОВ

ДАЮ. — Ф. П. — 337. — Оп. 1. — Спр. 376. — Арк. 1,2.
Друкарський відбиток.

**№ 10. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ГОЛОВИ ХОРТИЦЬКОГО
РАЙОННОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО КОМІТЕТУ
СВОЄМУ ЗАСТУПНИКУ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ
РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ ЗА НЕСПЛАТУ
ПРОДОВОЛЬЧОГО ПОДАТКУ.**

30 серпня 1921 р.

Телефонограмма № 2/4095
Зам. предрайонпредкома тов. Норкину

На телефонограмму от 28/УІІІ — с. г., не желающих подчиняться на ваши требования и не желающих платить продналог, конфисковать имущество, арестовать и направлять в Никополь, для предания суду Ревтрибунала.

Получено:
30 августа 1921 г.

Предрайонпродкома ХОЛОДНЫЙ

ДАЗО. Ф. П. — 337. — Оп. 1. — Спр. 375. — Арк. 35. Оригінал.

**№ 11. З РОЗПОРЯДЖЕННЯ ГОЛОВИ ЗАПОРІЗЬКОЇ
ГУБЕРНСЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ
ДО ГУБЕРНСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО ОБОВ'ЯЗКОВЕ ЗАЛУЧЕННЯ КОМУНІСТІВ
ДО МЕРЕЖІ ІНФОРМАТОРІВ**

Не пізніше 10 вересня 1921 р.

Усилившаяся деятельность, и как следствие этого, влияние контрреволюции всех оттенков по всей Украине в частности в Зап. губ., поставила очередную задачу перед ЗГЧК об усилении осведомительной сети. [...] Проведен-

ние в жизнь этой столь сложной и вместе с тем сугубо важной задачи требует широкое вовлечение партийных кругов. По предполагаемому плану осведомления, каждый член партии, где бы то ни было в предприятиях, заводах, учреждениях, кварталах и т. д. ...должен параллельно со своей прямой работы, обязательное правило выполнять в порядке совместительства, обязанности чекиста, являясь осведомителем ... и безпрекословно повинуюсь исполняя распоряжения и задания соответствующих уполномоченных ЧК.

[...] Основываясь на циркулярное распоряжение ЦК (партий), ЗГЧК просит Губком в порядке чрезвычайной спешности издания соответствующих циркулярных писем... партийным организациям и последним по низовым инстанциям, ячейкам, в которых было бы разъяснено значение этих мероприятий с одной стороны, немедленно проведение в жизнь с другой.

Параллельно с этим на местах партийные организации под ответственность Предучека и Завполитбюро должны выдать уполномоченным по информации мандаты, дающие им право привлекать в порядке партийной дисциплины всех членов и кандидатов КПУ к этой работе.

Предгубчека (підпис)
Завсекретоперот (підпис)
Секретарь комиссии (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 6638. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 112.
Машинопис.

№ 12. ВИРОК ВИЇЗНОЇ СЕСІЇ ГУБРЕВТРИБУНАЛУ СЕЛЯНАМ, ЯКІ НЕ СПЛАТИЛИ ПРОДПОДАТОК

27 вересня 1921 р.

ПРИГОВОР

Выездной сессии Запорожского губернского Революционного Трибунала по продналоговым преступлениям по Запорожскому уезду 27 сентября 1921 г. в 6 час. вечера

Именем Украинской Социалистической Советской Республики Выездная сессия Запорожского Губернского Революционного Трибунала в составе: председателя тов. Долотов
членов Разуменко А.

Я. Никаноров

при секретаре: Соловье С. Г.

Заслушав дело по обвинению граждан с. Петро-Свистуново той же волости Запорожского уезда

Хижняка Егора Сидоровича, 54 года

Ткаченка Артема Романовича, 70 лет и

Семененко Никиту Васильевича, 60 лет в умышленной неуплате продналога укрытии земли и увеличении едоков сессия наша доказанным:

I Что Гражданин Хижняк Егор Сидорович безусловно старался всячески злостно уклониться от продналога, что видно из фактов укрытия 20 десятин земли при посеве 31 десятины и имеющихся пашни 40 десятины и увеличения количества едоков на 4 человека, которые состоят из его сына, живущего на хут. Михайловском Лукашевской волости отдельным и самостоятельным хозяйством, кроме того при опросах на суде укрывал фактическое наличие имущество, на что было указано обвинительной стороной, выразившейся в одну сеялку.

II Что Гражд. Ткаченко Артем Романович, имея 45 дес., указал в списках продналоговых только 20 при наличии посевной площади под разными культурами 21 дес. при том условии, что не обработана под черный пар земля свыше 21 дес., в общем укрыв 25 дес. и приналоге на него 95 п. внес только $8\frac{1}{2}$ п. что говорит также за умышленное злостное и сознательное уклонение от продналога.

III Что Семененко Никита Васил., имея посева 29 дес. и налога 137-п внес только $12\frac{1}{2}$ п по его показанию будучи также одним из самых выдающихся по экономическому положению и когда более слабые уплотнили полностью он категорически отказался от уплаты.

IV Принимая во внимание, что вышепоименованные граждане как-то Семененко и Хижняк за неподчинение Советской власти и первый имея сына, котрый находится в войсках Врангеля, почему все взятое вместе с невыполнением ими всеми продналога, говорит о непримиримом и враждебном отношении к власти Рабочих и Крестьян, а посему и учитывая то обстоятельство, что таковые сознавая тяжесть в которой находится Советская Республика в связи с постигшим ее недородом и имея возможность внесением продналога исправить свои грехи, в прошлом, наоборот враждебно и умышленно старались при всей возможности уплатить таковой, — злостно старались уклониться и тем самым еще раз доказать свою враждебность и показать себя непримиримыми врагами Советской Власти по отношению которым Рабоче-Крестьянская власть также должна быть непримирима и жестока вплоть до высшей меры назания дабы раз и навсегда покончить с остатками своих внутренних врагов, но принимая во внимание их преклонный возраст и признание своей вины Революционный Трибунал Приговорил:

1) ХИЖНЯКА Егора Константиновича (так у тексті — ред.) к одному году принудительных общественных работ условно и немедленной конфискации одной лошади, одной коровы, одной овцы и одной сеялки с передачей 6 десят. засеянного черного пара из 12 д. волземотделу.

2) ТКАЧЕНКА Артема Романовича к трем месяцам общественных принудительных работ условно и немедленной конфискации двух лошадей, одной коровы.

3) СЕМЕНЕНКО Никиту Васильевича одному году общественных принудительных работ условно и немедленной конфискации одной телки, одной свиньи, двух овец и одного буккера с передачей 2 дес. земли волземотделу из засеянных им 5 дес. Черного пара.

4) Условность приговора считать в течении одного года т. е. с 20 ч. 27 сент. 1921 г. по 20 ч. 27 / IX 22 года.

5) Налог выполнить с положенной пеней на каждого в течении 48 часов с момента указанного в пункте 4.

Приговор окончательный и обжалованию не подлежит.

20 часов 27 сентября 1921 г.

Председатель (підпис) ДОЛОТОВ
Члены (підписи) А. НИКАНОРОВ
А. Я. РАЗУМЕНКО
Секретарь (підпис) СОЛОВЕЙ

Приговор нам объявлен по объявлению в чем и подписуемся

Н. СЕМЕНЕНКО, Е. ХИЖНЯК, А. ТКАЧЕНКО (підписи)

ДАЗО. Ф. П. — 47. — Оп. 1. — Спр. 50. — Арк. 12—13.
Машинопис.

№ 13. НАКАЗ ЗАПОРІЗЬКОЇ ГУБЕРНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ НАРАДИ ПРО ЗАБОРОНУ ВИВЕЗЕННЯ ПРОДОВОЛЬСТВА З ГУБЕРНІЇ

Не пізніше 8 жовтня 1921 р.

В целях усиления продовольственной работы и вывоза хлеба для немедленной помощи голодающим рабочим севера Губернское Военное Совецание приказывает:

1) Подтвердить к неуклонному и строжайшему выполнению приказа Губвоенсовещания от 5 мая о запрещении В'езда в Запорожскую губ. и вывоза из ее пределов продовольствия.

2) Лиц нарушающих упомянутый приказ подвергать без суда заключению в концентрационный лагерь на 5 лет.

3) Вменить в обязанность всем органам власти, находящимся в пределах губернии, в селах и на жел. дор. станциях, лил, прибывающих с севера в целях закупки продовольствия, независимо от имеющихся у них документов задерживать и препровождать в распоряжение соответствующих исполкомов.

4) В случае не выполнения § 3 Исполкомы будут привлекаться к ответственности.

5) У мешочников, скопившихся на жел. дор. станциях, имеющийся у них хлеб конфисковать. Все скопившиеся на жел. дор. станциях немедленно препровождаются из пределов губернии.

6) Проезд на крышах, буферах, подножках поездов и проезд без документов жел. дор. Запорожской губернии согласно приказа совета обороны республики карается заключением в концентрационный лагерь на 5 лет. Выпол-

нение настоящего под страхом строжайшей ответственности возлагается на соответствующие органы власти.

7) Приказ входит в силу немедленно после его опубликования.

Зампредгубвоенсовета
и Зампредгубисполкома ЛЫРЕВ
Командующий северной группой войск
Начдив 30 ГРЯЗНОЕ

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Сир. 2554, — Арк. 85.
Друкарський відбиток.

ПРИКАЗ № 84.

Запорожского Губернского Военного Совета.

В целях усиления продовольственной работы и вывоза хлеба для немедленной помощи голодающим рабочим Севера Губернский Совет приказывает:

1) Подтвердить и безусловному и строжайшему выполнению приказа Губвоенсовета от 5-го мая о запрещении выезда в Запорожскую губ. и вывоза из ее пределов продовольствия.

2) Лиц нарушающих упомянутый приказ подвергать без суда заключению в Концентрационный лагерь на 5 лет.

3) Внести в обязанность всех органов власти, находящихся в пределах губернии, в селах и на жел.-дор. станциях, лиц прибывающих с Севера в целях закупки продовольствия, независимо от имеющихся у них документов задерживать и препровождать в распоряжение соответствующих Начдивов.

4) В случае невыполнения 3. Исключены будут привлечение к ответственности.

5. У железнодорожников, стоящих на жел.-дор. станциях, исключены у них хлеб конфисковать. Все съезжающие на жел.-дор станциях немедленно препровождаются за пределы губернии.

6) Проезд на рынках, буферах, подомных поседов и проезд без документов жел.-дор. Запорожской губернии согласно приказа Совета Оборонны Республики карается заключением в Концентрационный лагерь на 5 лет. Выполнение настоящего под страхом строжайшей ответственности возлагается на соответствующие органы власти.

7) Приказ входит в силу немедленно после его опубликования.

Зампредгубвоенсовета
и Зампредгубисполкома ЛЫРЕВ

Командующий Северной группой войск
Начдив 30 ГРЯЗНОЕ

**№ 14. ІЗ ЗВЕДЕННЯ ПЕТРОПАВЛІВСЬКОГО
ВОЛВИКОНКОМУ БЕРДЯНСЬКОГО ОКРУГУ
ПРО ГОЛОДУВАННЯ СЕЛЯН**

15 листопада 1921 р.

**Петропавловский
волостной исполком 15 ноября 1921 г.
№ 115**

**Секретно
П-Павловскую Волкомаечку
Сведения с 1 сентября по 15 ноября с. г.**

[...]

4) В связи с отсутствием хлебных злаков — 75 % населения волости употребляют сурогат: (глина-каолин), солома, курай, кочны с кукурузы, стебель кукурузы и проч./ мешая 5, 10, 20 и 50% зерна а также замечается массовое употребление населением лошадей пришедших в общий упадок сил из за отсутствия фуража.

[...]

**Председатель (підпис)
Секретарь (підпис)**

ДАЗО. — Ф. П. — 6. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 6. Оригинал.
Рукопис.

**№ 15. НАКАЗ ОРІХІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ НАРАДИ ПРО ЗДАВАННЯ
НАСЕЛЕННЯМ ЗБРОЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО
СПОРЯДЖЕННЯ**

Не пізніше листопада 1921 р.

П Р И К А З

Ореховского Районного Чрезвычайного Совещания.

§ 1. На основании приказа Губвоенсовета № 82 объявля-
ется для населения города Орехова и волостей: Ореховской,
Преображенской, Белецкой, Жеребенцкой и Камышевахской, что
РАЙСОВЕЩАНИЕМ ОБЪЯВЛЯЕТСЯ

**НЕДЕЛЯ СДАЧИ ОРУЖИЯ
И ВСЕГО ВОЙНСКОГО ИМУЩЕСТВА.**

§ 2. Порядок сдачи в городе Орехове: все граждане имеющие какие-либо оружие: винтовки, обрезы, револьверы, пулеметы, пики, шашки, кинжалы, кортики, патроны винтовочные, револьверные и орудийные снаряды; а также и пустые гильзы и гильзы иставаны, должны сдавать в Райсовещание, улица Шевченко, дом Тимофеева №....., в волостях: в комитеты самообороны.

§ 3. Все гражданские учреждения и отдельные ответственные товарищи имеющие оружие должны зарегистрировать таковые в городе—в Райсовещании, в волостях—в комитетах самообороны.

§ 4. Всем селениям близ прилегающих к линии железной дороги вменяется охрана таковой, Райсовещание предупреждает, что в случае порчи линии или телеграфно-телефонных проводов в районе селения коего проходят таковые данное население будет привлечено к ответственности вплоть до изъятия заложников.

§ 5. Наблюдается по городу Орехову и волостям беспечная ночная стрельба, которая с опубликованием настоящего приказа в корне должна пресекся. Всем квартальным старостам и самоохране вменяется в обязанность за наблюдением и исполнением настоящего параграфа при нарушении коего, где произойдет стрельба, ответственны в целом ложится на кварталы, что и будет пресекаться вплоть до з'яття заложников.

§ 6. За неисполнение всех выше указанных параграфов виновные в нарушении таковых, будут привлекаться к строгой ответственности вплоть до расстрела.

Приказ вхедит в силу со дня опубликования.

Предрайсовещания *Вагохов.*

Секретарь *Капрахов.*

..... июля 1921 года.
город Орехов.

Орехов, 1-я Советна.

ДАЮ. — Фонд. П. — 337. — Оп. 1. — Спр. 376. — Арк. 3.
Друкарський відбиток.

№ 16. 3 МАТЕРІАЛІВ ГУБЕРНСЬКОГО РЕВТРИБУНАЛУ ПРО ФАКТИ ЛЮДОЇДСТВА У ВЕЛИКОТОКМАЦЬКОМУ РАЙОНІ

ДЕЛО № 43

по обвинению гр. села Петропавловки Щербахи Григория
в людоедстве

Начато 4 апреля
Окончено 7 июля 1922 г.
на 13 листах

Секретно
Председателю Укомголода
Б-Токмак

13 сего мая в Петропавловке части Шевченко сельсоветом обнаружен случай людоедства куда была направлена комиссия для установления факта действительности этого случая которой выяснено, что гражд. Щербаха Григорий Алексеевич 52 лет вдов ныне считая такового умершим имел семью состоящую из 4-х душ из числа членов семьи старшего возраста доч 19 лет ушла в Полтаву остальные остались при нем в Петропавловке Анна 16 л Мария 13 л и Кирил 14 л. которая семья ввиду упадка в сильное бедственное положение в связи с недородом 1921 г. произвело убийство сперва Марию 13 л. употребив мясо убитой на еду вместе употребил с дочерью Анной и сыном Кириллом, после чего поочереды был убит Кирил и также оставшийся с'еден кроме двух члена семьи Щербахой убита доч граждан Лисового которая также на почве голода прибыла к нему в дом просить милостыню фактом доказательства сего случая служит копия акта комиссии которая при сем прилагается.

Сообщая о вышеизложенном Укомголоду ставлю в известность таковой что Петропавловка в виду впадения ее в сильно катастрофическое положение как ресурсы продовольствия на месте исчерпала, получение с Укомголода не значительное из числа населения Петропавловки в настоящее время голода-ет 5226 душ:

больных на почве голода 1415
смертных случаев с 1 января на 15/IV г. 410
с 15/IV по 1 мая 134
с 1 мая по 7 мая 13
с 7 мая по 15 мая 18

Всего умерло на почве голода за период с 1 января 1922 г. по 15 мая 575 душ и голод все таки усиливается

Пред Волисполкома (підпис)

15 мая 1922 года.

---

* Факти людоедства зафіксовані також у справі № 1817 (житель с Чернігівка Боримець І. І., 38 років убив хлопчика, що попросився до нього переночувати) Прим, редакції.

АКТ (подається скорочено)

1922 года мая 12 дня мы нижеподписавшиеся врач Дірко (Дідко — ред.) заведующий Петро-павловским медучастком, лекпом Гореликом, председатель Волсанкомиссии Гав. Божко, представитель комнезаможей, предволисполкома Дмитрий Бубка, Соколов Мирон, старший милиционер Петропавловской волости 2-го района Б-Токмакской милиции составили настоящий акт по поводу обнаружения в с. Петропавловке ... случая людоедства... выяснилось, что в с. Петропавловке Шевченковской части Щербаха Григорий Алексеевич 52 лет ... впал в большую бедность в связи с недородом 1921 года Щербаха вдовец имевший четверо детей из коих старшая Христиана 19 лет ушла в Полтаву за хлебом, остальные... остались с отцом и сильно голодали. Сначала Щербаха делал попытки прокормить семью и себя ходил просил милостыню но последнее время совсем не показывался в люди. 12 мая Щербаха Григорий умер и дочь его Анна 16 лет рассказала соседям следующее: что отец под влиянием голода убил месяц тому назад сестру ея Марию 13 лет, которую они втроем с'ели. Затем очередь дошла до брата Кирила 14 лет, которого тоже убил и с'ели вместе с ней. Кроме того убил Щербаха наполовину с'ел случайно зашедшую к ним просительницу милостыни доч жителя Петропавловки Лисового. Остатки тела Лисовой обнаружены в погребке где кроме того найдено три черепа кости и большое количество хорошо замороженного человеческого мяса...".

ДАЗО. — Ф. П. — 1241. — Оп. 1. — Спр. 1803. — Арк. 1—13.

№ 17. ТАЄМНИЙ ЦИРКУЛЯР ВІДДІЛУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НКВС УСРР ПРО ІГНОРУВАННЯ ПОТРЕБ ЄВРЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

7 жовтня 1922 р.

У.С.С.Р.
Народный Комиссариат
Внутренних Дел
Отд. наименьший
7-го октября 22 г.
№ 183/с
г. Харьков

Копия с копии
Секретно
Циркуляр № 4

Всем Губотуправам
Запорожскому Губотуправу

Несмотря на то, что Еврейская социал-демократическая партия (Ноа-лей-Цион) фактически работает в РСФСР легально, но принимая во внимание, что эта партийная организация по идеологии, программе и составу — мелкобуржуазная и в настоящий момент ничего общего с еврейским пролета-

риатом не имеет, — НКВД предлагает никакого содействия этой партии не оказывать и никаких льгот (в виде доставления помещений бесплатно для партийных собраний, внеочередностей и т.д.) не предоставлять.

За наркомвнудел (А. ПОЗНАНСКИЙ)
Нач. Адмогруппирования (МЕЛАМЕДОВСКИЙ)
Зав. отд. нацменьшинства (СУДАРСКИЙ)
Секретарь (Л. СОРИН)

ДАЗО. — Ф. П. — 288. — Оп. 1. — Спр. 9. — Арк. 8.
Машинопис.

№ 18. НАКАЗ ЗАПОРІЗЬКОГО ПОВІТОВОГО ВИКОНКОМУ ПРО ПЕРЕОБЛІК ОСІБ, ЩО СЛУЖИЛИ В БЛІХ АРМІЯХ ЧИ ПРОЖИВАЛИ НА ТЕРИТОРІЯХ, ЗАЙНЯТИХ НИМИ

6 лютого 1923 р.

§ 1

На основании распоряжения центра, объявляется переучет всех лиц ранее служивших в белых армиях.

§ 2

Учету подлежат, как лица служившие в свое время в белых армиях, так равно только проживавшие на территории занятой белыми.

- а) Все бывшие офицеры старой армии,
- б) Все бывшие воен. чиновники старой армии,
- в) Все бывшие чиновники воен. времени старой армии,
- г) Все бывшие юнкера старой армии,
- д) Все бывшие вольноопределяющиеся старой армии,
- е) Лица рядового и унтер-офицерского звания старой армии, но занимавшие в белых армиях командные и административные должности,
- ж) Лица командного и административного состава старой армии, служившие в белых армиях или проживавшие на территории занятой белыми, возвращающиеся ныне из-за границы,
- з) Лица командного и административного состава Красной армии, попавшие в плен к белым и вернувшиеся из плена (за исключением интернированных в Германии в последнюю кампанию и пленных в Польше).

Учету не подлежат:

§ 3

- а) Лица — члены и кандидаты РКП, прошедшие последнюю партийную чистку и не исключенные таковой из партии,

б) Лица рядового звания старой армии, кроме перечисленных выше в пункте (е"),

в) Бывшие фельдфебеля, подпрапорщики, унтер-офицеры, кроме перечисленных выше в п.п. "д" и "е",

г) Офицеры, воен. чиновники и чиновники военного времени, бывших армий Азербайджанской, Армянской, Грузинской демократических Республик, не участвовавшие в боях против РСФСР,

д) Лица, оптировавшие свое иностранное подданство, по утверждению какового в порядке приказа Р.В.С.Р. года № 1598,

е) Мед. и ветврачи.

§ 4

Порядок явки на учет объявляется следующий:

а) Лица проживающие в городе Запорожье и его окраинах должны явиться на переучет 10 и 11 февраля.

б) Хортицкая, Вознесенская, Андреевская, Беленская, Балабино-Петровская, Григорьевская, Царицыно-Кутская, и Натальевская волости — 12, 13 и 14 февраля,

в) Васильевская, Янчекракская, Ново-Гуполовская, Камышевахская и Верхне-Днепровская — 15, 16, 17 февраля с. г.

г) Михайло-Лукашевская, Жеребецкая, Юрковская, Ореховская, Преображенская, Павловская — 18, 19, 20 февраля с.г.

§ 5

Последним днем устанавливается 24 февраля 1923 г.

§ 6

Лица, неявившиеся на перерегистрацию по каким-либо уважительным причинам, в дни указанные в параграфе 4 сего приказа, могут явиться на перерегистрацию 21, 22, 23 и 24 февраля 1923 года.

§ 7

Перерегистрация будет производиться в здании Уотделения ГПУ (г. Запорожье, ул. Розы Люксембург, бывш. Александровская, дом № 30, нижний этаж, комната № 1) куда все лица подлежащие переучету должны явиться имея на руках, документы удостоверяющие личность и две фотокарточки.

§ 8

Все лица, не явившиеся на перерегистрацию в указанное в параграфах 4 и 6 дни будут привлечены к ответственности по 219 ст. Уголовного Кодекса.

Предуисполкома ГАВРИЛОВ
Начрайотделения ГПУ ОНИЩЕНКО
секретарь ВРОНСКИЙ

ДАЗО. — Ф. Р. — 611. — Оп. 1. — Спр. 40. — Арк. 149.

Виготовлено друкарським способом.

№ 19. ІНФОРМАЦІЯ РАЙНІВСЬКОГО КОМСОМОЛЬСЬКОГО ОСЕРЕДКУ БЕРДЯНСЬКОМУ ОКРУЖКОМУ КП(б)У ПРО ПОВЕДІНКУ МІСЦЕВИХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ*

20 лютого 1923 р.

На ваш циркуляр № 95 сообщаю, что в селе Райновка Цареводаровской волости находящийся бывшие члены УК.П. следующий:

1. Попазов Степан Трифонович под кличкой Сковородкин
2. Попазов Иван Трифон[ович]** под кличкой Громов. Это их клички были раньше и
3. Попазов Иван Федорович и
4. Попазов Дмитрий Иван[ович] глава их и эти члены У.К.П. самые родственники. Пока выступлений и попыток не замечается но за этим ячейка зорко следит так как мы их давно знаем. В дальнейшем по замечании их попыток буду сообщать.

**Секретарь Райновской комячейки
Д. КОРНЕВ**

ДАЮ. — Ф. П. — 338. — Оп. 1. — Спр. 33. — Арк. 37.

№ 20. ПОВІДОМЛЕННЯ ГОЛОВИ ПЕТРОПАВЛІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ РАЙКОМУ КП(б)У ПРО НАЯВНІСТЬ ЧЛЕНІВ УКП В с. ОСТРИКІВКА

18 квітня 1923 р.

С секретно

Райком, т. Горбачеву — лично

При сем препровождаю на обороте сего список укапистов для сведения и принятия соответствующих мер.

Пред. РИКА (підпис)

---

* Українська комуністична партія (УКП) виникла на базі "Організаційного бюро групи федералістів", яке виступало проти союзу України з Радянською Росією, в січні 1920 року. В грудні 1924 р. президія виконкому Комінтерну під впливом РКП(б) прийняла ухвалу про розпуск УКП. (Ред.).

** Попазов Іван Трифонович "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 жовтня 1937 року в м. Мелітополі Запорізької області. (Ред.).

Список укапистов, находящихся в с. Остриковке П.Павловского района

1) Голуб Василий Маркович	2) его жена Анна Семеновна
3) Острик Алексей Кузьмич	4) Острик Василий Кузьмич
5) Петруня Николай Данилович	6) Ясевило Павел Захарович
7) Алеско Илья Гаврилович	8) Тер Василий Алексеевич
9) Петруня Димитрий Данилович	10) Гнидаш Вера

Підпис 18/ІУ — 23 г.

ДАЗО. — Ф. П. — 6. — Оп. 1. — Спр. 21. — Арк. 46.
Рукопис.

**№ 21. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО
ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У СЕКРЕТАРЯМ
РАЙКОМІВ ПАРТІЇ З ВИМОГОЮ ОСОБИСТО
ПЕРЕВІРИТИ СТАВЛЕННЯ КОМУНІСТІВ ДО РЕЛІГІЇ
І ПОДАТИ НЕОБХІДНУ ІНФОРМАЦІЮ**

Не пізніше 3 липня 1923 року

**Петропавловському райкому КП(б)У
Бердянського округу**

Сов. секретно

...Окрком предлагает всем секретарям Райкомов произвести лично обследование квартир и семейной жизни каждого члена партии выяснив его отношение к религии и религиозным обрядам, у кого из членов и кандидатов партии имеются в доме иконы и другие религиозно-обрядовые предметы.

Работа должна пройти секретно. О результатах обследования прислать сведения в Окрком...

Секретарь Окркома (АНТОНОВ)

ДАЗО. — Ф. — 6. — Оп. 1. — Спр. 2. 1. — Арк. 7.
Машинопис.

**№ 22. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО
ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
НИЗОВИМ ПАРТІЙНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ
ПРО ОBOB'ЯЗОК КОЖНОГО КОМУНІСТА
СПІВПРАЦЮВАТИ З ОРГАНАМИ ДПУ**

Не пізніше 31 травня 1923 року

**Циркулярное письмо № 55
Всем комячейкам Бердянского округа.**

Коммунист обязан быть чекистом: каждый член Компартии должен считать себя сотрудником ГПУ.

**Секретарь окркома АНТОНОВ
Нач. Окр. ГПУ ПРИХОДЬКО**

ДАЗО. — Ф. П. — 6. — Оп. 1. — Спр. 21. — Арк. 2.
Машинопис.

**№ 23. З ПОСТАНОВИ ЦАРЕВОДАРІВСЬКОГО
РАЙКОМУ КП(б)У ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУГУ
ПРО ЗАКРИТТЯ ЦЕРКВИ В с. СТЕПАНІВКА**

18 липня 1923 р.

СЛУШАЛИ:

4. В Степановке постановлением большинства верующих была закрыта церковь и отдана сельсовету под клуб. Теперь в результате подпольной агитации верующие хотят ее вновь открыть для служения насчет чего было заявление кучки кулаков в Р.И.К, говорит ,что вновь открытие будет политическим провалом, необходимо усилить культурную антирелигиозную работу в Степановке и немедленно оборудовать в ней театр.

ПОСТАНОВИЛИ:

Поручить степановакой ячейке немедленно усилить работу культурную и антирелигиозную, немедленно очистить от икон церковь, приступив к оборудованию в ней театра, ответственность возложить на т.т. Тенету и Пирогова. Всю работу закончить к 1 августа сего года.

**Председатель ПАВЛОВ
Секретарь ЧЕРНЕВ**

С подл, верно: секретарь райкома СЛАВОВ (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 338. — Оп. 1. — Спр. 33. — Арк. 203.
Машинопис.

№ 24. ВКАЗІВКА ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У РАЙКОМАМ ПАРТІЇ ПРО ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА РЕПЕРТУАРОМ МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВІВ

11 грудня 1923 року

Сов.секретно

**Циркулярно
Всем районным комитетам КП(б)У**

Дорогие товарищи.

В связи с переживаемым Совреспубликами моментом, и в частности НЭП, а вместе с ним и возрождение мелкой буржуазии, за всеми видами зрелищ необходимо установить наблюдение так как театры, кино и т.д. являются лучшим орудием агитации и пропаганды и могут быть использовываемы контр-революционным элементом.

К сожалению, приходится констатировать факт что до сих пор у нас в районах наблюдается постановка запрещенных пьес, куплетов и т.д. что является недопустимым и должно быть в корне изжито, а посему предлагается выделять одного хорошо грамотного и политически развитого товарища, каковой бы мог по совместительству выполнять работу по последующему контролю зрелищ.

При выборе товарища необходимо помнить важность затронутого вопроса и направлять товарищей могущих разбираться в постановках различного рода, и оценивать таковые с политической стороны. Назначенного в срочном порядке, командировать в Политконтроль Окротделения ГПУ за получением документов л инструкций.

**Секретарь Окружкоми КП(б)У ПРОКОФЬЕВ (підпис)
Начальник Берлинского Окротделения ГПУ НИКОЛАЕВ (підпис)**

11 декабря 1923 г.

ДАЗО. — Ф. П. — 6. — Он. I. — Спр. 21. — Арк. 16.

**№ 25. З ІНФОРМАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО
ВІДДІЛЕННЯ ДПУ ВИКОНАВЧОМУ КОМІТЕТУ
ПРО ПОВЕДІНКУ МІСЦЕВИХ
"КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНИХ УГРУПОВАНЬ",
А ТАКОЖ ДУХОВЕНСТВА**

січень 1924 р.

[...]

П. Состояние контр-революционных группировок в анти-советских партиях

а) В окротделении ГПУ состоит на учете бывших белых офицеров — 144 человека, которые, как таковые, организованной к-р работы не ведут и не группируются. Снято с учета белых офицеров 45 человек.

б) Амнистированных репатриантов, возвратившихся из-за границы — 157 человек.

в) Амнистированных бандитов — 115 человек,

г) бывших петлюровцев — 22 человека,

е) Политнеблагонадежных — 136 человек.

Вышеперечисленный к-р элемент фактически групповой деятельности не проявляет... Над всеми состоящими на учете ведется наблюдение...

Всех состоит на учете в Запорожском окротделении бывших членов анти-советских партий и группировок — 127 человек.

РСДРП (меньшевик), — таковой группировки на территории округа не существует. Имеются отдельные члены в количестве 36 человек, которые активной работы совершенно не ведут.

Из состоящих на учете работает на предприятиях 15 человек, совучреждениях — 8, безработных — 5.

Правых эсеров группировки не имеется. Имеется отдельных членов 33 человека, которые в общем и целом политической работы не ведут. Имеют более видные руководители 4—5 человек. Из состоящих на учете в предприятиях работают — 9 человек, на совслужбе — 15, безработных — 6, торгует — 3.

Левые эсеры. На учете состоит 15 человек, которые работы никакой не ведут, но имеются активные члены, работа которых выражается в ведении антисоветского агитации.

Из состоящих на учете 5 работают в предприятиях, 4 в Совучреждениях и 6 безработных.

Анархисты — группировки не существует, на учете состоит 6 человек, из коих 2 работают в предприятиях, 3 в совучреждениях, безработных 2, никакой деятельности не проявляют и от политической работы ушли.

Укаписты — состоит на учете 16 человек, организации не имеют. Организованы в смежных округах Запорожья, но своего влияния на Запорожский округ не оказывают. Из состоящих на учете на совслужбе, учительствует — 4, хлебопашцев — 12.

Сионисты — никакой деятельности не проявляют, на учете состоят 11 человек, из них на предприятиях работают 1, совслужба — 4, безработных — 3, торгует — 1.

"Макабисты" "Союз еврейской националистической молодежи", в прошлом были сильны, но сейчас не существуют. Связи между собой не имеют.

Из учтенных 8 на совслужбе, безработных — 5.

Исключенные из партии члены РКП, состоящие на учете, ничем антисоветским себя не проявляют.

Духовенство разделяется на три течения: обновленческое, тихоновское и автокефальное.

Количество обновленческих священно-служителей 72 человека, верующих прихожан - 43431 человек.

Священно-служителей тихоновского движения 19 человек, прихожан 10472 человека.

Тихоновское движение, более реакционное сосредоточило свое действие в районе сел Покровки и Томаковки, где ведется борьба против обновленческого, стоящей ближе к совласти движения и авто-кефального, зачастую наблюдается случаи агитации со стороны тихоновского духовенства. Автокефалистов священно-служителей 12, имеется 3 общины, из коих две в Г. Польском районе и одна в Запорожье. Последняя передана обновленческой церкви. Мирян-автокефалистов 1846 человек. Случаи к-р агитации не установлены, но в быв. Филипповской общине обнаружены национальный петлюровский флаг.

На территории округа находится: баптистов 25 общин с 1630 членами, евангелистов-христиан 5 общин с 340 членами, старообрядцев — 3 общины со 181 человеком, меннонитов 4 общины с 64 человеками. Адвентистов одна община с 28 человеками, субботников 2 общины с 33 человеками, лютеран 3 общины с 581 человеком, католиков 1 община со 100 человеками. Еврейских синагог 10 с 1963 человеками.

Таким образом на учете состоит 64 общины с 5456 человеками. В области религиозной пропаганды проявляют себя баптисты, меннониты, евангелисты -христиане и еврейские общины. Баптисты в районе Орехово-Жеребец, а также частично в Запорожье, меннониты в Хортицком и Томаковском районе, еврейские общины в городе, где под видом религии проводятся национальные убеждения.

Нач. окротделения ГПУ підпис (Суслов)

ДАЗО. — Фонд П-220, — Он. 1. — Спр. 23-а. — Арк. 183—186.

Машонопис.

№ 26. ПОСТАНОВА ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ І РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УСРР ПРО ЗАБОРОНУ ПРОЖИВАННЯ СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМ ОСОБАМ В ПЕВНИХ МІСЦЕВОСТЯХ УКРАЇНИ

19 березня 1924 року

В целях ограждения правопорядка от социально-опасных лиц Всеукраинский Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров УССР постановляют:

1. Лица, высланные по постановлению судов, в порядке ст. ст. 46 и 49 уголовного кодекса УССР, а также подвергнутые высылке в административном порядке (СУ. 1922 г. № 29 ст. 586 и № 53 ст. 771) лишаются права пребывания в течение 3-х лет со дня применения к ним означенных мер, в нижеследующих местностях УССР, в городах Харькове, Киеве, Одессе, Екатеринославе, Николаеве и Херсоне, в их окрестностях на расстоянии 50 верст от названных городов, в губерниях: Волынской, Подольской и Донецкой, кроме Старобельского округа, и в округах — Балтском, Одесском, Николаевском, Херсонском и Елисаветградском.

2. Граждане, находящиеся же ко дню издания настоящего постановления в означенных в ст. 1 местностях, пребывание в коих им воспрещено настоящим постановлением, обязываются не позже 1 мая 1924 года, оставить таковые и переселиться на жительство в другие места, где пребывание им не является воспрещенным.

3. Ст. 95 УГ. Код. пополнить ст. 95 следующего содержания: "Появление подвергнутых судебной или административной высылке лиц в местностях, пребывание в коих запрещено, карается лишением свободы на срок одного года.

4. Действие правил настоящего постановления распространяется на соответствующие категории лиц, подвергнутым высылке по постановлениям судебных или административных властей или других Союзных Республик.

5. Временное пребывание лиц, указанных в ст. ст. 1 и 4 настоящего постановления, может быть разрешено по особым постановлениям соответствующего Губисполкома, по просьбам заинтересованных лиц.

6. Обязать народный комиссариат внутренних дел по соглашению с Государственным Политическим Управлением и с Народным Комиссариатом Юстиции разработать и издать в месячный срок инструкцию в развитие настоящего постановления и войти по этому поводу в сношение с Народным Комиссариатом Внутренних Дел Союзных Республик.

**П.П. Председатель Всеукраинского Центрального
Исполнительного Комитета (ПЕТРОВСКИЙ)
Председатель Совета Народных Комиссаров УССР (В. ЧУБАРЬ)
Верно: делопроизводитель (підпис)**

ДАЗО. — Ф. Р. — 611. — Оп. 1. — Спр. 93. — Арк. 187.

**№ 27. ЗАЯВА СЕКРЕТАРЯ КОМСОМОЛЬСЬКОГО
ОСЕРЕДКУ ПЕТРОПАВЛІВСЬКОМУ РАЙКОМУ
КП(б)У З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИКЛЮЧИТИ ЗІ ШКОЛИ
ДОЧКУ СВЯЩЕНИКА**

1 липня 1924 р.

В П-Павловский районный комитет КП(б)У

ЗАЯВЛЕНИЕ

Секретаря Н-Михайловской ячейки КСМУ

Сообщаю, что дочь Н-Михайловского попа Концевича Василия по имени Анна Концевич в зимний учебный сезон училась в Б-Токмаке Мелитопольского округа в семилетке имени: "5-ой годовщины Октябрьской революции", в настоящее время находится у отца на летних каникулах, просьба снести с Б-Токмакским заведующим семилетней школой или с кем следует чтобы Анна Концевич, как поповскую дочь исключили из школы. Наблюдались факты, когда она приезжала домой в зимний период в отпуску и присутствуя вместе со своей матерью на антирелигиозных вечерах в сельбудынке защищала религию, мать открытым выступлением, а она задавала противоречивые антирелигиозной пропаганде вопросы и вообще в корне недопустимо, чтобы в наших пролетарских школах воспитывался чуждый нам элемент, почему и просьба принять меры об исключении таковой, дабы она уже на следующую зиму не пошла в школу. Адрес школы указан в заявлении.

Секретарь яч. КСМ СИДОРЕНКО

ДАЗО. — Ф. П. — б. — Оп. 1. — Спр. 17. — Арк. 105.

Оригінал. Рукопис.

**№ 28. ^0ПОВІДНА НОВОМИКОЛАЇВСЬКОГО
РАЙКОМУ КП (б)У ОКРУЖКОМУ ПАРТІЇ
ПРО НЕЛЕГАЛЬНИЙ ОСЕРЕДОК УКП
В СЕЛІ КАТЕРИНІВЦІ**

11 листопада 1924 р.
Сов секретно. Срочно

Запорожскому окружному К.П.(б)У

Настоящим Н. Николаевский райпарком сообщает, что в Екатериновском с/совете нашего района находящегося от района в 18 верстах обнаружена нелегальная ячейка УКП, состоящая из 7 человек местных гр-н во главе с

местным учителем Ситченко и его жена, этот учитель раньше принадлежал к националистам. Причем в этом с/совете коммунистов нет и послать мы не имеем кого, имеется там ячейка К.С.М. из 15 человек но все хлопцы слабые, мы хотим перевести в райцентр этого учителя чем ослабить эту ячейку У.К.П. Но это вовсе не выход нам нужна там постоянная работа ибо там еще остаются приверженцы а посему мы просим срочно прислать к нам 3-х коммунистов коих мы бы на выборах в с/советы могли бы провести одного пред/совета, другого пред КИ и третьего или завсельбудом или секретарь с/совета, в общем нам надо сделать ячейку для того чтобы можно было через (нерозбірливо — ред.) проводить лучше работу, кроме того если есть какая литература УКП, тоже перешлите. Кроме того, у нас был секретарь РИКА присланный акурат 25/Х-24 а 30 таковой убежал и внес с собой 900 р. денег это сообщено по линии милиции.

Секретарь райпаркома (підпис) БАРАНОВ

ДАЗО. — Ф. П. — 220. — Оп. 1. — Спр. 23а. — Арк. 228, 228 зв.

Рукопис.

№ 29. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У З ПИТАННЯ СКОРОЧЕННЯ ("ОЧИСТКИ") СЛУЖБОВЦІВ НА ДНІПРОБУДІ

19 липня 1927 р.

СЛУХАЛИ:

§ 365. Про скорочення службовців на Дніпробуді.

Слово мали:

т.т. Александров, Косіло, Кляве, Таран.

УХВАЛИЛИ:

Лічить, що проведено скорочення (очистка) було необхідним, але по формі воно було проведено кепсько (мотиви скорочення Управління одні, а РКК — другі), в наслідок чого серед службовців пішли різні нездорові балачки (виганяють євреїв, місцевих і т. д.).

З метою скорішої та безхворісної "очистки" Управління головного інженера від чужого елемента, прохати ЦК КП(б)У скласти Державну комісію для проведення чистки службовців на Дніпробуді.

Поряд з цим пропонувати осередку та комфракції Робіткому Дніпробуду добитись скасування атестаційної комісії згідно існуючих на це положень при Управлінні Головного Інженера.

Дати директиву Округовим органам, до яких можуть звернутися зі скаргою звільнені — мати на увазі при розборі справ не тільки фактичні матеріали, но й досить віскі, відносно цих осіб, характеристики належних органів.

Прохати ОКК перевірити факти дачи рекомендацій партійцями позапартійним про їх роботу без санкції ОПК.

Витяг згідний:

Зав. Зап Від. ОПК — (АНИКАНОВ)

ДАЗО. — Ф. П. — 149, — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 25.

Машинопис.

№ 30. 3 ПОВІДОМЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТНЯ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО НЕЗАДОВОЛЕННЯ СЕРЕД СЕЛЯН

27 липня 1928 р.

Зовсім таємно

Залишається в справах

Настрій селянства

На ґрунті несприятливих видів на врожай и недостатності хліба (10-ти фунтові норми на їдця) в низці районів мало місце проявлення масового незадоволення й випадки самовільного захоплення запасів зерно-хліба. Так, в Крентальській Сельраді (Васильєвській район) натовп в кількості 45 чоловік, утворивши волинку, вимагав негайної видачі зерна поверх норми з посівного фонду Коли йому сельрадою в цьому було відмовлено, — останній улаштував збори й надіслав до РВК своїх вповноважених з вимогою додаткової видачі борошна, в противному разі загрожував забрати хліб самовільно. Не одержавши від РВК протягом 5 днів ожданого борошна — 30/УІ — за ініціативою 3-х середняків, — вдруге самовільно було скликано зібрання, за постановою якого з лавки ЕПО самовільно було взято в 119 пудів 20 хвунтів пшениці.

Аналогічний випадок мав місце в с Н. Київці, Томаківського району — де 20/УІІ — натовп до 80 чоловік, не добившись від Сельради позитивних для себе наслідків, щодо негайної видачі додаткового пайка — самовільно провів збори, в процесі яких заступнику Голови РВК (прибувшому під кінець зборів) загрожували — "побити, не випустивши з сельради, обірвати одяг, і т. п.") в наслідок чого, останній розпорядився, видати по I кілограму борошна на їдця. В ухваленій зазначеннями зборами постанові, між іншим, відзначається, — "Нами гражданами в числі 73-х душ постановлено, поскільки Сов-власти видно, что голодный человек жить не может... и поскільки нам известно, что мука имеется в ЕПО — самовольно разобрать и поделить на едока по 2 кило, с выплатой определенной цены.

В дальнейшем просим Сельсовет возбуждать ходатайства перед высшими органами, чтобы своевременно была выдача, так как таковая необходима стихийно-голодным."

З Оріхівського району повідомляють, що в РПК та РВК дуже багато приходять делегатів з проханням збільшити пайок, оскільки 10 хун. на місяць тому, хто працює на полі, — мало.

Покровський РПК відзначає, що внаслідок недостачи харчів, найбільш скверно настроєна біднота, котра в абсолютній більшості живе полуголодна.

На ґрунті труднощів в хлібопостачанні, — уповноваженому ОПК в селі Романківці одним бідняком (дідом) було заявлено: "За все гарно, але справа з хлібом в мене така, що хоч давай царя."

В Н.-Миколаєвському районі вдови декілька разів вривалися в РВК і по цілих 2-3 години вимогали видачі муки. Секретар даного РПК характеризує серйозність справи з хлібопостачанням та недостатність норм видачі — (2—3 кіло) посилається на наявність опухлих від голоду семейств (2 акта по Листівській сільраді) в котрих по цілому тижню не було хліба.

[...]

В ніч на 29 червня б.р. в селі Тарасово (Чубарівського району) Секретар партосередку та позапартійний Голова сіль КНС забили бувшого махновського командира і намагалися вбити другого, теж бувшого махновця.

Зам. зав. Оргвідділом ОПК БРАВІН
Зам. зав. інформом БРАЖНИК

ДАЗО. Ф. П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 189—191, 193.
Машинопис.

№ 31. ІЗ СПЕЦДОНЕСЕННЯ ОКРУЖНОГО ВІДДІЛУ ДПУ ПАРТОРГАНІЗАЦІЇ ДНІПРОБУДУ ПРО РЕАГУВАННЯ РОБІТНИКІВ НА АРЕШТИ ТРОЦЬКІСТІВ

Сов. секретно
Серія "К"

Секретарю партколлектива Днепростроя
8 янв. 1929 г.

Спецдонесение о реагировании рабочих и служащих в связи с арестами троцкистов

К прошедшим арестам троцкистов широкого реагирования рабочие не проявили. Из частичных разговоров, имевших место вокруг отмеченного, приводим следующие:

"Произвели аресты оппозиционеров, следовательно, есть еще люди, которые сознают необходимость борьбы с существующим режимом. Наши "диктаторы" довели страну до того, что скоро начнется поголовная голодовка, не говоря уже о кризисе с промтоварами. Все эти прелести неправильной политики достаточно ощутимы для положения рабочих."

(Рабочие Днепростроя, 3-е отд. МАЙХЕЛЬ и МАМАЕВ)

Совершенно обратное мы имеем среди служащих, проявивших к арестам значительный интерес. Первое, на чем мы останавливаемся — это злодство, проявленное в отношении арестов.

"Так им и надо. Если бы не Троцкий, то таких бы не было зверств и расстрелов в Крыму. То они били, теперь их бьют. Так бывает всегда, потому что в революции не было случая, чтобы власть долго держалась террором. В общем, пусть дерутся, нам до этого нет никакого дела".

(ГУРОВИЧ, служащий, г. Запорожье).

Кроме этого, аресты истолковываются как причина наступающей слабости в политике партии, как например:

"Видно гайка у "товарищей" открутилась, если так прижали оппозиционеров."

(Служащий МУХИН).

Наряду с этим имеются предположения о могущем возникнуть тероре по отношению к руководителям партии.

"Такие репрессии по отношению к оппозиционерам никаких хороших результатов не дадут. Все равно рано или поздно, но Сталин будет убит, не смотря на всю его охрану. Цари охранялись не хуже и то их убивали."

**(Служащие Днепростроя ЯКОВИНА А. С.,
учетник КРО, КАРЛОВ Н., МАТУСЕВИЧ И. Т. и др.)**

Аресты, вызвавшие оживление среди антисов. элемента, сопровождаются роспуском провокационных слухов последним.

"Запорожское ГПУ ежедневно производит обыски и аресты среди рабочих. Уже арестовано 40 ч. за оппозицию, главным образом рабочих".

(Яковина Ал-др Самсонович — учетчик КРО, бухгалтер Днепростроя, принимавший ранее участие в петлюровском движении).

Дополнительные сведения сообщим спецсводкой.

**Нач. Окотдела ГПУ АЛЕКСАНДРОВСКИЙ
Нач. 3 отделения ПЕТРОВ
Ст. Уполномоченный 1 гр. КАНЕВСКИЙ (підпис)**

ДАЗО. — Фонд П — 149. — Оп. 1. — Спр. 60. — Арк. 123—124.

Машинопис.

№ 32. ЗІ СКАРГИ ЗАВІДУЮЧОГО ЧАСТИНОЮ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДНІПРОБУДУ ДО РАЙОННОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ НА БІРЖУ ПРАЦІ, ЯКА НАПРАВЛЯЄ СЮДИ "ЧУЖИЙ ЕЛЕМЕНТ"

15 січня 1929 р.

**Копія
секретно**

В райпартком КП(б)У Днепростроя

Несмотря на неоднократные постановления бюро РПК и бюро ОПК о том, что-бы на Днепрострой не присылали лиц лишенных права голоса а также административно высланных, Запорожская Биржа Труда все-же продолжает посылать таковых лиц на работу, как-то: 12-го и 14-го прислано в счет наших требований на рабочих, 9-ть человек административно высланных и лишенных избирательных прав, среди них: высланные по делу "Чубаровцев", быв. помещики высланы из Крыма и небезизвестный быв. жандарм Решетников, которого за время моей работы биржа присылает третий раз.

Присылаемые все мною отсылаются обратно, дабы не засорить Строительство чуждым нам элементом, которого и так достаточно на Строительстве.

В виду того, что Биржа Труда не выполняет постановления Окружкома, что видно из резолюции зав. Биржей тов. Ишина, на отношении Запорожского Окружкома Исправ. Трудового Учреждения № 29 от 8/1-29 г. за № 7 прошу Райком войти с просьбой в Окружком дать директиву Бирже Труда не посылать чуждого нам элемента.

Зав. частью лич. сост. ИЛЬЧЕНКО

15Я-1929 г.

ДАЗО. — Фонд П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 60. — Арк. 89.
Машинопис.

№ 33. ІЗ СЕКРЕТНОГО ДОНЕСЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО ВІДДІЛУ ДПУ ПАРТІЙНИМ ОРГАНАМ ПРО ВОРОЖІ НАСТРОЇ СЕРЕД РОБІТНИКІВ ДНІПРОБУДУ

Не пізніше 1 лютого 1929 року

В период января месяца среди рабочих Днепровского строительства, связанных с селами, как территориально (местожительство), так и имущественно, замечено увеличались крестьянские настроения.

Налоговая политика на селе, продовольственные затруднения и товарный голод, находят себе в разговорах рабочих значительное место.

Одновременно это сопровождалось различными слухами о голоде в ряде местностей СССР — умышленной политике правительства к прижизненной политике крестьянства и проч.

Приводим факты.

Лесозавод: Рабочий Бученко Иван, бывший не празднике в деревне [...] рассказывал рабочим, что: "В селе сплошной голод, крестьяне едят суррогаты и давно забыли про существование муки. Никакой помощи ниоткуда не поступает."

Гидр. техн. отд. Рабочий Шуляков в группе вел следующий разговор: "... кооперация абсолютно не выдает хлеба, лучше бы разрешили свободную торговлю, тогда бы частник скорее бы снабдил хлебом, чем кооперация."

[...] Рабочий Щедрин из села Камянки рассказывал о жестокой налоговой политике, проводимой у них на селе: "У нас происходит поголовная распродажа крестьянского имущества, описанного за неуплату налога. Хлеб скоро иссякнет и нечего будет продавать для приобретения его на рынке."

Э.М.Р. Рабочий Патный Корней (каменолом), происходящий из Новопавловки, привел следующее: "Кроме того, что крестьянин с каждым днем беднеет, политика правительства сводится к тому, чтобы уничтожить индивидуальное хозяйство. [...]"

Э.С.У. Рабочий Рыжковский, обсуждая положение на селе, рассказывал: "В городах хлеб выдают по карточкам, крестьяне же голодают, не могут его получить. Все это нервирует крестьянство, ибо у них уже забрали хлеб и теперь им же не дают."

[...]

25/1 в рабочем поезде происходил следующий разговор: рабочий Маслов (происходящий из села) заявил: "Коллективное хозяйство ни к чему не приведет. Советская власть проиграет в этом деле, ибо этим разорим то, что было и нового ничего не создаст. В коллективах не будет той интенсивности, как у индивидуального хозяина. Мы уже видим, что правительство старается непосильными налогами разорить крестьянские хозяйства, надеясь, что они будут объединяться в колхозы. Толку от этого никакого не будет. Нужно облегчить положение крестьян, уменьшить налоги и не доводить до такого состояния, когда крестьяне обрабатывая землю, не могут иметь излишков хлеба и находятся на краю к голоду."

Врид Нач. Округа ГПУ ГРИШИН
Нач. 3 отделения ПЕТРОВ
ст. уполном. I группы КАНЕВСКИЙ

ДАЗО. — Ф. П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 60. — Арк. 159—160.
Машинопис.

**№ 34. 3 ПОВІДОМЛЕННЯ
РАЙПАРТКОМУ ДНШРОБУДУ
РЕДАКЦІЇ "КОМСОМОЛЬСКОЙ ПРАВДЫ"
ПРО НЕЗАДОВІЛЬНУ БОРОТЬБУ КЕРІВНИКІВ
БУДОВИ З "АНТИРАДЯНСЬКИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ"**

Не раніше 28 лютого 1929 р.

Тов. редактор

Посылая вам официальный материал для использования в печати, мы хотим вас осведомить о том, что целый ряд работников из числа напечатанных как чуждый и анти-советский элемент не сокращены до настоящего времени, несмотря на ряд категорических предложений со стороны партийных и профессиональных организаций, администрацией, так как большинство из них было набрано по различным индивидуальным соглашениям, самими начальниками работ, сейчас эти-же начальники, которые весьма ценные для строительства — Винтер, Веденев и Ротерт поддерживая начальников работ, препятствуют увольнению.

С высшими руководителями по этим вопросам, весьма частые были споры, о чем известно и в ВСНХ и в СНК, но надлежащего разрешения этих вопросов не было.

...С ком. приветом — Комиссия по поручению Бюро райпарткома

ДАЗО. — Ф. П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 60. — Арк. 28

**№ 35. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ
КП(б)У ТА КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ НИЗОВИМ
ПАРТІЙНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ПРО ПІДГОТОВКУ
ДО "ЧИСТКИ ЛАВ ВКП(б)"**

28 лютого 1929 р.

**Секретно
циркулярно**

Всем райпарткомам и партколлективам

Уважаемые товарищи!

Вопрос об общей чистке рядов ВКП(б) согласно постановления Ноябрьских Пленумов ЦК и ЦКК ВКП(б) будет поставлен в конкретной форме на ближайшем Пленуме ЦК и Всесоюзной партконференции. ЦКК ВКП(б) рекомендует оставшееся время максимально использовать в целях идейной и организационной подготовки парторганизаций к этой Чрезвычайной важной по свое-

му значению и трудности работе. Подготовительная работа должна начинаться с освещением вопросов о предстоящей чистке партии в местной печати и на партсобраниях, причем, необходимо добиться того, чтобы вопрос о ее целях, задачах и основных методах стал бы достоянием всех членов организации.

Парткомам и партколлективам необходимо на основании имеющихся материалов составить сжатые характеристики каждой отдельной ячейки, отметив в этих характеристиках все имеющиеся в партийном партколлективе - парткомитете сведения о неправильных действиях коммунистов данной ячейки (случаи связи ячейки в целом или отдельных коммунистов с кулацкими и другими чуждыми партии и трудящимся элементами, случаи искривления классовой линии, случаи бюрократизма и т. п.), чтобы эти характеристики положить в основу будущей проверки. Во время подготовительной работы партийным комитетам необходимо установить по имеющимся данным экономическое положение членов партии, работающих в деревне в соответствии с экономическими и другими особенностями сельского хозяйства данного района. В целях установления тесной связи с местными КК предлагается раз в две недели присылать краткие информационные письма о ходе подготовительной работе на местах.

За секретаря Запорожской ОПК ПЕТРУЧЕНКО
Секретарь ПК ОкрКК — ПАКАЛНЕТ

С подлинным верно:

Отв. секретарь Запорожской КК-РКИ
(підпис) КАРПИНСКИЙ

ДАЮ. Ф. П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 60 — Арк. 9.
Машинопис.

№ 36. 3 УХВАЛИ ЦК КП(б)У ПРО ПОМИЛКОВУ ПОСТАНОВУ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ З ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

20 вересня 1929 р.

Сов. секретно

Опросом бюро ЦК КП(б)У — 20(IX-29 г). Запорожскому ОПК

Успешное проведение хлебозаготовок, выполнение заданного плана полностью и в срок поставлено перед всеми парторганизациями, как задача первостепенной политической важности. Опыт предшествовавших хлебозаготовительных кампаний выявил решающее значение партруководства, как основой организующей силы. Без твердого, безоговорочного, энергичного осуществления партийным руководством директив партии в области хлебозаготовок, невозможно успешное проведение плана, мобилизация всех сил

пролетарской общественности, советских и кооперативных организаций и бедняцко-средняцких слоев села для преодоления трудностей и сопротивления качества для сохранения четкой классовой линии в этой работе...

В этих условиях постановление Секретариата Запорожского ОПК от 28 (УШ с.г.) о плане хлебозаготовок является прямым нарушением директив партии о мобилизации всех сил и энергии парторганизации для выполнения плана хлебозаготовок, данного центром, во что бы то ни стало.

Грубая политическая ошибка этого постановления заключается в том, что несмотря на формальное принятие плана к исполнению, оно по существу признает его, особенно в части продовольственных культур, невыполнимым "не оставляющим ни одного пуда для внутреннего потребления", "превышающим валовой сбор по продовольственным культурам", (выполнение плана ляжет тяжким бременем на семенные запасы середняцко-бедняцких хозяйств).

ЦК КП(б)у считает, что подобное постановление дезориентирует организацию, способствует развитию неправильной, антипартийной линии, ослабляя - энергию и волю парторганизации к выполнению заданного плана и дает пищу правым уклонистам для толков о нажиме на бедняцко-средняцкие слои села.

ЦК устанавливает, что фракция Запорожского Окрисполкома и Заведующий Окрторгом подошли к оценке цифровых материалов такого громадного значения, как представленные данные по хлебофуражному балансу, с преступной небрежностью и торопливостью, не проверив тщательным образом цифровой материал, не проработав его с необходимой серьезностью и критическим подходом. Это привело к повторной грубой ошибке, допущенной Запорожским ОПК и фракцией Окрисполкома, выразившейся в посылке в ЦК КП(б)у и Совнарком нешифрованной, панического характера, телеграммы о сортообмене и посевкампании.

Подобное колебания партруководства, которые могут привести к неправильной политической ориентации такую крупную организацию, как Запорожская, заставили ЦК КП(б)у освободить тов. ИКСА — Секретаря ОПК — от работы, снять Заведующего Окрторгом, поставить на вид Секретариату Запорожского ОПК недопустимость и политическую вредность подобных постановлений и указать фракции ОИК на несерьезный подход к оценке хлебофуражного баланса.

ЦК КП(б)у, отмечая, что успешное проведение хлебозаготовок за последнее время в округе целиком подтверждает реальность данного центром плана и готовность парторганизации к его выполнению, считает, что Запорожская парторганизация с большевистской решительностью сумеет сделать выводы для своей дальнейшей работы из этой ошибки партруководства и доказать на деле свою политическую выдержанность, четкое осознание задач и пролетарскую твердость в преодолении трудностей во всей дальнейшей работе.

ЦК предлагает настоящее письмо проработать во всех ячейках и районах.

Секретарь ЦК КП(б)У (МЕДВЕДЕВ)

№ 37. ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ЦВК СРСР ПРО ОГОЛОШЕННЯ ПОЗА ЗАКОНОМ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН СРСР

21 листопада 1929 р.

Об объявлении вне закона должностных лиц — граждан Союза ССР за границей, перебежавших в лагерь врагов рабочего класса и крестьянства и отказывающихся вернуться в Союз ССР.

1. Отказ гражданина Союза ССР — должностного лица государственного учреждения или предприятия Союза ССР, действующего за границей, на предложение органов государственной власти вернуться в пределы Союза ССР рассматривать как перебежку в лагерь врагов рабочего класса и крестьянства и квалифицировать как измену.

2. Лица, отказавшиеся вернуться в Союз ССР, объявляются вне закона.

3. Объявление вне закона влечет за собой: а) конфискацию всего имущества осужденного; б) расстрел осужденного через 24 часа после удостоверения его личности.

4. Все подобные дела рассматриваются Верховным судом Союза ССР.

5. Имена объявленных вне закона подлежат сообщению всем исполкомам советов и органам ОГПУ.

6. Настоящий закон имеет обратную силу.

С. 3. СССР 1929 г. № 76, ст. 732. Друкарський відбиток.

№ 38. З ПОВІДОМЛЕНЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ПРО ХІД 'ЛІКВІДАЦІЇ КУРКУЛЬСТВА ЯК КЛАСУ" В ОКРУЗІ

9 лютого 1930 р.

Сов. секретно

**Спеціальний інформбюлетень
о подготовке к ликвидации кулачества, как класса**

Мероприяття
О.П.К.

Мероприяття ОПК, по вопросу ликвидации кулачества, нашли свое отражение еще 6 января в виде подробной директивы Райпарткомам. Более полный их инструктаж и ознакомление с положением на местах, проведено ОПК 24/1 на специально созванном совещании Секретарей РНК и крупных сельских и колхозных ячеек.

6 февраля ОПК проведен инструктаж актива комсомольской организации, в связи с выездом такового в районы, а 7/11 широкое совещание горпартактива по вопросу об очередных задачах партии, в связи с массовой коллективизацией и ликвидацией кулачества, как класса.

В настоящее время члены Бюро ОПК находятся на селе для проверки и руководства практической работой.

Подготовка мест.

В некоторых районах (Г. Поле) вопрос о ликвидации кулачества прорабатывался только на совещании уполномоченных РПК и секретарей ячеек; в других (Жовтневый, Софиевский, Томаковский, Покровский) — обсуждение проводилось еще среди КСМ, КНС, а в некоторых сельсоветах — на общих сходах селян.

Наиболее полно прошла проработка в Чубаревском районе, где вопрос этот ставился на райпартсобрании; на совещании особо уполномоченных по проведению данной работы (19 чел.); общесоюзном собрании — 600 чел.; собрании курсантов-коллективизаторов-счетоводов (180чел.); в 19-ти сельсоветах — на собраниях КНС, и, наконец, в 90 СОЗ"ах; артелях и коммунах в присутствии 20.000 чел.

На многих местах на собраниях сразу-же ставился вопрос персонально и составлялись списки кулаков, подлежащих раскулачиванию и выселению. В Томаковском районе, например, в 6-ти сельсоветах такие списки были составлены на 150 человек.

Комбинированная форма (обсуждение "вообще" — на широких собраниях и конкретно — на узких совещаниях) — имело место в Софиевском районе, где в Петро-Михайловском сельсовете "актив" в составе 9 человек вынес постановление в отношении 22-х кулацких хозяйств, из которых: 5 "рекомендуется" расстрелять, 5 — выслать на Соловки, 2 — в Сибирь, а остальные просто выслать, заслать и т.д. (Протокол прилагаем).

Характерный случай имел место в селе В.Тарасовке (Томаковского р-на), где во время проработки на беспартийном активе вопроса о ликвидации кулачества, как класса, один из партийцев (член ячейки Водников, гор. Запорожья, но живущий в данном селе), — сдал свой партбилет, заявив —

"Я не могу перенести такие жестокие мероприятия партии к кулачеству, а потому не желаю быть членом партии". (Член партии с 1927 года).

Со стороны отдельных партийцев имеются также попытки замазать наличие кулачества, при чем, подчас, это исходит даже от районных работников:

"На заседании Ореховского РПК по вопросу о доведении кулакам акций ВАТО, член бюро РПК, тов. УМАНЕЦ заявил следующее: "Разве можно доводить 75% акций кулакам, когда на селе их уже нет, кулак врос в наш соцсектор, — СОЗ"ы, артели и его нельзя оттуда выгнать, ибо он не кулак. Если вы мне не верите, поезжайте в Юрковку и сами поищите кулаков".

Заявления, что "кулаков нет и раскулачивать некого" особенно часты со стороны Сельсоветов.

**Учет
кулацких
хоз-в,
подлежащих
ликвидации**

Учет по округу кулацких хозяйств — в основном закончен. Необходимо отметить, что в некоторых случаях при проведении данной работы, имела место чрезмерная поспешность, боязнь "отстать", "недоделать", в результате чего, в ряде мест был затронут середняк.

Особенно возмутительный случай издевательства над середняком имел место в с. П. Михайловка, Покровского района, где при описи имущества у гр. МЕТЛЫ, комсомольцы во главе с милиционером, требовали, угрожая наганом, открыть все сундуки. Когда жена, а потом невестка МЕТЛЫ (обыск продолжался до 12 ч. ночи) попросили разрешения выйти во двор, милиционер приказал им раздеться и поручил комсомолке их обыскать "особенно между ног". Обнаруженные при обыске 150 руб. милиционер забрал с собой и в ответ на просьбы выдать расписку, ударил МЕТЛУ головой об дверь, после чего забрал его вместе с сыном в Раймилицию, где их о чем-то допросили, после чего выпустили. (По материалам ГПУ). ОПК предложено немедленно расследовать данный факт и при подтверждении — привлечь виновных к ответственности.

**Реагирование
кулачества на
проводимые
мероприятия,**

Почти с момента появления в печати сообщения о ликвидации кулачества — как класса, а в особенности после разветывания этой работы в границах с нами Криворожском округе, — среди зажиточной части населения стали быстро распространяться панические настроения, усугубляемые слухами, что в смежных районах "у кулаков даже золотые зубы повынимали".

В результате этого, кулачество еще до начала мероприятий по отношению к нему, успело во многих случаях принять необходимые меры "К самоликвидации", т. е. к реализации либо скрытию значительной части своего имущества, при чем нередко при помощи отдельных бедняков и даже рабочих (Софиевский район).

В том случае, когда это не удается, кулачество в целом ряде идет на уничтожение своего имущества, ломая и продавая на слом не только молотилки и др. крупный с. х. инвентарь, но подчас и дома, разбивая и продавая их по частям.

Нередки случаи, когда кулаки являются в сельсоветы и предлагают забрать безвозмездно все или часть имущества - "лишь бы только оставить их жить в том-же селе и снять квартиру". Такие же заявления подаются в СОЗ'ы, с просьбой принять их в члены. В с. Широком (Хортицкого района) один из коллонинок-экспертников в своем заявлении пишет:

"Я старался не провиниться перед властью... Предо мной ставится вопрос, как дальше жить: в СОЗ не принимают, эмигрировать не разрешают, да и нет средств, вести индивидуальное хозяйство тоже не разрешают. В таком положении не я один, а все лишённые права голоса и обложению в экспертном порядке".

(По материалам ГПУ).

Наряду с этим замечается значительная тяга кулачества из села и стремление проникнуть на производство, при чем, особенно излюбленными местами являются Донбасс, Днепрострой и др.; многие стали заниматься извозным промыслом.

"Семенец, кулак, выехал с лошадьми на Днепрострой, а сын его — в Донбасс". (Ореховский район).

Следует отметить, что ряд случаев, когда отдельные бедняки прячут либо покупают у кулаков имущество и даже претендуют на его получение во время описи такового:

"Малися випадки, коли бідняк, якому куркуль продав своє майно, підчас опису приходив за ним кажучи: "Чого ви мене ображаєте, я закупив сарай, чи корову у куркуля і сплатив вже гроші й вони мені належать". (Из выступления уполномоченного ОПК на горактиве), от 7/11/.

В Софиевском районе (село Софиевка), бедняки также претендовали на описанное зерно одного бывш. крупного собственника, заявляя, что оно было "сдано ими кулаку на хранение". (По материалам РПК).

Что-же касается середнячества, то особенно среди верхушечной части его, чувствуется известная растерянность и боязнь, что "раскулачивание" дойдет и до него.

"Раз начали описывать, значит не сегодня-завтра дойдет до нас". (Васильевский район).

"Средняки заявляют, — когда с кулаками покончат, то появятся новые кулаки; когда новых ликвидируют — приймуться за бедняков".

Реагирование рабочих на ликвидацию кулачества.

Имеющиеся материалы об отношении рабочих к ликвидации кулачества, свидетельствуют об исключительном внимании к этому вопросу. Наряду с этим, наличие среди рабочих мест крестьянского, а зачастую кулацкого элемента (особенно на Днепровском строительстве), способствует распространению на предприятиях всевозможных слухов и толков, чему далеко не всегда противопоставляется достаточная разъяснительная работы со стороны имеющих там парт, и проф. организаций.

Нередко эти размышления носят явно выраженный провокационный характер, вроде того, что "при обыске выдергивали силой серьги из ушей", "из под детворы тянут пеленки" и т. д.

Имеются не единичные факты, говорящие за то, что часть рабочих не верует в полезность их участия в коллективизации села, основываясь исключительно на том, что рабочий плохо знаком с сельским хозяйством, совершенно не оттеняя политической роли индустриального пролетариата в строительстве колхозов.

"Кто его знает, что из всего этого выйдет. Мужики не идут в коллективы, а наши рабочие поехали на село, не зная сельской работы".

(Крановщик 3-да "Комунар" АНИСИМОВ).

Отдельные рабочие, состоявшие ранее в коллективных хозяйствах, стараются единичные ненормальности в них рассматривать как общее явление в своей антиколхозной агитации.

"Я сам был первым организатором колхоза в с. Н.-Павловка (Криворожский окр.), но после долгого пребывания там бросил это дело, так как ничего не выходило".

(Рабочий Днепростроя).

Помимо этого некоторые рабочие, стараясь предсказать внутренний быт коллективного хозяйства, доходят до абсурдных толкований:

"Я двадцать лет прослужил в экономии князя Михаила. Там мы все были на положении свиней, так как нас кормили из корыта. Теперь коммунисты, организовавая колхозы, делают так, чтобы все крестьяне ели из корыта, а завывают, конечно, на положении тех же помещиков и управляющих экономиями".

(Рабоч. з-да им. Дзержинского КАРНАУХ)

Большое место в антиколхозных настроениях занимают рассказы рабочих, побывавших на селе и связанных с сельским хозяйством, которые носят характер самых мрачных красок о "насильной коллективизации", "терроре" и пр.

"Крестьяне не хотят идти в коллективы, но их насильно заставляют. Хозяйство зажиточных крестьян описано и они не имеют права его продать. Бедняки же все свое хозяйство продают и приходят в коллектив с одним кнутом".

(Гвоздильщик зав. "Интернац." РЕЗНИЧЕНКО).

Ярким доказательством того, что часть рабочих имеет смутное представление о сущности обобществления крестьянских хозяйств, сопротивления кулака, практикующего экономическую стачку, — служит нижеприводимый факт:

"КРЕСТЬЯНЕ обижены и, не желая сдавать имущество колхозам, разбивают свои сельхоз. машины и продают их как мы продаем железный лом — на Утильсклад, а деньги пропивают".

(Рабочий Днепростроя РЫБЧЕНКО).

Поэтому абсолютно объяснимым явлением служит то, что кулацкая информация, заносимая в широкие слои рабочих, часто принимается за действительное положение на селе в вопросах коллективизации и ликвидации кулачества.

"Переживаем вторую революцию — все забирают и выселяют, иди куда хочешь. Коллективов у нас нет и никто туда не хочет идти — обратно пойти в паншину и стать рабами. Бедняки также не хотят идти в коллективы, заявляя, что не хотят продаваться".

(Крестьянин НЕМЧИНОВ, приехавший к своему сыну на Днепрострой).

№ 39. З ДОПОВІДНОЇ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ ПАРТІЇ ЦК ВКП(б) І ЦК КП(б)У ПРО ХІД РОЗКУРКУЛЕННЯ В ОКРУЗІ

Не пізніше 10 березня 1930 р.

Строго Секретно.

**ЦК ВКПб, ЦККПбУ (Інформ сектор).
Всем Райпарткомам.**

Про раскулачивание на Мелитопольщине.

Появление в печати речи тов. Сталина "О ликвидации кулачества, как класса", а затем ряд статей по этому — же вопросу — вызвало огромнейшую активизацию как партийной организации, так и всех шаров населения.

Кулачество также быстро ориентировалось в новой политики партии по отношению к нему, начало прибегать к мерам противодействия: контрреволюционная агитация, организация сил кулачества, связь с духовенством, уголовным элементом, распространения прокламаций, террористические акты и т. д.

На ряду с этим кулачество прибегало к мерам самораскулачивания: массовая продажа имущества, скота, сложного с.х. инвентаря, разрушение сложных с.х. машин и массовое бегство кулаков за пределы округа — Крым, Донбасс и т.д., в некоторых случаях даже с семьями иногда даже оставляя на произвол все хозяйство.

23-го января 1930 года до получения директив из ЦК КПбУ, БЮРО ОПК утвердило письмо по РПК о практической работе парторганизации в вопросе раскулачивания. Это письмо не имело расхождений с полученной через несколько дней телеграммой тов. КОСИОРА, которая дала ряд новых практических указаний, и которая в тот — же день членами БЮРО ОПК лично была доставлена по Райпарткомам и проработана там с ними.

Подготовка руководящего актива и парторганизации.

1-го февраля 1930 года состоялось окружное совещание секретарей РПК инструктивного характера по вопросу раскулачивания, на основе совещания при ЦК КПбУ 28-29 января 30 года по этому — же вопросу.

2-го февраля получено и в тот — же день разослано на места письмо тов. КОСИОРА.

После Окружного совещания, началось основная работа по подготовке низовых парторганизаций и комсомола.

Вопрос о практических мероприятиях по раскулачиванию, директивы ЦК КПбУ и ОПК достаточно проработаны на заседаниях РНК, на совещаниях Секретарей Сельячеек и уполномоченных ОПК и РПК, работающих на селе, а затем уже в ячейках КПбУ и в комсомольской организации

Массовая и практическая работа по раскулачиванию.

Согласно директив ОПК с 25(1) во всех районах проходил учет имущества кулацких х-в, подлежащих раскулачиванию. Эта работа проделывалась специальными комиссиями, созданными при С/Советах из представителей: С/С, СКНС, батрачества, колхозобъединений и уполномоченных РИК'ов.

В основном эта работа была проведена быстро, примерно в недельный срок и в соответствии с нашими директивами, однако, тенденции масс, и даже отдельных партячек, направленные к стремлению как можно больше раскулачить, привели к тому, что в отдельных местах на учет были взяты отдельные середняцкие х-ва, а в Белозерском и Вознесенском р-не даже 3 бедняцких х-ва,

В некоторых р-нах на ряду с учетом основных объектов кулацких х-в, брались на учет мелкие предметы и вещи, которые ничего общего к раскулачиванию не имеют: кухонная посуда, мебель, а в Белозерском р-не даже 10 голубей.

Процесс подготовки масс к раскулачиванию по всем р-нам округа проходил в основном такие этапы:

1. После проработки вопроса по раскулачиванию партячейки, ячейки КСМ, в Сельсовете, КНС — вопрос выносился на собрании батрачества, членов КНС где он ставился в плоскости о решениях партии в вопросе коллективизации, достижения в этом данного села, о кулаке, его тормозе социалистической перестройке села — и как вывод отсюда — раскулачивание его, выселение и т.д.

2. После этого созываются собрания колхозников с беднотою села, собрания середнячества с разрешением тех же вопросов;

3. Список кулаков, подлежащих раскулачиванию, как правило, выносились группой актива — ячеек КПБУ, КНС, батрачества, С/С и индивидуальное обсуждались на этих собраниях;

4. На этих — же собраниях выделялись бригады по раскулачиванию, на которых лежала обязательность изъятия имущества у кулаков, учет отобранного имущества и передача его в колхозы по указанию С/С.

Отношение середнячества к раскулачиванию:

Средняк Мелитопольщины пошел в колхозы в основном своем в большинстве. По данным на 10-ое февраля площадь коллективизации в округе составляет — 62%. В данное время эти цифры значительно увеличились. Ряд р-нов округа достигли 100% коллективизации, исключая кулачество.

Участие сельской интеллегенции.

В основной массе учительство, еще в большей мере работники медицины держаться в стороне, ведут себя пассивно, как в вопросе коллективизации, а также и в раскулачивании.

Лишь незначительная часть интеллегенции открыто выступают на собраниях на проведение мероприятий партии, за раскулачивание.

Имеются отдельные лица из этой категории, которые выступают открыто против:

1. Учитель села Н.Полтавкин — Власенко все время тормозит работу по коллективизации с.х., тесно связан с кулачеством. (Черниговский р-н).

2. Учитель села Гановки имеющий сельское хозяйство, состоял в СОЗ'е. В данное время когда село переходит на сплошную коллективизации он демонстративно вышел из коллектива (Жоларовский район).

Имеют место случаи, когда кулацкая контрреволюционная агитация проникает стены школы:

В Генической трудовой школе № 1 ученик Попернс — сын арендатора сырзавода говорит, что благодаря Октябрьской революции — СССР остала от капиталистических стран на 200 лет.

Тм-же дочь бывшего судособственника — Сиропуло говорит, что в Советских газетах пишут неправду о развитии х-ва СССР.

Реагирование кулачества на мероприятия партии.

За последнее время террористических актов в округе нет. Однако, кулачество прибегает к другим методам борьбы:

1. Заметна организация кулачества, объединение с духовенством. По ряду р-нов округа (Б.Белозерка, Акимовка и т.д.) кулачество ночью собираются на свои собрания, пьянствуют, имеют связь с кулачеством других р-нов: на собрании Белозерских кулаков присутствовали кулаки В. Рогачикского р-на.

2. Массовые явления среди кулаков — самораскулачивание: В Акимовском р-не 18 кулаков привлечены к суду за это. В В. Рогачинском р-не зарегистрировано до 30 случаев разрушения с.х. машин кулаками.

3. В ряде мест кулачество прибегает к посылке анонимных писем угрожающего характера. В Ушкалке В. Рогачикского р-на кулаки вывесили на улицу прокламацию такого содержания:

"До каких пор будем молчать нашим врагам, которые выгоняют нас из наших хат. Давай войну, долой СССР. Да здравствует война против УССР".

4. Характерные процессы происходят среди кулацкой молодежи: гуляя по улицам сел, поют песни: "Соловки, боловки, дальняя дорога" чего раньше не наблюдалось.

В ряде р-нов округа Белозерском, Ногайском, Вознесенском и др. имеются много случаев женитьбе кулацких сынков на батрачках, дочках кулаков и наоборот.

Зарегистрировано ряд случаев развода пожилых жен с кулаками.

Эти процессы происходят с целью избегнуть выселки, раскулачивания, сохранения части имущества от раскулачивания и т.д.

Оценка работы.

В настоящее время по округу раскулачено до 11/2 тысячи х-в. В данное время эта работа приняла характер широких размеров, и к сроку установленному ЦК - 15-го марта сего года по округу будет закончена.

Раскулачивание по всему округу проходит в соответствии с директивами партии, при достаточной подготовке масс и при активном участии батрачества, КНС, бедноты и коллективизированной массы, в том числе и середнячества.

Одновременно необходимо отметить, что наряду с положительными моментами в работе по раскулачиванию имеются факты в отдельных р-нах перекручивания линии партии, граничащих, а иногда даже переходящих в действия уголовного характера:

1. Несмотря на строжайшие директивы ЦК и ОПК - не затрагивать середняка в отдельных районах имеются случаи раскулачения середняков. Особенно в этом вопросе отличаются р-ны: Ивановский, Н.Троицкий, Терпеньевский и Черниговский;

2. В некоторых местах раскулачивание проходит ночью, без подготовки батрацко-бедняцких масс, а в некоторых случаях с фактами издевательства и запугивание (изнасилование дочки кулака членами комиссии по раскулачиванию в селе Н.Савельевке, Ивановского района);

3. Невыполнение директив ЦК и ОПК об оставлении раскулаченным х-вам соответствующего минимума, а наоборот забирается все включительно до пределов первой необходимости (печеный хлеб, даже детское белье, кухонная посуда и т.д) с. Затыс Н.Троицкого р-на, Савельевка и Агайманы Ивановского р-на.

4. Наличие безобразных фактов в расхищении кулацкого имущества (по селу Затыс Н. Троицкого р-на, которое происходило в связи с непродуманной и безответственной работой Доренбургской партиячейкой, под руководством которой проводилась эта работа.)

5. Наличие фактов раскулачивания лиц духовного культа, попов, дьяков (Ивановский, Ногайский р-н).

Наличие использование кулацкого имущества поза колхозами, а также чрезвычайно низкая оценка его (швейная машина — 1 крб., лошадь — 14 руб. и т. д.) как отдельные случаи.

6. Даже был такой случай когда член партии Васильченко (Ивановский р-н, при раскулачивании забирал кулацкие вещи, — гардероб, стулья к себе на дом, а из-за швейной машины учинил драку с беспартийным крестьянином, который хотел забрать ее себе.

ОПК отмечает, что наличие перечисленных выше фактов безобразий в работе по раскулачиванию имело место в работе, которая проведена в указанных р-нах до 1-го февраля, до совещания секретарей РПК. После совещания, подобных недостатков в работе по раскулачиванию в округе не наблюдается.

О национально-болгарском районе.

В данное время уже закончена работа по раскулачиванию в одном из болгарских районов — в Ботиевском, а также идет раскулачивание и в Кола-ровской — болгарском районе.

Основное то, что как по экономическому так и политическому положению и особенно по темпу коллективизации болгарские р-ны ничем не отличаются от других р-нов и применение к ним отдельных мер по раскулачиванию могло сложить антогонизм между болгарским и урканским окружающим населением.

Секретарь ОПК МАРГОЛИН

ДАЗО. — Ф. П. — 241. — Оп. 8. — Спр. 7. — Арк. 4—8. Машинопис.

№ 40. ПОВІДОМЛЕННЯ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ОКРУЖНОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ В ЦК КП(б)У ПРО ХІД РОЗКУРКУЛЕННЯ ТА ВИСИЛКИ В ОКРУЗІ

Не пізніше 10 березня 1921 р.

**Харьков Цекакапебеу
доставить закрытом конверте**

Первое марта раскулачено округе 3547 хозяйств отобрано земли 39234 га конфискованное имущество оценено 2711388 рублей сведения земле оценке имущества не полные высылка не проводилась приставаем подлежит высылке первой категории 120 человек второй категории 891 семейство раскулачивание продолжается.

МАРГОЛИН (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 241. — Оп. 8. — Спр. 7. — Арт. 17.

Рукопис.

№ 41. 3 ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ВИКОНКОМУ ЗАПОРІЗЬКОГО РАЙОНУ З ПИТАННЯ ВИКРИВЛЕННЯ ПАРТІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ГОЛОВОЮ МАР'ІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

23 червня 1930 р.

СЛУХАЛИ: Інформацію про викривлення клясової лінії головою Мар'ївської сільради т. Чеботи

УХВАЛИЛИ: Зафіксувати, що голова Мар'ївської сільради і в попередній своїй роботі не зовсім чітко дотримувався клясової лінії, а в останній час і

зовсім став таку викривляти, як це мало місце на пленумі Мар'ївської сільради, де Чебота виступив на захист куркулів. З огляду вищенаведеного лічити за неможливе надалі залишати головою Мар'ївської сільради тов. Чеботу, якого з роботи зняти, доручити т. Чалому перевести переобрання голови сільради, скликавши для цього пленум сільради в с. Мар'ївці.

Голова райвиконкому
Секретар
Члени президії
(підписи нерозбірливі)

ДАЗО. — Ф. Р. — 356. — Оп. 1. — Спр. 342. — Арк. 51.
Машинопис.

№ 42. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ПРО ПЕРЕГЛЯД КЕРІВНОГО СКЛАДУ ЗАПАСУ 3-ї ЧЕРГИ

31 липня 1930 р.

Зачинена частина.

Інформація про наступний перегляд начскладу запасу 3-ї черги.

Очищення лав начскладу запасу від чужих Червоній армії та радвладі елементів в період жорстокої класової боротьби що відбувається, особливо в зв'язку з ліквідацією куркуля як кляси, — набуває надзвичайно важливого політичного значення.

З метою пильної перевірки начскладу запасу від чужих елементів ОПК пропонує:

1. Окрвійськомату зараз же приступити до збирання характеристик на весь начсклад запасу 3-ї черги й на окремих осіб інших категорій, які за час перебування в запасі морально розклалися.

2. Прокуратурі, Окрсуду, Окрвідділу ДПУ та Окрадмінвідділу передати Окрвійськомату весь компрометуючий матеріал на осіб начскладу запасу 3-ї черги і інших груп. Надалі, в міру поступу до зазначених органів компрометуючих матеріалів, — своєчасно повідомляти про них Окрвійськомату.

3. Райпарткомам, партколективам та фракціям проф. та радорганізацій прискорити складання характеристик на осіб начскладу 3-ї черги, а також на осіб інших категорій, якщо є компрометуючий матеріал.

Запропонувати РПК та партколективам сприяти як Військомату, так і комісії щодо перевірки начскладу 3-ї черги.

4. Представником ОПК та округової комісії щодо перегляду начскладу 3-ї черги виділити тов. Накришського .

5. Запропонувати Окрвійськомату регулярно інформувати ОПК про хід роботи комісії та збирання матеріалів.

Зав заг. від. ОК — СЕМЕНІКОВ

ДАЗО. — Ф. П. — 1. — Оп. 1. — Спр. 1170. — Арк. 77.
Машинопис.

№ 43. З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ПАРТКОМУ ДНІПРОБУДУ ОКРУЖНОМУ КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО НАПЛИВ НА БУДОВУ КУРКУЛІВ, БІЛОГВАРДІЙЦІВ ТА ІН.

Не пізніше 1 жовтня 1930 р.

[...] В связи с массовой коллективизацией на строительство прибыло много кулаков. Прибыли кулаки, продавшие имущество и скрывшиеся от ликвидации, административно высланные бывш. крупные землевладельцы или арендаторы, бывшие торговцы, бывшие белогвардейцы и бандиты. В большинстве случаев эти "рабочие" устроились конноподводчиками — чернорабочими, но есть случаи — правда, весьма редко, когда они пользуясь протекцией, устроились десятниками и руководителями артелей. Нередко они прибывают группами из одного села, все они умело ведут подрывную работу...

Особенно много наплыло этих чистых "пролетариев" весной 1930 г. из степных округов Украины.

Секретарь партийного комитета Днепроостроя (МАКАР)

ДАЗО. — Ф. П. — 149. — Оп. 1. — Спр. 173. — Арк. 114. Машинопис.

№ 44. ЗАЯВИ ГРОМАДЯН ПАВЛО-КІЧКАСА* ДО СІЛЬРАДИ ТА ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО АРЕШТУ МЕШКАНЦЯ СЕЛА

листопад 1930 року

**Павлокичкаському сельсовету от
члена союза водников Сопунцова**
Платон Гавриловича**

Заявление

Прошу ваше расположение рассмотреть мое заявление Я в данное время нахожуся с женою и она сходитя с контрреволюционером как то ево имя Яков Иванович Маленко который является лешен всех прав гражданских (далі слово нерозбірливе — ред.) член С. В.У. прошу вышеозначенный с/совет оказать мне содействие и отдать его под суд как контрреволюционера который стоит против соввласти ведь сам является крупный крестьянин который имел несколько своих рабов а посему прошу выслать его туда кады мы высылаем контрреволюцию.

13/XI—30 года

Проситель (підпис)

*с. Павло-Кічкас — нині в межах м. Запоріжжя.

**3 етичних міркувань прізвище змінене (ред.).

До Запорізького уповноваженого
відділу політуправління Муляви*
Євдохи Сергіївни мешкаюча селі
Павло-Кічкасі

Заява

15-го листопада 1930 року відділом Політуправління заарештовано Маленко Яківа Івановича, в сучасний мент лично мне розповів Сопунцов Платон Гаврилович, що він Сопунцов створив неправдивий донос винувачення против Маленко пояснюючи, тим, що він зробив це п'яний, що зараз він готов визнати, що створив наклеп, а тому я прошу допитати мене в якості свідка в справі Маленко.**

20/XI—30

МУЛЯВА Є. С.

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. — 2154. — Арк. 1, 10.

**№ 45-49. ЛИСТІВКИ АНТИРАДЯНСЬКОГО
СПРЯМУВАННЯ, ЩО НА ПОЧАТКУ 30-х РОКІВ
РОЗПОВСЮДЖУВАЛИСЯ НА ЗАПОРІЖЖІ**

1930—1932 рр.

**ПРИЛОЖЕНИЕ
(Перевод с украинского)**

Из рук в руки!

Из избы в избу!

Крестьяне, не давайте хлеба большевикам!

Призрак голода снова надвигается на Украину!

Снова наш народ благодаря большевительской власти будет брошен на голодную смерть.

Со всех концов Украины поступают тревожные известия о недосеве, а во многих местах будет полный неурожай. На Московщине положение еще хуже — там уже теперь поднимаются голодные бунты крестьян и рабочих, которые московские комиссары подавляют расстрелами. Вся надежда большевиков на украинский хлеб, который они будут грабить у украинского насе-

* 3 етичних міркувань прізвище змінене.

** Маленко Яків Іванович, 1905 р. н., нар. в с. Калинівка Миколаївського округу, українець, з селян, освіта початкова, чорнороб Павлокічкаського кар'єру, заарештований 25 листопада 1930 року (така стоїть дата в постанові про арешт) районною міліцією Дніпробуду за підозрою в участі в партії СВУ. Особливою нарадою при Колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1965 році.

ления, и вывозить на Московщину. Снова, как 8 лет тому назад, заберут последнее, а народ наш оставят умирать голодной смертью. Красные московские насильники не остановятся перед тем, чтобы вновь выморить голодом миллионы нашего населения, как было прошлый раз, когда от голода вымерло больше 8 миллионов украинского народа. А миллионы голодных русских, которых будут посылать большевистская власть на Украину за хлебом? Черными тучами двинутся они на украинские земли, чтобы вырвать последний кусок хлеба у нас, а нам оставить одно — покорно умирать с голоду. Что же делают московские насильники, чтобы не допустить голода? Самом ли деле они думают о том, чтобы спасти население от голодной смерти? Нет!

Они еще и сейчас вывозят наш хлеб за границу, продают иностранцам, а деньги раздают иностранным коммунистическим партиям с тем, чтобы вызвать большевистскую революцию в других странах. Награбленные с нашего населения деньги они выдают на коммунистическую пропаганду в Англии, Франции, Германии, Польше, Австрии, Румынии и в других странах. Нет такой страны, где бы они не сорили народными деньгами... А сколько идет народных денег на революцию в Китае? Сотни и тысячи большевистских агентов, чекистов содержатся за границей для агитации за такой коммунистический рай, который они завели на Украине. Если бы эти деньги повернуть на закупку хлеба для голодного населения, то ни о каком голоде не пришлось бы и думать.

Но они этого не сделают.

Ибо им желательно, чтобы население умирало с голоду и чтобы на осодоженных землях можно было бы завести колхозы и совхозы.

Будет ли так, как хотят большевики?

Нет! Слышим, что иностранные государства уже завели у себя порядок после войны, думают о мирном и спокойном житье для своих народов, о его благополучии. Оно до поры — до времени терпят коммуны у нас, но это не долго будет продолжаться. Читаем в большевистской прессе, что иностранные силы уже сегодня готовятся к жестокой расправе с большевистско - коммунистической Москвою. Если мы сами не расправимся с красными насильниками, то на нашу землю, чего доброго, вступит вооруженная сила иностранных государств, чтобы уничтожить их.

Крестьяне! Довольно с нас уже интервенции иностранной московской силы. Пусть не вступи больше на нашу политую кровью землю нога хищного иностранца. Спасайтесь сами! Сами организуйтесь! Собственными силами сбросим ненавистное господство московских насильников и возродим Украинскую Народную Республику.

Ни одного зерна хлеба красным грабителям! Ни одного рубли ненавистным оккупантам!

Спасайтесь то голода, вставайте на борьбу с проклятою московской коммуной.

1930 г.

Украинский Революционный Комитет

ДАЗО. — Ф. И. — 157. — Оп. 1. — Спр. 267. — Арк. 30.

Друкарський відбиток.

Прочитавши, перешли почтой знакомым!

К интеллигенции на Украине.

Обращаемся к вам, тем из интеллигенции, что любят наш родной край, кто бы вы ни были без различия национального или религиозного. Обращаемся к вашему развитому интеллекту и зовем идти на помощь обездоленному украинскому народу в его неминуемой недалекой борьбе за простые прова человека и гражданина, за простую человеческую жизнь против физической и моральной смерти от теперешнего сумашедшего иностранного режима.

Разумеется, что многим из вас не по душе будут наши отдельные задачи в борьбе с коммунистической властью. Но поймите вы все истинно — русские и без различия национальностей люди на Украине, что украинская национальная революция неминуема как завтрашний день и что за национальную независимость украинский народ будет бороться до решительной победы. Все стремления "единонеделимцев" лишь затянут кровавую борьбу и заострят межнациональные отношения на Украине.

Особенно перед интеллигенцией национальных меньшинств на Украине стоит тяжелый, но неминуемый вопрос: или с украинским народом в его борьбе за последовательно-демократическую республику с наибольшими правами для национального меньшинства или против украинского народа за московскую деспотию красную или белую? Третьего не дано: общероссийская демократия, федерация — исключены, к чему привела последовательно на бумаге советская союзная конституция. Всех представителей национального меньшинства мы зовем для совместной борьбы за демократию в пределах Украинской Народной Республики, которая обеспечит вам право на труд, на культурно-национальное развитие, оценит вашу лояльность к украинскому народу во время его освободительной борьбы.

На вас, украинские интеллигенты, ложится великая историческая задача — слиться со своим народом в его недалекой кровавой борьбе за независимость.

Помните, что наша история полна измен национальной интеллигенции на пользу иностранцев-империалистов и что в самое тяжелое время народных восстаний — за освобождение народа или иностранное ярмо — решал голос украинской интеллигенции, голос мозга нации!

Исторические расчеты двух наций — украинской демократии и московской автократии — приближаются. Будьте же осторожны, представители украинской интеллигенции!

Теперь в ваших руках технический аппарат иностранного господства и издевательства над целой украинской нацией и потому на вас ложится историческая обязанность подготовиться к той минуте, когда эту целую государственную машину можно будет повернуть на службу освобожденному уже украинскому народу!

Вы, украинская интеллигенция, должны выделить организаторов недалекой национальной революции. Ни один украинский интеллигент не имеет права ожидать "объективного" хода событий, а сразу же должен влиться в ту или иную демократическую организацию украинского народа. Кому роднее крестьянская стихия — в поход за тайную организацию родного села! Кому ближе на фабрику, завод — окунуться с головой в интересы придушенного москалями украинского рабочего!

Только эти основные классы, организованные в добровольные демократические партии, под умным руководством соответствующей интеллигенции, в состоянии начать восстание против иностранного господства и победоносно привести к возрождению украинской народной республики на измученной украинской земле.

К вам ли, украинские интеллигенты, которые перенесли неслыханное в мире моральное угнетение, бедность, обругание распоряжавшегося московского хама, обращаться с доказательствами, что настоящее украинское крестьянство и рабочий класс ничего общего не имеет с тем люмпен - пролетариатом, что является к вам на сумашедшие чистки, ревизии, а то и просто на ваши места в аппарате. Поймите, что это последняя ставка московской тирании, найти среди голодных масс последних своих приспешников, выдвинутцев-активистов.

Отживающего врага необходимо добивать организованными силами!

К подпольной работе среди крестьян и рабочих!

К вооруженной борьбе за независимую Украинскую Народную Республику!

Ко всеобщей забастовке для восстановления народно-демократической власти на Украине!

Ибо только два пути есть для вас: либо с украинским народом, либо с московской деспотией!

1931 года.

Украинский Революционный Комитет

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Он. 1. — Спр. 267. — Арк. 31.
Друкарський відбиток.

* * *

Прочитавши не скури, а подбрось соседу!

К украинским крестьянам.

Крестьяне хлебопашцы!

Разпознали ли вы, в конце концов, своего злейшего врага — красную Московскую власть? Поняли ли вы, какой хищный и хитрый зверь в овечьей шкуре забрался к нам на Украину? Видите ли вы, что большевики ведут к то-

му, чтобы отобрать от вас не только ту государственную помещичью землю, которой вас наделила в 1917 г. наша законная власть — правительство Украинской Народной Республики, — а имеют поползновения и на ту землю, которая была вашей от дедов до прадедов? Не ясно ли вам еще, **что красная Москва хочет превратить всех крестьян в крепостных и сгноить на барщине в советских экономиях?**

Колхозы — это только временные коммунистические штучки, ибо они боятся сразу завести везде совхозы, и думают себе, что "дядько" наш не успеет сразу разобраться, и попадетя как рыба на крючек. Но вышло так, что наш "дядько" не лыком шит! Увидев, что не хозяин он уже на своей земле, бросит пахать и сеять не только колхозную землю, но и ту землю, которую большевики у него не отняли. Кому, в самом деле, охота сеять, если не для себя то, что уродится, он будет косить и молотить.

Крестьяне хлебопашцы! Не надейтесь, что вы красного москвича обманете. Не думайте и того, что вы своего врага уже преодолели. Враг наш злой и хитрый... Все приказы теперешнего советского царя Сталина о том, чтобы приостановить насильное проведение коллективизации, о возвращении социализированного скота и наконец разрешение продавать на вольном рынке остатки и скот, — это только обман. Увидели коммунисты, что "дядько" не сеет, и ослабили нажим: пусть, мол, обсеется, а там дальше видно будет, кому хлеб придется. Если не посеет "дядько", то нечего будет советской власти вывозить за границу, не за что будет золота за границей достать, нечего будет в заграничных банках на черный день отложить. Уже все золото царское и из церквей и монастырей разграблено, и все они уже за границей попристроили.

Вот почему они ослабили нажим! А что люди будут умирать, как мухи, то им это не впервые. В 1921 г. на одной Украине вымерло 5 миллионов людей, а если в этом году вдвое больше вымрет, то москалям от этого не плакать! Люди вымрут, но земли никуда не денутся и легче будет совхозы заводить или, как они говорят, "зерновые фабрики". Народ с голоду смирнее становится, послушным как серая скотина. А им только того и нужно, ибо если и все хохлы вымерли, то в Москве ребят много и возле трактора каждый Ванюха найдет себе работу. А пока что все хохлы не вымерли, коммунисты каждой весной во время пахоты и сева им послабляют, а с уборки начинают подкручивать. Сейчас они как будто притихли и ослабляют нажим еще и потому, что они боятся войны с Японией. А чтобы не бояться соседа, для этого необходимо помириться и с своими домашними, чтобы в случае не ударили сзади. Боятся они, чтобы не пришлось как во время турецкой войны царю Александру II освободить крепостных от барщины или как Николай II во время японской войны кой — какие облегчения для своих подданных сделать. Ибо может случиться так, что народ их сбросит, как сбросил Николая в последней войне с германцами и австрийцами.

Как только опасность войны пройдет. А хлеб уродится, тогда они не так запоют.

Братья, крестьяне! Хлебопашцы!

Не давайте хлеба советской власти!

Вредите красным москвичам, как можете и где можете!

Разрушайте телеграф, телефон, железную дорогу, чтобы они не могли с Украины вывозить наше добро!

Время уже, наконец, из серой скотины, которая послушно подставляет шею под московское ярмо, царское ли, советское ли стать свободным гражданином своей свободной страны и ни от кого независимой Украинской Народной Республики! Сбрасывайте красное московское ярмо!

"Вставайте, кандалы порвите и вражеской злою кровью волю окропите!" — такой завет дал нам наш Великий Пророк Тарас Шевченко.

И мы его должны выполнить!

1932 год.

Украинский Революционный Комитет

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 267. — Арк. 30.

Друкарський відбиток.

* * *

К красноармейцам — украинцам.

ЗНАЕШЬ ЛИ ТЫ, ПАРЕНЬ:

1. Что ты сын подневольного московскою коммуною украинского народа?
2. Что из народа твоего теперешняя твоя власть сдирает не 7, а 27 шкур: забирает у него последнюю мерку пашни, тянет из хлева последнюю скотину, забирает последний ковш муки и последнюю курку?
3. Что бесконечные подати, которые платит твой отец и весь украинский народ, идут на пьянство да гульню московской комиссарни — босоты?
4. Известно ли тебе, что сотни миллионов пудов сахара, пшеницы, ржи и других посевов, которые насильно забирает у бедного украинского народа и вывозит теперешняя твоя власть за границу, разбазаривает на проведение коммунистического "рая" среди: негров, арабов, индусов, китайцев, японцев и других далеких чужих тебе народов?
5. Что за деньги, за хлеб, заработанный потом и кровью украинского народа и вывезенный властью за границу, гуляют аж гудит целая армия советских комиссаров, агитаторов, шпииков и другой сволочи, а ты чтобы иметь сапоги или же плуг вынужден продавать чуть ли не корову или коня, за метр паршивого ситца платишь пудами хлеба?
6. Что твоих братьев теперешняя власть сотнями тысяч переселяют с родной им от деда и прадеда земли на гибель в далекую и холодную Сибирь и на Соловки, на место их садит своих прихвостней?
7. Что украинского рабочего только за то, что он заикнется о своих правах — работать и жить, так как работает и живет рабочий за границей, — эта, твоя власть, что зовет себя рабоче-крестьянской, — расстреливает и немилосердно гноит по тюрьмам и ссылкам.

8. Понимаешь ли ты, что украинский крестьянин и рабочий, эти как будто бы хозяева рабоче-крестьянской республики, превращенные твоей властью в подневольных, еще худих, чем прежние панские крепостные.

9. Что возле твоего отца и братьев эта "крестьянско-рабочая" власть насадила в каждом селе, в каждом хуторе, на фабрике и на заводе везде своих шпионов, разных комиссаров, селькоров, сексотов и другой голоты, чтобы не спрятали от нее храни господи гранца муки или яйца, чтобы "неблагонадежных" (тех, кто посмеет быть такой хорошей властью неудовлетворенным, либо коммунистическому паршивчику издавонка шапочка не снимет) выявлять и скорее со свету убрать?

10. Знаешь ли ты, наконец, что эта же твоя теперешняя власть постаралась уничтожить со свету божьего наилучшего защитника украинского народа, закланого врага теперешних твоих опекунов С. Петлюру? Что Шмуль Шварцбард, который застрелил в Париже на улице в 1926 г. этого украинского народного героя, был никто иной как подосланный твоею властью чекист?

Так вот же знай:

1. Что позвали тебя в Красную армию, чтобы ты эту власть прохвостов, разбойников, злодеев своей грудью защищал, чтобы опираясь на тебя, красноармеец, власть эта твоими же руками могла расстреливать и обдирать: твоего отца, брата, соседа, весь украинский народ; чтобы твоим штыком она могла насадить коммуну во всем мире, чтобы ободрать и согнуть в бараний рог рабочих и крестьян других государств мира, так как она это сделала с рабочими и крестьянами Украины.

2. Что перед этой властью украинский народ в 1917, 18, 19, 20, гг. защищался как только мог; что для борьбы с московской коммуной он организовал было свою почти десятитысячную регулярную армию, имел сотни партизанских повстанческих отрядов и что в борьбе этой положили головы сотни и тысячи лучших сынов украинского народа.

3. Что народ украинский хотел жить независимой своей жизнью, не иметь ни одного "опекуна" и организовал было свою независимую Украинскую Народную Республику, которую теперешние твои хозяева-коммунисты уничтожили, а украинский народ вонь взнуздали.

4. Что теперь по тюрьмам Сибири и Соловков и в концентрационных большевистских лагерях в голоде и холоде гниют сотни и тысячи твоих братьев, которые боролись за свободу украинского народа против коммуны.

5. Что и до сих пор за границей есть правительство независимой Украинской Народной Республики во главе с **Андреем Левицким**, который заменил покойного С. Петлюру, что есть еще и украинское войско, которое в 1917, 18, 19 и 20 гг. боролось со всеми врагами украинского народа пошло в свет, а коммуне не подчинилось.

6. Что и сейчас московская коммунистическая власть думает о тебе как бы погнать тебя на войну с Японией, с Польшей и Румынией, вывезти тебя из родной земли, чтобы когда ты за коммуну сложишь голову свою, смогла бы окончательно ограбить твоих безоружных отцов и братьев. Так знай же, что такой власти служить, — это значить своему же народу изменять. Знай

же, что свобода и благополучие твое и твоего народа может быть обеспечено лишь тогда, когда будешь иметь собственную Независимую Украинскую Государственность, когда от чужой насильственной власти на Украине не останется и следа.

А поэтому:

1. Помни, что задача каждого сына украинского народа, а тем больше бойца — народ свой защищать, а потому всегда выступай с оружием в руках в защиту народа, если его обманывают комиссары, ГПУ и др. сволочь, вступайся за своего товарища в армии.

2. Требуй, чтобы в твоей части командирами твоими были бы украинцы, 3. а не иностранцы.

3. Ни на одну войну не иди. Если же тебя на эту нут, сдавайся в плен, либо забирай оружие и иди с ним домой, уничтожай коммунистическую власть, организовывай свой строй. Не с Украины живым ни одного врага украинского, отбирай все имущество и оружие, не давай вывозить врагу ни одного вагона, ни одного неба. Войско же украинское из-за границы том поможет.

4. Если же в подневольных Московью землях люди против насильников и будут их бить, выгонять, чтобы самим порядок в своих наводить, помни, что и твой край подневольный. Не воюй с восставшими, не защищай своего врага, советскую московскую власть. Помни, что грузин и татарин, черкес и турок все твои приятели и союзники, ибо все они как и ты хотят освободиться из-под московского ярма. Присоединяйся к восставшим и помотай им.

5. Тем временем сговаривайся со своими товарищами, ближними и родственникам, когда чужую власть начнут на Украине черти брать, быть готовым их гибели помогать. Время уже недалеко.

6. Все это хорошо помни, передавай родным, знакомым, товарищам, чтобы они знали.

Украинский Революционный комитет

ДАЗО. — Ф. П. — 157, — Оп. 1. — Спр. 267. — Арк. 32.

* * *

Прочитавшим не порви а пошли знакомым!

**Пролетарии всех стран,
соединяйтесь!**

К украинским рабочим и селянам.

Приходит время неминуемого упадка сталинской деспотической диктатуры. Смену этого дикого московского режима должны ускорить и использовать все угнетенные народы Союза: украинцы, белорусом, грузины, донские и кубанские казаки, азербайджанцы, киргизы, татары и т. п.

От этих закабаленных народов, от их национальной и социально-классовой зрелости зависит успех в недалекой борьбе с московской оккупацией.

Не верьте московским большевикам, если они национально-освободительное движение покоренных народов называют контрреволюцией и реакцией.

Дело в действительности как раз обстоит наоборот!

Московская коммунистическая диктатура вот наичернейшая реакция. Это же они, московские большевики, в 1919—20 гг. войной пошли на свободные демократические республики Украины, Грузии, Кубани, Дона, Туркестана и т. п. Это же они залили кровью рабочих и крестьян освобожденную от помещиков национальными правительствами (которые почти исключительно состояли из социалистов) народную землю. Это же они закрепленную социалистическими правительствами Украины, Грузии в собственность за трудовым крестьянством землю отобрали снова на пользу московской казны, и кровью и грабежом проводят теперь крепостничество на селе. Это же они отобрали во всех покоренных краях фабрики и заводы, все подземные богатства в собственность московского государства и хищнически эксплуатируют городского рабочего как колониальных рабов.

Это же они московские обманщики своим великодержавным шовинизмом господствующей московской нации разжигают национальную рознь среди пролетариата Украины, Кубани, Грузии, Азербайджана, насаждают антисемитизм, украиноедство, трактуя покоренные народы как что-то низшее, а национальный язык и культуру как язык "собачий", мужицкий!

И этот дикий террор и этот открытый грабеж трудящегося народа — рабочих и крестьян, это московское хамство, безголовые последователи сумасшедшего Ленина-Сталина и К° теперь называют социализмом.

Заметали ли вы, что московские коммунисты больше нападают на западноевропейских социалистов, называя последних социал-предателями, прихвостнями буржуазии и т. п. Делают это они потому, что западно-европейские социалисты есть действительно социалисты, а не вруны, которые без крику и гаму в самом деле проводят в Европе социалистические идеи в жизнь. Коммунисты не могут никак забыть западно-европейским социалистам того, что они выявили и продолжают выявлять перед пролетарскими массами всего мира настоящее лицо московских коммунистов.

Украинские рабочие!

Проснитесь, встрепенитесь, задумайтесь над гадким московским врагом! Социализм, каким его мыслил себе Маркс и Энгельс, который сейчас проповедывают и претворяют в жизнь все европейские социалисты — это прежде всего общественный строй без эксплуатации человека человеком, народа народом! Что же принесли московские большевики на Украину, Кубань, Кавказ, Туркестан, Сибирь?

Это же московская власть превратила эти края в свои колонии и немилосердно вывозит из них к себе на Московщину и за границу весь народный доход. Знаете ли вы, что из покоренных краев Московщина вытягивает еже-

годно больше чем на 10 млрд. золотых (а не бумажных большевистских) рублей хлеба, угля, нефти, железа, стали, руды, мяса, масла и готовых изделий, часть потребляет у себя, а еще больше вывозит для продажи за границу.

Вот почему не хватает ни хлеба, ни промышленных товаров. Награбленную или "по твердой цене забранную у крестьян пшеницу, скот, а у рабочих — за мизерную нереальную зарплату — готовые изделия, московские грабители за полцены как краденое сбывают иностранцам за золотые деньги и открывают для себя, для своих "вождей"-коммунистов — в капиталистических банках золотые фонды на всякий случай, если придется удирать из СССР.

Чтобы увеличить эти фонды они идут на то, что где-то в Европе берут в долг какие-то товары и, не ввозя их в СССР, продают за наличные другим иностранным государствам.

Не верьте грабителям, если они говорят, что за вывезенные с окраины товары они привозят вам машины для "индустриализации" для "строительства социализма". Позорное вранье, ибо то мизерное количество машин, которое они завозят из заграницы, идет на Московщину для строительства в первую очередь военной промышленности. Московскую область большевики индустриализируют за счет обворованных Украины, Кубани, Грузии, Азербайджан", претворяют московские земли в бронированный кулак, нужные им в первую очередь для удержания в послушании покоренных краев.

Трудящийся народ — крестьяне и рабочие загашенных народов Союза, подневольною своей работой укрепляют московский великодержавный империализм, милитаризм и государственный капитализм. Сами своей покорностью помогают иностранной власти укреплять московскую тюрьму народов.

Такова московская действительность, таков московский социализм!

Долой с московскими душителями, которые обворовывают не только добро нашего народа, а опоганивают великое всемирное, рабочее движение — социализм!

Только независимое национальное демократическое государство спасет каждый угнетенный народ из московской неволи!

Только в **демократической республике** трудящийся люд как представляющий большинство народа, сам **свободными, закрытыми выборами** установит народную власть **как центральную, так и местную** и через нее защитит свои интересы как внутри государства так и извне.

Национальная демократическая республика - это не контрреволюция, как врут большевики, а переходный демократический государственный строй трудящегося народа а его борьбе с нуждою, бедностью, (Политическим и моральным угнетением. Свободное демократическое национальное движение угнетенного народа — это совсем не то, что московский великодержавный шовинизм, который ненавидит покоренные нации, ибо боится утратить власть, а с ней и выжимание их подневольного труда; это не контрреволюция, не реакция, а организованная повседневная борьба, которую проводят трудя-

щиеся народные массы в своих интересах. Это массовый творческий почин в направлении освобождения труда от классовой и I Национальной эксплуатации, это почин социалистический.

Вот почему в 1917—18 гг. во главе рациональных освободительных движений всех покоренных народов Восточной Европы и шли социалисты, ибо они защищали и звали свои трудящиеся массы к борьбе за **национально-государственную независимость, за демократический и правовой строй и гражданскую свободу, за наделение крестьян землей в собственности, за социальное обеспечение рабочих, за свободу забастовок, за независимость профсоюзов, за свободу слова, печати, собраний и т. п.**

Демократическо-национальное государство это создание и оружие самих трудящихся крестьян и рабочих, в то время как диктатура — это орудие вооруженной до зубов кучки прихвостней частного или государственного капитализма эксплуатации трудящихся масс.

Долой с московским государственным капитализмом!

Крестьяне и рабочие! Остерегайтесь Провокаций большевиков, если они натравливают вас одного против другого. Знайте, что национальное независимое государство для каждого из этих классов одинаково нужно и необходимо для освобождения из-под иностранного ига и поборов.

Только совместным революционным почином, только совместным восстанием трудящийся народ Украины возродит Украинскую Народную Республику и вооруженной рукой защитится от нового московского нашествия.

Знайте, что солдаты еще долго не освободятся от великодержавного шовинизма и после падения большевиков, какая бы ни была у них власть, все одно пойдут войной на Украину. Ищите же **согласия** со всеми подневольными народами Союза. Это наши союзники в недалекой борьбе за демократию, за национальное освобождение против московского империализма!

Подтачивайте диктатуру, ускоряйте упадок большевиков!

Убеждайте красноармейцев, готовьтесь к организованной всеобщей забастовке, что неминуемо претворится в вооруженное всенародное восстание!

Большевики не убили, а только прервали на некоторое время Украинскую национальную и социальную революцию.

Держите же твердо в своих трудовых и честных руках старое знамя Украинской Народной Республики!

"ЗЕМЛЯ И ВОЛЯ"

**Украинская Социал-Демократическая Рабочая Партия
(Фракция за границей)**

№ 50. ДИРЕКТИВА ПОЛІТБЮРО ЦК КП(б)У З ПИТАННЯ РОЗКУРКУЛЕННЯ СЕЛЯН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇХ НА ТЯЖКИХ РОБОТАХ

23 березня 1931р.

С. Секретно
98

О кулаках

(Утверждено ПБ ЦК 23.IV—31 г.).

1. Отмечая, что ряд РПК не смотря на наличие сплошной коллективизации в районе не проводил раскулачивание, разъяснить, что поскольку раскулачивание, проводимое самими бедняцко-средняцкими массами на основе сплошной коллективизации является составной частью самого процесса коллективизации, оно должно проводиться по мере перехода на сплошную коллективизацию отдельных районов. Учитывая, что теперешний рост коллективизации обеспечил фактически сплошную коллективизацию Степи и Лесостепи, считать возможным в этих районах проводить раскулачивание по мере перехода на сплошную коллективизацию отдельных сел.

В отношении Полесья проведение раскулачивания обусловить переходом на сплошную коллективизацию целого района.

Обязать партийные комитеты обеспечить массово-политическую работу и тщательную подготовку к раскулачиванию с тем, чтобы раскулачиванию были подвергнуты действительно кулацкие хозяйства и чтобы ни в коем случае не попали под раскулачивание середняцкие хозяйства.

2. Решение — особая папка.

3. Расселение раскулаченных по 3-й категории и вновь раскулаченных внутри района не производить до особого решения и указания ЦК.

4. Обязать парткомитеты обеспечить в ближайшие дни отвод для раскулаченных полевой земли на более отдаленных и наименее пригодных участках, в соответствии с постановлением СНК от 19-го октября 1930 года.

Раскулаченным хозяйствам должен быть оставлен минимально необходимый сельско-хозяйственный инвентарь.

5. Отмечая, что во многих районах управление выселками из раскулаченных фактически отсутствует, обязать РПК немедленно выделить уполномоченных, ответственных за управление ранее созданными выселками из раскулаченных.

Дать по-советской линии указания сельсоветам и уполномоченным по выселкам и довести до сведения раскулаченных, что они имеют право на передвижение вне пределов района только с разрешения уполномоченных и местных сельсоветов.

6. Обязать ВСНХ и промышленные объединения дать указания заводам, шахтам о немедленном увольнении раскулаченных с производства, не

предусмотренного инструкцией. Предложить парткомитетам обеспечить проведение полностью в жизнь этой директивы.

Запретить установление в выселках особого режима по организации труда, как-то: создание общих обязательных касс для зарплаты и т.д.

Предложить районам строго руководствоваться инструкцией Наркомтруда от 4.П-31Г. о порядке использования и оплаты рабочей силы раскулаченных по 3-й категории, допуская использование их при недостатке рабочей силы на таких работах: осушка болот, мелиоративные работы, торфоразработки, сооружение прудов, дамб, дорожное строительство и т.д.

7. Поручить ГПУ разработать точную инструкцию по выселению раскулаченных хозяйств, а Агитмассотделу ЦК разработать указания по проведению общественно-массовой работы в период подготовки к выселению и в период проведения самого выселения.

Секретарь ЦК КП(б)У (підпис) (КОСИОР).

№ 51. ПУБЛІКАЦІЯ ГАЗЕТИ "ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ" ПРО ЗАСИЛЛЯ "ВОРОЖИХ ЕЛЕМЕНТІВ" НА БУДІВНИЦТВІ ЗАВОДУ "ДНІПРОСТАЛЬ"

5 квітня 1931 року

"Колишні" люди в апараті

Соціальний склад апарату являє собою картину організаційного періоду величезних будівництв, до яких соціально-чужий елемент приліпає, як мухи на мед. Пролізли до апарату окремі непмани, колишні служники релігійних культів, колишні антрепренери, куркулі, міцні середняки, взагалі "колишні люди". Дніпросталь поступово звільняється від чужого елемента й нікчемних працівників адміністративними заходами. Але самими цими заходами без активної допомоги професійних організацій і органів праці не пощастить цілковито оздоровити апарат.

Професійної і виробничо-виховної роботи серед працівників досі не проводили. Партколектив і загальні збори працівників константували, що завком плентався у хвості опортуністичних настроїв, цікавився дрібницями. Новопереобраний завком спромігся пожвавити громадську роботу організувати виробничі наради. Адміністрація виділила помічників директора у виробничих нарадах, раціоналізації. Зміцнено й інші сектори. Але цього мало будівництву. Йому потрібно ще багато людей. Останнім часом до апарату влили свіжий струм комсомольської молоді, що її мобілізував ЦК ЛКСМУ. Треба, щоб вона з усією енергією вклинилася у роботу Дніпросталі в боротьбу за ударні темпи, з рвацтвом, порушенням труддисципліни, тощо.

Оперативний пост

Червоне Запоріжжя. — 1931. — 5 квітня.

№ 52. ПЕРЕДОВА СТАТТЯ ГАЗЕТИ "ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ" З ЗАКЛИКОМ ДО ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ З КУРКУЛЬСТВОМ

29 травня 1931 року

Завдати нищівного удару всім спробам глитая

Генеральна лінія партії на індустріалізацію країни та посилені темпи механізації сільськогосподарського виробництва створили цілковиті обставини для здійснення гасла партії про суцільну колективізацію й на її базі ліквідації глитайні як кляси. Але на цьому ще запекла клясова боротьба не закінчується. Про це повинен знати кожен колгоспник. Рештки ліквідованого куркуля міняють свою тактику, пролазять до колгоспу, радгоспу, МТС і там провадять свою підривну роботу. Ряд фактів псування тракторів (Канцерівська й Софіївська МТС), псування комбайнів ("Комунар"), зрив переходу в ряді колгоспів на підрядність і т.д. говорять про те, що клясовий ворог ще не склав зброї, що його остаточно ще не добито й на всіх ділянках господарського та культурного будівництва він намагається шкодити. І треба сказати відверто, що й на сьогодні там, де бракує достатньої клясової пильності сільських організацій і колгоспних мас, куркуль здійснює свої наміри. В процесі весняної засівної кампанії це досить яскраво виявилось.

Запорізький район колективізовано близько на 90 відс. У районі є багато радгоспів, три МТС, понад 300 тракторів, маємо ряд старих колгоспів з великим практичним господарсько-організаційним досвідом і т.і.

Проте ряд сількорівських листів, що їх вміщено в газеті, сигналізують з одного боку про намагання глитая пролізти й розкласти колгосп зсередини і з другого, брак достатньої клясової пильності в ряді організацій села, що мляво реагують на всі вихватки глитая (Райська сільрада й т. і.).

Куркуль намагався зірвати засівні пляни другої колгоспної весни.

Але йому в цьому не пощастило, дякуючи величезному піднесенню свідомості й творчого ентузіазму широких колгоспних мас, які охоплені широкою хвилею соцзмагання й ударництва.

Треба досить зважити, що куркуль одчайдушно боротиметься, щоб зірвати або загальмувати збирання врожаю. Він використовуватиме для здійснення своєї мети різні методи, від розкладницької агітації до псування машин і вбивства активістів.

Завдання всіх сільських організацій в тому, щоб мобілізувати широкі колгоспні маси навколо основних виробничих завдань, цілковито закінчити сівбу, організувати поліття, готуватися до жнив, провести єдиний сільськогосподарський податок, застосувати відрядність у всіх виробничих процесах, розгорнути соцзмагання й ударництво, громадський буксир, зустрічні пляни, посилити культурно-масову роботу серед колгоспників, мобілізувати колгоспні

маси на нещадну боротьбу з глитаєм та його спільниками опортуністами всіх гатунків, і надто ж з правим ухилом, як головною тепер небезпекою, виконати постанови партії і уряду про організаційно-господарське зміцнення колгоспів, забезпечити цілковите виконання всіх виробничих завдань колгоспів.

Червоне Запоріжжя. — 1931. — 29 травня.

№ 53. СПЕЦДОНЕСЕННЯ ВІДДІЛЕННЯ ДПУ КАМ'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ КЕРІВНИМ ОРГАНАМ ПРО НЕГАТИВНЕ СТАВЛЕННЯ СЕЛЯН ДО РОЗКУРКУЛЮВАННЯ

29 травня 1931 р.

**Сов. секретно
серия "К"**

**Нач. секретно-политического отде-
ла ГПУ УССР**

г. Харьков

**Нач. СПО Днепропетровского опер-
сектора ГПУ**

г. Днепропетровск

**Нач. межрайонергруппы З.ГО ГПУ
г. Запорожье**

№772

СПЕЦ-СВОДКА

О настроениях селянства по вопросу выселения кулачества по Каменскому району б/ Запорожского округа

Так как массовая работа по вопросу о выселении кулачества за пределы Украины по нашему району проводилась в феврале и марте месяцах и в настоящее время не проводится, вследствие этого массовых реагирований по району не проявляется.

Наряду с произведенными арестами глав семейств, по прежнему вызывает как положительные, так и отрицательные реагирования как середняцко-бедняцких групп, так и колхозников и актива села. Так: "Это какая-то комедия, мы беднота и колхозники голосовали, требовали раскулачить и выселить из села всех эксплуататоров, а они себе живут спокойно, только и всего, что их переселили в бедняцкие хаты, но они засеяли огороды и сидят себе, никто их не трогает.

"Что из того, что их переселили в другие дома, они живут спокойно, и как видно их уже и выселять не будут".

(с. Водяное: Малый Иван и Юрченко Павел, бедняки-колхозники).

Наряду с тем как основная масса бедноты и колхозников к вопросу выселения кулачества относится хорошо, проявляя лишь недовольство на затяжку этого вопроса, в тоже время имеются отдельные случаи отрицательного реагирования отдельных лиц середняков и бедноты и со стороны кулачества наблюдаются случаи распространения различных провокационных слухов о войне и прочее, так:

с. Б. Знаменка Каменского р-на б/ Запорожского округа	<p>Закидышев Тимофей Иванович, м/средняк, занимающийся периодически спекуляцией в группе крестьян на базаре говорит:</p> <p>"Теперь арестовывают исключительно всех умных людей и делается это для того чтобы не было кому руководить повстанцами, если начнется война, а на воле оставляют одних только дураков, ну да все равно им скоро придет конец и вот как начнется война, то наши бабы граблями будут бить "товарищей".</p>
с. Каменка того же района б/ Запорожского округа	<p>Руденко Матрена Изотовна, жена кулака, подлежащего выселению, говорит:</p> <p>"Черт его знает, что делают, издеваются над людьми, ну пускай мужа забрали, а чем же виноват сын, мальчик 18-лет, он никому зла не сделал, а его схватили и держат под арестом (Обірвана частина документу. — ред.).</p>
с. Каменка того же района б/ Запорожского округа	<p>Лиманкин Василий Кузьмич, сын раскулаченного,</p> <p>"До каких пор советская власть будет грабить и мучит людей, вот если бы сейчас пришла какая либо группа как Колесников, то теперь было бы не то, дали бы почувствовать всем".</p>
с. Водяное Каменского району б/ Запорожского округа	<p>Черный Иван, середняк:</p> <p>— "вот время, людей хватают без разбора и держат месяцами по Допрах и до чего это дойдет, раньше брали взрослых, а теперь берут уже и детей, наверно уже скоро придет всему свегу".</p>
с. Днепровка Каменского р-на б/ Запорожского округа	<p>Садыкин Зиновий Сергеевич, середняк:</p> <p>— "До каких пор будет продолжаться гонение людей, 1 берут арестовывают ни в чем не виновных, держат по 2—3 месяца и жаловаться не кому".</p>

с. Б.-Знаменка Каменского района б/Запорожского округа

Башмаков Михаил, сапожник, имевший ранее собственную мастерскую:

— "арестовали моего брата и держат уже около месяца, а за что никто не знает и до каких они будут нас мучить, пора бы уже нам с ними расчитаться".

с. Ильинка Каменского района б/Запорожского округа

Иванов Семен, плановик:

— "вот время пришло, хватают людей, держат в тюрьмах, ссылают, раньше ссылали грабителей, а теперь высылают тех, кто любит работать и приобрел себе кое-что из имущества, ну да все равно так долго не будет, вот скоро начнется война и коммунистам придет конец".

с. Каменка того же района б/Запорожского округа

Будивский Иван, середняк:

— "многих позабрали, загнали в ДОПР, но скоро их всех освободят, так как советская власть окружена со всех сторон и ей скоро придет конец".

с. Алексеевка Каменского района б/Запорожского округа

Назаренко Максим, плановик:

— "Нужно какнибудь продержаться месяца два. А потом видно будет как жить. 15 мая должен быть съезд всех держав на котором должны были решить начать войну против коммунистов, но этот съезд отложат еще на два месяца, и теперь нам нужно ждать этого съезда".

Райуполномоченный ГПУ по Каменскому району підпис (МАЛУКА)
Уполномоченный по Каменскому району при Райисполкоме підпис (СОКОЛОВ)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 267^б. — Арк. 200, 201, 201^а.

№ 54. ДИРЕКТИВА ЦК КП(б)У РАЙПАРТКОМАМ РЕСПУБЛІКИ З ПИТАННЯ ВИСЕЛЕННЯ КУРКУЛІВ

Не пізніше 11 червня 1931 р.

Сов.Секретно

СЕКРЕТАРЯМ РАЙПАРКОМОВ
ТОЛЬКО

"Данные о ходе подготовки к выселению кулачества сигнализируют, что в ряде мест районные партийные организации, не дооценивая политической значимости и серьезности этого вопроса, не уделяют достаточного внимания работе по выселению".

Несмотря на указания ЦК, в ряде районов, где выселение фактически уже началось, вокруг этого вопроса не мобилизовано широкое мнение партийной и советской общественности колхозных масс и бедняцко-средняцко-го актива.

Вследствие отсутствия и слабости массовой политической разъяснительной работы, отмечаются факты усиленного распространения различных провокационных слухов, связанных с выселением, вызвавших в ряде мест панические настроения, в кругах середнячества.

Под влиянием этих провокационных слухов в некоторых селах зафиксированы случаи бегства середняков, опасавшихся выселения.

Слабый контроль и руководство деятельности низовых советских органов приводит к перегибам и искривлениям, допускаемым отдельными сельскими активистами, что также вызывает отрицательное настроение села.

В соответствии с ранее данными указаниями, необходимо в кратчайший срок принять решительные меры, обеспечивающие проведение вокруг выселения кулачества, массово-разъяснительной работы, а также максимально усилить контроль и руководство низовыми советскими органами, принимающими участие в выселении немедленно пресекая и исправляя допускаемые перегибы и искривления.

Особое внимание должно быть обращено на тщательную проверку состава выселяемых, включая в них лишь действительно кулацкие элементы и не допуская выселения по одним лишь формальным признакам, как лишение избирательных прав, наличие твердого задания и т. п.

Особое внимание также обратите на то, что бы применяемые к кулаку мероприятия не были распространены на середняка и бедняка, как например: выселение середняков и бедняков, не желающих вступать в колхоз, выступающих против местных органов и т.п. Необходимо обеспечить, что бы в число выселяемых не были включены хозяйства, члены которых имеют особые заслуги перед Соввластью, а также в составе которых имеются члены партии и комсомола, б.красные партизаны, военно служащие (красный комсостав или рядовые красноармейцы).

Ввиду того, что кулацкие хозяйства, которые не имеют в своем составе трудоспособных мужчин (исключая хозяйств, направляемых к ранее выхороненному главе семьи) не могут быть хозяйственно использованы на местах переселения, примите меры по недопущению таких хозяйств.

Необходимо установить контроль за действительным обеспечением выселяемых кулацких хозяйств 3-х месячными запасами продовольствия, минимальным инструментом (топоры, лопаты, пилы) сельхоз. инвентарем и 1—2 лошадьми на каждые пять выселяемых хозяйств.

Секретарь ЦК КПБУ (КОССИОР)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 267^а. — Арк. — 38.

Машинопис.

№ 55. З ПУБЛІКАЦІЙ ГАЗЕТИ "ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ" ПРО "ЗАСМІЧЕННЯ" СІЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ВОРОЖИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

13 червня 1931 року

Федорівська сільрада* в полоні клясового ворога

Ціла зграя куркулів і підкуркульників влаштувалися в Придніпрівській артілі, Федорівської сільради й провадять тут свою шкідницьку роботу.

...Під час весняної сівби в колгоспі загинуло 7 коней. Підтримує підкуркульників сам голова артілі Третяк і рахівник учитель Товстик П. Частенько заглядаючи в шклянку з горілкою, вони справляють веселі гулянки. Ця компанія широко розкрила двері для додвірників і позбавленців села, їх охоче приймають до колгоспу за своєрідним не писаним договором: "ти, позбавленець, працюй, а трудодні писатимемо на твою дружину". Сільрада бачить усю шкідницьку роботу клясового ворога й не тільки в нашій, а й в інших артілях, але є кругова порука, бо скрізь засіла рідня: то кум, то сват, то брат і т. інш. Голова сільради сват тому Гуразді, що зірвав оранку на чорний пар, голова земкомісії Гужва галасував на все село, щоб його тестя Піхотенка не розкуркулювали й ми бачимо наслідки: Піхотенко залишився в своїй хаті, залишився членом артілі. Мало того: правління артілі записало Піхотенкові на поточний рахунок 800 крб. Є на селі ряд таких громадян, що зловмисно приховали землю від обліку на сільгосп-податок. Хіба сільрада не знає, що це зробили приміром: Курдас, Піхотенко Олена й інші...

Час уже розбити це злочинне коло змикання сільради й правління колгоспу з глитаями...

Промінь

Ворогів артілі вивели на чисту воду

Перевірка складу артілі Сергієвської (Андрієвської сільради)** допомогла колгоспникам виявити клясово-ворожий елемент. Наприклад, виявили: Петра Стешенка — сина куркуля, що чинив чимало перешкод праці колгоспу. Під час сівби Стешенко зірвав догляд за худобою. Артіль сиділа без насіннєвої картоплі, а у Стешенка гнило у льосі 60 пуд. її...Палажка Брехлива — жінка засудженого учасника змовницької зграї СВУ, провадила розкладницьку роботу серед жінок, докладаючи всіх сил, щоб зірвати колгоспне будівництво...

Переїзжий

---

*До якого р-ну відносилася Федорівська сільрада, в газеті не вказано.

**Нині села Сергіївка та Андріївка Михайлівської сільради Вільнянського району.

Не дивно, що тут перекручують лінію партії

Дістала Августинівська сільрада* плян контрактації молока. Кого-ж вона виділила до складу комісії для проведення контрактації? На почесне місце вона виділила Нетримайла — сина великого куркуля, що уславився, як відомий визискувач. Далі виділили Коваленка — брата розкуркуленого... Ці куркульські керівники розклали плян контрактації так, що бідноті дали 750 літрів на корову, а куркулям від 150 до 350 літрів. Запитуємо, де очі сільради?

Артільщик

Куркуль-псаломщик на посаді секретаря сільради **

Непогано влаштувався в Новогупалівській сільраді Степан Лень: батько його позбавленець, користувався найманою працею. Сам Лень ще недавно був псаломщик, а тепер секретар сільради. Звісно, чого можна дождити від такого секретаря. Одрозу-ж Лень довів біднякові, члену колгоспу-Мельнику плян м'ясозаготівель до двору й тепер сільрада загрожує взяти у Мельника корову. Свого ж батька, у якого є дві корови, Лень приховав. У другого бідняка, Литвіна, Лень заарештував борошно... Отак в сільраді перекручують лінію партії через те, що діла довірили ставленнику клясового ворога.

Пильний

№ 56. З РІШЕННЯ ВЕЛИКОТОКМАЦЬКОГО РК КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ І ПРИТЯГНЕННЯ ДО СУДОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КЕРІВНИКІВ КОЛГОСПУ

19 серпня 1932 року.

Про хід хлібозаготівель.

3. Схвалити постанову Низянського парт, ос(ередку) про виключення з партії та притягнення до судової відповідальності голови колгоспу "Заповіт Ілліча" НЕБАБУ та завгоспа Шаповала за куркульський опір хлібозаготівлям, шкідницьке нищення хліба та переховування колгоспного хліба в куркулів.

**Секретар РПК — певно, САМАРІЙ (підпис нерозбірливий)
Печатка.**

**ДАЮ. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Сир. 3460. — Арк. 9.
Машинопис.**

*Августинівська сільрада — нині Запорізького р-ну Запорізької області.

**Новогупалівська сільрада — нині Вільнянського р-ну Запорізької області.

№ 57. З ПРОТОКОЛУ ПЛЕНУМУ ОРІХІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У І РАЙОННОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ З ПИТАННЯ НЕЗАДОВІЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

30 серпня 1932 р.

Головін* (РПК). Досить розмов. Організація хлібозаготівель геть незадовільна, робота проходить самопливом, відсутність масово-виховавчої роботи серед мас навколо скиртування, хлібозаготівель. На місцях організувати й переносити кращий досвід в відсталі бригади. Використання корів треба організувати обов'язково. Прикриваючись, що адмініструвати не можна, на місцях сидять, бездіяльничають. Опортунізм, а не що інше. РКС, МТС працюють ганебно. Треба переключатись і на молотьбу котками. М. Токмачка-Поляков, хлібопляну виконано на 30%, а ми зобов'язувалися до 1 вересня виконати на 40 річного гіляну. Це тому, що прикриваючись різними об'єктивними причинами, на місцях бездіяльничають. Машинному настрою треба покласти край.

Прокуратура й суд працюють нікудишне. Редакція не висвітлює те, що вони судять. П/осередки не керують комсомолом. Чому його роботи не видно.

ДАЗО. — Ф. іі. 240. — Оп. 1. — Спр. 109. — Арк. 41.

Машинопис.

№ 58. З ДЕРЕКТИВИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ПІДВІДОМЧИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ПРО ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ З КУРКУЛЬСЬКИМИ ТА ІНШИМИ ВОРОЖИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

9 вересня 1932 р.

(...) Констатуючи, що в наслідок недостатньої пильності Фр.РККС, МТС, партосередків та правлінь колгоспів, а також млявої мобілізації колгоспних мас, а особливо наймицько і бідняцьких груп на боротьбу з глитаєм в часті колгоспів ще й досі має місце значна засміченість куркульськими й

---

* Головін В.П. — перший секретар Оріхівського РК КП(б)У. Заарештований разом з іншими керівниками району за вказівкою Сталіна, який звинуватив їх в проведеному "кулацькій політиці под флагом свого "согласия" с генеральной линией партии". 16 грудня 1932 року в м. Оріхові відбулося зібрання районного активу, учасники якого вимагали "від пролетарського суду найсуворішої кари, як зрадникам партії і робітничо-селянській справі,... що провадили куркульську класово-ворожу роботу коло найважливішого державного завдання хлібозаготівель". 25—28 грудня 1932 року керівництво району в кількості 14 осіб було засуджене до тривалих строків ув'язнення. Про розправу над керівництвом Оріхівського району за прямою вказівкою Й. Сталіна див. "Реабілітовані історією", — Кн. 1. — Спр. 270—274 (редк.).

іншими ворожими елементами, що ведуть розкладницьку роботу в середині колгоспів й чинять шалений опір всім міроприємствам, що перевадяться на селі (справи Широчанської, В.Хортицької, Комишувахської, М.Левшінської, Тернівської, Дудніківської і інш. с/р виявлені в останній час).

Секретаріят МПК визнає за явне незадовільну роботу в цьому напрямку всіх сільських організацій, а також фракцій районних організацій та установ. МПК пропонує:

1. На конкретних фактах шкідницької роботи ворожих елементів мобілізувати всю колгоспну масу бідноти й середняцтво з одноосібників на нещадну повсякденну боротьбу з глитайнею та їх прибічниками.

2. Через збори, групи бідноти та збори колгоспників виключити з колгоспів виявлені глитайські господарства й тих, що вели зривницьку роботу — притягти до суворої відповідальності.

3. Доручити Фр. М/Ради негайно укріпити РайКНС, перевірити працездатність президій сільських й допомогти останнім, організовуючи широку масову роботу серед наймитів і бідноти.

4. Фр. РКС та директорам МТС протягом вересня місяця провести всебічне вивчення керівних кадрів колгоспів (голів правлінь, бригадирів, полеводів, тощо), й вжити заходів до укріплення їх за рахунок кращої частини колгоспників та підготовки й перепідготовки.

Відділу кадрів підготувати це питання на Бюро МПК 5/Х—32 р.

5. МПК попереджує всі організації, що успіхи в виконанні цих завдань можливі в разі щільного пов'язання цієї роботи з боротьбою за цілковите виконання бойових завдань партії (хлібозаготівлі, сів, мобілізація коштів тощо) й подальшого організаційно-господарчого зміцнення колгоспів.

ПРИМІТКА: Секретарі партосередків знайомлять з цією директивою комуністів голів С/Рад, колгоспів, сільських та кущових уповноважених, а там де партосередків немає, там згадане ознайомлення проваде сільуповноважений.

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 277. — Арк. 31. Машинопис.

№ 59. З ДИРЕКТИВИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ СЕКРЕТАРЯМ ПАРТІЙНИХ ОСЕРЕДКІВ ПРО НЕЗАДОВІЛЬНЕ ВИКОНАННЯ ПЛАНІВ М'ЯСОЗАГОТІВЛІ

9 вересня 1932 р.

Констатувати, що виконання пляну III кварталу по заготівлі худоби знаходиться під загрозою зриву, зважаючи на те, що на 9/IX—32 р. плян III-го кварталу виконано лише на 73,5% — молочарсько-товарові ферми виконали на 67,8%, свинарські 57,1%, вивчарські 81,9%, колгоспники одноосібники на 10,1%.

Секретаріят МПК визначає, що такий ганебний стан виконання пляну є наслідок явної недооцінки постачання військових частин та робітників важливих ділянок промисловості з боку керівництва апарату заготскот, байдужого відношення з боку низки с/рад, партосередків, уповноважених МПК, що протиставляють м'ясозаготівлі хлібозаготівлі...

Уповноважений Молококолгоспцентру, Свиноколгоспцентру, Вівчароколгоспцентру оперативно не керували кожною окремою фермою, не контролювали виконання наданих планів.

3 метою утворення негайного рішучого переламу худобозаготівлі і забезпечення повного виконання пляну III кварталу в строк запропонувати:

1. Партосередкам, уповноваженим МПК, Фр.М/ради, партчастині заготскот розгорнути широку масову роботу серед колгоспників, одноосібних трудящих селян про важливість й обов'язковість виконання централізованого пляну...

2. Попередити Секретарів партосередків, уповноважених МПК та керівника Заготскоту тов. ЛОЄВА, уповноваженого Загот СТО тов. КУЩА, Голову колгоспспілки тов. ДУДНІКА, Голів С/рад, що вони несуть персональну відповідальність за виконання пляну 3-го кварталу у встановлений термін.

3. Фракції М/ради, партчастині Заготскот негайно перевірити доведення твердих завдань до куркульсько-заможних господарств та вжити заходів до негайного виконання. [...]

5. Фракції колгоспспілки забезпечити цілковите виконання наданих завдань по худобозаготівлі, молочарським, свинарським, вівчарським товарним фермам та усупільненої худоби колгоспників до 25 вересня ц. р. [...]

9. Для стимуляції худобозаготівель, запропонувати Відділу постачання негайно забезпечити потрібною кількістю дефкрамом на найважливіші села скотозаготівель, першочерговість та переважний продаж дефецитних видів промкраму, акуратним здавцям худоби.

10. Відмітити як надзвичайно ненормальне явище затримку пляну худобозаготівель на 11/2 м-ці областним заготскот, про що повідомити Обком.

ПРИМІТКА: Секретарі партосередків з цією директивою під розписку знайомлять комуністів, голів Сільрад та колгоспів і кушових та сільуповноважених. Там де осередків немає вишезгадане робе сільуповноважений МПК.

Згідно: зав. заг. Відділом МПК — (БЄЛКІН)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Он. !. — Сир. 277. — Арк. 32.

Машинопис.

№ 60. З ДИРЕКТИВИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ НИЗОВИМ ПАРТІЙНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ З ВИМОГОЮ ПОСИЛИТИ ТЕМПИ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

15 вересня 1932 р.

Констатувати:

1. Не зважаючи на неодноразові директиви МПК, сільпартосередки, с/ради, уповноважені та Заготзерно не виявили всіх куркульсько-заможних господарств, щоб довести до їх двору тверді подвірні завдання здавати хліб та інш. с. г. продукти.

2. По окремих сільрадах припущено правоопортуністичну практику встановлення зменшених завдань з хлібоздачі навіть в порівнянні з розміром завдання з га колгоспами (сільради Максимівська та Микольська б/ч.).

3. Не організовано громадський контроль за виконанням подвірних завдань куркульсько-заможними господарствами, що призвело до розбазарювання та приховування ними державного хліба (Геленджикська Сільрада, куркуль МАХОНЬКО не здав жодного центра пшениці з 2,25 га посіву, Микольська б/ч. Сільрада куркуль ГАВРИК переховав у Райській сільраді біля 20 пуд. хліба).

4. Окремі сільради (Кушугумська) не помічаючи дійсно куркульських господарств намагаються довести тверді завдання до двору середняків.

Відмітити, що в наслідок правоопортуністичного потурання куркулеві, з боку окремих сільпартосередків, с/рад, уповноважених та Заготзерно, тверді завдання по району виконано приступно незадовільно — 17,3%, при чому з пшениці лише 13,7%.

Повну бездіяльність в справі виконання твердих завдань припущено на Миролобівській сільраді (не надійшло жодного центнеру) та Марівської — 2,3%, Григорівської — 4,0%, Юлівській — 7,1%, Веселянській — 9,6%, Білянській — 9,2, Максимівській — 8,0. Секретаріат МПК ухвалив:

1. Зобов'язати сільпартосередки, кушових та сільських уповноважених та Заготзерно негайно, за широкою участю бідняцько-батрацьких груп та активу колгоспників виявити всі куркульсько-заможні господарства та довести до їх двору тверді подвірні завдання здавати зерно, хліб та інш. с.г. продукти. На протязі трьох днів довести до двору виявлених вже куркульсько-заможних господарства тверді завдання здавати олійні культури, сіно, солому та інш. с.г. продукти.

2. Знову категорично застерегти сільпартосередки, уповноважених МПК та Заготзерно від доведення завдань до двору бідняків, середняків, родин червоноармійців та до червоних партизанів.

3. Встановити остаточний термін виконувати тверді завдання 15 вересня з ранніх зернових та олійних культур з сіна та соломи, та з пізніх культур (кукурудза) на протязі одного-двох днів з початку її уборки.

4. Зобов'язати сільпартосередки С/р, уповноважених терміново виправити припущені помилки рішучим застосуванням заходів адмінвпливу до куркульсько-заможних господарств, примусити їх виконати подвірні завдання оточивши ці господарства надійним непослабим контролем з батрацько-бідняцьких груп та активістів колгоспників, щоб попередити випадки розбазарювання та приховування державного хліба.

5. За припущену бездіяльність в справі виконання твердих завдань оголосити сувору догану з попередженням головам Сільрад та уповноваженим по Миролюбівській, Мар'янівській, Григор'ївській, Юлівській, Веселівській, Максимівській, Білянській Сільрад.

6. Доручити куцшовноваженим МПК взяти під особисту увагу виконання твердих завдань, виявлення додатково куркульсько-заможних господарів, доведення до їх двору та виконання завдань з хліба олійних, сіна, соломи та інш. с. г. продуктів.

7. Вказати голові С/р Микольська б/ч й уповноваженому... про неприпустимість доведення до двірникам зменшеного завдання й указати разом з цим Фр. Міськради про неприпустимість механічного затвердження плянів до двірникам.

8. Запропонувати Суду та Прокуратурі розглянути куркульські справи на протязі 2—3 днів показовим порядком.

9. Запропонувати Фр. Міськради встановити щоденний контроль за виконанням завдань до двірниками аж до цілковитої реалізації пляну в встановлені терміни й про наслідки систематично інформувати МПК.

ПРИМІТКА: Секретарі партосередків знайомлять з цією директивою під розписку комуністів голів с/рад, голів колгоспів сіль та кущових уповноважених. Там де партосередків немає з директивою як згадано вище знайомить сільуповноважений.

15/IX—32 р.

м. Запоріжжя

Згідно: Зав. Заг. Відділом МПК — (БЕЛКІН)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 277. — Арк. 33. Машинопис.

№ 61. ДИРЕКТИВА ЦК ВКП(б) ТА ІНСТРУКЦІЯ ПРО ВТІЛЕННЯ В ЖИТТЯ ЗАКОНУ ПРО ОХОРОНУ СУСПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

№ П 4500

16 вересня 1932 р.

Секретно

**ВСЕМ НАЦ. ЦК, КРАЙКОМАМ, ОБКОМАМ И РАЙКОМАМ ВКП(б)
Тов. Коларовск. РК**

Посылается вам утвержденная ЦК ВКП(б) инструкция Верховуда СССР., прокурора Верховуда СССР и ОГПУ по проведению в жизнь закона ЦИК и СНК СССР от 7 августа 1932 г. об охране общественной собственности.

ЦК указывает на важность инструкции и необходимость оказания помощи судебным органам, прокуратуре и органам ОГПУ по проведению ее в жизнь.

Секретарь ЦК И. СТАЛИН

Верхсуду СССР и прокуратуре
Верхсуда СССР, НКЮ союзных рес-
публик, председателям краевых (об-
ластных) судов, краевым (област-
ным) прокурорам, председателям и
прокурорам линейных судов, рай-
онным прокурорам.

Председателю ГПУ Украины: пол-
номочным представителям ОГПУ,
ДТООГПУ, начальникам оперсек-
торов.

ИНСТРУКЦИЯ
по применению постановления ЦИК и СНК СССР от 7/VIII—32 г.
об охране имущества государственных предприятий, колхозов
и кооперации и укреплении общественной (социалистической)
собственности

Р а з д е л 1.

ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПОДПАДАЮЩИЕ ПОД ДЕЙСТВИЕ ЗАКОНА
ОТ 7 АВГУСТА

Закон от 7 августа надлежит применять при хищениях государственной и общественной собственности:

- а) промышленной (хищения заводского и фабричного имущества);
- б) совхозной;
- в) государственных торговых организаций;
- г) колхозной;
- д) кооперативной;
- е) грузов на железно-дорожном и водном транспорте и местном автотранспорте.

Р а з д е л 2.

КАТЕГОРИИ РАСХИТИТЕЛЕЙ И МЕРА СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ,
КОТОРУЮ НЕОБХОДИМО К НИМ ПРИМЕНЯТЬ

1. По делам об организациях и группировках, организованно разрушающих государственную, общественную и кооперативную собственность путем поджогов, взрывов и массовой порчи имущества — применять высшую меру социальной защиты — расстрел, без послабления.

2. В отношении кулаков, бывших торговцев и иных социально-чуждых элементов, работающих в государственных (промышленных и сельскохозяйственных — совхозы) предприятиях или учреждениях, избитых в хищениях имущества или растратах крупных денежных сумм этих предприятий или учреждений, а также должностных лиц государственных учреждений и предприятий, применять высшую меру наказания; при смягчающих вину обстоятельствах (в случае единичных и незначительных хищений) высшую меру наказания заменять десятилетним лишением свободы.

При хищениях, хотя и мелких, совершенных лицами указанных социальных категорий, но влекущих за собой расстройство или остановку работы госпредприятий (хищения частей агрегатов и машин, умышленное уничтожение или порча совхозного инвентаря и т. п.) — также применять высшую меру наказания.

3. В отношении кулаков, бывших торговцев и иных социально-враждебных элементов, проникших в органы снабжения, торговли и кооперации, а также должностных лиц товаропроводящей сети, избитых в хищении товаров или продаже их на частный рынок и растратах крупных денежных средств — применять высшую меру наказания, и лишь при смягчающих вину обстоятельствах, в случаях незначительных размеров хищений, высшую меру наказания заменять десятилетним лишением свободы.

Той же мере наказания подвергать и спекулянтов, хотя непосредственно в хищениях не участвующих, но спекулирующих товарами и продуктами, зная, что товары эти похищены из государственных учреждений и кооперации.

4. В отношении лиц, избитых в хищении грузов на транспорте, применяется высшая мера наказания, и лишь при смягчающих обстоятельствах (при единичных случаях хищений или хищений незначительных размеров) может быть применено десятилетнее лишение свободы.

Если хищения на транспорте производятся при участии железнодорожных служащих и рабочих, то к ним должна применяться та же мера репрессии.

5. В отношении кулаков, как проникших в колхоз, так и находящихся вне колхоза, организующих или принимающих участие в хищениях колхозного имущества и хлеба, применяется высшая мера наказания без послабления.

6. В отношении трудящихся единоличников и колхозников, избитых в хищении колхозного имущества и хлеба, должно применяться десятилетнее лишение свободы.

При отягчающих вину обстоятельствах, а именно: систематических хищениях колхозного хлеба, свеклы и других сельскохозяйственных продуктов и скота, хищениях организованными группами, хищениях в крупных размерах, хищениях, сопровождающихся насильственными действиями, террористическими актами, поджогами и т. д. — и в отношении колхозников и трудящихся единоличников должна применяться высшая мера наказания.

7. В отношении председателей колхозов и членов правлений, участвующих в хищениях государственного и общественного имущества, необходимо применять высшую меру наказания и лишь при смягчающих вину обстоятельствах — десятилетнее лишение свободы.

Раздел 3.

О ПОРЯДКЕ НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЛ ПО ХИЩЕНИЯМ

1. Рассматриваются ППОГПУ:

Дела о хищениях, сопровождающихся массовыми выступлениями, насильственными действиями, террористическими актами, поджогами и т. д., а также дела, по которым проходят организованные группировки с большим количеством арестованных.

2. Рассматриваются соответствующими судами:

Дела о хищениях на жел.-дор. транспорте и все остальные дела, кроме перечисленных в п. 1 настоящего раздела.

Раздел 4.

О СПЕЦИАЛЬНОМ ПРИМЕНЕНИИ ДЕКРЕТА ЦИК и СНК от 7/VIII—32 г.

1. Допустить применение меры репрессии по делам, подпадающим под действие закона от 7 августа в отношении преступлений, совершенных до издания закона, в случаях, когда преступления имеют общественно-политическое значение.

2. Изъять из подсудности сельских общественных и колхозных товарищеских судов дела о хищениях колхозного имущества.

В ведении сельских общественных и колхозных товарищеских судов в сг вить лишь дела о преступлениях против личной собственности колхозников и единоличников.

Раздел 5.

О СРОКАХ ВЕДЕНИЯ СЛЕДСТВИЯ ПО ДЕЛАМ О ХИЩЕНИЯХ

1. Судебно-следственные органы обязаны заканчивать дела и выносить по ним приговоры не дольше, чем в пятнадцатидневный срок с момента раскрытия преступления и возникновения дела.

2. Как исключение, только в отношении дел, по которым проходит больше ; количество обвиняемых, срок ведения дела и вынесение приговора определяются не дольше, чем 30 дней.

Председатель Верховного Суда Союза ССР А. ВИНОКУРОВ
Прокурор Верховного Суда Союза ССР П. КРАСИКОВ
Зам. Председателя ОГПУ И. АКУЛОВ

13/IX 1932 г.

ДАЮ. — Ф. П. — 267. — Оп. 1. — Спр. 77. — Арк. 85, 86.
Друкарський відбиток.

**№ 62. ДИРЕКТИВА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБКому КП(б)У РАЙПАРТКОМАМ НА ВИКОНАННЯ
ПОСТАНОВИ РНК СРСР І ЦК ВКП(б) ПРО
НЕЗАДОВІЛЬНИЙ ХІД ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В УКРАЇНІ**

10 листопада 1932 р.

Коларовка ГПУ

Расшифровать немедленно

Сообщается постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 8/ХІ — с. г.: сегодня приостанавливается отгрузка товаров для села всех областей Украины до того времени, когда колхозы и индивидуальные не начнут честно и добросовестно выполнять свой долг перед рабочим классом и Красной Армией в деле хлебозаготовок и не будет таким образом организовано партийными и советскими организациями Украины действительного перелома в хлебозаготовках.

Предсовнаркома **Молотов**, Секретарь ЦК ВКП(б) Сталин.

Предлагаем это решение обсудить на партийных, комсомольских организациях, на колхозном активе, широко разъяснить на собраниях всем колхозникам и единоличникам, развернув на основе решения ЦК ВКП(б) от 30/Х и обкома от 8/ХІ такую работу, чтобы добиться уже в третью пятидневку решительного перелома.

Сигнал начальный адрес Секретарю РПК и Предрика.

Сигнал заключительный СТРОГАНОВ

Расшифровал 11/ХІ-32 г. в 18 час.

Врид. уполномочен. СПО (підпис) КАЧЛЛОВСКИЙ

ДАЗО. — Ф. П. — 366. — Оп. 1. — Спр. 77. — Арк. 93.

**№ 63. ІЗ ЗАКРИТОГО ЛИСТА
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
НИЗОВИМ ПАРТІЙНИМ І КОМСОМОЛЬСЬКИМ
ОРГАНІЗАЦІЯМ З ПИТАННЯ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ**

18 грудня 1932 р.

Только для членов партии

Ко всем горпарткомам, райкомам, сельячейкам КП(б)У, уполномоченным по хлебозаготовкам, секретарям райкомов ЛКСМУ, директорам МТС*.

---

*Скорочені: вступна частина листа, 1,2,4,5,6 розділи. 7 і 8 розділи виключені цілком, (ред.).

Несмотря на установившуюся благоприятную зимнюю погоду, хлебозаготовки по Днепропетровской области не только не дали серьезного подъема, но наоборот почти по всем районам дают значительное падение.

Основная причина заключается в том, что настоящей, действительно-серьезной политической и организационной мобилизации в борьбе за хлеб в нашей области еще не произошло. [...]

Задача состоит в том, чтобы организовать наши силы на обнаружение и реализацию запасов, более трудно поддающихся реализации, а именно: более хитро и ловко утаенного и запрятанного хлеба по колхозам, изъятие разворованного колхозного хлеба, возврат неправильно выданных авансов, тщательная проверка наличных фондов, а также форсированное окончание обмола, серьезная и правильная организация переобмолота и перевевания соломы и половы, очистка отходов. [...]

Значительное количество работников склонны объяснять плохой ход хлебозаготовок - отсутствием хлеба, в то время, когда эти причины коренятся в другом. Значительная часть даже руководящего, районного актива не поняла, что в результате крайне слабой работы и отсутствия революционной бдительности ряда местных парторганизаций в значительной части районов и сел контр-революционные элементы — кулаки, бывшие офицеры, петлюровцы, махновцы и проч., сумели проникнуть в колхозы, в качестве председателей или влиятельных членов правления, счетоводов, кладовщиков, бригадиров у молотилки и т. д., сумели проникнуть в сельсоветы, в земорганы, кооперацию и пытаются направить работу этих организаций против интересов пролетарского государства и политики партии. [...]

В виду неудовлетворительного хода хлебозаготовок и срыва нашей областью установленного срока хлебозаготовок, ЦК ВКП(б) продлил нам срок заготовок до конца января. Чтобы к этому сроку выполнить план хлебозаготовок в нашей области, необходимо поднять хлебозаготовки до 3-х миллионов пудов в пятидневку, т. е. поднять хлебозаготовки по области в 3 раза с соответствующим увеличением заготовок по отдельным районам.

I. ПОСТАНОВКА ПОЛИТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ.

Развернуть во всех районах, селах и колхозах, в первую очередь среди коммунистов и комсомольцев, политическую кампанию о значении хлебозаготовок в настоящих условиях, с серьезным разъяснением того, как в деле хлебозаготовок мы сталкиваемся с влиянием кулацких элементов и что только усиленное проведение хлебозаготовок обеспечивает разгром классового врага и действительное укрепление колхозов. [...]

II. ОРГАНИЗАЦИЯ ХЛЕБОЗАГОТОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В РАЙОНЕ.

В соответствии с усложнившимися условиями проведения хлебозаготовок, главное внимание, как Обкома, так и РНК и уполномоченных, направить на организацию хлебозаготовительной работы в районе.

1. Обком концентрирует свое внимание и наилучшие силы, с одной стороны, на ограниченном количестве основных решающих районов, имеющих заготовить наибольшее количество хлеба, а с другой стороны, на районах, которые идут к концу хлебозаготовок, но застряли на последних процентах.

4. В отношении основных колхозов в первую очередь должен быть установлен строгий контроль за работой. Каждый день или же обязательно один раз в два-три дня, должна проверяться работа каждого уполномоченного по колхозу или единоличниками, как выполнены данные ему задания и инструкции, какие получились результаты и что нужно делать дальше.

За саботаж хлебозаготовок и смыкание с кулаком должно следовать суровое наказание.

5. Никуда негодной в отношении борьбы за хлеб является работа большинства МТС, аппарат которых в настоящее время особенно заражен оппортунистическими и саботажным пастроениями.

Обком считает необходимым усиление ответственности директоров МТС за ход хлебозаготовок и усиление работы аппарата МТС в борьбе за хлеб. Под этим углом зрения необходимо решительно проверять аппарат МТС, беспощадно расправляясь с проникающими туда кулацкими, петлюровскими, махновскими и прочими контрреволюционными элементами.

III. О ПАРТРАБОТЕ В СВЯЗИ С ЧИСТКОЙ СЕЛЬСКИХ ПАРТОГРАНИЗАЦИЙ.

Проводя чистку сельских ячеек, партия ставит задачу беспощадно очистить свои ряды от всех, кто двурушничает, кто на деле не боролся за линию партии — за хлеб.

Однако, этим отнюдь не ограничивается задача чистки. Чистка должна сопровождаться серьезной, политической работой, имеющей целью разоблачение лже-коммунистов и стоящих за их спиной кулаков, а также работой по выявлению и организации нового колхозного актива из преданных партии, советской власти элементов, готовых драться против кулаков и их пособников, против кулацкого влияния, за организационно-хозяйственное укрепление колхозов.

IV. ОБ ОСНОВНЫХ ПРАКТИЧЕСКИХ ВОПРОСАХ ХЛЕБОЗАГОТОВОК.

В настоящее время, в связи с оканчивающейся молотьбой, важнейшими источниками выполнения плана хлебозаготовок становятся:

- а) Проверка и изъятие излишне и неправильно засыпанных фондов;
- б) переобмолот соломы, перевеивание половы и очистка отходов;
- в) изъятие разворованного колхозного хлеба;
- г) возвращение неправильно выданных авансов.

Необходимо при этом иметь в виду, что кулацкие элементы и многие пособники кулачества с партбилетами будут прилагать все старания, чтобы на практике дискредитировать эти меры. Для правильного проведения этих мер Обком предлагает:

[...] 3. Изъятие разворованного колхозного хлеба должно быть организовано широко и повсеместно. [...]

Изъятие разворованного хлеба не должно прекращаться и тогда, когда план хлебозаготовок уже выполнен. Возвращенный после этого хлеб должен идти на пополнение колхозных фондов и на дополнительную выдачу по трудодням.

4. В отношении колхозов, недобросовестно выполнивших свои обязательства, ЦК установил изъятие неправильно розданных авансов. Возврат розданного аванса, размер этого изъятия должен применяться не только в формальной зависимости от того, какой процент от обмолоченного роздан, а прежде всего, от количества розданого на трудодень и от количества трудодней, выработанных в этом колхозе, — исходя при этом из того, сколько этому колхозу осталось еще выполнить по хлебозаготовкам.

V. О ПРИМЕНЕНИИ РЕПРЕССИЙ.

1. Репрессии к колхозам, злостно не выполняющим своих обязательств, допустившим широкое разворовывание и утайку хлеба, применяются неумело и нерешительно, а в части районов применяются в большем количестве огульно, без серьезной политической работы.

2. К наиболее разложенным кулацким влиянием колхозам применяются репрессии ко всему колхозу в виде занесения такового колхоза на черную доску. Колхозов, занесенных на черную доску по нашей области имеется 237, из них снято с черной доски только 10. [...]

Таково же положение с чрезвычайно важным мероприятием - применением натурштрафов к колхозам. На протяжении последних 15-ти дней в область не поступило ни одного предложения о наложении натурштрафа. [...]

Обком предлагает максимально использовать эту репрессию, которая при достаточно продуманном применении дает большие положительные результаты.

3. Выполнение хлебозаготовок в единоличном секторе является самым отсталым участком работы почти во всех районах. Многочисленные факты говорят о том, что в единоличном секторе больше всего репрессии применяются огульно и неумело.

Такая мера, как лишение усадебной земли, также применяется чрезвычайно редко. Как ни мал индивидуальный сектор в нашей области, но от него мы должны получить еще один миллион восемьсот тысяч пудов хлеба. Этот хлеб должен быть получен на протяжении декабря и января месяцев.

VI. О ЗАВОЗЕ ТОВАРОВ.

ЦК КП(б)У и СНК в отношении нашей области постановили возобновить отгрузку товаров следующим районам:

4. Запорожский.
5. Каменской (горсовет).
7. Люксембургский.
8. Ново-Златопольский.
10. Новониколаевский
14. Ореховский.
21. Чубаровский.

В отношении сел и колхозов, не сломивших саботажа хлебозаготовок в этих районах, завоза товаров не производить.

ЦК КП(б)У и Совнарком постановили подвергнуть лишению завоза всех без исключения товаров, впредь до выполнения ими годового плана хлебозаготовок следующие районы:

3. Бердянский
7. Васильевский.
9. В.-Белозерский.
10. Б.-Токмакский.
11. Каменской (на Днепре).
12. Коларовский.
16. Михайловский.
17. Молочанский.
18. Мелитопольский.
20. Н.-Васильевский.
23. Покровский.
25. Терпенянский.
26. Ц.-Константиновский.
27. Якимовский.

Об этом необходимо об'явить всем колхозам и единоличникам этих районов. [...]

Обком еще раз требует от всех районных партийных организаций, а в первую очередь от районных партийных комитетов, действительной развернутой большевистской борьбы за хлеб, настойчивого проведения указанных ЦК КП(б)У и Обкомом мер до подлинной идейно-политической и организационной мобилизации всех партийных сил и колгоспного актива на выполнение плана хлебозаготовок.

ОБКОМ КП(б)У.

ДАЗО. — Ф. П. — 286. — Оп. 1. — Спр. 407. — Арк. 53—58.
Друкарський відбиток.

№ 64. 3 ЛИСТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ТА ОБЛВИКОНКОМУ НИЗОВИМ ПАРТІЙНИМ І РАДЯНСЬКИМ ОРГАНАМ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСІЙ ДО КОЛГОСПІВ, ЗАНЕСЕНИХ НА "ЧОРНУ ДОШКУ"

24 грудня 1932 р.

О колхозах занесенных на черную доску и о применении к этим колхозам репрессий.

Товарищи! Областной Партийный Комитет и Областной Исполнительный Комитет обращают ваше внимание на следующие чрезвычайно серьезные недочеты в вашем руководстве делом борьбы за хлеб, а именно: к колхозам, занесенным на черную доску постановлением Обкома и Обисполкома с вашей стороны не применяются настойчиво все предусмотренные карательные мероприятия применяются — они нередко применяются неправильно.

Описывается и продается главным образом и в первую очередь обобщественное имущество колхозов. Такой метод неправилен. [...] В первую очередь надо применять досрочное взыскание задолженности государству лично с колхозника (с.-х. налог, план мясозаготовок, взимание долгов по старым кредитам).

Денежную задолженность колхоза необходимо разверстать на каждый колхозный двор, взыскав ее с каждого колхозного двора.

Такая мера безусловно затронет материальные интересы каждого колхозника в отдельности, скорее даст те положительные результаты, которые мы преследуем, заноса колхоз на черную доску.

Нужно самым решительным образом покончить с вредным взглядом на занесение на черную доску, как на средство только морального воздействия на колхозников.

Занесение на черную доску и мероприятия, связанные с этим есть чрезвычайно серьезная и чрезвычайно острая мера. [...]

Об ответственности председателей колхозов за выполнение планов хлебазаготовок в установленный срок.

Постановлением Обкома и Облсполкома от 23 декабря установлены для колхозов и единоличников окончательные сроки выполнения плана хлебазаготовок. За нарушение этих сроков председатели колхозов и председатели сельсоветов (по единоличному сектору) отвечают перед судом. Необходимо судить всех тех председателей колхозов и сельсоветов, которые упорно не хотят выполнять план, отдавая их под суд сразу же по истечении срока или даже до истечения этого срока.

Учтите, что во всех районах судом будет снято не мало председателей колхозов и сельсоветов.

О методах борьбы за хлеб.

Областной Партийный Комитет и Облисполком обращают ваше внимание на плохое использование коммунистов и комсомольцев как местных, так и присланных в помощь районной парторганизации. [...]

Коммунисты и комсомольцы, особенно те, которые приехали в помощь районной партийной и комсомольской организации, не добиваются расслоения колхозников на саботажников, воров и на честных труженников, преданных делу коллективизации и интересам государства.

Можно очень быстро выявить воров-весовщиков, кладовщиков, счетоводов, возчиков, которые разворовывали хлеб как вначале уборки его, так и в процессе уборки и после нее. Таким путем можно выявить жульнический элемент колхоза из числа счетоводов, возчиков, весовщиков, кладовщиков, полеводов, бригадиров, которые должны быть арестованы, допрошены и преданы суду. [...]

То, что до сих пор по Днепропетровской области ни один район не закончил значительно сокращенного районного плана, то что до сих пор подавляющее большинство районов находится на уровне 45—50 проц. выполнения плана, (и это ведь в конце декабря!), то что нарастающих темпов хлебаготовок до сих пор нет — все это выдает с головой местных коммунистов и комсомольцев, разблачивает их полную бездеятельность.

Многие коммунисты и комсомольцы знают, что хлеб есть, но что он разворован и спрятан от государства. Многие знают даже куда спрятан хлеб ворами и саботажниками, но не только не ведут с ними борьбу, а даже прикрывают их. С такими коммунистами и комсомольцами, если они немедленно не изменят и не искупят своего кулацкого вредительского поведения, действительной борьбой за хлеб — надо бороться, как с самыми опасными врагами революции, беспощадно карая их мечем пролетарской диктатуры вплоть до ссылки в концлагери и расстрелы. [...]

Вы, дорогие товарищи, интересы государства отбросили на задний план. Многие секретари райкомов, председатели РИК'ов являются на деле не представителями партии и советского государства, а "колхозными депутатами", "защитниками" колхозников от партии и советской власти, т. е. на деле проводниками кулацкой политики.

Такое положение партия терпеть не может. Такое положение равносильно измене делу рабочего класса и колхозного селянства.

Настоящим письмом, разработанным при участии секретаря ЦК ВКП(б) тов. Постышева и секретаря ЦК КП(б)У тов. Коссиора, Обком и облисполком предупреждают все районны, партийные и комсомольские организации и их руководство о том, что та ответственность, которая возложена на них партией и правительством требует решительной большевистской борьбы за выполнение плана хлебаготовок... [...]

Секретарь Обкома КП(б)У СТРОГАНОВ
Пред. Облисполкома АЛЕКСЕЕВ

24-ХІІ 1932 года.

ДАЗО. — Ф. П. — 286. — Оп. 1. — Спр. 407. — Арк. 76.
Друкарський відбиток.

№ 65. ПОСТАНОВА КАСАЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ УСРР ПРО ЗАЛИШЕННЯ В СИЛІ ВИРОКУ, ВИНЕСЕНОГО СЕЛ ЯНЦІ Н. М. КЛИМЕНКО ЗА ЗРІЗАННЯ КОЛОСКІВ

25 грудня 1932 р.

УХВАЛА

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки Найвищий суд в касаційній колегії кримінальних справ грудня 25 дня 1932 р. у складі голови Берновського, членів Тимошенко та Волдинера, доповідач — Тимошенко.

Розглянувши в порядку касаційну справу з вироком Дніпропетровського облсуду з 15 жовтня 1932 р. про Клименко Настю Матвіївну, 55 років, селянку, міцну середнячку, засуджену за арт. 54-м, ч.-7-ю КК та за постановою ЦВК та РНК Союзу з 7. УІІ. 1932 р. до позбавлення волі в далеких місцях ув'язнення на 10 років з конфіскацією майна, з обмеженням у правах на 5 років. За те, що вона займалася крадіжками з колгоспних ланів шляхом зрізання колосків, де її було затримано на місці з одним лантухом колосків. Покликання касатора на зламання арт. 351-го КПК уваги не заслуговує, тому що міра соцзахисту відповідає скоєнному та соцнебезпеці засудженої.

За розглядом справи в порядку арт. 346-го КПК зауважено, що суд застосував до засудженої арт. 54-й, п. 7-й КК зайве, а її слід вважати лише постановою ЦВК та РНК Союзу (РСР) від 7. УІІ. 32 р. А тому керуючись арт. 365—370-ми КПК ухвалив: кассправу залишити без наслідків, а вирок — в силі.

БЕРНОВСЬКИЙ, ТИМОЩЕНКО, ВОЛДИНЕР

ЦДАЖР України. — Ф. 24.—Оп. 8. — Спр. 3543. — Арк. 216. Оригінал. З кн. Колективізація і голод на Україні 1929—1933. Збірник документів і матеріалів. К. 1992. — С. 576.

№ 66. З ПОСТАНОВИ ПАРТІЙНО-ГОСПОДАРСЬКОГО АКТИВУ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ ПРО СУВОРЕ ПОКАРАННЯ МІСЦЕВИХ КЕРІВНИКІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ*

25 грудня 1932 р.

1. Шлемо прокляття зрадникам партії, ворогам робітничої класи та колгоспного селянства бувшому керівництву Орхівського району Головін, Паламорчук, Ордельян, Луценко, Пригода та інші, що організувала куркульський саботаж та зрив хлібопоставок в районі.

* Актив відбувся в день початку судового процесу над керівниками Орхівського р-ну за прямою вказівкою ЦК ВКП(б) і особисто Й. Сталіна (ред.).

2. Вимагаємо від пролетарського суду суворої кари цій зграї куркульських агентів.

3. Зобов'язуємося виконати план хлібозаготівель повністю в наданий району термін.

Голова наради (Макаров)

ДАЮ. — Ф. П. — 240. — ОП. 1. — Спр. 114. — Арк. 12.

№ 67. З ПОСТАНОВИ НОВОЗЛАТОШЛЬСЬКОГО РАЙВИНКОНКОМУ* ПРО ВИСИЛКУ СЕЛЯНИНА С. ВАРДЖЕЛЯ ЗА МЕЖІ ОБЛАСТІ

25 грудня 1932 р.

Путем опроса

СЛУШАЛИ: 1. Постановление Президиума Ворошиловского С/с о выселении за пределы Области гр-на Варджеля Семена, контрактанта.

ПОСТАНОВИЛИ: ВАРДЖЕЛЯ СЕМЕНА, контрактанта, за злостное невыполнение против коллективизации и хлебозаготовок, отказ от осеннего сева-выселить за пределы Области, просить Облисполком утвердить данное постановление.

Пред. Рика підпис (НЕХАМКИН)
Секретарь підпис (ЛУХОВИЦКИЙ)

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 3240. — Арк. 4. Оригінал.
Машинопис.

№ 68. ІЗ СВІДЧЕННЯ КОЛИШНЬОГО ГОЛОВИ КОЛГОСПУ К. Я. КРЮЧКОВА ПРО МЕТОДИ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ У 1932—1933 РОКАХ, ЯКІ ПРИВЕЛИ ДО ГОЛОДОМОРУ**

17 червня 1959 р.

...Примерно в декабре месяце 1932 года председатели колхозов на сессии исполкома сельсовета о выполнении плана сдачи хлеба государству, в том числе и я отчитывался как председатель колхоза. Уполномоченный ЦК КПСС

---

* С. Новозлатопіль — нині Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 лютого 1933 року Варджель Семен Савелійович засуджений на три роки висилки в Північний край. До місця висилки направлений етапом. Подальша доля невідома.

** Крючков Корній Якович, 1903 р. народження, був головою колгоспу в Царекостянтинівському (нині Куйбишевському) районі з січня 1931 по грудень 1932 року. Свідчення давав у 1959 році.

(треба ВКП(б). (ред.) Попов — Волков предложил мне, как председателю колхоза в течение 24-х часов выполнить план сдачи хлеба государству, который к тому времени был выполнен всего лишь на 16 %. Я заявил Попову-Волкову, что такое задание мне не под силу, во-первых, потому, что колхоз не располагает такими запасами хлеба и, во-вторых, если бы и располагал, то в такие короткие сроки — 24 часа не было реальной возможности его вывезти на элеватор. На такие мои заявления Попов-Волков в конце работы сессии объявил, что я арестован как саботажник...

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 113. — Арк. 41.

№ 69. 3 ПОСТАНОВИ ВОРОШИЛОВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ НОВОЗЛАТОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ВИСЕЛЕННЯ СЕЛЯНИНА Я. БОРИСЕНКА* ЗА НЕВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

6 січня 1933 р.

СЛУХАЛИ:

Підсумки виконання плану хлібозаготівель по одноосібному сектору. (Турченко).

УХВАЛИЛИ:

Президія С/ради констатує, що Саботаж продовжується, план хлібозаготівлі по одноосібному сектору виконано на 77 %. Аби посилити виконання плану; необхідно: Борисенко Ярему бившого твердоздатчика, який в м.р, планя хлібзаготівель не виконав, увесь час Саботував, хліб у нього із'ято безспірно, план хлібозаготівель у 1932 р. не виконав, вороже ставиться до будівництва колгоспу, як зривача хлібозаготівельних планів та ворога колективізації — **ВИСЕЛИТИ** за межі області та просити РВК і Облвинконкому затвердити цю постанову.

Голова с/ради (ТУРЧЕНКО)

Згідно: Секретар РВК'у (ЛУХОВІЦЬКИЙ)

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.3256. — Арк. 5. Машинопис.

---

* Новозлатопільський райвинконком 11 січня 1933 року затвердив постанову Ворошиловської сільської ради про виселення .БОРИСЕНКА Я. за межі області за невиконання плану хлібозаготівлі (протокол №78).

Село Ворошилівка — з 1958р. с, Любимівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області.

№ 70. МАТЕРІАЛИ З КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ СЕКРЕТАРЯ ПАРТІЙНОГО ОСЕРЕДКУ РАДГОСПУ "АККЕРМАНЬ" О. КОВАЛЕНКА*, ЗВИНУВАЧЕНОГО В ЗРИВІ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

Січень 1933 року

З листа О. С. Коваленка до товариша в Харків 24 грудня 1932 р.

[...] я сейчас ответственный уполномоченный по хлебозаготовке в с. Троицком** и знаешь дела (плохие). До меня сидели здесь тупоголовые члены бюро РПК...*** План на сегодня выполнен на 37 %, выполнить ещё 63% т.е. 5500 цент. Хлеба в амбарах нет, а нужно найти у вора, в ямках, но для того чтобы выполнить, нужно очень много воров и ям, каковых в условиях Троицкого не очень разживёшься.

Здесь в Троицком секретар п/яч. На ять Риба, знаешь кто? Надя Холоденко сейчас сидит возле меня и смотрит, что я пишу и говорит пиши ему всё что есть по с. Троицкому и что нам предстоит. Миша, нам грозит опасность, ты наверно получаешь газету "Соцпуть" ты видишь как (дерут) нашего брата... например: секретаря РПК Ветштейна, (прізвище нерозбірливе) сняли с работы, Широкого исключили из партии, заворга РПК Котенко сняли с работы, теперь у нас новый секретарь РПК т. Ефимчук... Много хороших товарищей-коммунистов в нашем районе уже (скалечили), исключили из партии, судили и т. д.... такая кара и нам предстоит... мы с Надей сделали все возможное для того, чтобы хлеб поступил, але не поступил, а сейчас расценивают нас от выполненного плана, не поступает значить пошел вместе с кулаком, ты изменник партии и т.д.

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Сир. 3434. — Арк. 6. Рукопис.

***

**З протоколу допиту уповноваженого
з хлібозаготівлі Терпінівського рай-
нарткому Мелітопольського округу
Коваленка.**

11 січня 1933 р.

...Приехав уполномоченным по хлебозаготовке в колхоз "Коминтерн" 18 декабря 1932 г. мне секретарь п/яч. этою же колхоза т. Холоденко обрисовала состояние хлебозаготовки по "Коминтерну" и с этого начали проводить работу на то, чтоб сдвинуть с мертвой точки выполнение плана хлебозаготовок...

---

* Коваленко Олексій Софроїювич, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Терпіння нині Мелітопольського р-ну Запорізької області. Заарештований 23 січня 1933 р. Терпінівським РВ ДПУ УСРР за антирадянську діяльність у справі хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 22 липня 1933 р. засуджений до 3-х років позбавлення волі умовно. Подальша доля невідома.

** Село Трійцьке — нині Мелітопольського р-ну Запорізької області

*** РПК — Терпінівський районний комітет КП(б)У

Прошло ровно десять дней моей работы, приезжает в Троицкое уполномоченный обкома т. Турчинов, который пробыл в кабинете 15 минут, не захотел разговаривать с нами, сел в машину и уехал. С 18/ХН по 3/1-33 года я не знал, что нужно делать в колхозе, поскольку он на черной доске и 2 января вызвали меня, секретаря п/яч. и председателя с/совета на бюро РПК, здесь я тоже услышал, что нас сегодня утробят.

Но это может быть счастье как раз приехал в РПК генеральный секретарь ЦК КП(б)У тов. Косиор, который присутствовал на бюро, сделал очень ценные и полезные предложения в особенности к тем колхозам, которые занесены на черную доску. Возвратясь из бюро РПК мы немедленно приступили к решительным действиям с применением денежных и натуральных штрафов. Этот метод был применен немедленно... за все мое пребывание в колхозе "Коминтерн" выявлено 39 кулацких хозяйств, которых часть судят, часть пошли на админвысылку. С этих кулацких хозяйств сделано (мокрое место) изъятие хлеба и имущества...

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. ~~~ Он. 3. — Спр. 3434. — Арк. 1213. Рукопис.

№ 71. ЗІ СВДЧЕНЬ НА ДОПИТІ РОБІТНИКА Д. БОРИСЕНКА*, РЕПРЕСОВАНОГО ЗА АНТИРАДЯНСЬКІ РОЗМОВИ

23 березня 1933 г.

[...] Раскулачили и лишили прав голоса меня в 1929/30 г., подлежал высылке в другие районы. На 3-й строй р-н поступил 22/Х1—31 год по подложной справке, что я сегодня... Работал на строительстве я занимался разговорами о том, что раньше жилось лучше, а теперь коммунисты не могут хозяйственность довели до того, что все разграбили и люди теперь пухнут с голоду. Я конечно всегда жалею за старым временем потому, что я был сам хозяин, а теперь чертзна кому подчиняемся и голодаешь и сам не знаешь за что и кому сказать не знаешь. Кто еще работает с кулаков я не знаю. Виновным себя в антисоветской агитации я не признаю и что это за агитация я не знаю.

ДАЮ, — Ф. Р. — 5747. — Оп. 1. — Спр. 3230. — Арк. 8—8 зв.

---

* Борисенко Дем'ян Микитович, 1870 р. народження, с. Августинівка Запорізького р-ну, до 1930 р. проживав у с. Магдалинівка Василівського (нині Орхівського) р-ну Запорізької області. Розкуркулений. Удівець. Перед арештом працював сторожем на 3-му будрайоні Катерининської залізниці. Заарештований 15 березня 1933 року. Засуджений до 3-х років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

№ 72. ВКАЗІВКА Й. СТАЛІНА І В. МОЛОТОВА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ ОБКОМУ КП(б)У З ВИМОГОЮ СКАСУВАТИ ПОМИЛКОВУ ПОСТАНОВУ З ПИТАННЯ ХЛІБОЗДАЧІ

Из Москвы Днепропетровск Обком Хатаевичу ЦК ВКП предлагает отменить ваше особое постановление областной уборочной комиссии от 22 июня, в котором вы предлагаете не форсировать хлебосдачи, а в районах и колхозах, где урожай пониженный, задержать вывозку хлеба. Это постановление является неправильным и противоречащим указаниям, данным в нашей телеграмме о всемерном форсировании хлебосдачи в этом году и об обязательном перевыполнении установленного на третий квартал, а так же на июль, август и сентябрь плана № 0757.

21   ГУН—34   г.   СТАЛИН, МОЛО-
ТОВ

гор. Днепропетровск, Обком КП(б)У, 28/УП—34 г.

ДАЗО. — Ф. П. — 226. — Оп. 1. — Спр.3. — Арк. 234. Оригінал.

№ 73. 3 НАКАЗУ НАРКОМА ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ С. ОРДЖОНІКІДЗЕ ПРО ЗАБОРОНУ ПРИЙОМУ НА РОБОТУ ПЕВНИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ

Не пізніше 9 грудня 1934 р.

ПРИКАЗ

**Народного комиссариата тяжелой промышленности СССР
Об организации и порядке найма рабочих, служащих и ИТР
на особо важных оборонных заводах.**

[...]

9. Воспрещается вовсе прием на работу:

- а) иностранцев;
- б) лиц, лишенных избирательных прав;
- в) лиц, пораженных в правах по суду;
- г) всех лиц, удаленных с заводов в порядке чистки;
- д) бывших белых, перебежчиков, реэмигрантов, харбинцев, бывших полицейских, жандармов, служителей культа, кулаков;
- е) осужденных за вредительство, контрреволюцию, диверсионные акты, шпионаж, подделку документов, насилие в отношении общественников-

активистов, похищение секретных и особоважных документов, выезд за границу или въезд в СССР без разрешения, разглашение и незаконную передачу изобретений и документов на сторону, умышленное убийство, грабеж, разбой, поджог, побег из воинской части, уклонение от военной службы;

ж) административно-высланных;

з) уволенных с завода за воровство;

и) уволенных с заводов, из совхозов и исключенных из колхозов за злостные нарушения трудовой дисциплины и дезорганизацию производства.

Народный комиссар тяжелой промышленности СССР ОРДЖОНИКИДЗЕ

ДАЗО. — Ф. П. — 163. — Оп.1. — Спр. 201. — АркЛО.

№ 74-75. 3 ПРОТОКОЛУ ОБГОВОРЕННЯ НА КОМІСІЇ З ЧИСТКИ ПАРТІЇ ДОЦЕНТА ЗАПОРІЗЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ Д. МІРОШНИЧЕНКА, ЗВИНУВАЧЕНОГО В ТРОЦЬКІЗМІ, А ТАКОЖ ВИТЯГ З ПОСТАНОВИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ ПАРТІЇ З ЦЬОГО ПИТАННЯ

15 грудня 1934 року.

[...] 2. СЛУШАЛИ: Мирошниченко Дмитрий Трофимович член партии с 1924 г. парт билет №....., рождения 1904 г. рабочий из крестьян середняков. С 1918 г. по 1919 г. находился в банде Махно, с 1919 по 1921 г. РККА красноармеец, с 1921 г. депо ст. Пологи, слесарь, с 1925 по 1928 г. студент ДГИ, с 1928 по 1931 г. студент ДХИ, с 1931 т. по 1932 г. аспирант института Красной профессуры, с 1932 г. по 1933 г. руководитель кафедры Химико-Технологического института, с 1933 г. руководитель кафедры Диалектического материализма и доцент Запорожского Педагогического института.

УСТАНОВЛЕНО ИЗ ВЫСТУПЛЕНИЙ:

Мирошниченко Д.Т. доцент ИНО, как на первой, так и на повторной чистке, старается скрыть от комиссии по чистке классовую чуждость своей жены, утверждая, что она Соколовская по происхождению из семьи маломощного середняка (Мирошниченко происходит из одного села с своей женой). Как установлено партийным следователем и справками Сельсовета, жена Мирошниченко, Соколовская является дочерью крупного кулака. Зная все это, Мирошниченко Д.Т. вместо того чтобы разоблачить классово-чуждый элемент; старается скрыть, добиваясь представить справки в пользу своей жены.

По данными материалами в Комиссию по чистке Зав. Домом Партактива Кацнельсоном о троцкистских формулировках в лекциях на партактиве и

в лекциях студентам и выявленных на повторной чистке и в последствии на заседании ГПК вместе с Комиссией по чистке установлено:

1. Ленинскую теорию про неравномерность развития капитализма Мирошниченко свел к теории Троцкого.

2. Победу социализма в одной стране Мирошниченко обуславливает только лишь ликвидацией противоречий между рабочим классом и крестьянством и совершенно выпускает вопрос о диктатуре пролетариата, как руководящую роль.

3. В противовес учению тов. Сталина по вопросу, что главным в Ленинизме является вопрос диктатуры пролетариата, Мирошниченко заявляет: "что главным вопросом в Ленинизме является крестьянский вопрос", что самым старается протащить зиновьевскую трактовку

4. Доказывал, что труд для каждого уже стал жизненной необходимостью и дошел в этом вопросе до право оппортунистической теории потухания классовой борьбы.

5. Перекрутил основное учение Маркса-Энгельса-Ленина-Сталина, в котором, по мнению его, Мирошниченко, всю свою деятельность направили на исследование способов производства, чем самым выхолащивал революционную суть марксизма-ленинизма.

6. В рекомендованном списке литературы для студентов пединститута на тему о классовой борьбе, Мирошниченко не внес произведения тов. Сталина,

7. Часть этих троцкистских установок была разоблачена газетой "Червоне Запоріжжя" (ст. Кацнельсона) от 23/ХІІ—1934 г. "Ошибки или система взглядов Мирошниченко", но не смотря на это Мирошниченко настойчиво продолжал отстаивать "правильность" своих взглядов, больше того, в своей ответной статье (написанной им по предложению Комиссии по чистке) присланной в редакцию газеты "Червоне Запоріжжя" от 26. ХІІ—34 г. Мирошниченко вместо того, чтобы разоблачить свои антиленинские трактовки по выше изложенным вопросам, требовал привлечения к ответственности тов. Кацнельсона. В этой статье Мирошниченко отстаивал правильность своих взглядов и лишь только на заседании ПК института, созданного по предложению отдела культуры и пропаганды Ленинизма ГПК, а также на собрании по повторной чистке при обсуждении перегибов, допущенных им на лекциях (?) ХІІ. Мирошниченко свои ошибки признал. (7) ХІІ на собрании коммунистов лекторов, а также 21 и 24 / ХІІ на заседании Партийного Комитета Мирошниченко опять отстаивает, а на заседании Бюро ГПК, хотя и пытался признать свои ошибки, но не был искренним, стараясь оправдаться тем, что он инженер и читал специальную лекцию по технике. Троцкистские взгляды, высказанные на лекциях Партактива были для Мирошниченко не случайностью, с конспективных записей его лекций студентами Пединститута установлено, что подобные взгляды он развивал в практике своей педагогической деятельности на протяжении долгого периода.

ПОСТАНОВИЛИ:

2. МИРОШНИЧЕНКО ДМИТРИЯ ТРОФИМОВИЧА — как проповедующего контрреволюционные троцкистско-зиновьевские взгляды и скрывавшего все время классово-чуждое происхождение своей жены из членов партии ИСКЛЮЧИТЬ.

Председатель комиссии підпис (ВАСИЛЬЕВ)

Член комиссии (ЕНЮТИН)

Секретарь підпис (ЛАМИН)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 2. — Спр. 12. — Арк. 432-434.

* * *

Вислухавши та обговоривши повідомлення комісії міськпарткому про наслідки перевірки статті "Помилки чи система поглядів Мирошниченка", вміщеними в "Червоному Запоріжжі" за 23 грудня 1934 року, а також і інші матеріали про троцькістські вилазки Мирошниченка, — керівника кафедри соціально- економічних дисциплін педінституту-бюро МПК і міська комісія чистки вважають за встановлене:

а) ленінську теорію про нерівномірність розвитку капіталізму Мирошниченко звів до троцькістської трактовки про нівеліровку;

б) перемогу соціалізму в одній країні Мирошниченко обумовлював лише ліквідацією протиріч між робітничим класом і селянством, зовсім випустивши питання диктатури пролетаріату та керівну роль партії;

д) перекутив основи у вченні Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, які, на думку Мирошниченка, всю свою діяльність скеровували на дослідження засобів виробництва;. . .

2. У рекомендованому спискові літератури для студентів педінституту про класову боротьбу Мирошниченко не вніс творів товариша Сталіна.

3. Частина цих троцькістських настановлень була викрита газетою "Червоне Запоріжжя" (стаття т. Кацнельсона від 23 . XII.34 р.)

Але, не зважаючи на це, Мирошниченко вперто продовжував обстоювати правомірність своїх поглядів. Більш за те, у своїй статті-відповіді, надісланій ним до редакції газети "Червоне Запоріжжя) 26 грудня 34 р., Мирошниченко вимагав притягти т. Канцельсона до відповідальності, замість справжнього викриття своїх антиленінських трактовок.[...]

На засіданні партійного комітету інституту .. . при обговоренні перекучень припущених на лекції 10 грудня, Мирошниченко свої помилки визнав.

На засіданні партійного комітету Мирошниченко свої помилки заперечував . . .

Партійний комітет педінституту, замість швидкого реагування, вагався і виявив своїм ставленням до Мирошниченка політичну короткозорість і гнилий лібералізм.

Бюро МПК та міська комісія чистки ухвалюють:

1. Вважаючи погляди Мирошниченка за несумісні з перебуванням в лаві партії, Мирошниченка, як троцькіста, з партії виключити і з педагогічної роботи зняти.

2. За проявлення гнилого лібералізму до троцькістських вилазок Мирошниченка та притуплення партійної пильності, — зняти з роботи секретаря партійного комітету педінституту т. Рабіновича, оголосити йому догану, а партійний комітет розпустити.

3. За відсутність необхідної партійної пильності та контроль над ідеологічною витриманістю викладання, — директорові інституту т. Волкову оголосити сувору догану

[...] Зобов'язати парторганізації і всіх комуністів педінституту, а також і решту учбових закладів, домігтись підвищення класової пильності і нещадної боротьби з проявами антиленінських вилазок так в теорії, так і на практиці.

**Секретар Запорізького міськпарткому ЛЕЙБЕНЗОН
Заступник голови міськкомісії чистки СТЕГНІЙ**

Червоне Запоріжжя. — 1935. — і січня.

№ 76. З ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КП (б)У ПРО НЕДОЛІКИ В РОБОТІ ЗАПОРІЗЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИЯВЛЕННЯ "КЛАСОВО ЧУЖИХ ЕЛЕМЕНТІВ"

2 березня 1935 р.

Протокол № 8

**Заседання Пленума Запорожского городского комитета КП(б)У
от 20 /III—1935 г.**

СЛУШАЛИ:

1. О реализации закрытого письма ЦВК ВКП(б) по организациям "Запорожстали", ДАЗа, и Зав. № 29

ПОСТАНОВИЛИ:

[...] 3. Отмечая, что за последнее время на алюминзаводе, "Запорожстали" выявлено большое количество классово-чуждых, что свидетельствует о засоренности этих предприятий, — пленум обязывает ЗПК алюмин завода, "Запорожстали" и все парторганизации построить свою работу так, чтобы систематически продолжать выявление классово-чуждых элементов, разоблачать их, установив жестокий контроль парторганизации и рабочих за каждым их шагом. Необходимо ЗПК алюминзавода, "Запорожстали" и другим особенно проработать над быстреем изгнанием их с заводов.

4. Наиболее слабым местом в работе ЗПК "Запорожстали", алюминзавода и частично завода № 29 является недостаточное изучение состава рабочих и коммунистов.

Неудовлетворительно по всем заводам поставлено изучение политических настроений рабочих и их злободневных запросов.

Установить, чтобы парторганизации спрашивали с каждого члена партии знание политических настроений беспартийных, чтобы коммунисты отчитывались за это перед парторганизациями.

Указать ЗПК "Запорожстали" и алюминзавода на особое значение постановки у них работы по изучению состава рабочих, как на новых предприятиях с неизученным составом рабочих.

ДАЗО. — Ф. П. — 163. — Оп. 1. — Спр. 287. — Арк. 2, 4. Машинопис.

№. 77. ПОСТАНОВА ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ЗАВОДУ "КОМУНАР" ПРО "МЕНШОВИЦЬКО-ТРОЦЬКІСТСЬКІ ДІЇ" РОБІТНИКА МЕХАНІЧНОГО ЦЕХУ В. ЕЛЬСНЕРА*

26 жовтня 1935 року.

Широко розгорнувшись стахановсько-бусигінський рух серед робітників заводу, як вища форма соціалістичного змагання та ударництва, як конкретне проведення в життя вказівок тов. Сталіна про те, щоб вижати з техніки максимум того, що з неї можна вижати, зустрів на своєму шляху опір ворожих елементів з числа покидьків бувши контрреволюційно-меншовицько-троцькістських угруповань.

Однією з таких явно ворожих спроб дискредитувати стахановсько-бусигінський рух, намагання внести в деяку частину відсталих робітників невпевненість в твердості норм виробітку, проведення провокаційних розмов проти наказу Наркомважпрому тов. ОРДЖОНІКІДЗЕ про незмінність норм, підрич авторитету цехової адміністрації, що їх вів бувший активний учасник меншовицько-контрреволюційного угруповання — ЕЛЬСНЕР В. Р. робітник механічного цеху "С", який до цього часу був не викритий і не розброївся, а систематично, "тихою сапою" боровся проти політики партії та уряду шляхом половинчастих висловлювань незадоволення проти міроприємств в цеху і на заводі, оточуючи себе класово-ворожими елементами.

---

*ЕЛЬСНЕР Володимир Рудольфович, 1887 р. н., німець, член ВКП(б) в 1920—1935 рр. Працював слюсарем комбайнового цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 11 березня 1936 року за звинуваченням у троцькістській діяльності та агітації проти стахановського руху. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1967 році.

Це є підлий наклеп на творчу ініціативу робітничих мас, відвертий напад не розброївшогося класового ворога, дворушника, меншовика-троцькіста Ельснера.

Виходячи з цього, ЗПК ухвалює:

I.

Ельснера Володимира Рудольфовича, члена партії з 1920 року, як дворушника, замаскованого меншовика-троцькіста, який підчас вступу до партії і на протязі перебування в лавах ВКП(б) приховував свою меншовицьку троцькістську природу і "тихою сапою" боровся проти лінії партії, який в останній час намагався відверто дискредитувати стахановсько-бусигінський рух — з лав партії виключити.

II.

Партгрупі заводського комітету 28 жовтня о 3 год. 30 хвилин скликати загально-заводські збори винахідників, на яких доручити тов. ШАБАШВІЛІ зробити доповідь про завдання винахідників в зв'язку з стахановсько-бусигінським рухом та про спроби дискредитувати цей рух з боку класово-ворожих елементів.

III.

Цехпарторгам 31 жовтня на позачергових партійно-комсомольських зборах, а цеховим комітетам 1-го листопада на робітничих зборах широко роз'яснити зміст наклепів класово-ворожих елементів проти стахановсько-бусигінських методів праці.

IV.

Контрреволюційні дії не розброївшогося замаскованого меншовика-троцькіста Ельснера ще раз підтверджують про правильність вказівок обкому КП(б)У та МП про те, що на заводі "Комунар" в минулому було збито кубло троцькістів. Це ще раз нагадує парторганізації заводу і вимагає від кожного члена і кандидата партії піднесення більшовицько-класової пильності, якнайактивнішої участі в повному викритті покидьків бувших зінов'євсько-троцькістських, націоналістичних та інших контрреволюційних елементів.

Секретар ЗПК — БЄСОВ.

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Он. 3. — Спр. 5010. — Арк. 66.
Друкарський відбиток.

**№ 78. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО
МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ПОКАРАННЯ
ПРОКУРОРА МІСТА СІМОЧКИНА С. Г.*
ЗА ЗАХИСТ НИМ ТРОЦЬКІСТІВ**

13 серпня 1936 р.

§ 2 "О СИМОЧКИНЕ С. Г." (тов. Струц)

Высказались: т. т. Симочкин, Кристаль, Сараев, Шилов, Каток, Фил, Будный.

Городской прокурор СИМОЧКИН, вместо мобилизации всех работников судебно-следственных органов на борьбу с врагами, троцкистско-зиновьевскими подонками и оказания активной помощи органам НКВД, — стал на путь прямого покровительства и защиты врагов.

Эта защита и покровительство проявились в том, что:

а) СИМОЧКИН в своем заключении по делу арестованного троцкиста СТАРОСТЕНКО стал на прямую защиту его контр-революционных взглядов;

б) используя свое положение, СИМОЧКИН, по прямому указанию троцкиста контр-революционера АХМАТОВА освободил из-под ареста троцкиста ВОЛЧИНСКОГО, задержал дачу санкций на применение репрессий по отношению к участникам троцкистско-контр. революционной группы ДУБРОВСКОГО.

в) при прямом попустительстве СИМОЧКИНА, враги использовали трибуну суда для контрреволюционной троцкистской пропаганды по делу троцкиста БАСЕНЗОНА. СИМОЧКИН всячески препятствовал выселению и уплотнению семей репрессированных контрреволюционеров (Мирошниченко, Кравцов, Басензон и др.)

Считая такие действия СИМОЧКИНА несовместимыми со званием члена ВКП(б), — бюро ГПК постановляет:

1. Признать объяснения СИМОЧКИНА на Бюро ГПК неудовлетворительными и неискренними;

2. СИМОЧКИНА С. Г. — за двурушничество, прямое пособничество врагам, защиту контрреволюционных элементов — из партии исключить и с работы горпрокурора снять.

3. Предложить Сталинскому Райкому:

а) немедленно снять с работы парторга тов. КАТКА за то, что последний не обеспечил большевистской бдительности в парторганизации прокуратуры и суда, одновременно решив вопрос о его поведении в прокуратуре;

---

* СИМОЧКИН Степан Гарасимович, і 900 р. народження, росіянин, освіта середня, прокурор м. Запоріжжя (1934—1936 рр.). Заарештований 10 вересня 1936 року, засуджений до 5 років позбавлення волі, вдруге засуджений в 1938 році, коли перебував у таборі на Колимі. Загинув у концтаборі. (Див. "Реабілітовані історією", кн. 1. С. 301—303).

б) специально обсудить вопрос о партийности нарсудьи ФИЛЯ, давшего возможность врагам использовать трибуну суда для контр-революционных целей;

в) серьезно укрепить коллектив защитников.

Особое постановление.

Чтобы окончательно выкорчевать влияние оставленное на суд и прокуратур[у] бывшим облпрокурором АХМАТОВЫМ, — поручить т. т. ШИЛОВУ и АЛЕКСЕЕНКО глубоко изучить положение в прокуратуре и суде и, вместе с парторганизацией, изгнать оттуда всех чужаков, людей, не обеспечивающих проведение линии партии, серьезно укрепить прокуратуру и суд группой новых людей.

Секретарь міст підпис (В. СТРУЦ)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 797. — Арк. 91—92.

№ 79. ДИРЕКТИВА ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ПРО ВИЛУЧЕННЯ З МЕРЕЖІ ПАРТІЙНОЇ ОСВІТИ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ

2 липня 1937 року

№ 00078

Зовсім таємно

Секретарям Горпарткомов, Райпарткомов

Обком предлагает прекратить пользование во всей сети партпросвещения и изъять из библиотек, парткабинетов и книготоргующей сети учебники по истории партии Попова* и учебники под редакцией Кнорина.

Кружки по изучению истории партии переведите на работу по учебнику Ярославского, а более подготовленных коммунистов на изучение произведений Ленина и Сталина.

ЦК сообщил нам, что учебник Ярославского допечатывается и в ближайшее время выйдет массовым тиражом. Кроме того, предстоит выпуск нового краткого учебника Ярославского и пособия по истории партии под редакцией Поспелова и Ярославского.

Секретарь обкома КП(б)У (підпис) Н. НИКИТЧЕНКО

ДАЗО. — Ф. П. — 226. — Оп. 1. — Спр. 69. — Арк. 96. Машинопис.

* ПОПОВ Микола Миколайович (9 січня 1891 р. — 12 березня 1940 р.) історик, автор наукових праць з історії партії, зокрема з історії КП України. У 1929—1933 рр. — секретар ЦК КП(б)У. В 1927, 1933—1936 рр. кандидат у члени Політбюро, в 1936—1937 рр. — член Політбюро ЦК КП(б)У. Пленум ЦК КП(б)У, який відбувся 3-4 липня 1937 р., вивів Попова М. М. зі складу членів Політбюро, він був репресований і згодом загинув (ред.).

№ 80. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО АНТИПАРТІЙНУ ГРУПУ НА ЗАВОДІ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

3 липня 1937 р.

§ 1. Про антипартійну групування Бердичевського, Михайлова та іншах (т. Тілін).

Висл, тт. Михайлов, Бердичевський, Ткаченко, Степаненко, Забродський, Белорусець, Джавахов, Рожковський, Золкін, Лоренц, Бесов.

Вважати встановленим, що з ініціативи члена партії БЕРДИЧЕВСЬКОГО була утворена антипартійна групування комуністів МИХАЙЛОВА, ТКАЧЕНКО (К. Х. Соцміста), ЛІТОВКА і СТЕПАНЕНКО, які мали намір вимагати скликання спеціального активу для реабілітації Будного, якого відсторонили від партійної роботи в зв'язку з сигналами про його ворожу діяльність і який нині репресований.*

Жодний з членів партії, крім т. Ткаченко, що брали участь у цій групівці, до останнього часу не повідомили про це своїй парторганізації, ні МПК.

Організація такої антипартійної групівки, спрямованої на захист ворога, особливо після лютого пленуму ЦК ВКП(б) є особливо серйозним партійним злочином і свідчить про наявність в організації елементів нерозуміння вказівок Пленуму ЦК і товариша Сталіна про пильність.

В зв'язку з цим, Бюро МПК ухвалює:

1. За активну участь в антипартійній групівці, спрямованій на захист ворога народу БУДНОГО, — виключити з партії БЕРДИЧЕВСЬКОГО, як ініціатора, а МИХАЙЛОВА, як організатора групівки.

2. Питання про участь в групівки ТКАЧЕНКО та ЛІТОВКА передати на вирішення первинних партійних організацій про їх партійність.

3. Зняти з роботи в апараті Міськпарткому СТЕПАНЕНКО, як учасника групівки, й передати питання про його партійність на вирішення первинної парторганізації.

4. З боку секретаря ЗПК "Запоріжсталі" — будівництва тов. Лоренца припущена груба політична помилка, яка виявилася в тому, що після того, як йому стало відомо про спробу з боку БЕРДИЧЕВСЬКОГО та МИХАЙЛОВА сколотити антипартійну групування для захисту БУДНОГО - він не вжив потрібних заходів для того, щоб розбити цю групівку, не довів про це до відому Міськпарткому

---

* БУДНИЙ Андрій Якович, 1908 р. народження, с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Член ВКП(б) в 1925—1937 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Другий секретар Запорізького міськпарткому КП(б)У, делегат XVII з'їзду ВКП(б). Військовою колегією Верховного суду СРСР 14 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 вересня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1956 році.

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 694. (Див. також "Реабілітовані історією. Запорізька область", книга 1. — 2004 р. — С 297—300, 344.)

За все це оголосити т. ЛОРЕНЦУ догану.

Відмінити попереднє рішення Бюро МПК про затвердження т. ЛОРЕНЦА секретарем ЗПК "Запоріжсталі" — будівництва.

5. Доручити редакції газети "Червоне Запоріжжя" висвітлити в газеті факт утворення та викриття антипартійної групівки.

6. Вважати потрібним сьогодні-ж на партійних зборах засудити цю антипартійну групівку

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 917. — Арк. 265—266. Машинопис.

№81. 3 ПОСТАНОВИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КП(б)У ПРО НЕГАЙНЕ ВИЛУЧЕННЯ З БІБЛІОТЕК "КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ"

29 липня 1937 року

[...]

Визнати стан вилучення к.-р. літератури з бібліотек підприємств незадовільним в наслідок недостатньої уваги до цієї важливої справи з боку секретарів РПК, ЗПК та відділу шкіл і культосвітроботи МПК.

Незважаючи на неодноразові директиви є випадки недбайливого ставлення до цієї справи і залишення в бібліотеках к.-р. літератури вже після проведеної роботи по вилученню такої ("Запоріжсталь" — експлуатація).

Зобов'язати ЗПК "Запоріжсталі" — експлуатації та решту ЗПК і РПК протягом 5-ти днів обстежити всі бібліотеки і, разом з Міськлітом вилучити з них всю к.-р. літературу.

Доручити відділу шкіл та культосвіт роботи МПК простежити за перебігом цієї роботи і налагодити систематичний контроль за вилученням к.-р. літератури з бібліотек.

Роз'яснити парторганізаціям, а останнім довести до відому комуністів, що заборонену літературу треба здавати партійним організаціям, останнім - надсилати її до Міськліту,.

Зобов'язати ЗПК організувати консультацію й допомогти комуністам, що мають власні бібліотечки, навести порядок в них.

Секретарь Міськпарткому (підпис) Д. БЕСОВ

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 919. — Арк. 160.
Машинопис.

№ 82. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ РЕПРЕСОВАНИХ РОБІТНИКІВ

10 серпня 1937 р.

[...]

§ 1. Про ПОКОРУ Григорія Івановича

(т. Аніканов)

ПОКОРА Г. І. — ч/п з 1925 р. п/кв № 0731612, 1890 р. народження, робітник.

Підтвердити рішення Сталінського МРПК про виключення з партії ПОКОРУ, як ворога партії і народу, репресированого органами НКВС. Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 2. Про ІЗРАЕЛІТА Матвії Михайловича

(т. Аніканов)

ІЗРАЕЛІТ М. М. — ч/п з 1920 р., п/кв № 1669310, службовець.

Рішенням ЗПК Металокомбінату "Запоріжсталь" ім. С. Орджонікідзе (від 16.УІН.37 року, пр.№ 16) ІЗРАЕЛІТА М. М. виключено з партії, як ворога партії і народу, репресированого органами НКВС.

Підтвердити рішення ЗПК комбінату "Запоріжсталь" ім. Орджонікідзе про виключення з партії ІЗРАЕЛІТА М. М., як ворога партії і народу, репресированого органами НКВС.

§ 3. Про КОЗЛОВА Миколай Миколайовича

(тов. Аніканов)

КОЗЛОВ М. М. — ч/п з 1930 р. п/кв № 0736401, робітник.

Рішенням ЗПК Металкомбінату "Запоріжсталі" ім. С. Орджонікідзе (від 9.УІІ.37 р. пр № 8) КОЗЛОВА виключено з партії, як засудженого за сприяння в проведенні шкідницької роботи ворогам партії і народу — диверсантам — РОДОБЄДОВІМ, ОМЕЛЬЧЕНКО і др.

Підтвердити рішення ЗПК Комбінату "Запоріжсталі" ім. С. Орджонікідзе про виключення з партії КОЗЛОВА М. М., як засудженого за сприяння в проведенні шкідницької роботи ворогам партії і народу — диверсантам — Подобєдову, Омельченку і др.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

[...]

§ 5. Про ЛАЛАКІНА Афанасія Михайловича.

ЛАЛАКІН А. М. — член партії з 1919 р., п/кв. № 0731439, 1892 року народження, робітник, росіянин, освіта нижча.

Рішенням Сталінського МРПК (від 15.УІІ — 37 р. пр № 9) ЛАЛАКІНА А. М. виключено з партії, як ворога народу, який мав тісний зв'язок з ворогами партії і народу — Олексієнко, Гаврилов, Вольфсон, Міхеєнко, Іванов.

Підтвердити рішення Сталінського МРПК про виключення з партії ЛАЛАКІНА, як ворога партії і народу, репресованого органами НКВС. Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 6. Про РОГАЧЕВСЬКОГО Ісаак Захаровича
(т. Аніканов).

РОГАЧЕВСЬКИЙ І. З. — ч/п з 1923 р. п/кв. № -0738038, службовець.
Рішенням ЗПК Металокомбінату "Запоріжсталі" ім. С. Орджонікідзе (від 16.УІІІ. — 37 р., пр. № 16) РОГАЧЕВСЬКОГО виключено з партії, як ворога партії і народу, реіресірованого органами НКВС.

Підтвердити рішення ЗПК Металокомбінату "Запоріжсталі" про виключення РОГАЧЕВСЬКОГО з партії, як ворога партії і народу, реіресірованого органами НКВС.

§ 7. Про ГОЛЬДВУЧА Давід Моисеевича.
(тов. Аніканов)

ГОЛЬДВУЧ Давід М. — ч/п з 1930 року, п/кв. № -0737329, робітник.
Підтвердити рішення ЗПК "Запоріжсталі" (будівників) про виключення з партії ГОЛЬДВУЧА Д. М., як ворога партії і народу, реіресірованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 8. Про ФРІДМАНА Юрій Арсеньевича.
(тов. Аніканов)

ФРІДМАН Ю. А. — ч/п з 1919 р. п/кв. № 1696450, 1898 р. народження, службовець.

Рішенням Ленінського МРПК (від 26.УІГ — 37 р. пр.№ 27) ФРІДМАНА Ю. А. виключено з партії за зв'язок з ворогами партії і народу — Левітіним, Сімочкіним, Вольфсоном, Майським, Абрамовичем і др.

Підтвердити рішення Ленінського МРПК про виключення з партії ФРІДМАНА Ю. А., як ворога партії і народу, реіресірованого органами НКВС.

[...]

§ 11. Про ВАС ЕРАКА Івана Яковлевича
(тов. Аніканов)

ВАСЕРАК І. Я. — ч/п з 1917 р. п/кв. № 0731607, 1889 р. народження, українець, робітник, самоосвіта, майстер.

Рішенням Сталінського МРПК (від 9.УІ. — 37 р. пр. № 5) ВАСЕРАКА І.Я. виключено з партії, як прихованого троцькіста-двурушника.

Підтвердити рішення Сталінського МРПК про виключення з партії ВАСЕРАКА І. Я., як ворога партії і народу, реіресірованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 12. Про ПЕРЕПЕЛИЦЮ Василь Андрійовича
(тов. Аніканов)

ПЕРЕПЕЛИЦЯ В. А. — ч/п з 1929 р. п/кв № 0732189, робітник, 1906 року народження.

Підтвердити рішення Сталінського МРПК про виключення з партії ПЕРЕПЕЛИЦЮ В. А., як ворога партії і народу, репресованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 13. Про ТЕРНОВЕНКО Степана Гавриловича

(т. Аніканов)

ТЕРНОВЕНКО С. Г. — ч/п з 1928 р. п/кв № 1695914, народження 1905 р. робітник.

Виключити ТЕРНОВЕНКО С. Г. з партії, як ворога партії і народу, репресірованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 14. Про МАНАХОВА Миколу Васильовича.

(тов. Аніканов)

МАНАХОВ М. В. ч/п з 1921 р. п/кв. № 1666843, робітник.

Рішенням ЗПК Металокомбінату "Запоріжсталі" ім. С. Орджонікідзе (від 16.УІІІ. — 3.р. пр. № 16) МАНАХОВА М. В. виключено з партії, як ворога партії і народу, репресірованого органами НКВС.

Підтвердити рішення ЗПК Металокомбінату "Запоріжсталі" ім. Орджонікідзе про виключення з партії МАНАХОВА М. В., як ворога партії і народу, репресірованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 15. Про ЖУРКОВСЬКОГО Олексія Григорьевича

(т. Аніканов)

ЖУРКОВСЬКИЙ О. Г. член партії з 1931 року, парт, квиток № 0737692, робітник, народження 1909 року.

Виключити ЖУРКОВСЬКОГО О. Г з партії, як ворога партії і народу, репресірованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

ДАЗО. 2 Ф. П. - 157. — Оп. — 1. — Спр. 920. — Арк. 15—19.

Машинопис.

№ 83. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ КОМУНІСТІВ, АРЕШТОВАНИХ ОРГАНАМИ НКВС

11 серпня 1937 р.

[...]

§ 29. Про НЕМЗЕРА Ізраїля Сахновича

(т. Бесов)

НЕМЗЕР І. С. — член партії з 1917 року, п/к № 1696192, народження 1883 року, освіта середня, єврей, робітник, працював начальником адмінвідділу "Дніпроенерго".

Рішенням Ленінського МРПК (від 15.07.37 р. пр. № 23) Немзера виключено з партії, як ворога партії і народу, репресованого органами НКВС.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 30. Про ЧЕСНОКОВА Дмитра Петровича

(т. Бесов)

ЧЕСНОКОВ Д. П. — член партії з 1918 року, п/к № 1696458, народження 1891 року, росіянин, робітник, освіта нижча, працював старшим інспектором відділу кадрів "Дніпроенерго".

Рішенням Ленінського МРПК (від 15.07.37 р. пр. № 23) Чеснокова виключено з партії, як ворога народу, репресованого органами НКВС.

Підтвердити рішення Ленінського МРПК про виключення Чеснокова з партії, як ворога партії й народу, репресованого органами НКВС.

Просити обком КП(б)У підтвердити не рішення.

§ 31. Про ЩЕРБАКОВА Михайла Зинов'євича

(т. Бесов)

ЩЕРБАКОВ М. З. — член партії з 1919 року, п/кв № 1669413, народження 1897 року, росіянин, робітник, освіта вища, працював директором Коксохіммонтажу.

Як викритого ворога партії й народу, репресованого органами НКВС, — виключити Щербакова з партії.

Просити обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 32. Про МАЛКОВСЬКОГО Павла Олександровича

(т. Бесов)

МАЖОВСЬКИЙ П. О. — член партії з 1928 року, п/к № 0737317, народжений 1905 року, українець, службовець, освіта — нижче середньої, працював заст. нач. Гужтранспорту на будівництві "Запоріжсталі".

Рішенням ЗПК "Запоріжсталі" — будівництва від 2.VIII.—37 р. Маяковського виключено з партії, як ворога народу, репресованого органами НКВС.

Підтвердити рішення ЗПК "Запоріжсталі" — будівництва про виключення з партії Маяковського, як ворога партії і народу, репресованого органами НКВС.

§ 33. Про ТІЛІНА Григорія Мироновича

(т. Бесов)

ТІЛІ Г. М. — член партії з 1926 року, п/кв № 1695880, народження 1904 року, службовець, працював завідуючим відділом шкіл та культосвітробли МПК.

Виключити з партії Тіліна Г. М. як ворога народу і партії, репресованого органами НКВС. ^

§ 34. Про КРЕЙДІЧА Бориса Андрієвича

(т. Бесов)

КРЕЙДІЧ Б. А. — член партії з вересня 1925 року; п/кв № 0736382. народження 1900 року, українець, робітник, освіта нижча, торговельно-кооперативний працівник, останнім часом працював директором — "УДП".

Рішенням Сталінського МРПК Крейдіча виключено з партії, як ворога народу, репресованого органами НКВС.

Підтвердити рішення Сталінського МРПК про виключення Крейдіча з партії, як ворога партії й народу, репресованого органами НКВС.

Просити обком КП(б)У підтвердити це рішення.

§ 35. Про КУРИЛЮКА Мойсея Нікіфоровича

(т. Бесов)

КУРИЛЮК М. Н. — член партії з 1920 року, п/кв № 0737930, народження 1899 року, українець, селянин, освіта середня, працював заступником начальника "Металургбуду".

Рішенням загально-будівельних закритих партзборів будівництва "Запоріжсталі" (від 23—27/УП — 37 р. пр № 3) Курилюка виключено з партії, як ворога народу, зв'язанного з запорізькою групою троцькістів (Андерсон, Клігон, Шульманом, Михайловим, Будним, Лейбензоном*), заарештованого органами НКВС.

Підтвердити рішення партзборів будівництва "Запоріжсталі", про виключення КУРИЛЮКА з партії, як ворога партії й народу, репресованого органами НКВС.

Секретар МІЖ   підпис (Д. БЕСОВ)

[...]

ДАЮ, — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 918. — Арк. 18—20.
Машинопис.

№ 84. АКТ ПРО ВИКОНАННЯ ВИРОКУ "ТРІЙКИ" УНКВС ПО ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ПРО РОЗСТРІЛ КОЛГОСПНИКА ТИССЕНА А. М.

14 вересня 1937 року

АКТ

1937 года, Сентября 14 дня. Гор. Мелитополь.

Мы, нижеподписавшиеся, составили акт в том, что сего числа в 2 часа, 07 минут приведен в исполнение приговор ТРОЙКИ НКВД от 3 Сентября 1937 года (протокол № 21 и предписание Нач. У НКВД по Днепропетровской Области от 10/IX—37 года за № 21—22/т) о р а с с т р е л е ТИССЕНА Абрама Николаевича, 1896 года рождения.

Труп предан земле в гор. Мелитополе.

Настоящий акт составлен в 3-х экз.

**Нач Мелитопольской Опер. Группы УГБ УНКВД
Лейтенант Государственной Безопасности (РЕЗНИКОВ)
Фельд'егерь Мелитопольского Р/о НКВД (СИДОРЕНКО)
Прокурор Мелитопольского Района (СТЕПАНЧУК)**

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 3757. — Арк. 32.

Машинопис. Оригінал.

---

* Лейбензон М. Л. — 1890 р. народження, єврей, освіта незакінчена середня, секретар парткому "Дніпробуду", репресований органами НКВС.

**№ 85. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО
МІСЬКОМУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ
РОБІТНИКА Б. ЖЕСТЯНИКОВА
ЗА НЕДОНОСИТЕЛЬСТВО НА БРАТІВ І СЕСТЕР**

25 листопада 1937 р.

ЖЕСТЯНИКОВ Б. Г. — 1919 р. член партії, п/к №0565407, робітник, 1897р. народження, єврей, освіта нижча, по соц. походженню — батько служив особистим секретарем у нотаріуса.

Рішенням парторганізації КХЗ (від І.Х.37 р.) ЖЕСТЯНИКОВА, за приховування контрреволюційних троцькістсько-діверсійних дій своїх 3-х братів і зв'язок з ними, виключено з партії.

Встановлено: ЖЕСТЯНИКОВ знав про участь в 1925р. свого брата Ізоліта в опозиції, мав з ним тісний зв'язок і, коли Ізоліт вступає добровільно в РККА, Жестяніков не сповістив парторганізації про його колишні дії. (В 1934 р. Ізоліт репресірован органами НКВС, як ворог партії і народу).

Жестяніков також приховав про те, що його другий брат Самуїл розстріляв в 1937 році у справі вбивства С.М. Кірова, з яким він активно листувався до останнього часу.

Третій брат Жестянікова — Фрідман, з яким він теж листувався, в 1937 р. виключений з партії і висланий з м. Ленінграду.

Дві сестри Жестянікова також виключені з партії, за зв'язок з братами. Самуїлом і Ізолітом (вороги).

Підтвердити рішення парторганізації КХЗ (від І.Х.37 р.) про виключення Жестянікова Б. Г. з партії, за покровительство своїм братам - ворогам (Ізоліт, Самуїл), про що приховав від парторганізації при приїзді до м. Запоріжжя в 1936р.

Просити Обком КП(б)У підтвердити це рішення.

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 920. — Арк. 202—203. Машинопис.

**№ 86. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО
МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ
З ПАРТІЇ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ ЧЕРЕВКА М. С.
ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИЛУЧЕНОЇ З БІБЛІОТЕК ЛІТЕРА-
ТУРИ**

17 грудня 1937 р.

Черевко М.С. — к/п з 1931р., українець, народження 1907 р., учитель.

Рішення партгрупи Федорівської с/р (від 16/ХІ ц. р.) Черевко виключений з к/п за приховування вилученої контрреволюційної літератури, за покровительство ворогу народу (до останнього часу в кабінеті Черевка висів портрет Затонського)...

Перевіркою ... встановлено, що Черевко у себе в кабінеті хоронив вилучену з бібліотеки літературу, яку давав користуватися читачам.

Після того, як Затонського було викрито, як ворога партії і народу, в класі школи, де директором був Черевко, висів портрет ворога Затонського.

Підтвердити рішення територіальної партгруппи Федорівської с/р про виключення з партії Черевко М.С. за схоронення вилученої літератури, за покровительство ворогу народу (Затонському), портрет якого довгий час висів у класі ...

В.О. секретаря МКП О. ПЕТРОЧУК

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 922. — Арк. 70.

**№ 87. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО
МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ПРИТЯГНЕННЯ
ДО ПАРТІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗАСТУПНИКА НАЧАЛЬНИКА СПЕЦБУДУ
М. ТАРАСЕНКА ЗА "ПРИТУПЛЕННЯ КЛАСОВОЇ
ПИЛЬНОСТІ"**

26 грудня 1937 р.

Тарасенко Микола Якович — 1892 р. народження, українець, робітник, ч/п з 1931 р., освіта нижча...

Перевіркою встановлено:

Тарасенко, працюючи заст. нач. спецбуду, прийняв до себе особистим секретарем Горбунову (дружину ворога Лелеко), якій доручив відділовську печатку і штамп і таємні документи. Коли парторганізація запропонувала Тарасенку звільнити від роботи Горбунову, останній обмежився лише тим, що відібрав печатку і штамп у Горбунової, а на роботі її залишив.

Десятником в спецбуді працював Курсіков, який нарешті виявлений, як шпiон. Парторганізація ставила питання перед Тарасенко про звільнення Курсікова від роботи в зв'язку з сигналами в газеті, на що Тарасенко відповів: замітки в газеті лише дезорганізують нашу роботу.

Тарасенком також були прийняті на роботу виключені з партії за розкладництво і розтрату Смоленський, Міхеєв.

Підтвердити рішення Ленінського МРПК виключення з партії Тарасенко М. Я. за притуплення класової пильності, нереагування на сигнали робітників з питання викриття класово-ворожих елементів, які працювали в спецбуді (Смоленський, Міхеєв) та непроведення в життя рішень парторганізації, в наслідок чого в спецбуді "працювали" вороги (Курсіков)...

В.О. секретаря МПК О. ПЕТРОЧУК

ДАЗО. — Ф. П. 157. — Оп. 1. — Спр. 922. — Арк. 178.

Машинопис.

№ 88. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО НЕЗАДОВЛІЛЬНИЙ СТАН МАСОВО-ПОЛІТИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ

29 грудня 1937 р.

2. Бюро МПК відмічає, що в педінституті довгий час проводили шкідницьку роботу вороги народу, яка була направлена на розвал навчально-виховної роботи педінституту..., утворення неприпустимих умов студентам для того, аби викликати обурення останніх.

Студенти педінституту не були повністю навантажені учбовою роботою, в наслідок чого протаскувалась шкідницька література, яка була виявлена у деякої частини студентів...

Бюро МПК ухвалює:

1. ...Зобов'язати секретаря Сталінського МРПК — т. Чернецова персонально займатись питанням налагодження і укріплення масово-виховної роботи педінституту...

3. Доручити в. о. секретаря МПК т. Петрочуку терміново виділити працівника МПК, якого надіслати в ЦК КПбу — Наркомос з питання укомплектування педагогами педінституту (невистачає 20 педагогів) і висвітлення дійсного стану в педінституті.

4. ...Запропонувати секретарю МК ЛКСМУ тов. Тарасову посилити політичну роботу серед комсомольців та студентів педінституту...

5. В зв'язку з тим, що попереднє керівництво КСМ організації педінституту, в особі секретаря КСМ організації т. Штрум, не справилось з роботою, запропонувати МК ЛКСМУ звільнити його від роботи...

за в. о. секретаря міськпарткому член бюро АКОПОВ

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 922. — Арк. 221, 222. Машинопис.

№ 89. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У У ЗВ'ЯЗКУ З ПУБЛІКАЦІЄЮ В ГАЗЕТІ "КОМУНІСТ" СТАТТІ ПРО 'ВРОЖІ НЕДОБИТКИ" НА ПІДПРИЄМСТВАХ МІСТА

4 січня 1938 р.

І. О статтю в газеті "Коммунист" за 31/ХІІ—1937 г.
"У старому Запоріжжі орудують ворожі недобитки",
(тов. Даргольц)

Выск.: т. т. Гизело, Акопов, Жариков, Горбачев, Шумский, Клочан, Карета, Охрименко, Рожковский, Петрочук.

Бюро ГПК считает, факты, приведенные в статье "Коммунист" под названием "У старому Запоріжжі оруднують ворожі недобитки", полностью подтвердившимися.

ЧЕРНЕЦОВ, работая на Металлокомбинате "Запорожсталь" по инициативе врагов народа РОГАЧЕВСКОГО и МАНДЕЛЬБЕРТА был выдвинут с рядовой работы начальником отдела снабжения комбината, впоследствии рекомендован на секретаря крупной районной парторганизации.

За период работы секретарем РПК ЧЕРНЕЦОВ своим поведением и тем, что его выдвигали враги вызывает несомненно политическое недоверие.

В Райпарткоме лежат месяцами и не рассматриваются сигналы по выявлению врагов народа и их пособников. На бывшего Н-го секретаря РПК СЫТНИКА давно поступили ЧЕРНЕЦОВУ сигналы о связях СЫТНИКА с врагами народа КАПЛАНОМ, СТЕФАНЧУКОМ, КАЦНЕЛЬСОНОМ.

ЧЕРНЕЦОВ это дело замазал, поручив проверку материала на СЫТНИКА КАЦКЕВИЧУ — ныне разоблаченному врагу народа и МОИСЕЕНКО, на которого уже тогда имелись серьезные компрометирующие материалы.

Благодаря этому, СЫТНИКУ удалось еще долгое время оставаться на работе второго секретаря РПК и до последнего времени в рядах партии.

Около 4-х месяцев у ЧЕРНЕЦОВА мариновались материалы на бывшего секретаря ЗПК з-да "Коммунар" МОИСЕЕНКО и даже тогда, когда парторганизация з-да "Коммунар" поставила вопрос об исключении МОИСЕЕНКО из партии, за связь с врагами народа ГИШКИНЫМ, ДЕЗДАРИАНИ, ЧЕРНЕЦОВ, присутствуя на партсобрании, вместо мобилизации парторганизации на полное выявление и разгром врагов и их пособников, своими выступлениями усыпил бдительность парторганизации.

На основании вышеизложенного, Бюро ГПК считает необходимым:

1. Снять ЧЕРНЕЦОВА с работы секретаря Сталинского ГРПК.

Поручить низовой парторганизации решить вопрос о его партийности.

2. Немедленно снять с работы культпропа ГРПК ПРОЦЕНКО как необладающего положительными качествами работника и не внушающего политического доверия человека.

3. Освободить от работы в РПК инструктора УДОВИЧЕНКО.

В. о. секретаря МПК (підпис) О. ПЕТРОЧУК,

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 983. — Арк. 3—4.

Машинопис.

**№ 90. ЛИСТ ЗААРЕШТОВАНОГО МЕКСІНА І. М.*
З ПОЯСНЕННЯМ ПРИЧИНИ НЕПРАВДИВИХ
СВІДЧЕНЬ ПРОТИ СІРОГО О. А.****

18 січня 1938 р.

Тов. Серый А. А.

Вы мне извините. Я на вас на допросах и на очной ставке дал сочиненные показания.

Все мои показания на Вас от начала и до конца ложные, но я не виноват, в этом меня заставили под давлением нечеловеческих пыток подписать, сочинил все это сам следователь, не знаю почему следователь вымогал от меня подписывать сочиненные им все эти небелицы.

На суде Военной Коллегии от сочиненной лжи я категорически отказался, меня вернули на допросование.

Вы возмущались — справедливо-конечно, но учтите, что я политиком никогда не занимался, серьезность таких нажимов на меня я тогда недопонял, я теперь только понял, какое глупое несерьезное показание я дал.

Извините меня, я рад, что во время остановил на мне следствие и судопроизводство от несправедливых приговоров.

18 января 1938 г.

МЕКСИН

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 3138. — Арк. 127. Рукопис.

**№ 91. В ЗАЯВИ СЕКРЕТАРЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ
ЦЕХУ ДО ПАРТКОМУ КОМБІНАТУ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"
ПРО АНТИРАДЯНСЬКІ НАСТРОЇ І ДІЇ СЛЮСАРЯ
М. НИПУЗЕНКА*****

20 лютого 1938 року.

Нипузенко слесарь монтажного отдела в отделе гл. механика к-та 3/сталь, по национальности украинец ведет антисоветские разговоры (я говорит за 20 лет Сов. власти не скушал кусочка мяса не кушал хорошего хлеба хожу полуголый семья голая так он говорил Гени...(слово нерозбірливе) зам. пред. З. К. Чермет востищева (нерозбірливо) управ, делами совхоза им. Сталина.

* МЕКСІН Ізраїль Маркович, 1896 р. народження, помічник начальника Запорізького річкового порту. Заарештований 17 червня 1937 року УНКВС по Дніпропетровській області "за контрреволюційну діяльність в річковому порту". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований 2 березня 1956 р. Військовим трибуналом Одеського військового округу.

** СІРИЙ Олександр Андрійович, 1898 р. народження, начальник Запорізького річкового порту. Заарештований у травні 1937 року "за контрреволюційну діяльність в Запорізькому річковому порту". Лінійним судом водного транспорту Дніпровського басейну \5 травня 1939 року з-під варті звільнений за відсутністю складу злочину.

*** Нипузенко (Непуденко) Михайло Кузьмич, 1893 р. народження м. Каховка Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар-монтажник відділу головного механіка комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 29 квітня 1938 року. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 24 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 жовтня 1938 року. Місце розстрілу невідоме. Реабілітований у 1957 році.

2. Всех коммунистов надо перестрелять тогда хоть будет лучше говори(л) м (п) может подтвердить — ред. (Копаница Когда застрелился враг народа Гаморчица) можливо, Гамарник? — ред. (Нипузенко говорил, что только будет лучше, когда застрелится Сталин слышал Галатенко ч/парт.).

4. Будучи бригадиром подговорил бригаду организованно отказаться от работ.

К характеристике прикладываю заявление ч/парт Компаницы и сообщаю, что на Нипузенко был нами подан у спецотдел материал два раза и оба раза куда-то исчезал, было при старом руководстве спецотделом и подал материал в З. П. К. и никаких мер не принято.

Секр. цехпаркома Р. М. М. підпис (нерозбірливий)

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747.— Оп. 3. — Спр. 571. — Арк. 170. Рукопис.

№ 92. З ЛИСТА УВ'ЯЗНЕНОГО В. РЕЗНИКА* СВОЄМУ РОДИЧУ ПРО ЗНУЩАННЯ НАД НИМ СЛІДЧИХ НКВС

20 липня 1938 р.

Письмо лично своему дяди Явдокиму Рибному. От Василия Давидовича Резника. Впервые срока своего письма за долгое время спищу я увидо- мить вас дорогой Дядя о том что я пока нахожусь на Дальнем Востоке за бай- калом...

Дорогой дядя Явдоким я буду писать вам как меня забрали 29 сентября я поехал на работу ровно в 11 часов дня приезжает какойто гражданин маши- ной и вынул ордер на право ареста и предложил мне поехать в Н.К.В.Д. Он зашел и взял какую то бумагу и повез меня в тюрьму когда я приехал то меня посадили в камеру где уже там было 350 человек в том числе были и знако- мые с нашего села были Ткаченко, Лисовой Тем. И брат Платон то когда уви- дел их то я ничего не мог понять за что нас забрали когда я стал спрашивать людей они мне говорили что мы все сбитые до полусмерти и незнаем за что заставляють подписывать какие то бланки... Не давали садиться по шесть су- ток. .. я никогда не думал что в Советском Союзе это могло делаться не в од- ной тюрьме еще тюрьме не писалось что делалось в Запорожье в тюрьме так из- девались над народом как звери. Дядя это правда.

---

* РЕЗНИК (РІЗНИК) Василь Давидович, 1911 р. народження, проживав у с. Малокате- ринівка Запорізького р-ну Запорізької області, до арешту(26 вересня 1937 р.) працював еле- ктромонтером артілі "Харчовик" (м. Запоріжжя). "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській (Пласті 5 жовтня 1937 р. засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований 28 квітня 1939 року згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року.

Вызвали меня на допрос и спрашивают(слово нерозбірливе — ред.) требовал и кто тебя то я сказал что понятия не имею что такое; тогда мне дают подписать чистый бланк ничего нет пописанного просто чиста бумага. И говорят подпишись то я отказался такой подписи чистого листка так мне как дали то я пришол в чувства в камере и незнаю подписан или нет. Был безсознания бил прокурор то смеется (слово нерозбірливе) говоря что власть нехороша! Нада дать дужче, я говорю кто може доказать что на меня (слово нерозбірливе). Он сказал я докажу повыламаю ноги, и руки, и (слово нерозбірливе) и вот и докажу нада так зделать и все. Хотя невиноват, а предлагают на деле так расписаться так расписуйся бо отсюда так без дела не уйдеш руки ноги тоже, а дело дадим после этого больше не вызывали подержали 9 дней и увезли на Дальний Восток здесь дорогой дядя очень плохо кормят очень плохо Мы считаемось как за особым отделом и смотреть на нас как на собак...

ДАЗО.— Ф. Р. — 5747. — Оп.3. — Спр. 2911. — Арк. 22—23.

№ 93. ІЗ ОГЛЯДОВОЇ ДОВІДКИ СЛІДЧОГО УКДБ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ФАЛЬСИКУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ У МОЛОЧАНСЬКОМУ РАЙОННОМУ ВІДДІЛЕННІ НКВС В 1938 РОЦІ

По архивному уголовному делу № 3065 по обвинению:

Наталина — Шварцмана Натана Исеровича, 1897 г. рождения, уроженца г. Киева, еврея, гр. СССР, чл.ВКП/б/, исключенного в связи с арестом, со средним образованием, до ареста работавшего ВРИД. начальника Молочанского РО НКВД Днепропетровской области, проживавшего в г. Молочанске; Шрамко Ивана Васильевича, 1905 года рождения, уроженца с. Н-Николаевка, Н-Николаевского р-на Запорожской области, украинца, гр. СССР, члена ВКП/б/, исключенного в связи с арестом, до ареста работавшего уполномоченным уголовного розыска Молочанского райотделения милиции НКВД, проживавшего в г. Молочанске; Генрихса Петра Петровича, 1902 года рождения уроженца с. Шпарау Ротфронтского р-на Днепропетровской области, гр. СССР, беспартийного с низшим образованием, до ареста работавшего проводником сыскной собаки Молочанского райотделения милиции НКВД, проживавшего в г. Молочанске.

Наталии арестован 25.ІІІ.1938 года УНКВД по Днепропетровской области с санкции военного прокурора пограничных и внутренних войск УССР по Днепропетровской области на основании материалов о фальсификации им следственных дел. 26.ІІІ.1938 года Наталии подал на имя Особоуполномоченного УНКВД по Днепропетровской области заявление, в котором указывал, что считает себя виновным в том, что им арестован ЭКК без достаточных оснований и что он давал указания разбивать групповые дела на одиночные, На

допросе 7.IV/1938 года Наталии показал, что Молочанским РО НКВД аресты производились на основании оперативных материалов. Санкции на арест давали прокуроры Молочанского и Мелитопольского районов, однако иногда и он сам ставил на постановлениях фиктивную подпись прокурора и на основании этих постановлений производил аресты. (Т.-I, л.д. 21)

Далее он показал:

...Допросы обвиняемых составлялись на основе рабочих заметок, которые составлялись согласно бесед следователя с подследственным и затем они предъявлялись обвиняемому, который или лично зачитывал показания или же таковое зачитывалось ему следователем, который вел это дело...

"(Т.-I, л.д. 22)

Из показаний Наталина видно, что Генрихе и Шрамко, работавшие на следствии, совершали подлоги, делая на протоколах допросов фиктивные подписи обвиняемых.

Начальник Мелитопольской опергруппы Резников об этих подлогах ничего не знал и участия в них не принимал.

На допросе 8.IV.—1938 года он показал, что фиктивные подписи, прокурора им были сделаны всего на 3—6 делах. Других фиктивных подписей он больше нигде не ставил и работникам РО НКВД указаний об этом не давал.

Будучи допрошен 7.V.—1938 года, Наталии показал, что фиктивная подпись прокурора была сделана им на 10 делах, в том числе на делах по обвинению Ценглера, Майера, Ганске и др. По вопросу о фиктивных подписях Наталии показал:

"... На это преступление меня толкнуло только желание скорей окончить дела, предназначенные для рассмотрения спецтройкой, так как к моменту окончания этих дел прокурор отсутствовал в районе. Аресты лиц, оформляемых нами на спецтройку, по договоренности с Молочанским прокурором, оформлялись по окончании дела или в процессе следствия, без обязательной предварительной санкции..."

(Т-1, л.д.41)

На допросе 11.V.1938 года Наталии показал, что следственные дела на Мовчана, Тимошенко, Жолудя и Гудно были сфальсифицированы Генрихсом с его ведома. (Т.—I, л.д. 52)

Будучи допрошен 9.VII.1938 года Наталии признал себя виновным в фальсификации следственных дел, однако показал, что дела эти были сфальсифицированы на антисоветский элемент и фальсификация была вызвана стремлением ускорить оформление дел. (Т.—I, л. д. 60—62)

На допросе 1.IX. 1938 года Наталии признал себя виновным в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-7 УК УССР и заявил:

"... Преступления мои не носили систематический характер, а также контрреволюционных целей я не преследовал..." (Т.—I, л.д. 75)

В деле имеется заявление Зеель Е.Г. от 20.IV. 1938 года на имя Наркома Внутренних Дел СССР, в котором он указывал, что Молочанским РО НКВД был арестован его сын Зеель Л.Е., который после осуждения сообщил ему, что его во время следствия избивали по 4—5 часов, вымогая из него призна-

ния в том, что он является фашистом и что он арестован из-за личных счетов с Наталиным. Избивали же его сам Наталии и Генрихе.

Свидетели Мак П.К., Чистяков И.А., Капрал А.Л. и Лагода А.А. показали, что Наталии вымогал от них преподнесения подарков.

Допрошенные в качестве свидетелей бывшие работники Молочанского РО НКВД Соболевский И.Е., Вайнер В.В., Гребешок Л.И., Логвинов П.Д., Волкова. А.М. показали, что они вели следственную работу правильно, норм УПК не нарушали. Волкова А.М. кроме того показала, что по делу арестованного Клепфера Ивана Ивановича, проходящего по показаниям Щек и Криниченко, Наталиным был составлен фиктивный протокол допроса Вольтера, который на самом деле умер несколько лет тому назад. Этот протокол Наталии предлагал подписать Волковой.

Свидетели Барковский И.И., Гикст А.К., Гиберт А.Я., Барабаш показали о том, что Наталии требовал от них как от председателей сельсоветов выдачи компрометирующих справок-характеристик на тех лиц, о которых сельсовет никакими сведениями не располагает. Такие справки были выданы на Пеннера П.П., Дик. Г.Я., Виноградова В.Ф., Жолудя Н.Р. и Гудно П.С.

Свидетели Вала Г.И. и Левин И.А. заявили о том, что Наталии перед тем, как допросить их о Мешкове Николае Кузьмиче, которого они не знали, сообщил им, что они располагают проверенными данными о его антисоветской деятельности и потребовал, чтобы они на допросе дали показания об этом, что ими и было сделано.

На очной ставке Наталина с Генрихом последний показал: "...Примерно в октябре или ноябре 1937 года ВРИД. нач. Молочанского РО НКВД Наталии, привлекая меня к работе по оформлению дел на спецтройку и другие судебные инстанции по массовой операции, дал мне установку, что можно писать в протоколах допроса не то, что показывают допрашиваемые, а также читать ему, допрашиваемому, "между строк", т. е. фактически не то, что зафиксировано. Тут же Наталии велел обязательно указывать в каждом протоколе, что обвиняемый, о которых шла речь, готовился с оружием в руках выступить против Советской власти, убивать коммунистов и советских работников, так-как без этого дело не будет пропущено на спецтройку.

Установка эта мною выполнялась..."

"... Были случаи, когда тот или иной допрашиваемый отказывался подписывать протокол, тогда этот протокол по указанию Наталина подписывался мною за допрашиваемого. Лично я наблюдал, что сам Наталии точно так же делал. Писал показания не со слов допрашиваемого и читал вовсе не то, что писал. Часто Наталии писал показания арестованного, даже не вызывая его из камеры..."

"... Видел я также, как Наталии сам учинял фиктивные подписи обвиняемых на протоколах их допроса и подписи районного прокурора на постановлениях, санкционирующих арест". (Т. -I, л. д. 170-171).

Такие же показания дал на очной ставке с Наталиным обвиняемый Шрамко И.В. 11.V.1938 года. Наталии их показания подтвердил.

К делу приобщено заявление осужденного Энглера П.Ф., который указывает, что Наталии по отношению к нему применял запрещенные методы следствия.

28.IV. и 13.V.1938 года обвиняемым Генрихсу и Шрамко было предъявлено 137 дел, направленных Молочанским РО НКВД на рассмотрение спецтройки. Ознакомившись с делами, они показали, что из них являются сфальсифицированными ими дела по обвинению:

1. Экк Петра Яковлевича
2. Тимошенко Василия Калениковича
3. Мовчана Александра Федоровича
4. Гудко Петра Сидоровича
5. Жолудя Никифора Алексеевича
6. Дирксена Ивана Яковлевича
7. Дирксена Дитриха Яковлевича
8. Стихарева Петра Михеевича
9. Вакау Василия Петровича
10. Вибе Ивана Дмитриевича
11. Шенделя Данила Васильевича
12. Флюч Адольфа Людвиговича
13. Ремпеля Петра Петровича
14. Шульца Гергарда Вильгельмовича
15. Ценнера Германа Генриховича
16. Мартенса Петра Ивановича
17. Ригера Абрама Корнеевича
18. Шлехта Василия Фридриховича
19. Эппа Генриха Яковлевича
20. Герожея Леонтия Семеновича
21. Гардера Якова Яковлевича
22. Мае Отто Карловича
23. Касьяна Максима Тимофеевича
24. Виршке Юлиана Даниловича
25. Мешкова Николая Кузьмича
26. Гуменика Фридриха Фридриховича
27. Зудермана Вильгельма Ивановича
28. Пфейфера Александра Карловича
29. Мосол Андрея Садокиевича
30. Ганске Эмиля Августовича
31. Ганске Александра Карловича
32. Дель Роберта Ивановича
33. Вертмана Генриха Карловича
34. Вертмана Евгения Эдуардовича
35. Шпарвирта Карла Эдуардовича
36. Ценгрера Павла Фридриховича
37. Майера Эмиля Филипповича

38. Бордова Петра Николаевича
39. Савенко Алексея Михайловича
40. Киндоп Ивана Христофоровича

Дела по обвинению этих лиц были сфальсифицированы путем написания фиктивных протоколов допросов и при помощи других запрещенных методов следствия.

К делу приобщено заключение графической экспертизы, из которого видно, что подписи Молочанского районного прокурора на постановлениях об аресте и подписи обвиняемых и свидетелей на некоторых протоколах допросов не являются подлинными.

1.IX.1938 года Наталину были предъявлены материалы следствия, которые он дополнить чем-либо не пожелал.

3.XI.1938 года по делу составлено обвинительное заключение по обвинению Наталина, Генрикса и Шрамко в преступлениях, предусмотренных ст. 54-7 УК УССР.

Шрамко И.В., арестованный вместе с Наталиным по тем же материалам, на допросе 16.IV.1938 года, показал:

"... В период работы Наталина ВРИД Молочанского РО НКВД он создал для сотрудников невыносимую обстановку, требовал от них фальсифицировать дела, запугивая их исключением из партии и репрессиями. В РО НКВД отсутствовал всякий учет, в результате чего вновь арестованные лица не допрашивались по несколько месяцев..."

9.V.1938 года, будучи допрошенным, Шрамко показал, что по указанию Наталина дописывал в протоколы допросов, что обвиняемые в случае войны готовы выступить против СССР с оружием в руках. Фиктивные подписи на протоколах допросов, по его показаниям, он не делал

(Т—2, л. д. 25—26).

На допросе 16.VI.1938 года Шрамко дал показания о том, что он ни к какой вредительской организации не принадлежит, но признает себя виновным в составлении фиктивных протоколов допросов, что он делал по указанию Наталина (Т. — 2, л. д. 34—35)

На последующих допросах он также показал, что по требованию

Наталина дописывал в протоколы допросов от себя о намерении обвиняемых совершить террористические акты и признал себя виновным в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-7 УК УССР. (л. л. 36—51)

На очной ставке Шрамко с Генрихом II.V.1938 года последний изобличал Шрамко в составлении фиктивных протоколов допросов по делам на Горожея, Вешке, Касьяна, а также в том, что он подписывал вместо прокурора постановления на арест, Шрамко отрицал эти факты.

(Т.—2, л. д. 79—80).

Генрихе, арестованный вместе с Наталиным, на допросе 25.II.1938 года показал, что получал от Наталина указания при допросе свидетелей в протоколе писать то, что нужно следователю, а не показания свидетелей и зачитывать не то, что свидетель говорил, т. е. составлять фиктивные протоколы.

Так им записывались и показания обвиняемых. Кроме того, по указанию Наталина он делал фиктивные подписи на протоколах.

Так, им были составлены и подписаны фиктивные протоколы допросов обвиняемых Молчана, Барабаша, Литкемана и подписал написанный Наталиным протокол допроса обвиняемого Белис. (Т—3, л. д. 16—17)

23.III.1938 года Генрихе показал, следующее:

"...Я, Наталии и Шрамко не допрашивали ни обвиняемых, ни свидетелей а, вызвав арестованного, заполняли с его слов анкету арестованного, после чего, имея анкетные данные обвиняемого, заполняли бланки протоколов допросов, произвольно вписывали в них вымышленные показания о всевозможной контрреволюционной деятельности обвиняемого и ряда других участников, его односельчан, затем этот протокол размножался в зависимости от количества указанных в нем "участников" и, таким образом, этот вымышленный протокол в подлиннике оставался в деле обвиняемого, а копия его использовались как свидетельские показания при оформлении дел на остальных участников, которые уже также содержались под стражей. Что касается подписи обвиняемого на составленном таким образом протоколе допроса, то таковая или учинялась самим следователем, подделывая ее под подпись обвиняемого, имевшуюся на анкете данного арестованного или обвиняемым, которому не читали фактически записанного в протоколе, а, прочитав протокол "между строк", давали обвиняемому подписать, который доверяя следователю, читавшему ему протокол допроса, подписывал его не имея представления, что в нем действительно записано... " (Т.-3, л. д. 23)

На последующих допросах Генрихе также давал показания о фальсификации следственных дел, назвал перечисленные уже выше дела, о которых ему известно, что они сфальсифицированы и признал себя виновным в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-7 УК УССР, однако показал, что контрреволюционного умысла он не имел.

1.IX. 1938 года обвиняемым Шрамко и Генрихсу были предъявлены материалы следствия, которые он дополнить чем-либо не пожелали.

17—18 января 1939 года дело по обвинению Наталина, Шрамко и Генрихса были рассмотрено Военным Трибуналом пограничных и внутренних войск Харьковского округа по Днепропетровской области.

На суде обвиняемые признали себя виновными в фальсификации следственных дел и дополнительно показали, что в Молочанском РО НКВД широко практиковались избияния арестованных.

Суд признал Наталина виновным в совершении преступления, предусмотренного ст. ст. 206-17, п, "б" УК УССР, Генрихса ст. 206-17 п, "а" УК УССР, Шрамко — ст. 206-17 п. "а" УК УССР и приговорил : Наталина к высшей мере наказания — расстрелу, Генрихса к 10 годам лишения свободы и Шрамко — к 6 годам лишения свободы.

Военная Коллегия Верховного Суда СССР признала приговор правильным. Ходатайство Наталина о помиловании Президиумом Верховного Совета СССР отклонено.

Из приобщенной к делу справки видно, что приговор в отношении Наталина приведен в исполнение 3.VII.1939 года.

Копия справки снималась для приобщения к архивному уголовному делу № 11329 по обвинению Яуфмана Ф.К. и других, всего 5 человек, следствие по которому проводилось Молочанским РО НКВД.

Справка по делу № 3065 по обвинению Наталина, Шрамко и Генрихса хранится в архивном уголовном деле № П-4502, л.д. 263—269.

Архивное уголовное дело № 3065 по обвинению Наталына, Шрамко, Генрихса хранились в архиве УКГБ по Днепропетровской области.

**Следователь УКГБ по Запорожской области
ст. лейтенант (АКИМОВ)**

**15 июня 1956 года
копия верна:**

**Ст. следователь УКГБ по Запорожской области
майор (КОНДРАТЕНКО)**

ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. — 4174. — Арк. 50—57.
Машинопис.

№ 94. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬКОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ПОСИЛЕННЯ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД ТРУДЯЩИХ

25 березня 1939 р.

28. Итоги выборов СВБ по Ленинскому и Орджоникидзевскому райпарткомам, (докл. т. Мовшович и Чуб)

Заслушав доклад Т. Т. Мовшович и Чуб об итогах выборов руководящих органов Союза воинствующих Безбожников по Ленинскому и Орджоникидзевскому районам-бюро ГПК отмечает, что антирелигиозная работа находится в заброшенном состоянии, в то время, как религиозные пережитки среди отдельных трудящихся еще имеются и поповщина всех мастей, пользуясь этим случаем, вовлекает их в религиозные организации...

Для оживления антирелигиозной работы бюро ГПК постановляет:

1. Обязать районные партийные комитеты повседневно руководить работой районных советов СВБ, помня, что антирелигиозная пропаганда - это есть неотъемлемая часть партийной пропаганды и воспитания масс в духе коммунизма.

2. В ближайшее время на всех предприятиях и в учреждениях создать ячейки СВБ.

[...]

4. Особое внимание обратить на выявление верующих, а также религиозных сект и (вести) соответствующую работу с ними, разоблачая и борясь с враждебной деятельностью поповщины всех мастей...

5. В связи с приближающимся религиозным праздником — пасхой, необходимо провести широкую разъяснительную работу о происхождении и классовой сущности этого праздника, а также вред, который наносит исполнение религиозных обрядов, как для трудящихся, а также и для народного хозяйства.

6. Привлечь к работе в антирелигиозной пропаганде профсоюзные и комсомольские организации...

Секретарь ГПК МАРКОВ.

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 1041. — Арк. 203, 220, 221.
Машинопис.

№ 95. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ СЕКРЕТАРЯ ПАРТКОМУ ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ЗА "ПРИТУПЛЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПІЛЬНОСТІ"

27 травня 1939 р.

[...]

Имеет строгий выговор за притупление бдительности, за запущенность партработы и нереагирование на ряд сигналов о неблагополучном, положении в пединституте, объявленный Сталинским РПК 27.05.37 г.

В 1937 г. октябре м-це Сталинский РПК исключил Козачка из партии за притупление большевистской бдительности, восхваление врагов народа, за клевету на честных коммунистов.

Проверкой установлено, что Козачек, будучи секретарем парткомитета пединститута, притупил большевистскую бдительность, а в институте долгое время орудовали враги народа — Нечитайло, Волков, Троцюк к др., не разоблачал их, через газету многотиражку восхвалял, как лучших коммунистов, лекторов, а писал клеветнические заявления на честных коммунистов Пашкову, Шаульского, Щербака, Гройсман, комсомольца Фомина.

Подтвердить решение Сталинского РПК от 7.Х.38 г. об исключении Козачка Д.З. из партии за притупление большевистской бдительности, восхваление врагов народа, за клевету на честных коммунистов.

Просить Обком КП/б/У подтвердить исключение.

[...]

Секретарь ГПК (підпис)

ДАЗО.— Ф. П. — 157. — Спр. 1042. — Арк. 132—133.
Машинопис.

№ 96. ІЗ СКАРГИ РОБІТНИКА ДНШРОБУДУ САДОВНИКА С. Г.* ПРОКУРОРУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА НЕЗАКОННЕ УВ'ЯЗНЕННЯ

20 грудня 1939 року

**Днепропетровському областному
прокурору от заключенного Садовника Стефана Григорьевича, осужденного по ст. 54—10 на 10 лет**

Заявление

Меня арестовали 3 сентября 1937 года и заключили под стражу. Сижу я, уже пошел 3-й год. Меня судила заглазно (так в тексті — ред.) Днепропетровская областная тройка НКВД. Мне объявили о том, что судили меня (дата нерозбірлива) ноября. Мне только объявили, так как все время я сидел в Запорожской и Мелитопольской тюрьмах, а в 1939 году я был направлен в далекий лагерь, где я сейчас нахожусь в тяжелом состоянии — тяжело болею...

Я писал жалобу в 38 году Прокурору СССР Вышинскому и 2-ю в 39 году Верховному Совету СССР... и мне пришли ответы на обе жалобы — через управление Усольлага мне объявили и я на тех бумагах расписался — о том, что жалобы мои рассмотрены и направлены в Днепропетровскую область областному прокурору — ожидайте результатов. Прошу вас гражданин областной прокурор ускорить разбор моего дела... и все пожалуйста проверьте, так как я никогда не занимался агитацией, везде, где я жил и работал, это подтвердят и все население и рабочие, что этого нигде и никогда не было. Это только могли заявлять те люди и карьеристы по зависти или по злобе. На производстве я работал 10 лет — на Днепрострое. За работу был неоднократно премирован и получил за успешное окончание I строительства I Днепрогэса значок о Наркомтяжпрома за № (нерозбірливо — ред). Где и получил неоднократные увечья и потерял там трудоспособность, инвалидом стал с 34 года. Еще очень прошу Вас ускорить разбор моего дела и скорее освободить меня из-под стражи, так как я здесь в лагере являюсь больным. Я со своими болезнями мучаюсь — не живу, мне делали 6 раз различные операции, и последняя язва желудка, и вновь сделали неудачно, постоянно ношу газоотводную резиновую трубку — после операции получилась спайка кишек. и у меня сильные желудочные приступы. Снова надо делать операцию, но нет сил.

---

* САДОВНИК Стефан Григорович, 1901 р. народження, уродженець і мешканець селища Павло-Кічкас (нині в межах Запоріжжя), українець, позапартійний, освіта початкова, із селян-бідняків, до переходу на інвалідність — робітник Дніпробуду. Заарештований Запорізьким міським відділом НКВС 3 вересня 1937 р. 15 листопада ц. р. "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до позбавлення волі строком на 10 років. У 1940 р. після перегляду справи Запорізьким обласним прокурором вирок залишено в силі. Подальша доля Садовника С. Г. невідома. Реабілітований Запорізьким обласним судом 20 квітня 1964 року.

Я из семьи крестьян-бедняков, рабочий с детских лет, моя семья при трудных обстоятельствах, жена тоже болеет, брат меньший взят в Красную Армию. Мать тоже тяжело больная. Я еще желаю скорее возвратиться к своей семье и быть полезным для них, и для блага нашей родной Родины.

Мой лагерный адрес: Пермская обл., г. Соликамск, почтовый ящик 244/8 Садовник Стефан Григорьевич, а если нужно адрес домашний, пожалуйста, Днепрострой, л/б (Левый берег — ред.), п/отд. 9, поселок Павло-Кичкас, хутор Береговой...

Инвалид — проситель С. САДОВНИК (підпис)

ДАЗО. — Ф. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 3701. — Арк. 31, 32.

№ 97. ЛИСТ-СКАРГА УВ'ЯЗНЕНОГО О. В. ДОЛІ* НАРКОМУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПРО ФАБРИКАЦІЮ СЛІДЧИМ ЙОГО СПРАВИ

Народному Комиссару Внутренних дел СССР Генеральному Комиссару Государственной Безопасности Л.П. Берия от з/к Доли Александра Васильевича лишеного свободы заочным определением Тройкой У.Н.К.В.Д. Днепропетровской области по статье 58-й дробь 10 часть 1 сроком на 10 лет исправительно-трудовых лагерей, год рождения 1908, личное дело № 13482

Жалоба

Я был арестован 2-го декабря 1937 года органами Н.К.В.Д. Пологовского Района Днепропетровской области (ныне Запорожской).

На предварительном следствии мне было предъявлены фантастически вымышлены обвинения в том якобы мой отец имел найманую сылу 50 гектар собственной земля 60 арендовой 12 лошадей 4 коровы 80 овец и в 1929 году был выслан за межи Украины.

---

* Доля Олександр Васильович 7 грудня 1937 року "трійкою" УНКВС Дніпропетровської області засуджений до 10 років позбавлення волі. 1 лютого 1940 року за рішенням Прокурора Запорізької області покарання було зменшене до відбутого терміну і з-під варті звільнений. Подальша його доля невідома.

Я следователю ответил что это неверно, отец мой по социальному происхождению середняк надельной земли било 12 гектар арендовой от 4-х до 6 гектар пара частично, 3-е лошадей, 1-у корову и сельскогосподарский энвентар.

Очевидно, что сам следователь убедился, во вздорности вымышленности предъявленных мною обвинений.

Потом следователь подсовует мне какую-то бумажку и говорит:

"Распишись в том, что ты агитировал против мероприятий Партии и Советской власти". Так как агитацией никогда я не занимался, то я и отказался от подписи.

Тогда следователь повел меня в пустую другую комнату и заставил смотреть на электрическую лампочку усиленного накала, предупреждая при этом, что если я не буду подписывать то буду избит. Я был обессилен, больной, жить мне хотелось, так как я мало прожил, а быть избитым или изуродованным, не было никакого желания, следователь подсунул несколько бумаг не дав мне их прочитать и сказал: "пдпиши, после прочитаешь", после чего я их и подписал.

Этим и было окончено мое следствие. С области я был направлен в Самар. лаг. Н.К.В.Д. СССР. Вся моя сознательная жизнь безотказно заполнена трудовой деятельностью.

По социальному происхождению я виходеень из крестьян. До 1929 года занимался единоличным сельским хозяйством, и в 1930-го года я всту пил в колхоз Ново-Поле Пологовского Района хутир Романивський. До работи относился добросовисно, и акуратно за что был премирован несколько раз деижными премиями, и манофактурой в колхозе работал в качестве кузница всю время за отсутствием 4-х месячного збора в Красной Армии в Тириториальной части при 90м Уральском стрилковом полку.

Под судом и следствием никогда не бил. И вдруг поели всего этого как гром среди ясного неба: "Враг народа агитатор контрреволюционер". Вот уже более 2-х лет я отбиваю наказание не знаю за що оставил жыну и 3-е малых детей.

Прошу вашего распоряжения о расследовании моего дела на основании правдивых и полноценных материалов. Или-же предоставить мне открытый гласный суд согласно Сталинской Конституции и Закона о судеустройстве СССР.

О результатах прошу сообщить по адресу заключения:

Куйбишевская область Самар. лаг Н.К.В.Д. СССР отдельный Бизимьянский участок Т.Э.У.

Проситель: Доля

I/II—1940 года

ДАЗО. — Р. — 5747, — Оп.3. — Сир. 2701. — Арк. 22.

Рукопис.

№ 98. 3 ПОСТАНОВИ ЗАПОРІЗЬКОГО БЮРО ОБКОМУ КП(б)У ПРО НЕЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН ЦЕНЗУРИ В ОБЛАСТІ

25 березня 1941 р.

Бюро обкома КП(б)У констатує, що цензорське дело в області знаходиться не на должній висоті. В роботі облліта існують великі недоліки як в області організації попереднього і наступного контролю за випуском друкованої продукції і радіовіданням, так і в справі видалення політично-шкідливої і застарілої літератури по бібліотекам і книгопродавчим організаціям.

На протязі 1940 року уповноваженими облліта було допущено 18 розкриттів державної і військової таємниці. Нерідко випадки, коли окремі уповноважені поверховно і небрежно літерують газети,

пропускають в друку політико-ідеологічні і змістові спотворення і дрібні буквені опечатки, граничащі з політичними помилками, в результаті чого за рік було 7 повних і часткових конфіскацій районних, багатотиражних і обласних газет.

Особливо погано справляється апарат облліта з перевіркою і очищенням бібліотек і книгопродавчої мережі від політично шкідливої і застарілої літератури. З 2,742 бібліотек області, існуючих на обліку в облліті, за 1940 рік перевірено тільки 1798. В перевірених бібліотеках література видалена по вказівкам Главліта тільки за 1938—1939 рр. По вказівкам 1940 р. видалення літератури проведено неповністю в декількох районах. Багато уповноважених, погано знаючи свою справу, дуже часто виробляють неякісне видалення книг...

Бюро обкома КП(б)У постановляє:

1. За незадовільну організацію роботи над друкованою продукцією цензорами облліта, внаслідок чого були розкриття державної і військової таємниці, за погану постановку попереднього і наступного контролю в друку і запущеної в справі очищення бібліотек від політично-шкідливої літератури, начальнику облліта т. Варванину поставити на вид...

2. Відзначаючи особливо запущене становище з видаленням ворожої літератури, запропонувати т. Варванину до 15 травня 1941 року повністю закончити видалення застарілої і політично-шкідливої літератури по області по вказівкам Главліта за 1938, 1939 і 1940 рр., звернувши особливу увагу на якість видалення.

3. Звернути увагу секретарів Веселівського, Гуляйпольського, Куйбишевського, Н-Златопольського, Н-Серогозського, Приазовського, Генічеського, Пологовського, Б-Токмакакого, Івановського, Н-Троїцького і Запорізького сільських райкомів партії на незадовільне становище очищення бібліотек в цих районах від політично-шкідливої літератури. Зобов'язати райкоми

КП/б/У оказать всестороннюю помощь уполномоченным обллита в изытении вредной литературы в сроки, установленные настоящим решением.

б. Обязать редакторов областных, районных и многотиражных газет обеспечить тщательный контроль над выпуском газеты, не допуская, цензурских нарушений...

Секретарь Запорожского обкома КП(б)У Ф. МАТЮШИН.

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 1. — Спр. 478. - Арк. 1, 2, 3. Ротапринт.

**№ 99. ТЕЛЕГРАМА СЕКРЕТАРЯ ЦК ВКП(б)
А. ЖДАНОВА ПЕРШОМУ СЕКРЕТАРЮ
ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ Л. БРЕЖНЄВУ
З ВИМОГОЮ РІШУЧЕ ПІДВИЩИТИ ТЕМНИ
ХЛІБОЗАГОТІВЛІ В ОБЛАСТІ**

(листопад 1946 р.)

**Высшая правительственная Запо-
рожье, секретарю Запорожского об-
компарта тов. Брежневу**

Сообщается постановление ЦК ВКП(б) от 4 ноября 1946 г. ЦК ВКП(б)У рассмотрев данные о ходе сдачи хлеба государству по Запорожской области признает, что обком партии и Вы его первый секретарь плохо руководите хлебозаготовками и проявляете беспечное отношение к этому важнейшему государственному делу при выполнении плана хлебозаготовок по области на 1 ноября с.г. всего лишь на 47,7%.

Обком партии допустил за последнюю декаду октября значительное снижение темпов сдачи хлеба государству, это свидетельствует о том, что руководители партийных и советских организаций области и многих районов не мобилизовали коммунистов колхозов, работников совхозов и МТС на большевистскую борьбу за хлеб и терпимо относятся к дезорганизаторам хлебозаготовок придерживающих зерно подлежащее сдачи государству.

ЦК ВКП(б) обязывает Запорожский обком партии и лично Вас:

1. Исходя из сложившейся обстановки с хлебозаготовками в области немедленно принять дополнительные меры по каждому району обеспечивающие резкое усиление сдачи хлеба государству.

2. Не на словах, а на деле добиться устранения причин мешающих хлебозаготовкам, решительно пресекая и сдерживание многими колхозами хлеба подлежащего государству.

3. Повысить требовательность к руководителям партийных советских и заготовительных организаций районов, а также и работникам партийного и

советского актива командированного в районы и колхозы по хлебозаготовкам за выполнение плана сдачи хлеба государству.

4. Обратить особое внимание на то, чтобы в дни празднования 20-й годовщины Октябрьской социалистической революции работа по хлебозаготовкам в районах и колхозах не только не была ослаблена, а напротив темпы хлебосдачи были бы значительно усилены.

Секретарь ЦК ВКП(б) ЖДАНОВ

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 1582. — Арк. 69—70.

№ 100. ИЗ СТЕНОГРАМИ НАРАДИ СЕКРЕТАРЮ РАЙКОМІВ ПАРТІЇ У ЗАПОРІЗЬКОМУ ОБКОМІ КП(б)У З ПИТАННЯ ВИСЕЛЕННЯ КОЛГОСПНИКІВ ЗА МЕЖІ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

29 березня 1948 р.

Совещание открывает секретарь обкома КП(б)У тов. ЕНЮТИН.

Тов. ЕНЮТИН. Товарищи! На повестке дня нашего совещания стоит один вопрос — "О ходе проведения в жизнь указа Президиума Верховного Совета СССР о выселении из колхозов лиц — паразитических и других элементов, мешающих нормальной работе колхозов". Мы заслушаем каждого секретаря райкома КП(б)У в отдельности.

Первое слово предоставляется тов. ЗИНЧИКУ.

Тов. ЗИНЧИК.

[...] ...мы наметили для первого тура три села по проведению в жизнь Указа. Первое село — это Ногайск. У нас здесь три колхоза. Мы наметили провести здесь два собрания. Потом — колхозы Ленина и Сталина — в самом центре, и в селе Обиточном, где находится колхоз им. Калинина, отдельно провести собрание. Затем — наметили село Камышеваху, где имеется один колхоз, и село Инзовку, где имеются два колхоза.

Какое количество кандидатов мы намечаем? В Ногайске на два колхоза — 8 человек, в колхозе им. 25-ти тысячников — 6 человек и в Инзовке на два колхоза мы наметили 3 человека.

Мы уже провели одно общее собрание в селе Камышеваха, в колхозе им. 25-ти тысячников, на котором приняли решение о выселении 7-ми человек [...]

Тов. УСЕНКО.

Я хочу сказать, что мы подобрали 11 человек и в числе их — подобранные первичными партийными организациями и органами советской власти, характеристика этих людей начинается с их происхождения. Только два человека из них стали на путь перерождения и не внушают никакого доверия в работе их в настоящее время, а все остальные — выходцы из кулацких семей, где родные сосланы, расстреляны и т.д.

Тов. ВАСИЛЯКА.

[...] у нас есть материал на 110 человек, из них на 4-х человек в обком партии мы представили материал...

Тов. ЕНЮТИН (реплика — ред.).

Это же несерьезный материал! А у вас один Царицын-Кут чего стоит! Там же много жулья есть. А вы его даже не взяли[...]

Тов. БЛИЗНИЧЕНКО.

[...] у нас в районе подобраны сейчас 6 человек. Я считаю, что все эти кандидатуры, безусловно, подходят и здесь политического ляпсуса мы не допустим, если выселим их...мы подобрали 6 мужчин и 1 женщину.

Тов. ЕНЮТИН (заключне слово — ред.).

[...] поэтому, повторяю, все нечестное, нездоровое, что мешает колхозу двигаться вперед, должно быть выселено*.

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 2. — Сир. 1033. — Арк. 1, 2, 12, 15, 20, 23, 29.
Машинопис.

№ 101. ІЗ СУПРОВІДНОГО ЛИСТА КАМ'ЯНСЬКО-ДНПРОВСЬКОГО РАЙКОМУ ПАРТІЇ ЗАПОРІЗЬКОМУ ОБКОМУ КП(б)У ДО СПРАВ ПРО ВИСЕЛЕННЯ КОЛГОСПНИКІВ ЗА МЕЖІ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

3 квітня 1948 р.

Запорожскому обкому КП(б)У — отдел кадров.

При этом направляется восемь личных дел на граждан Каменско-Днепровского района, подлежащих выселению за пределы Украинской ССР согласно Указа Президиума Верховного Совета СССР от 21-го февраля 1948 года.

1. Дело колхозницы Трубчаниновой Феодоры Степановной
2. - " - - " — Каменевој Анастасии Никитичны
3. - " - - " — Калугина Филиппа Федотовича
4. - " - - " — Коваль Натальи Андреевны
5. - " - - " — Малой Марии Фоминичны
6. - " - - " — Шевченко Анны Федотовны
7. - " - - " — Почивалова Алексея Ивановича
8. - " - - " — Ковалева Тихона Федоровича

---

* На листопад 1948 року * Запорізької області виселено 257 осіб, які не виробили мінімум трудоднів. Вже у менших масштабах виселення тривало до 1950 року. Існувала й форма "суворого попередження" тих, хто мало працював у колгоспі чи радгоспі. На листопад 1948 р. таких виявлено 1699 осіб. Всі вони дали письмові зобов'язання працювати так, як того вимагала держава. (В. М. Мороко, Ф. Г. Турченко. Історія рідного краю. Запоріжжя. 2001. — С. 74).

Рассмотрены и утверждены к высылке бюро РК КП(б)У от 23-го марта года - протокол № 10 и от 1-го апреля — протокол № 13.

Секретарь РК КП(б)У по кадрам КРАСНИКОВ (підпис)

ДАЮ. — Ф. И. — 102. — Оп. 37. — Спр. 72. — Арк. 96. Машинопис.

№ 102. 3 ПОСТАНОВИ БЮРО КУЙБИШЕВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У ПРО ВИСЕЛЕННЯ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ КОЛГОСПНИКІВ, ЯКІ "УХИЛЯЮТЬСЯ ВІД ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"

5 квітня 1948 р.

...Рассмотрев материалы, представленные на выселение за пределы Украинской ССР граждан злостно уклоняющихся от трудовой деятельности в сельском хозяйстве на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 21 февраля 1948 года,

бюро райкома КП(б)У постановляет:

1. Утвердить на предмет выселения согласно Указа Президиума Верховного Совета СССР от 21 февраля 1948 года по Куйбышевскому сельскому совету — по колхозу им. Молотова;

1. Лелюка Спиридона Семенович и его жену Лелкж Ксению Яковлевну, Пидпалу Анну Ивановну, Батечко Анастасию Никитичну.

По колхозу "Крепость Сталина" Белоцерковского с/совета Супрун Христинию Петровну

2. Просить бюро обкома КП(б)У утвердить настоящее постановление.

3. Характеризующий материал на выше указанных лиц прилагается.

Секретарь Куйбышевского РК КП(б)У МАЩЕНКО (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 102, — Оп. 37. — Спр. 72. — Арк. 206. Машинопис.

№ 103. 3 ПОСТАНОВИ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ КОЛГОСПУ "ЧЕРВОНИЙ ЛАН" КОМИШУВАСЬКОГО РАЙОНУ ПРО ПОКАРАННЯ КОЛГОСПНИКІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ МІНІМУМУ ТРУДОДНІВ

14 квітня 1948 р.

...Открытым голосованием 238 человек из 293 присутствующих общее собрание приговаривает:

Малюк Варвару Андреевну, не выработавшую минимума трудодней 1946—1947 г.г. из членов колхоза "Червоний лан" исключить и выслать из Камышевахского района за пределы Украинской ССР.

2. Общее собрание считает, что колхозницы Хортицкая Мария Константиновна, Хортицкая Анастасия Семеновна и Крюк Анна Никитична, также заслуживают выселения из села Веселянки на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 21/11-48 года, но учитывая их искреннее раскаяние и данное ими письменное обязательство:

- а) честно и добросовестно работать в колхозе;
- б) беречь и укреплять колхозное хозяйство;
- в) вовремя выходить на работу, не допуская ни одного прогула;
- г) выполнять и перевыполнять установленную норму выработки;
- д) вести борьбу за получение высокого урожая в колхозе — общее собрание предупреждает Хортицкую Марию Константиновну, Хортицкую Анастасию Семеновну и Крюк Анну Никитичну, что если они не будут выполнять их обязательства, общее собрание колхоза "Червоний лан" применит Указ Президиума Верховного Совета СССР от 21 февраля 1948 года.

Председатель (підпис)

Члены (підписи)

ДЛЮ. — Ф. П. 102. — Оп. 37. — Спр. 72. — Арк. 60, 62, 63.

Машинопис.

№ 104. 3 ЛИСТА ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У МІСЬККОМУ ПАРТІЇ ПРО НЕПРИПУСТИМІСТЬ РОЗГОЛОШЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ТАЄМНИЦЬ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

3 травня 1948 р.

Секретно

**Секретарю Запорожского ГК КП(б)У
тов. МОЙСЕЕНКО**

В публикуемых материалах районных, многотиражных газет и местного радиовещания имеют место нарушения Указа Президиума Верховного Совета СССР от 9-У 1-47 г. "Об ответственности за разглашение государственной тайны и за утрату документов, содержащих государственную тайну".

В результате ослабления государственной дисциплины со стороны некоторых редакторов газет и местного радиовещания, и цензорского состава Обллита, в материалах газет и радиовещания имели место 17 случаев разглашения военной и государственной тайны.

В районной газете "Більшовицька зірка" г. Осипенко (цензор т. Колесникова В.П.) допущено опубликование плана выгрузки Осипенковского порта на 1948 г. в районной газете "Коллективні лани" Пологовского района (цензор т. Безродная А. Д.) допущено опубликование нормы технической скорости паровоза и т.д...

Секретарь обкома КП(б)У по пропаганде И. СОСНОВСКИЙ.

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 1870. — Арк. 52, 53.
Машинопис.

**№ 105. ПОСТАНОВА БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО
МІСЬККОМУ КП(б)У ПРО ПОСИЛЕННЯ
МАСОВО-ПОЛІТИЧНОЇ РОБОТИ СЕРЕД ГРОМАДЯН
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В ТАБОРАХ
ДЛЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

3 грудня 1948 р.

О мероприятиях по выполнению постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 16 ноября 1948 года "Об усилении работы среди советских граждан украинской национальности, находящихся в лагерях для перемещенных лиц в Германии и Австрии".

В целях разоблачения лживой, антисоветской пропаганды, которая проводится среди советских граждан украинской национальности, находящихся в лагерях перемещенных лиц в американской, английской и французской зонах оккупации Германии и Австрии и обеспечения быстрейшего возвращения их на родину, в соответствии с постановлением Политбюро ЦК КП(б)У от 16 ноября 1948 года "Об усилении массово-политической работы среди советских граждан украинской национальности, находящихся в лагерях для перемещенных лиц в Германии и Австрии"¹, — бюро горкома КП(б)У постановляет:

1. Предложить секретарям райкомов КП(б)У, парткомов и первичных парторганизаций провести следующие мероприятия:

а) до 15.XII.48 года выявить семьи, члены которых увезены и до сих пор не возвратились на Родину. Организовать посылку писем от этих семей, а также от родных и знакомых, находящихся на чужбине;

б) до 20.XII.48 года организовать посылку писем от советских граждан, репатриированных в 1947—48 гг. из западных зон Германии и Австрии к украинцам, находящимся еще в лагерях с призывом возвращаться на Родину;

в) усилить массово-политическую, разъяснительную работу среди репатриированных, разоблачая лживую антисоветскую пропаганду заклятых

врагов советского социалистического государства, которые клеветой, шантажом, запугиванием пытаются вербовать советских граждан в свои шпионские подрывные организации.

2. Обязать райкомы КП(б)У 25.XII. с.г. представить горкому КП(б)У отчет о выполнении настоящего постановления.

Секретарь горкома КП(б)У (Н. МОИСЕЕНКО)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 1. — Спр. 1846. — Арк. 16, 17.

Машинопис.

№ 106. 3 КЛОПОТАННЯ НАЧАЛЬНИКА УПРАВЛІННЯ В СПРАВАХ ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИДАВНИЦТВ ПРИ ЗА- ПОРІЗЬКОМУ ОБЛВИКОНКОМІ ПЕРЕД ЗА- ПОРІЗЬКИМ МІСЬКИМ КОМІТЕТОМ КП(б)У ПРО ВИЛУЧЕННЯ З БІБЛІОТЕК МІСТА ІДЕО- ЛОГІЧНО ШКІДЛИВОЇ ТА ЗАСТАРІЛОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4 лютого 1952 р.

В январе месяце 1952 года цензорами обллита проведены контрольно-инспекторские проверки книжных фондов библиотек парткабинетов: горкома партии, райкомов КП(б)У, парткабинетов предприятий и заводов города, где обнаружены и изъяты 23 экз. идеологически вредной и устаревшей литературы.

Наличие идеологически вредной и устаревшей литературы в библиотеках парткабинетов... объясняется тем, что заведующие библиотек не систематически занимаются проверкой и очисткой книжных фондов библиотек от идеологически вредной и устаревшей литературы, не проявляют настоящей бдительности, чтобы подлежащая изъятию литература не попала в руки читателям.

Облит просит:

1. Принять соответствующие меры к заведующим библиотек, парткабинетов, которые бы систематически и глубоко занимались проверкой и очисткой книжных фондов библиотек от идеологически вредной и устаревшей литературы.

2. Обязите всех зав. библиотек являться в Облит не менее одного раза в месяц для получения приказов главлитов СССР и УССР по изъятию.

**Начальник областного управления по делам литературы и издательств
при Запорожском облисполкоме П. ВАРВАНИН**

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 7. — Спр.106. — Арк. 45, 46.

Машинопис.

№ 107. З ЛИСТА ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КПУ ДО РЕДАКЦІЇ "ПРАВДИ" З ПРИВОДУ ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ РЕДАКТОРА БАГАТОТИРАЖНОЇ ГАЗЕТИ

29 серпня 1953 р.

**Зав. отделом писем "Правды" тов.
Кирюшкину**

Запорожский горком Компартии Украины сообщает, что факты, изложенные тов. Остромуховым А. И. в письме на имя редактора "Правды" частично подтвердились.

Освобожден т. Остромухов от редактора многотиражной газеты завода п/я № 18 потому, что его родственники проживают в настоящее время в Америке.

Секретарь горкома компартии Украины МЕДЫНСКИЙ (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. - Оп. 8. — Спр. 114. — Арк. 77.
Машинопис.

№ 108. З КЛОПОТАННЯ НАЧАЛЬНИКА УПРАВЛІННЯ З ОХОРОНИ ВІЙСЬКОВИХ І ДЕРЖАВНИХ ТАЄМНИЦЬ У ПРЕСІ ПРИ ЗАПОРІЗЬКОМУ ОБЛВИКОНКОМІ ПЕРЕД ЗАПОРІЗЬКИМ МІСЬКИМ КОМІТЕТОМ КПУ ПРО ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИЛУЧЕННЯМ З БІБЛІОТЕК РЕГІОНУ "ІДЕОЛОГІЧНО ШКІДЛИВОЇ ЛІТЕРАТУРИ"

2 червня 1954 р.

Секретно

Органами цензуры в январе-мае месяце 1954 года проведены в г. Запорожье контрольно-инспекторские проверки книжных фондов библиотек и очистки их от идеологически вредной и устаревшей литературы.

Установлено, что многие заведующие библиотек не очищают книжные фонды от литературы, подлежащей изъятию. На книжных полках была обнаружена литература, которая снимается еще с 1950 г.:

- а) Штогаренко — Щасливе дитинство, "Молодь", 1947 р.
  - б) Тооминг — Зеленое золото, Эст. гос. из-во, 1950 г.
  - в) Тичина — Вибрані твори, т. 3, Держполітвидав., 1947 р. ...
- и другие названия...

Областное управление по охране военных и государственных тайн в печати при Запорожском облисполкоме просит Вас, тов. Рудич, принять меры к руководителям, в ведении вторых находятся библиотеки, чтобы они контролировали работу зав. библиотек по очистке книжных фондов и своевременно производили изъятие идеологически вредной и устаревшей литературы...

**Начальник управления по охране военных и государственных тайн
в печати при Запорожском облисполкоме П. ВАРВАРИН.**

ДАЮ. — Ф. П. — 157. — Оп. 9. — Спр. 90. — Арк. 60,62.
Машинопис.

**№ 109. З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ЧЛЕНА
РЕВІЗІЙНОЇ КОМІСІЇ ОРДЖОНІКІДЗЕВСЬКОГО
РАЙКОМУ КПУ ПРО ЗАСМІЧЕНІСТЬ
"СУМНІВНИМИ ОСОБАМИ" УПРАВЛІНСЬКОГО
АПАРАТУ ТРЕСТУ "ЗАПОРІЖБУД"**

12 травня 1955 р.

Секретарю Запорожского ГК КПУ

...поступила жалоба о засоренности сомнительными личностями управленческого аппарата треста. Жалоба поступила в обком КПУ 29.IX-54 г. Все указанное в жалобе подтвердилось. Вот примеры к этому:

а) Польская Анна Мефодиевна — старший инженер производственного отдела треста — была переводчицей у немцев.

б) Архипкин Владимир Григорьевич — инженер, работает начальником производственного персонала проектировщиков треста, находился на временно оккупированной территории.

в) Ренев Петр Григорьевич — прораб СУ "Отделстрой", во время эвакуации на восток страны сбежал из эшелона к немцам. Работал при немцах в тресте столовых экспедитором по снабжению продуктами.

г) Недашковский Павел Степанович — начальник планового отдела УПП вместе с Реневым при немцах работал в управлении столовых кладовщиком, экспедитором и зав. столовой.

**Член ревизионной комиссии Орджоникидзевского РК КПУ
ЧЕРНЕНКО (підпис).**

ДАЗО. — Ф. И. — 157. — Оп. 10. — Спр. 69. — Арк. 19, 22.
Машинопис.

№ 110. З ІНФОРМАЦІЇ ОРГВІДДІЛУ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КП(б)У ПРО ПЕРЕБУВАННЯ НА КЕРІВНИХ ПОСАДАХ НА ФЕРОСПЛАВНОМУ ЗАВОДІ ОСІБ, ЧИЇ РОДИЧІ МЕШКАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ

20 травня 1955 р.

...Начальником технического отдела работает Неймарк, член КПСС с 1920 года, с 1917 по 1920 годы состоял в Бунде, имеет родственников в Америке.

Вместо освобождения от лиц, не внушающих доверия, плохо относящихся к работе, тов. Сергиенко (директор заводу — ред.) отдельных из них, в силу приятельства и личной преданности, повышает в должности. Так, например, мастер плавильного цеха № 2 Бокман имеет родственников за границей, к работе относится недобросовестно, переведен начальником смены.

Главный энергетик завода тов. Семинович, член КПСС с 1947 года, работает безинициативно, скрыл от партии, что его родственники занимались антисоветской деятельностью.

Начальник цеха тепловодоснабжения т. Кац-Рейтман, член КПСС с 1940 года, имеет родственников в Америке.

Старший бухгалтер ОКС'а т. Собко, беспартийный, имеет родственников в Южной Америке.

Старший экономист планового отдела Гольдштейн, беспартийная, родилась в Америке.

Зав. группой сырья тов. Беккерман, беспартийный, имеет родственников во Франции...

Зав. орготделом горкома КП Украины ЛАЗУТИН (підпис)

ДАЮ. — Ф.П. 157. — Оп. 10. — Спр. 69. — Арк. 43—44. Машинопис.

№ 111. ЗІ СВДЧЕННЯ РОБІТНИКА "ЗАПОРІЖСТАЛІ" В. О. ЛЯХА* ПРО КАТУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ МІСЬКОМУ ВІДДІЛІ НКВС

11 березня 1957 р.

...Так как я никакого понятия об этой контрреволюционной организации не имел и ее участником не был, то это обвинение я категорически стал отрицать. Мне предложили протокол подписать, я от подписи отказался. После этого в комнату пришли трое работников, фамилии их я не знаю. Мне связали руки и ноги, положили на стул и начали избивать резиновым шлан-

---

* Лях Василь Омелянович давав свідчення 11 березня 1957 р. На той час він проживав у м. Запоріжжі.

гом, требуя от меня, чтобы я признался в контрреволюционном преступлении, которое я не совершал. Я настаивал на своем. Потом меня два раза ставили под электрическую лампу с сильным вольтажем. Потом меня поместили в камеру, где нас насчитывалось человек 50 с лишним. Комната была небольшая метров 8 (квадратных. — ред.), без доступа кислорода. В этой камере некоторые не выдерживали, умирали. Там специально были установлены батареи, их нагревали и в камере нечем было дышать. Потом нас бросали разгоряченных под холодный душ. На теле образовались нарывы.

...В апреле 1939 года я из под стражи был освобожден и дело в отношении меня прекратили...

ДАЮ. — Ф. Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 518. — Арк. 39. Рукопис.

№ 112. З РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КП(б)У СТАЛІНСЬКОМУ РАЙКОМУ ПАРТІЇ ПРО ПОСИЛЕННЯ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ РОБОТИ

14 липня 1959 р.

**Секретарю Сталинського райкома
КП України тов. Баженову**

Направляем список* людей из нашего района, подавших заявления о приеме их в религиозные секты. Организуйте с ними индивидуальную атеистическую работу, примите меры к выявлению верующих и организации с ними более активной антирелигиозной работы.

Зав. отделом пропаганды и агитации горкома КП Украины (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 15. — Спр. 56. — Арк. 126—129.

№ 113. З ДОВІДКИ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КПУ ПРО ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ПОДАЛЬШЕ ПІДВИЩЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПИЛЬНОСТІ ТРУДЯЩИХ

25 травня 1978 р.

...Проведены партийные собрания с повесткой дня: "Высокая бдительность — непреклонная норма поведения каждого коммуниста, всех советских людей".

---

* Всього в цьому списку 49 осіб (ред.).

В производственных коллективах, учебных заведениях проведены беседы политинформаторов по вопросам повышения бдительности советских людей,..

воспитания... непримиримости к буржуазной идеологии, врагам социализма, готовности к защите его завоеваний.

Проведена и продолжается работа по пресечению распространения содержания враждебных радиопередач, провокационных слухов, для чего органами внутренних дел проводятся еженедельные рейды по выявлению данной категории людей и изъятию их из мест массового нахождения граждан и из городского транспорта.

В многотиражной и стенной печати, в программах заводских радиопередач ведутся постоянные рубрики, разоблачающие враждебную идеологию, провокационные пропагандистские кампании, направленные против социалистических государств...

Приняты меры по улучшению приема иностранных туристов. Подготовлен перечень объектов для показа иностранным туристам, рассмотрены вопросы порядка их приема, разработаны маршруты экскурсий на объектах, предназначенных для показа иностранным туристам...

При всех районных комитетах партии созданы комиссии по отбору и подготовке лиц, командированных за границу, которыми тщательно изучаются граждане, направляемые за рубеж, с учетом необходимости выезда, личных качеств, политического и морального облика...

**Зав. отделом пропаганды и агитации горкома компартии Украины
П. МИХАЙЛИК.**

ДАЮ. — Ф. П. — 157. — Оп. 32. — Спр. 31. — Арк. 47—52.
Машинопис.

№ 114. ІЗ ПЛАНУ ЗАХОДІВ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ НА ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ПОСИЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ПІДРИВНІЙ АНТИРАДЯНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ СІОНІСТСЬКИХ ЦЕНТРІВ

(Додаток до постанови обкому партії)

15 березня 1983 р.

1. В коллективах, где имеются случаи просионистских, в том числе эмиграционных настроений, глубоко проанализировать морально-политическую обстановку, эффективность воспитательной работы и наметить конкретные планы действий, направленные на усиление классовой закалки трудящихся, повышение их политической бдительное. К борьбе с эмиграционными на

строениями активнее привлекать лиц еврейской национальности — ученых, журналистов, других представителей интеллигенции, руководителей предприятий и учреждений, передовиков производства, которые пользуются авторитетом в коллективах.

1 полугодие 1983 г.

Отделы обкома партии, горкомы, райкомы партии, первичные партийные организации.

2. Тщательно разобраться с каждым ходатайством о выезде на постоянное жительство за границу, дать окончательный ответ заявителям... Выявить источники существования нежелающих работать трудоспособных лиц и принять решительные меры к пресечению их антиобщественного поведения.

1 полугодие 1983 г.

Отдел административных органов обкома партии, облисполком, областное управление внутренних дел.

3. Расширить практику направления писем лиц еврейской национальности, в том числе групповых, правительствам капиталистических государств, международным организациям, в прогрессивные зарубежные издания с выражением протеста против проводимых сионистами провокационных антисоветских акций.

4. Усилить контроль за репертуаром профессиональных и самодеятельных художественных коллективов, использованием звукозаписывающей и множительной техники, исключить исполнение, воспроизведение или тиражирование идейно вредных материалов, произведений отщепенцев и диссидентов...

1 полугодие 1983 г. и далее постоянно.

Облсовпроф, обком ЛКСМ Украины, управление культуры, обллит.

5. Опубликовать (передать в эфир) материалы:

— "Индустриальное Запорожье" — цикл статей "Сіонізм — враг мира и прогресса";

— "Запорізька правда" — серию статей "Сіонізм — дітище і слуга імперіалізму";

— облтелерадиокомитет — циклы передач — "Сіонізм в альянсі антирадянщини" (радио) и "Обережно — сіонізм!" (телевидение)...

В течение года, согласно плана редакций.

Отдел пропаганды и агитации обкома партии, редакции газет, радио, телевидение, УКГБ по Запорожской области.

7. Использовать предстоящее 125-летие со дня рождения Шолом-Алейхема для активизации критики эмиграционных настроений и сионистских идей.

1983—1984 гг.

Облсовпроф, управление культуры облисполкома,

Запорожское отделение Союза писателей УССР

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 26. — Спр. 157. — Арк. 8—11.

Машинопис.

№ 115. З ІНФОРМАЦІЇ ВІДДІЛУ ПРОПАГАНДИ ТА АГІТАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КПУ ПРО БОРОТЬБУ З РЕЛІГІЙНОЮ ОБРЯДНІСТЮ В ОБЛАСНОМУ ЦЕНТРІ

24 травня 1983 р.

Райкомами партії проводиться определена індивідуальна робота с лицами, участвующими в обряде крещения.

В Коммунарском райкоме партії проведено анкетирование среди лиц, участвовавших в религиозном обряде крещения, заведены на них карточки учета, в райкоме комсомола имеются списки молодежи до 28 лет, принимавших участие в религиозных обрядах.

...родившихся в городе в 1982 году 2487 окрещено, что составляет 19,8 процента, в то же время торжественной регистрацией охвачено 970 новорожденных, что составляет 7 процентов...

...Процент окрещенных детей по городу растет.

...По данным Коммунарского райкома комсомола члену ВЛКСМ тов. Порохня Н.* за то, что она лично приняла обряд крещения, объявлен строгий выговор... Члену ВЛКСМ тов. Власик С* объявлен строгий выговор с занесением в учетную карточку за участие в обряде крещения.

В Шевченковском райкоме из 20 членов ВЛКСМ, принимавших участие в обряде крещения, только трем вынесены взыскания...

Такое положение дел сложилось прежде всего вследствие низкого уровня атеистической работы...

Сосредоточить данные о лицах, принимавших участие в религиозных обрядах, в горисполкоме.

Настоящую записку направить в районные комитеты партії для принятия мер по устранению указанных недостатков.

Верно: **зав. общим отделом горкома Компартии Украины П. БОЙЧУК**

ДАЮ. — Ф. П. — 157. — Оп. 44. — Спр. 27. — Арк. 3—5.
Машинопис.

---

*3 етичних міркувань прізвища змінені — ред.

№ 116. ІЗ ПОСТАНОВИ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КПУ ПРО ПОСИЛЕННЯ АТЕЇСТИЧНОЇ І КОНТРПРОПАГАНДИСТСЬКОЇ РОБОТИ У ЗВ'ЯЗКУ З 1000-ЛІТТЯМ ХРЕЩЕННЯ РУСИ

5 грудня 1984 р.

Сов. секретно

О ходе выполнения постановления бюро обкома партии от 15 ноября 1983 г. Б-76/8 "О мероприятиях обкома партии по усилению научно-атеистической и контрпропагандистской работы в связи с подготовкой религиозных организаций и зарубежных буржуазно-националистических и клерикальных центров к церковному юбилею — 1000-летию введению христианства на Руси".

[...]

...В результате согласованных действий партийных, советских, правоохранительных органов в 1982—84 гг. прекратили существование 6 незарегистрированных религиозных объединений.

[...] В то же время в атеистической контрпропаганде, работе в связи с подготовкой религиозных организаций, зарубежных подрывных центров к 1000-летию введения христианства на Руси еще недостаточно вскрывается реакционный характер православия, попытки представителей церкви спекулировать на некоторых моментах истории.

[...] Зачастую малоэффективны меры профилактического и индивидуального воздействия, что является одной из причин роста религиозной обрядности в ряде городов и районов области. Среди молодежи, женщин не изжиты случаи нездорового интереса к религиозной символике и атрибутике. Выявление детей из семей верующих и работа с ними порой ведутся поверхностно или формально. Серьезные недостатки есть в изучении проповеднической деятельности церковников и сектантов и использовании полученных данных в атеистической работе. В области продолжается незаконная антиобщественная деятельность баптистов — "инициативников", иеговистов, крайних пятидесятников, однако отрицательное общественное мнение вокруг подобных проявлений формируется еще медленно. Требуется активизация деятельности органов милиции, прежде всего Запорожского городского управления внутренних дел, по недопущению и пресечению нарушений закона на религиозной почве.

Зав. отделом пропаганды и агитации (підпис)
Зав. отделом науки и учебных заведений (підпис)
Зав. отделом административных органов (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 289. — Арк. 6—8.
Машинопис.

**№ 117. З ІНФОРМАЦІЇ ВІДДІЛУ АДМІНІСТРАТИВНИХ
ОРГАНІВ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ
ПРО РОБОТУ З ГРОМАДЯНАМИ,
ЯКІ ВИЯВИЛИ БАЖАННЯ ВИЇХАТИ ЗА КОРДОН**

25 грудня 1984 р.

...На учете в ОВИР сегодня состоит 11 семей (19 человек) еврейской и 7 семей /19 человек/ немецкой национальностей, вынашивающих эмиграционные настроения. С указанными гражданами проводятся периодические беседы по разъяснению причин отказа о выезде...

УВД облисполкома усилена борьба с нарушениями законодательства о религиозных культах...

В результате принятых мер в текущем году выявлены нелегальные собрания незарегистрированных сект в Акимовском, Васильевском, Жовтневом, Заводском, Ленинском, Мелитопольском, Шевченковском районах.

К виновным приняты соответствующие меры. Выявлены также вновь образовавшиеся религиозная группа (Акимовский район) и секта (Каменско-Днепровский район).

Совместно с органами КГБ в г. Мелитополе, Акимовском и Вольнянском районах у верующих изъята религиозная литература...

Зав. отделом административных органов обкома партии Б. МАТВЕЕВ

ДАЮ. Ф. П. — 102. — Оп. 26. — Спр. 102. — Арк. 4, 5.

**№ 118. З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ЗАПОРІЗЬКОГО
ОБКОМУ ПАРТІЇ В ЦК КПУ ПРО НЕГАТИВНІ
ПРОЯВИ В ПОЛІТИЧНІЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНІЙ
ОБСТАНОВЦІ В ОБЛАСТІ**

9 жовтня 1987 р.

Сов. секретно

О политической и идеологической обстановке в области и мерах по предотвращению некоторых негативных проявлений

...Вместе с тем процесс демократизации и гласности в ряде случаев сопровождается отдельными негативными явлениями, которые требуют учета в практической работе, своевременного и продуманного реагирования.

В результате активизации враждебной деятельности противника и отдельных экстремистских элементов, оперативная обстановка в области на

ряде участков — в среде крымских татар, просионистских, церковно-сектантских элементов — приобрела тенденцию к усложнению.

В частности, нарастает острота т. н. проблемы "крымских татар" (в области проживает 2079 человек). Экстремистски настроенные лица (члены так называемой инициативной группы Семидляев, Куртумеров, Бектимиров, Ромазанов и др.) не отказываются от давления на органы власти, ведут подстрекательскую работу среди этой категории населения. Они организуют собрания автономистов, склоняют к сбору денежных средств на нужды "национального движения", инспирируют направление в инстанции "обращения" с требованием предоставления автономии Крыму, ускорения решения этого вопроса. Ими же вынашивается намерение провести в Мелитополе 18 октября с. г. митинг, на котором потребовать скорейшего решения "татарского вопроса".

Принижается работа созданной в г. Мелитополе группы содействия из умеренно настроенных лиц крымско-татарской национальности. Мелитопольский горком партии (в городе проживает большинство лиц крымско-татарской национальности — 1362 человека) еще не выработал целостного, системного подхода к решению этой проблемы... Более пристального внимания к этим проблемам требуется со стороны Акимовского и Мелитопольского райкомов партии.

В области проживает 2040 лиц немецкой национальности, которые, в основном, сосредоточены в г. Запорожье — более 800 человек, г. Мелитополь и Мелитопольском районе — 350 человек, г. Бердянске и Бердянском районе — 200 человек, Токмакском — 130 человек, Ореховском — 110 человек. Не прекращаются попытки инспирировать из-за рубежа эмиграционные настроения в этой среде. Под их воздействием из области с 1970 года эмигрировало в ФРГ и Канаду 57 человек, в т. ч. в 1987 г. 5 человек /одна семья/.

В 1987 году заметно активизировали подрывные устремления зарубежные сионистские центры, направившие только с июля по октябрь с. г. в г. Запорожье шесть своих эмиссаров. Последние, с соблюдением мер конспирации, посещали известных за рубежом "отказников" Судья А. Г., Гешковича В. Л., Токарева Я. Д. и других эмиграционно настроенных лиц еврейской национальности. В общении с ними пытались собрать информацию о положении евреев и внутривосточной обстановке в стране, вели идеологическую обработку посещавшихся ими лиц. Под их воздействием и влиянием буржуазной пропаганды в 1987 году из области эмигрировали 12 евреев, в т. ч. 2 детей. Около 500 человек, ранее ходатайствовавших о выезде, занимают выжидательную позицию.

В последнее время в г.г. Запорожье, Мелитополье, Бердянске, Мелитопольском, Михайловском и Каменско-Днепровском районах активизировались церковники и сектанты, особенно формирования "свидетели Иеговы", баптисты-раскольники и пятидесятники. В области продолжают действовать 57 религиозных объединений, в том числе 9 — вне регистрации, противозаконно, что составляет 15 процентов от действующей сети. В своей незаконной антиобщественной деятельности они пытаются использовать расшире-

ние демократии, вынашивают намерение использовать происходящие перемены для консолидации сектантского подполья на основе выдвижения общих требований неограниченной религиозной пропаганды, миссионерской деятельности, обучения детей религии, возобновили ходатайство о выезде в любую некоммунистическую страну по т. н. религиозным мотивам три семьи сектантов-пятидесятников...

В партийные, советские органы, средства массовой информации, лекторам, партийному и идеологическому активу поступает все больше писем и вопросов о неблагоприятной экологической обстановке в Запорожье. Это также создает почву для всевозможных негативных проявлений и создания неформальных организаций в городе.

...Утверждены мероприятия по усилению работы, направленной на предотвращение противозаконной деятельности религиозных группировок в Запорожской области, а также мероприятия по усилению научно-атеистической и контрпропагандистской работы в связи с подготовкой религиозных организаций к церковному юбилею — 1000-летию введения христианства на Руси

С учетом принятых указанных решений считаем необходимым осуществить следующие дополнительные меры:

[...] 4. Областному управлению внутренних дел в октябре-ноябре т.г. выявить всех лип еврейской национальности, обратившихся с ходатайством о выезде на постоянное место жительства за границу и не отказавшихся от этих намерений, через представителей трудовых коллективов, общественности провести с ними по месту работы и жительства соответствующую разъяснительно-воспитательную работу... Просим рассмотреть.

Е. КАРТАШОВ (підпис), Г. ЯНДОЛА (підпис), А. БАНАХ (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 35. — Спр. 126. — Арк. 1—5.
Машинопис.

№ 119. 3 ПОСТАНОВИ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО БОРТЬБУ З ЕМІГРАЦІЙНИМИ НАСТРОЯМИ ГРОМАДЯН

3 листопада 1987 р.

Об организации выполнения в области постановления ЦК КПСС от 22 августа 1987 года "О работе по преодолению тенденции к выезду за рубеж на постоянное местожительства части советского населения и усилению информационно-пропагандистской деятельности среди соотечественников и советских граждан за рубежом" и постановления ЦК Компартии Украины по этому вопросу от 24 сентября 1987 года.

2. Обязать отделы обкома, горкомы, райкомы партии, партийные комитеты глубоко и всесторонне проанализировать морально-политическую обстановку в трудовых коллективах, особенно там, где проявляются эмиграционные настроения, причины, побуждающие некоторую часть советских граждан покинуть Родину, разработать конкретный план действий по предупреждению и сокращению выезда за рубеж на постоянное жительство.

Секретарь обкома Компартии Украины (підпис).

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 124. — Арк. 1.
Машинопис.

**№ 120. З ВИСТУПУ ПИСЬМЕННИКА П. РЕБРА
НА ПЛЕНУМІ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРІЇ
УКРАЇНИ ПРО ПОТРЕБУ ВШАНУВАННЯ ВИДАТНИХ
ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ ТА НЕЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН
З ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОБЛАСТІ**

12 грудня 1987 р.

т. Ребро П. П. — ответственный секретарь областной организации Союза писателей.

[...] Необходимо соорудить памятник герою повести Н. В. Гоголя "Тарас Бульба", музей поэта Н. Нагнибеды, певца И. Паторжинского, академика Н. Державина, народного артиста СССР В. Магара.

[...] Почему в г. Запорожье, где по статистике большинство украинцев, фактически нет ни одной школы с преподаванием на украинском языке, а в русских — практикуется массовое освобождение учащихся от изучения родного языка?*

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 97. — Арк. 11.
Машинопис.

---

*За існуючою практикою після кожного пленуму чи партійної конференції апарат обкому розробляв план заходів на виконання критичних зауважень і пропозицій, висловлених учасниками, подаючи ці зауваження максимально стисло і російською мовою. (Ред.).

№ 121-123. З ПОСТАНОВИ БЮРО ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКому КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО НЕГАТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕЯКИХ САМОДІЯЛЬНИХ НЕФОРМАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

19 лютого 1988 р.

Секретно

[...] В последнее время участились случаи проникновения в эти клубы* различных антиобщественных элементов, стоящих на явно враждебных советскому строю позициях...

Часть идеологического актива, средства массовой информации оказались неготовыми к публичным дискуссиям и гибкому противодействию устремлений демагогов и экстремистов... Робкую, выжидательную позицию занимают порой правоохранительные органы. Все это ведет к появлению негативных тенденций в деятельности некоторых самодеятельных формирований.

Так, на II республиканском семинаре любителей кино, проходящем в октябре 1987 года в г. Запорожье на базе клуба "Восхождение" при Дворце культуры и техники "Титан", приглашенные советом клуба представители других городов страны, а также некоторые лица из числа так называемых "авторитетов" клуба пытались втянуть его членов в дискуссию о "свободе" творчества, его независимости от идеологии и политики, принизить руководящую роль КПСС, выставляя "интеллектуальную элиту", к которой они себя причисляют, как "определяющую силу духовного развития общества".

[...] Рабочий завода "Коммунар" Поршаков Е. А., посещающий молодежный социально-политический клуб при Доме политического просвещения обкома партии, в октябре 1987 года обратился в областное общество "Знание" с предложением создания клуба "реформа", в рамках которого все желающие могли бы "свободно" обсуждать проблемы перестройки.

Отдельные представители интеллигенции, используя слабую работу общественных организаций в городах Днепрорудном, Энергодаре и других предпринимают попытки создать "домашние салоны, клубы, гостиные", вовлекают в них творческих работников и молодежь, втягивают на совместных встречах в полемику о происходящих в стране переменах, стремясь столкнуть отдельных из них на позиции критиканства, демагогии и очернительства.

---

* Маються на увазі різні любительські клуби та клуби за інтересами, самодіяльні громадські об'єднання.

Имеют место факты, когда отдельные лица из числа студентов и преподавателей техникумов и вузов г. Запорожья и Мелитополя пытаются использовать свои выступления на заседаниях клубов по интересам для навязывания окружающим мыслей о независимости искусства от политики и идеологии, использования молодежи "для социального пробуждения масс".

Выявлены попытки распространения в городе Мелитополе в октябре 1987 года листовок членами "неформального" объединения "За установление доверия между Востоком и западом", призывающих к консолидации лиц, не поддерживающих политику партии...

Исходя из вышеизложенного, с целью преодоления негативных тенденций в деятельности самодеятельных формирований, отдел пропаганды и агитации обкома партии считает необходимым:

— [...] На местах сформировать специальные пропагандистские группы, способные давать отповедь политически вредным взглядам и суждениям, ... перехватить инициативу, добиваясь отрыва основной массы от экстремистски настроенных элементов.

— [...] Для работы в молодежных объединениях привлекать бывших воинов-интернационалистов...

— [...] Повысить роль средств массовой информации в борьбе с негативными проявлениями, ...не допускать дискредитации деятельности правоохранительных органов.

Отдел пропаганды и агитации обкома Компартии Украины.

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 122. — Арк. 3, 4.
Машинопис.

* * *

23 червня 1988 р.

6. Правоохранительным органам, исполкомам Советов народных депутатов на основании закона пресекать антиобщественную деятельность экстремистски настроенных членов любительских и неформальных объединений, вести среди них широкую профилактическую работу по соблюдению советского законодательства.

Секретарь обкома Компартии Украины А. САЗОНОВ.

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Он. 38. — Спр. 38. — Арк. 9.
Машинопис.

21 лютого 1989 р.

[...]

2. Горкомам, райкомам партии, партийным комитетам всесторонне проанализировать ход выполнения постановления бюро обкома партии от 16 февраля 1988 года /Б-40/1/ с учетом процессов, происходящих в деятельности части общественных и самодеятельных формирований трудящихся /"Союз содействия перестройке", "Сич", "Зеленый мир", "За экономическую перестройку", "Вахта мира" и другие/, принять дополнительные эффективные меры по пресечению негативных тенденций, нейтрализации их политическими методами.

Считать борьбу с попытками антисоциалистических элементов создавать оппозиционные КПСС структуры одной из важнейших составных частей политической, идеологической и организаторской работы всех партийных комитетов и первичных парторганизаций.

Секретарь обкома компартии Украины (підпис)

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 299. — Арк. 1. Машинопис.

№ 124. З ІНФОРМАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ КОМІСІЇ ПАРТІЙНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ХІД РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ, НЕОБГРУНТОВАНО РЕПРЕСОВАНИХ В 30—40-і І НА ПОЧАТКУ 50-х РОКІВ

9 січня 1989 р.

Комиссия партийного контроля при ЦК Компартии Украины

Направляем данные о ходе реабилитации лиц, необоснованно репрессированных в 30-40-е и начале 50-х годов в Запорожской области. Приложение: на 2-х листах.

Секретарь обкома компартии Украины А. ВОРОБЬЕВ (підпис)

Сведения

**о реабилитации в судебном порядке и партийном отношении лиц,
необоснованно репрессированных в 30-40-е и начале 50-х годов
в Запорожской области**

I

За период с 1955 года по июль 1988 года

1. Количество бывших членов КПСС, которые были реабилитированы в судебном порядке — 268

2. Сколько было рассмотрено персональных дел о партийной реабилитации — 98

3. Были приняты решения:
- о восстановлении в КПСС — 24
  - о реабилитации в партотношении посмертно — 58
  - об отказе в партийной реабилитации — 16
  - в числе восстановленных в КПСС и реабилитированных в партийном порядке посмертно: руководящих партработников — 10, советских работников — 6, хозяйственных работников — 24, комсомольских работников — 1, рабочих и колхозников — 8, интеллигенции — 8, бывших военнослужащих, членов ВКП/б/, переведенных из братских партий, прочих — 24.

II

За период с июля по 1 января 1989 года

- [...] 3. Поступило в областной суд протестов прокуратуры на необоснованное решение — 46
- на сколько человек — 52
  - в том числе на бывших членов КПСС —
4. Рассмотрено судом протестов — 46
- на сколько человек — 52
  - из них членов КПСС —
5. Реабилитировано в судебном порядке чел. — 52
- из них бывших членов КПСС —
6. На какое количество бывших членов КПСС поступили из суда в обком партии материалы (постановления и определения) для решения вопросов об их партийной реабилитации — 37
7. Рассмотрено в обкоме партии таких персональных дел — 1
8. По ним приняты решения:
- о восстановлении в КПСС — 1

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 165. — Арк. 43—45.

Машинопис.

№ 125. УКАЗ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР "ПРО ДОДАТКОВІ ЗАХОДИ ПО ВІДНОВЛЕННЮ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЩОДО ЖЕРТВ РЕПРЕСІЙ, ЯКІ МАЛИ МІСЦЕ В ПЕРІОД 30-40-Х І ПОЧАТКУ 50-Х РОКІВ"

З метою відновлення соціальної справедливості і ліквідації наслідків беззаконь, які мали місце в період 30—40-х і початку 50-х років, Президія Верховної Ради СРСР постановляє:

1. Скасувати позасудові рішення, винесені в період 30-40-х і початку 50-х років "трійками" НКВС — УНКВС, колегіями ОДПУ та "особливими нарадами" НКВС — МДБ — МВС СРСР, які діяли в той час, не скасовані на момент видання цього Указу Президії Верховної Ради СРСР. Вважати всіх громадян, які були репресовані рішеннями зазначених органів, реабілітованими.

Це правило не поширюється на зрадників Батьківщини і карателів періоду Великої Вітчизняної війни, нацистських злочинців, учасників націоналістичних банд формувань та їх пособників, працівників, які займалися фальсифікацією кримінальних справ, а також осіб, які вчинили умисні вбивства та інші кримінальні злочини. Щодо таких осіб діє встановлений законом порядок оскарження винесених вироків та інших рішень.

Спірні питання, які виникають при застосуванні положень цієї статті, розглядаються Генеральним прокурором СРСР, прокурорами союзних і автономних республік, країв, областей, міст Москви і Ленінграда.

2. Раді Міністрів СРСР розглянути щодо осіб, реабілітованих відповідно до статті 1 цього Указу, питання, пов'язані з поширенням на них діючих правил пенсійного, житлового та іншого забезпечення.

3. Міністерству юстиції СРСР і Прокуратурі Союзу РСР разом з Міністерством внутрішніх справ СРСР і Комітетом державної безпеки СРСР визначити порядок повідомлення громадянам про реабілітацію відповідно до цього Указу.

4. Місцевим Радам народних депутатів разом з громадськими організаціями і органами громадської самодіяльності забезпечити подання необхідної допомоги реабілітованим у здійсненні їхніх прав та інтересів, а також у створенні пам'ятників жертвам репресій, в утриманні в належному порядку місць їх поховання.

З цієї метою при крайових, обласних, міських Радах народних депутатів, Верховних Радах союзних і автономних республік можуть створюватися Комісії з числа народних депутатів та представників іромадськості.

Голова Президії Верховної Ради СРСР М. ГОРБАЧОВ.
Секретар Президії Верховної Ради СРСР Т. МЕПЕШАШВІЦ.
Москва, Кремль. 16 січня 1989 р.

№ 10036-ХІ.

ВІДОМОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК, — № 3 (2493). — 18 січня 1989 р.

№ 126. З ІНФОРМАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ПІДСУМКИ ВИБОРЧОЇ КАМΠΑНІЇ В ОБЛАСТІ І НЕБАЖАНУ АКТИВІЗАЦІЮ НЕФОРМАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

30 березня 1989 р.

...Избирательная кампания заметно активизировала деятельность неформальных объединений, которые проявили много усилий для выдвижения своих кандидатов. В этих целях их лидеры создали временный

координационный совет, наметили круг своих кандидатов и настойчиво добивались их выдвижения в трудовых коллективах и по месту жительства. При этом экологические группы нередко выступали с политическими лозунгами в поддержку так называемого народного движения Украины за перестройку.

В ходе избирательной кампании члены неформальных объединений всячески пытались доказать "заорганизованность выборов", "засилие и козни аппаратчиков", нередко идя на подлог (фальсификация подписей под требованием провести собрание по выдвижению кандидата по месту жительства), на действия, граничащие с нарушением закона, доходящие до оскорбления личного достоинства кандидатов.

Так называемый "Союз содействия перестройке в городе Мелитополе" после того, как их лидер Корзин В.С. потерпел поражение на окружном предвыборном собрании, стал пытаться опорочить зарегистрированного кандидата, саму систему выборов, применяя подчас недозволенные приемы. Группа однозначно показала, что ее цель вызвать напряжение в городе, опорочить партийный и советский аппарат, завоевать дешевый авторитет.

Попытки неформальных объединений с помощью демагогии, спекуляции на трудностях перестройки вызвать недоверие к партии, к местным органам советской власти в большинстве случаев получали должный оппор трудящихся, общественности, партийного и советского актива...

Секретарь обкома Компартии Украины А. ПРИЧКИН (підпис).

ДАЗО. — Ф. П. 102. — Он. 38. — Спр. 165. — Арк. 8—9.
Машинопис.

№ 127. ІНФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КДБ УРСР ПО ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ ПРО ПОШУК МІСЦЬ ПОХОВАНЬ ЗАСУДЖЕНИХ ДО РОЗСТРІЛУ РЕПРЕСОВАНИХ ГРОМАДЯН

31 июля 1989 г.

Председателю Запорожской областной Комссии по содействию в обеспечении прав и интересов репрессированных при исполнении областного Совета народных депутатов тов. Пересунько Н.И.

Во исполнение постановления ЦК КПСС и ЦК Компартии Украины "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в 30-х, 40-х и начале 50-х годов" нашим Управлением проведена большая работа по поиску мест захоронений приговоренных к расстрелу репрессированных советских граждан. С этой целью нами исследовались документальные материалы, хранящиеся в архивах

УКГБ по Запорожской и Днепропетровской областях, в КГБ СССР и УССР, в областных, республиканских и союзных государственных архивах, однако никаких сведений, которые бы позволили внести ясность по данному вопросу обнаружить не удалось.

В результате анализа значительного количества уголовных дел установлено, что часть советских граждан, незаконно подвергнутых репрессиям в 1937—1938 годы, были расстреляны в Днепропетровске, где до 1939 года находился наш областной центр. Данные о местах их захоронений отсутствуют.

Некоторые репрессированные умерли в местах лишения свободы или в ссылках. По материалам значительного количества дел можно установить только населенный пункт, где расстрелян или похоронен репрессированный.

В одном из уголовных дел за 1940 год на нарушителей соцзаконности упоминается, что расстрелы имели место и в г. Запорожье в помещении гаража горотдела УНКВД по ул. Дзержинского, 28. В настоящее время в этом здании находится областное управление кинофикации. Как следует из этого дела, трупы расстрелянных вывозили на машинах для последующего захоронения на кладбище.

Название кладбища ни в одном из документов не упоминается. Несмотря на тщательные поиски ни одного из бывших сотрудников Запорожского горотдела НКВД установить не удалось.

Вместе с тем, нами розыскан бывший работник фельдсвязи, обслуживавший ГО УНКВД в 1936—1938 годы, Семенченко С. И., 1911 г. р., который рассказал, что, со слов шоферов горотдела, ему известно, что трупы расстрелянных граждан вывозили и закапывали в ямах, вырытых между могилами на территории участка бывшего еврейского кладбища в Шевченковском районе г. Запорожья, в районе 4—7 пикетов 1102 километра железной дороги Москва — Симферополь, где в настоящее время построены гаражи кооператива "Моторостроитель-2".

Семенченко С. И. также рассказал, что привлеченный в 1940 году к уголовной ответственности за нарушение соцзаконности бывший комендант горотдела УНКВД Доров Г.Я. рассказывал, что в 1938 году он заполнил трупами расстрелянных колодец, размещавшийся во дворе горотдела. В настоящее время рядом с этим местом находится детская "горка".

В Управлении КГБ никаких документов, которые бы подтверждали или опровергали приведенные выше сведения, не имеется.

Работа Семенченко в фельдсвязи в довоенный период подтверждается материалами его личного дела. В настоящее время, несмотря на преклонный возраст, он сохранил хорошую память, чувствует себя нормально и при желании члены Комиссии могут провести с ним беседу для уточнения возможно возникших вопросов.

С целью уточнения обстоятельств захоронения репрессированных граждан нами продолжается розыск бывших сотрудников ГО НКВД, дополнительно запрошены различные государственные и ведомственные архивы, изучаются и анализируются материалы архивных уголовных дел, осущес-

ствляется комплекс других мероприятий по выяснению данного вопроса. При получении новой информации Вы будете незамедлительно информированы.

ПРИЛОЖЕНИЕ: фотографии мест захоронений советских граждан.

Начальник Управления Д. С. Федосов

№ 128. 3 ДИРЕКТИВ ЗАПОРІЗЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ЩОДО АКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ НАРОДНОМУ РУХУ УКРАЇНИ ТА ІНШИМ НЕФОРМАЛЬНИМ ОБ'ЄДНАННЯМ ГРОМАДЯН

19 вересня 1989 р.

Секретно

О первоочередных мерах партийных комитетов области в связи с проведением учредительного съезда "Народного руху України за перебудову".

С 8 по 10 сентября т. г. в Киеве проходил съезд "Народного руху України за перебудову". В его работе приняло участие 1109 делегатов и более 300 приглашенных, в том числе 33 народных депутата СССР, 228 членов и кандидатов в члены КПСС. От Запорожской области на съезде присутствовали 21 делегат и 5 приглашенных, 11 человек направлены на съезд трудовыми коллективами в качестве альтернативной делегации.

подавляющее большинство делегатов — представители интеллигенции члены творческих союзов, национально-культурных объединений, забастовочных комитетов, экологических групп, униатской церкви, Украинского хельсинского союза, Украинской национальной лиги, Украинской ассоциации творческой интеллигенции.

Запорожские делегаты представляли самостоятельные общественные формирования: политклуб "Сич", "Зеленый мир", "Вахта мира", "Союз содействия перестройке", сторонников националистического объединения УХС.

Характерную особенность съезда, его атмосферу определили неприкрытый национализм, экстремизм, нападки на КПСС, марксистско-ленинскую идеологию, социализм, имели место выпады в адрес В. И. Ленина. Выдвигались требования о выходе Украины из СССР.

Съезд высказался за повсеместное создание забастовочных комитетов для оказания давления на органы власти.

По инициативе делегатов съезда НРУ от нашей области, в г. Запорожье 13 сентября т.г. проведено несанкционированное организационное собрание активистов движения НРУ. На нем избраны руководящие органы региональ-

ного объединения НРУ и утверждено его организационное строение. Председателем избран Ю. И. Василенко* корреспондент газеты "Запорізька правда", заместителем В. И. Перспадя**, пенсионер...

Учитывая агитационную деятельность делегатов съезда НРУ, развертывание работы по созданию структуры "РУХу" на местах и возможные негативные изменения в общественно-политической обстановке, считали бы необходимым осуществить следующие меры:

Создать информационно-пропагандистские группы из числа членов партийных комитетов... Обеспечить их необходимой информацией, направить в трудовые коллективы для проведения разъяснительной работы о ходе съезда, его программных документах, истинных целях НРУ.

В трудовых коллективах и по месту жительства, используя митинги, собрания и сходы граждан, дать принципиальную оценку съезду и его решениям... Митинги и сходы должны быть хорошо организованными, короткими по времени, содержательными...

Проанализировать и дать политическую оценку работе партийных комитетов, первичных партийных организаций, членов КПСС по противодействию экстремистским, националистическим, сепаратистским проявлениям...

Активно противодействовать попыткам создания забастовочных комитетов.

Правоохранительным органам решительно использовать действующее законодательство к организаторам несанкционированных митингов и собраний, лицам, нарушающим порядок, разжигающим межнациональную вражду, антисоветские настроения. Ускорить работу по формированию рабочих отрядов охраны общественного порядка, возрождению комсомольских оперативных отрядов. Перекрыть каналы незаконного использования мультимедийной техники...

Повысить требовательность и партийную ответственность к коммунистам, работающим в средствах массовой информации, за публикацию в них под видом плюрализма мнений разного рода инсинуаций, материалов, тенденциозно трактующих различные события и конфликты.

Решительно пресекать экстремистские националистические проявления со стороны экстремистов НРУ...

Идеологический отдел обкома Компартии Украины

Отдел организационно партийной и кадровой работы обкома Компартии Украины

ДАЗО. — Ф.П. 102. — Оп. 38. — Спр. 280. — Арк. 5—9.

Машинопис.

---

* Василенко Юрій Іванович — член Національної спілки журналістів України, нині зступник головного редактора Запорізької обласної газети "Суббота плюс".

** Перепадя Владислав Іванович — член Національної спілки журналістів України.

№ 129-130. ЗВЕРНЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО МІСЬККОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО ПОЛІТБЮРО ЦК КП РРФСР НА ЗНАК ПІДТРИМКИ ЙОГО БОРОТЬБИ ПРОТИ УКАЗУ ПРЕЗИДЕНТА РОСІЇ ПРО ДЕПАРТИЗАЦІЮ

Не пізніше 30 липня 1991 р.

Уважаемые товарищи!

Мы с чувством глубокого возмущения узнали об Указе Президента России по вопросу о департизации. Он направлен на существенное ограничение гражданских прав и свобод, демонтаж демократических завоеваний и обострение конфронтации между общественными структурами и государственными органами. Такие действия Президента России — еще одно свидетельство его диктаторских замыслов.

От имени 57-тысячного отряда коммунистов города Запорожья выражаем вам и в вашем лице коммунистам, партийным комитетам и организациям России чувства партийного товарищества и солидарности.

Бюро Запорожского горкома Компартии Украины
Верно: зав. сектором делопроизводства горкома
Компартии Украины (П. БОЙЧУК)

ДАЗО. — Ф. П. — 157. — Оп. 52. — Спр. 131. — Арк. 15. Машинопис.

...С целью формирования политически правильного общественного мнения и разоблачения демагогических выступлений активистов НРУ в Доме политпросвещения обкома партии организован дискуссионный клуб "Диалог", в городах и районах области широко используются "круглые столы", другие дискуссионные и диалоговые формы обсуждения социально-экономических и политических проблем развития общества.

Активизировалась работа правоохранительных органов по применению действующего законодательства для пресечения противоправных действий членов неформальных объединений. Ряд активистов осуждено народным судом и подвергнуто административным наказаниям за нарушения законодательных норм...

Зав. идеологическим отделом обкома партии Е. КАРТАШОВ
Зав. государственно-правовым отделом обкома партии Е. ТКАЧУК
Зав. отделом организационно-партийной работы обкома партии Г. ЯНДОЛА

5 квітня 1990 р.

ДАЗО. — Ф. П. — 102. — Оп. 38. — Спр. 299. — Арк. 7—9.
Машинопис.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

ТРАГІЧНІ ДОЛІ

(Біографічні нариси)

І. Я. НАУМЕНКО

НЕ ЖАЛІЛИ Й ГЕРОІВ

Іван Йосипович ПРОСКУРОВ

1907 р. народження, с. Мала Токмачка Оріхівського району Запорізької області. В Радянській Армії з 1931 року. Закінчив школу льотчиків в 1933 році. Учасник національно-революційної війни іспанського народу в 1936-1937 рр. Генерал-лейтенант авіації, Герой Радянського Союзу. В 1939-1940 рр. — начальник Розвідувального управління Червоної Армії, заступник наркома оборони СРСР. Репресований. Розстріляний в 1941 році. Реабілітований посмертно в 1954 році.

Його життєвий шлях починався у великому селі на Оріхівщині. В далеку давнину тут було поселення ногайців і мало різні назви — Башаул, Канбула та інші. Як казенна слобода Мала Токмачка заселялася з 1783 року з села Крути — з поселення Ніжинського полку реєстрових козаків¹. Батько Івана Йосип Проскуров працював ремонтним робітником на Катерининській залізниці і йому часто доводилося міняти місце проживання. Так невдовзі після народження Івана — 18 лютого 1907 року — він поїхав до Іловайська, у школу артільних старшин, а після її закінчення отримав посаду артільного старости (бригадира ремонтників) на станції Чаплине². У 1912 році переїхав на станцію Нікополь. В цьому містечку Іван невдовзі пішов до школи, але провчився там лише один рік, бо батьки переїхали до Олександрівська, де батько став працювати на станції Хортиця. Іван пішов у залізничну школу, де вчився до 1919 року³. В автобіографії він пише: "...залізничне училище не закінчив через постійні фронти на цій території. Після 1919 до 1925 року жив при батькові. З 1922 року батько при службі (залізничника. — І. Н.) почав займатися дрібним сільгосподарством у зв'язку з тим, що сім'я була велика і життя того часу було дуже важким..."⁴. Так, то був пік голоду: з України, яка сама постраждала від посухи і неврожаю, хліб і харчі силоміць забирали і вивозили для допомоги голодуючим на Поволжі. Внаслідок такої політики радянської влади Запорізький губвиконком доповідав вищим органам: "Мы стоим перед вопросом вымирания десят-

ков и, пожалуй, сотен тысяч населения... Мы стоим перед вопросом обращения богатейшего в свое время района страны в пустыню..."⁵

Багатодітна сім'я Проскурових вижила в тих жахливих умовах. П'ятнадцятирічний Іван вступає до комсомолу, стає комсомольським активістом, членом, а згодом секретарем райкому профспілки Всеземробітлісу, яка направляє його завідувачем млина у с. Мар'ївку. Але зерна для помолу не було і млин закрили, а Івана послали у Михайлівку для поновлення роботи КСМ-осередку. З цим завданням він справився. Щоб "поваритися в робітничому казані", як тоді казали, він поступив учнем вагранника в ливарний цех заводу ім. Енгельса на Верхній Хортиці, освоїв цю робітничу професію, не залишає і профспілку та комсомольську роботу. В автобіографії, датованій 31 травня 1926 року, він пише; "В настоящее время работаю секретарем В.Р.З.Л. (тобто профспілки робітників земельного і лісового господарства. — І. Н.) и п/п райкома ЛКСМ..."⁶

В 19 років Іван Проскуров одружується з дівчиною Олександрою, а в двадцять років Івана приймають в партію. Невдовзі його послали на навчання до Харкова, де він, закінчивши робфак при сільськогосподарському інституті в 1930 році, вступив до інституту механізації та електрифікації. Перед юнаком відкривався шлях інженера, а можливо, й керівника промислового підприємства, "червоного директора", як тоді називали висуванців з робітничого класу.

Але країна потребувала і військових кадрів, зокрема, її молода авіація. Проскурова призвали в армію і направили на навчання в 7-у школу військових льотчиків, а в березні 1934-го — в школу військово-морських льотчиків⁸. Як він сам зізнався, льотчиком його "загітували в райкомі комсомолу"⁹. Та цю романтичну і небезпечну професію він полюбив, мріючи віддати їй усі свої знання і кипучу енергію. З 1934-го почався його стрімкий злет: у грудні він уже командує загonom 3-ї авіабригади в Московському військовому окрузі. В жовтні 1935-го Івана Проскурова послали до Румунії, на міжнародний зліт-змагання авіаторів, де він виборов перше місце в змаганнях по набору висоти.¹⁰ Так запоріжець відповів на заклик прославленого льотчика Валерія Чкалова — літати вище, далі і краще всіх.

В серпні 1936 року вся країна стежила за рекордним перельотом екіпажу Валерія Чкалова з Москви на Далекий Схід. Політ тривав північною і східною частиною Радянського Союзу. Але в районі острова Удд при посадці літак дістав пошкодження. Для доставки авіаспеціалістів та обладнання для ремонту літака нарком К. Є. Ворошилов доручив це відповідальне завдання екіпажу І. Й. Проскурова (командир), наказавши виконати його за три доби. У важких метеорологічних умовах екіпаж Проскурова і Прокоф'єва (штурман) подолав шлях з Москви до Хабаровська протяжністю 6860 кілометрів за 29 годин 47 хвилин польотного часу, встановивши рекорд на дальність.¹¹ В наказі № 0124 нарком висловив подяку всьому екіпажу, а командира І. Й. Проскурова було нагороджено іменним золотим годинником.¹²

То був час бурхливого розвитку радянської військової авіації: в 1937 році військово-повітряні сили СРСР нараховували 8000 літаків — важких бомбардувальників ТБ-3, швидкісних СБ, винищувачів И-15 та И-16.¹³ Практично

всі ці типи літаків Проскуров освоїв, та бойовий гарт здобув не в небі Батьківщини.

Як відомо з історії, в 1936 році проти республіканського уряду Іспанії генерал Франко підняв військовий заколот. Розпочалася громадянська війна, пізніше названа революційно-національною. Фактично ж вона була інтернаціональною, ставши випробним полігоном військової техніки за кілька років до початку Другої світової війни. Війська заколотників відкрито підтримували нацистська Німеччина і фашистська Італія, демократична громадськість багатьох країн симпатизувала республіканцям Іспанії та її уряду: з Болгарії, Чехословаччини, Польщі, навіть з Америки їхали волонтери. Виховані в дусі пролетарського інтернаціоналізму, молоді люди з Радянського Союзу не хотіли залишатися осторонь боротьби з фашизмом.

Відпочиваючи після перельоту в підмосковному санаторії "Архангельське", Іван Проскуров і Гаврило Прокоф'єв написали заяви про бажання воювати в Іспанії. Під вигаданим прізвиськом з паспортом на ім'я чеха Солдатчика Іван Проскуров, як і його товариш штурман Гаврило Прокоф'єв, через Францію дісталися до місця, де формувалася інтернаціональна авіачастина.¹⁴ Наш земляк очолив Першу інтернаціональну ескадрилью бомбардувальників. Його бойовими побратимами стали росіянин Гаврило Прокоф'єв, бельгієць Бернер, іспанці Мендіола і Соспедро, болгарин Волкан Горанов, італієць Прімо Джібеллі.¹⁵

Про "командоро Солдатчика", як і про льотчика-винищувача Пабло Паланкаре (під цим іспанським ім'ям чудеса героїзму показав 24-річний Павло Ричагов з Підмосков'я — І. Н.) в Іспанії ходили легенди.

Скупі рядки документів повідомляють про дії ескадрильї Проскурова: знищили боєприпаси заколотників і ешелон з паливом на станції Сігуенса, розгромили колону франкістів, що наближалася до Мадрида, вивели з ладу німецький лінкор "Дойчланд"¹⁶ — гордість німецького військово-морського флоту.

В Німеччині оголосили траур, а особистий друг Гітлера каудильйо Франко обіцяв велику грошову нагороду за знищення літака "авідор Руссо", тобто Івана Проскурова. Під час одного з бойових вильотів німецькі винищувачі підбили літак Проскурова і льотчик був змушений посадити його на виноградник. На щастя, залишився живим.

Бадьорим і життєрадісним повернувся Проскуров на Батьківщину, яка зустріла його, як і інших героїв іспанського неба, почестями. В поданні на нагородження його найвищою відзнакою СРСР нарком оборони К. Є. Ворошилов дав таку характеристику: "Ст. лейтенант Проскуров Іван Йосифович. Командир отряда 89 тяжело-бомбардировочной авиационной эскадрильи. В Испании командир эскадрильи СБ. Награжден орденом "Красная Звезда" в 1935 г. и орденом "Красное Знамя" 2.1. 1937 г.

...В этих трудных условиях т. ПРОСКУРОВ выполнил 46 боевых полетов продолжительностью свыше 120 часов... Во всех этих боевых операциях т. Проскуров обнаруживал исключительное мужество, спокойствие и выдержку. Его самолет не раз оказывался пробитым осколками снарядов зенитной артиллерии и пулями истребителей... Тов. ПРОСКУРОВ пользуется заслу-

женной репутацией исключительно смелого, хладнокровного и храброго бойца и командира."¹⁷

Прочитавши це подання наркома, Сталін закреслив "ст. лейтенант" і вписав "майор".¹⁸ У газеті "Правда" за 22 червня 1937 року з'явився Указ про присвоєння звання Героя Радянського Союзу Івану Йосиповичу Проскурову, як зазначалося в Указі, "за зразкове виконання спеціальних завдань уряду по зміцненню оборонної могутності Радянського Союзу і проявлений при цьому героїзм..."¹⁹ Так майор І. Й. Проскуров, отримавши Золоту Зірку під № 33, став по суті першим Героєм Радянського Союзу в Україні. Того ж року йому присвоїли звання полковника, призначили командиром авіабригади, обрали депутатом Верховної Ради СРСР. В 1938 році йому присвоїли звання комбрига. Він очолив авіаційну бригаду, дислоковану в м. Біла Церква (Київський військовий округ), а згодом у званні комдива — 2-у Окрему авіаційну армію особливого призначення Московського військового округу, що базувалася у м. Воронежі.²⁰

Такий стрімкий злет нашого земляка можна пояснити не тільки особистими якостями талановитого воєначальника. То був час, коли після розгрому Сталіним і Ворошиловим командного складу Збройних Сил за сфабрикованою НКВС справою про військово-фашистську змову в Червоній Армії, відчувалася гостра нестача командирських кадрів в армії, і зокрема, в її військово-повітряних силах (ВПС). Формуванням їх займався особисто Сталін, який вважав, що молоді військовики не заражені троцькізмом, і передусім ті, котрі в 1936-1937 роках воювали в Іспанії і мали певний бойовий досвід: таким можна довіряти. На місце розстріляного Алксніса командуючим ВПС був призначений Герой Радянського Союзу Яків Смушкевич, який ще недавно командував протиповітряною обороною Мадрида, а за бої на далекосхідних рубежах був удостоєним звання двічі Героя Радянського Союзу. Його Сталін невдовзі замінив на наймолодшого "іспанця" 29-річного Павла Ричагова — відважного льотчика-винищувача, якому ще в грудні 1936 року було присвоєно звання Героя Радянського Союзу і який за два роки з лейтенанта став генерал-лейтенантом авіації.²¹

Таке військове звання надали в 1940 році і нашому землякові.

Але перед цим він уже був на іншій посаді: 14 квітня 1939 року Івана Йосиповича Проскурова за вказівкою Сталіна призначили начальником Розвідувального управління Червоної Армії — заступником наркома оборони СРСР.²² Й. В. Сталін вважав військову розвідку засмічену шпигунами і тому наказав розстріляти в послідовному порядку чотирьох її керівників С. Урицького, Я. Берзіна, А. Орлова і С. Гендіна. За останні два роки п'ятим начальником Розвідуправління був призначений Герой Радянського Союзу І. Й. Проскуров.²³

Як військова високодисциплінована людина він не зміг відмовитись від такої "довіри" вождя, як зробив у свій час Валерій Чкалов, якому Сталін пропонував посаду наркома внутрішніх справ, намітивши усунути з цієї посади М. Єжова.

Ставши на чолі військової розвідки, І. Й. Проскуров енергійно узявся за справу, хоч вона була для нього новою і невідомою. Він відразу ж побачив,

що репресії в армії завдали великих втрат і в апараті військової розвідки: загинули в катівнях НКВС начальники відділів, фахівці високого класу, військові аташе в ряді країн були відкликані і розстріляні.

Проскуров ставив до відома наркома Ворошилова про необхідність збільшити апарат розвідки²⁵, яка здавна вважається "очима і вухами армії". Однак підтримки від Ворошилова не одержав. І все ж уже 17 травня 1939 року Проскуров надіслав в Політбюро ЦК ВКП(б) Сталіну під грифом "Сов. секретно. Особо интересно" матеріал, добутий розвідниками про воєнні плани Німеччини щодо нападу на Польщу. На цьому документі Сталін наклав резолюцію: "Поговорить с Проск[уровым] — кто источник."²⁶ Останні слова він підкреслив двома рисками, що вказувало на зацікавленість Сталіна джерелом інформації, оскільки уже готувався "Пакт Молотова-Ріббентропа" про розділ Польщі між Німеччиною і СРСР. До того ж, Сталін мав "своїх" агентів за кордоном. Невідомо, чи сам Йосиф Віссаріонович мав розмову з Іваном Йосиповичем чи комусь із членів Політбюро це доручив, але документи свідчать, що в 1939 році Сталін викликав Проскурова дев'ять раз.²⁷

Документально підтверджено, що 6 червня 1940 року військовий аташе в Болгарії полковник Дергачов І. Ф. надіслав Проскурову телеграму (а також Сталіну, Молотову і Тимошенку), в якій повідомлялося, що після укладення миру з Францією, Німеччина разом з Італією і Японією готується ближчим часом напасти на Радянський Союз "с задачей уничтожения коммунизма и установления фашистского строя..."²⁸ Невідомо, як реагувало на цей документ вище партійне і державне керівництво країни, що готувало свій план визволення європейських країн від фашизму, розпочавши війну проти Німеччини, як тільки та висадить свої основні війська десантом в Англії під кодовою назвою "Морський лев". Про негативну реакцію Сталіна на доповідь Проскурова про стан підготовки цієї операції відомо з історичної хроніки І. Бунича.²⁹

На основі останніх розвідданих генерал-лейтенант Проскуров в присутності членів Політбюро ЦК доповів, що у німців не вистачить сил і технічних засобів для здійснення операції "Морський лев" і, отже, це блеф гітлерівської розвідки, яка готується до війни з Радянським Союзом. Головний розвідник армії Проскуров багато що знав про ці приготування, але він не знав, що зовнішня розвідка беріївської служби добула секретну директиву Гітлера про останні вказівки командуючим про найближчий термін висадки на британські острови. Сталін, прочитавши директиву, повірив їй, хоча пізніше виявилось, що директива Гітлера — фальшивка, розрахована на дезінформацію. На доповідь Проскурова Сталін сказав: "Вы пытаетесь уверить, что десант в Англию невозможен, потому что на ваших бумагах не сходятся нужные цифры. Таким образом, вы вводите в заблуждение Политбюро ЦК..."³⁰

Того ж дня І. Й. Проскурова зняли з посади начальника Розвідуправління Червоної Армії — заступника наркома оборони... У вересні 1940 року його призначили командуючим ВПС Далекосхідного фронту, а в жовтні помічником начальника Головного управління ВПС по дальній бомбардувальній операції.³¹

В 1940-1941 рр., готуючись до війни, керівництво СРСР вирішує різко

збільшити випуск бойових літаків. Так на 1941 рік наркомату авіаційної промисловості рішенням Політбюро ЦК ВКП(б) ставилося завдання довести випуск бойових літаків до 20 тисяч. Військово-повітряні сили уже в 1940 році мали 38 авіадивізій, з них сім — бомбардувальних далекої дії, майже по 300 бомбардувальників в кожній. Гонитва за кількістю випуску літаків позначалася на якості бойових машин, почастишали випадки аварій у повітрі — до 600 авіакатастроф щороку.³² Командуючий ВПС 29-річний генерал Павло Ричагов на засіданні Військової Ради в присутності Сталіна не втримався і сказав: "Аварійність і буде великою тому, що ви примушуєте нас літати на гробах", маючи на увазі брак у роботі авіабудівників.³³ Сталін не забуде цих слів, як і в свій час доповіді Проскурова...

9 квітня 1941 року ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР ухвалили постанову про аварії і катастрофи в авіації Червоної Армії. В постанові вся вина за такий стан з аварійністю була покладена на керівництво ВПС.³⁴ Павла Ричагова зняли з посади командуючого ВПС і заступника наркома оборони, а начальника відділення оперативних перельотів штабу ВПС В. Миронова передали на суд. В проект наказу, прочитавши його, Сталін дописав вказівку наркому Тимошенку: "Согласен с той, однако оговоркой, чтобы в приказ был включен абзац о т. Проскурове и чтоб т. Проскуров был предан суду наравне с т. Мироновым. Это будет честно и справедливо".³⁵ Вказівка вождя була виконана: І. Й. Проскурова усунули з посади заступника начальника Головного управління ВПС і передали до суду. Щоправда, невдовзі 4 травня 1941 року Сталін змінив своє рішення і підписав постанову Політбюро з такими формулюваннями: "Предложить Прокурору СССР т. Бочкову в отношении генерал-лейтенанта авиации Проскурова и полковника Миронова рассмотреть их дело на суде и, имея в виду их заслуги по работе в Красной Армии, ограничиться общественным порицанием."

Суду не було. Репресивна машина НКВС-НКДБ під орудою Берії і Меркулова уже перемелювала вищий командний склад армії і авіації: з квітня 1941 року в тюрмі допитували Героя Радянського Союзу Павла Ричагова, добиваючись зізнання в змові проти Сталіна. Майже одночасно були заарештовані начальник Військово-повітряної академії генерал лейтенант Федір Арженухін, командуючий ВПС Московського військового округу генерал-лейтенант Петро Пумпур, начальник Управління озброєння Головного управління ВПС генерал Іван Сакрієр. 12 червня 1941 року

заарештували двічі Героя Радянського Союзу Якова Смушкевича, якого доставили в тюрму на ношах з госпіталю, де йому після аварії ампутували ногу. 17 червня, за кілька днів до початку війни, в тюрму на Лубянці кинули начальника Управління протиповітряної оборони Червоної Армії Героя Радянського Союзу Григорія Штерна, теж учасника війни в Іспанії.³⁶

Кільце навколо Проскурова дедалі звужувалося. 18 червня йому зателефонував Сталін і з тону голосу вождя він зрозумів, що така ж участь чекає і його, зарахованого Сталіним до "іспанської банди". Проскуров ще встиг передати в штаб ВПС 7-ої армії, що дислокувалася в Карелії, наказ передислокувати літаки з основних аеродромів на запасні. Це останнє розпорядження Проскурова відіграло немаловажливу роль: в перший день війни, коли майже вся авіація прифронтових округів була знищена німецькими бомбардувальниками, втрати ВПС 7-ої армії були незначними. Але це не врятувало Івана Йосиповича. 27 червня 1941 року він був заарештований і кинутий в тюрму на Лубянці.³⁷ Його, як і інших генералів, катували слідчі з відомства Берії-Меркулова, примушуючи підписати протоколи про участь у змові. Про методи катування є багато свідчень і одне з найголовніших — самого Берії, якого заарештували в 1953 році. Він зізнався: "Для мене несомненно, что... применялись беспощадные избиения, это была настоящая мясорубка и таким путем вымогались клеветнические показания..." Дехто, не витримавши катувань, підписував протокол.³⁸

Наш земляк мужньо витримав тортури і винним себе не визнав.³⁹ Один з аркушів протоколу допиту за 29 червня експонується в Запорізькому краєзнавчому музеї. Цей стенд присвячений показу триумфу і трагедії першого Героя Радянського Союзу в Україні.

У зв'язку з наближенням німецьких військ до Москви почалася поспішна евакуація партійних і державних установ: виїхали ЦК ВКП(б), уряд, Верховний суд, Прокуратура СРСР, наркомати внутрішніх справ і державної безпеки. Заарештованих військових конвоювали у тюрму м. Куйбишева як особливо небезпечних державних злочинців. Серед них під 21 номером числився командуючий ВПС 7-ої армії генерал-лейтенант І. Й. Проскуров.⁴⁰ В Куйбишевській тюрмі кілька днів ув'язненими були в різних камерах Іван Йосипович і його дружина Олександра Гнатівна, яка евакуювалася з дітьми в Куйбишев. Обоє вони не знали про це, як і про те, що в кабінеті допитують їх доньок — чотирнадцятилітню Ліду і семирічну Галю. Внаслідок цих допитів, які проводила жінка в енкадебістській формі, старша дочка Проскурових Лідія стала сивою в чотирнадцять років.⁴¹ Невідомо, як склалася б її доля, якби її не взяв у свою сім'ю учасник чөлюскінської епопеї один з перших Героїв Радянського Союзу М. В. Водоп'янов.⁴² Олександра Гнатівна як дружина "зрадника батьківщини" була ув'язнена в Карагандинський концтабір НКВС строком на 5 років. Про долю свого чоловіка вона не знала навіть після звільнення з табору і вважала, що він загинув на фронті в 1942 році.⁴³

Документи, які оприлюднені в останні роки існування Радянського Союзу, свідчать: 18 жовтня 1941 року Генеральний комісар держбезпеки СРСР Л. П. Берія послав з Москви в Куйбишев кур'єра з наказом: "Следствие прекратить, суду не предавать, немедленно расстрелять".⁴⁴ Наказ Берії виконали. Ось опублікований в 1988 році документ:

"Акт. Куйбышев, 1941 год, октября 28 дня. Мы, нижеподписавшиеся согласно предписанию народного комиссара внутренних дел СССР, генерального комиссара безопасности тов. Берия Л. П. от 18 октября 1941 г. за № 2756/Б привели в исполнение приговор о ВМН (расстрел) в отношении следующих 20 человек осужденных: Штерн Григорий Михайлович, Локтионов Александр Дмитриевич, Смушкевич Яков Владимирович, Савченко Георгий Косьмич, Рычагов Павел Васильевич, Сакриер Иван Филимонович, Засосов Иван Иванович, Володин Павел Семенович, Проскуров Иван Иосифович..."

Дев'ятим в цьому спискові наш земляк. А 19-ою — дружина Павла Ричагова — Марія Петрівна Нестеренко — ця відважна льотчиця була заарештована 24 червня на аеродромі перед вильотом на бойове завдання за звинуваченням: "...будучи любимой женой Рычагова, не могла не знать об изменнической деятельности мужа..."⁴⁶

Так на 34-ому році життя від куль катів в енкадебістській формі загинув талановитий авіаційний командир і керівник військової розвідки армії, кавалер Золотої Зірки № 33, перший Герой Радянського Союзу в Україні Іван Йосипович Проскуров. А в 1943 році німецькі фашисти, разом з тисячами заборіжців на території колишнього радгоспу ім. Сталіна, розстріляли Йосипа Федоровича Проскурова — батька радянського генерала.⁴⁷ Реабілітований І. Й. Проскуров 26 березня 1954 року за відсутністю в його діях складу злочину.⁴⁸ Посмертно він відновлений в званні Героя Радянського Союзу. Реабілітовані і його дружина Олександра Гнатівна та їхні діти.⁴⁹

...Оріхівці бережуть пам'ять про свого славного земляка. Його іменем названа вулиця в селі Мала Токмачка, в народному музеї є стенд, присвячений Героєві. Заснований райкомом комсомолу в радянський час приз щороку вручався кращому призовникові.⁵⁰ На оріхівському заводі сільгоспмашин І. Й. Проскуров був навечно зарахований в комсомольсько-молодіжну бригаду. Вшановано його і на заводі "Запоріжкабель" — спадкоємці заводу ім. Енгельса, де в 1925 році освоював робітничу професію Ваня Проскуров. На Київському авіаційному заводі на вшанування І. Й. Проскурова до його ювілею виготовили медаль з барельєфом відважного льотчика і карбуванням: "Первый Герой Советского Союза на Украине".⁵¹

Пам'ять про Івана Проскурова житиме і в незалежній Україні. Він реабілітований правдою історії.

Примітки

1. В. Фоменко, Звідки ця назва. — Дніпропетровськ, 1969. 2 — С. 54
2. ДАЗО. — Ф.І. — Спр. 1606. — Арк. 5.
3. Там само.
4. Там само.
5. ДАЗО. — Ф.Р. — 611. — Спр.40. — Арк. 188
6. ДАЗО. — Фонд 1. — Спр.1606. — Арк.5
7. Военно-исторический журнал (Далі - ВИЖ). — 2003 — №1. — С. 61-62.
8. ВИЖ. — 2003. — М. 31. — С.62.
9. Индустриальное Запорожье. — 1990. — 23 февраля.
10. Военно-исторический журнал. — 2004. №1. — С.28

11. Там само.
12. Там само.
13. Игорь Бунич, Операция "Гроза", или Ошибка в третьем знаке. — Киев — Санкт-Петербург. — 1998. — Кн.2. — С.103.
14. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.29.
15. Там само.
16. Герои Советского Союза. Краткий биографический справочник. — Москва. — 1988. — Том 2. — С.324.
17. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.30.
18. Там само.
19. Правда. — 1937. — 22 июня
20. ВИЖ. — 2003. — №1. — С.62. и ВИЖ — 2004. — №1. — С.30
21. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.30.
22. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ — 2001 — №2/17. — С.293
23. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.31
24. Подробности. — 2004. — 24 марта.
25. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.31
26. Известия ЦК КПСС. — 1990. — №3. — С.216
27. ВИЖ. — 2004. — №1 — С.31
28. Известия ЦК КПСС. — 1990. — №3. — С.220
29. Игорь Бунич. Назв. праця. Кн.1. — С.235
30. Там само.
31. ВИЖ. — 2003. — С.62
32. Там само. — ВИЖ. — №1. — 2004. — С.32
33. Там само.
34. Там само.
35. Российский государственный архив социально-политической истории (РГАСПИ). — Ф.17. — Оп.163. — Д.1313. — Л.66 // ВИЖ. 2004. — №1
36. Игорь Бунич. Назв.праця. — Кн.2. — С.513, 601, 621.
37. Российский государственный военный архив (РГВА). — Фонд 40874. — Оп.28. — Д.4. — Л.17. // ВИЖ. — 2004. — №1. — С.33
38. Подробности. — 2004. — 26 августа
39. Военно-исторический журнал. — 2004. — №1. — С.34
40. Там само.
41. Индустриальное Запорожье. — 1990. — 23 февраля
42. Там само.
43. ВИЖ. — 2004. — №1. — С.34
44. Там само.
45. Литературная газета. — 1988. — 28 апреля
46. Игорь Бунич. Назв. праця. — Кн.2. — С.656
47. Книга скорботи. Запорізька область. — Запоріжжя. — 2000. — С.95
48. Лист Головної військової прокуратури Генеральної Прокуратури Російської Федерації від 31. 05. 2004 р. на запит автора.
49. Военно-исторический журнал. — 2004. — №1 — С.34
50. Трудова слава. — 1986. — 29 липня
51. Индустриальное Запорожье. — 1990 — 23 февраля

В.І.ШЕВЧЕНКО

НЕПІДВЛАДНИЙ МОРОКУ ЗАБУТТЯ.

КАМІНСЬКИЙ Феодосій Тимофійович

Народився 14 серпня 1888 року в місті Миколаєві в багатодітній сім'ї покрівельника. В 1909 році закінчив Миколаївське реальне училище. Вищу освіту отримав в Санкт-Петербурзькому археологічному інституті (1914 рік). 1915-1917 рр. брав участь у Першій світовій війні. Після її закінчення працював у Миколаївському краєзнавчому музеї. Вчений-хранитель Державного заповідника Ольвія (1916-1919 рр.). Працював в Першій Дніпрогесівській експедиції під керівництвом академіка Д. І. Яворницького (1927-1929 рр.) Заарештований 26 вересня 1929 р. Миколаївським МВ ДПУ і засуджений до п'яти років позбавлення волі. Після закінчення терміну ув'язнення повернувся до Запоріжжя і брав участь в археологічних експедиціях Дніпробудівського та Запорізького краєзнавчого музеїв. Вдруге заарештований 7 серпня 1937 року, "як учасник ОУН" і засуджений 15 листопада 1937 року до 10 років позбавлення волі. Після повернення, в 1949 році заарештований втретє і 26 жовтня 1949 року засуджений до висилки на спецселища в Північноказахстанську область (Казахстан). Реабілітований 29 грудня 1956 року. Помер у 1978 році в місті Миколаєві.

Важко продиратися крізь завали невідомого, понабудованого тоталітарною системою, так що з часом перетворилися у непрохідні хащі, за якими зникло життя та ім'я людини, яка чесно і сумлінно працювала на початку ХХ століття.

Мова йде про українського археолога Феодосія Тимофійовича Камінського. Сьогодні, майже через 80 років, відновити життєвий і творчий шлях цієї людини дуже важко. Але це потрібно зробити для повернення його імені на уці та для відновлення справедливості щодо цієї чесною і мужньою людини.

Скупі відомості, які випадково збереглися по різних наукових виданнях, кримінальна справа, що віднайшлася в Державному архіві Запорізької області та розповіді учня Феодосія Тимофійовича, краєзнавця і колекціонера,

заслуженого працівника культури України Тараса Івановича Максим'юка (Одеса), зробили можливим написання цього нарису.

Про свої юнацькі роки розповів сам Феодосій Тимофійович в автобіографії, що збереглася в його кримінальній справі.

“Початкову освіту отримав в школі грамотності, потім в міському шестикласному училищі”, — написав він. Після його закінчення, у віці 15-16 років, працював з батьком кожне літо на покрівельних роботах, щоб на зароблені гроші мати можливість вчитися зимою. Тільки при таких умовах він міг продовжувати освіту, бо сім'я складалася з восьми душ, і батькам було важко самотійно вчити стільки дітей.¹

В 1909 році, після закінчення Миколаївського реального училища, юнак через безгрошів'я вступив до військового училища, в якому вчився два роки.

Через двадцять років йому про це нагадає нова влада, а тепер жага до знань привела Феодосія Камінського до цього закладу. Після закінчення військового училища він потрапляє до Катеринослава, де знайомиться з професором, майбутнім академіком Яворницьким та художником Юхимом Михайлівим.

І ця зустріч змінює його життя. Він починає працювати в Катеринославському музеї. В 1913 році поступає вчитися до археологічного інституту у Санкт-Петербурзі. В тому ж році вперше бере участь в археологічних розкопках у Херсонесі (Севастополь).

В 1914 році закінчив інститут, але повністю віддатися археологічній науці не зміг, бо почалася Перша світова війна, в якій він був учасником в 1915-1917 рр., працював у штабі відомого генерала Брусилова й дослужився до звання капітана. А з початку Жовтневого перевороту опинився на посаді коменданта міста Миколаєва в складі державних установ Української Народної Республіки. Після падіння УНР відступив з денікінською армією.

Та після закінчення воєнних дій на півдні (1920 рік) України повернувся до Миколаєва, де був заарештований місцевим ДПУ і висланий до Москви. Там працював в історичному музеї, пізніше завідувачим бібліотекою пролетарського українського клубу. Людина творча і з науковими здібностями, в Москві Камінський написав спеціальну теоретичну роботу з військового мистецтва “Психологія атакуючого”, на основі власного досвіду війни. Цей досвід успішно використовував у своїй роботі до 1926 року,² професор Зайончковський — організатор Воєнної академії РСЧА.

З 1924 року, коли відновилися розкопки Ольвії, Камінський працював в ній як постійний учасник. Коло наукових занять у Феодосія Тимофійовича було дуже велике. Крім посади директора історико-археологічного музею в Миколаєві, він ще був вченим-хранителем Ольвії, членом Всеукраїнського Археологічного комітету при Академії наук УРСР, а також членом Центральної комісії при Наркоматі освіти з охорони пам'яток на Україні. В 1927-1929 роках. Яворницький залучив Камінського до роботи в Першій Дніпрогесівській експедиції. До цього послужного списку треба ще додати його дослідницькі пошуки. Ф.Т. Камінський пише і готує до друку ряд наукових праць в тому числі “Екскурсійні маршрути по Миколаєву”, “Причини арешту Т.Г. Шевченка у 1859 році”, “Путівник по розкопках Ольвії”.³

На жаль, подальша доля згаданих праць невідома, швидше за все вони загубилися у вирі подій, які сталися після арешту Феодосія Тимофійовича у 1929 році. Тарас Іванович згадує, що Феодосій Тимофійович йому розповідав, що під час обшуку у нього вивезли цілу підводу паперів.

Саме в ті дні у листі до дочки академік В.Вернадський написав такі слова, які відповідали тому стану подій, що відбувалися в країні: “Я дивлюсь на більшовицький рух як на велике нещастя. В їхньому середовищі нині відкривається рідкісний в історії обурливий вплив на життя людей великих злочинців і великих грішників. Убивці, злодії, грабіжники”.⁴

Тому і не дивно, що нормальна, талановита, інтелігентна людина, якою був Ф.Т. Камінський, в іншому, демократичному суспільстві багато зробила б на користь народу, а в СРСР була приречена на переслідування і тортури. Бо, по-перше, він був царським офіцером, по-друге, мав відношення до установ УНР, по-третє, був незалежною особистістю.

І “убивці, злодії, грабіжники”, як слушно зауважує академік Вернадський, не забарилися прийти до Феодосія Тимофійовича Камінського.

Навмисне зупиняємося так докладно на житті Феодосія Тимофійовича перед арештом, щоб довести, що він нічого антигромадського не вчинив, що могло б вступити в протиріччя із Законом, який існує у нормальній, демократичній державі, і якого, звичайно, не було у Радянському Союзі.

26 вересня 1929 року Ф.Т. Камінський був заарештований Миколаївським МВ ДПУ за те, “що провадив систематичну контрреволюційну агітацію з метою підризу могутності радянської влади”.⁵

Якщо перевести на побутову мову, то це значить, що Феодосій Тимофійович вів недозволені розмови з сусідами чи на роботі. А це виключається, бо Камінський чудово розумів, в якій країні він жив і що йому можуть інкримінувати. Тобто, вже з перших сторінок справи — явна фальсифікація.

В справі є обвинувальний висновок, так би мовити резюме роботи слідчого. Що ж він встановив такого, що суд “відміряв” Феодосієві Тимофійовичу п’ять років перебування в концтаборі?

Уважно вивчивши документ, можна зробити невтішні висновки для пролетарської Феміди. В обвинуваченні з самого початку підкреслюється, що Камінський був кадровим офіцером царської армії. В 1919 році призначений урядом УНР комендантом міста Миколаєва, після чого служив в денікінській армії. Як бачимо, до 1929 року, коли Камінського заарештували, це не має ніякого відношення.

Повернувшись додому в Миколаїв в 1921 році, Камінський влаштувався на роботу в Сільспілку на посаду інструктора і був вимушений часто виїжджати у відрядження. Сказати б, звичайна робота! Але слідчий і це кваліфікував, як антирадянську діяльність, мовляв, (подаємо мовою оригіналу): “... Каминскому ... часто приходилося разъезжать по периферии округа, где группируя крестьян при помощи бандуры, распевал узко-национальные песни, чем настраивал окружающих в шовинистическом духе”.⁶

Виявляється, Феодосій Тимофійович добре грав на бандурі, мав великий репертуар українських пісень і чудово їх виконував. Але й це слідчий написав йому в провину.

В справі збереглося пояснення, яке давав Камінський слідчому щодо своїх “вужьконаціональних пісень”. Ось що він написав: “Мій репертуар на бандурі ділився на цикли:

1) Народний епос: Думи про Морозенка; На смерть Сави Чалого; Про трьох братів озівських...

2) Історичні: Зібралися всі бурлаки; Гей, гук, мати, гук; Ой горе, тій чайці; Ой літав орел над морем;

3) Чумацькі та торгівельні: Ой ходив чумак сім год на Дону; Було літо, було літо; Гуляв чумак на риночку; Ой не п’ються пиво-меди;

4) Козацькі: За світ встали козаченьки; Молодий козаче, чого зажурився?;

5) Антирелігійні: Журилася попадя своєю бідою; Ой, п’є вдова, гуляє (по Леонтовичу)

6) Побутові; Ой, не шуми, луже; Стоїть гора високая; І по той бік гори і по цей бік гори...⁷

Це ж потрібно було слідчому бути таким невігласом, щоб шедеври світового мелосу записати у вужьконаціональні пісні!

Слідчий не пропустив поза увагою і службові відрядження Камінського до Києва як директора історико-археологічного музею, кваліфікувавши їх, як намагання контрреволюційного центру (академік Єфремов) підтримувати постійний зв’язок зі своїми місцевими організаціями (Миколаїв, Камінський).⁸

Навіть те, що Феодосій Тимофійович створив при музеї гурток “Сприяння музею”, кваліфікувалося як намагання зосередити біля себе українських шовіністів.⁹

Ось і всі звинувачення, що змогли пред’явити Феодосієві Тимофійовичу органи безпеки. І за це засудили на п’ять років концтаборів, які відбував Камінський на Далекому Сході.

Під обвинувальним висновком поставили свої підписи начальник 2-го відділення Секретного відділу ДПУ УСРР Михайло Джавахов (1903-1937 рр.) та начальник Секретного відділу ДПУ УСРР Валерій Горожанін (1889-1938 рр.).¹⁰

Для Запоріжжя постать Джавахова досить неприваблива. З 13.02.1937 року він був начальником Запорізького міськвідділу НКВС і пролив багато невинної крові у нашому місті. Та пролетарська Феміда цього разу не забарила-ся. Джавахов був розстріляний у Києві 07.09.1937 року¹¹ (бо чимало знав, багато зробив — став непотрібним).

Така ж доля і Валерія Горожаніна. Відомо, що він був у дружніх стосунках із знаменитим поетом Володимиром Маяковським. Навіть із ним написав кіносценарій “Боротьба за нафту”¹². Деякі дослідники роблять припущення, що він мав якесь відношення до таємниці загибелі поета.

Шкода, що Володимир Маяковський був нерозбірливий у своїх стосунках, мав багато друзів із ДПУ. А як вони “працювали”, бачимо наочно зі справи Ф.Т. Камінського. Валерія Горожаніна розстріляно у Москві 29 серпня 1938 року.¹³ Він теж став непотрібним...

З 1930 до 1935 року Камінський Ф.Т. перебував у Хабаровському краї. В 1930 році він ще встиг познайомитися з Володимиром Клавдійовичем Арсенєвим (1872-1930 рр.) — відомим дослідником Уссурійського краю, автором знаменитої книги “Дерсу Узала”¹⁴. В цьому ж році, 4 вересня, Арсенєв раптово, при нез’ясованих обставинах, помер.¹⁵

Творча людина залишається нею в різних обставинах, навіть найбільш безнадійних. Отож і Феодосій Тимофійович знайшов можливість зустрітися зі споріденою душею і погомоніти про те, що обох тоді хвилювало.

Коли закінчився строк покарання, перед Камінським виникло питання, куди їхати, бо судова трійка при колегії ДПУ УСРР рішенням від 28 травня 1933 року заборонила йому проживати у 12 населених пунктах, серед яких був і Миколаїв.¹⁶

Довелося їхати до Запоріжжя, де він раніше працював у Дніпрогесівській археологічній експедиції і де залишилися його знайомі і друзі. Влаштувався працювати плановиком-економістом проектного відділу на Запоріжсталі.¹⁷ Але продовжував при першій нагоді займатися археологією. Тим більше, що директором музею на Дніпрогесі був давній знайомий Камінського і любитель старовини Микола Філянський (1873-1938 рр.). Він і залучив Камінського до археологічних досліджень на терені Запорізького краю. Крім того, Феодосій Тимофійович консультував працівників Запорізького краєзнавчого музею з питань археології. І теж брав участь у археологічних розкопках (на о. Хортиця та північно-східній околиці Запоріжжя).

Людина високоосвічена і різнобічно обдарована, Камінський навіть написав і видав навчальний посібник гри у шахи. На жаль, він досі не розшуканий.

Але вільне життя скінчилося дуже швидко. Через два роки, 7 серпня 1937 року, Феодосія Тимофійовича знову заарештували.¹⁸ На цей раз як учасника ворожої антирадянської контрреволюційної організації, якої взагалі не існувало. Тобто, і на цей раз звинувачення були надумані.

На жаль, справа 1937 року в архіві не збереглася, тому про цей період життя Ф.Т. Камінського можна судити з побічних свідчень, що вдалося виявити в справах інших засуджених.

Слідчі намагалися створити в Запоріжжі широкий контрреволюційний центр, на чолі якого буцім-то стояв директор Дніпробудівського музею Микола Філянський. І тому всі, хто так чи інакше мав з ним зв'язок, потрапляли в коло цієї "контрреволюційної організації".

Після відповідної обробки в катівні НКВС, нещасний Микола Філянський давав ті свідчення, які були потрібні слідчим, серед яких, до речі, був і сумно відомий своїми жорстокими тортурами слідчий Клібанов.

На допиті 1-2 листопада 1937 року він змусив Миколу Філянського підписати таке: "На початку 1935 року з Києва з безпосереднім завданням ...відносно контрреволюційної діяльності в Запоріжжя приїхала Мушкет Марія Степанівна, яку я прийняв ...на роботу в музей на посаду археолога"¹⁹. І далі: "До часу приїзду в Запоріжжя Мушкет я вже зв'язався з учасником СВУ Камінським Феодосієм Тимофійовичем, який щойно повернувся зі заслання ...Після декількох розмов із ним я переконався в тому, що він повністю зберіг свої контрреволюційні націоналістичні погляди і досі стоїть на позиціях боротьби проти радянської влади. Камінського я після цього залучив до контрреволюційної діяльності, створивши йому для видимості можливість працювати в Дніпробудівському музеї по археологічній лінії.

Разом з тим, при доборі робітників музею, я звернув увагу на комплекту-

вання штату з націоналістично настроєних осіб. В результаті чого в музей на роботу мною були прийняті націоналістично настроєні Михайлов, Кріпак, Бодянський, Надольський, Святовець”.²⁰

І далі, під диктовку слідчих, Микола Філянський зазначає: “Ми організували цілий ряд поїздок по берегах Дніпра..., які мали за мету нібито археологічні дослідження, але насправді були використані для активної націоналістичної пропаганди серед українського населення, яке залучалося до цих досліджень.

У цьому напрямку найбільш активно працювала Мушкет, виконуючи функції археолога. Крім наших спільних відряджень, Мушкет провела в 1935-1936 рр. кілька пішохідних обходів Запорізького району (по берегам Дніпра), а також поїздок в сусідні від Запоріжжя райони, де також вела націоналістичну пропаганду серед українського населення”.²¹

Сьогодні, з відстані часу, зрозуміло, що все це відверта маячня! Але за неї Філянській був розстріляний 12 січня 1938 року,²² а Камінський отримав десять років таборів.²³ В той час, як Марію Степанівну Мушкет навіть не заарештували²⁴, хоча є свідчення, що вона була вислана.²⁵

Як відомо, в 30-ті роки в зв'язку з будівництвом Дніпрогесу, Запоріжжя стало одним із археологічних центрів не тільки в Україні, а і всього Радянського Союзу.

На чолі Першої Дніпрогесівської експедиції (1927-1932 рр.), яка проводила дослідження території, що планувалася під затоплення, стояв видатний історик козаччини, академік Дмитро Яворницький, який залучив до її роботи десять найкращих археологів України. Серед них був і Феодосій Тимофійович Камінський.²⁶

Але новій владі не потрібні були наукові сили. І доля їх в основному така, як і Камінського. В справі Ф.Т. Камінського збереглася виписка з його записника, де наведені прізвища знайомих, про яких слідчий хотів мати від допитуваного якісь пояснення.

В цьому записнику, кожне прізвище — то ім'я в науці!

Микола Омелянович Макаренко (1877-1938 рр.) розстріляний. Видатний археолог, мистецтвознавець, краєзнавець, займався трипільською тематикою. Дослідив Маріупольський могильник.²⁷ Ціною свого життя зберіг Софію Київську.²⁸

Юхим Михайлів (1885-1935 рр.) художник, загинув на засланні. Символіст непересічного таланту.²⁹

Академік Сергій Олександрович Єфремов (1876-1938 рр.) — визначний український громадсько-політичний і державний діяч, літературний критик, історик літератури. Непримиренний противник більшовицького режиму.³⁰

Професор Михайло Федорович Болтенко (1888-1959 рр.) — доцент кафедри історії стародавнього світу Одеського державного університету ім. І.І. Мечнікова. Видатний вчений в галузі античної археології. Арештований в 1934 році, засуджений на п'ять років виправно-трудоих таборів. Після Другої світової війни працював в Одеському державному університеті.³¹

Петро Петрович Курінний (1894-1972 рр.) — археолог, вчений секретар Всеукраїнської археологічної комісії. В 1933 році був ув'язнений³². Під час окупації німецькими фашистами України керував музейними осередками. Виїхав з німцями в еміграцію, тому і залишився живим. За кордоном опублікував багато праць, найвідоміша — “Історія археологічного знання про Україну”, яка була перевидана в Україні вже в наш час.³³

Михайло Якович Рудинський (1887-1958 рр.) — широко відомий в Україні та за її межами як талановитий спеціаліст в галузі первісної археології, мистецтвознавства, видатний організатор науки, пам'яткоохоронець, музеєзнавець.³⁴ Доктор історичних наук, засновник Полтавського краєзнавчого музею, вчений секретар Інституту археології АН України, у 1956-1958 рр. зав. відділом первісної археології. Досліджував Мізинську стоянку, Кам'яну Могили та інш.³⁵ Арештований у 1934 році і у тому ж році висланий в Північний край на три роки. Тільки в 1944 повернувся на Україну.³⁶

Ірина Василівна Фабриціус — археолог Інституту археології АН УРСР, видала у 1951 році ґрунтовну наукову працю “Археологическая карта Причерноморья Украинской ССР”.³⁷

Борис Васильович Варнеке (1874-1944 рр.) — професор, досліджував історію античного театру і драматургії. Видав у 1929 році книгу “Античний театр”, яка і досі зберегла наукову цінність.³⁸ Навесні 1944 року заарештований органами НКДБ й 31 липня помер у лікарні київської в'язниці.³⁹

Іван Федорович Левицький (1896-1952 рр.) — археолог, спеціаліст у галузі палеоліту та доби бронзи в Україні.⁴⁰

Дмитро Іванович Багалій (1857-1932 рр.) — академік, історик, ректор Харківського університету в 1906-1910 рр. Був також директором Інституту історії української культури та інституту Тараса Шевченка. Автор багатьох ґрунтовних праць з української культури, які довгий час за радянської влади не перевидавалися.⁴¹

О. С. Федоровський (1885-1939 рр.) — український геолог, палеонтолог, археолог, професор Харківського університету, директор археологічного музею (1920-1930), учасник археологічної експедиції на Дніпрельстані.⁴²

Сергій Степанович Дложевський (1889-1930 рр.) — археолог, філолог-класик, дослідник історії Риму, грецької та римської культури. Директор Одеського історико-археологічного музею.⁴³

Софія Мефодіївна Терещенко (1887-1948 рр.) — художник, завідувача Звенигородським краєзнавчим музеєм. Зібрала великий матеріал, присвячений життю і творчості Т.Г.Шевченка. На жаль, через недбалість місцевої влади майже весь загублений. У 1929 році заарештована і була заслана до Казахстану. Повернулася додому тільки після війни.⁴⁴

Ось таке сузір'я видатних імен виявилось в записнику Камінського, ось з ким він працював, підтримував ділові стосунки і обмінювався думками.

А ще залишилися за межами записника найвидатніші дослідники Дніпро-

гесівської експедиції, очолюваної академіком Дмитром Івановичем Яворницьким, зокрема Аркадій Вікторович Добровольський (1885-1956 рр.). Під час Дніпробуду відкрив і дослідив середньостогівську культуру часів неоліту та енеоліту, культури бронзової доби на Дурній скелі.⁴⁵ Відомий також Петро Іванович Смолічев (1891- після 1955 р.) проводив розкопки на островах Хортиця, Таволжаний, Перун та на Кічкасі, організатор музею Дніпробуду⁴⁶ та Володимир Грінченко (1900-1948 рр.), який відкрив знаменитий Вознесенський скарб.⁴⁷

Усім їм радянська влада теж перешкодила, як і Камінському, повністю розвинути свої творчі здібності. Добровольський та Смолічев були вислані за межі України, а Грінченко потрапив у ГУЛАГ, там і загинув.

Ф. Т. Камінський відбув свій термін, 10 років, повністю і повернувся знову в Запоріжжя. Але на цьому його поневіряння не закінчилися. У 1949 році він був знову заарештований УМДБ Запорізької області і Особливою нарадою МДБ СРСР 26 жовтня 1949 року засуджений до заслання на поселення в Північноказахстанську область.⁴⁸

Після смерті Сталіна Феодосій Тимофійович подав скаргу на ім'я Голови Президії Верховної Ради СРСР, але йому відмовили і він залишився у засланні.⁴⁹

Та, мабуть, залишався він там не довго, бо вже у 1956 році був реабілітований.⁵⁰

Повернувся він в своє рідне місто Миколаїв, в батьківський дім №51 по вулиці Міщанській, звідки сумного для нього 1929 року почалися його поневіряння.⁵¹ Тоді документ на його арешт виписав уповноважений Миколаївського окрвдділу ДПУ на відоме прізвище Гітлер.⁵² Що ж виходить, були "свої" Гітлери і у радянській владі!

В справі збереглася фотокартка Феодосія Тимофійовича Камінського.⁵³ На нас дивиться розумна, інтелігентна людина з сумними очами. Скільки йому довелося пережити, один Бог знає. Пережив, вистояв і повернувся до батьківської оселі.

Та в лиху ніч 1978 року злодії залізли в будинок до вченого, зв'язали його і придушили подушками, і 90-літня стара людина задихнулася.⁵⁴

Так завершилось життя цієї непересічної особистості ...

Ще в кримінальній справі зберігалася копія вірша, який був вилучений, як написано на аркушу паперу, в арештованого Мюллера і присвячений Ф. Т. Камінському. Вірш невідомого автора передає почуття людини, яка вболіває за долю України, і, зрозуміла річ, не сподобався слідчим і тому був приєднаний до обіинувачувальної справи. Хто такий Мюллер, сьогодні встановити важко. Можливо, слідчі не точно написали прізвище арештованого.

Наводимо цей вірш з виправленням деяких очевидних помилок. Його запис свідчить про те, що навіть у найглухіші часи в Україні завжди були люди, які вболівали за її долю.

Присвячується вельми шановному кобзареві Д. Т. Камінському*

Була колись Україна,
Вміла добре жити.
Були діточки у неї
Щирі та правдиві.

І дивились всі на неї
Заздро та бурчливо.
Кожен хотів одірвати
Смачний шматок хліба.

Так зо всіх сторін, сердешну,
Скубли, обдирали.
І зосталася сердешна
Сирота без ласки.

Хто ж такі, що так
Безбожно обідрав матусю?
Свої діти, мов чужії,
Рвали її душу.

Подивіться ви на неї,-
Зараз що зосталось?
Сльози душать, як згадаєш
Сиріт та руїни.

Де ж ви, славнії орлята.
Де ви, окликніться!
Чом не йдете рятувати
Неньку свою рідну?

Вона ж, бідная, сердешна
Плаче та ридає.
Та вас, діточки рідненькі,
Молить і благає.

А ви, браття мої милі,
Довго не баріться.
Та за неньку свою рідну
Йдіть у поле биться.

10 квітня 1923 року

Є на цьому аркушику напис: “Из стихов арестованного Мюллера”.
Підпис нерозбірливий.

ДАЗО. — Фонд Р—5747. — Оп.3 — Справа 356. — Арк.100.

*Домашні звали вченого Дося, тому й присвята така: Д. Камінському.

Примітки

1. ДАЗО. Фонд Р—5747. — Оп. 3. — Спр. 356. — Арк. .16.
2. Там само. — Арк. 17зв — 18.
3. Там само. — Арк.18зв.
4. “Літературна Україна”. 14 квітня 2005 р.
5. ДАЗО. — Фонд Р—5747. — Оп.3. — Спр. 356. — Арк. 1.
6. Там само. — Арк. 135.
7. Там само. — Арк 91-91зв.
8. Там само. — Арк. 135
9. Там само.
10. Там само. — Арк. 135 зв.
11. Шаповал Ю.І, Пристайко В., Золотарьов Вадим, ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: Особи, факти документи. К., “Абрис”, 1997 р. — С. 460.
12. Скорятин В.И. Тайна гибели Владимира Маяковского. Новая версия трагических событий, основанная на последних находках в секретных архи-

вах. — М., “Звонница — МГ”: 1998 г., — С. 260. Катанян В.А. Маяковский, Хроника жизни и деятельности. Издание пятое, дополненное. М., “Советский писатель”, 1985 г. — С.399.

13. Расстрельные списки. Москва. 1937-1941. “Коммунарка”, Бутово, Книга памяти жертв политических репрессий, Москва, Общество “Мемориал”, Издательство “Звенья”: 2000 г. — С. 113.

14. Свідчення Т.І. Максим'юка.

15. Вера Фабианская, Арсеньевы — Одесский мартиролог. Данные о репрессированных Одессы и Одесской области за годы советской власти, том 2, Одесса, ОКФА, 1999 г., — С. 744.

16. ДАЗО. — Фонд Р—5747. — Оп.3. — Спр. 356. — Арк. 137/2.

17. Там само. — Спр. 9833. — Арк. 12-12зв.

18. Там само. — Спр. 356. — Арк. 142.

19. Там само. — Спр. 9832. — Арк. 56-57.

20. Там само. — Арк.58

21. Там само. — Арк. 59.

22. Там само. — Спр. 9833. — Арк. 24.

23. Там само. — Спр.356. — Арк.142.

24. Там само. — Спр.9832. — Арк.124.

25. Н.Д. Полонська-Василенко, Українська академія наук. Нарис історії, — К., “Наукова думка”: 1993 р., — С.172.

26. М.М. Шубравська, Д.І.Яворницький, Життя, фольклористично-етнографічна діяльність. — К., “Наукова думка”: 1972 р., — С.133.

27. Словник-довідник з археології. Редактор, укладач та керівник авторського колективу Н.О. Гаврилук, — К., “Наукова думка”: 1996 р., с. 397. (Далі — Словник-довідник)...

28. Білодід О.І., Про Макаренка М.О. — Археологія К 1989р., №1 С. 130-131.

29. Юхим Михайлів. Його життя і творчість, Нью-Йорк, Лондон, Париж, Торонто, 1988р., — С.13.

30. І.З. Підкова, Р.М Шуст. Довідник з історії України, том 1, — К., “Тенеза”: 1993 р., — С. — 195-196.

31. Репресоване краєзнавство (20-30 ті роки), — К., “Рідний край” 1991р. — С.147-152.

32. Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького, випуск 1, Дніпропетровськ, “Гамалія”: 1997 р., — С. 814.

33. Словник-довідник, — С. 397.

34. В.І.Граб, О.Б. Супруненко, Доля Михайла Рудинського — “Археологія”, — К., 1992р., № 4, — С.91.

35. Словник-довідник, — С. 398-399.

36. В.І. Граб, О.Б. Супруненко, Доля Михайла Рудинського — “Археологія” К.,1992 р., № 4, — С. 93,98.

37. Словник-довідник, — С. 408.

38. Українська літературна енциклопедія, том 1, — К., Головна редакція

УРЕ ім. М.П. Бажана, 1988р., — С.274.

39. Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького, випуск 1, — Дніпропетровськ, “Гамалія”: 1997 р., — С. 793.

40. Словник-довідник, — С.397.

41. Українська літературна енциклопедія, том 1, — К., Головна редакція УРЕ ім. М.П. Бажана, 1988р., С.106.

42. Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького, випуск 1, — Дніпропетровськ, “Гамалія”: 1997р., — С. 646.

43. Там само, — С. 801.

44. “Реабілітовані історією”, Черкаська область, Кн.3, Сміла, 2002 р., “Тясмин”: С. 388-390.

45. Словник-довідник, — С. 395.

46. Там само, — С. 399.

47. Т.К. Шевченко, Археологічна карта Запоріжжя — “Запорізька старовина”, вип. 2, — Запоріжжя, вид ВАТ “Мотор Січ”: 2002р., — С. 228.

48. ДАЗО. — Фонд Р—5747. — Оп. 3. — Спр. 356. — Арк.142.

49. Там само. — Арк. 138-140.

50. Там само. — Спр. 9833. — Арк 13.

51. Там само. — Спр. 356. — Арк.2.

52. Там само. — Арк 1.

53. Там само — Арк. 137/3.

54. Розповідь подружжя Е.А. Гансової та Т.І. Максим’юка.

П. П. РЕБРО

АНТИВЕСІЛЛЯ В МАЛИНІВЦІ

ДЕРКАЧ Олексій Ілліч

Народився 1895 р. в с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського району Запорізької області. Проживав у с. Санжарівка* (нині с. Полтавка) того ж району, де працював учителем місцевої школи. Обирався головою волосного виконкому.

14 вересня 1929 року Запорізьким окружним відділом ДПУ заарештований як один із керівників міфичної контрреволюційної організації "Селянський союз". Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 16 березня 1930 р. засуджений до висилки в Північний край строком до 3 років. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

Це було 77 років тому. Якраз О. Довженко закінчував зйомки свого знаменитого фільму "Земля", в якому один із героїв бідкається: "Розпадається наш древній хліборобський світ". Кінокомедії "Весілля в Малинівці" тоді, ясна річ, ще не було в природі, але Малинівка була, щоправда носила "дівоче прізвище" — Туркенівка. Саме тут доблесні чекісти, точніше "депеушники", вирішили влаштувати грандіозне антивесілля: "пошлюбити" заможних туркенівців, які чинили опір колективізації, із в'язницею, щоб незабаром підвести їх під "вишку" — аби не заважали партії і радянській владі будувати світле майбутнє.

... Тієї ночі (14 вересня 1929 року) в Туркенівці ніхто не спав, а собаки валували так, що їх, либонь, і в Гуляйполі було чути. Опівночі в село нагрянули "свати" в галіфе і з наганами. Оскільки "чорних воронів" не вистачало, велику групу найвідоміших туркенівців посадили на брички і під конвоем відвезли до райцентру. Так у камерах ДПУ опинилися "куркулі" — тобто заможні, метикуваті, хазяйновиті селяни-одноосібники, потомствені "гречкосії" Саливон Дмитро Филімонович, Павліяненко Федір Петрович, Сулименко Полікарп Валер'янович, Пасічник Зіновій Захарович, Піддубний Василь Семенович, Калюта Петро Артемович, Сулименко Никифор Валер'янович та Красюк Леонтій Прокопович.

Тоді ж були заарештовані і привезені з хутора Зелений Гай знатні хлібороби Шило Олексій Григорович та Полупан Каленик Васильович. Разом із ними до підвалів ДПУ було вкинуто медфельдшера с. Туркенівки Василева Олександра Семеновича і вчителя з сусіднього села Санжарівки Деркача Олексія Ілліча.

---

*В Указі Президії Верховної Ради УРСР від 10 червня 1946 року про перейменування населених пунктів село назване "Санжарівка".

Не дуже письменний, але злий і марнославний слідчий ДПУ Пандорін як один із "режисерів" цього антихліборобського шоу торжествував: оскільки туркенівці приятелювали, спілкувалися (наприклад, за чаркою) та ще й висловлювали мрію про селянську спілку, яка б захистила трудівника, була можливість "створити" ще одну "контрреволюційну організацію". Така справа матиме широкий розголос, про уповноваженого ДПУ Пандоріна заговорить вся область, а може, і вся країна. Про відзнаки і нагороди мріяли і шефи Пандоріна — начальник 3-го відділення ДПУ Мироновський та начальник окружного відділу ДПУ Александровський, які дали слідчому необмежені повноваження, а самі охоче підписували всі його меморандуми-звинувачення.

Запопадливий чекіст-служака разом зі своїми помічниками переколошматив усю Туркенівку. Досить сказати, що в нього на допитах, крім заарештованих, побувало ще 33 жителів цього села, причому — деякі викликалися на допити двічі, тричі, а то й більше раз. Секрет у тому, що слідчий з першого ж дня взяв за орієнтир "розстрільну" статтю, тому не шкодував ані сил, ані часу, аби зібрати вагомий, сучасною мовою кажучи, компромат і, таким чином, приперти вільнодумних "землепашцев" (так у справі) до стінки. А втім, який компромат? Все селянство, яке держава з допомогою різних продрозверсток, "самообкладань", планів до двору, податків, позик обдирало, як липку, стогнало і, ясна річ, не мовчало. Можна було склепати контрреволюційну організацію від Заходу до Сходу, але, по-перше, нема такої буцегарні, яка б умістила всю цю "контру", а по-друге — хто ж тоді годуватиме державу?

І ось перед нами кримінальна справа, яка колись мала номер 144. На її обкладинці можна було б написати ім'я автора Пандоріна, але тоді, мабуть, образяться його наставники і натхненники не лише з окружного відділу ДПУ, але й з Москви, з Кремля, які загорілися маячнею — ідеєю знищення найзаможніших господарів землі ("ліквідувати куркульство як клас" — звелів вождь).

Перше, що впадає в око при знайомстві зі справою туркенівців, — відсутність ордерів на арешт (а відтак — і санкцій прокурора). Найімовірніше, їх і не було: хліборобів - "контрреволюціонерів" брали за списком. Хто той список склав? Це міг бути голова сільради (нам його прізвище відоме, але не будемо називати, аби мимовільно не кинути тінь на його нащадків, які, звичайно, ні в чому не винні). Цьому бездумному виконавцю урядово-партійних команд земляки добряче насолили, то ж була нагода поквитатися. У довідках, так званих звірках на заарештованих він звинувачував і оголошував вирокі: "вороже настроєний", "потребує ізоляції" і т. д. Ось, наприклад, його характеристика на уродженця Туркенівки Деркача О. І. (нагадуємо, що він працює вчителем у Санжарівці): "Відношення до радвлади вороже. Ініціатор вкупі з Шилом та Полупаном організації крестьянського союзу".¹ Чим не присуд?

Проте автором списку "ворогів народу" міг бути і сам керівник операції з приборкання непокірних туркенівців уповноважений ДПУ Пандорін: у нього на руках були численні "сигнали" добровольця-стукача П. (деякі з них підшиті у справі).

Як відомо, в сім'ї не без виродка. Так і в будь-якому селі: обов'язково знай-

деться людина підозрілива, заздрісна, злобна, жовчна. В "павлико-морозовську" епоху, коли доносителство вважалося доблестю і героїзмом, такі люди не були рідкістю. Вищезгаданий донощик П., залучений до слідства як свідок, охоче розповідав: "Для мене ясна роль і діяльність групи куркулів, що намагалася створити Селянську спілку і яка до деякої міри існувала... Звернула ця кумпанія (так у протоколі — П. Р.) на себе увагу тим, що дуже часто випивала вкупі (а це була маскіровка)".² Аби відвести від себе підозру цей "свідок", який іноді контактував з туркенівськими "контрреволюціонерами", заявив: "Метою моєю було не виступати проти цієї організації, а виявити її й передати матеріали куди слід. Я вважаю, що ця організація є контрреволюційною і з нею треба боротися іншими методами. Про їх роботу в свій час повідомлялося куди слід".³

Отже, Пандорін — плагіатор. Спершу "контрреволюційна організація" туркенівців виникла у хворобливій уяві його донощика П. Йому, либонь, заїло, що є люди, які живуть нормальним життям — дружать, спілкуються, збираються за святковим столом, а головне — у них немає страху. Пандоріну та його компанії залишилося приробити до ідеї стукача "ноги" і, так би мовити, пожинати плоди.

Улов ДПУ цього разу був настільки вагомим, що чекістам було ліньки щоразу перераховувати прізвища арештантів, і вони відбувалися формулою "и др." Ось, для прикладу, титульна сторінка справи № 144: "По обвин. Деркача Алексея Ильича, Шило Алексея Григорьевича, Сулименко Никифора Валерьяновича, Поддубного Василия, Калюты Петра, Кразюка (насправді Красюка — П. Р.) Леонтия, Полупана Каленика и др. по ст. 54¹⁰, 54¹¹."

А ось і творчість грізного запорізького "свата" — постанова про початок слідства над групою "антирадянщиків" із Туркенівки (дослівно):

"гор. Запорожье 1929 года сентября 14 дня уполномоченный 3-го отделения Запорожского окр. отдела ГПУ УССР Пандорин, рассмотрев материалы о преступной деятельности гр. гр. Васильева А., Пасичника З., Деркача А., Саливона, Красюка М. (треба "Л" — П. Р.), Поддубного Р. (треба "В" — П. Р.) и др. выразившиеся в том, что они с целью срыва проводимых Соввластью мероприятий и кампаний на селе — организовали группу, которая на протяжении последних лет систематически вела агитацию против всех проводившихся и проводимых в настоящее время мероприятий и кампаний Соввласти, устраивая при этом свои совещания, на которых обсуждались вопросы, связанные с ведением этой агитации, что члены этой группы призывали население не выполнять мероприятий Соввласти, в частности не вывозить хлеб для продажи и пр., что с целью организации сопротивления проводимым Соввластью мероприятиям предлагали крестьянам и призывали их к организации крестьянского союза и усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст. ст. 54¹¹ УК и что согласно п. ст. 88 УПК есть достаточно оснований для возбуждения уголовного дела, а потому на основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК постановил: настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие по признакам преступлений, предусмотренных ст. ст. 54¹¹ УК".⁴

"Согласен" — під постановою підписався начальник 3-го відділення Петров (потім його змінить Мироновський). "Утверждаю" — розмашисто підписався начальник Запорізького окружного відділу ДПУ Александровський.

І почалися допити. Звичайно, туркенівці своєї вини не визнали — відповідали, що ніякої агітації не вели, ніякої організації не створювали, політикою не займалися, а якщо іноді й збирались в когось, то тільки для того, щоб "провести час". Але Пандоріну допомогли деякі свідки: налякані револьвером, яким він розмахував, і грізними попередженнями, що поміняються місцями з заарештованими, вони пригадували все, що колись чули від них. А наговорили туркенівські "куркулі" чималенько, бо як люди заможні, незалежні, вільнолюбні зустрічали деякі заходи радвледи без ентузіазму і не боялися про це сказати публічно. Та й чого, власне, боятися? Влада нібито робітничо-селянська, а з хлібороба держава дере сім шкур. У робітників семигодинний робочий день і є вихідні, а в селянина — жодного вихідного на рік. У робітників є профспілка, яка захищає їхні інтереси, а за селянина нема кому заступитися. Так чия ж це влада?

Ні, свідки нічого не вгадували, не обмовляли своїх горопашних односельців, але частенько "пригадували" саме те, що хотів почути від них Пандорін. Цілком можливо, що вони й не усвідомлювали всю серйозність ситуації і не розуміли, що таким чином "топлять" своїх земляків. Звісно, слідчий їх "тягнув за язика", але хіба треба багато сміливості, щоб відповісти "не чув", "не бачив", "не знаю"?

Особливо допоміг ДПУ свідок Федот Ж. (у справі є його прізвище). Кинутий на кілька днів за ґрати, він написав "свідчення" на десятки сторінок. Читajući їх, так і хочеться вигукнути: "Схаменись, чоловіче! Що ти робиш? Побійся Бога!" Не побоявся, бо, певно, був переконаний, що існували дві групи "крестсоюза" — група Харченка (репресований у 1927 році) і група Деркача. Під впливом Харченка, Шила, Деркача у Туркенівці і середняк, і бідняк почали мріяти про селянську спілку. Про Олексія Деркача той же свідок Федот Ж. пише, що він у 19-му році переховувався від Махна і служив у Червоній Армії (здається, це добре — за радянськими мірками?), і тут же ні з того ні з сього заявляє: "За переконаннями дружина Махна була націоналістською-петлюрівкою". Можливо, це й так, але при чому тут Деркач? Хіба він пив чарку на весіллі "батька"? Тим часом Пандорін переносить це "свідчення" до обвинувального висновку і навіть не помічає, що воно звучить сміховинно.⁵ Аби догодити "оперу" свідок згадує бозна-колишнє: у 21-му році, коли проходилася продрозверстка, Деркач як член волревкому захищав селян, казав, що у нас немає стільки продуктів, а коли вони (представники продорганів) поїхали, хвалився: "Відбрехався!"

Якщо вірити протоколам, особливо активно перемивав кісточки О. Деркачу свідок Охтись К. В обвинувальному висновку його "показання" викладаються в такій інтерпретації (дослівно): "Деркача Алексея Ильича я знаю с 21 года, когда он был председателем Туркеновского волисполкома. Будучи пред. волисполкома он проявил себя как взяточник и как прижимавший бедноту и

облегчавший кулачество. В Санжаровке он проявил себя как антисоветский тип. Это видно из его проявлений, из его отношения к проводимым на селе кампаниям... Его заявления и суть бесед с крестьянами сводятся к тому, что социализм — напрасная мечта: любой член партии, оставшись без службы, перестал бы быть партийцем и стал бы против всех мероприятий. В частности, в разговорах о культуре он говорил: "Если бы эта масса была культурна, то вы не удержались бы". Это он говорил лично мне. Он также говорил: "Соввласть держится лишь потому, что селянство темно и переносит тяжести на своих плечах, не зная, где выход". Повседневными его заявлениями являются: крестьянство по сравнению с рабочими находится в худших условиях. Рабочий своего добился, а крестьянину живется еще хуже, чем в старое время... По вопросу хлебозаготовок, о займах он говорил: "Теперь рабочие едят хлеб, а крестьяне кукурузу и ячмень..." В отношении коллективизации он говорил: "Через коллективы мы не можем поднять свой край, потому что тот, кто не умеет работать — работать не будет, и на него должен будет работать тот, кто хорошо работает сейчас... Если бы мы дали свободу зажиточным, практикам этого дела, то они сумели бы поднять с/хозяйство..."⁶

Свідок Олександр С. додає й свою ложку дьогтю: "Не пам'ятаю в присутності кого, але Деркач Олексій говорив групі селян: "Кажуть, що Україна живе автономно. Нічого подібного. Нам диктує безпосередньо Москва. Вона всі багатства викачує... Петербург побудований на кістках запорожців. Так і тепер на мозолях і костях українського народу будується добробут більшовиків."⁷

Є в кримінальній справі і такі "показання" свідків: "Деркач зустрічався інколи з Шилом Дем'яном коло двору школи і довго з ним розмовляв. Про що — невідомо..." Розуміючи, що цього мало, свідок ні сіло ні впало заявляє: "Деркач лишився з поглядами есера" (Яків Ш.).

Які з цих "показань" справді належать свідкам, а які вигадані "опером" чи взяті ним із так званих агентурних повідомлень (донесень "сексотів"), а потім під примусом підписані свідками, — невідомо. Про це, як кажуть, папір мовчить. А кричить-волає папір про інше: Пандоріна і його шефів заворожує і манить "перша категорія" (розстріл). Їм будь-що хочеться найсуворіше покарати ненависних "куркулів", які уявили себе господарями землі і неохоче виконують наймудріші вказівки "згори", тобто кидають виклик самій владі.

Як бачимо, в обвинувальному висновку найбільше дісталось Харченку і О. Деркачу. З Харченком усе ясно (він уже репресований і, очевидно, розстріляний), але при чому тут Деркач — учитель із сусіднього села та ще й "неимущий", як сказано в цьому ж документі? Як він, взагалі, потрапив до цієї компанії "мироїдів"?

Річ у тому, що Олексій Деркач був родом із Туркенівки, виходець із селян, глибоко переймався їхніми клопатами, прагнув полегшити долю хлібороба. Головне ж, як сказано в обвинувальному висновку, він "имел большое влияние на крестьян" (а який вчитель його не має?). Пандоріну і К° він потрібний був для того, щоб "очолити" неіснуючу групу "контрреволюціонерів", адже

був громадськи активною людиною, не терпів несправедливості, активно виступав проти свавілля державних і партійних чиновників, коротше кажучи, не тримав язика за зубами. Крім того, всі учасники "групи" мали, як пише Пандорін, "нисшее образование", а в Деркача була середня освіта — чим не ідейний керівник "контрреволюційної організації"? Саме таким його й "малює" в своїх паперах уповноважений ДПУ (і це при тому, що майже всі свідки, ніби змовившись, твердили на допитах, що Деркач до групи не належав і своєї групи не створював).

У ході слідства "організація", нашвидкуруч зліплена Пандоріним, розсипалася, зменшувалася: матеріали П. Сулименка і З. Пасічника були виділені в окрему справу, Д. Саливону, Ф. Павліяненку та О. Василеву арешт було замінено на підписку про невийзд. У розпорядженні грізного уповноваженого ДПУ залишилася "сімка сміливих": Олексій Деркач, Олексій Шило, Петро Калюта, Каленик Полупан, Леонтій Красюк, Никифор Сулименко і Василь Піддубний. Серед них по-справжньому заможним (у ті часи слово "заможний" було майже синонімом слів "ворог народу") був хіба що В. Піддубний ("происходит из крестьян-кулаков" — мовиться у справі). Л. Красюк був власником млина-вітряка і, мабуть, теж належав до "експлуататорів". Що ж до О. Шила, П. Калюти, К. Полупана та Н. Сулименка, то вони були селянами-середняками, а О. Деркач, як уже було сказано, зовсім "неимущий". Та це вже для Пандоріна не мало ніякого значення. За кілька місяців туркенівці йому набридли (особливо його дратувало те, що їхню мову весь час доводилося перекладати на "общепонятный язык") і він поспішав здихатися їх, тим паче, що начальство підганяло (справ було невпрогорт).

І ось бундючний "опер" диктує друкарці: "На основании изложенного обвиняются..."

Обвинувачення, пред'явлені "злочинцям" із села Туркенівки, стандартні — "вел систематическую агитацию против проводимых кампаний и отдельных мероприятий Соввласти", "состоял в группе, которая на своих совещаниях обсуждала вопросы борьбы с проводимыми кампаниями", "призывал крестьян к организации крестьянского союза" (з таким формулюванням на той час вже було репресовано тисячі громадян Союзу).

Обвинувачення стандартні, але покарання для туркенівців "депеушники" визначали різні (одному Господу Богу відомо, чим вони керувалися при цьому). Передаючи справу для слухання в "трійці" ДПУ УСРР, вони вимагали (дослівно): "В отношении обвиняемых: ДЕРКАЧА Алексея Ильича, ШИЛО Алексея Григорьевича, ПОДДУБНОГО Василия Семеновича — ПРИМЕНИТЬ ВЫСШУЮ МЕРУ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ — РАССТРЕЛ.

ПОЛУПАНА Каленика Васильевича, КРАСЮКА Леонтия Прокофьевича — ЗАКЛЮЧИТЬ В КОНЦЛАГЕРЬ СРОКОМ НА 10 ЛЕТ КАЖДОГО.

СУЛИМЕНКО Никифора Валерьяновича, КАЛЮТУ Петра Артемовича — ЗАКЛЮЧИТЬ В КОНЦЛАГЕРЬ СРОКОМ НА ПЯТЬ ЛЕТ КАЖДОГО".⁸⁾

"Трійка", як правило, "ворогів народу" не жалувала і пропозиції слідчих

бездумно затверджувала, але цього разу сталося неймовірне (втрутився Бог?): вирок туркенівцям було значно пом'якшено.

Можна тільки уявити, яке розчарування пережили Пандорін і його шефи. Ще б пак! Майже півроку роботи — котові під хвіст! Прощайте, нагороди і премії! Але що сталося? Справа дута і шита білими нитками? Але таких виходять із надр ДПУ сотні, тисячі — і "трійка" їх охоче затверджує...

Цього разу у витягу з протоколу Особливої наради при колегії ДПУ УСРР від 16 березня 1930 р. мовилося (дослівно):

"Слушали: Дело № 144 Запорожск. окротдела ГПУ по обв. гр. гр. Калюты Петра Артемовича и др. в колич. 6-ти чел. по ст. ст. 54¹⁰ и 54¹¹ УК УССР.

Постановили: 1. КАЛЮТУ Петра Артемовича заключить в концлагерь сроком на ТРИ года, считая срок с 14/IX — 29 г.

2. ПОДДУБНОГО Василия Семеновича 3. ШИЛО Алексея Григорьевича

4. ПОЛУПАНА Каленика Васильевича 5. ДЕРКАЧА Алексея Ильича, — выслать через ППО ГПУ в Северный край сроком на ТРИ года, считая срок с 14/IX — 29 г.

6. СУЛИМЕНКО Никифора Валерьяновича и КРАСЮКА Леонтия Прокофьевича — из-под стражи ОСВОБОДИТЬ и дело в отношении их прекратить. Дело сдать в архив".⁹

Выписка из протокола № 80/410		ф. № 10-у
Особого Совещания при Коллегии ГПУ УССР от „ 16/Ш-30г. „		19 ____ года.
С Л У Ш А Л И:	П О С Т А Н О В И Л И:	
Дело № 144 Запорожского Окротдела ГПУ по обв. гр. гр. КАЛЮТЫ Петра Артемовича и др. в колич. 6-ти чел. по ст. ст. 54-10 и 54-11 УК УССР.	1. КАЛЮТУ Петра Артемовича - заключить в концлагерь сроком на ТРИ года, считая срок с 14/IX-29г. 2. ПОДДУБНОГО Василия Семеновича, 3. ШИЛО Алексея Григорьевича, 4. ПОЛУПАНА Каленика Васильевича, 5. ДЕРКАЧА Алексея Ильича, - выслать через ППО ГПУ в Северный край сроком на ТРИ года, считая срок с 14/IX-29г. 6. СУЛИМЕНКО Никифора Валерьяновича и КРАСЮКА Леонтия Прокофьевича - из-под стражи ОСВОБОДИТЬ и дело в отношении их прекратить. Дело сдать в архив.	
Верно: Секретарь Особого Совещания при Коллегии ГПУ УССР		57717 12/14-30г.

Витяг з протоколу Особливої наради при колегії ДПУ УСРР у справі О. І. Деркача та інших гуляйпільців.

Щастя санжарівського вчителя Олексія Деркача та його земляків у тому, що це "антивесілля" в Туркенівці відбувалося в 1929-1930 роках, тобто тоді, коли диявольська репресивна машина в СРСР лише набирала розгону і не за кожне необережне слово людей розстрілювали. На перший погляд три роки висилки в Північний край, на які засудили героя нашої розповіді, — не найтяжче покарання. Та, як свідчать документи, мало кому з "ворогів народу" вдавалося вижити в краю "білих ведмедів" і повернутися до рідної домівки. Загубилися в глибоких снігах Росії й сліди О. Деркача — людини непересічної, яскравої, мужньої.

Коли автор цих рядків нещодавно спробував щось дізнатися про долю вчителя від його земляків, з районного краєзнавчого музею надійшла невтішна відповідь: "Ми перевірили дані по с. Полтавці (Санжарівка), Малинівці (Туркенівка) та по с. Темирівці — на жаль, відомостей немає, і старожили не пам'ятають Деркача Олексія Іллча..."

Таких "забутих", нещадно викреслених із життя людей було в СРСР тисячі, мільйони.

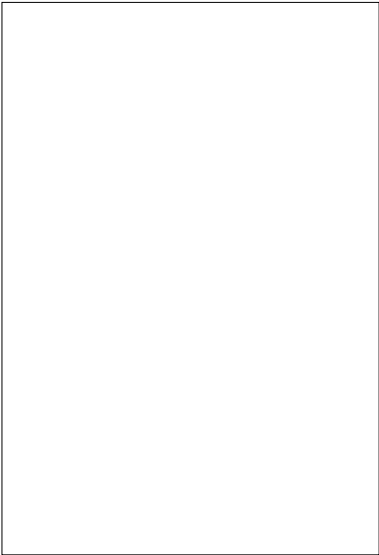
Примітки

1. Державний архів Запорізької області (ДАЗО). Фонд Р — 5747. — Оп. 3, Спр. 2077, — арк. 176
2. ДАЗО. — Фонд — 5747. — Оп. 3 — Спр. 2077, — Арк. 135.
3. Там само. — Арк. 136
4. Там само. — Арк. 1
5. Там само. — Арк. 164
6. Там само. — Арк. 165-166
7. Там само. — Арк. 23
8. Там само. — Арк. 168-169
9. Там само. — Арк. 177

І.Я. НАУМЕНКО

СУДИЛИ ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Анастасія Петрівна ФОНЯК

Народилася 25 жовтня 1905 року в селі Копані-Другі (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського району Запорізької області в сім'ї бідних селян. З 10 років пасла громадську череду, з 15-ти працювала наймичкою у заможних селян. З 1929 року — колгоспниця колгоспу “Маяк” у селі Копані, працювала свинаркою. Учасниця Всесоюзної наради передовиків сільського господарства в 1936 році, нагороджена орденом “Знак Пошани”. 26 червня 1938 року обрана депутатом Верховної Ради УРСР першого скликання від Оріхівського виборчого округу.

31 грудня 1943 року заарештована Оріхівським райвідділом НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1944 року засуджена до п'яти років виправно-трудових таборів. Звільнена в 1949 році. Реабілітована Запорізьким обласним судом 5 листопада 1984 року.

Після звільнення працювала свинаркою і на різних роботах в колгоспі ім. Ватуріна (с. Ясна Поляна).

Померла А.П.Фоняк 14 травня 1988 року і похована у селі Ясна Поляна Оріхівського району.

...В буремному 1905-му, коли чи не вперше в історії Російської імперії захитався царський трон, а революційні події стали своєрідною генеральною репетицією інших, що справді перевернуть світ, саме тоді в сім'ї Петра і Параски Фоняків народилася друга дитина. Приймаючи немовля від породіллі, баба-повитуха скаже батькам: “На радість, на щастя послав Бог вам Настю”. При хрещенні у церкві священник дав дівчинці ім'я Анастасія. Та ні в сім'ї, ні в селі ніхто не називав її повним іменем, а просто Настя та Настя.

Як і більшість селянських дітей у селі Копані, дівчинка зростала в нестатках. З десяти років вона пасла громадську череду за кухоль молока та шматок хліба.¹ Допомагала матері доглядати менших сестричок Ганнусю та Марійку і найменшого Федька. Революція 1917-го мало що змінила в житті сім'ї Фоняків: як були найбіднішими в селі, так і залишилися. А після смерті Петра Фоняка у 1919 році жити стало ще сутужніше. Аби якось допомогти матері та й самій прохарчуватися п'ятнадцятирічна Настя іде в найми до за-

можних селян Богославських.² З початком колективізації і боротьби з куркулем як класовим ворогом сім'ю Богославських виселили із села, а майно і подвір'я забрали до новоствореного колгоспу. А вдова Параска Фояк разом з п'ятьма дітьми вступила до колгоспу “Маяк”,³ бо виділену “на душі” землю обробляти було нічим. Та виявилось, що в колгоспі було не краще, а навіть гірше. Працювали за трудовні, або як їх називали, палички. Ця форма оплати праці на селі в ті часи дістала в народі влучно-саркастичну оцінку: “Сидить баба на рядні і рахує трудовні: “Трудодень, трудовень, дайте хліба хоч на день!” Та хліб у колгоспі забирали для потреб міста і поставок за кордон для оплати устаткування промислових підприємств. Колгоспникам видавали таку мізерну кількість зерна, що прирікало їх на голодне існування. У 1930-1931 роках на один трудовень видали 300 грамів зерна, а в деяких — 100 грамів або й зовсім нічого.⁴ Колгосп “Маяк” у Копанях не був винятком на Оріхівщині. Розбивалися мрії селян про краще життя у колгоспі навіть тих бідняків, які вступили туди добровільно. Однак назад вороття вже не було. Влада суворо розправлялася з тими, хто не вступав до колгоспу чи виходив з нього і вимагав повернути його наділ, реманент, худобу. Таких оголошували куркулями та підкуркульниками. У 1931 році органи ДПУ вислали на Північ Росії сім'ю Богославських з Отришок⁵, братів Свирида і Трохима Котів з Копанів,⁶ їхнього брата Федора, що жив у сусідньому районі в селі Листівка.⁷ Вислали сім'ю Сидора Ями⁸ з Новояковлівки та багатьох інших.

“Добровільно-примусова колективізація” (в 1932 році майже 70 відсотків українських селян уже були колгоспниками) разом з розкуркулюванням та депортацією на Північ і до Казахстану заможних раніше селян стали причиною голоду в 1931-1932 роках і наступного голодомору, штучно створеного партійним і державним керівництвом СРСР і УРСР. Для Оріхівського району це стало справжньою трагедією.

За безпосередньою вказівкою Сталіна все керівництво Оріхівського району, яке намагалося в передбаченні голоду залишити в колгоспах бодай зерно для посіву та харчування колгоспників, було засуджено.⁹ Рештки харчів забирали у хатах колгоспників. На Оріхівщині, як і по всій Україні, розпочався голодомор.

Збереглися свідчення оріхівців про той жах, що запанував у селах в 1932-1933 роках. В родині Рясних “...менша Катя ще продовжувала вищипувати волокно з ковдри, на якій лежала, і жувала. Ліза скляними очима дивилася на двері і сама — як скло. Мати їхня глухо стогнала...” (село Білогір'я).¹⁰ “Того страшного періоду в колгоспі “Сигнал”, що в селі Омельник, повністю вимерла сім'я Білоусів — Павло, Катерина, Параска, Яків, Омелян, Стефан... їх навіть не ховали на кладовищі, а пририли біля хати в попіл, а собаки відрили трупи і тягали пустирями... Померли з голоду Іван Мохнарило, Харитина і Анастасія Коляда. Сергій Мохнарило і його трійко діток, яких не взяли в колгоспні ясла, бо колись його батько мав млин-вітряк... Померли з голоду брати Сиротенки Іван, Мефодій і Петро. За жменю колосків був засуджений Захар Білогуб, який помер у тюрмі...”¹¹

Статистичних даних про втрати від голодомору на Оріхівщині, як і в цілому по Україні, немає. Сучасні дослідники вважають, що тоді помер кожен п'ятий житель республіки.¹² А найбільше їх саме в хлібосіючих областях, зо-

крема в Дніпропетровській, куди входив і Оріхівський район, та в ряді південних областей.

Сім'я Фоняків чудом вижила, хоча всі ходили пухлими. Вижила, можливо, завдяки Насті, яка працювала на свинофермі і могла щось урвати із раціону тварин, аби принести голодній матері та меншим сестрам і братові. Вони змушені були “пастися” на лободі, ловити ховрахів та горобців, як і їхні ровесники.

Наступні 1934 і 1935 роки принесли полегшення колгоспникам “Маяка”. Настю Фоняк за сумлінну працю на свинофермі і збереження молодняка правління колгоспу відзначило: як премію їй видали корову з телям, а на зборах представник райвиконкому вручив їй грамоту.¹³ Це був той перший пряник, яким влада почала задобрювати таких, як вона, сумлінних трудівниць.

Переживши лихоліття двох голодоморів у 20-х і 30-их роках, Настя, як зазначали її односельчани, за своїм характером була покірливою, неговіркою і навіть боязкою. Працюючи вдень і вночі на колгоспній свинофермі, вона наче стала живою ілюстрацією до відомого тоді гасла “Жінка у колгоспі — велика сила”. Так, руками простих колгоспників, зокрема жінок, господарства економічно міцніли. Однією з перших стахановок на Оріхівщині стала й Настя. За високі показники (одержала по 24 поросят від кожної свиноматки закріпленої групи) її послали в Москву на Всесоюзну нараду працівників сільського господарства, де “всесоюзний староста” М. І. Калінін вручив орден “Знак Пошани”,¹⁴ прикріпивши його до новенького піджака. Ця подія в 1936 році була неабиякою для оріхівців, серед яких небагато удостоїлось урядових нагород. Та й для області це стало помітною подією.

Наступний, 1937-ий рік, для оріхівців, як і для всіх жителів Дніпропетровщини і всієї України, пам'ятний масовими репресіями. Органи НКВС арештовували, судили на тривалі строки ув'язнення і розстрілювали десятками і сотнями безневинних людей, навіть рядових колгоспників і робітників, фабрикуючи кримінальні справи як на учасників вигаданих контрреволюційних угруповань. Тоді на десять років концтаборів ув'язнили братів Бориса і Семена Петрових — рядових членів колгоспу імені Кірова,¹⁵ моториста Петра Сергієнка і тесляра Євдокима Пучка з Оріхова.¹⁶ Євтихія Демченка чи просто дядька Явтуха, як називали його в Новотроїцькому, і Кирила Яланського з Новоселівки — розстріляли.¹⁷ Кожен день приносив жахливі звістки: вночі забрали одного, другого, третього...

Для замаскування жорстокостей репресій тоталітарного режиму більшовицька партія і радянська влада вдалися до ширми позірної демократизації. Конституція СРСР, прийнята в 1936 році, названа Сталінською і найдемократичнішою конституцією в світі. В період найбільшого розгулу масових репресій в 1937-1938 роках відбулися вибори до Верховної Ради СРСР і союзних республік. На виборчому окрузі, куди входила й Оріхівщина, в 1937 році до Верховної Ради Союзу РСР був обраний перший секретар Оріхівського райкому партії І. О. Циплухін.

День виборів до Верховної Ради УРСР було призначено на 26 червня 1938 року.¹⁸ Розгорнулася широка агітаційно-масова передвиборна кампанія, якою керувала партія більшовиків. Пленум ЦК КП(б)У зобов'язав кожен райком

партії керувати всією виборчою кампанією, поклав відповідальність за її проведення на всі місцеві партійні організації. Виступаючи перед агітаторами Дніпропетровщини, С. Б. Задіонченко, який змінив на посаді першого секретаря обкому заарештованого і розстріляного М. М. Хатаєвича, зазначав, що більшовицька агітація повинна привести “до реальної політичної свідомості всіх трудящих, стопроцентної участі виборців у виборах, перемоги блоку комуністів і безпартійних, до ще більшого згуртування трудящих Дніпропетровської області навколо партії Леніна-Сталіна, навколо великого вождя народів — нашого рідного товариша Сталіна”.¹⁹

На Дніпропетровщину прибув і “всеукраїнський староста”, голова ЦВК УРСР Г.І.Петровський, помилуваний Сталіним від розправи, яку вже здійснив над так званою “ленінською гвардією”. Петровський теж закликав дніпропетровців “по-більшовицькому готуватися до виборчої кампанії”. Підкресливши, що як і на попередніх виборах, партія виступає в блоці з безпартійними і можна висувати кандидатами в депутати й безпартійних рядових трудівників, він навів такий приклад: “Недавно на Сесії ЦВК України виступила колгоспниця — член ЦВК УРСР тов. Всеволжська Одарка. Під час її промови на сесії були присутні академік Богомолець і професор Губергріц. Вони потім мені говорили, що вона — ця проста колгоспниця, бувша батрачка, ледве до сліз не пройняла. А говорила вона просто, простими яскравими словами висловлювала думки мільйонів людей нашої соціалістичної батьківщини...”.²⁰

За відповідною партійною вказівкою-рознарядкою Оріхівському райкому, де перший секретар уже обраний депутатом Верховної Ради СРСР, було доручено висунути кандидатом в депутати Верховної Ради республіки просту колгоспницю. Вибір випав на безпартійну Настю Фоняк. Її кандидатура відповідала усім вимогам — вона з потомственої бідняцької см’ї, колишня батрачка (наймичка у куркулів), сумлінна колгоспниця, свинарка, нагороджена орденом — чим не депутатка?!

Щоправда, неписьменна, але ж можна навчити, і райком партії доручає парторганізації колгоспу “Маяк” і сільраді організувати навчання. За таким дорученням вчителька російської мови місцевої школи А. Я. Присич навчила кандидата умінню читати і ставити свій підпис. Агітатори, комуністи й комсомольці, виконуючи вказівки парткомів районів, що входили до Оріхівського виборчого округу, провели передвиборну кампанію з широким розмахом. Водночас з роз’ясненням Положення про вибори, розповідали просту біографію кандпдата, наголошуючи, що в нашій країні реально, а не тільки в кінофільмі “Член правительства”, проста трудівниця може керувати державою. На районних партійних зборах промовці запевнили, що “...раз проти Циплухіна ніхто проти не голосував, то не буде ніхто голосувати проти тов. Фоняк, яку ми зараз висунули кандидатом до Верховної Ради УРСР”.²¹

Так, 26 червня 1938 року стало знаменним для Анастасії Петрівни. Як і раніше, вона продовжувала працювати на свинофермі разом з Ганною Фокіною, Катериною Корнієнко, Вірою Роботою і Раїсою Лизунок. Щоправда, во-

на вже вважалася бригадиром свиноферми, хоча й мала свою групу тварин, за якими доглядала, як і раніше. А коли їздила на сесії Верховної Ради, її групу доглядали по черзі.

Райком доручив парторганізації колгоспу підготувати Настю Фоняк до прийому в партію і вже в тому ж, 1938-му році її прийняли в кандидати, а через два неповних роки — у травні 1940-го райком затвердив рішення парторганізації колгоспу про прийом А.П. Фоняк у “дійсні члени партії” за тодішнім формулюванням.²² Чи була вона комуністом за переконанням, або активним борцем за реалізацію партійних настанов? Вчителька А.Я. Присич, яка вчила Настю азбуці, свідчила пізніше: “Навчання їй давалося з трудом і вона так і залишилась малограмотною. Активності вона також особливої не виявляла, але працювала дуже добре. От за цю чудову працю люди й обрали її депутатом...”²³ А парторганізація, члени якої теж були малограмотними, про що свідчать їхні рекомендації, прийняла в партію.

Коли в червні 1939-го минув рік після обрання А.П.Фоняк депутатом Верховної Ради УРСР, їй практично нічого було сказати про свою депутатську діяльність. Кореспондент районної газети, якому доручили написати статтю за її підписом, спромігся дізнатися, що вона отримала два листи від червоноармійців-земляків про допомогу їхнім сім'ям, про те, що їй допомагає І.О.Циплухін і що вона листується із своєю знайомою по Верховній Раді “тов. Сосницькою”. Є ще згадка, що в селі Копані споруджено пам'ятник Леніну і будується приміщення середньої школи. Звіт її закінчувався закликком до стахановців, комбайнерів, трактористів зібрати врожай зернових швидко і якісно.

Це був випробуваний метод райкому партії і його секретаря І.О.Циплухіна залучення орденоносців-стахановців до агітаційно-пропагандистської роботи. Так на районному зльоті стахановців, а було зібрано майже 500 чоловік, як зазначено в газетному звіті, серед промов ланкової Т.Ремиги і тракториста Г.Сушка вміщено й виступ Насті Фоняк, що закінчувався закликком “Зробимо наш район передовим в області!”²⁵ Секретар райкому партії Іван Олександрович Циплухін підтримував, або й сам ініціював, такі патріотичні заклики. Як делегат XVIII з'їзду ВКП(б) він підписав лист делегатів від щойно створеної Запорізької області “За квітучу передову область!” і серед найкращих районів хотів бачити Оріхівський. Він добився дозволу наркома текстильної (легкої) промисловості СРСР на спорудження в районному центрі фабрики, початок геологорозвідувальних робіт про запаси бурого вугілля в районі.

І.О.Циплухін, підтримуючи сільських передовиків, зокрема А.П.Фоняк, зобов'язав редактора районної газети М.П. Переверзева готувати її відгуки на важливі постанови ЦК партії і уряду.

Так, після публікації постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) “Про заходи по розвитку громадського тваринництва в колгоспах”, підписаної Молотовим і Сталінін (липень 1939 року), негайно ж було підготовлено лист-відгук Насті Фоняк. Вона розповіла, що в колгоспі “Маяк” на фермах утримується 180 голів великої рогатої худоби і 212 свиней, від яких колгосп має грошові

прибутки і отримав вантажний автомобіль, і закликала керівників колгоспів Оріхівського та Гуляйпільського районів (тобто, свого виборчого округу) “узятися за розвиток тваринництва в колгоспах, щоб кожен колгосп мав багаті тваринницькі ферми”.²⁶

Так зусиллями райкому партії з малограмотної, сумлінної трудівниці створювався образ політичної діячки бодай районного масштабу. А особисте життя Насті Петрівні складалося без родинного щастя, хоч вона і вийшла заміж за молодшого на п’ять років Степана Олексійовича Кириченка. Дітей у неї не було. З початком війни у 1941 році разом з односельцями пішов на фронт і Степан Олексійович.

З стрімким наближенням німецьких військ на терени Запорізької області колгосп “Маяк”, як і інші господарства Оріхівщини, почав евакуювати громадську худобу на Схід. Евакуювалися і колгоспні активісти. Вчителька Анна Яківна Присич, небезпідставно побоюючись, що німці розстріляють її як єврейку, запропонувала своїй “учениці” виїжджати разом з нею. Настя відмовилась, бо було домовлено, що за нею зайдуть голова сільради Гладенко, голова колгоспу Діброва, кандидат у члени партії Робота і комсомолец Тронь.

Похапцем зібравши найнеобхідніше, навіть не скинувши піджак з прикріпленим орденом і значком депутата, Настя Петрівна сіла на підводу і вирушила зі своїми супутниками. Колгоспну худобу їм не вдалося наздогнати. На межі Донецької і Ростовської областей дізналися, що уже попереду німецькі війська. Довелося вертатися. За наполяганням своїх супутників, які боялися, що орден і значок депутата Насті Фоняк спричинять до арешту їх усіх, вона заховала орден і значок у підкладку пальта, а партквиток і посвідчення депутата вимушена була знищити, як зробили це її партійні товариші. Голова сільради І. Ю. Гладенко залишив своїх попутників, бо вирішив сам пробиватися в Сталінградську область, куди раніше встиг евакуювати сім’ю.

Один тоталітарний режим змінився іншим, теж нещадно жорстоким. Жителі Оріхівщини навч переконалися в тому, який “новий порядок” принесли окупаційні війська. У квітні 1942 року німці пригнали дві тисячі радянських військовополонених, загнали в холодний сарай (весна того року прийшла пізно, на Великдень ще лежав глибокий сніг — І.Н.) Три доби полонених, напівроздягнених, роззутих і голодних, тримали в сараї, на четвертий погнали у бік Запоріжжя. Виснажені люди ледве рухалися, знесилених добивали прикладами і багнетами.²⁷ Невдовзі і жителі Копанів стали свідками, як місцеві поліцаї розстріляли єврейську родину, випадково захоплену ними на дорозі. Загроза нависла і над колгоспними активістами, зокрема і над Настею Фоняк, про партійність і депутатство якої знали усі жителі. На початку 1942 року поліцаї з сусіднього села Листівки зробили обшук у неї, забрали одяг, вимагали віддати орден, вказати, де ховає зброю. Її у Насті не було, а орден встигла заховати на горищі під очеретяним дахом.²⁸

Майже два роки жила під постійним страхом, що її арештують і розстріляють, як у січні 1942 року забрали і розстріляли Олексія Івановича Діброву, який разом з нею повернувся з невдалої евакуації, сільських активістів Наза-

ра Плохого і Романа Петрова.²⁹ Заарештували Настю в кінці липня 1943 року і разом з 16-ма односельцями відправили до Оріхова, в районну комендатуру, де тримали в підвалі кілька діб. Коли її привели на допит, вона не могла стояти: її всю лихоманило. Гестапівець, який вів допит, знав її біографію, не гірше від неї, хоч вона й сказала, що була депутатом місцевої ради, а не Верховної. Настю допитували, обвинувачуючи в тому, що на окупованій території вона залишилася за завданням партії для підпільної роботи проти німецької влади, вимагали видати партизан-підпільників.³⁰

Що могла сказати на це? Тільки те, як було насправді: повернулася додому, бо фронт уже був попереду, ніякого завдання від партії вона не отримувала, разом з іншими жінками працювала на різних роботах в сільгоспобщині, що може підтвердити староста Андрій Лаврентійович Петров, який теж заарештований в сусідній камері.

Пригрозивши розстрілом, гестапівець дав їй папірець на німецькій мові, наказавши підписати його і повідомляти поліції, у кого з жителів є зброя, хто читає листівки, скинуті з радянських літаків, повідомляти поліцію, якщо хтось із чужих з'явиться у селі.

Бідолашна жінка, налякана загрозою розстрілу, підписала своїми закарлючками той злочасний папірець. На п'ятий день (це було на початку серпня) Настю Фоняк та інших жінок відпустили.

Верталася додому Настя пішки разом із Ганною Пищик з сусіднього хутора Зеленого. Та її запитала, чи й Насті запропонували таємно повідомляти поліцію, Настя відповіла ствердно, додавши, що не думає цього робити. Ганна, яку напередодні війни прийняли кандидатом в члени партії, поділилася, що її також завербували, тож під дулом пістолета підписала папірець на німецькій мові.³¹ Зізнання одна одній зіграло для обох трагічну роль.

Оріхівський район 18-19 вересня 1943 року звільнили частини Південного фронту під командуванням генерала Ф.І. Толбухіна.³² Радо зустрічали радянські війська оріхівці. Та услід за фронтовими частинами йшли і органи НКВС. Вони виявляли серед жителів тих, хто будь-яким чином співробітничав з окупантами. Їх обвинувачували в зраді батьківщини і судили за статтею 54-1 "а" Кримінального кодексу. Першою заарештували 20 жовтня 1943 року Ганну Пищик, яка й розповіла, що її і Настю Фоняк примусили стати таємними інформаторами поліції, хоча нікого вони не видавали. Через кілька днів молодший лейтенант держбезпеки Карповський допитував Настю Петрівну. Нічого не приховуючи, вона теж розповіла про свій арешт, пропозицію гестапівця, погрозу розстрілом і підписання нею папірця на німецькій мові. На якийсь час її відпустили додому.

Сьомого грудня з фронтового госпіталю повернувся додому інвалідом (без руки) Степан Кириченко. Радісною і сумною була зустріч. Настя розповіла йому і про допит гестапівця у серпні і про те, що сказала в жовтні працівникові НКВС... 31 грудня її заарештували, і новорічну ніч вона провела у камері попереднього затримання Оріхівського райвідділу НКВС. При обшуку в неї вдома вилучили орден "Знак Пошани" за № 582, орденську

УРСР	
Головний Комісаріат Внутрішніх Справ	
Управління Державної Безпеки	
по <u>Львівській</u> області	
О Р Д Е Р № _____	
від	<u>1. Январа</u> 19 <u>44</u> р.
до	<u>Свєдєвщини Райондзєлєн</u> управління
Державної Безпеки	НКВС УРСР
Львівської області тов.	<u>П. Янукович</u>
з метою	<u>арешту та облоги</u> за <u>м.ч.</u>
здійснення	<u>Анастасії Петрівни</u> 190 <u>8</u> р.
в справі <u>є. Колани-2 Арештованом р.м.з</u>	
<u>Кримінальна справа</u>	
Заст. Нач. КОВ НКВС	<u>[Підпис]</u>
Секретар	<u>[Підпис]</u>

книжку № 015037, значок депутата Верховної Ради УРСР за № 157, описали особисті речі³³, передавши їх під охоронну розписку чоловікові Степану Кириченку.

1 січня 1944 року її допитував сам начальник райвідділу НКВС капітан держбезпеки Пижун-Леонідов. Допитані свідки, зокрема й староста сільгоспобщини А.Л. Петров на запитання, хто виказав німцям радянських активістів, назвали прізвища поліцаїв, а не її. Однак енкавєсєвець не повірив, досить було того, що Фоняк і Пищик зізналися, що погодилися на пропозицію гестапівця. Так з'явилась "Кримінальна справа № 1127"³⁴ почата 1 січня і закінчена 11 лютого 1944 року. Сорок днів і ночей була Настя Фоняк під арештом і тільки при передачі справи на розгляд Особливої наради при НКВС СРСР

згадали, що для арешту і суду над депутатом Верховної Ради УРСР потрібна згода цього найвищого органу держави. Вирок Особливої наради був короткий: "Фоняк Анастасія Петровна за измену родине заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на пять лет, считая срок с 1 января 1944 года"³⁵ Документ підписаний 22 липня 1944 року. На тиждень раніше, 15 липня, такий же вирок було винесено і Ганні Степанівні Пищик.³⁶

Так для обох жінок почалася їхня "п'ятирічка" за ґратами і колючим дротом таборів.

...Ще перебуваючи в слідчому ізоляторі і півроку не отримуючи ніяких передач з дому, голодна бідолашна Настя через співкамерниць дізналася, що Степан одружився вдруге і тепер чужа жінка носить її одяг, оті маркізетові плаття і хустки, які вона купувала, щоб пристойно виглядати серед депутатів. Хтось із співкамерниць допоміг Насті написати листа прокуророві, щоб той розпорядився Настині речі передати матері. Та навіть це прохання не задовольнили. Начальник райвідділу НКВС відповів прокуророві, що Кириченко Степан відмовився передавати колишній тещі Настині речі, а зберігатиме сам.

З цією душевною раною відбувала Настя Петрівна покарання. Невідомо, в якому саме таборі ГУЛАґу відбувала свій п'ятирічний строк Н.П.Фоняк,

можливо, в м. Комсомольську на будівництві Байкало-Амурської магістралі, разом з тисячами таких же увязнених. Саме в Бамтабір була етапована й Ганна Пищик.

Обидві жінки майже одночасно повернулися в рідні села, але ще довго їх пекло тавро “зрадника батьківщини”: Ганну Пищик реабілітували в 1955 році, а Настя Фояк чекала своєї реабілітації сорок років. В 1984-му після листа до Президії Верховної Ради УРСР прокуратура області доручила тодішньому управлінню КДБ по Запорізькій області провести додаткове розслідування обставин арешту, обвинувачення і засудження А.П.Фояк.

Працівники УКДБ А. М. Бортников і В.І. Пристайко ретельно провели слідство, повторно допитавши не тільки її односельчан та 79-річну Настю Петрівну, а й колишніх поліцейських, які вже відбули свої терміни покарання. Усі свідки показали, що ніяких зрадницьких дій Настя не вчинила, нікого з односельчан поліції не видавала. Це ж підтвердили й ті, хто служив у поліції. Запорізький обласний суд, задовольнивши протест прокурора, 5 листопада 1984 року відмінив постанову Особливої наради при НКВС СРСР і повністю реабілітував Анастасію Петрівну Фояк.³⁷ Повернувши їй добре ім'я, жінці було повернуто і її орден “Знак Пошани”. Але хто може повернути майже половину життя, прожитого нею з тавром, важким і несправедливим?

Радість повернення в рідне село, яке невдовзі перейменували на Ясну Полянну, була захмарена: у рідну материну хату її не пустила дружина брата. Зглянулися над бідною Настею сім'я Клиндухів.³⁸

Колишній чоловік жив з другою жінкою, яка й доносила Настин одяг. До пенсії ще було далеко, і хоч здоров'я вже підірвали важкі роботи в довоєнні часи і в концтаборі, довелося працювати знову в колгоспі, знову на свинофермі, в польовій та городній бригадах, аби заробити колгоспну пенсію в півтора десятка карбованців. В чужій хаті, самотня пенсіонерка Анастасія Петрівна Фояк померла 14 травня 1988 року.

Примітки

1. Державний архів Запорізької області /ДАЗО/, П—240. — Оп.2 — Спр, 4.—Арк.2
2. Там само.
3. Там само.
4. Р.Конквест, Жнива скорботи, Радянська колективізація і голодомор. К.—1993. — С.200.
5. ДАЗО Р—5742. — Оп.3. — Спр.412.
6. Там само — Спр.2890,2305.
7. Там само — Спр.2302.
8. Там само — Спр.2371.
9. Орхівська трагедія// В кн.Важкий час правди. — 3. — 2001. — С.5-8.
10. Там само. — С.14.

11. Там само. — С.19.
12. Р.Конквест, Назв праця, — С.328.
13. ДАЗО. — П—240. — Оп2. — Спр.4. — Арк.2зв.
14. Там само.
15. ДАЗО. — Р—5747. — Оп.3. — Спр.2806.
16. Там само. — Спр.2807,2737.
17. Там само. — Спр.2195.1796.
18. Газета “Червоне Запоріжжя” — 1938—28 квітня.
19. Газета “Червоне Запоріжжя” — 1938—12 травня.
20. Газета “Червоне Запоріжжя” — 1938—3 квітня.
21. ДАЗО. — П—240. — Оп.і. — Спр.224. — Арк.6
22. Там само. — Спр.230. — Арк.29.
23. ДАЗО. — Р—5747. — Оп. — Спр.2519. — Арк.83зв.
24. Газета “Ленінським шляхом” — 1939 — 26 червня.
25. Газета “Ленінським шляхом” — 1939 — 12 січня.
26. Газета “Ленінським шляхом” — 1939 — 16 липня.
27. Книга скорботи України. Запорізька область — 3. — 2000 — С.14
28. ДАЗО. — Р—5747. — Оп3. — Спр.2519. — Арк.67.
29. ДАЗО. — Там само. — Арк.27зв.
30. ДАЗО. — Там само. — Арк.12-13.
31. ДАЗО. — Там само. — Арк.24зв.
32. Книга скорботи... — С.373
33. ДАЗО. — Ф. 4757. — Оп.3. — Спр.2519. — Арк.9.
34. ДАЗО. — Р—5747. — Оп.3. — Спр.2519.
35. ДАЗО. — Там само. — Арк.58,59.
36. ДАЗО. — Там само. — Спр.256.
37. ДАЗО. — Там само. — Спр. 2519. — Арк. 226, 227.
38. Довідка Яснополянської сільради № 192 від 8 червня 2004 р.

В. І. ШЕВЧЕНКО

ТА НЕ БУЛО ВОРОТТЯ...

НЕМЗЕР Ізраїль Сахнович

Народився 6 червня 1883 року в місті Гадячі Полтавської області в сім'ї ремісника — скляра. Освіта початкова. Учасник революційного руху з 1901 року. Член РСДРП з 1903 року. З 1909 року в еміграції в Парижі разом із своєю дружиною, теж професійною революціонеркою, Розалією Михайлівною (1886-1972 рр.) і дітьми. Були там до 1917 року, підтримували більшовицьку фракцію на чолі з Леніним. Після початку революції в Росії в липні 1917 року повернувся додому. Учасник громадянської війни в Україні. З 1922 року окружний прокурор у місті Полтаві. В 1928 році переведений окружним прокурором до міста Запоріжжя. В 1930 році перейшов працювати начальником адміністративно господарського відділу “Дніпроенерго”. Член редколегії книги “Історія Дніпробуду” (1934). За “участь у контрреволюційному підпіллі правих та активну контрреволюційну діяльність” заарештований 11 червня 1937 року. Військовою колегією Верховного Суду СРСР 17 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 вересня 1937 року. Місце поховання невідоме. Реабілітований 28 березня 1956 року.

Все відбувалося в біографії Ізраїля Сахновича Немзера за класичними канонами того часу. Народився в маленькому українському містечку у багатодітній сім'ї ремісника. Щоб допомогти батькам зводити кінці з кінцями, рано, тільки встиг закінчити три класи початкової школи, пішов працювати.

З дитинства пізнав злидні, напівголодне життя, а не маючи ніякої спеціальності, то і тягар експлуатації, бо працював на низькооплачуваних роботах. Словом було типове життя людини, про яку стільки написали класики української літератури — Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Василь Стефаник та інші, а в російській — в першу чергу Максим Горький.

Тому і не дивно, що вже у юнацькому віці зародився в Ізраїля Немзера погляд до пошуків кращого життя. Та вибитися в люди звичайним шляхом (праця, статки, добробут) було неможливо. У всякому разі, цього не спостерігав юнак в буденному житті.

Саме цього часу потрапили до рук Ізраїля нелегальні листівки та брошури, в яких пропонувался хоч якийсь шлях до зміни нестерпного становища. І Немзер, як той неофіт, з головою пірнає у вир революційної боротьби.

Хто з юнаків міг би встояти перед нелегальними зборами десь на підпільній квартирі, майвками, розповсюдженням забороненої літератури! Відчувати себе ланкою у великому пролетарському ланцюзі борців за краще майбутнє! І не інакше, як для всього людства! Недивно, що вже в 1901 році він був заарештований і відправлений у знамениту Бутирську тюрму. Як згадує сестра Немзера, коли жандарми приїхали його арештовувати, то збіглося все містечко подивитися на жандармів, бо їх раніше ніхто тут не бачив. Ось так стара влада викувала сама собі ворогів.

Протримали Ізраїля Немзера в тюрмі недовго і випустили під нагляд поліції на три роки.¹ Але справа була зроблена. Юнак став на рейки професійної революційної боротьби. В 1903 році вступив до лав РСДРП. Стає її активним членом. Висувається керівником більшовицької організації в Гадячі, бере участь в революції 1905 року. Якраз тоді полтавська губернська організація РСДРП доручила Ізраїлю Немзеру очолити пропаганду по всій Полтавській губернії. Потім він виконує доручення партії на Катеринославщині та Таврії. У 1906 році в Мелітополі знайомиться з місцевою революціонеркою Розалією Йоффе і в 1908 році одружується з нею.

В серпні 1909 року за участь у революційному русі Розалія з двохмісячною дитиною була вислана за кордон строком на два роки. Потрапляє вона до Парижа. Туди ж у цьому році, нелегально перейшовши кордон, прибуває й Ізраїль. Прожили тут до лютневої революції 1917 року.

В листі до своєї дочки з нагоди її 25-річчя (народилася в жовтні 1910 року), І.С. Немзер писав: “В ... дуже тяжких умовах йшла важка боротьба за життя. Кілька місяців без роботи, відсутність хліба і квартири... Ми знали, що молоді, сильні, з міцною вірою в наші ідеали. Поступово вивчив французьку мову, влаштувався слюсарем на авіаційному заводі, зайнявся самоосвітою... став “іскровцем”, співробітничав в газетах “Наше слово” та “Голос”, активно брав участь у заходах... еміграції”.²

Яскраве враження залишилося у Немзерів від зустрічі з Леніним у 1911 році. В ресторані на вулиці Дантон, 8 Ленін зустрівся зі своїми прихильниками. Він жив тоді неподалік від Парижа у містечку Лонжюмо, де створив партійну школу, в якій навчалися майбутні керівники більшовицького підпілля.

Спогади про цю зустріч у Розалії Немзер залишилися на все життя.³

Коли царизм був повалений, Немзери відразу ж почали збиратися додому. В травні 1917 року з еміграції повернулася Розалія Михайлівна з дітьми, а в липні до них приєднався і сам Ізраїль Сахнович.

Повернулися вони до себе в Гадяч, де активно включилися в боротьбу за встановлення радянської влади. Щоб не переповідати усіх життєвих колізій Немзерів того часу, зазначу тільки, що вони були активними учасниками громадянської війни на Україні, а в 1922 році Немзера призначають окружним прокурором в Полтаві, де він пропрацював на цій посаді до 1928 року, коли був переведений в Запоріжжя теж окружним прокурором. Тоді І.С. Немзера можна було вважати щасливим: відповідальна робота, статки, діти підрастають та влаштовуються у житті, поруч кохана дружина, з якою стільки пережито!

Але вже тоді державна система, яку з ентузіазмом будували зі своїми товаришами по партії Немзери, почала відверто шкутильгати.

І пов'язано це було із колективізацією, що саме в 1929 році почала проводити радянська влада. Несподівано Ізраїль Сахнович відмовився від посади окружного прокурора і перейшов працювати начальником адмінвідділу Дніпробуду, а після закінчення будівництва — Дніпроенерго.

У 1988 році в бесіді з автором цих рядків Галина Григорівна Кузьмич, колишня робітниця Дніпроенерго, розповіла, що тоді, у 1930 році, чула від Немзера:

— Не можна селян так зганяти в колгосп!⁴

Забігаючи наперед, відмітимо, що одне із звинувачень Ізраїлю Сахновичу у майбутньому, буде якраз непідтримка ним “лінії” партії, особливо в період, коли він обіймав посаду окружного прокурора.

Так в справі зберігається довідка про перевірку діяльності окружного прокурора, в якій записано таке: “...допустив на посаді:

а) викривлення політики партії та каральної політики Радянської влади, що виявилось в цілому ряді пом'якшень вироків над куркулями і непманами, злісними неплатниками податків;

б) не реагував на робітничі замітки;

в) дискредитація ідеї висуванства;

[...]

д) поява особливо формального відношення до справи боротьби із спекуляцією хлібом та злочинного приховування надлишків, що ослаблювало натиск на спекулянтів та куркульську верхівку села, як, наприклад, у Софіївському районі було заведено сім справ за спекуляцію хлібом, всі справи припинені і звинувачені виправдані.

[...]

н) недооцінка характеру кампанії, яку проводили по очищенню Дніпробуду від білогвардійських елементів та в окремих випадках відновлення їх з оплатою за рахунок будівництва”.⁵

Поведінка Ізраїля Сахновича йшла повністю врозріз з генеральною лінією ВКП (б).

На новому місці роботи І.С. Немзер пропрацював сім років, до сумного для багатьох людей 1937 року. Був призначений членом редколегії “Історія Дніпробуду”, яку очолював спочатку письменник В.С. Кузьмич, а після його від'їзду В.Т. Юрезанський. Крім них, до редколегії входили також письменники Яків Башмак (більш відомий під псевдонімом Яків Баш) та Володимир Дончак.⁶

Дружний колектив зумів підготувати книгу до випуску. Але коли дійшло до друку, то виявилось, що в тексті багато прізвищ “ворогів народу” і тому справу спустили на гальмах. Книга так і не вийшла...

Коли ознайомлюєшся із постаттю І.С. Немзера, то відчуваєш, що людина він був самостійна, незалежна, мала на все свою власну точку зору.

Це підтверджують і матеріали по чистці партії у 1934 році, які збереглися в архіві.

На питання, до якої групи належав у період 1903-1917 рр. до меншовиків чи більшовиків, Немзер дав досить несподівану відповідь: “По некоторым вопросам разделял мнения меньшевиков, как по земельному вопросу, а в большинстве программных вопросов был на стороне большевиков”.⁷

Стає зрозумілим, чому у свій час І.С. Немзер відмовився від посади окружного прокурора. В демократичній країні у такому випадку людина просто продовжувала жити приватним життям. Але не в країні Рад, бо настав отой сумний день, 11 червня 1937 року, коли Ізраїль Сахнович був заарештований.

Його звинуватили в участі в контрреволюційному підпіллі правих, в тому, що він активну контрреволюційну діяльність.

З моменту арешту і до 7 липня 1937 року в справі немає жодного документа. І тільки 7 липня Немзер дає свідчення, що він дійсно є учасником контрреволюційного підпілля правих.

Що стоїть між оцима двома датами, можна тільки здогадуватися. А якщо взяти до уваги, що слідство вів співробітник НКВС Давид Клібанов, на рахунку якого багато подібних справ і якого в 1939 році засудили за протиправні дії (погрози, побиття) під час слідства, то можна уявити собі, що витерпів Ізраїль Сахнович, адже він лише через місяць підтвердив версію звинувачення. Він погоджувався з усім, що йому інкримінував енкавееєсівець.

Треба сказати, що майже всі, хто був занесений слідчими до “контрреволюційного підпілля правих” — розстріляні:⁸ секретар Запорізького міськкому партії Будний Андрій Якович, Михайловський Лев Маркович (його посаду не вдалося встановити), секретар міськкому комсомолу Шевченко Архип Микитович, директор заводу електронагрівних приладів Іванов Михайло Костянтинович, керуючий “Дніпроенерго”, кандидат в члени ЦК КП(б)У Міхієнко Дмитро Олександрович, голова профкому Дніпробуду Бровко Микола Костянтинович, заступник начальника Дніпробуду, кандидат в члени ЦК ВКП(б) Михайлов Василь Михайлович, заступник начальника Дніпробуду Грандо Євсей Павлович, секретар парткому Дніпробуду Лейбензон Марко Львович.

Тільки заступник завідуючого відділу кадрів Запорізького міськпарткому Уваров-Тараканов Семен Олександрович отримав 10 років позбавлення волі та редактор газети “Пролетар Дніпробуду” Маклер Яків Борисович уперто не підписував жодного паперу і тим, можливо, зберіг собі життя.

А Немзера Ізраїля Сахновича виїзна сесія Військової Колегії Верховного Суду Союзу РСР у закритому судовому засіданні у місті Дніпропетровську 17 вересня 1937 року засудила до розстрілу. І як вказано у вирокі: “Приговор окончательный, обжалованию не подлежит и на основании постановления ЦИКа СССР от 1 декабря 1934 года подлежит немедленному исполнению”⁹. Що і було зроблено наступного дня.¹⁰

Розалія Михайлівна Немзер теж була заарештована (11 вересня 1937 року) і як дружина “ворога народу” засуджена на 5 років концентраційних таборів. Покарання відбувала під Акмолінськом (Казахстан). З місць ув'язнення звільнена у 1942 році. В 1953 році отримала паспорт і змогла повернутися додому. В 1956 році реабілітована.¹¹ В цьому ж році реабілітований і Ізраїль Сахнович Немзер.

Перед нашими очима пройшло життя цих двох талановитих людей, які віддали себе будівництву нового і, як вони гадали, справедливого суспільства. Чи були в них сумніви, що зроблено ними щось не так і коли була б можливість повернути все назад, чи пішли б вони знову з таким самим піднесенням і вірою за товаришем Леніним і його ідеями? Що відповів би на це Ізраїль Сахнович, вже ніхто не знає, а ось Розалія Михайлівна зуміла передати нащадкам своє ставлення до того, що відбулося з нею у трагічному 1937 році.

В Запорізькому обласному архіві зберігаються її невеличкі спогади, де вона пише про свою реабілітацію: “1956 г. реабилитация по советской линии и восстановлена в рядах Коммунистической партии СС...”¹²

Старий партійний працівник, яким була Розалія Михайлівна, добре знала, як писати назву партії: “КПСС”, чи “Компартия Советского Союза”, або повністю — “Коммунистическая партия Советского Союза”. Та коли вона написала так, як ми тепер читаємо у спогадах, то Розалія Михайлівна таким чином передала свої почуття до цієї партії, яка загнала її і всю сім'ю Немзерів у дантове пекло.

Примітки

1. ДАЗО, Фонд П—157. — Оп.2. — Спр. — 357. — Арк.16.
2. Там само.
3. ДАЗО, Фонд П—337. — Оп.1. — Спр.37. — Арк.1.
4. Архів автора.
5. Архів Управління СБУ в Запорізькій області, Фонд припинених карних справ. — Спр.П—2149. — Арк.204.
6. В. Юрезанський, Я. Башмак, В. Дончак, М. Марич, З історії Дніпробуду (Уривки), Харків, “Український робітник”, 1935 р.
7. ДАЗО. Фонд П—157. — Оп.2. — Спр.357. — Аркуш 47.
8. ДАЗО. Фонд П—5747. — Оп.3. — Спр.98. — Аркуш 60.
9. Архів Управління СБУ в Запорізькій області, Фонд припинених карних справ. — Спр. П—2149. — Арк.113.
10. Там само. — Арк.114.
11. ДАЗО. Фонд П—337. — Оп.1. Спр.37. — Арк.6,7.
12. Там само. — Арк.7.

І. Я. НАУМЕНКО

"ВИННИМ СЕБЕ НЕ ВИЗНАЮ..."

ОСТАШКЕВИЧ Ілля Антонович

Народився 1895 року в сім'ї робітника у м. Кам'янському Катеринославської губернії (нині м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської області). Закінчивши початкову школу, 14-літнім прийшов працювати на металургійний завод і став кваліфікованим робітником-металургом. До 1930 року працював інженером листопрокатного цеху Дніпродзержинського металургійного заводу. З 1930-го року на комбінаті "Дніпросталь" в м. Запоріжжі (нині "Запоріжсталь"). Тут налагоджує виробництво сталевого прокату. Для вивчення зарубіжного досвіду був відряджений до Німеччини і США.

Заарештований 1 грудня 1938 року. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 листопада 1939 року засуджений до п'яти років виправно-трудових таборів. Реабілітований 15 квітня 1959 року.

Розгорнімо грубенську теку з написом "Справа № 1194", яка ще має підзаголовок "Слідча справа № 22512". На її позовклих аркушах, пронумерованих цифрами 209 і 210, прочитаємо: "... я же виноват в том, что хотел жить, творить и участвовать со своей энергией и инициативой в Великой Нашей Социалистической Стране... Я виноват в том, что отец мой рабочий-пролетарий, мыкавший свою жизнь в нищете, лишениях и нужде, породил меня на такую же жизнь и я породил сына на то же.

Я виноват в том, что я сын пролетария-народа и мой путь был и есть только с народом... Я виноват в том, что беззащитен...

Я взываю к гуманности, которая есть одна из основ победившего социализма. Я прошу пересмотреть дело моего сына. Я прошу пролетарскую советскую справедливость защиты..."

Ці рядки належать першому начальнику листопрокатного цеху "Запоріжсталі" Іллі Антоновичу Осташкевичу. Написав він їх у червні 1938 року і адресував тодішнім вершителям долі мільйонів людей — Сталіну, Кагановичу, Єжову, Вишинському. Крик відчаю інженера-металурга залишився голосом волаючого в пустелі: ніхто не хотів почути благання батька про долю свого 17-річного сина Анатолія, звинуваченого в злочині, до якого він не був причетним. Заарештований юнак сидів, чи точніше, стояв у камері, де спочатку було 45, а згодом "набили" 110 чоловік.

На одному з листів-благань Осташкевича є резолюція, написана рукою Ви-

шинського "Т. Субоцкому! Разобраться!"² Та малоімовірно, щоб працівник прокуратури СРСР Л. М. Субоцький займався розглядом справи учня 8-го класу з Дніпродзержинська за листом його батька інженера із "Запоріжсталі". Адже хлопчина зізнався щодо своєї участі в польсько-терористичній організації на Дніпродзержинському заводі, хоча він і прохідної цього заводу не переступав. А зізнання — це цариця доказу вини, як образно висловився на нараді перед працівниками прокуратури Андрій Януарійович Вишинський. Зізнались же в змові комдиви, комбриги і командарми на чолі з Маршалом Радянського Союзу Тухачевським. А це ж він, Лев Матвійович Субоцький, разом з іншими слідчими "вибивав" зізнання з кремезного високорослого маршала, заступника наркома оборони СРСР. "Вибити" дніпропетровські слідчі й зізнання з якогось там хлопчини, як і з інших робітників та інженерів Дніпродзержинського заводу імені Дзержинського. Слід би поцікавитися батьком цього юнака...

Іллю Антоновича Осташкевича звільнили з посади начальника листопркатного цеху невдовзі після арешту його сина.³ Хоча директор комбінату "Запоріжсталь" І. З. Рогачевський високо цінував талант організатора листопркатного виробництва, однак під тиском партійних органів порадив Осташкевичу подати заяву "за власним бажанням" і звільнив його. Рогачевський не підозрював, що мине небагато часу і 14 серпня 1937 року його самого заарештують органи НКВС, а через два місяці, 14 жовтня, розстріляють.⁴

Поки був живий один з найближчих соратників Сталіна Г. М. Орджонікідзе, органи НКВС, які очолював тоді М. І. Єжов, порівняно з іншими прошарками населення мало репресували металургів. Дивна нагла смерть наркома важкої промисловості, члена Політбюро ЦК ВКП(б), 18 лютого 1937 року напередодні пленуму ЦК більшовицької партії — смерть від кулі, за вказівкою Сталіна подана в офіційній пресі як смерть від серцевого нападу — наче відкрила шляз репресій і серед металургів...

За тиждень до смерті Орджонікідзе на заводі імені Дзержинського сталася аварія: під час запуску в дію повітрязабірника він вибухнув і загинуло двоє людей. Перед працівниками Дніпродзержинського міськвідділу НКВС поставило завдання — знайти ворожу агентуру. Поспіхом заарештували робітників та інженерів польської й німецької національностей — Франца Судула, Генрика Студзинського, Йосипа Мінтровича, Вільгельма Скульбановського, Ернста Менінсара. До цієї групи приєднали і восьмикласника Анатолія Осташкевича, хоч він ніколи не був на заводі і не мав і поняття про якийсь газгольдер. Головне, вибити з нього зізнання, бо за оперативними даними його батько зараз на "Запоріжсталі", але ще кілька років тому працював на "дзержинці" і знайомий з названими "ворогами народу". Отже, розкрита шпигунсько-диверсійна організація. Яка? Та хай буде "ПОВ" — Польська організація військова, бо серед заарештованих багато поляків. Та й національність Анатолія Осташкевича під сумнівом: в анкетах пише "русский", а батько його народився в Білорусії, саме тих областях, які були під Польщею. Не інакше Осташкевич — замаскований поляк.

Сімнадцятирічного Анатолія заарештували. Як й інших заарештованих, його допитували, вимагаючи зізнання в причетності до вибуху газгольдера та

підготовці інших диверсійних актів. Батька його на якийсь час залишили на волі, пильнуючи за діями і поїздками після звільнення із "Запоріжсталі". Осташкевич-старший добивався перегляду справи сина: писав листи, їздив до Москви, намагаючись там "знайти справедливість".

Одного разу, коли Ілля приїхав до Дніпродзержинська і прохав дозволу на побачення з сином, він почув від начальника, який давав дозвіл: "Что вы делаете сюда-туда... Вы для нас оч-чень дорогой..."⁵⁾ Сказане з притиском Осташкевич зрозумів після того, як усіх його знайомих із "дзержинки" розстріляли, а сина Анатолія як неповнолітнього 3 червня 1937 року засудили на шість років позбавлення волі.

Загроза арешту нависла і над Іллею Антоновичем.

На той час уже були розстріляні директор "Запоріжсталі" І. З. Рогачевський⁶⁾, оператор стана листопрокатного цеху О. О. Борисевич⁷⁾, такелажник М. І. Кошеленко⁸⁾, слюсар китаєць Лі Жен У⁹⁾, якого називали Андрієм Івановичем, секретар парткому будівництва заводу О. В. Лоренц¹⁰⁾, десятник (майстер) листопрокатного І. С. Матрьонін¹¹⁾, заступник начальника кінного двору заводу П. О. Маяковський¹²⁾, вальцювальник прокатного стана О. М. Мороз¹³⁾, старший сталевар І. С. Богуславський¹⁴⁾, старший економіст заводу Й. С. Карпінський¹⁵⁾, начальники цехів арматурного і електроремонтного К. Ф. Пашкевич¹⁶⁾ і В. В. Мацієвський¹⁷⁾, вахтер охорони заводу китаєць Сун Дін¹⁸⁾, якого робітники називали Іваном Васильовичем, та десятки, сотні інших. Для кульєнкадестів Запоріжжя і Дніпропетровська всі були "ворогами народу" — українці і росіяни, німці й поляки, євреї й китайці, безпартійні і комуністи, робітники і керівники.

На оголошеного у всесоюзному розшуку І. А. Осташкевича постанову на арешт 1 грудня 1938 року підписав прокурор м. Запоріжжя Н. Хаїт¹⁹⁾. На першому допиті 2 грудня на фразу слідчого Гомберга: "Вы арестованы за контрреволюционную и шпионскую деятельность в СССР. Предлагаю дать правдивые показания по существу", Осташкевич відповідає: "Виновным в контрреволюционной деятельности я себя не признаю"²⁰⁾.

Осташкевич виявився міцним горішком для слідчих з управлінь НКВС. Дев'ять місяців тривали безперервні допити з тортурами, "вистойками" і побоями та іншими "заходами фізичного впливу дозволеними ЦК ВКП(б) з 1937 року", як зазначалося в шифровці Й. В. Сталіна, надісланій усім ЦК і обкомам партії національних республік, наркомам і начальникам управлінь НКВС. Восьмого квітня 1939 року заступник начальника I відділення 3-го відділу УНКВС по Дніпропетровській області Гомберг, який вів слідство, пред'являє Осташкевичу обвинувачення у приналежності до контрреволюційної націоналістичної організації ПОВ (Польської організації військової) і кричить: "Вы намерены давать правдивые показания?!" На це Ілля Осташкевич відповідає: "Никаких показаний по этому вопросу я давать не намерен" і відмовляється підписати протокол допиту.

Намагаючись зламати волю ув'язненого, його позбавляють сну, допитуючи вночі по декілька разів, але він тримається. Не визнає себе винним ні в участі сфабрикованої енкаведистами "Польської організації військової", ні в тому, що нібито він отримував хабарі за придбання за кордоном листопрокат-

ного обладнання, ні в причетності до аварії повітрязабірника на "дзержинці", що трапилася через кілька років після того, як Осташевич звільнився з заводу і вже працював на "Запоріжсталі".

"Ты — махровый шпион! — кричить Гомберг і тикає в обличчя запаленою цигаркою. — Но мы заставим признаться во всем!"

— Я не понимаю, что значит "махровый"? — іронічно запитує підслідний з вищою технічною освітою.

— А это от слов "махра", "махорка", — пояснює розлючений слідчий²¹, що в анкеті про своє "образование" писав "нисшее"..."

Садистським методам "вибивання зізнань" сприяла і безпринципність прокуратури. Військовий прокурор Шарпак 11 серпня 1939 року пише такий висновок: "...Осташевич виновным себя в предъявленном ему обвинении не признал... И в связи с тем, что все лица, показаниями которых обвиняемый Осташевич изобличен в к.-р. работе осуждены (на той час усі вони вже були розстріляні! — І. Н.), а также из-за невозможности использования в суде оперативных материалов... направит на рассмотрение Особого Совещания при НКВД СССР..."²²

Таке рішення прокурора було своєрідним "умыванием рук" після отримання від Осташкевича листа із спростуванням свідчень тих, хто, не витримавши тортур у катівнях НКВС, обмовив Іллю Антоновича. Ось фрагмент листа Осташкевича (мовою оригіналу): "Для выявления лжи и установления истины необходимы только очные ставки, о которых я указывал... Для примера несколько моментов из этих показаний: а) в выписке из протокола допроса М. (вказується прізвище) говорится что я с 1933 по 1934 г. был в Германии. В действительности весь 1933г. и до выезда меня в Америку, в июле 1934г., я был в Союзе. Точно также отпадают показания, что я в 1934 прибыв из Германии, привез оттуда значительную сумму денег для раздачи их в первую очередь немецким организациям. Вместе с деньгами, якобы мною были провезены фашистские прокламации. Кроме того, что я не приезжал вообще из Германии в 1934 г. — деньги и прокламации не мог бы провезти через таможеню, т. е. таможенники просматривали вплоть до осмотра в карманах; в) в выписке из протокола допроса С. говорится, что я с ним имел встречу на станции Тритузная в 1934 г.; что я там не был и вообще его не видел и не разговаривал с ним можно документально установить... с) в выписке из протокола допроса Р. говорится, что я зашел летом 1934 г. к нему в Центральную бухгалтерию "Запорожстали", где он работал, и пригласил его к себе домой. А жил я, согласно его показаниям, в гостинице "Интурист", в одном из номеров на втором этаже. В действительности же я находился в это время в Москве..."²³

Так пункт за пунктом Осташкевич спростовує лжесвідчення. Але для Особливої наради при НКВС СРСР це не мало ніякого значення: вона розглядала справи підслідних без їх присутності, без адвокатів і навіть без прокурорів. Майже через рік після арешту, точніше 17 листопада 1939 року, Особлива нарада при НКВС СРСР розглянула обвинувальний висновок Дніпропетровського УНКВС, підписаний Гомбергом, Уманським та Комаровським, і засудила І. А. Осташкевича на п'ять років ув'язнення у виправно-трудових таборах ГУЛАГу.²⁴

Незаслужене покарання він відбував у концтаборі у Верхній Тавді на півночі Росії, де рубав, пиляв і сплавляв ліс на "будови комунізму". Звільнившись через вісім років 17 грудня 1946 року, Осташкевич вийшов з табору змученим, хворим, сивим. У Дніпродзержинську він зустрівся з сином Анатолієм, який повернувся з Колими сивим у свої 24 роки...

Понад десять років І. А. Осташкевич добивався своєї реабілітації (в "Справі № 1194" зберігаються його листи у найвищі державні інстанції, зокрема й до М. С. Хрущова)²⁵. Лише 13 квітня 1959 року постановою Особливої наради була відмінена "за недоведеністю обвинувачення"²⁶ Прокурор Запорізької області пропонував формулювання "за відсутністю складу злочину", оскільки такий висновок зробили і слідчі управління КДБ по Запорізькій області, які передопитали десятки свідків в 1958 році і переконалися, що справа сфальсифікована на підставі обмов інших осіб, добутих тортурами в катівнях НКВС Дніпропетровська і Запоріжжя. Так загинули кращі представники робітництва, селянства, інтелігенції.

Скалічена доля талановитого організатора листопрокатного виробництва на "Запоріжсталі" Іллі Антоновича Осташкевича, як і його сина Анатолія.

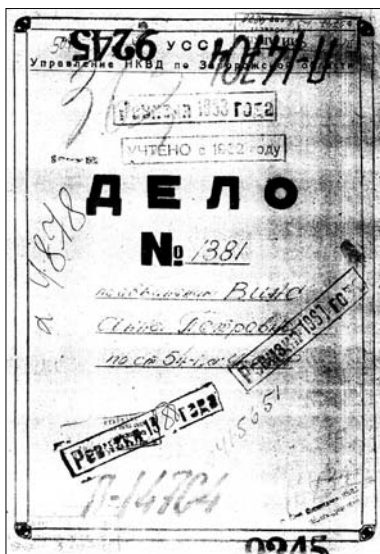
Примітки

1. Державний архів Запорізької області (ДАЗО). — Р-5747. — Оп.3. — Спр. 1194. — Арк. 195 зв, 196.
2. Там само. — Арк. 204.
3. Там. само. — Арк. 32.
4. Реабілітовані історією. Запорізька область. Кн. I. — Запоріжжя-2004. — С. 187-191. (Далі-Реабілітовані історією).
5. ДАЗО. — Р — 5747. — Оп. 3. — Спр. 1194. — Арк. 208 зв.
6. Реабілітовані історією. — С. 187.
7. ДАЗО. Ф.Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 2759.
8. ДАЗО. Ф.Р. — 5747. Оп. 3. — Спр. 612.
9. Реабілітовані історією... Кн.І. — 440.
10. Там само. — С. 441.
11. Там само. — С. 441.
12. Там само. — С. 451
13. Там само. — С. 450.
14. ДАЗО. Ф.Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 921, 922.
15. Реабілітовані історією... — С. 408.
16. Там само. — С. 474.
17. Там само. — С. 451.
18. ДАЗО. Ф.Р. — 5747. — Оп. 3. — Спр. 1154
19. ДАЗО. Ф.Р. — 5747. — Оп. 3. — 1194. Арк. 8.
20. Там само. — Арк. 31.
21. Там само. — Арк. 201, 205 зв.
22. Там само. — Арк. 115.
23. Там само. — Арк. 123 (пакет)
24. Там само. — Арк. 117.
25. Там само. — Арк. 130-134.
26. Там само. — Арк. 237-240.

С. Д. РЕВ'ЯКІН

ЗРАДНИЦЯ? НІ, ПАТРІОТКА БАТЬКІВЩИНИ.

ВІНС Анна Петрівна

Народилася 1918 року в німецькій колонії Клейфельд (нині с. Веселе) Токмацького району Запорізької області в селянській сім'ї, німкеня, освіта середня педагогічна, позапартійна. Проживала в с. Олександрівка Чернігівського району Запорізької області. До жовтня 1941 року працювала секретарем та завідуючою бібліотекою неповної середньої школи в с. Олександрівка. Працювала рядовою колгоспницею колгоспу ім. Карла Лібкнехта. 16 листопада 1944 року УНКВС Запорізької області порушило проти неї кримінальну справу за те, що під час окупації прийняла німецьке підданство як “фольксдойче”. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунській район Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році.

Що ж було насправді? Анна Петрівна Вінс — німкеня за національністю. Та іншої батьківщини, крім СРСР, не знала і не хотіла знати. З історії України їй було відомо, що вперше в таврійських степах з'явилися німці ще в 60-х роках XVIII століття. Сюди їх запросила російська імператриця німецького походження Катерина Друга. Причина: щоб заселити величезні родючі землі Причорномор'я та Приазов'я і вести тут цивілізоване сільське господарство. Особливо така необхідність виникла після ліквідації у 1775 році Запорозької Січі і масового виїзду козацької сіроми за Дунай. За першими іноземними переселенцями на Таврію невдовзі почали їхати інші. Вже протягом перших двадцяти років XIX століття на території сучасної Запорізької області було засновано понад 50 німецьких колоній.¹ В одному з цих людських потоків були й пращури Анни Вінс. Німці-переселенці прагнули не лише познайомити українців зі своєю культурою, мовою, побутом, а й неодмінно взяти в корінного народу все позитивне. З часом цих два народи поріднилися в прямому розумінні цього слова: українські хлопці одружувалися на німецьких дівчатах, а німецькі парубки знаходили свої пари в українських сім'ях. Так минуло багато десятиліть. Тож вже німця, який носить українські ім'я та по батькові, говорить українською мовою і який зовсім не згадував про свою батьківщину, можна віднести до німецької нації з великим сумнівом.

Якраз до такої категорії німців належала Анна Вінс. В листі до редакції газети “Правда” у жовтні 1945 року її чоловік українець Володимир Окунь пише: “Звали её Анна Петровна. Была она немка по национальности, но ниче-

го немецкого в ней не было, любила она вести знакомство и дружить с русскими людьми, к обычаям которых... привыкла...”²

Напад фашистської Німеччини на Радянський Союз 22 червня 1941 року вона сприйняла як віроломний напад на її батьківщину, а гітлерівських воєнків вважала варварами і злочинцями.

Про це 20 липня 1946 року односелець та до захоплення фашистами с. Олександрівки директор неповної середньої школи цього села Павло Антонович Савран свідчить: “31 листопада 1941 року до 6 січня 1942 року я був у таборі військовополонених, а потім втік і прийшов в село Олександрівку, Чернігівського району Запорізької області... В селі я зустрів вчителя Окуня Володимира Васильовича і його дружину Вінс Галину Петрівну... Вони висловлювали велике незадоволення німцями. Говорили: “Вони нас за людей не вважають, білизну всю покрали в квартирі, вважають себе господарями”.³

На цьому обурення молодого подружжя (Анні було 23 роки, а її чоловіку 22) не закінчилося. Як справжні патріоти своєї батьківщини, вони не могли змиритися з присутністю на їхній землі завойовників. Тож коли згодом (у квітні 1942 року) той же Павло Савран запропонував Володимирі Окуню створити партизанську групу, той “з великою радістю погодився”. Невдовзі така організація була створена. В неї ввійшло 9 чоловік, в тому числі і військовополонені Іван Петрович Левченко, Олексій Васильович Дорошенко, Петро Сорокін, вчитель місцевої школи Володимир Васильович Окунь та інші. Керував групою спочатку Василь Мартинов, потім — Павло Савран. Та в травні 1942 року в Олександрівці з’явився довоєнний прокурор Андріївського району Запорізької області. Він назвався Віктором.

Він був одним з парашутистів, закинутих сюди радянськими військами для роботи в тилу. Дізнавшись про існування в селі партизанської групи, він вступив до її лав і став фактичним її керівником.⁴

Його звали лише “Віктором” і для конспірації він ніколи не називав свого прізвища. Невдовзі в селі знайшлися люди, які були залучені до виконання одноразових завдань і які активно допомагали партизанській групі Саврана — прокурора “Віктора”.⁵

Якраз до таких людей відносилася і німкеня Анна Вінс, яка, до речі, добре знала про існування в Олександрівці партизанської групи, про те, що її членами є військовополонені Іван Левченко, Олексій Дорошенко, її чоловік Володимир Окунь та інші.⁶

Завдання партизанська група ставила перед собою чималі:

- роздобувати боєприпаси;
- організувати саботаж в громадському сільському господарстві;
- зривати відправлення молоді до Німеччини;
- приховувати від обліку та відправки солдатам німецької армії зерно, худобу, птицю тощо;
- допомагати збирати необхідні матеріали закинутим до села Олександрівки радянським парашутистам і розвідникам.⁷

Щоб легше було справитися з усіма цими обов’язками та й законспірувати свою партизанську роботу, Павло Савран і Володимир Окунь влаштувалися на роботу в сільську управу: перший бухгалтером-обліковцем, а другий — секретарем.⁸

Якраз тут потрібно зауважити, що партизанський рух на Запоріжжі під час німецької окупації в 1941-1943 рр, був надто слабким. Обком комуністичної партії, який взявся за організацію партизанських загонів та груп в Дніпровських плавнях, містах і селах області, цю роботу провалив повністю: "...не всі створені перед окупацією підпільні партійні організації і партизанські загони розгорнули бойову діяльність у ворожому тилу. Декотрі злилися з частинами Червоної армії, окремі підпільники були схоплені і розстріляні".⁹

З цього приводу вчені-історики Запорізького Національного університету В. Мороко та Ф. Турченко в своїй книзі "Історія рідного краю" пишуть: "Для підпільної роботи в області готували 310 комуністів. Але майже всі виділені для підпілля люди відступили разом з Червоною Армією...Очолювана одним із керівників підпілля група після десантування з літака потрапила у засідку. Не витримавши тортур, керівник групи не лише розкрив ворогу мережу підпілля в Запоріжжі й області, назвав явки й паролі, виказав закинутих в тил противника радянських організаторів, але й погодився стати агентом німецької розвідки. Таким чином, радянське партійне підпілля на Запоріжжі так і не розпочало свою діяльність".¹⁰

Між тим, громадяни самостійно, без "керівної і направляючої сили комуністичної партії", створювали групи і навіть загони опору і, наскільки були спроможні, боролися з ворогом. Так, на "Запоріжсталі" у квітні 1942 року виникла подібна група під керівництвом колишнього працівника відділу постачання Миколи Гончара, а в грудні 1942 року також у Запоріжжі — об'єднана група підпільників за назвою "Ревком" та інші.

І зовсім обмаль було партизанських груп в селах області, де розгорнути їхню діяльність практично було неможливо і надто ризиковано. Адже в селах усі люди і їхня робота були видні, як на долоні. Та все ж партизанські групи були створені і тут, скажімо, у великому селищі Балабине (під Запоріжжям) — група "За Радянську Україну", в Кам'янсько-Дніпровському районі — в селах, що прилягали до Дніпровських плавнів.¹¹

Була створена партизанська група і в таврійському степовому селі Олександрівка Чернігівського району. Для цього тут було відповідне підґрунтя: в Олександрівці знайшли притулок кілька військовополонених, що прагнули й далі боротися з ворогом, тепер уже в підпіллі; фашисти, як тільки захопили село (це сталося о 7 годині ранку 9 жовтня 1941 року), так і почали наводити свій "новий" порядок з допомогою нагайки — жорстоко били всіх, чим викликали в мешканців села величезне обурення і зневагу до нових хазяїв.¹²

Партизанська група, що діяла в с. Олександрівці, була певним чином законспірована, тож діяла до визволення села від фашистських загарбників — до 20 вересня 1943 року. В тім же, про неї не було ще відомо і 28 липня 1944 року, коли готувалася "Хронологічна довідка Олександрівської сільської ради", підписана головою колгоспу ім. К.Лібнехта Потапенком і направлена до Запорізького обкому комуністичної партії. В цій довідці зазначено, що в селі Олександрівка "партизанських загонів не було і героїчних подвигів також не траплялося".¹³

Лише в травні-вересні 1946 року УМДБ Запорізької області при дослідванні кримінальної справи проти Анни Вінс фактично визнало існування в селі Олександрівці партизанської групи: "Військовополонений Червоної

Армії Левченко Іван Петрович прагнув в с. Олександрівка організувати партизанську групу. Для цієї мети ним було залучено ряд військовополонених, в тому числі Савран, Окунь Володимир та інші. Був придбаний радіоприймач...”¹⁴

Це був лише початок роботи партизанської групи села. В ній активну участь брав колишній учитель і директор сільської школи Володимир Окунь та його дружина Анна Вінс, яка не була членом партизанської групи, але активно допомагала підпільникам. Ще на початку створення партизанської групи це подружжя приютили у себе в хаті двох військовополонених — майбутніх активних партизанів.¹⁵

Бо якраз у їхній сім’ї було найбезпечніше переховуватися, адже Володимир Окунь працював в місцевій німецькій управі секретарем, а його дружина — німкеня за національністю і має паспорт “фольксдойче” — громадянки німецького походження, і в зв’язку з цим німецький комендант та поліція села ставилися до них обох з великою довірою. Саме з цієї причини тут, у хаті Окуня-Вінс, часто збиралися “попити чай” чи “постригтися” всі члени партизанської групи, які в присутності господині обговорювали найважливіші завдання й проблеми партизанської групи. Тут підпільники Олександрівки вирішили діяти активніше. Після цього Окунь Володимир почав розповсюджувати в селі антифашистські листівки, робив необхідні печатки сільської управи, а з їх допомогою готував певні довідки для всіх членів партизанської групи на німецькій та українській мовах.¹⁶

Тут йому плідно допомагала і дружина — Вінс Анна, яка досконально володіла німецькою і українською мовами і, ніде не працюючи, могла повністю віддатися підпільній роботі.

Вона вболівала і за конспірацію та життя підпільників, ставала на їх захист, де могла. В червні 1942 року на вулиці села Олександрівки випадково впізнав “Віктора — прокурора” один з жителів Андріївського району і про це негайно повідомив в німецьку комендатуру. “Віктор — прокурор” — фактичний керівник партизанської групи — був негайно заарештований. Після перших його допитів поліція вирішила арештувати його знайомих Петра Сорокіна та Олексія Дорошенка — активних учасників партизанської групи. Про це від перекладачки дізналася Анна Вінс і, не гаючи ні хвилини, повідомила Сорокіну й Дорошену про можливий їхній арешт, допомогла їм втекти, давши на дорогу необхідний одяг та продукти харчування. Підпільники були врятовані і цим самим збережена вся партизанська організація.

Завдячуючи Анні Вінс та її чоловіку Володимиру Окуню, підпільникам стало відомо про початок в районі масового “вилову” молоді і відправки її на примусові роботи до Німеччини. З цього приводу у завойовників була відповідна програма, виконати яку пунктуальні німці мали понад усе. За відмову їхати до Німеччини, розстрілювали.¹⁷

Всього до гітлерівської імперії з Запорізької області за короткий період окупанти відправили 157416 чоловік.¹⁸

Відправляли вони туди і молодих людей Чернігівського району: з села Балашівки — 12 чоловік, з Гришинської сільради — 51, з колгоспу “Більшовицьким шляхом” — 59 чоловік, а з Верхньотокмацької сільради — 250 юнаків і дівчат.¹⁹

Прийшло це лихо і в село Олександрівку. До нього партизанська група підготувалась своєчасно і тут чи не найважливішу роль відіграли Володимир Окунь та його дружина Анна Вінс. Хлопців і дівчат, призначених для відправлення до Німеччини, вони забезпечували фальшивими довідками про різні хвороби, що несумісні з перебуванням у рейху. Ще інших молодих людей попереджали про заплановане їх відправлення, і ті втікали з села. А деяких Вінс переховувала у себе вдома.²⁰

В цих заходах брали активну участь й інші члени партизанської групи, особливо Павло Савран. Все це дало свої позитивні результати: набори молоді с. Олександрівки до Німеччини в листопаді 1942 року та в лютому 1943 року були зірвані.²¹

З села Олександрівки до Німеччини вдалося окупантам відправити лише 12 хлопців та дівчат, з яких восьмеро втекли ще з дороги і повернулися на батьківщину.

Невдовзі, 20 вересня 1943 року (за іншими документами 12 вересня) село Олександрівка було звільнене від фашистських окупантів.²³

А вже 20 травня 1944 року Вінс Анна Петрівна була викликана в Олександрівську сільраду і вперше допитана оперуповноваженим відділу боротьби з бандитизмом Чернігівського РВ НКВС. Вона була звинувачувана у злочині, передбаченому ст.54-1а, тобто в “зраді батьківщини”.

Звертаємося до фабули ст.54-1а КК УРСР того часу. Вона гласить: “За зраду батьківщини, тобто за дії, вчинені громадянами Союзу РСР на шкоду військовій могутності Союзу РСР, його державній незалежності чи недоторканості його території, як-то: шпигунство, видача військової чи державної таємниці, перехід на бік ворога, втеча чи переліт за кордон”.²⁴

Зрозуміло, що жодного пункту цієї статті Анна Вінс не порушила і, отже, батьківщини вона не зрадила. Свідки, які були допитані по її справі, в один голос заявили, що вона в період окупації була віддана радянській владі і радянському народу, не стала на бік німецьких поневолювачів, а, навпаки, як тільки могла, боролася з ними. Єдина провина Вінс в тому, що німецькі окупаційні чиновники видали їй, як громадянці німецького походження, посвідчення “фольксдойче”, яке давало право його власнику користуватися послугами німецької крамниці. Анна там одержувала продукти харчування та одяг для своєї сім’ї, що тоді складалася, крім неї, з чоловіка Володимира Окуня та одnorічої доньки. Якраз за одержання продуктів в німецькій крамниці 17 лютого 1945 року особлива нарада при НКВС СРСР засудила Вінс Анну Петрівну до 5 років заслання в Сузунський район Новосибірської області з конфіскацією майна.

А двох її малолітніх дівчаток — Світлану 1940 року народження і Лізу 1944 року народження Чернігівське районне відділення НКВС передало на утримання матері засудженої — 66-річній Вінс Єлизаветі Абрамівні.²⁵

Окунь Володимир, який тоді був на фронті в діючій Червоній Армії, докладав багато зусиль, аби довести людям і каральним органам, що його дружина Вінс Анна не ворог народу, не зрадниця батьківщини, а її патріотка. Та ба! Ні газета “Правда” — орган Комуністичної партії Радянського Союзу, ні НКВС СРСР, до яких звертався Окунь В.В., нічого не допомогли. Щодо,

управління МДБ Запорізької області 7 вересня 1946 року зробило свій категоричний висновок: “Решение особого совещания при НКВД СССР от 17 февраля 1945 года в отношении Винс Анны Петровны оставить в силе”.²⁶

Подальші долі Вінс Анни Петрівни, її чоловіка Окуня Володимира Васильовича та їхніх двох доньок невідомі.

Реабілітована Вінс А.П. 10 липня 1989 року прокурором Запорізької області за ст.1 Указу Президії Верховної Ради СРСР “Про додаткові заходи з поновлення справедливості відносно жертв репресій, що мали місце в період 30-40-х початку 50-х років. “Реабілітована як безневинно репресована.”²⁷

Примітки

1. Історія міст і сіл УРСР. Запорізька область. Київ—1970. — С.17.
2. ДАЗО. — Ф.П.—5747. — Оп.3. — Спр.4878. — Арк. 33.
3. Там само. — Арк.52 зв.
4. Там само. — Арк.53.
5. Там само. — Арк.53.
6. Там само. — Арк.53.зв.
7. Там само. — Арк.54.
8. Там само. — Арк.34 зв.
9. Історія міст і сіл УРСР. Запорізька область. інститут історії академії наук УРСР. Київ — 1970. — С.47,48.
10. В.М.Мороко, Ф.Г.Турченко. Історія рідного краю. — Запоріжжя.2001. — С.27.
11. Там само. — С.29,30.
12. ДАЗО. — Ф.П. — 1675. — Оп.1. — Спр.51. — Арк.5.
13. Там само.
14. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.4878. — Арк.65,66.
15. Там само. — Арк.50 зв.,53 зв.
16. Там само. — Арк.34 зв.
17. ДАЗО. — Ф.П. — 102. — Оп.30 “а”. — Спр.11. — Арк.15.
18. Там само. — Арк.14.
19. ДАЗО. — Ф.П. — 1675. — Оп.1. — Спр.51. — Арк.25,26,27,32,46.
20. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.4878. — Арк.34 зв., 50 зв.
21. Там само. — Арк.54.
22. ДАЗО. — Ф.П. — 1675. — Оп.1. — Спр.51. — Арк.5.
23. Там само. — Арк.5,6.
24. Кримінальний кодекс Української РСР. Держполітвидав, Москва.1954. — С.17.
25. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.4878. — Арк.6,7,28.
26. Там само. — Арк.66.
27. Там само. — Арк.77.

П. П. РЕБРО

СУДНИЙ ДЕНЬ ОТЦЯ ОЛЕКСАНДРА

БОГОСЛАВСЬКИЙ (БУГОСЛАВСЬКИЙ)
Олександр Федорович.

Народився 1 грудня 1892 року в с. Пустоцвітному Покровського (нині Оріхівського) району Запорізької області. Працював священником у селах Більманка і Попівка (нині с. Смирнове) Куйбишевського району. Заарештований 23 серпня 1937 року, а 2 вересня того ж року за рішенням “трійки” УНКВС по Дніпропетровській області розстріляний. Реабілітований у 1989 році.

“Не судить і не судимі будете...” Про цю заповідь божу зброєносці комунорадянського режиму не хотіли й слухати. З благословіння найвищого партійного синкліту вони судили всіх і вся, якщо, звичайно, можна назвати судом їхнє цинічне глумління над людьми, а відтак — і законами. Особливо брутално поводитися енкавееєсівці з тими, хто ніс у народ слово Боже, нагадував про совість, учив милосердю. При цьому карателів надихав заповіт “вождя вождів” про те, що чим більше вони священників розстріляють, тим краще.

...Доля дарувала отцю Олександрові прізвище, яке ідеально відповідало його покликанню, — Богославський. Інша річ, що ексекutori в галіфе, в шаленому темпі клепаючи його “справу”, не вважали за необхідне з’ясувати, яке ж справжнє прізвище у священника, — в їхніх паперах підслідний фігурує то як “Бугославський”, то як “Бугуславський”... І це при тому, що практично на кожній сторінці справи є напрочуд чіткий підпис самого страдника “Богославський”. Після цього вже не дивуєшся, що священника у слідчих документах називають то “українцем”, то “поляком”, то “неодруженим”, то “вдівцем”. А втім, кого цікавили подібні “дрібниці”? Важливо хутенько написати сяку-таку “бомагу” і поставити “попа” (тільки в анкеті арештованого це формулювання вписано тричі) до стінки, адже за ним — черга “ворогів народу”, якій кінця не видно.

Народився Олександр Федорович Богославський 1892 року на тодішньому хуторі Пустоцвітному Покровського повіту Катеринославської губернії в сім’ї заможного селянина. Здобувши необхідну освіту, працював псаломщиком, дияконом, згодом священником у селах Більманка й Попівка Куйбишевського району. Цілком можливо, що отець Олександр не любив радянської влади та її бездумних виконавців. Але за що він повинен їх був любити? З Бога глузують, храми руйнують, віруючих переслідують, в душу плюють. Родину священника розігнали, розкидали по світу. Майно, худоба, сільськогосподарський реманент Богославських були передані в колгосп, добро розпродана-

не. Ще в 1920 році їхню землю було націоналізовано, а Богославського-старшого вислано з хутора. В 1931 році його остаточно “розкуркулили”, залишивши в одній сорочці. До “білих ведмедів” не вислали тільки тому, що Богославський-старший був дуже похилого віку. Замість нього на Соловки відправили його сина Михайла. У 1934 році останньому вдалося втекти і осісти в селі Вознесенці поблизу Запоріжжя, але невдовзі недремні чекісти вистежили втікача і “забрили” його в трудову армію, яка мало чим відрізнялася від концтабору.¹

Сам отець Олександр після закриття церкви в Більманці, а потім і в Попівці залишився без роботи, без притулку, без шматка хліба (став, по сучасному кажучи, бомжем). І тут вже познайомився з законниками: в анкеті заарештованого є запис: “В 1934 г. арестовывался за распространение хрестиков и других вещей церковного характера”.²

Поширювати хрестики — це, звичайно, в країні войовничого атеїзму було великим “злочином” і можна тільки дивуватися, що священник не заgrimів за ґрати надовго. Але відтоді доблесні “органи”, очевидно, не випускали його з поля зору і невдовзі зрозуміли, що треба йому, грубо кажучи, заткнути рота. Адже отець Олександр іноді виявляв свою нелюбов до радянської влади, а на той час страшнішої крамоли не могло бути: про сталінській режим заборонялося не те, що погано говорити, а навіть думати (звідси одіозний термін “инакомыслие”).

Судячи з “показань” свідків, Богославський як людина, так би мовити, наближена до Бога, не дуже боявся смерті і часом дозволяв собі казати те, що думав. Наприклад, свідок із колгоспу імені Постишева розповів слідчому (і це, ясна річ, потрапило до протоколу допиту), що священник йому казав: “Радянська влада своєю політикою довела країну до повного розвалу, особливо на селі, де люди у великій скруті, але так довго тривати не може”.³

А ще свідок пригадав, як отець Олександр погрожував підпалити колгоспну конюшню (в протоколі це показання підкреслене кількома олівцями-червоним, синім, чорним). Свідок із колгоспу ім. Тельмана доніс слідчому, що Богославський у якійсь розмові назвав боягузами тих, хто мовчки мириться зі злиднями, не суперечить владі...⁴

А втім, повернімося до трагічної для священника дати — 23 серпня 1937 року. Того дня Богославського було заарештовано в селі Куйбишевому на вулиці. В так званому протоколі затримання, складеному того ж дня, тобто 23 серпня, зокрема, мовиться: “Задержан гражданин, который назвал себя Богославским Александром Фёдоровичем, 44 лет, вдовец, проживающий в Верхнем Токмаке...”.

Працівник Куйбишевського районного відділення НКВС скрупульозно перерахував у протоколі все “добро” Богославського, яке тут же було відібране чекістами: “При обыске отобраны суконное пальто, одна мелкая калоша, 1 бандаж, 1 брюки, старая суконная рубашка... 1 шапка, 1 пара портянок, 1 пара носков старых, 1 пояс, денег в сумме 50 рублей...”.⁵

Ордер на арешт також виписаний 23 серпня, але найімовірніше, що його додали до справи вже тоді, коли Богославський перебував під вартою в підвалі райвідділу міліції.⁶ Того ж дня отця Олександра оглянув лікар — при-

Дактилоскопічна карта (відбитки пальців) в'язня Богославського О. Ф.

наймні в справі є акт про медогляд, в якому лише сказано: “Здоров, следовать может”.⁷ 23 серпня дільничний інспектор райміліції склав дактилоскопічну карту, тобто — зробив відтиски пальців священика (фото його, на жаль, у справі немає. Лише відтиски пальців...)⁸ Цією ж датою позначена довідка-характеристика на Богославського, видана для органів НКВС головою Більманської сільради і парторгом (підписи нерозбірливі). В ній, зокрема, говориться: “Кулак-священник, будучи одно время жителем с. Бильманки Куйбишевского р-на, занимался контрреволюционной работой, имел связь с преступным элементом на селе, агитировал детей на то, чтобы не ходили в школу, последнее место (время) удрал из села неизвестно куда, подлежит изоляции от масс...”.⁹ Як бачимо, готовий вирок. Правда, керівники села, мовлячи про

“ізоляцію”, мабуть, і не підозрювали, що такою розгнужаною “характеристикою” прирікають отця Олександра на вірну смерть.

Цього ж дня, 23 серпня, підписано постанову про прийняття слідчої справи до провадження, а також складена анкета заарештованого. А помічник уповноваженого Куйбишевського райвідділення НКВС сержант держбезпеки Глушенко, який вів справу, примудрився допитати ще трьох свідків і самого Богославського. Щоправда, на першому допиті “опер” задав священику одне-єдине запитання: “Расскажите, Богуславский, какое хозяйство вы и ваш отец имели до революции” (як відомо, в той час “пролетарі”, які вибилися в начальники, над усе ненавиділи заможних людей, так званих “куркулів”). Сказане отцем Олександром остаточно переконало Глушенка, що перед ним “мироїд”, “експлуататор” та ще й “мракобіс” (вірить у Бога!): “Мой отец, в том числе и я, имели следующее хозяйство: купленной земли 70 десятин, молотилка, лошадей 12-15 штук, коров 5-8 штук, молодняка 5 штук, постоянных рабочих один человек, сезонных — четыре человека”.¹⁰

Дарма, що то було до революції, що нині у Богославських ні кола ні двора, Глушенко вперто називає священика “кулаком” і звинувачує: “совместно с кулачеством ведёт активную борьбу с мероприятиями соввласти, проводимыми на селе”, “связался с контрреволюционной националистической группой УКП”, “зачастую проводил зборища” и т.д.¹¹

Таким чином, зашморг на шиї отця Олександра затягувався все тугіше. Проте довести свою катівську справу до кінця Глушенкові та його шефу начальнику Куйбишевського РВ НКВС лейтенантові держбезпеки Борисенкові не дали. Несподівано великого “злочинця” Богославського перевезли до Запоріжжя і за нього взявся більш досвідчений чекіст, слідчий опергрупи Запорізького міського відділу НКВС Романенко. На першому ж допиті священика, 25 серпня, він запитав його прямо і недвозначно: “Расскажите, Богуславский, какую вы контрреволюционную работу проводили?” “Ответ: не проводил контрреволюционную работу” — записано в протоколі допиту. На цьому протокол обривається...¹²

А наступного дня, 26 серпня, зі священником “працював” оперуповноважений третього відділення УДБ, сержант Держбезпеки (прізвище в протоколі неможливо прочитати). На його питання “Вам предъявляется обвинение в проведении к/революционной деятельности против Совласти. Виновным себя в этом признаёте?” отець Олександр відповів: “Да, виновным себя в проведении контрреволюционной деятельности против Советской власти признаю полностью”.¹³

На мові чекістів це означало — злочинець “розколовся”, “поплив”. Але чому? Що сталося між 25 і 26 числами серпня?

Тут версій може бути кілька. Перша: вночі Богославського взяли в “роботу” знамениті енкавеесівські костоломи. Їм, очевидно, вдалося зламати священника морально і фізично. Друга версія: слідчі пообіцяли отцю Олександрові зберегти життя, якщо він визнає всі, навіть найбезглуздіші обвинувачення (це вони брехали багатьом жертвам репресій). А священник — теж людина, якій хочеться бачити сонце і топтати ряс... Нарешті, третя версія: Богославський усвідомлював, що його чекає, і вирішив нічого не заперечувати й смиренно прийняти мученицьку смерть. А може, він просто глузував з антихристів, визнаючи за собою бурхливу “контрреволюційну діяльність”?

Першого вересня обвинувальний висновок на Богославського вже був готовий. Його відклацав на машинці помічник оперуповноваженого IV відділення УДБ сержант держбезпеки Ройтенбург. “Затверджую” — розмашисто розписався начальник Запорізької оперативної групи УНКВС полковник Шумський.¹⁴

2-го вересня (як же жваво, без бюрократії працювали радянські карателі!) вже побачила світ постанова кровожерливої “трійки”. Її варто навести повністю (в оригіналі): “Выписка из протокола № 19 заседания Тройки УНКВД УССР по Днепропетровской области от 2-го сентября 1937 г. СЛУШАЛИ:51. Дело Куйбышевского РО НКВД №181 по обвинению Богуславского Александра Фёдоровича, 1892 г. р.,(кулака, раскулаченного), в том, что, будучи антисоветски настроенным, среди колхозников систематически занимался антисоветской агитацией, группировал вокруг себя к-р кулацкий элемент, который готовил для вооруженного выступления против советской власти. Пропагандировал террор против руководителей партии и правительства, угрожал поджогом колхозного имущества в отместку за забранное у него хозяйство. ПОСТАНОВИЛИ: БОГУСЛАВСКОГО Александра Фёдоровича РАССТРЕЛЯТЬ”.¹⁵

Тиждень у Запорізькій тюрмі отець Олександр молився і чекав на свою останню годину. 9 вересня о першій годині ночі його повели на розстріл... При виконанні вироку були присутні (вони скріпили своїми підписами відповідний акт) помічник начальника Запорізького міського відділу НКВС старший лейтенант державної безпеки Янкович, комендант Запорізького міськвідділу НКВС Доров і запорізький міський прокурор Хаїт. Хто тієї ночі натискав на курок, щоб навіки замовк служителю Бога, — в акті не зазначено. Тільки сказано: “Тело предано земле...”.¹⁶

Тут читач вправі поцікавитись, як же склалася подальша доля катів, чи спіткала їх кара божа? Спіткала, але далеко не всіх. Так, архіви свідчать, що

начальника управління НКВС УРСР по Дніпропетровській області старшого майора держбезпеки Кривця Ю.Ф., який здійснював загальне керівництво і контроль за запорізькими чекістами, 25 січня 1940 року за грубі порушення соціалістичної законності військовою колегією Верховного суду СРСР було засуджено до ВМП, тобто до розстрілу.¹⁷

А ось у керівника Запорізького міського відділу НКВС полковника Шумського М.Б., як мовиться, й волосина з голови не впала. Судячи з архівних документів, він у 1955 р. був звільнений у запас (за вислугою років) з посади заступника начальника управління виправно-трудових таборів і колоній МВС УРСР. Як говориться в одному з документів, цей керівник чекістської зграї, яка мордувала священика Богославського, ще в 1959 р. “пенсіонировался в ФИНО УВД Киевского облисполкома”.¹⁸

Цілком можливо, що вціліли і навіть зробили непогану кар’єру й інші заплічних справ майстри, які доклали рук до “кримінальної справи” куйбишевського священика-мученика.

Примітки

1. Державний архів Запорізької області (ДАЗО). Фонд Р — 5747. — Оп.3. — Спр.2617. — Арк.9.
2. ДАЗО. Фонд Р — 5747. — Оп.3. — Спр.2617, — Арк.6.
3. Там само. — Арк.22.
4. Там само. — Арк.28.
5. Там само. — Арк.5.
6. Там само. — Арк.4.
7. Там само. — Арк.7.
8. Там само. — Арк.36.
9. Там само. — Арк.8.
10. Там само. — Арк.11.
11. Там само. — Арк.1.
12. Там само. — Арк.13.
13. Там само. — Арк.14.
14. Там само. — Арк.33.
15. Там само. — Арк.35.
16. Там само. — Арк.35-а.
17. Там само. — Арк.54.
18. Там само. — Арк.55.

РОЗСТРІЛЯНА ШКОЛА

БАРАНОВ Василь Кіндратович

Народився 30 січня 1898 р. в с. Жеребець (нині село Кірове) Оріхівського району Запорізької області в сім'ї селянина-бідняка, українець, освіта незакінчена вища. Завідуючий початковою школою № 2 в с. Жеребець. Заарештований 28 березня 1938 року. Розстріляний 11 червня 1938 року. Реабілітований у 1957 році.

Одного разу, їдучи в село, розговорився зі своєю супутницею — старенькою бабусею, що поверталася з Запоріжжя після відвідин дочки. Вичерпавши всі свої ресурси, розшарпаний автобус натужно ревів на підйомах, полегшено схлипував на спусках, а ми під цей акомпанемент розмовляли “за життя”. Яюсь непомітно дійшли до теми голодомору 1932-1933 років, до репресій кінця 30-х. Тут бабуся розповіла, як в її рідному селі практично за один день були заарештовані майже всі вчителі.

— Я ходила тоді в перший клас. Яюсь навесні прийшла, як звичайно, до школи, а вона закрита. На дверях замки висять. Ми бігали, гралися, чекали, коли ж прийдуть вчителі. Так минуло годин зо дві. Потім хтось із сільради прийшов і сказав, щоб ми розходились по домівках, бо уроків не буде... Пізніше ми довідалися, що наших вчителів арештували як “ворогів народу”. А вже після смерті Сталіна стало відомо, що їх розстріляли. Ось так розстріляли мою школу...

Страшні часи... Страшні і безглуздо жорстокі методи самоутвердження радянської влади. Тепер нам достеменно відомо про десятки мільйонів людських життів, загублених цією владою задля примарної ідеї “железної рукою загнати человечество к счастью”, як до того закликала гасло соловецької тюрми особливого призначення.

А Ф. М. Достоевський говорив про те, що жодна революція не варта сльози дитини...

Та що там сльоза дитини! “Допустимо и возможно, что погибнет и 90% населения, чтобы оставшимся в живых 10% удалось дожить до всемирной революции и до социализма” (виділено авт.), — сказав “великий гуманіст” В.Ульянов-Ленін.¹

Тож чи варто жалкувати за отими десятками мільйонів заради “всемирной революции и социализма”? Це ще не так і багато, не 90% населення!

Чи не найбільші жертви і випробування за роки тоталітаризму випали на долю України. Не будемо легковажно жонглювати мільйонами людських життів, але пам'ятаймо, що лише від організованого Сталіним голодомору 1932-1933 років в Україні за різними оцінками загинуло 10-15 мільйонів чоловік!

В чому ж головна причина такого страшного геноциду, спрямованого саме проти нашого народу? Роберт Конквест у своїй книзі “Жнива розпачу” наводить слова академіка А.Сахарова про те, що в характері Сталіна виразно проступали україноненависницькі риси. “Проте, — пише Р. Конквест, — це не була стихійна, ірраціональна українофобія — хоч Україна й перебувала під владою комуністів, її населення не хотіло миритися з цією владою, представники національної культури... лише формально визнавали московське панування. З погляду партії таке становище було вкрай небажане і крило в собі небезпеку для майбутнього.

...Політика колективізації та розкуркулення, що особливо люто вдарила по Україні, зустріла там найдужчий опір”.²

Посилюючи заходи, спрямовані на розгром українського селянства, Сталін посилював і наступ на Україну взагалі та на її національну культуру. Він добре розумів, що сутність української ідентичності сконцентрована в інтелігенції, яка уособлювала й виражала цю ідентичність, а також у селянських масах, які живили її упродовж сторіч.

“Він розумів, що тільки засобами масового терору — проти всього українського народу і насамперед селянства — можна поставити цей народ на коліна... “змова” СВУ... поширилася й на села. У зв’язку з нею було розстріляно багато сільських учителів” — свідчить англійський радянолог Р. Конквест.³

Так була “розстріляна” і школа в с. Єжовому Оріхівського району, про яку йшлося на початку розповіді. Слід тільки зазначити, що тоді була знищена не одна школа, а принаймні дві, а то й три...

Вдивляюся в фотокарточку, якій уже більше 75 років. Приємні, миловидні обличчя чоловіка, його дружини та їхньої маленької дочки. Вражає те, що всі троє випромінюють якусь незбагненну тугу, позначені невимовним трагізмом, хоч жінка й намагається посміхатись... Здається, їм уже тоді було відоме їхнє майбутнє і вони знали, які страшні випробування чекають на них попереду.

О 6-й годині ранку 28 березня 1938 року сім’ю завідуючого школою № 2 села Єжового розбудив гучний грюкіт в двері. В будинок Баранова Василя Кіндратовича стрімко ввійшов місцевий оперуповноважений НКВС Шкляр і один понятий (в протоколі обшуку вказано, що понятих було двоє). Чекіст показав ордер на обшук і приступив до справи. Ретельно перетрусивши одяг, переглянувши книги та інші папери, поцікавився вмістом шафи, а потім сів за стіл писати протокол. Особливо напружуватися не довелося — він і сам знав, що знайти компрометуюче — марна справа, бо його тут і бути не могло. Тому записав про вилучення паспорта № 089362 і додав: “Больше ничего нет”.⁴

Збрехав чекіст! Незважаючи на “гаряче серце, холодну голову і чисті руки”, не утримався від того, щоб не поцупити срібного кишенькового годинника на срібному ж ланцюжку. Прилипло-таки срібло до “чистих рук”... Про це розповіла Людмила Василівна, дочка заарештованого Баранова В.К., яка була присутня під час проведення обшуку. Годинник для учителя — надзвичайно важлива річ. Пам’ятаю, як мій батько, теж сільський вчитель, з гордістю говорив про те, що за свій більш ніж сорокарічний педагогічний

стаж, він жодного разу не запізнився на урок. Але його годинник не був срібним...

Коли оперуповноважений оголосив, що Баранов В.К. заарештований і має піти з ним, дружина Марія Микитівна, теж учителька, зойкнула:

— За що?!

Дочка Людмила, учениця 8-го класу, нічого не розуміючи, мовчала, не в силах збагнути того, що відбувається. Не знала, що свого батька бачить востаннє. Вона єдина з цієї сім'ї сьогодні ще живе в своєму селі, маючи 82 роки віку. Невеликого зросту, худорлява, рухлива. Має добру пам'ять і ясний розум.

— Коли батька забрали, — розповідає Людмила Василівна, — мама щодня ходила в райвідділ НКВС, але побачення з батьком їй не давали. Лише одного разу дозволили порозмовляти кілька хвилин. Привели його змученого, побитого. Коли заарештували, на ньому були хромові чоботи з калошами, а вийшов до мами в калошах, які ледве взув на опухлі ноги. Плакав, розповідав, що його дуже били, затискали пальці в двері, заганяли голки під нігті... Наступного разу, коли мама прийшла в райвідділ, їй сказали, що батька перевели в Запоріжжя. Вона поїхала туди, але нічого не добила. Як у воду впав мій татко...

Людмила Василівна, хоч і намагалася триматись мужньо, починає плакати. Це дуже болісно спостерігати, як плаче стара людина... Скільки ж горя довелося пережити цій маленькій знедоленій жінці! Чим завинила вона перед людьми, державою, перед нами, нині суцими?

А чим завинив її батько — Баранов Василь Кіндратович? Народився 30 січня 1898 року в с. Жеребець (згодом Єжове, а з 1939 року — Кірове) Орихівського району Запорізької області в бідній багатодітній селянській родині. Батько був колісником, а мати — швачкою. Дітей змалку привчали до роботи, то ж довелося працювати і вдома по господарству, і в людей добрих і не дуже... Сусіди-болгари залюбки брали його з собою на базар продавати перець, баклажани та іншу городину. Хлопець був привабливий, грамотний, умів людям добре слово сказати. Згодом здобув педагогічну освіту і став учителювати в рідному селі. Одружився, а в 1923 році з'явилась донька Люся. Дружина теж присвятила себе школі, навчала діток разом з чоловіком.

Сільчани з повагою ставилися до молодого подружжя. З 1927 року і до самого арешту Василь Кіндратович був депутатом сільської ради і призначений завідувачим початковою школою № 2 в рідному селі.

Колись це село носило істинно козацьку назву Жеребець, яку одержало від однойменної і того часу доволі повноводної річки. Існує легенда, що річку назвали так тому, що в ній колись затонув чи то турецький, чи то татарський великий човен, на якому перевозили золоту статую коня. Золотий жеребець, звісно, пішов на дно, а річку назвали, так би мовити, на його честь. На початку XVIII століття біля місця впадіння Жеребця в річку Конку знаходився великий запорозький зимівник, що згодом перетворився на красиве і мальовниче село. Знало воно злети і падіння. В час розквіту (1913 рік) кількість населення сягала більше 10 тис. чоловік. В селі було кілька земських і церковно-приходських шкіл. Звісно, вчителі відігравали значну роль в житті села, зав-

жди були в перших рядах захисників інтересів селян. Наприклад, Панас Назарович Ковтун був одним з організаторів революційних виступів селян в 1905 році. Після придушення повстання його заарештували і кинули до Олександрівської в'язниці. Повернувшись з ув'язнення, вчитель Ковтун П.Н. знову продовжує безкомпромісну боротьбу з царизмом. 22 листопада 1906 року організує і проводить мітинг протесту проти утисків селянства владою. З метою недопущення готового спалахнути повстання в село прибули козаки. І знову Панас Назарович опиняється за ґратами. Такою вже, мабуть, безкомпромісною та непокірною була ця людина, що мала загострене почуття справедливості.⁵

Бо вже в 1931 році радянська влада, за яку він все життя боровся, “віддячила” йому тим, що закинула його за ґрати з формулюванням “контрреволюційна діяльність”. На жаль, у слідчій справі є лише згадка про цей арешт, подробиці відсутні. Найвірогідніше, причиною став який-небудь виступ проти насильницької колективізації. Повернувшись (уже втретє за своє життя!) з ув'язнення, Панас Назарович знову працює в школі. Та радянська влада нічого не забуває! 28 березня 1938 року його знову заарештовують разом з іншими вчителями Барановим В.К. та Коростильовим Й.М., звинувативши їх в приналежності до контрреволюційної повстанської організації, що ставила за мету повалення радянської влади і реставрацію капіталізму в СРСР. Ні більше ні менше! В забутому Богом і людьми селі — раптом утворюється могутня організація, здатна повалити радянську владу і реставрувати капіталізм у всьому СРСР, “от Москвы до самых до окраин”! А Ковтуна П.Н. звинуватили ще й в тому, що він — колишній есер.⁶

Дивно ведуть себе слідчі НКВС, допитуючи заарештованих вчителів. Здавалось би, розкрита організація, смертельно небезпечна для радянської влади на всій території країни. З іншого боку — і дурневі зрозуміло, що 11 вчителів і один аптекар неспроможні повалити ту владу, отже повинні блокуватися з іншими організаціями чи входити до якоїсь потужної структури. Але це абсолютно не цікавить чекістів, ні одного запитання з цього приводу не пролунало на допитах! Зате всіх, як за шаблоном, запитують про одне й те ж: коли вступив до контрреволюційної організації, хто завербував, кого сам завербував, хто очолював організацію, чи відомо щось про приховану зброю і т.п. Відповіді допитуваних теж збігаються майже слово в слово. Складається враження, що протоколи допитів написані однією особою і сфальсифіковані, бо керівниками організації називаються різні люди. Велика плутанина і в переліку членів організації. У всякому разі багато з тих, кого арештовані називали “братами по зброї”, залишилися поза увагою НКВС. На дивні висновки наводить ця ситуація. Складається враження, що каральне відомство завчасно склало список членів “контрреволюційної” організації і, неухильно дотримуючись його, брало тільки тих, хто в цьому спискові.

Про законність арештів та слідства і говорити зайве. Під час арешту Баранова В.К., наприклад, обшук проводився лише в присутності одного понятого, а в протоколі зазначено двоє. Вчитель Овсянников Павло Іванович арештований 19 березня 1938 року, а санкція прокурора на арешт видана аж 29 березня того ж року. Намагаючись знайти компрометуючі матеріали, “грамотні”

чекісти вилучали навіть те, що навпаки, свідчило про лояльність людини до радянської влади. В учителя Омельчака Івана Терентійовича вилучена “одна книга, которая изъята для представления в РО НКВД”. Чи не дивно? В учителя виявлена книга! А в завуча школи Євтушенка Захара Тарасовича і взагалі (страшно подумати!) “при обыске отобрана брошюра “Про проект положения про выборы до Верховной Рады СРСР.”⁷

Як член контрреволюційної організації 28 березня 1938 року був заарештований і вчитель Сулименко Степан Поликарпович — досить цікава особистість. Зі слідчої справи про нього не можна нічого дізнатися, крім того, що раніше (невідомо коли саме) був засуджений за хуліганство. Ні один з арештованих на допиті не назвав його прізвища, не сказав, що він входить до складу організації. Немає в справі ні ордера на обшук та арешт, ні протоколів допитів Сулименка С.П., показань свідків, ні анкети арештованого — все це дивним чином зникло, вірніше — вилучено зі справи, в кінці якої є помітка про те, що листи №№.....відсутні. Куди вони поділися — невідомо. Це прізвище зустрічається лише в бравурному “Обвинительном заключении”, написаному тимчасово виконуючим обов’язки начальника Оріхівського РВ НКВС, який радісно сповістив, що “Ореховским Р/О НКВД вскрыта контрреволюционная повстанческая организация, ставившая своей целью на случай интервенции подготовку восстания внутри страны для свержения соввласти и реставрации капитализма в СССР”. І лише тут у переліку членів організації під № 9 вперше і востаннє зустрічаємо прізвище Сулименка:⁸

“СУЛИМЕНКО Степан Поликарпович, 1906 года рождения, украинец, уроженец села Туркеновка Г-Польского района Днепропетровской области, из крестьян-средняков, судим за хулиганство, учитель села Ежово”.

Цей обвинувачувальний висновок від 4 квітня 1938 року, написаний на 3-й день, до речі, після арешту останнього члена організації вчителя Агапова Семена Івановича, якого забрали прямо з уроку, як розповідає дочка Баранова В.К. Людмила. Всього три дні вистачало прославленим чекістам для того, щоб довести і “документально підтвердити” провину цього останнього “контрреволюціонера”. А далі справа на всіх 12 арештованих передається на розгляд “трійки” УНКВС по Дніпропетровській області. І тут починаються якісь метаморфози. 20 квітня 1938 “трійка” постановила розстріляти всіх, за винятком... Сулименка С.П. Про нього в рішенні “трійки” немає жодного слова. Не призначене інше покарання, не оправданий, не переданий до іншого судового органу. Куди подівся вчитель — невідомо.⁹

Словом, була людина — і з веління влади безслідно зникла. Значно більше є в справі “документів” про Баранова В.К. В день його арешту він написав на ім’я начальника Оріхівського РВ НКВС заяву, в якій зізнається, що з 1928 року є членом контрреволюційної організації, в яку був завербований Овсянніковим Павлом Івановичем, учителем середньої школи. Називає імена ще трьох членів організації, повідомляє, що особисто завербував учителя середньої школи Касьяна Луку Юхимовича. Назви організації не знає. Що стосується завдань, які стояли перед змовниками, то вони майже слово в слово збігаються з поясненнями решти заарештованих:

— підготувати людей, здатних боротися проти радянської влади;

— проводити антирадянську агітацію, вести підготовку до повстання;
— вести антирадянське трактування марксизму-ленінізму в процесі навчання (і це в початковій школі).¹⁰

Дивно, на перший погляд, що освічена і розумна людина приписує собі такі “гріхи”. Але це тільки на перший погляд. Ми ж знаємо, як чекісти своїми “чистими руками” вибивали ті зізнання, які їх влаштовували. А благословив їх на таке не хто інший, як сам “батько Сталін”. В шифрованій телеграмі керівникам республіканських, обласних і крайових партійних організацій та керівникам радянських органів і управлінь НКВС від 10 січня 1939 року він писав: “ЦК ВКП(б) разъясняет, что применение физического воздействия в практике НКВД было допущено с 1937 года с р а з р е ш е н и я ЦК ВКП (б)... ЦК ВКП (б) считает, что метод физического воздействия д о л ж е н п р и м е н я т ь с я и в п р е д ь... как совершенно правильный и целесообразный метод”.¹¹

Свідченням того, що цей “совершенно правильный и целесообразный” метод застосовувався і до заарештованих вчителів, є спогади дочки Баранова В.К. Людмили Василівни, і схожі, як дві краплини води, свідчення допитуваних. Навіть порядок слів у зізнаннях заарештованих однаковий. А ще довідки лікарів, які оглядали вчителів невдовзі після арешту. Практично у всіх констатується невроз серця, в т.ч. і у Баранова В.К. А у Овсяннікова П.І., окрім неврозу, на тринадцятий день після його арешту лікар помітив відсутність 13 зубів у верхній щелепі...

Тож не будемо осуджувати цих людей, що не витримали тортур і звели на себе і на своїх побратимів по нещастю страшні наклепи. До того ж, каральна машина влади могла не тільки вибивати зуби та ламати кістки. Набагато страшнішими були тортури моральні, знущання над близькими і рідними людьми. Оприлюднені факти залякування арештованих намірами гвалтування їхніх неповнолітніх дочок...

Дочка Баранова В.К. розповіла, як переслідували її матір, витискували зі школи, намагалися перевести в школу на якомусь далекому хуторі. Сама Людмила Василівна закінчила десятирічку попри всі перешкоди, потім Гуляйпільський педтехнікум і 37 років відпрацювала вчителькою початкових класів та вихователькою дитячого будинку.

Всі 11 вчителів в один день 20 квітня 1938 року були засуджені до розстрілу. Десятеро були розстріляні теж одного дня — 11 червня 1938 року.¹²

А от Ковтун Панас Назарович був розстріляний 15 червня 1938 року. До речі, лише два з усіх засуджених “трійкою” до розстрілу, не визнали за собою ніякої провини — це Ковтун П.Н. та Євтушенко З.Т. Вони ж не підтвердили свідчень, які давали інші арештовані на очних ставках.¹³

Звичайно, рідні розстріляних вчителів намагалися щось дізнатися про долю своїх чоловіків та батьків. Писали, куди тільки могли, але ніяких відповідей не одержували. Лише через кілька років після смерті головного організатора геноциду Сталіна почали отримувати відповіді. Але що то були за відповіді! Дружина Баранова В.К. Марія Микитівна аж у березні 1957 року одержала свідоцтво про те, що її чоловік помер 15 червня 1943 року від черевного тифу. І лише у лютому 1992 року Оріхівське райбюро ЗАГС видало

свідоцтво про смерть Баранова В.К., в якому причиною смерті названо розстріл. Не знали ж вони, що 24 серпня 1955 року з відома ЦК КПРС і за згодою з генпрокуратурою Комітет державної безпеки СРСР видав дуже секретну вказівку № 108, яка роз'яснила, що громадянам, які цікавляться долями осіб, розстріляних позасудовими органами, потрібно давати відповідь про те, що їхні рідні були засуджені до 10 років позбавлення волі без права листування і померли в ув'язненні від різних захворювань. Щодо останнього, то фантазія каральних органів вичерпувалася, в основному, посиленням на черевний тиф, запалення легенів, виразку шлунка, інфаркт. Довідок доводилося писати багато, а хвороб знали мало, тому й зустрічалися досить дивні захворювання, як, наприклад, рак серця.¹⁴

Минають роки. Час, кажуть, заліковує рани. Але ж і ми повинні робити все можливе, щоб ті рани не кровоточили. А дочка розстріляного Василя Кіндратовича Баранова каже, що ніхто перед нею і її матір'ю не вибачився за вбивство батька і чоловіка, не кажучи вже про якусь матеріальну компенсацію... То Німеччина виплачує компенсації "остарбайтерам", а своя влада...

Примітки

1. Україна молода. — 2002. — 13 липня.
2. Всесвіт. — 1992. — № 2. — С.159,160
3. Там само. — С.160
4. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.492-493. — Арк.36
5. Там само. — С.60,61.
6. Там само. — С.62.
7. Там само. — С.51,52.
8. Там само. — С.220.
9. Там само. — С.222.
10. Там само. — С.37,38.
11. Реабилитация. Политические процессы 30-50-х годов. — Москва, издательство политической литературы. — С.40,41.
12. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.492-493. — Арк.238.
13. Там само. — С.221,234.
14. Факты. — 1999. — 2 жовтня.

І. С. ДЕРЕВ'ЯНКО

ЖЕРТВА БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПИЛЬНОСТІ

ГОПКА Іван Юхимович

Народився 1901 р. в с. Варварівка Гуляйпільського району Запорізької області, українець, з селян-бідняків, позапартійний, освіта початкова. Працював головою колгоспу “Дніпрельстан” у с. Варварівка. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1959 році.

Гопка Іван Юхимович — мій земляк. Від мами я вперше почув про його арешт:

— Та який же він ворог?! — здивувалася. — Жалів людей, допомагав їм...

Справді, був він дуже доброю людиною, відчував потреби селян, щиро переживав, коли не вдавалося комусь допомогти.

— Він ніколи не залишав людину без підтримки, — говорила моя мама — в той час куховарка першої бригади. Та я і сам в цьому переконався.

Якось в обідню пору Іван Юхимович заїхав на тік. Мама звернулася до нього: “Юхимовичу, допоможіть!” “Кажіть, що трапилось?” “Синочок малий. Хворіє.” “Молока випишіть...” “Пришліть когось із старших діток на ферму третьої бригади.”

Протягом місяця щовечора бігав я туди. Подоївши корівок, доярки наливали мені пляшку теплого молока.

На нашому кутку було, мабуть, найбільше багатодітних родин. Голова ні в чому не відмовляв. Бо і в самого було п’ятеро дівчаток і один хлопець Олексій. З ним я учився в школі, потім працював у колгоспі. Гарний, працьовитий хлопчина! Наймолодша донька Івана Гопки дуже хворіла, стала інвалідом. Перші роки її життя припали на голодомор 1933 року, тому вона рано пішла у вічність... Думаю, через це багатодітний голова жалів людей, бо знав, як їм важко.

Таких, як Іван Гопка, більшовики не любили. “Сентименти” для них були чужими. І комуністи довели це своїми справами. Доля ж не жаліла Гопку. Кидала його, як мовиться, з вогню та в полум’я. У роки громадянської війни служив у повстанській армії батька Махна. Потрапивши в полон до білих, спромігся втекти. Став до лав Першої Кінної армії Семена Будьонного. Був там підришником.

Волелюбний козацький дух нуртував у серці воїна-хлібороба. Чесний, прямий, він ніперед ким не гнувся. Закінчилася громадянська війна, і Гопка

знову повернувся до землі. Змінився спосіб життя, та незмінним залишився характер. В 1928 році на зборах по виборах сільської ради Іван Юхимович звернувся до чергового уповноваженого:

— А на яких підставах ви позбавляєте виборчих прав куркулів? Чому б не позбавити цих прав і всю радянську владу за те, що вона дере шкуру з людей всілякими податками?¹

На це запитання одержав відповідь: “Не бунтуй! Бо така зухвалість колись пригадається...”

В 1930 році він вступає до колгоспу. А 3 березня цього ж року після опублікування “Правдою” статті Сталіна “Запаморочення від успіхів” виходить з колгоспу, забравши своїх коней. Слідом за ним покинули колгосп 60 відсотків “колективізованих” селян. Люди переконалися, що “хороше жити в колгоспі лише свині, та ніхто їй не заздрить”. Незабаром Іван Гопка знову повертається до колгоспу. Селяни бачать в ньому свого ватажка і захисника. Обирають його спочатку членом правління, а потім головою колгоспу “Дніпрельстан”. І не помиляються! Про це промовисто говорять економічні показники. В 1934 році колгосп отримав 174 850 крб валового прибутку. На один трудодень нараховують по 90 копійок грішми та по 472 грами зерна. Урожайність зернових по господарству становила 5 центнерів з гектара. В наступному році валовий пибуток досяг 234 200 крб, а на трудодень видали по 1,25 крб і по 2,5 кг зерна. Урожайність сільгоспкультур зросла до 11 ц з гектара, а озимої пшениці — до 12 ц з га. В 1936 році валовий прибуток дорівнював уже 337 000 крб. На трудодень селяни отримали по 1,85 крб та по 6 кг зерна. Урожайність досягла 18 ц з га.²

Та ось ця чесна, порядна, віддана селянській праці людина, здібний керівник господарства стає “ворогом народу”! Хвиля масових репресій, що охопила країну в 1937-1938 рр. ставила за мету знищити всіх реальних і уявних ворогів комуно-радянського режиму. В той час приводом до арешту могла бути найменша зачіпка: донос, анонімка, висловлене вголос незадоволення діями керівництва партії чи уряду. “Трійка” УНКВС по Дніпропетровській області звинуватила І.Ю. Гопку в тому, що він, колишній махновець і білогвардієць, а отже був учасником української контрреволюційної націоналістичної організації Гуляйпільському районі, за завданням якої займався активною контрреволюційною агітацією та ще й готував кадри для збройного повстання проти радянської влади і терору над керівниками партії і уряду.³

А чи справді все це було? Читаємо в протесті (в порядку нагляду) прокурора Запорізької області за 1959 р. до обласного суду:

“Гопке И. Е. вменено в вину то, что он является участником украинской к.р. националистической организации в Гуляйпольском районе, по заданию которой занимался активной к.р. агитацией, готовил кадры для вооруженного восстания против советской власти и террора над руководителями партии и правительства.

Всё это обвинение основано на самопризнательных показаниях (після застосування фізичного впливу на арештованого — І. Д.) и на показаниях свидетелей (наводиться ряд прізвищ).

Проведённой проверкой обоснованности осуждения Гопки установлено,

что постановление Тройки УНКВД является необоснованным, подлежит отмене, а дело прекращено производством по следующим основаниям:

При расследовании настоящего дела допущено нарушение соцзаконности, выразившееся в том, что арест Гопки произведён без санкции прокурора, допрос его произведён на 15-й день после ареста. Очные ставки со свидетелями не производилось и требования ст. 220 УПК УССР не выполнены.

Признательные показания осуждённого Гопки в том, что он был завербован в контрреволюционную украинскую националистическую организацию бывшим секретарём Гуляйпольского РККП(б)У Боровиченко, который возглавлял эту организацию, также был связан с другим её руководителем, бывшим председателем райисполкома Славным — являются надуманными.

Из полученных в процессе проверки справок из УКГБ при СМ УССР по Запорожской области видно, что Боровиченко и Славный посмертно реабилитированы. Этим самым опровергается существование в Гуляйпольском районе к.р. украинской националистической организации, а следовательно и участие в ней Гопки.

Показания выше названных свидетелей также не могут служить основанием обвинения Гопки, поскольку они объективно ничем не подтверждены и те факты, которые они приводят в своих показаниях, не содержат в себе признаков контрреволюционного преступления...

В силу всех этих обстоятельств прошу: постановление Тройки УНКВД УССР по Днепропетровской области от 1 октября 1937 года отменить. Дело в отношении Гопки Ивана Ефимовича производством прекратить".⁴⁾

Ось такий висновок. Мимоволі виникає питання, чим викликана ця репресивна епідемія? Чому вона обрала жертвою Гопку? Важко відповісти на це непросте запитання. Але відповідь я все ж таки знайшов у звітах про діяльність Гуляйпільської райпарторганізації за 1936-1937 рр. Саме ця організація (звісно, за вказівками "згори") роздмухувала істерію вороготворення. Багато рішень засідань, зборів та пленумів рясніють такими вимогами: "Зобов'язати парторгів і зокрема кожного комуніста максимально підняти революційну пильність, мобілізувати маси на ліквідацію рештків шкідництва..., переглянути склад керівних працівників та службовців в колгоспах і підприємствах і очиститись від них..., посилити серед робітничих і колгоспних мас більшовицьку пильність і непримиренність до класових ворогів..." і т.д.⁵⁾

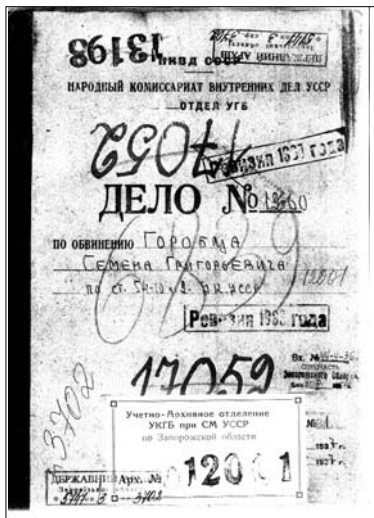
"Пильність" ця забрала життя багатьох безвинних людей. Івана Юхимовича Гопки немає серед нас. Але залишилася добра пам'ять про нього.

Примітки

1. ДАЗО. — Ф. Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.382. — Арк.8,9,10.
2. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. На благословенній землі Добропільській. Запоріжжя, — 2003. С.31.
3. ДАЗО. — Ф.Р — 5747. — Оп.3. — Спр.382. — Арк.2,8.
4. Там само. — Арк. 44,45.
5. ДАЗО. — Ф.П. — 212. — Оп.1. — Спр.7. — Арк. 12,14,139,162,174, 205,251.

П.П. РЕБРО

КУМ “ВОРОГА НАРОДУ”? РОЗСТРІЛЯТИ!

ГОРОБЕЦЬ Семен Григорович

Народився 21 квітня 1889 р. в с. Вознесенці (нині в межах м. Запоріжжя). Мешкав у с. Вільноуланівському (тоді воно було хутором) Червоноармійського (нині Вільнянського) району Запорізької області. Працював теслярем у колгоспі “Дніпрогес”.

29 листопада 1937 року заарештований Червоноармійським РВ НКВС.

Рішенням “трійки” УНКВС УРСР по Дніпропетровській області від 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 р. в м. Запоріжжі.

30 квітня 1964 року реабілітований.

Сільський тесляр Семен Горобець мав не лише золоті руки. Незважаючи на своє прізвище, він мав орлине серце. В нього було загострене почуття гідності, справедливості, він мав незалежний характер, щось чисто запорозьке. Горобець не боявся критикувати радянських можновладців, а то й брав їх на кпини. Не дивно, що ще в 1930 році він опинився за ґратами. Доблесні чекісти кілька місяців мордували народного умільця, намагаючись пришити йому участь у так званій контрреволюційній організації “Спілка визволення України”. Не вдалося, бо про ту СВУ на хуторі Вільноуланівському люди навіть не чули. Вийшовши на волю, С. Горобець, очевидно, не покався. Навіть вступивши до колгоспу, він не перестав публічно “коментувати” політику режиму. Перепадало й місцевим “вождикам”, особливо — голові сільради. То ж, дочекавшись 1937 року, останній зварганив на знатного тесляра свою “Довідку-характеристику”, яка водночас стала й присудом для С. Горобця. Начальник Червоноармійського районного відділення НКВС, молодший лейтенант державної безпеки Доброшинський особисто взявся за справу запеклого “контрреволюціонера” і підвів його під “вишку” за... два дні.

Але спочатку ознайомимося з довідкою-характеристикою, яку надала чекістам Михайлівська сільрада 28 листопада 1937 року: “Горобець Семён Григорьевич уроженец с. Вознесенка Запорожского р-на Днепропетровской области по социальному происхождению из семьи кулаков, по соц. положению кулак. В 1930 году раскулачен и осуждён за участие в СВУ на 5 лет. Имел следующее хозяйство: собственной земли — 40 га, арендной — 50 га, лошадей — 10-15 штук., молотарку, двигатель внутреннего сгорания, наёмной рабочей силы постоянной 3-4 чел., сезонных — 5 человек и весь крупный с/х инвентарь.

Сам Горобец является кумом врага народа Гаврилова (бывший пред. облисполкома Днепропетровской области, в настоящее время осуждённый), с последним имел тесную связь до его ареста.

В настоящее время Горобец проводит агитацию среди колхозников по отводу кандидатуры в Совет Национальностей т. Петровского, говоря следующее: “Петровский ни рыба, ни мясо, он старый, отжил, в Совет Национальностей нам нужно выбирать молодых, инженеров.

Во время предвыборных собраний Горобец старался сорвать последнее.”¹

Як бачимо, це не довідка, а донос, наклеп, у якому багато неправди. Поперше, С. Горобець не був заможним, по-тодішньому — “куркулем”, хоча це слово вписане в анкету заарештованого аж тричі. Ось заява громадянина П. Гайдука, який нібито був свідком у справі С. Горобця в 1937 році. (Його передопитав у 1964 році заступник прокурора Запорізької області, старший радник юстиції Світличний): “В 1929 году в х. В.Ульяновка был организован колхоз, в который вступил мой отец. Знаю, что Горобец С. Г. тоже сразу вступил в колхоз, где работал плотником. Горобец кулаком не был и его не раскулачивали”.²

І ще: “Не соответствует действительности справка сельсовета о кулацком происхождении Горобца. Я хорошо помню, что у Горобца было всего лишь пара быков и 2 коровы, а лошадей у него вообще не было. Сколько было у него земли, я не помню, но знаю, что он обрабатывал её сам, а обмолот проводил котками, и никаких механизмов у него не было”.³

Те ж саме заявив Світличному інший нібито свідок у справі С. Горобця І. Хупавка: “Кулаком он никогда не был, и того хозяйства, что указано в протоколе допроса, у него никогда не было”.⁴

П. Гайдука та І. Хупавку ми називаємо нібито свідками у справі С. Горобця, бо їхні “свідчення” сфабриковані від початку до кінця. Ось що про це заявили в 1964 році самі “свідки”: П. Гайдук: “Меня никогда по делу Горобца С. Г. никто не допрашивал. Это я хорошо знаю, т.к. за всю свою жизнь меня впервые вызвали на допрос”.⁵

І. Хупавка: “Ознакомившись с протоколом допроса, я заявляю, что он составлен от моего имени, однако подпись на нём не похожа на мою. Я помню, что меня допрашивал следователь НКВД в 1937 году по вопросу оставления зерна на току, которое было унесено дождём. В отношении Горобца меня никто не допрашивал”.⁶

У протоколах сказано, що свідків допитував працівник Червоноармійського РВ НКВС Гриченко (очевидно, за наказом Доброшинського). Не треба бути великим графологом, щоб визначити, що він же (Гриченко) й розписався за своїх “свідків”. Але він, звичайно, не був оригіналом. Таким чином в СРСР фабрикувалися сотні й тисячі справ, бо молох “класові боротьби” вимагав усе нових і нових жертв.

Та повернемося до сільрадівської “характеристики”, яка потім лягла в основу обвинувального висновку в справі С. Г. Горобця. Про його куркульство ми вже з’ясували. Тепер про його засудження. Насправді 5-річного строку

ув'язнення він ніколи не отримував. Ось довідка Кримінального відділу обласної прокуратури, дана 16 квітня 1964 року: “На Горобец Семёна Григорьевича сведений о судимости за 1930 год в 1 С/отделе УООП Запорожской области не имеется”.⁷

Про це ж в один голос говорять земляки колгоспного тесляра. П. Гайдук: “В 1930 году Горобца якобы арестовывали за участие в организации СВУ, но примерно через 3-4 месяца его освободили. О существовании СВУ я вообще ничего не знал и её в нашем селе не было”.⁸

І. Хупавка: “Горобец был арестован в 1930 году якобы за участие в какой-то организации, но примерно через полгода был освобождён. В то время Горобец был членом сельского совета”.⁹

Чи справді Горобець був кумом “ворога народу” Гаврилова, невідомо, але в довідці сільради це повідомлення підкреслено червоним олівцем: очевидно, воно й служило дороговказом для архіпильного чекіста Доброшинського і його підлеглих. Кум “ворога народу”, очевидно, міркували вони, — все одно, що член родини зрадника батьківщини. Яке йому може бути покарання? Тільки розстріл. Ось чому помічник начальника РВ НКВС Гриченко, фальсифікуючи протоколи допитів, не стримував фантазії. Яких тільки “контрреволюційних заяв” він не приписав бідному Горобцеві! Ось лише деякі з них: “На общеколхозном собрании выступил, открыто требовал заявить протест против суда над троцкистской бандой шпионов, диверсантов — Серебряковым. Пятаковым и другими, при этом заявлял о необходимости устройства суда над вождями партии и руководителями правительства...”, “во время полевых работ распространял провокационные слухи среди колхозников о предстоящем голоде в СССР, о скорой войне немецких фашистов против Советской власти...”, “призывал колхозников расправляться с коммунистами и активистами колхоза...”¹⁰ “обругивал вождя партии и членов правительства, называя их кровопийцами...”, “распространял слухи, что все рабочие и колхозники недовольны советской властью”, “заявил, что враги народа не Тухачевский и Якир, а вожди партии с руководителями правительства потому, что вождь партии довёл страну до нищеты и голода, что вот вождя партии и всю верхушку власти нужно судить и расстреливать”¹¹; “говорил, что советская власть мучает и издевается нал крестьянами в колхозе, что колхозники работают, как скоты, ходят голодные и оборванные”, “призывал колхозников дабы не прозябать в нищете совершить вторую революцию и бить советских буржуев-коммунистов, наших нахлебников, которые высасывают нашу последнюю кровь...”¹²

Звичайно, ми допускаємо, що С. Горобець як людина незалежна, вільнодумна міг дозволити собі “круте” слівце на адресу можновладців, але односельці його (які, до речі, у протоколах НКВС фігурують як “свідки”) це начисто спростовують. Ось уже згадуваний П.Гайдук: у 1964 році він заявив заступнику прокурора Запорізької області: “К работе в колхозе Горобец относился добросовестно, активно участвовал в колхозной жизни, выступал на собраниях колхозников. Однако против колхоза или каких-либо мероприятий советской власти, проводимых в то время на селе, Горобец никогда не выступал”.¹³

А ось свідчення бригадира колгоспу І. Хупавки на цю тему: “ Он работал в колхозе, в бригаде, где я был бригадиром... Горобец к работе относился добросовестно. Я никогда не слышал, чтобы Горобец когда-либо выступал против колхоза или мероприятий советской власти”.¹⁴⁾

Мимоволі виникає запитання: за віщо ж розстріляли людину? Чи не за те, що вона була людиною?

Перший допит “злочинця” (він же був і останній) провів сам Доброшинський. Почав він традиційно:

ВОПРОС: Вы обвиняетесь в контрреволюционной деятельности. Признаёте себя виновным?

Як не дивно, С. Горобець почав розповідати про 1930 рік (найімовірніше він вважав, що то було давно, що за те він уже мав покарання, тож “зізнаватися” не небезпечно).

ОТВЕТ: Я признаю себя виновным в том, что в 1930 году я был завербован в контрреволюционную украинскую националистическую организацию, которая существовала в селе Михайло-Левшино и руководилась ныне осуждённым Бирюковым Андреем”.¹⁵⁾

З розповіді С.Горобця випливає, що то була ніяка не СВУ, а окрема, власна організація українців-патріотів, метою якої було “свержение советской власти на Украине путём вооружённого восстания”, “отделение Украины от Московской зависимости, чтобы сделать Украину самостоятельным государством...”.¹⁶⁾

Дивно, але факт: в епоху жахливого державного терору, репресій у далекому хуторянському селі були люди, які мріяли про незалежну Україну! Серед них був і Семен Горобець.

Доброшинському набридло слухати наївне “зізнання” заарештованого і він зажадав:

ВОПРОС: Расскажите следствию о настоящей Вашей контрреволюционной деятельности.

ОТВЕТ: В настоящее время я контрреволюционной деятельностью не занимаюсь.

Чекіст побагровів, кивнув на теку з паперами.

ВОПРОС: Вы говорите неправду! Следствие располагает данными о том, что Вы занимаетесь систематической контрреволюционной агитацией, проведете скорую войну, говорите о восстании и что Вы лично будете принимать участие в расстреле коммунистов.

ОТВЕТ: Виновным я себя не признаю в предъявленном мне обвинении. Я пояснил, что контрреволюционной агитацией я не занимаюсь.¹⁷⁾

Хотілось би нагадати, що цей допит відбувся 29 листопада 1937 року, тобто — в день арешту С. Горобця. А 30 листопада Доброшинський вже підписав обвинувальний висновок, який не залишав колгоспному тесляру жодних шансів. Кровожерлива “трійка” УНКВС УРСР по Дніпропетровській області зі своїм вердиктом не забарилася. Ось витяг з її протоколу № 60 від 2 грудня 1937 року: “СЛУШАЛИ: 128. Дело Красноармейского РО НКВД №1260 по

обвиненню ГОРОБЦА Семёна Григорьевича, 1889 г.рождения, бывш.кулака, раскулаченного, судимого за к.-р. деятельность, в том, что до дня ареста систематически занимался активной к.-р. повстанческой агитацией и призывал к террору над руководителями партии и правительства. ПОСТАНОВИЛИ: ГОРОБЦА Семёна Григорьевича РАССТРЕЛЯТЬ. Всё лично ему принадлежащее имущество конфисковать”¹⁸.

Дружині і дітям (а їх було п’ятеро) енкавееівці багато років брехали, що С. Горобця зіслано на крайню Північ без права листування. Про те, що батька було розстріляно ще в 1937 році, діти дізналися лише в 1989 році. Просили повідомити, де його могила. На їхнє клопотання відповів начальник підрозділу УКДБ Запорізької області В.Кривцов: “К сожалению, установить место захоронения Горобца С. Г. не представляется возможным”.

Примітки

1. Державний архів Запорізької області (ДАЗО). Фонд — 5747, — Оп.3. — Спр.3702. — Арк.8.
2. ДАЗО. Фонд Р — 5747. — Оп.3. — Спр.3702. — Арк.43.
3. Там само. — Арк.
4. Там само. — Арк.44.
5. Там само. — Арк.43.
6. Там само. — Арк.44.
7. Там само. — Арк.42.
8. Там само. — Арк.43.
9. Там само. — Арк.44.
10. Там само. — Арк.14.
11. Там само. — Арк.16.
12. Там само. — Арк.17.
13. Там само. — Арк.43.
14. Там само. — Арк.44.
15. Там само. — Арк.10.
16. Там само. — Арк.
17. Там само. — Арк.11.
18. Там само. — Арк.20.
19. Там само. — Арк.53.

І. С. ДЕРЕВ'ЯНКО

“Я КРАЇНИ ІНШОЇ НЕ ЗНАЮ...”

МОНТАЛЬДО Лідія Сальваторівна

Народилася 1910 року в м.Бердянську Запорізької області, італійка, громадянка СРСР, з службовців, позапартійна, освіта початкова. Працювала секретарем-касіром Бердянського харчоторгу. 24 листопада 1937 року заарештована Бердянським РВ НКВС. Особливою “трійкою” УНКВС по Ленінградській області 14 жовтня 1938 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Ленінграді. Реабілітована у 1958 році.

У тридцяті роки популярною в нашій країні була пісня з кінофільму “Цирк” — “Широка страна моя родная”. Парадокс: в період масових репресій, які мотивувалися загостренням класової боротьби в умовах будівництва соціалізму, народ славив дії свого вусатого вождя...

Переінакшивши трохи слова цієї пісні, можна сказати: “Я країни іншої не знаю, де отак жорстоко і цинічно збиткуються над людьми”. То була війна тоталітарного режиму з власним народом. Жертвою її стала і Монтальдо Лідія Сальваторівна. Її батько, італієць, залишив сім'ю ще у 1931 році. Дівчина проживала з матю — Марією Петрівною в м. Бердянську, працювала бібліотекарем клубу “Водник”, потім — секретарем-касіром Бердянського харчоторгу.

Несподівано 24 листопада 1937 року Лідію заарештували. Того ж дня її відправляють до м. Дніпропетровська. Мати їде слідом, аби передати дочці необхідні речі. Але в будинку заарештованих якийсь енкавеевіць відповів: “Монтальдо у нас немає.” Марія Петрівна повертається до Бердянська. Тут вона дізнається, що Лідію відправлено до Ленінграда. Глибоко переживаючи за долю своєї єдиної дочки, мати пише листи прокурору м. Ленінграда, Верховному прокурору СРСР Вишинському, дружині Леніна Крупській. Благає їх повідомити, де дочка, що з нею. Дарма! На її запит ніхто не відгукнувся.

Та і сама Лідія не знала, чому її завезли до Ленінграда. Про справжню причину дізнається потім, на допиті. Свого часу вона познайомилася з курсантом Ленінградського військово-морського училища ім. Фрунзе. Кілька разів він приїздив на відпочинок до м. Бердянська. Дівчина ще не знала, що

військовики перебувають під пильним наглядом чекістів. Адже вони й є носіями військових таємниць і не мають права знайомитися з будь-ким. А Лідія — італійка, “соціально небезпечний елемент”...

З протоколу допиту від 24 січня 1938 року, проведеного оперуповноваженим 5 відділу УДБ УНКВС Ленінградської області сержантом ДБ Бабкіним:

“Вопрос: — Ваша национальность?

Ответ: — Итальянка.

Вопрос: — Почему вы в анкете арестованного показали, что вы русская?

Ответ: — По национальности я итальянка, отец мой Монтальдо Сальватор Варфоломеевич также итальянец. Поскольку я родилась в б. России г. Бердянске, то считаю себя русской и во всех документах, в том числе и в паспорте указала, что я русская.

Вопрос: — Кто из ваших родственников проживает за границей? (Лідія перераховує їх імена).

Вопрос: — Перечислите всех родственников проживающих в Советском Союзе?”

Лідія називає їх імена. З протоколу допиту від 7 лютого 1938 року.

“Вопрос: — До дня ареста вы проводили шпионскую работу. Дайте об этом показания.

Ответ: — Шпионкой я не являюсь и разведывальной деятельностью не занималась.

Вопрос: — Следствие располагает достаточными данными, что вы проживая в Бердянске проводили шпионскую работу в пользу одной из иностранных разведок. Требуем от вас правдивых показаний.

Ответ: — К тому что я показала выше добавить ничего не могу.

Вопрос: — Арестованный нами и обвиняемый по вашему делу Саханёв на допросе 23 ноября 1937 года показал, что находясь с вами в Бердянском курорте он получил от вас задание по своей шпионской работе... Намерены ли вы теперь говорить правду?”

Як себе поводить у цій ситуації Лідія Монтальдо? Раз у раз відкидає абсурдні обвинувачення. Але після кількох допитів... зізнається. Як непарадоксально звучить, але дівчина називає агентом італійської розвідки свого батька, котрий завербував її. Що ж, чекісти вмiли “вибивати” зі своїх жертв зізнання, нагадуючи тим, хто відкидав їхні звинувачення: “Было б тело, а дело мы пришьём”. І шили... Не всі чоловіки витримували їхні тортури, а тут тендітна дівчина... Читаємо в протесті головного військового прокурора:

“СЕКРЕТНО

В военный трибунал Ленинградского военного округа.

ПРОТЕСТ

(в порядке надзора)

...По постановлению особой тройки УНКВД по Ленинградской области от 14 октября 1938 года расстреляна с конфискацией имущества — арх.след. дело 159912.

Монтальдо Лидия Сальваторовна, 1910 г. рождения...” (і ще чотири особи засуджені до різних термінів позбавлення волі, а один — Гушкевич Вячеслав — до розстрілу. Усі вони обвинувачувалися в спільній шпигунській діяльності на користь італійської розвідки).

Далі в протесті:

“Произведенной дополнительной проверкой установлено, что осуждены эти лица необосновано, в связи с чем их дела надлежит прекратить по следующим основаниям (далі йде перелік обґрунтованих доказів)... Не внушают доверия показания Монтальдо Л. С. ... Своим вербовщиком она назвала своего отца Монтальдо С. В. — сведений о судимости которого в органах НКВС не имеется... Осуждённые по данной группе дел, а так же Монтальдо С. В. по материалам особого архива МВД СССР не проходят... Допрошенные в качестве свидетелей Браскина и Токарев, знавшие Монтальдо Л. С. до ареста ничего отрицательного о ней не показали. Принимавшие участие в расследовании дел Георгиу И. Г., Гушкевича и Монтальдо бывшие работники НКВД Самохвалов и Рассохин осуждены за фальсификацию следственных дел, а Бабкин за это же в 1955 году исключён из КПСС.

На основании изложенного и руководствуясь ст.25 Положения о прокурорском надзоре в СССР и указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 августа 1955 года и 7 августа 1957 года Прошу Постановление НКВД и Прокурора СССР... отменить и дело их прекратить за отсутствием состава преступления. главный военный прокурор” (підпис).

Військовий трибунал Ленінградського військового округу, розглянувши на засіданні від 7 липня 1958 року протест головного військового прокурора на постанову комісії НКВС і прокурора СРСР від 25 січня 1938 року, підтримав цей протест.¹

Кажуть, що кожна людина єдина і неповторна. Не збулася дівоча мрія Лідії Сальваторівни, за своє коротке життя вона багато чого не встигла: одружитися, народити дітей від коханого чоловіка... Єдине, що ми можемо тепер — повернути суспільству її добре, чесне ім'я.

Примітка

1. ДАЗО. — Ф.Р.5747. — Оп.3. — Спр. 3931.

В. І. ШЕВЧЕНКО

ВСЕ ЖИТТЯ — СВІДОМИЙ УКРАЇНЕЦЬ.

МЕДВІДЬ Улян Автономович.

Народився 22 липня 1891 року в с. Чапаєвці Пологівського району Запорізької області. Освіта початкова. З 1918 року член УСДРП, з 1924-го член УКП. Мідник паровозного депо залізничної станції Пологи Запорізької області. Заарештований 19 серпня 1937 року. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

Коли знайомишся з цією слідчою справою, то, з одного боку, відчуваєш подив, а з іншого — захоплення цією людиною. Подив — бо Улян Автономович Медвідь у темну ніч 1937 року казав на допиті слідчому те, що думав. А захоплення ним, бо відчуваєш гордість від того, що в Україні завжди були люди, які відстоювали і боролися за її незалежність.

Але спочатку коротенько про життя Уляна Автономовича. Народився 1891 року в селі Чапаєвці Пологівського району Запорізької області. З 1912 року робітник паровозного депо. Як записано в кримінальній справі, що була заведена в серпні 1937 року в міському відділенні НКВС міста Запоріжжя, він із селян-бідняків.¹ Мабуть, так воно й було, бо інакше слідчий із задоволенням написав би, що підслідний з куркулів.

У 1924 році вступає в партію УКП. І, як записано в довідці з сільради, “приймає активну участь у зміцненні цієї організації”.² А далі, як зазначено у справі: “Був активним душителем революції у 1918 році і зі зброєю в руках у Воскресенському гетьманському загоні (курені)”.³

А в характеристиці з місця роботи записано: “Працюючи в депо вів контрреволюційну розкладаючу агітацію проти колективізації і закритих розподільників постачання”.⁴

На першому ж допиті 19 серпня 1937 року слідчий запитав: “Хто Вас виховував у націоналістичному дусі? “І дістав таку відповідь: “Мене в націоналістичному дусі виховував Потоцький Омелян, який в бесідах вказував про необхідність створення самостійної української комуністичної партії, створення самостійної армії, яка повинна складатися виключно з українців, самостійного держбюджета та грошових знаків і відділення України від Російської федерації, з цим я в ті часи був солідарний і особисто підтримував дану політику, роз’яснюючи сутність її робітникам”.⁵

В дужках помітимо, що цей Потоцький, який так “шкідливо” впливав на Уляна Автономовича, десь загубився під час громадянської війни, і тому Медвідь спокійно “вішав” на нього все. Але одночасно занотуємо собі, що у 30 років навряд чи вступ до партії залежить лише від впливу однієї (хай яка б вона не була!) людини.

Судячи з усього, що збереглося в кримінальній справі, Улян Автономович виховувався у державницькому дусі під впливом обставин, оточення, врешті-решт тому що він був українцем і жив серед українців, і все це на нього впливало, допомагаючи йому зробити свій вибір — під знаменами УКП боротися за незалежну Україну.

Сьогодні можна сперечатися, чи правильний був вибір мідника паровозного депо, але вибір його був саме такий і, головне, він його послідовно відстоював усе своє свідоме життя.

На запитання слідчого: “Яку роль Ви виконували, знаходячись в УКП”? Улян Автономович відповів: “Як член УКП, я, за дорученням керівників організації Набокова та Потоцького, серед жителів села Воскресенки систематично вів збір грошових сум по підписним листам, жито і хліб для потреб організації, а також серед людей займався агітацією, роз’яснюючи сутність УКП, вказуючи про необхідність створення самостійної армії, самостійної держави... та відділення України від РСФРР, що робив систематично.”⁶

Слідчому цього здається мало і він на допиті 7 вересня 1937 року знову запитує: “Яку агітацію націоналістичного характеру Ви проводили серед робітників”? І отримує відверту відповідь: “Я не заперечую, що дійсно серед робітників провадив контрреволюційну агітацію, заявляючи, що шкода, що зараз немає міцних українських діячів, а то вже давно б Україна була б самостійною квітучою країною, звільнившись від московського ярма, а то зараз Україну доять, як дійну корову, а український народ гине від голоду”.⁷

Коли вчитуєшся в позовклі папери слідчої справи, яку ніхто не відкривав з 1956 року, дивуєшся, як по-сучасному звучать сьогодні слова Уляна Автономовича!

29 вересня 1937 року трійкою УНКВС по Дніпропетровській області Улян Автономович був засуджений до восьми років позбавлення волі.⁸

В 1939 році дружина Медведя Уляна Осипівна подавала апеляцію — просила переглянути справу. Відмовили.⁹

Відсидів, повернувся додому. Коли відбувся XX з’їзд партії, подав скаргу про перегляд справи.¹⁰

Слідчі знову допитували Уляна Автономовича про перебування його в УКП, про його погляди у 1921 році. Він все переповів так, як це робив вже у 1937 році. Зрозуміла річ, що йому знову відмовили. Мовляв, сидів заслужено.

Доля укапістів трагічна. Майже всі члени цієї партії загинули в таборах НКВС або на засланні. Не оминув долі своїх товаришів і Улян Автономович, з тією тільки різницею, що йому вдалося звідти повернутися.

В 1956 році на допиті він заявив:

— Гроші потрібні були для підтримки партії, яка стоїть за самостійну Україну... Хочу підкреслити, що як члена УКП, мене виховували в націоналістичному дусі, тобто за самостійну Україну і я, зі своєї сторони, був із цим згодний. Свої погляди передавав жителям села Чапаськи, тобто висловлював націоналістичні погляди...¹¹

Пройшло 20 років поневірянь, а ця людина не змінилася. Тому Улян Автономович викликає захоплення своїми мужністю і нескореністю.

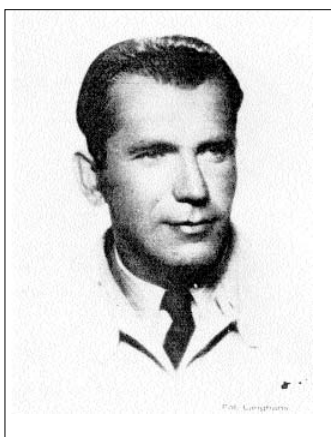
Примітки

1. ДАЗО, Фонд Р — 5747, Оп.3, — Справа 1691, — Арк.5.
2. Там само. — Арк.7.
3. Там само. — Арк.8.
4. Там само.
5. Там само. — Арк.10зв, 11.
6. Там само. — Арк.12.
7. Там само. — Арк.17.
8. Там само. — Арк.34.
9. Там само. — Арк.46.
10. Там само. — Арк.54,54зв,55,55зв.
11. Там само. — Арк.57зв.

С. Д. РЕВ'ЯКІН

ВИРОК... МЕРТВОМУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТУ

ЗПЕВАК Зденко Карлович

Народився 13 травня 1904 року в місті Прага (Чехія) в сім'ї робітника, чех, освіта середня, в 1939 році емігрував спочатку до Польщі, а згодом — до Радянського Союзу, де жив як особа без громадянства. Мешкав в м. Мелітополі Запорізької області, працював старшим бухгалтером Мелітопольського заводу ім. Мікояна. Заарештований Мелітопольським міжрайонним відділом НКВС УРСР 22 червня 1941 року за ст. 54-6 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований 26 липня 1989 року за відсутністю складу злочину.

Зпевак Зденко Карлович — один з тисяч молодих людей Європи 30-40 років минулого століття, які проїнялися ідеями марксового інтернаціоналізму та ленінського комунізму і ладні були піти за це на плаху.

Його біографія — це типове життя робітника-інтернаціоналіста Західної Європи. Народився і виріс Зпевак Зденко в столиці колишньої Чехословаччини — місті Празі. З шести років поступив до початкової школи і успішно її закінчив. У 18-річному віці вже почав працювати рядовим робітником на емальовому заводі, пізніше — на будівництві електричних станцій. Разом з тим, відвідував робітничі школи, де, звісно, й познайомився вперше з радужними ідеями Маркса і Леніна про світле майбутнє людства, особливо Зпевака захопила інтернаціональна єдність робітничого класу. Йому були дуже близькими проблеми і бажання робітників Західної Європи спільними силами боротися за свої права і свободи, бо виріс в робітничій сім'ї, і в цій боротьбі він міг втратити лише кайдани. Принаймні, так думав.¹

Якийсь час Зденко працював бухгалтером на підприємстві. Ця професія йому подобалася, та й була перспектива підвищувати кваліфікацію, просуватися вище по службі. Але він вболівав не лише за себе. Його непокоїло те, що хазяїн молочної фабрики, де він працював бухгалтером і добре оплачувався, жорстоко експлуатував інших робітників, не віддавав їм заробленого. З цього приводу написав статтю до місцевої газети. Стаття була надрукована, і хазяїн, прочитавши її, негайно звільнив з роботи писака-бухгалтера.²

За нього ніхто з робітників не заступився, та кров кипіла в молодих жилах Зпевака не проти них, а проти всіх експлуататорів. Ненависті не було виходу, і вона ще більше бурлила. І нараз... в 1936 році спалахнула війна іспанського народу проти фашизму Франко. В країнах Європи почали створюватися інтернаціональні бригади на захист молоді республіки робітників і селян. В одну з таких бригад негайно записався Зпевак Зденко. А вже 7 січня

1937 року через Австрію, Швейцарію і Францію (через Париж) він добрався до Іспанії.³

Тут швидко навчився стріляти і пішов на передову — в окопи, як говорив він, де пробув у безперервних боях півроку. Бився б і ще та спіткало лихо — в останньому бою був дуже контужений. Тож відправили його в тилову лікарню, де, як на біду, ще й захворів тифом. Коли трохи одужав, іспанці відправили його на батьківщину — до Чехословаччини, куди він прибув у вересні 1938 року.⁴

А через кілька місяців, у березні 1939 року, німці окупували Чехословаччину. Розпочалися масові перевірки громадян на їх лояльність до нової влади. В червні така перевірка наблизилася й до Зпевака. Про те, що його, як активного учасника інтернаціональних бригад в Іспанії, запроторили б німці у концтабір, ні в кого не було сумнівів: ні в самого Зденка, ні в його родичів і друзів. Товариші запропонували Зпеваку негайно тікати до Польщі. І не лише запропонували, а й допомогли перебратися через кордон у польське місто Катовіце. Але й сюди у вересні 1939 року добралися німці і Зпеваку довелося цього разу тікати до Львова, а звідси у пошуках роботи перебрався на Донбас. Тут, в м. Красний Луч (нині Луганська область), влаштувався кріпильником на одну з шахт. Але невдовзі, на початку 1940 року, за висновком лікарів, він був звільнений з роботи як непридатний до фізичної праці. До того ж, мав, як особа без громадянства, всього 3-місячне (тимчасове) посвідчення, з яким його ніде не приймали на роботу і ніде не давали постійного місця проживання. Словом, опинився в критичній ситуації: без роботи, без прописки і без коштів на мінімальне харчування.⁵

Не знаючи, як жити далі, зайшов у всемогутню організацію — міський відділ НКВС і сказав, що йому нічого не залишається, як їхати до Москви і там шукати правди. В НКВС, на диво, не заперечили і навіть порадили, куди і до кого звернутися в столиці. Так Зденко опинився в Москві, де почав оббивати пороги багатьох організацій: був у приймальній “всесоюзного старости” Михайла Калініна — відмовили, в ЦК МОДР (рос.МОПР) — міжнародної організації допомоги революціонерам — теж пішов ні з чим; завітав до Комісаріату іноземних справ, де поцікавився, чи розглянули його заяву про надання йому громадянства СРСР — тут сказали, що “заява Зпевака Зденека скасована” і крапка; був і в Комінтерні, де просив мізерні гроші на тимчасове харчування — не дали ні копійки. І тоді у нього не залишилося нічого, як спробувати, поки не вмер з голоду, виїхати з Радянського Союзу. Знайшов англійське посольство, зайшов сюди.

Тут сказали, що з СРСР до Англії виїхати неможливо, можна лише їхати до Румунії. А туди Зпеваку не хотілося. Залишалось поспробувати виїхати до Чехословаччини, хоч знав, що там хазяйнують німці, які можуть негайно його заарештувати. А що робити? Чехословаччина вже була німецьким протекторатом і до неї оформляло візи лише німецьке посольство. Пішов до німців. І лише в цій установі, як не дивно, його уважно вислухали і пообіцяли допомогти за умови, коли напише заяву про бажання прийняти німецьке громадянство. Деякий час вагався. Та іншого шляху виїхати з СРСР не було — тож написав посольству необхідну заяву і поїхав з Москви з надією, що незабаром закінчатся його муки.⁶

Тим часом потрібно було якось прожити ще місяць-два. Для цього

потрібно було кудись влаштуватися працювати. В Красному Лучі роботи не знайшлося. Виїхав до Мелітополя, де клімат відповідав його стану здоров'я.⁷ Тут повезло: його прийняли на роботу та ще й непогану — старшим бухгалтером Мелітопольського дизельного заводу ім. Микояна. Нарешті, в середині 1940 року одержав від німецького посольства очікуване посвідчення на право виїзду до Чехословаччини. Для виїзду необхідна була лише одна невеличка формальність — дозвіл місцевого відділу НКВС. Пан Зпєвак був впевнений, що такий дозвіл він одержить негайно: адже себе нічим не завинив ні перед НКВС, ні взагалі перед радянською владою. А що не зміг прижитися в найдемократичнішій країні світу, яка єдина збудувала соціалізм і тепер активно крокує до світлого майбутнього людства — комунізму, то що ж тут засуджуваного? Не зміг акліматизуватися, знайти своє місце “під сонцем соціалізму” та й годі. Ось і повертається “блудний син” на батьківщину, до рідної домівки.

Але не так сталося, як думав і планував. У Мелітопольському відділі НКВС давати Зпєваку дозвіл на виїзд не поспішали та й не думали його давати. А замість цього 22 червня 1941 року Зпєвак З.К. був заарештований і безпідставно та бездоказово звинувачуваний у шпигунстві на користь Німеччини.

Деякий час Зпєвак сидів в Мелітопольській та Запорізькій тюрмах, а з наближенням німців до області був вивезений разом з іншими численними політв'язнями в концтабір м. Уфи (Башкирська АРСР, Росія). Тут його продовжували день і ніч допитувати, аби він зізнався в шпигунстві. Відповідь завжди була однозначною і категоричною: “Я не шпигун”. А на допиті 8 листопада 1941 року, коли йому було офіційно пред'явлене звинувачення, сказав: “Я чехословацький іноземний підданий і за міжнародним правом ви мене притягувати (до кримінальної відповідальності) не можете; коли вважаєте в чому-небудь мене винним перед Радянською владою, то прошу повідомити про моє притягнення англійському уряду, щоб вони могли дати мені адвоката, я без захисника ніколи відповідати не буду. Більше свідчити вам що-небудь я не можу”. Це він сказав на допиті, що відбувся о 22 годині 15 хв.⁸

Можна лише здогадуватись, який моральний і, в першу чергу, фізичний тиск після такої вимоги і відмови давати свідчення був на звинувачуваного Зпєвака. І, певно, цей тиск був не один день і не одну ніч. Бо вже 1 грудня 1941 року на початку допиту все тому ж слідчому НКВС Башкирії Зденко Карлович на запитання: “Ви маєте намір відповідати?”, сказав: “Так, на питання відповідати буду”. І розписався.

Тоді слідчий його запитує про одне й теж: хто йому допомагав у зв'язках з німецьким посольством, тобто, хто ще разом з ним шпигував на користь Німеччини? Адже для енкавєєсівця потрібна була групова справа — за неї краще заохочувало начальство.

Але ж тут ми знову бачимо все того вольового, не зломленого в катівнях НКВС інтернаціоналіста Зпєвака: слідчий більше не видушив з нього жодного слова і в цьому протоколі вимушений був записати таке останнє речення: “Дати відповідь відмовився, заявивши, що він без адвоката давати і підписувати нічого не буде”.⁹

Лише значно пізніше, 27 грудня 1941 року, на черговому допиті він все-таки вирішив заговорити, аби сказати ось таке: “Я ніколи не займався на

території СРСР антирадянською діяльністю, ніколи не дискредитував радянський уряд і ніколи не вихваляв Німеччини і Гітлера, тому, що я сам втік з території, зайнятої німцями... Крім того, я учасник інтернаціональних бригад, які боролися в Іспанії проти заколотників... Я не лише не висловлював наклепу (на Радянський Союз), але навіть... не зміг би його видумати”¹⁰

А наступного дня і вже на останньому допиті, відчуваючи, що фізичні сили покидають його, він продовжив свою думку: “Я вважаю також ще раз підкреслити, що я зі зброєю в руках боровся в інтернаціональних бригадах в Іспанії проти агресорів за укріплення Радянського Союзу, загубив там своє здоров’я, сім’ю, зараз хворий і не маю можливості жити...”¹¹

І ще є цікавий документ в кримінальній справі Зпевака З. К., який характеризує його як порядну і незламну людину:

“СПРАВКА

Лиц скомпроментированных показаниями обвиняемого Зпевака З. К. по следственному делу № 640 не проходит. Следователь след. группы НКВД БАССР Медведев
29/ХП-41 г.”¹²

Відомо, що сотні тисяч безневинно репресованих комуно-радянським режимом громадян, не витримували фізичних і моральних тортур і наговорювали на себе, вели наклеп на своїх близьких, друзів та знайомих і, таким чином, ставили себе і їх на межу поступового чи раптового знищення органами НКВС. На таку підлість і подібний самозахист Зпевак З.К. не пішов. Він знайшов в собі силу і волю не впасти ниць. Хай навіть це коштувало йому життя... 4 квітня 1942 року Зпевак Зденко Карлович помер в одному з концентраційних таборів Башкирії, так і не дочекавшись “справедливого радянського суду”¹³

А цей суд все-таки відбувся. Рівно через три місяці після його смерті, тобто 4 липня 1942 року, Особлива нарада при НКВС СРСР засудила Зпевака З. К. “за антирадянську агітацію і шпигунські зв’язки до 8 років позбавлення волі”¹⁴

Засудили, коли вже звинуваченого не існувало на білому світі. Бо така нескорена людина і мертвою була для тодішнього режиму небезпечною.

Примітки

1. ДАЗО. — Ф.Р. — 5747. — Оп.3. — Спр.4967. — Арк.10,12
2. Там само. — Арк.21
3. Там само. — Арк.12
4. Там само. — Арк.21
5. Там само. — Арк.13,21 зв.
6. Там само. — Арк.22.
7. Там само. — Арк.22 зв.
8. Там само. — Арк.19.
9. Там само. — Арк.20.
10. Там само. — Арк.26.
11. Там само. — Арк.29.
12. Там само. — Арк.45.
13. Там само. — Арк.54 зв.
14. Там само. — Арк. 50.

В. І. ШЕВЧЕНКО

ЗАПОРІЖЦІ ЧЕН ХАЙ, СУН ДІН ТА ІНШІ

ЧАН ХО-ВАН Тимофій Петрович.

Народився 1896 року в м. Мукден (Китай). Двірник транспортного цеху Запорізького заводу “Комунар”. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року. Реабілітований у 1959 році.

ХОЛОСАЙ Микола Тайвинович.

Народився 1892 року в м. Ян-Тай Шандунської провінції (Китай). Тимчасово ніде не працював. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року. Реабілітований у 1959 році.

СУН ДІН Іван Васильович.

Народився 1898 року в м. Шань Дун (Китай). Вахтер воєнізованої охорони заводу “Запоріжсталь”. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року. Реабілітований у 1959 році.

ЧЕН ХАЙ Михайло Васильович.

Народився 1882 року в м. Пекін (Китай). Мастильник депо залізничної станції “Запоріжсталь”. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року. Реабілітований у 1959 році.

ЛІ ЖЕН У Андрій Іванович.

Народився 1892 року в м. Харбін (Китай). Слюсар заводу “Запоріжсталь”. “Трійкою” УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року. Реабілітований у 1959 році.

Можете собі уявити таку досить дивну картину. В старій частині міста Запоріжжя, по вулиці Михеловича (тепер вулиця Горького), крадеться старий китаєць, непомітно озираяється на всі боки, чи ніхто за ним не стежить.

Потім підходить до будинку № 4. Знову озираяється. Діти через вулицю врячилися на нього, бо якийсь незвичайний дід, не такий як інші.

А той обережно стукає в двері будинку, хтось відчиняє їх, якась жіночка з подивом дивиться на чужинця.

— Що треба? — питає.

Той посміхається до неї, відкриваючи жовті, прокурені зуби:

— Хо-ло-сьо! Я... ніппон*... шпі-она...

Ніппон (китайськ.) — Японія

— Заходь... — каже жіночка і обоє зникають за дверима.

Через півгодини історія повторюється. Тепер вже інший китаець прошкує до будинку № 4, оглядається на всі боки, стукає у двері.

Виявляється це два японських шпигуни — Чан Хо-ван Тимофій Петрович, двірник театру “Металіст” заводу “Комунар” та тимчасово безробітний Холосай Микола Тайвинович — зустрічалися на явочній квартирі у якоїсь Євдокії Кожушко, де передавали один одному важливі шпигунські відомості.¹

Отаке придумали геройські хлопці з місцевого НКВС! А через двадцять років дружина одного з них, Марфа Мартинівна Сундіна (від прізвища чоловіка Сун Дін), згадувала, що всі вони (їх було п’ятеро китайців), яких доля занесла із далекої батьківщини аж у наше Запоріжжя, після роботи часто зустрічалися саме в Сундіних, відпочивали, грали у карти, обмінювалися новинами, російську мову знали дуже погано, крім одноманітного:²

— Хо-ло-сьо! Спа-сі-ба!

Оце з них зробили шпигунів?

Як нам тепер відомо, шпигун це високоосвічена людина, блискуче знає кілька мов, добре орієнтується в незнайомому середовищі, не викликає до себе увагу та підозру.

А що ці люди могли? Якщо навіть мова видавала їх? Через двадцять років їхні дружини в один голос згадували, що вони самі вивчали китайську мову, щоб спілкуватися із своїми чоловіками.³

А товариші по роботі згадували усіх їх добрими словами.⁴

Всі вони ще перед революцією приїхали до Росії, тікаючи від голодної смерті у Китаї. Спочатку працювали на шахтах Донбасу, а потім опинилися у Запоріжжі. Одружилися із нашими дівчатами, створили сім’ї, виховували дітей, тяжко працювали на різних важких некваліфікованих роботах. Раділи, що зуміли створити на далекій чужині затишний куточок родинного щастя.

Але тут, на початку лютого 1938 року, їх було заарештовано. Пред’явлено безглузде звинувачення і... 28-29 листопада 1938 року розстріляно.

А вони навіть не розуміли, що їм кажуть оті слідчі у військовому одязі. На все відповідали, низько згинаючись у поклони:

— Спа-сі-ба... Хо-ло-сьо!

І з тим пішли на розстріл. Може, тільки в останню мить свого життя пожаліли, що приїхали у цю далеку країну, яка на всі їхні добрі посмішки відповіла кулею в серце.

Примітки

1. ДАЗО. — Фонд Р—5747. — Оп.3. — Спр.1154 — Арк.44
2. Там само. — Арк.127 зв; — Арк.135 зв.
3. Там само. — Арк.128.
4. Там само. — Арк.138 зв. — Арк.139 зв; — Арк.140-140 зв.

Ю. І. ЩУР

...ЗОБОВ'ЯЗАЛАСЯ ДОПОМАГАТИ ПОВСТАНЦЯМ

ОНИКІЄНКО Лідія Никифорівна.

Народилася 1925 року в селі Щербаки Василівського району Запорізької області. У листопаді 1943 року вступає до Оріхівського зоотехнікуму, який закінчує в жовтні 1946 року. При розподіленні направили на роботу в село Повча Вербського (нині Дубнівського) району Рівненської області.

Заарештована 27 червня 1950 року Василівським РВ НКВС Запорізької області. Засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована в 1992 році.

Історія України середини ХХ століття досі залишається з “білими плямами”. Здебільшого це стосується питань, які за часів Радянського Союзу або не висвітлювалися взагалі, або подавалися однобоко. Зокрема, мова йде про боротьбу націоналістичного підпілля і Української Повстанської Армії за Українську Самостійну Соборну Державу.

Досі панує думка, що членами ОУН і бійцями УПА були лише жителі Західної України. Останні дослідження вітчизняних і зарубіжних дослідників вказують на те, що в антикомуністичному Русі Опору брали участь жителі усіх регіонів нашої держави. Завдяки багатьом документам, в тому числі фондам Державного архіву Запорізької області, маємо інформацію про діяльність оунівського підпілля у нашій області. Крім того, у фондах архіву знаходимо матеріали і про участь наших земляків у боротьбі на території Західної України. Про одну з них, Лідію Оникієнко, мова йтиме нижче.

Переді мною “Справа № 3642 по звинуваченню Оникієнко Єлизавети, вона ж Лідія Никифорівна за ст. ст. 54-1 “а”, 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР”.¹ Ще одна розсекречена справа НКВС, передана із архіву СБУ. Ще одна розсекречена поламана доля. Людина, хоч трохи знайома із радянською юриспруденцією, за вказаними статтями зрозуміє, що інкримінували Лідії Оникієнко не що інше як зраду батьківщини. Спробуємо розібратися, що чи кого зрадила Лідія Никифорівна.

До німецько-радянської війни вона разом з батьками проживала у м. Макіївка Донецької області, навчалася у десятирічці.² На початку війни усією сім'єю переїхали у рідне село Щербаки, де вони проживали до виїзду на Донбас.² Невідомо як протікало життя Лідії під час окупації. У листопаді 1943 року вона вступає до Оріхівського зоотехнікуму, який закінчує в жовтні 1946-го за спеціальністю зоотехніка. А вже у березні наступного року була за розподіленням відправлена працювати на Західну Україну, де тривала боротьба націоналістичного підпілля і частин УПА із радянським режимом.

Попрацювала у с. Повча Дубнівського району Рівненської області до жовтня 1948-го року, коли її було заарештовано.³

Що ж стало приводом до арешту? Щоб з'ясувати це, трохи заглибимося у нетрі діяльності радянських карних органів на території Західної України. Отже, першого квітня 1949 року у с. Великі Сади Дубнівського району Рівненської області опергрупою 446-го стрілецького полку на підвір'ї сім'ї Якобчук було виявлено повстанську крийвку, у якій було знайдено багато антирадянської літератури, а також документацію, яка належала господарю цього “помешкання” — керівнику районного проводу Організації Українських Націоналістів “Орлику” — “Борису”.⁴ Серед підпільних документів було знайдено автобіографію і зобов'язання про співпрацю із Службою Безпеки ОУН Лідії Оникієнко. В автобіографії було подано адресу батьків Лідії. Тому оперативники із Рівненського МДБ направили до Запоріжжя інформацію про небезпечного злочинця — бандерівця (чи то пак, бандерівку).

Але заарештували Оникієнко пізніше. Було проведено ряд агентурних заходів, велось слідство. На дворі вже був не 1937-й рік. Хоч аналіз роботи слідчих вказує, що підлість і провокації у 50-роках не зникли із практики радянських спецслужб. Так, до Лідії, невдовзі після отримання запорізькими працівниками МДБ інформації з Рівненщини, було підіслано завербованого вихідця із західноукраїнських земель, який проживав у Розівському районі Запорізької області, щоб той, під виглядом кур'єра ОУН, спонукав Оникієнко до антирадянської роботи. Дещо пізніше із таким же завданням приїхала і завербована МДБ вчителька із Запоріжжя, яка видавала себе за підпільницю.⁵

Очікуваних наслідків це не дало. Ось тоді і було вирішено заарештувати “небезпечного злочинця”, щоби провести “задушевні бесіди” про її роботу у Службі безпеки ОУН. Після арешту 10 липня 1950 року було проведено і перший допит. За ним був і другий, і третій, і четвертий... Так що ж трапилося із простою сільською запорізькою дівчиною на Західній Україні?

Там вона, як уже відомо, працювала дільничним зоотехніком. У її безпосередні обов'язки входив нагляд за тваринами у селах: Яблунівка, Повча, Пирятин, Велике й Мале Мильча й Підбрусинь.⁶

Виконуючи свою роботу, вона у березні 1948 року виїхала у колгосп ім. 1-го Травня (с. Повча). Саме тут, в ніч з 23 на 24 березня, відбулася її перша зустріч із працівником СБ ОУН, уповноваженим по Вербщині “Мироном”. Із Лідією було проведено стандартну у таких випадках бесіду на тему визвольної боротьби українського народу проти большевизму і запропоновано перейти до підпілля. Остаточо було вирішено, щоб вона залишилася на легальному статусі, але стала інформатором СБ із псевдом “Марія”.⁷

Після цього відбулася ще одна зустріч “Марії” і підпільників, на якому вона отримала завдання підготувати певний (здебільшого, із зоотехнічних питань) звіт.⁸ Невдовзі після цих подій Лідія виїхала на батьківщину.

Як бачимо, вся вина Лідії — “Марії” полягала у тому, що вона, як сотні інших молодих людей, пішла на співробітництво з ОУН. Із матеріалів карної

справи чітко видно, що Оникієнко не була, скажімо так, повноцінним учасником збройного підпілля, а лише повинна була виконувати функції інформатора. Та і зробити щось для Служби Безпеки не встигла, бо швидко після того виїхала на Запоріжжя.

Що ж інкримінували “доблесні чекісти” цій молодій дівчині? Перш за все, слідчі відмічали, що під час розслідування, до арешту, проводилися спеціальні оперативні заходи (про це мова йшла вище), тому справа не може бути передана до суду, бо це може призвести до викриття агентури запорізького управління МДБ СРСР. Мірою покарання вважалось за доцільне 25 років виправно-трудова таборів з конфіскацією майна.⁹ Також, враховуючи, що Лідія “представляет опасность” (для кого?), пропонувалося направити її до особливого табору МВС СРСР.

Справа однак була направлена на дослідження, після чого Оникієнко була засуджена до 10 років позбавлення волі за “пособничество участникам анти-советской банды и антисоветскую агитацию” і була направлена у Береговий табір, один із системи ГУЛАГу.¹¹

Одразу ж після засудження, Лідія почала подавати скарги, зокрема і міністру МДБ СРСР, з проханням переглянути справу, засвідчуючи, що під час слідства на неї здійснювався тиск тощо.¹² Але радянська Феміда була безжалісна. Дещо пізніше, у 1955 році, листи з проханням про помилування писали і рідні Оникієнко, писала і вона сама (на той час перебувала у Магаданському концтаборі).¹³ Нарешті, у червні 1956 року, рішенням Комісії Президії Верховної Ради СРСР, була звільнена.¹⁴ Після цього проживала у м. Василівці Запорізької області. Реабілітована.¹⁵

P.S. Додається зобов'язання про співпрацю Лідії Оникієнко із СБ ОУН, як один із цікавих документів тієї епохи. Якраз він став висхідною точкою життєвих поневірянь Лідії. Це “зобов'язання” заздалегідь написано від руки на аркуші із зошита у лінію, на 2-ох сторінках вже готовий текст лише було вписано особисті дані Лідії.

Подаємо цей документ без змін стилю і орфографії (Ю. Щ.).

УСБ “Зобов'язання.....

СОБ

Я, нижче підписаний гром. *Оникієнко Лідія Нікифоровна* мешканець села району області.

Розуміючи сучасне тяжке положення українського народу під большевицькою окупацією, бачучи щоденне терпіння мирного населення від звірського терору МВД та їх прихвоснів — для скріплення революційно-визвольної боротьби українського народу, я свідомо і добровільно зобов'язуюся співпрацювати із таємним органом УСБ.

Всі наложені на мене обов'язки маю виконувати точно і без застереження. Буду доносити постійно і правдиво в умовлені пункти про рух військ МВД, юдину роботу агентів та адміністрації серед населення і району.

Свою співпрацю з УСБ, та подані мені таємні завдання буду держати в строгій консперації, не тільки перед застережними особами, але навіть своєю найближчою родиною.

За зраду і не дідежання таємниці і виконання завдань буду відповідати перед Революційним Судом (включно до кари смерті).

Всі подані мною матеріали маю підписувати псевдом Марія.

Повище зобовязання стверджую власноручим підписом:

підпис зобовязаного

Уповноважений УСБ

Дня 24. 111.48р.”

На цьому документі власноручний підпис Оникієнко.¹⁶

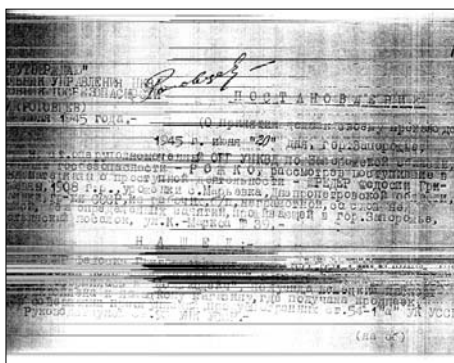
Примітки

1. Державний архів Запорізької області. — ФР. — 5747. — Оп.3. — Спр. — 7700.
2. Там само. — Арк. 8-9.
3. Там само. — Арк. 13-14.
4. Там само. — Арк. 162.
5. Там само. — Арк. 237а.
6. Там само. — Арк. 15.
7. Там само. — Арк. 18-20.
8. Там само. — Арк. 31.
9. Там само. — Арк. 108-109.
10. Там само. — Арк. 110.
11. Там само. — Арк. 184-185.
12. Там само. — Арк. 187-193.
13. Там само. — Арк. 220-234.
14. Там само. — Арк. 235-236.
15. Там само. — Арк. 238.
16. Там само. — Арк. 208.

В. І. ШЕВЧЕНКО

“ФОЛЬКСДОЙЧЕ”... ХТО ВОНИ?

Наприкінці 1945 — на початку 1946 року за наказом начальника обласного управління НКВС по Запорізькій області полковника держбезпеки Миколи Роговцева було заарештовано чимало “зрадників батьківщини”. Всіх їх ще називали “фольксдойче”, тобто тих, хто під час окупації отримував продовольчий пайок з німецької крамниці.

Друкарка Велико-Токмацької агроконтори **Тетяна Іванівна Фрізен** 1915 року народження, зоотехнік колгоспу села Дармштадт (тепер с. Переможне) Токмацького району **Софія Терентіївна Шлехт**, 1918 року народження, домогосподарка **Федосія Григорівна Шредер**, 1908 року народження, сім'я **Драгорубів: Володимир Іванович**, 1896 року народження з міста Молочанська; його дружина **Драгоруб-Рефлер Ольга Іванівна**, 1898 року народження та їхня дочка **Галина Володимирівна**, 1926 року народження, подружжя **Деримедвідів — Іван Іванович та Поліна Іванівна** з міста Запоріжжя, колгоспниця села Сергіївки Мелітопольського району **Дарія Петрівна Дрефс-Четвертак**, 1903 року народження, мати з сином **Марія Іванівна Штейнфельд**, 1890 року народження та **Іван Якович Штейнфельд**, 1924 року народження, рядові колгоспники з села Карла Маркса (нині його немає) Новомиколаївського району, домогосподарка **Ми-на Андріївна Діденко-Шуль**, 1891 року народження з хутора Зільберталь (тепер село Яблукове) Гуляйпільського району, слюсар заводу ім. Кірова міста Великий Токмак **Емма Августівна Дільман**, 1916 року народження, непрацююча (бо повернулася тільки з Німеччини) **Кунільда Карлівна Шульц**, 1895 року народження; за-поріжанка **Надія Олександрівна Власенко**, 1902 року народження.

Одинадцять справ на 15 людей різного віку і статі. В чому їх звинуватили? За що їх заарештували? Що вони завинили перед батьківщиною?

Ось, наприклад, звинувачення проти запоріжанки Надії Олександрівни Власенко (німкені, чоловік Петро Григорович Власенко загинув на фронті, даю мовою оригіналу):... “проживая на временно оккупированной территории немцами города Запорожья стала на путь измене Родине, оформилась в “фольксдойче”, получила немецкий паспорт, была прикреплена к немецкому магазину, где получала спецпаёк по повышенной норме. 14 сентября 1943 года добровольно эвакуировалась в тыл немецких войск, где и проживала до прихода частей Красной Армии”.

Під звинуваченням стоїть резолюція: “Утверждаю. Начальник управления НКВД полковник Роговцев. 28 октября 1945 года” і його підпис.¹

Але треба до цього додати, що чоловік Надії Олександрівни десь на фронтах, а на її руках пятеро дітей.

Домогосподарка Феодосія Григорівна Шредер: “Як “фольксдойче” була прикріплена до німецького магазину, де отримувала продпайок: борошна 3 кг., олії 400 гр., пшона 3 кг., м'яса давали не постійно, хліба отримувала на себе 300 гр., на робітника 500 гр. на день, все інше на місяць”.²

З обвинувального висновку домогосподарки Діденко-Шуль: “Допитана в якості звинуваченої винної себе визнала повністю в тому, що вона оформилась у “фольксдойче”, отримала німецький паспорт, отримувала спецпайок із німецького магазину, добровільно евакуювалася в німецький тил”...³

В справі є зізнання Діденко-Шуль, що вона дійсно з червня 1942 року до вересня 1943 року отримувала німецький пайок за підвищеною нормою: м'ясо, масло, крупу.⁴

Усіх їх звинувачували в одному й тому ж — у зраді батьківщини, і постанови про звинувачення були схожі між собою. Наводимо одну з них:

ПОСТАНОВА

(про пред'явлення звинувачення)

м. В. Токмак, 30 липня 1945 р.

Я, пом. опер. уповн. В. Токмацького РВ НКВС гв. ст. л-т Провознюк, розглянувши слідчий матеріал по справі № — і прийнявши до уваги, що Дільман Емма Августівна достатньо викривається в тому, що вона, мешкаючи на тимчасово окупованій німецькими військами території м. В.Токмак, стала на шлях зради Батьківщини і як особа німецької національності оформила свою приналежність до німецького товариства “фольксдойче”, отримавши німецький паспорт, після чого користувалася привілеями німецької окупаційної влади, була прикріплена до німецького магазину, де отримувала спец. пайок, по підвищених нормах. Перед відступом німців з території м. В. Токмак як особа, яка належала до товариства “фольксдойче” добровільно евакуювалася у тил німецької армії, де й знаходилася до приходу Червоної Армії.

ПОСТАНОВИВ:

На підставі ст. 126 і керуючись ст. 127 КПК УРСР притягнути Дільман Емму Августівну в якості звинуваченої за ст.54-1 “а” КК УРСР про що повідомити звинувачену під розпис в цій постанові. Копію постанови направити прокурору.

Пом. опер. уповн. ББ РВ НКВС

(підпис):

Гв. ст. лейт. Провознюк

Згодний: За нач. В. Токмацького райвідділу НКВС

(підпис)

Постанова мені об'явлена 31 липня 1945 року.

Підпис: Дільман.⁵

Оформлення у “фольксдойче” відбувалося дуже просто і буденно. Людей викликали в управу, де вони відповідали на запитання анкет і потім їх зарохували у “фольксдойче”, після чого прикріпляли до магазину, де видавали щоденно (хліб) і щомісячно (інші продукти).

Чи можна звинуватити таких людей у зраді батьківщини, коли вони одержували продукти харчування, аби зберегти себе і своїх дітей від голоду?

Думається, що ні.

У Шлехт Софії було двоє дітей: Надія, 1940 року народження і Ганна, 1942 року народження, у Фрізен Тетяни було теж двоє дітей: Вікторія, 1936 року народження і Валерій, 1939 року народження, у подружжя Деримедвідів було п'ятеро дітей: Володимир, 1931 року народження, Олександр, 1937 року народження, Валерій, 1940 року народження, Ірина, 1942 року народження, Костянтин, 1944 року народження, у домогосподарки Феодосії Шредер було теж двоє дітей: Єлизавета, 1930 року народження, і Абрам, 1933 року народження.

А ось Кунільду Карлівну Шульц із села Альт-Мунталь (тепер село Заможне) Токмацького району можна було зрозуміти, коли вона сіла на підводу, прив'язала до неї корову і “добровільно евакуювалася в тил німецької армії”. Адже її брати Еміль (1880 року народження), Карл (1888 року народження), Генріх (1890 року народження), Євген (1892 року народження), були репресовані у 1937 році, а ще один брат Альберт (1902 року народження) і син Вольдемар (1919 року народження), були репресовані у 1940 році.⁷

Що їй могло втримувати у державі під назвою СРСР? А нічого.

Що ж вони робили у тому тилу німецької армії?

Варто також зупинитися на антирадянських діях цих “ворогів народу” на окупованій німцями території. Власенко Надія під час війни працювала прибиральницею в німецькій офіцерській їдальні.⁸

Дільман Емма: в місці Цвіккау (Німеччина) працювала у господаря слюсарем, поки не звільнила Червона Армія.⁹

Шредер Феодосія 29 вересня 1943 року евакуювалася в тил німецьких військ, де в місті Нейштадт працювала в аптеці прибиральницею.¹⁰

Софія Шлехт¹¹ і Мина Діденко-Шуль¹² під час окупації працювали в громаді (колгоспі) на різних роботах.

Словом, життя цих людей було на найнижчому щаблі драбини, та й ще ускладнене війною.

Та пролетарська юстиція була для них невблаганною. Ось який вирок був винесений 25 лютого 1946 року Тетяні Фрізен: “... за зрадницьку поведінку під час перебування на окупованій території заслати в Сузунський район Новосибірської області строком на п'ять років, рахуючи строк з дня винесення цієї постанови”.¹³

Всі інші про кого йде мова в цьому дослідженні, в основному отримали теж саме — п'ять років заслання або ув'язнення у таборах Новосибірської

області (Росія). Причому, жінки потрапили в Новосибірську область, а чоловіки їхні були або в Казахстані або на Уралі. І їм довелося ще кілька років боротися за возз'єднання своїх сімей, і щоб повернули їм дітей.

Збереглися в справі Т. І. Фрізен документи, які про це красномовно розповідають. 28 квітня 1947 року Тетяна Іванівна Фрізен написала заяву, в якій просить, щоб їй дозволили переїхати із Черепанівського району Новосибірської області, де вона перебувала в засланні, до міста Павлодар (Казахстан), де в цей час знаходилися її старенькі батьки і діти: син Валерій, вісім років і дочка Вікторія, одинадцять років.¹⁴

Відповідь прийшла через вісім з половиною місяців.¹⁵ Слава Богу, на цей раз зглянулися і дозволили переїхати до дітей і батьків.

А ось Феодосії Григорівні Шредер відмовили з'єднатися з чоловіком...¹⁶

Подружжя Деримедвідів теж отримали п'ять років заслання і коли вони збиралися туди відбути за “казенний” кошт, серед керівників підрозділів МВС виникло службове листування, що робити з їхніми дітьми: “... одночасно просимо повідомити нас на підставі якого наказу чи директиви МВС СРСР тюрми зобов'язані приймати засуджених разом із дітьми для відправлення їх до місця заслання...”¹⁷

У всіх справах є ще цікаве запитання, яке слідчий ставив перед всіма свідками:

“Вопрос. Что вы знаете о предательской деятельности Фризен Т. И. (тут можна вписати прізвища всіх, про кого я згадую — **В. Ш.**) в пользу немецких властей?”

Ответ. О предательской деятельности Фризен Т. И. в пользу немецких властей мне не известно”.¹⁸

Як то кажуть — без коментарів!

Примітки

1. ДАЗО. — Фонд Р — 5747. — Оп. 3. — Спр. 4914. — Арк. 2.
2. Там само. — Спр. 4918. — Арк. 9 зв.
3. Там само. — Спр. 4930. — Арк. 19.
4. Там само. — Арк. 9.
5. Там само. — Спр. 4928. — Арк. 13-13 зв.
6. Там само. — Спр. 4922. — Арк. 8 зв.
7. Там само. — Арк. 4 зв.
8. Там само. — Спр. 4914. — Арк. 8 зв.
9. Там само. — Спр. 4928. — Арк. 8 зв.
10. Там само. — Спр. 4918. — Арк. 9.
11. Там само. — Спр. 4917. — Арк. 7 зв.
12. Там само. — Спр. 4930. — Арк. 9.
13. Там само. — Спр. 4916. — Арк. 20.
14. Там само. — Арк. 26-26 зв.
15. Там само. — Арк. 27.
16. Там само. — Спр. 4918. — Арк. 32-32 зв.
17. Там само. — Спр. 4932. — Арк. 41.
18. Там само. — Спр. 4916. — Арк. 8.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

ПОВЕРНЕНІ ІМЕНА

*(Біографічні довідки про репресованих у Запорізькій області)**

А

АБАДЖІЄВ Ілля Костянтинович, 1894 р. народження, Плевенський округ (Болгарія), болгарин, малограмотний. Проживав у с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Городник у с. Вознесенка. Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським генеральним консулом. Рішенням дільничного прокурора Мелітопольського р-ну 13 липня 1931 року справа припинена, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

АББ Ніна Олексіївна, 1917 р. народження, с. Григорівка Чаплинського р-ну Херсонської області, українка, освіта початкова. Проживала в с. Червоноармійське (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Без певних занять. Заарештована 27 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

АБОЛЬНИКОВ Юзеф Якович, 1908 р. народження, м. Миколаїв, єврей, освіта середня, член ВКП(б) у 1932-1938 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Представник Запорізького заводу № 29 при комісаріаті авіаційної промисловості в Москві. Заарештований 27 травня 1938 року. Звинувачення: учасник правотроцькістської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

АБРОСИМОВ Володимир Іванович, 1913 р. народження, м. Гуляйполе того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Слюсар комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 17 липня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 14 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

АВГУСТ Густав Густавович, 1899 р. народження, м. Токмак того ж р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бухгалтер Бердянського будинку відпочинку ім. Кірова. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 3 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

АВГУСТ Ольга Миколаївна, 1912 р. народження, с. Піщане (нині його немає), проживала в с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниці колгоспу "Гутерталь". Заарештована 27 березня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 26 березня 1949 року. Реабілітована у 1989 році.

*У більшості слідчих справ фотокартки репресованих відсутні (ред.).

АВДЄЄВ Іван Михайлович, 1891 р. народження, с. Брянкове Череповецького р-ну Тульської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Технік-оглядач будинків квартирно-експлуатаційної частини Запорізького гарнізону. Заарештований 22 березня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформився як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 травня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

АВРАМЕНКО Георгій Кузьмич, 1876 р. народження, с. Уремівка кол. Олександрівської губернії (так у кр. справі), проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар депо заліз. ст. Мелітополь. Заарештований 20 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу повстансько-терористичного спрямування. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 березня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

АВРАМЕНКО Трохим Каленикович, 1864 р. народження, нар. і проживав у с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 14 січня 1922 року. Звинувачення: взятий заручником з вимогою до населення здати зброю і виказати махновців. Надзвичайною "трійкою" Великококмацького та Гуляйпільського р-нів 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

АВРАМОВ Віктор Павлович, 1901 р. народження, с. Урзуф (стара назва) Маріупольського р-ну Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Продавець продовольчої крамниці "Транспортхарчу" в м. Бердянську.

Заарештований 12 березня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь фашистської держави. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 червня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

АГАГІН Дмитро Дмитрович, 1910 р. народження, с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Сокологірне Генічеського р-ну Херсонської області. Моторист колгоспу ім. Тельмана в с. Сокологірне. Заарештований 19 серпня 1937 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

АГАРКОВ Василь Іларіонович, 1871 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 13 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

АГАРКОВ Ілля Васильович, 1898 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. К. Маркса в смт Михайлівка. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

АГАРКОВ Опанас Васильович, 1893 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одно-

осібник. Заарештований 8 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. "Трійкою" УНКВС 22 червня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

АГАРКОВ Павло Петрович, 1899 р. народження, с. Толсте Скороднянського р-ну Курської області (так у кр. справі), росіянин, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник товарного складу. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 19 травня 1943 року в Рибтаборі НКВС СРСР (Ярославська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

АГАРКОВ Панас Васильович, 1893 р. народження, смт Михайлівка, проживав у с. Любимівка Михайлівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Чубаря в с. Любимівка. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, терористично настроєний. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

АДАМ Павло Едуардович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: агітував проти колгоспного ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

АДАМСЬКИЙ Йосип Іванович, 1887 р. народження, с. Федорівка Новоград-Волинсь-

кого р-ну Житомирської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Широке Веселівського р-ну Запорізької області. Тесляр радгоспу "Известия" в с. Широке. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

АДЖОВЕНКО Василь Іванович, 1887 р. народження, с. Урзуф (стара назва) Маріупольського р-ну Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську. Цвяхар Бердянської взуттєвої фабрики. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію на виробництві. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АЗАРЦЕВ Тимофій Володимирович, 1887 р. народження, с. Анісове Жиздринського р-ну Калузької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Запорізького авіазаводу. Заарештований 20 серпня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації "Визволення України". Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

АЗЕМКА Єгор Климентійович, 1895 р. народження, с. Заголов'є Докшицького р-ну Вітебської області (Білорусія), білорус, малограмотний. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Вантажник Бердянського порту. Заарештований 28 січня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

АЗОВ Рафайл Давидович, 1908 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, єврей, освіта початкова. Комсорг на залізн. ст. Запоріжжя Перше, член ВКП(б) до 1935 року. Заарештований 16 лютого 1935 року. Звинувачення: троцькіст. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 червня 1937 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

АЙНШТЕЙН Яків Олександрович, 1903 р. народження, м. Слонім того ж р-ну Гродненської області (Білорусія), єврей, освіта початкова, член ВКП(б) в 1925—1937 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник Запорізького аероклубу. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 червня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

АКИМОВ Іван Олександрович, 1905 р. народження, нар. і проживав у смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Військовим трибуналом військ МДБ Запорізької області 17 липня 1950 року засуджений до 25 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 15 жовтня 1955 року. Реабілітований у 1989 році.

АКИМОВ Овсій Олександрович, 1899 р. народження, нар. і проживав у смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово безробітний. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. 16 лютого 1940 року ув'язнення замінено на

висилку до Комі АРСР терміном на 3 роки. Реабілітований у 1990 році.

АКИМОВА Олена Яківна, 1922 р. народження, нар. і проживала в с. Йогансрує (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Тельмана в с. Йогансрує. Заарештована 15 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

АККЕРМАН Артур Ебергардович, 1911 р. народження, с. Грослегенталь Спартаківського р-ну (старі назви) Одеської області, німець, освіта середня. Ніде не працював. Заарештований 13 травня 1938 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

АЛАНСЬКИЙ Андрій Григорович, 1912 р. народження, с. Новоіванівка Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Електрик Запорізького харчокомбінату. Заарештований 10 квітня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 4 грудня 1946 року засуджений до 5 років заслання. Реабілітований у 1989 році.

АЛЕКСАНДРОВ Василь Михайлович, 1880 р. народження, м. Одоев Тульської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово безробітний. Заарештований 16 листопада 1920 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Надзвичайною "трійкою" ОВ Південного фронту 23 листопада 1920 року

засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

АЛЕКСАНДРОВ Петро Дмитрович, 1894 р. народження, нар. і проживав у м. Оріхові, росіянин, освіта початкова. Шорник-кустар. Заарештований 8 листопада 1943 року. Звинувачення: зрадницька поведінка на окупованій території. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 липня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

АЛЕКСАНДРОВА Варвара Володимирівна, 1889 р. народження, м. Ленінград (Росія), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 14 січня 1938 року. Звинувачення: дружина репресованого ворога народу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1938 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

АЛЕКСЕЙЧИК Олексій Тихонович, 1896 р. народження, с. Переспа Кобринського повіту Гродненської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), білорус, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер круп-заводу "Союзборошно" в м. Запоріжжі. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Убитий 15 листопада 1939 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (так у кр. справі). Реабілітований у 1990 році.

АЛЕКСЄЄВ Микола Іванович, 1898 р. народження, с. Кінські Роздори Пологівського р-ну, проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Горького в м. Віль-

нянську. Заарештований 3 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 жовтня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

АЛІСТАРХОВ Петро Анікейович, 1906 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Червоний партизан". Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні в таборі НКВС Комі АРСР 13 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

АЛЯБ'ЄВ Іван Семенович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 жовтня 1929 року. Звинувачення: агітував селян проти хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 15 грудня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

АЛЬБРЕХТ Генріх Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Столяр колгоспу "Ротфельд" на хут. Казаносільський. Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АЛЬБРЕХТ Лілі Едуардівна, 1913 р. народження, нар. і проживала в с. Листівка Новомиколаївського р-ну Запорізької об-

ласті, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім. Тельмана в с. Листівка. Заарештована 23 вересня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

АМБРАЗЕВИЧ Йосип Іванович, 1886 р. народження, с. Воля-Жираковська Тарнавської губернії, Польща (так у кр. справі), поляк, малограмотний. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області, перукар-кустар. Заарештований 27 серпня 1937 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

АМЕЛІНА Афанасія Йосипівна, 1881 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 15 грудня 1943 року. Звинувачення: під час окупації виказувала німецьким каральним органам партизанів, комуністів, радянських активістів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

АНАСІЙЧУК Панас Васильович, 1900 р. народження, с. Топорівці Новоселицького р-ну Чернівецької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 8 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

АНДРЕЄВ Семен Васильович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької об-

ласті, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 червня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційна змова з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової надзвичайної комісії 3 вересня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

АНДРЕС Петро Якович, 1876 р. народження, с. Фірстенау (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну, проживав у с. Маринопіль (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Водоп'янова в с. Маринопіль. Заарештований 6 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, вихваляв фашизм. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 1 вересня 1939 року в Орловській тюрмі (Росія). Реабілітований у 1989 році.

АНДРЕС Яків Іванович, 1924 р. народження, с. Полвен (стара назва), проживав у с. Паульсгейм (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Кірова в с. Паульсгейм. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС в 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

АНДРІЄНКО Тимофій Карпович, 1896 р. народження, нар. і проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. "Трійкою" особливого відділу надзвичайної комісії 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

АНДРОСОВ Андрій Микитович, 1897 р. народження, м. Кам'янка-Дніпровська, проживав у с. Благовіщенка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта середня. Рахівник Благовіщенської середньої школи. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: намагався виконати диверсійний акт. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

АНДРОСОВ Микита Іванович, 1872 р. народження, нар. і проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 25 вересня 1921 року. Звинувачення: закликав бити комуністів під час нікопольського повстання. Надзвичайною "трійкою" по боротьбі з контрреволюцією Мелітопольського повіту 8 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

АНДРЮЩЕНКО-КРЕМЗЕР Ольга Едуардівна, 1909 р. народження, м. Токмак того ж р-ну, проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Чорнороб Оріхівського птахокомбінату. Заарештована 30 травня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

АНДРЮЩЕНКО Порфирій Пилипович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Новоданилівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 7 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульського угруповання, поширював провокаційні чутки. Колегією ДПУ УСРР 13

жовтня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

АНЗІН Арсеній Романович, 1887 р. народження, с. Матвіївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Ясинівка Кіровоградської райради м. Макіївки Донецької області. Кріпильник Макіївської шахти № 8. Заарештований 11 березня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

АНЗУЛАТОС Демосфен Ставрович, 1894 р. народження, с. Валсамата о. Кіфалонія (Греція), грек, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Завідуючий буфетом кафе № 3 Запорізького тресту їдалень і ресторанів. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Греції. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АНИСИМОВ Микола Михайлович, 1901 р. народження, с. Гусарка, проживав у с. Ленінське (стара назва) Куйбишевського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Червоний орач" у с. Ленінське. Заарештований 31 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 7 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

АНИСИМОВ Олексій Федорович, 1889 р. народження, м. Росош Росошанського р-ну Воронежської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Нельгівка Приморського р-ну Запорізької області, рядовий

колгоспник к-спу "Україна". Заарештований 20 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АНТИПЕНКО Клим Іванович, 1864 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 19 листопада 1921 року. Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" м. Великий Токмак 19 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

АНТИПЕНКО Микола Лукич, 1899 р. народження, м. Токмак того ж р-ну, проживав в смт Чернігівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи смт Чернігівка. Заарештований 1 червня 1931 року. Звинувачення: учасник повстанської контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

АНТОНЮК Антон Гнатович, 1903 р. народження, с. Іолеші Малинської волості Гродненської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Листопроткатбуду заводу "Запоріжсталь". Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АНТОШЕВСЬКИЙ Йосип Гнатович, 1893 р. народження, смт Пустомити того ж р-ну Львівської області, поляк, освіта почат-

кова. Проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Петровського в с. Берестове. Заарештований 23 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 13 червня 1943 року в Каргопольтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

АНТЮШИН Лук'ян Єлисейович, 1880 р. народження, с. Агаймани (стара назва) Васильківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Сокологірне Генічеського р-ну Херсонської області. Чорнороб радгоспу "Каучукпромгосп" № 6 в с. Сокологірному. Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, виступав проти заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

АНЦВАЛЬД Едуард Альфредович, 1895 р. народження, м. Лібава (нині м. Ліепая, Латвія), німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Водій складу дорожньотехнічного постачання залізн. ст. Запоріжжя Друге. Заарештований 1 липня 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь однієї з капіталістичних країн. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

АПАНАСЕВИЧ Микола Іванович, 1905 р. народження, с. Зарічне Вілейського повіту Віленської губернії (нині Мінська область), білорус, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Експедитор Мелітопольської міжрайбази облспоживспілки. Заарешто-

ваний 15 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, був шпигуном. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 червня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

АПЛАТОВА (АПЛАТ) Ольга Максимівна, 1907 р. народження, с. Грушівка Кам'янського р-ну Київської області (за старим адмін.-територ. поділом), українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 18 жовтня 1943 року. Звинувачення: була агентом німецької поліції. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

АПТОВЩЕР (АНТОВЩЕР) Лев Калманович (Кальманович), 1904 р. народження, м. Хоростків Гусятинського р-ну Тернопільської області, єврей, освіта середня, член ВКП(б) до 2 жовтня 1937 року. Проживав у с. Червоне Пологівського р-ну Запорізької області. Вчитель математики в середній школі села Чубарівка. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АРАБАДЖІ Веніамін Самійлович, 1890 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, караїм, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 25 березня 1929 року. Звинувачення: проводив злісну агітацію проти радянської влади. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 3 вересня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1995 році.

АРАБАДЖІЄВ Костянтин Георгійович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Цареводарівка (нині с. Ботієве) Приазовського р-ну

Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 31 грудня 1921 року. Звинувачення: співробітничав з махновцями. Надзвичайною "трійкою" по боротьбі з бандитизмом Бердянського повіту 4 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

АРБУТОВСЬКИЙ Георгій Петрович, 1888 р. народження, м. Кяхта Бурятської АРСР, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер Дніпровського алюмінієвого заводу у м. Запоріжжі. Заарештований 28 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

АРЕНДТ Ісаак Ісаакович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ротфронт" в с. Шанзе. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: син зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

АРИСТАРХОВ Марко Аникійович, 1893 р. народження, смт Михайлівка, проживав у с. Розівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Розівка". Заарештований 19 листопада 1943 року. Звинувачення: під час окупації був бригадиром сільськогосподарської общини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 листопада 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

АРКУШЕНКО Тимофій Маркович, 1907 р. народження, м. Первомайськ того ж

р-ну Миколаївської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Шамотник електродного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу. Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: був активним учасником антирадянської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

АРНДТ Павло Антонович, 1906 р. народження, м. Ленінград (нині м. Санкт-Петербург), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Виконроб Бердянського житлового управління. Заарештований 24 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі в Чорногорському спецвиправтудтаборі МВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

АРТЕМ'ЄВ Федір Тимофійович, 1897 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, малограмотний. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Черговий по залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 6 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений у 1947 році. Реабілітований у 1990 році.

АРТЕС Едуард Едуардович, 1904 р. народження, с. Каново Терської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Помічник головного бухгалтера Молочанського пивзаводу. Заарештований 26 січня 1934 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

АСЄЄВА Марія Михайлівна, 1896 р. народження, м. Дніпропетровськ, росіянка, освіта вища. Проживала в м. Запоріжжі. Лікар-лаборант Запорізької санбаклабораторії. Заарештована 4 лютого 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 липня 1931 року справу припинено, з-під варти звільнена. Реабілітована у 1991 році.

АСЄЄВА Катерина Федорівна, 1911 р. народження, нар. в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Проживала в м. Запоріжжі, німкеня, неписьменна. Тимчасово не працювала. Заарештована 13 травня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 8 березня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

АУСТ Теодор (Федір) Кристанович, 1877 р. народження, с. Багатівка, проживав у с. Вишнювате Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бджоляр колгоспу "Кіршвальд" в с. Вишнювате. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед німців села. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

АЦИХОВСЬКИЙ Іван Васильович, 1905 р. народження, смт Березнегувате того ж р-ну Миколаївської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Чорнороб машинно-шляхової станції № 35. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

Б

БАБАНІН Петро Трохимович, 1902 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Заготівельник Запорізького тресту ідалень. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БАБАРІН Микита Пантелеймонович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в банді Махна. Слідчим особливою відділу 13-ї армії з-під варті звільнений за відсутністю складу злочину (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

БАБЕНКО Варвара Тимофіївна, 1910 р. народження, с. Бабине Верхньорогачицького р-ну Херсонської області, українка, освіта початкова. Проживала в с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну. Когоспниця к-пу ім. Горького. Заарештована 11 листопада 1944 року. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

БАБЕНКО Емма Федорівна, 1910 р. народження, нар. і проживала в смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-сту "Червоний агроном" в смт Новомиколаївка. Заарештована 26 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 січня 1945 року засудже-

на до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

БАБЕНКО Михайло Васильович, 1916 р. народження, м. Харбін (Манчжурія), українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Кресляр конструкторського бюро заводу УМТ-НКШС. Заарештований 4 листопада 1936 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Японії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

БАБИЧ Іван Микитович, 1870 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта початкова. Службовець кооперативного товариства "Домовласник". Заарештований 24 листопада 1920 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю, назвав радянську владу грабницькою. Олександрівською губернською НК 11 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

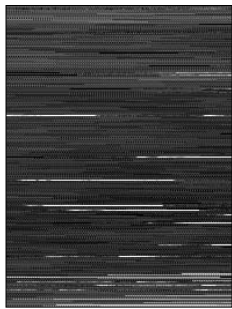
БАБІНА Євгенія Григорівна, 1888 р. народження, м. Дніпропетровськ, єврейка, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Директор дитячого тубдиспансеру на о-ві Хортиця. Заарештована 13 червня 1941 року. Звинувачення: серед співробітників проводила антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 серпня 1942 року засуджена до 3 років заслання в Казахстан. 2 вересня 1942 року вислана в Башкирську АРСР на 5 років. Звільнена 27 червня 1946 року. Реабілітована у 1989 році.

БАБКОВ Микола Павлович, 1902 р. народження, с. Голинка Несвижського повіту Новогрудської губернії, Польща (так у кр. справі), білорус, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Студент машинобудівного інституту ім. Чубаря в м. Запоріжжі. Заареш-

тований 23 серпня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАБКОВ Петро Дмитрович, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта початкова. Слюсар Запорізького харчопромкомбінату. Заарештований 12 лютого 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджений до 5 років висилки. Помер у 1982 році в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БАБКОВА Юлія Самійлівна, 1907 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 12 лютого 1946 року відібрана підписка про невізід. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Новосибірську область. Померла у 1962 році в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

БАГНЮК Андрій Сильвестрович, 1922 р. народження, с. Фаринки Камінь-Каширського р-ну Волинської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Розливник металу на заводі "Запоріжсталь". Заарештований 21 вересня 1941 року. Звинувачення: недонесення про відомий йому контрреволюційний злочин іншої особи. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 13 лютого 1943 року (до винесення вироку) в тюрмі НКВС м. Златоуст (Росія). Реабілітований у 1989 році.

БАДЕРА Омелян Іванович, 1914 року народження, нар. і проживав у с. Московка № 8 (нині с. Московка) Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Ветеринарний фельдшер колгоспу "Індустрія" в с. Московка № 8. Заарештований 18 березня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти існуючого в СРСР ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Усольтаборі НКВС СРСР 26 січня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

БАДЕХІН Іван Юхимович, 1908 р. народження, с. Гюнівка Великобілозерського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив строкову військову службу в м. Будьоннівськ Ставропольського краю. Червоноармієць 78 окремого батальйону зв'язку 73 стрілецької дивізії. Заарештований 13 лютого 1942 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАДЛО Василь Трохимович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Калініна в с. Кінські Роздори. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАЖАНОВ Феофан Васильович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Новогригорівка (нині с. Григорівка) Поголівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Вчитель школи в с. Новогригорівка. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" Велико-Токмацького повіту 9 грудня 1921 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БАЗАН Георгій Сергійович, 1889 р. народження, с. Гнидава Збарзького р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі, листоноша міської головної пошти. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАЗИЛЮК Григорій Васильович, 1897 р. народження, с. В'язовиця Іллінецького р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка" в с. Мала Білозерка. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, вихваляв буржуазний лад Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАЗЮК Іван Васильович, 1889 р. народження, с. Вінож Мурованокуриловецького р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 22 серпня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації "Визволення України". Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

БАЗЮК Марія Вікентіївна, 1876 р. народження, с. Комарове Маневського р-ну Волинської області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 20 серпня 1928 року. Звинувачення: була членом української контрреволюційної організації "Визволення України". Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1994 році.

БАЙЄР Герта Оттівна, 1913 р. народження, с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну, проживала в с. Водяне Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта вища. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 31 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвипробртаборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 11 липня 1950 року. Реабілітована у 1989 році.

БАЙТИНГЕР Християн Християнович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Макса Гельца в с. Фрідріхсфельд. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: займався пропагандою фашизму. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 травня 1943 року засуджений до 5 років висилки в Красноярський край на спецпоселення. Помер 14 березня 1943 року (до винесення вироку) в Тайшеттаборі НКВС СРСР Іркутської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

БАЙТИНГЕР Отто Якович, 1888 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол), проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Викладач Пришибського зоотехнікуму. За-

арештований 9 липня 1936 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 вересня 1937 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БАК Єгор Якубович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

БАК Яків Якубович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Агротехнік колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БАКА Василь Кирилович, 1899 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Новгородківка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, селянин-односібник. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: баптист, проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

БАКУМОВСЬКИЙ Андрій Федотович, 1889 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Уповноважений Андріївської сільради в с. Запорізьке. Заарештований 14 серпня 1930

року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

БАКУМОВСЬКИЙ Олександр Єгорович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Новопетрівка Великобілозерського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завідуючий господарством колгоспу "Гігант". Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАКУНОВИЧ Карл Іванович, 1896 р. народження, с. Хлевці Полівецької волості Гродненської губернії (за старим адмін. територ. поділом, Білорусія), українець, освіта початкова. Проживав у с. Софіївка (нині м. Вільнянськ того ж р-ну) Запорізької області. Приймальник литва заводу ім. Шевченка в с. Софіївка. Заарештований 19 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАКША Віктор Маркович, 1896 р. народження, с. Стремки Двінського повіту Вітебської губернії (так у кр. справі), латиш, освіта середня спеціальна. Проживав у с. Федорівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Завідуючий медичною дільницею залізн. ст. Федорівка. Заарештований 5 грудня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

БАЛАБУХА Іван Васильович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, ук-

раїнець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАЛАКІН Євген Феофанович, 1913 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта незакінчена вища. Завідуючий бюро нормалізації технічних умов Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 3 липня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Виконання рішення особливої наради призупинено, направлений в діючу армію. Реабілітований у 1990 році.

БАЛКАНЖІЄВ Григорій Дмитрович, 1897 р. народження, м. Тирново (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Семенівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Городник колгоспу "Вільна праця" в с. Семенівка. Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: член шпигунської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

БАЛЬКО Ілля Петрович, 1893 р. народження, с. Розенталь (нині с. Нове Поле), проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Вантажник на залізн. ст. Пришиб. Заарештований 22 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1938 року засуджений до 10 років поз-

бавлення волі. Помер 16 січня 1939 року в одному з таборів Магаданської області. Реабілітований у 1989 році.

БАЛЬЦ Рейнгольд Християнович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Карла Лібкнехта (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. К. Лібкнехта. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську роботу, поширював наклепницькі чутки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАЛЬЦЕР Мартин Мартинович, 1899 р. народження, с. Єлизаветгаль (нині об'єднане з с. Олександрівка), проживав у с. Марієнталь (нині с. Панфілівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Автодор". Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

БАЛЬЦЕР Ольга Іванівна, 1896 р. народження, м. Вільнюс (Литва), полька, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Помічник лікаря медчастини заводу "Запоріжсталь". Заарештована 3 листопада 1937 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітована у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАНДЗМЕР Фрідріх Адольфович, 1900 р. народження, смт Черняхів Черняхівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. За-

поріжжі. Скляр електродного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БАНДУРКО Іван Васильович, 1904 р. народження, м. Болград того ж р-ну Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м. Запоріжжі. Майстер Запорізького заводу № 29 ім. Баранова. Заарештований 13 листопада 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації брав участь у переписі населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 квітня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

БАРАБАШ Федір Лукич, 1900 р. народження, с. Козлів Переяслав-Хмельницького р-ну Київської області, українець, неписьменний. Проживав у с. Октоберфельд (нині с. Солов'ївка) Михайлівського р-ну Запорізької області. Чорнороб колгоспу "Ротфронт" в с. Октоберфельд. Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАРАНИК Іван Петрович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Працював на приватних роботах. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БАРАННИК Анна Іванівна, 1903 р. народження, нар. і проживала у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна. Колгоспниця к-спу "1-й серпень" у м. Гуляйполі. Гуляйпільським РВ НКВС 24 вересня 1944 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

БАРАНОВ Володимир Миколайович, 1892 р. народження, м. Тосно Ленінградської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Сімферополі. Завідуючий центральним архівом Кримської АРСР. Заарештований 11 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БАРАНОВ Микола Георгійович, 1887 р. народження, м. Запоріжжя, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Кременчук Полтавської області. Референт-плановик Онупріївського райвиконкому Кременчуцького округу (за старим адмін.-територ. поділом). Заарештований 8 березня 1931 року. Звинувачення: активний член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 2 грудня 1931 року з-під варті звільнений з заборонаю проживання в Україні і прикордонних зонах. Реабілітований у 1990 році.

БАРАНОВСЬКА Ганна Антонівна, 1898 р. народження, м. Каунас (Литва), литовка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 13 березня 1938 року. Звинувачення: польська

шпигунка. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 липня 1940 року засуджена до 5 років заслання в Чкаловську область (Росія). Реабілітована у 1990 році.

БАРАНОВСЬКА Марія Пилипівна, 1893 р. народження, м. Бердичів того ж р-ну Житомирської області, полька, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Медична сестра Запорізької лікарні працівників водного транспорту. Заарештована 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну націоналістичну пропаганду на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітована у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАРАНСЬКИЙ Іван Якович, 1887 р. народження, с. Промна Гроецького повіту Варшавської губернії (Польща), поляк, освіта вища. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Чоботар Мелітопольської артілі "Гігант". Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: перебіжчик з Польщі з метою шпигунсько-диверсійної діяльності. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1991 році.

БАРАНЧУК Михайло Кирилович, 1904 р. народження, с. Бобриця Києво-Святошинського р-ну Київської області, українець, освіта початкова. Проживав у м.Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Пожежник Токмацького заводу №175 ім. Кірова. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БАРИЛО Петро Власович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Охрімівка Якимівського р-ну Запорізької області, ук-

раїнець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований в травні 1919 року. Звинувачення: допомагав добровольчій армії. Колегією Мелітопольської НК 26 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

БАРДАК Степан Юхимович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 26 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 червня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. З-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БАРТ Альберт Вікентійович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: дезорганізовував трудову дисципліну. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БАРТ Йосип Пилипович, 1894 р. народження, Самарська губернія (так у кр. справі), німець, малограмотний. Проживав у с. Новоселівка Оріхівського р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу ім. Тельмана в с. Новоселівка. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БАРТ Яків Якович, 1913 р. народження, с. Башбек (стара назва) Євпаторійської міської ради АР Крим, німець, освіта середня. Проживав у с. Чубарівка Пологівського р-ну Запорізької області. Статистик Чубарівської контори "Заготскот". Заарештований 23 лю-

того 1938 року. Звинувачення: вихваляв фашизм в Німеччині. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

БАРТЕЛЬ Антон Якович, 1893 р. народження, м. Дельменгорст Ольденбурзького округу (Німеччина), німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник залізн. ст. Запоріжжя-І. Заарештований 3 червня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

БАРТЕЛЬС Іван Іванович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Коваль колгоспу "Ротфронт" у с. Шанзе. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БАРТЕЛЬСОН (БАРТЕЛЬСЕН) Георгій Миколайович, 1890 р. народження, с. Бабошинське Одоевського р-ну Тульської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя). Завгосп Лівого берега "Дніпробуду". Заарештований 17 квітня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 3 вересня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

БАРТИЗЕЛЬ Іван Францович, 1894 р. народження, с. Острів-Шляхетський Богинського повіту, Галіція (так у кр. справі),

поляк, малограмотний. Проживав у с. Біляївка Вільнянського р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу ім. Шевченка в с. Біляївка. Заарештований 19 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БАРТОШ Олександр Олексійович, 1882 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Військовослужбовець. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих наглядачем в тюрмі. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

БАТИС Лариса Густавівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 10 жовтня 1949 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 4 жовтня 1950 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

БАУЕР Генріх Іванович, 1893 р. народження, с. Баургейм (стара назва) Новоайдарського р-ну Луганської області, німець, освіта початкова. Проживав на хут. Мирний (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області. Коваль колгоспу "Більшо-

вик" на хут. Мирний. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: поширював серед молоді гітлерівські листівки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАУЕР Іван Іванович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Кальчинівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Стахановець" у с. Кальчинівка. Заарештований 25 липня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАУЕР Роберт Іванович, 1906 р. народження, с. Бауергейм (стара назва) Новоайдарського р-ну Луганської області, німець, освіта початкова. Проживав на хут. Мирний (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Більшовик" і тракторист Урицької МТС. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років висилки в р-н спецпоселення Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

БАЦЕНКО Никифор Терентійович, 1886 р. народження, с. Станіславка Тульчинського р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Старший електромонтер 2-ї підстанції комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БАШТАННИК Кузьма Семенович, 1888 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 15 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

БАШТАННИК Максим Микитович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий член комуни в с. Петро-Михайлівка. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невийзд, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БЕГМА Григорій Васильович, 1888 р. народження, с. Жуки Глобинського р-ну Полтавської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Заступник директора Запорізького будинку відпочинку ім. 18-го партз'їзду. Заарештований 26 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації співробітничав з фашистами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 листопада 1945 року засуджений до 1 року 1 місяця позбавлення волі. Запорізьким обласним судом 3 червня 1952 року засуджений до 10 років позбавлення волі за антирадянську агітацію. Звільнений з ув'язнення 18 листопада 1954 року. Реабілітований у 1990 році.

БЕДЮХ Ольга Михайлівна, 1900 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, литовка, освіта початкова. Не працювала після репатріації з Німеччини. Заарештована 11 лютого 1946 року. Звинувачення: зареєструвалася як "фольк-

сдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 4 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання проживала в м. Бердянську. Реабілітована у 1989 році.

Б Е З П А Л Ь К О

Данило Йосипович, 1886 р. народження, нар. і проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Сторож колгоспу "12-річчя". Заарештований 20 листопада 1943 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БЕЗСОНОВА Ганна Іванівна, 1871 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 7 січня 1935 року, 8 січня 1935 року Бердянським РВ НКВС відібрана підписка про невізід. Звинувачення: має зв'язок з терористами. 17 січня 1935 року справа припинена, підписка про невізід анульована. Реабілітована у 1935 році за відсутністю складу злочину.

Б Е З С О Н О В А

Євдокія Федорівна, 1899 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 7 січня 1935 року. Звинувачення: мала зв'язок з терористами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджена до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітована у 1989 році.

БЕЗУГЛИЙ Микола Андрійович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Хитрівка (нині приєднане до смт Комишуваха) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Тесляр Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БЕЙЄРЛЕ Поліна Антонівна, 1911 р. народження, с. Миколаївка, проживала в с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ до 1941 року. Колгоспниця к-спу ім. Фрунзе в с. Ольгине. Заарештована 18 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1992 році.

БЕЙТАН Дементій Антонович, 1900 р. народження, с. Рябуші Вітебської області (Білорусія), латиш, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Плановик металургійного комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БЕККЕР Агафія Йосипівна, 1891 р. народження, с. Ямбур (стара назва, р-н не вказаний) Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Ніде не працювала. Заарештована 7 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою

при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвипровтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

БЕККЕР Віра Антонівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Калькулятор Оріхівської райспоживспілки. Заарештована 1 травня 1944 року. Звинувачення: зрадниця батьківщини, отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

БЕККЕР Генріх Генріхович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Вернердорф (нині приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Надія" в с. Вернердорф. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЕККЕР Григорій (Гергард) Давидович, 1904 р. народження, с. Славгородське того ж р-ну Омської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Контролер Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 17 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

БЕККЕР Марія Миколаївна, 1926 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Після репатріації з Німеччини ніде не працювала.

Заарештована 7 жовтня 1945 року. Звинувачення: зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвипровтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

БЕЛЕЦЬКИЙ Франц Францович, 1905 р. народження, с. Порохня Волоцького р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр управління капітального будівництва Запорізького заводу № 29 ім. Баранова. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язку з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БЕЛІЧЕНКО Катерина Петрівна, 1901 р. народження, с. Юр'івка Приморського р-ну, проживала в смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Учителька початкової школи в смт Пришиб. Токмацьким РВ НКВС 21 червня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Померла в 1978 році в м. Миколаєві. Реабілітована в 1989 році.

БЕЛІЧЕВ Микола Ілліч, 1898 р. народження, с. Банівка Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Керчі АР Крим. Заарештований 25 грудня 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. "Трійкою" особливого відділу ВНК 25 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

БЕЛЯЄВ Олександр Михайлович, 1869 р. народження, інші відомості у справі

відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: офіцер білої армії, ухилився від реєстрації. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

БЕЛЯЦЬКИЙ Данило Іванович, 1882 р. народження, с. Колбово Биховського повіту Могильовської губернії (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, візник-приватник. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

БЕЛЬСЬКА Олена Андріївна, 1907 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 31 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

БЕЛЬСЬКИЙ Василь Іванович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 25 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у царській, а потім в білій арміях. Комісією при особливому відділі ВНК 1-ї армії 28 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

БЕЛЬСЬКИЙ Георгій Михайлович, 1898 р. народження, м. Суздаль Володимирської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер запорізького хлібозаводу № 2 "Укрголовхліб". Заарештований 31 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1992 році.

БЕЛЬЧИНСЬКИЙ Андрій Петрович, 1887 р. народження, с. Браница Сухивольської волості Радзинського повіту (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Дорожний майстер комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕНДИГ Михайло Якович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Республіка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний республіканець" в с. Республіка. Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: контрреволюційна агітація серед німців. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БЕНДУС Василь Семенович, рік та місце народження, національність, освіта, трудова діяльність не встановлені. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Останнє місце роботи, посада, дата арешту не встановлені. Звинувачення: білий офіцер. Надзвичайною "трійкою" при особли-

вому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

БЕНКЕ Генріх Данилович, 1903 р. народження, с. Айгенгронт (стара назва) Високопільського р-ну Херсонської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Коваль ремонтно-механічних майстерень заводу "Запоріжсталь". Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу на користь фашистських держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БЕНКЕ Георгій Георгійович, 1876 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол), проживав у с. Октоберфельд (нині с. Солонівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий магазином № 10 в с. Октоберфельд. Заарештований 6 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕНКЕ Едуард Іванович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Райгород (нині приєднане до с. Листвянка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу "Іскра". Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕНКЕ Теодор Карлович, 1905 р. народження, с. Райгород (нині приєднане до с. Листвянка), проживав у с. Медівка (нині приєднане до с. Вишнювате) Розівського

р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Затонського. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕНСКЕ Август Готлібович, 1881 р. народження, с. Кольки Олевського р-ну Дніпропетровської області (так у кр. справі), німець, неписьменний. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Пиляр колгоспу "Допомога" в м. Великий Токмак. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію, має репресованого сина. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР (дата смерті не встановлена). Реабілітований у 1989 році.

БЕНЦ Рейнгольд Карлович, 1922 р. народження, с. Миколаївка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Ейгенфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед селян антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЕР Євдокія Андріївна, 1899 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 30 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Після відбуття покарання повернулася до м. Запоріжжя, де й померла. Реабілітована у 1989 році.

БЕРГ Генріх Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Більшовик" в с. Кліфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної націоналістичної групи. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 листопада 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 17 березня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БЕРГ Берта Карлівна, 1899 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 31 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

БЕРГ Дітріх Гергардович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсруе (нині приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Обліковець колгоспу "Пролетарський боєць" в с. Фріденсруе. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: брат дружини і його дядько репресовані НКВС в 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЕРГЕН Генріх Якович, 1893 р. народження, с. Фріденсдорф (нині с. Хмельницьке),

проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комсомолец". Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

БЕРГЕН Петро Іванович, 1881 р. народження, с. Фріденсдорф (нині с. Хмельницьке) Чернігівського р-ну, проживав у с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Без певного місця роботи. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: пропагував ідеї німецького фашизму. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЕРГЕН Соломон Еліасович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Водяне Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Техкерівник цегельного заводу в с. Водяне. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕРГМАН Ельза Іванівна, 1923 р. народження, с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну, проживала в с. Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Бухгалтер пункту "Заготзерно" в с. Малокатеринівка. Заарештована 7 лютого 1945 року. Звинувачення: особа німецької національності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

БЕРГМАН Петро Дітріхович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайдорф (нині с. Миколаївка) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Осоавіахім" у с. Миколайдорф. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив агітацію на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕРГЕН Петро Генріхович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комсомолец" в с. Гамберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син репресованого куркуля. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЕРДАЧЕНКО Євдокія Олексіївна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниця колгоспу "Степ України" в с. Велика Білозерка. Великобілозерським РВ НКВС 9 травня 1944 року порушена облікова справа. Звинувачення: дружина поліцая-зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

БЕРЕЖНА Лідія Луківна, 1923 р. народження, с. Радянське (стара назва) Чернігівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта середня, член ВЛКСМ з 1938 року, артистка. Заарештова-

на 2 листопада 1944 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 серпня 1945 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1993 році.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Микита Петрович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Перемога" в с. Корніївка. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БЕРЕЗЮК Михайло Маркович, 1899 р. народження, с. Вільховець Звенигородського р-ну Черкаської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Геодезист комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 16 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕРЕНЦ Рудольф Готфрідович, 1902 р. народження, с. Покашів Ківерцівського р-ну Волинської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області. Завідуючий пекарнею Молочанського ССТ. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: мав брата, репресованого в 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 30 жовтня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БЕРЗІН Олександр Юрійович, 1889 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер Запорізького заводу "Інтер-

націонал". Заарештований 28 вересня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Латвії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЕРЗУХ Олександр Генріхович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Багатівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Косарева. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БЕРКМАН Петро Іванович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 17 серпня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БЕРМАН Віктор Самійлович, 1895 р. народження, м. Карасубазар (так у кр. справі), єврей, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Лікар хіміко-бактеріологічної лабораторії. Заарештований 4 лютого 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 жовтня 1932 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БЕРНАДСЬКИЙ Йосип Степанович, 1900 р. народження, м. Соколки Гродненської області (Білорусія), литовець, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької

області. Ніде не працював. Заарештований 19 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському відділі Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року, ймовірно, в м. Мелітополі. Реабілітований у 1993 році.

БЕРНАРД Марія Августівна, 1896 р. народження, м. Венгров (Німеччина), німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Дезинфікатор бригадного будинку машиністів депо заліз. ст. Запоріжжя-Друге. Заарештована 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Померла 29 квітня 1942 року в Каргопольтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

БЕРНИКОВА (БЕРДНИКОВА) Анастасія Павлівна, 1888 р. народження, м. Варшава (Польща), росіянка, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 10 листопада 1937 року. Звинувачення: проводила систематичну контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 липня 1938 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 21 січня 1943 року. Реабілітована у 1989 році.

БЕСЛИК Степан Федорович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Новоселівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Соціалістичний наступ" у с. Новоселівка. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією і шкідництвом у колгоспі. "Трійкою" УНКВС по Запорізькій області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БЕСПАЛОВ Олександр Дмитрович, 1908 р. народження, смт Велика Лепетиха

того ж р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області. Служитель культу общини євангельських християн-баптистів. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: поширював релігійне вчення баптистів. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. МДБ СРСР 3 жовтня 1940 року засуджений до 10 років заслання. Прокурором Запорізької області 3 жовтня 1940 року рішення Особливої наради при МДБ СРСР скасовано. Реабілітований у 1989 році.

БЕХ Герман Германович, 1887 р. народження, с. Штайнбах (нині с. Калинівка) Чернігівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Винороб винрадгоспу "Жовтнева хвиля" в м. Бердянську. Заарештований 10 серпня 1937 року. Звинувачення: активний учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до виселення за межі Радянського Союзу. Реабілітований у 1990 році.

БЕХ Герман Германович, 1916 р. народження, м. Ветлуга Куйбишевської області (Росія), німець, підданий Німеччини, освіта неповна середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Слюсар-інструментальник Бердянського Першотравневого заводу. Заарештований 10 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу на користь іноземної розвідки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до виселення за межі Радянського Союзу. Реабілітований у 1990 році.

БЕХЛЕР-БІЛОУС Лідія Августівна, 1916 р. народження, нар. і проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта середня. Чорнороб зернорадгоспу. Заарештована 12 жовтня 1945 року.

Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі МВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 28 серпня 1954 року. Померла 12 листопада 1988 року і похована в м. Оріхові. Реабілітована у 1989 році.

БЕЩАСНИЙ Григорій Григорович, 1906 р. народження, с. Олександрівка Красноармійського р-ну (так у справі), проживав у смт Володимирівка Волноваського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проходив військову службу в 6-му гвардійському механізованому корпусі, рядовий. Заарештований 10 жовтня 1943 року. Звинувачення: зрадник батьківщини. Військовим трибуналом 2-го гвардійського механізованого корпусу 27 грудня 1943 року засуджений до 15 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

БЄЛКОВ Василь Костянтинович, 1903 р. народження, с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Діловод військової частини. Заарештований 11 червня 1921 року. Звинувачення: добровільно служив у білих, не пройшов реєстрацію. "Трійкою" особливого відділу Харківського військового округу 11 липня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням у Вятському концтаборі (Росія). Реабілітований у 1991 році.

БЄЛЧЕВ Микола Ілліч, 1898 р. народження, с. Банівка Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Керчі АР Крим. Охоронник Керченського загону прикордонної служби. Заарештований 25 грудня 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. "Трійкою" особливого відділу ВНК м. Керчі 25 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

БЕЛОУСОВ Павло Архипович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, росіянин, неписьменний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: махновець. Особливою "трійкою" 4-ї армії і Криму 28 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

БЖОНКОЛЬСЬКИЙ (БЖОНКАЛЬСЬКИЙ) Фелікс Якович, 1879 р. народження, Німеччина (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр будівельної контори водного транспорту. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БИКОВ Федір Петрович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію проти хлібозаготівель. Судовою колегією ОДПУ 13 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БИЛІНСЬКИЙ Петро Гнатович, 1886 р. народження, с. Олександрія Кобеляцького р-ну Полтавської області, українець, освіта середня. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Вчитель школи в смт Михайлівка. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БІБРИХ Марія Юлісівна, 1896 р. народження, м. Житомир, німкеня, освіта початко-

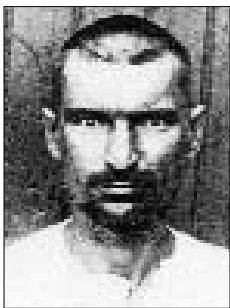
ва. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 21 листопада 1944 року. Звинувачення: підозра в зраді батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 березня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

БІЛЕВСЬКИЙ (БЕЛЕВСЬКИЙ) Дмитро Іванович, 1893 р. народження, м. Ізяслав того ж р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Малі Щербаки Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Другої п'ятирічки в с. Малі Щербаки. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: мав зв'язок з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

БІЛЕНКО Федір Миколайович, 1896 р. народження, с. Новогупалівка, проживав у с. Козаківське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невиїзд, з-під варті звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БІЛЕНКО Федір Степанович, 1912 р. народження, с. Інгуло-Кам'янка Новгородківського р-ну Кіровоградської області, українець, освіта початкова. Проживав у смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області. Коваль тресту № 13 БМУ № 2 м. Запоріжжя. Заарештований 23 серпня 1949 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при МДБ СРСР 22 лютого 1950 року засуджений на поселення в Карагандинську область (Казахстан) безстроково. Звільнений від покарання 20 серпня 1954 року. Реабілітований у 1989 році.

БІЛИЙ Михайло Іванович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар колгоспу ім. Ілліча в с. Біленьке. Заарештований 9 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу, мав терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 13 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БІЛИЙ-СОРОКА Роман Семенович, 1902 р. народження, с. Березніца Слонізького р-ну Гродненської губернії, білорус, освіта вища, член ВКП(б). Проживав у смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області.

Завідуючий Приазовською районною ошадкасою. Заарештований 20 листопада 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1939 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БІЛОВ Олександр Платонович, 1892 р. народження, м. Валки того ж р-ну Харківської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Завідуючий фінансовою частиною Михайлівського райвиконкому. Заарештований 6 лютого 1930 року. Звинувачення: учасник контрреволюційного угруповання. Мелітопольським окружним відділом ДПУ 11 лютого 1930 року з-під варті звільнений під підписку про невийзд. 23 березня 1930 року справу припинено. Реабілітований у 1991 році.

БІЛОВА Катерина Павлівна, 1918 р. народження, с. Тюльга (стара назва) Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Проживала в с. Соколівка Крижопільського р-ну Вінницької об-

ласті. Не працювала. Заарештована 24 липня 1946 року. Звинувачення: "фольксдойче", агент німецької контррозвідки. Особливою нарадою при МДБ СРСР 5 квітня 1947 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі МДБ СРСР. Звільнена з ув'язнення 14 липня 1951 року. Реабілітована у 1989 році.

БІЛОВА Софія Наумівна, 1893 р. народження, м. Вільно (нині м. Вільнюс, Литва), українка, освіта середня. Проживала в смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Вчителька Михайлівської неповної середньої школи. Заарештована 6 лютого 1930 року. Звинувачення: приналежність до контрреволюційної групи. Інших відомостей у справі немає. Реабілітована у 1991 році.

БІЛОГЛАЗОВ Ілля Андрійович, 1905 р. народження, с. Кузнецово Чкаловського р-ну Горьковської області (Росія), росіянин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Інженер-будівельник комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 25 жовтня 1943 року. Звинувачення: служив у німців. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

Заарештований 25 жовтня 1943 року. Звинувачення: служив у німців. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БІЛОЖ Лаврентій Авксентійович, 1893 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих офіцером. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

БІЛОКОНЬ Василь Герасимович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Те-

мирівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Без певних занять. Заарештований 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БЛОУС Роза Василівна, 1924 р. народження, с. Сгорівка Оріхівського р-ну, проживала в с. Нижня Хортиця Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім. Калініна в Запорізькому р-ні. Заарештована 16 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Після відбуття покарання проживала в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

БЛОУС Федір Іванович, 1920 р. народження, нар. і проживав у с. Заливне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Водій (місце роботи не вказане). Заарештований 18 липня 1950 року. Звинувачення: агент німецької розвідки. Особливою нарадою при МДБ СРСР 3 лютого 1951 року засуджений до 15 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 15 жовтня 1955 року. Реабілітований у 1991 році.

БЛОУСОВ Іван Кузьмич, 1909 р. народження, м. Чигирин Черкаської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, фрезерувальник Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення

волі. 4 вересня 1939 року справа припинена за недоведеністю злочину, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1992 році.

БІЛЬ Віктор Федорович (Фрідріхович), 1911 р. народження, м. П'ятигорськ Ставропольського краю (Росія), німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Шевченкове Друге (нині приєднане до м. Пологи). Керівник духового оркестру Пологівського заводу "Союзкаолін". Заарештований 15 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Німеччини. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

БІЛЬМАН Олексій Петрович, 1911 р. народження, с. Нейландау №3 (нині с. Потьомкине) Високопільського р-ну Херсонської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Майстер потягу на залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: вороже налаштований до радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 23 квітня 1943 року в Онегтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БІРГЕР Аркадій Юлійович, 1900 р. народження, м. Запоріжжя, проживав у м. Феодосія (АР Крим), єврей, освіта середня. Студент 2-го курсу Кримського політехнічного інституту. Заарештований 26 січня 1921 року. Звинувачення: білий офіцер. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БІРГЕР Бася-Розалія Тевелівна, 1868 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, єврейка, малограмотна, домогосподарка. Запорізькою губернською надзвичайною комісією 15 квітня 1921 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: контр-

революціонерка. Подальша доля не встановлена. Реабілітована у 1991 році.

БІРГЕР Юлій Якович, 1864 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, єврей, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 15 квітня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Колегією Запорізької надзвичайної комісії 12 травня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БІРКЛЕ Людвіг Андріасович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Свердлова в с. Кронсфельд. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

БІРТ Адольф Іванович, 1903 р. народження, с. Риновка (так у справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Багатівка Розівського р-ну Запорізької області. Сторож Розівського елеватора. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: в минулому — куркуль. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 24 березня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БІРЮКОВ Андрій Єлисейович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

БІРЮКОВ Володимир Мефодійович, 1922 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта незакінчена середня. Червоноармієць 610 стрілецького полку 203 стрілецької дивізії. Заарештований 22 червня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації був "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1992 році.

БІРЮКОВ Іван Григорович, 1903 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Тесляр Дніпробуду в м. Запоріжжі. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невізід, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БІРЮКОВ Мефодій Васильович, 1884 р. народження, с. Кобилеве Деділівського р-ну Тульської області (за старим адмін.-територ. поділом) росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий гаражем Запорізького облсільгоспостачу. Заарештований 20 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнений у 1949 році. Реабілітований у 1992 році.

БІРЮКОВ Микола Миколайович, 1930 р. народження, с. Волково Михайлівського р-ну Курської області (Росія, за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар тонколистового цеху заводу "Запоріжсталь". Перебував на підписці про невізід. Особливою нарадою при МДБ СРСР

20 січня 1951 року засуджений до 5 років висилки в Красноярський край як "член сім'ї зрадника батьківщини". Реабілітований у 1989 році.

БІРЮКОВ Микола Олексійович, 1894 р. народження, с. Волково Михайлівського р-ну Курської області (Росія, за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр за фахом, але не працював у зв'язку з інвалідністю. Перебував на підписці про невиїзд. Особливою нарадою при МДБ СРСР 20 січня 1951 року засуджений до 5 років висилки в Красноярський край як "член сім'ї зрадника батьківщини". Реабілітований у 1989 році.

БІРЮКОВА Марія Василівна, 1894 р. народження, с. Волково Михайлівського р-ну Курської області (Росія, за старим адмін.-територ. поділом), росіянка, неписьменна. Проживала в м. Запоріжжі. Не працювала у зв'язку з інвалідністю. Перебувала на підписці про невиїзд. Особливою нарадою при МДБ СРСР 20 січня 1951 року засуджена до 5 років висилки в Красноярський край як "член сім'ї зрадника батьківщини". Реабілітована у 1989 році.

БІРЮКОВА Наталія Адольфівна, 1887 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 20 червня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена у 1949 році. Реабілітована в 1992 році.

БІРЮКОВА Устина Петрівна, 1886 р. народження, нар. і проживала в с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянка, неписьменна. Прибиральниця церкви в с. Велика Знам'янка. Заарештована 3 грудня 1944 року. Звинувачення: зрадницька поведінка в період оку-

пації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахстану. Реабілітована у 1989 році.

БІТНЕР Вендалін Борисович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Новодворівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Нейгоф" у с. Новодворівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянські розмови, вихваляв німецьку армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 4 червня 1951 року. Реабілітований у 1989 році.

БІТНЕР Герман Леопольдович, 1922 р. народження, с. Гросель Пулинського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 4 листопада 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

БІТНЕР Леопольд Людвігович, 1890 р. народження, с. Миколай-Поле Володимирського повіту Волинської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), німець, неписьменний. Проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області. Муляр колгоспу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БІТНЕР Отто Андріасович, 1917 р. народження, Німеччина (так у кр. справі),

німець, освіта початкова. Проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БІХЕ Едуард Якович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Макса Гельца в с. Фрідріхсфельд. Заарештований 4 грудня 1933 року. Звинувачення: проводив антидержавну контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЛАГІН Микола Інокентійович, 1884 р. народження, м. Новий Буг того ж р-ну Миколаївської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Басань Пологівського р-ну Запорізької області. Вчитель Басанської школи №3. Заарештований у грудні 1921 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту, ймовірно, у грудні 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

БЛАЖЕВ (БЛАЖЕВИЧ) Любомир Олександрович, 1894 р. народження, Македонія (так у кр. справі), албанець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований у вересні 1924 року. Звинувачення: незаконний перехід кордону з боку Туреччини. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 вересня 1925 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

БЛАНК Герберт Євгенович, 1913 р. народження, с. Ягоновське (стара назва) Мелі-

топольського р-ну, проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Мірошник колгоспу ім. Р. Люксембург в с. Шенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БЛЕЧ Теофіл Йосипович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Макса Гельца в с. Фрідріхсфельд. Заарештований 19 жовтня 1933 року. Звинувачення: проводив антидержавну контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 березня 1938 року. Місце поховання невідоме. Реабілітований у 1990 році.

БЛОНСЬКИЙ Генріх Генріхович, 1910 р. народження, м. Гнівань Тиврівського р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м. Запоріжжі. Паровозний машиніст залізничного цеху комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БЛОХ Андрій Андрійович, 1905 р. народження, с. Терсянка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Робітник Запорізької артілі "Металоштамп". Заарештований 13 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянська особа, висловлював емігрантські настрої. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 9 грудня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 9 травня 1943 року в Карагандинському таборі НКВС СРСР (с. Долинське Карагандинської області). Похований на табірному кладовищі в могилі №14-а. Реабілітований у 1989 році.

БЛОХ Василь Августович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Сорочине Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 24 жовтня 1929 року. Звинувачення: під час громадянської війни добровільно вступив до карального загону білої армії. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БЛОХ Ернест Якович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Сорочине Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня, селянин-одноосібник. Заарештований 24 жовтня 1929 року. Звинувачення: добровільно служив в каральному загоні білої армії. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БЛОХ Леонід Ізраїлович, 1901 р. народження, м. Дніпропетровськ, єврей, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Завідуючий плановим відділом артілі "Червоний гужовик". Заарештований 28 червня 1941 року. Звинувачення: неблагонадійний. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 квітня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Башкирську АРСР. Звільнений від покарання 28 червня 1946 року. Реабілітований у 1989 році.

БЛОХА Степан Захарович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Шевченкове Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб будівельної бригади Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 3 жовтня 1937 року. Звинувачення:

вів контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БЛЮМ Віктор Захарович, 1895 р. народження, с. Львове Каліндорфського р-ну (старі назви) Одеської області, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Кравець Мелітопольської швейної фабрики. Заарештований 22 серпня 1936 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 вересня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Під час відбуття покарання "трійкою" УНКВС Дальбуду 17 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 чи 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БОБИК Микола Юхимович, 1901 р. народження, с. Бальківці Волочиського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Тесляр Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 16 квітня 1938 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БОБИЛЬОВА Ганна Сергіївна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Після репатріації з Німеччини тимчасово не працювала. Заарештована 22 грудня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче".

Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена від покарання 20 липня 1954 року. Реабілітована у 1989 році.

БОБИЛЬОВА Ольга Сергіївна, 1922 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта середня. Нарядниця Бердянського Першотравневого заводу. Заарештована 22 грудня 1945 року. Звинувачення: як "фольксдойче" отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена від покарання 20 липня 1954 року. Реабілітована у 1989 році.

БОБРАНИЦЬКИЙ Феодосій Касянович, 1893 р. народження, с. Фастівка Білоцерківського р-ну Київської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Контролер ремонтно-механічного цеху заводу "Запоріжсталь". Заарештований 31 травня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БОБРИШЕВ Дмитро Несторович, 1895 р. народження, с. Матвіївка Веселівського р-ну, проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи в смт Михайлівка. Заарештований 30 січня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року з-під варті звільнений, справу припинено. Реабілітований у 1991 році.

БОБРИШЕВ Микола Кузьмич, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Матвіївка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одно-

осібник. Заарештований 5 лютого 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОБРОВ Іван Дмитрович, 1886 р. народження, м. Артвін Батумського округу (так у кр. справі), росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького судноремзаводу. Заарештований 8 лютого 1938 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

БОГОСЛАВСЬКИЙ Вакула Минович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 грудня 1928 року. Звинувачення: член контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 12 липня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

БОГОСЛАВСЬКИЙ Порфирій Давидович, 1883 р. народження, с. Отришки (нині його немає), проживав у с. Пелагіївка (нині його немає) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 17 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОГУСЛАВСЬКИЙ (БОГОСЛАВСЬКИЙ) Степан (Стефан) Юхимович, 1889 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець,

освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: протидіяв заходам радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 березня 1930 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

БОЖКІН Федір Іванович, 1896 р. народження, с. Вінковці Кюстендарського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Семенівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Робітник паливного складу залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 13 лютого 1938 року. Звинувачення: вороже настроєний проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БОЖКО Григорій Павлович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Воскресенка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

БОЙКО Василь Харитонович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Орхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 березня 1930 року. Звинувачення: загрожував сільактиву, вів антиколгоспну агітацію. "Трійкою" ДПУ УСРР 9 травня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі з наступною висилкою в Північний край на 3 роки. Реабілітований у 1990 році.

БОЙКО Дем'ян Панасович, 1909 р. народження, с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив військову службу в м. Нижньому Тагілі в 19 запасному танковому полку, водій. Заарештований 10 січня 1942 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 квітня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОЙКО Денис Гордійович, 1886 р. нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Бригадир шляхового відділу колгоспу "Серп і молот" в с. Олександрівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БОЙКО Кирило Якович, 1897 р. народження, м. Нікополь Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Майстер Запорізького Дніпробуду. Заарештований 16 серпня 1929 року. Звинувачення: висловлював контрреволюційні погляди. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОЙКО Олександра Антонівна, 1901 р. народження, м. Новоросійськ (Росія), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводила систематичну контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

БОЙКО Петро Онисимович, 1918 р. народження, с. Токмак Самарської губернії (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у с. Новоселівка Пологівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Соціалістичний наступ" у с. Новоселівка. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 29 березня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

БОЛДВИНОВ Дмитро Іванович, 1876 р. народження, с. Кінські Роздори Пологівського р-ну, проживав у с. Кірове Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта незакінчена вища. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БОЛИБОК Іван Борисович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Рідне поле". Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 17 січня 1944 року в таборі НКВС Магаданської області. Реабілітований у 1989 році.

БОЛІНГЕР Іван Іванович, 1881 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну, проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 28

січня 1938 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БОЛУДА Іван Костянтинівич, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Степне Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 листопада 1932 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію проти заходів влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 грудня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БОЛЬШАКОВ Назарій Тимофійович, 1896 р. народження, с. Гражулі (Польща, так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Завгосп Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БОНДАРЕНКО Антон Васильович, 1907 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Економіст Азово-Чорноморського заводу в м. Бердянську. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: активно проводив серед населення контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 6 вересня 1940 року в таборі НКВС СРСР Горьковської області (Росія). Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БОНДАРЕНКО Ганна Борисівна, 1894 р. народження, нар. і проживала в смт

Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, українка, освіта не встановлена. Колгоспниця к-спу в смт Малокатеринівка. Запорізьким РВ НКВС 4 травня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина ворога народу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

БОНДАРЕНКО Іван Герасимович, 1895 р. народження, с. Жеребець (стара назва) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований у січні 1922 року. Звинувачення: служив у Денікіна і Махна. Надзвичайною "трійкою" Північно-східної частини м. Запоріжжя 29 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

БОНДАРЕНКО Іван Луквич, 1883 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Новосергіївка (нині с. Біляївка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

БОНДАРЕНКО Леонід Севастьянович, 1880 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполе того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Заповіт Леніна". Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційні дії проти існуючого ладу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БОРЗЕНКОВА Євдокія Іванівна, 1905 р. народження, с. Верхо-Сосна Дросківського р-ну Курської області (Росія), росіянка, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі, приватна кравчиня. Заарештована 23 жовтня

1943 року. Звинувачення: під час окупації була звільнена німцями з-під арешту за сумнівних обставин. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 червня 1944 року засуджена до 3 років заслання в Кзил-Ординську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

БОРИСЕНКО Дмитро Онисимович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Без постійного міста роботи. Заарештований 6 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Особливим відділом ВНК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року засуджений до відправлення в Західну трудову армію. Реабілітований у 1991 році.

БОРИСОВ Хома Лавренційович, 1885 р. народження, с. Лелешкине Селегінського р-ну Орловської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області, хлібороб. Заарештований 25 січня 1921 року. Звинувачення: служив у білих стражником. Рішення судових органів у справі немає. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БОРН Микола Гергардович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр цегельного заводу. Заарештований 13 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5

лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

БОРОВИК Іван Хомич, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОРОВСЬКИЙ Михайло Сергійович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОРОВСЬКИЙ Федір Станіславович, 1904 р. народження, м. Хмільник того ж р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Охоронник Мелітопольської нафтобази. Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь однієї з агресивних держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БОРТ Дмитро Михайлович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певного місця роботи. Заарештований 24 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

БОРЩ Михайло Алейович, 1901 р. народження, с. Чапаєвка, проживав у с. Новоселівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу "Зоря" в с. Новоселівка. Заарештований 15 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 24 лютого 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

БОТА Соломон Аронович, 1886 р. (чи 1896 р.) народження, м. Євпаторія (АР Крим), караїм, освіта вища. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Каптенармус тимчасового запасного шпиталю. Заарештований 19 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" ОБ при 13-й армії 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

БОТВІНОВСЬКА Меланія Матвіївна, 1915 р. народження, с. Одарівка Оріхівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 5 липня 1945 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче", одержала німецький паспорт. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 10 липня 1950 року. Реабілітована у 1989 році.

БОТВІНОВСЬКИЙ Олександр Олександрович, 1907 р. народження, м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Слюсар комунбуду в м. Запоріжжі. Заарештований 11 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче", отримав німецький паспорт. Особливою нарадою при НКВС

СРСР 27 жовтня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Звільнений з ув'язнення 27 жовтня 1950 року. Реабілітований у 1989 році.

БОТТКЕ Адольф Павлович, 1891 р. народження, м. Здунська Воля (Польща), німець, малограмотний. Проживав у с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Без постійного місця роботи. Заарештований 26 травня 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь однієї з капіталістичних країн. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

БОШМАН Давид Давидович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обліковець тракторної бригади колгоспу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАЖНИК Григорій Пимонович, 1892 р. народження, с. Бегим Чекрак (нині с. Степове) Чернігівського р-ну, проживав у с. Веселе (нині с. Джерельне) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Забійник шахти "Глинокоп" в с. Веселе. Заарештований 16 липня 1938 року. Звинувачення: вороже ставився до влади і проводив контрреволюційну роботу. Особливою "трійкою" при УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАНДТ Едвін Давидович, 1916 р. народження, Запорізька область (так у кр. справі), проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист дослідного поля заліз. ст. Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв фашистський лад у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 7 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

БРАНДТ Олександр Давидович, 1904 р. народження, с. Вікторівка (стара назва) Михайлівського району Запорізької області, німець, освіта вища. Проживав у м. Макіївка Донецької області. Вчитель СШ № 9 м. Макіївки. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів у Німеччині, з якими листувався. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1942 року в м. Свердловську (Росія). Реабілітований у 1989 році.

БРАТИЩЕНКО Мартин Володимирович, 1885 р. нар. і проживав у с. Іванівка Васильківського р-ну Дніпропетровської області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Шевченка в с. Іванівка. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БРАУН Дітріх Дітріхович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Пастух колгоспу ім. Р. Люксембург у с. Шенау. Заареш-

тований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед колгоспників. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 лютого 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 19 червня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БРАУН Іван Абрамович, 1897 р. народження, м. Нікополь Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник відділу збуту управління Дніпроенерго. Заарештований 19 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації, проводив шкідницьку роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БРАУН Іван Борисович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка (приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Тельмана в с. Варварівка. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАУН Іван Іванович, 1905 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Слюсар Дніпроенерго в м. Запоріжжі. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАУН Іван Іванович, 1901р. народження, нар. і проживав у с. Павлівка (нині

с. Долинське) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Литвинова. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

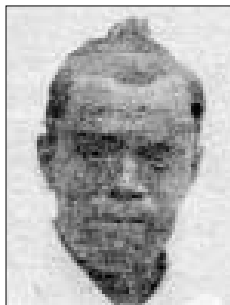
БРАУН Маргарита Іванівна, 1898 р. народження, с. Блюменталь (нині його немає) Токмацького р-ну, проживала у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово не працювала. Заарештована 30 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 6 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвипробртудтаборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 30 липня 1951 року. Реабілітована у 1989 році.

БРАУН Олександр Федорович, 1908 р. народження, нар. і проживав у смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний агроном" в смт Новомиколаївка. Заарештований 29 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БРАУН Петро Іванович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Косіора. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти існуючого ладу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАУН Франц Францович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Косіора в с. Верхня Хортиця. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БРАУН Фріда Карлівна, 1911 р. народження, с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 12 серпня 1945 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років заслання в Чорногорський спецвиправтрудоабір НКВС СРСР. Реабілітована у 1993 році.

БРАУН Яків Петрович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Паства (нині с. Квіткове) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. Крупської в с. Паства. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БРАЦИЛО Пилип Іванович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контр-

революційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БРЕЛЬ Євгенуш Болеславович, 1912 р. народження, с. Хеухи-Якусі кол. Варшавського воєводства (Польща), поляк, освіта початкова. Утримувався в Запорізькому таборі польських військовополонених. Заарештований 31 грудня 1939 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 червня 1941 року засуджений до 8 років позбавлення волі. З-під варті звільнений 12 серпня 1941 року на підставі Указу Президії ВР СРСР. Реабілітований у 1989 році.

БРЕХАР Каленик Михайлович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

БРЕХАР Леонтій Михайлович, 1891 р. народження, с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невіїзд, з-під варті звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БРЕХЛИВИЙ Володимир Андрійович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 25 липня 1930

року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

БРЕХЛИВИЙ Іван Мойсейович, 1912 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Сергіївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 11 липня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

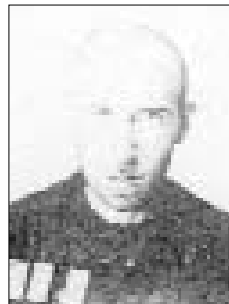
БРЕХЛИВИЙ Ізот Михайлович, 1887 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вербовий №3 (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий член СОЗу на хут. Вербовому №3. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БРЕХЛИВИЙ Мойсей Михайлович, 1890 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Сергіївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 28 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

БРИКМАН Віктор Ернстович, 1899 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Токар Запорізького судноремонтного заводу. Заарештований 21 березня 1938 року. Звинувачення: агент німецької розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БРОВКО Павло Давидович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник паливного складу залізн. ст. Пологи. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

БРОДНЯК Мартин Іванович, 1890 р. народження, с. Росдорф, область Стірія (Югославія), словенець, освіта початкова. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тесляр заводу "Маслопром" у м. Мелітополі. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: підтримував зв'язки з фашистською організацією "Світло на Сході". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 квітня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БРОДТ Адольф Якович, 1915 р. народження, с. Новоясинівка (нині с-ще Азов), проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Шофер колгоспу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 2 жовтня 1941 року. Звинувачення: німець за національністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 вересня 1943 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

БРОДТ Георгій Георгійович, 1900 р. народження, с. Новоясинівка (нині селище Азов) Розівського р-ну Запорізької області, проживав у с. Красівка Волноваського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу "17-й партз'їзд" у с. Красівка. Заарештований 24 листопада 1937 ро-

ку. Звинувачення: ворог радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БРОМЕР Давид Абрамович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Долинське Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Тесляр колгоспу "Кампф" у с. Долинське. Заарештований 1 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську роботу серед колгоспників під виглядом молитовних зібрань. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 8 серпня 1943 року в Хабаровському краї (Росія). Реабілітований у 1989 році.

БРОМЕР Давид Готлібович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Долинське Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ветеринарний фельдшер колгоспу "Хлібороб" в с. Долинське. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: батько в 1938 році репресований органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 2 листопада 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

БРОМЕР Оскар Оттович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Долинське Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Хлібороб" у с. Долинське. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: сім'я отримувала гітлерівську допомогу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БРУЙ Григорій Якович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Воскресенка (нині с. Чапаєвка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб.

Заарештований 1 липня 1920 року. Звинувачення: учасник махновського бандитизму. Таємно-оперативною частиною транспортної надзвичайної комісії залізн. ст. Пологи 2 серпня 1920 року відправлений з Поліг під суворе утримання під вартою. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 році.

БРУЙ Порфирій Степанович, 1897 р. народження, с. Балочки, проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Муляр комунгоспу Чубарівської селищної ради. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 4 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 14 лютого 1942 року в таборі НКВС СРСР Архангельської області. Реабілітований у 1989 році.

БРУСНЯК Гнат Микитович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 11 лютого 1932 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. Коларівським РВ ДПУ УСРР 2 березня 1932 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1932 році.

БУДАЄВ Георгій Михайлович, 1894 р. народження, с. Шапкино (стара назва) Борисоглібського р-ну Воронежської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік-раціоналізатор складального цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 22 травня 1933 року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ УСРР 23 вересня 1933 року справа припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

БУДАК Георгій Миколайович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Дунаївка Приазовського р-ну Запорізької області, ру-

мун, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Молдаванин" в с. Дунаївка. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади і комуністичної партії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БУКІН Михайло (інших даних у справі немає), проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Ніде не працював. Дата арешту і звинувачення не вказані. Після арешту втік, оголошений поза законом. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений, але зміст вироку не наведений. У справі є посилання: "Вирок виконано протягом 24 годин". Дата виконання вироку не вказана. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

БУКРЕЄВ Дмитро Іванович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Букреївське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб заводу "Прогрес" в смт Славгород Дніпропетровської області. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БУКРЕЄВ Євген Трохимович, 1906 р. народження, с. Церковне (так у кр. справі) Павлоградського р-ну Дніпропетровської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Мануйлівка Приморського р-ну Запорізької області. Слухач 3-го курсу залізничної профшколи. Заарештований 20 серпня 1928 року. Звинувачення: був учасником української контрреволюційної групи. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

БУЛАТ Омелян Онуфрійович, 1888 р. народження, народився і проживав у с. Вознесенка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БУЛІНГ Антон (Отто) Іванович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Долинське Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Хлібороб" у с. Долинське. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БУЛІЕР Діна Миколаївна, 1925 р. народження, с. Лісне (нині його немає), проживала в с. Ворошилове (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Кагановича в с. Ворошилове. Заарештована 30 квітня 1945 року. Звинувачення: зрада батьківщини (під час окупації оформилася як "фольксдойче"). Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 19 березня 1947 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

БУЛЬБА Надія Григорівна, 1899 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 11 листопада 1921 року. Звинувачення: дружина заарештованого, який утік з-під варти. Олександрійською губернською НК 30 листопада 1921 року з-під варти звільнена під підписку про невийзд. Реабілітована у 1991 році.

БУЛЬБА Федір Григорович (Георгійович), 1895 (1893) р. народження, м. Єлисавет-

град (нині м. Кіровоград), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Механік автомаєстерні в м. Запоріжжі. Заарештований 1 листопада 1921 року. Звинувачення: служив у армії білих. З-під варти втік. Запорізькою губернською НК 15 грудня 1921 року засуджений до розстрілу (заочно). Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 році.

БУРАКОВ Георгій Семенович, 1886 р. народження, с. Кончани Віленської губернії (так у кр.справі), росіянин, освіта середня. Проживав у с. Білицьке (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області. Вагар залізн. ст. Запоріжжя-2. Заарештований 15 січня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь однієї з іноземних держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

БУРБА Фрідріх Фрідріхович, 1884 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Токар Запорізького заводу ім. Войкова. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну диверсійну роботу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до висилки за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

БУРГАЗЛІЄВ Федір Георгійович, рік та місце народження, освіта не встановлені, болгарин. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1995 році.

БУРГЕРД Отто Карлович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова.

Рядовий колгоспник к-спу ім. Свердлова в с. Кронсфельд. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

БУРКЕВИЧ Карл Іванович, 1891 р. народження, м. Лібава (нині м. Ліепая, Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий складом готової продукції Запорізького механічного заводу. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БУРКОВСЬКИЙ Владислав Броніславович, 1908 р. народження, с. Сторонице Ізяславського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Столяр індивідуального будівництва в с. Янчекрак. Заарештований 16 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БУРКОВСЬКИЙ Йосип Станіславович, 1913 р. народження, с. Сторонице Ізяславського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Бондар управління "Головриба". Заарештований 17 листопада 1937 року. Звинувачення: був зв'язаний з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БУРМАЧЕНКО Микола Якович, 1908 р. народження, с. Первозванівка Криничанського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Баку. Пожежник залізн. ст. Насосна. Заарештований 14 грудня 1944 року. Звинувачення: на окупованій німцями території завербований секретним агентом. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 вересня 1945 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

БУРЯК Іван Якович, 1914 р. народження, с. Тарасівка Томаківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Робітник радгоспу ім. Ворошилова. Заарештований, мабуть, у лютому 1938 року. Звинувачення: учасник антирадянської шпигунсько-диверсійної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. За таким же звинуваченням особливою нарадою при МДБ СРСР 27 квітня 1949 року засуджений до безстрокового спецпоселення. Реабілітований у 1990 році.

БУТ Василь Данилович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Новогупалівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Експедитор елеватора на залізн. станції Софіївка. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

БУТ Іона Григорович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори По-

логівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7 травня 1921 року. Звинувачення: перебував у банді Махна, воював проти червоних. "Трійкою" Катеринославської губернської НК 25 липня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

БУТ Парасковія Маркелівна, 1892 р. народження, с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 13 лютого 1944 року. Звинувачення: зрадницькі дії під час німецької окупації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

БУТЕНКО Авер'ян Іванович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 грудня 1928 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. Запорізьким окружним відділом ДПУ 15 січня 1929 року з-під варті звільнений під підписку про невіїзд, подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

БУТЕНКО Андрій Олексійович, 1873 р. народження, нар. і проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 жовтня 1930 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 6 лютого 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

БУТЕНКО Олексій Савелійович, 1913 р. народження, с. Юрківка Оріхівського р-ну, проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Робітник радгоспу "Транспортник". Заарештований 3 грудня

1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

БУТЕНКО Сава Артамонович, 1891 р. народження, с. Білицьке (нині с. Юрківка) Оріхівського р-ну, проживав у с. Лозове Полівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-односібник. Заарештований 26 січня 1930 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

БУХАРІН Іван Федосович, 1899 р. народження, с. Черненко Новоазовського р-ну Донецької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Дармштадт (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу в с. Дармштадт. Заарештований 8 лютого 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1992 році.

БУХАРІНА Ганна Федорівна, 1904 р. народження, м. Джанкой АР Крим, німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Дармштадт (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 8 лютого 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

БУХГОЛЬЦ Уляна Адамівна, 1904 р. народження, с. Орлик Кобеляцького р-ну Полтавської області, німкеня, освіта початкова, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, домогосподарка. Великотокмацьким РВ НКВС 12 серпня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

БУХТІЯРОВ Федір Борисович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тесляр к-спу ім. КІМ у с. Новоданилівка. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: куркуль, систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 листопада 1941 року в Північсхідтаборі НКВС СРСР (Магаданська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

БУЦ Петро Спиридонович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Богданівка Чернігівського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 23 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

БУЧАКЧИЙСЬКИЙ Дмитро Олексійович, 1892 р. народження, с. Банівка Приморського р-ну, проживав у с. Софіївка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня. Вчитель неповної середньої школи в с. Софіївка. Заарештований 7 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник повстанської організації "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до розстрілу (дата

винесення вироку у справі не вказана). Вирок виконано 10 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

БУЧИНСЬКИЙ Тадеуш Дем'янович, 1904 р. народження, с. Шмирки Волочиського р-ну Хмельницької області, чех, освіта неповна середня. Проживав у м. Бердянську. Секретар Бердянської житлоспілки. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

БУШТРУК Іларіон Харитонович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невийзд, з-під варті звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

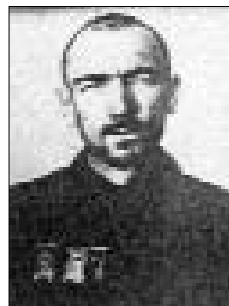
БУЮКЛІЙСЬКИЙ Іван Гаврилович, 1871 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року справа припинена, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1931 році.

БЮЛЛЕР Вальдемар Теодорович, 1901 р. народження, с. Листівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Столяр спортивного товариства "Союзспар-

так". Заарештований 23 липня 1941 року. Звинувачення: вихваляв фашистський лад у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в тюрмі м. Омська (Росія) 11 вересня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

В

ВААЛ Андрій Якович, 1910 р. народження, с. Блюменфельд (стара назва) Олександрівського р-ну Омської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Біловеж Розівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. 19 МЮД в с. Біловеж. Заарештований 6 жовтня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 вересня 1943 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ВААЛ Фрідріх Фрідріхович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Кам'янське (нині с. Мар'янівка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. Будьонного в с. Кам'янське. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: німець за національністю, мав зв'язки з духовенством. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 лютого 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 18 жовтня 1942 року в м. Челябінську (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ВАВРИН Петро Іванович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Чехоград (нині с. Новгородківка) Мелітопольського р-ну За-

порізької області, чех, освіта початкова. Керівник молочнотоварної ферми колгоспу "Прукопник" у с. Чехоград. Заарештований 23 лютого 1933 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Чехословаччини. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 29 квітня 1933 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВАВРИНЧУК Яків Петрович, 1894 р. народження, с. Воробіївка Немирівського р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний серпень" у смт Веселе. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ВАГАН Лук'ян Васильович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: учасник махновської банди. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-під варті звільнений за відсутністю складу злочину (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

ВАГНЕР Вільгельм Валентинович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Голос колективіста" в с. Маринівка. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАККЕР Едмунд Едуардович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможене) Токмацького р-ну

Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Блюхера в с. Наймунталь. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВАККЕР Фрідріх Андрійович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Сергіївка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Батьківщина" в с. Сергіївка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: залишився на території, захопленій німецькими військами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВАЛІЛ Петро Петрович, 1922 року народження, нар. і проживав у с. Вернердорф (нині приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Пожежник колгоспу "Надія" в с. Вернердорф. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією, має репресованого брата. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 8 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ВАЛСАМАКИ Михайло Миколайович, 1883 р. народження, о-в Кафалонія (Греція), грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Молодший економіст Азово-Чорно-

морського заводу в м. Бердянську. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: вів контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ВАЛЬТЕР Марія Яківна, 1915 р. народження, нар. і проживала в смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, росіянка, освіта середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 27 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена від покарання в 1947 році. Реабілітована у 1991 році.

ВАН ВАЮ (він же ХАН ДЕУ, він же ХАН ДЕВУ Олександр Хонте), 1892 р. народження, м. Чи Фу (Китай), китаєць, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Міліціонер Запорізької міліції. Заарештований 12 жовтня 1934 року. Звинувачення: вступаючи до міліції, приховав колишню судимість. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВАНБЕЙНІНГЕН Олександр Федорович, 1877 р. народження, м. Голдінген (кол. Курляндської губернії), росіянин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Конструктор Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 5 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної офіцерської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 2 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки на Урал. Звільнений достроково 26 листопада 1935 року. Реабілітований у 1989 році.

ВАНГЕЛЄВ Микола Георгійович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського

р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка" в с. Новокерменчик. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив серед населення систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАНЗІДЛЕР Август Пилипович, 1885 р. народження, с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну, проживав на хут. Канадський № 1 Великотокмацького р-ну (старі назви), німець, освіта початкова. Столяр колгоспу "Зоря Сходу". Заарештований 25 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації, спрямованої на повалення радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАНЗІДЛЕР Густав Фрідріхович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Олександровфельд (нині с. Верховина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий свинофермою колгоспу в с. Олександровфельд. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю на свинофермі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАНЗІДЛЕР Еммануїл Генріхович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-1934 рр. Секретар правління колгоспу ім. Сталіна. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня

1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 березня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАРАКСА Ірина Іванівна, 1913 р. народження, с. Долинське Запорізького р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 10 грудня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ВАРКЕНТИН Іван Іванович, 1881 р. народження, с. Кадагей (стара назва) Джанкойського р-ну АР Крим, німець, освіта початкова. Проживав у с. Блюмштейн (нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Приймальник млина в с. Блюмштейн. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАРКЕНТИН Микола Гергардович, 1899 р. народження, с. Мар'янівка того ж р-ну Дніпропетровської області (за старим адмін-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Фріденсрує (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Пролетарський боець" в с. Фріденсрує. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВАРКЕНТИН Яків Гергардович, 1897 р. народження, с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну, проживав у

с. Лінденау (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коннох колгоспу ім. Енгельса в с. Лінденау. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВАРКЕНТИН Яків Корнійович, 1904 р. народження, с. Красан-Біюк Кокларського р-ну, Крим (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Чорнороб артілі "Глинокоп". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду серед населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАРТ Йосип Боніфатійович, 1874 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 травня 1929 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВАРТ Йосип Петрович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 травня 1929 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу проти радянської влади, починаючи з 1918 року. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВАРТ Фаустинус Антонович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Авангард" у с. Гейдельберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВАРТМАН Карл Карлович, 1870 р. народження, с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну, проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 травня 1919 року. Звинувачення: воював у білій армії. Колегією надзвичайної комісії Мелітопольського повіту 1919 року (точна дата не вказана) засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

ВАСИЛЕЦЬ Яків Кузьмич, 1887 р. народження, с. Крайня Деражня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Петровського в с. Берестове. Заарештований 23 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАСИЛЕЦЬ Яків Олексійович, 1901 р. народження, с. Юрківка Орхівського р-ну, проживав у с. Богданівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Богданівка. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: займав-

ся контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВАСИЛЄВ Георгій Іванович, 1905 р. народження, с. Гірсівка Приазовського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Приймальник готової продукції Мелітопольського заводу ім. Воровського. Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду, висловлював повстанські наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ВАСИЛЄВ Петро Ілліч, 1888 р. народження, с. Дибелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Інструктор-городник Мелітопольської артілі "Горопашник". Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським генеральним консулом. Рішенням дільничного прокурора Мелітопольського р-ну 13 липня 1931 року справа припинена, з-під варті звільнений. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі за контрреволюційну агітацію. Реабілітований у 1989 році.

ВАСИЛЮК Василь Захарович, 1885 р. народження, с. Рогізна Сквирського р-ну Київської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Продавець магазину. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАСИЛЬСВ Василь Васильович, 1892 р. народження, с. В-Тарпешниця Валдайського повіту Новгородської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта початкова, член ВКП(б). Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Уповноважений комітету заготівлі по Бердянському р-ну. Заарештований 23 серпня 1936 року. Звинувачення: належав до троцькістського підпілля. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 вересня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ВАСИЛЬСВ Володимир Федорович, 1909 р. народження, м. Шахти Ростовської області, українець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник комунального відділу "Дніпроенерго". Заарештований 24 березня 1944 року. Звинувачення: проживаючи на окупованій території, співпрацював з німцями. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВАСИЛЬСВА Ганна Василівна, 1881 р. народження, нар. і проживала в м. Мелітополі Запорізької області, єврейка, освіта незакінчена вища, пенсіонерка. Заарештована 20 лютого 1938 року. Звинувачення: учасниця меншовицької контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 травня 1938 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 8 червня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітована у 1989 році.

ВАХТРАС Евальд Касперович, 1906 р. народження, с. Сігула Ревельського повіту (Естонія), естонець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Студент 1 курсу Запорізького машинобудівного інституту ім. Чубаря.

Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Естонії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАЩЕКІН Георгій Вікторович, 1877 р. народження, м. Рильськ Курської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Швейцар Запорізької міської ради депутатів трудящих. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВАЩЕНКО Василь Іванович, 1877 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 25 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕБЕР Пилип Мартинович, 1893 р. народження, с. Найбайдек (стара назва) Самарської області (Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Конюх колгоспу "Рот-фронт" в с. Ейгенфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Реабілітований у 1989 році.

ВЕГ Гідо Фрідріхович, 1882 р. народження, с. Кеглевич-Газо, Угорщина (так у кр.

справі), угорець, освіта вища військова, капітан угорської армії. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Обліковець контори залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: антирадянська особа, підозрюється у шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 23 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ВЕЙС Генріх Генріхович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник к-спу в с. Кирпичне. Заарештований 22 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську і контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЙСЕНБОРН Роман Іванович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Гофенталь (нині приєднане до м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу ім. Мануїльського в с. Гофенталь. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів радянської влади та комуністичної партії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 27 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЙСЕР Отто Фрідріхович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Листівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області,

німець, освіта початкова. Відбував покарання в Дніпропетровській виправно-трудова колонії. Заарештований 2 лютого 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь однієї з іноземних держав. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЛИЧКО Арефій Михайлович, 1882 р. народження, с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта початкова. Касир Бердянської районної сільськогосподарської спілки кооператорів. Заарештований 21 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив агітацію проти існуючого ладу. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 листопада 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВЕЛЬГАУ Сусанна Адамівна, 1888 р. народження, смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, неписьменна, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 4 лютого 1946 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ВЕЛЬК Генріх Якович, 1894 р. народження, с. Шпарау (нині с. Довге), проживав у с. Павлівка (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кірова в с. Павлівка. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну

пропаганду, вихваляв фашистський лад. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЛЬК Ісак Ісакович, 1893 р. народження, с. Шпарау (нині с. Довге), проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 6 травня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЛЬМОЖКО Тимофій Васильович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Павло-Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ВЕНГЛОВСЬКИЙ Станіслав Олександрович, 1911 р. народження, с. Стара Рудня Червоноармійського р-ну Житомирської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Робітник Харківського відділення "Бурвод". Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: провадив розвідувальну діяльність за завданням іноземної держави. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВЕНЦЕЛЬ Іван Йосипович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну За-

порізької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Голос колективіста" в с. Маринівка. Заарештований 11 червня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську роботу на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 жовтня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ВЕРГЕЛ Василь Омелянович, 1898 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Грізне (нині приєднане до с. Новомиколаївка) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Голова Новомиколаївської сільської ради. Заарештований 23 грудня 1932 року. Звинувачення: займався контрреволюційним шкідництвом. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 13 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ВЕРГИЛА (ВЕРГИЛОВ) Іван Іванович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова, учень слюсаря Запорізького заводу Леппа. Заарештований 25 травня 1921 року. Звинувачення: допомагав білим. Запорізькою губернською НК 8 серпня 1921 року відібрана підписка про невіїзд, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ВЕРГИЛА (ВЕРГИЛОВ) Іван Іларіонович, 1887 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Коваль Запорізького заводу Леппа. Заарештований 17 серпня 1921 року. Звинувачення: співробітничав з білими, зберігав зброю. Колегією Запорізької губернської НК 9 вересня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ВЕРЕМІЙЧУК Микола Степанович, 1896 р. народження, с. Зосине Пружанського р-ну (старі назви) Гродненської області (Білорусія), білорус, освіта початкова. Про-

живав у м. Запоріжжі. Майстер залізних конструкцій заводу "Запоріжсталь". Заарештований 2 листопада 1936 року. Звинувачення: вороже настроєний, проводив контрреволюційну діяльність. Військовою колегією Верховного суду СРСР 29 березня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі та 5 років поразки в правах. Особливою нарадою при МДБ СРСР 17 серпня 1949 року засуджений до безстрокового заслання в Красноярьський край. Реабілітований у 1989 році.

ВЕРЕЦЬКИЙ Магістріан Григорович, 1872 р. народження, м. Таганрог, українець, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Священик Покровської церкви в м. Бердянську. Заарештований 8 серпня 1937 року. Звинувачення: очолював реакційну контрреволюційну групу духовенства. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Усольтаборі НКВС СРСР 18 січня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ВЕРИК Григорій Пилипович, 1906 р. народження, с. Кирилівка Волноваського р-ну, проживав у м. Маріуполі Донецької області, українець, освіта початкова. Робітник радгоспу "Азов" Куйбишевського р-ну Запорізької області. Заарештований 21 вересня 1943 року. Звинувачення: співробітничав з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 березня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ВЕРНЕР Фрідріх Васильович, 1877 р. народження, с. Красний Кут Райської селищної ради Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Новоолександрівка Запорізького р-ну Запорізької області. Сторож на заліз. ст. Лежене Придніпровської

залізниці. Заарештований 26 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕРТЕГЕЛЬ Федір Єрофійович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21 травня 1921 року. Звинувачення: служив в армії Врангеля, займався бандитизмом. Великою колегією Мелітопольської НК 17 липня 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ВЕРТМАН Отто Фрідріхович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Сергіївка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Агротехнік колгоспу "Батьківщина" в с. Сергіївка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько, перебуваючи на оборонних роботах, залишився на окупованій території. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 6 серпня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ВЕХТЕР Іван Йосипович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Тібенбрун (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Коваль колгоспу "За сталінську Конституцію" в с. Тібенбрун. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: має сина - зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВЕЛЄВ Пантелій Андрійович, рік, місце народження та освіта не встановлені, болгарин. Проживав у с. Надеждине При-

азовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ВИКРИКАЧ Іван Михайлович, 1891 р. народження, с. Ролів Дрогобицького р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Новогайчур (нині с. Нове Поле) Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Тесляр колгоспу "Колос" в с. Новогайчур. Заарештований 22 лютого 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Польщі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року в м.Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ВИНЯРСЬКИЙ Йосип Семенович, 1907 р. народження, с. Скаржинці Хмельницького р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ВИСЛИНСЬКИЙ Михайло Миколайович, 1895 р. народження, м. Білий Камінь (Польща), поляк, малограмотний. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області, шведькустар. Заарештований 27 серпня 1937 року. Звинувачення: систематично займався терористичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ВИСОЦЬКА Євдокія Яківна, 1892 р. народження, м. Токмак, проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 21 жовтня 1932 року. Звинувачення: виступала проти хлібозаготівель на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 листопада 1932 року з-під варті звільнена, справа проти неї припинена. Реабілітована у 1932 році.

ВИСОЦЬКИЙ Іван Степанович, 1899 р. народження, с. Нове, проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль сільгоспкомуни "Більшовик" в с. Успенівка. Заарештований 19 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ВИСОЦЬКИЙ Марко Власович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. Луценка в с. Максимівка. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: вів серед колгоспників контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер у Каспійському ВТТ НКВС СРСР 12 серпня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ВИСОЦЬКИЙ Павло Потапович, 1889 р. народження, с. Леніна (нині в межах м. Токмака), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 21 жовтня 1932 року. Звинувачення: виступав проти заходів по здачі хліба державі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 листопада 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВИХЛЯЄВ Василь Іванович, 1865 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, спрямованої на повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НКЗ вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому і волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ВИШНЕВСЬКИЙ Франц Францович, 1893 р. народження, с. Посетна Студеницького повіту Радомської губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Десятник комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВИШНЯКОВ Василь Йосипович, 1922 р. народження, с. Пади Липецького р-ну Воронезької області, росіянин, освіта неповна середня. Рядовий 360 стрілецького полку 74 стр. дивізії. З 3 липня 1942 року утримувався в 188-у таборі НКВС СРСР. Звинувачення: проводив серед військовослужбовців антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 травня 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВІБЕ Петро Дітріхович, 1897 р. народження, нар. і проживав с. Тігенганен (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Механік колгоспу "Шлях Леніна" в с. Тігенганен. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВІБЕ Петро Якович, 1871 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка (нині його немає) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Тельмана. Заарештований 15 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІБЕ Яків Аронович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Тігенганен (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Тігенганен. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВІБЕ Яків Якович, 1903 р. народження, о. Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Морозівка. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІБЕ-ЯНЦЕН Ірина Генріхівна, 1906 р. народження, с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 28 листопада 1933 року. Звинувачення: учасниця контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії

ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 вересня 1938 року засуджена до 3 років позбавлення волі, звільнена з ув'язнення 14 лютого 1939 року. Реабілітована у 1990 році.

ВІКТОРОВ Єрмолай Ілліч, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 6 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 серпня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ВІЛІЕР Володимир Олександрович, 1902 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну, проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий бюро Вільнянського заводу ім. Шевченка. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю, вихваляв фашистську Німеччину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 8 травня 1942 року в Усольтаборі НКВС СРСР (Пермська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ВІЛІЕР Петро Юлійович, 1902 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Стругальник Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВІЛЬМЕ Герхард Генріхович, 1880 р. народження, с. Фірстенвердер (нині с. Балкове) Токмацького р-ну, проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну За-

порізької області, німець, освіта середня. Столяр кар'єру в с. Гамберг. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну пропаганду на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІЛЬМС Яків Іванович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Богданівка Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 16 листопада 1921 року. Звинувачення: злісний білогвардієць і ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького р-ну 16 листопада 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ВІНКЕРТ-ЯКУНІНА Лідія Іллівна, 1907 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Запорізьким УНКВС 9 березня 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при МВС СРСР 7 лютого 1947 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області за зраду батьківщини (під час окупації оформилася як "фольксдойче"). Реабілітована у 1989 році.

ВІНС Іван Іванович, 1924 року народження, нар. і проживав у с. Кліпенфельд (нині приєднане до с. Стульневе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу "Комуніст" в с. Кліпенфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 15 червня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ВІНС Іван Петрович, 1910 р. народження, с. Шенау (нині с. Долина), проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Перукар колгоспу "Ротфронт" в с. Шанзе. Заарештований 14 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив серед німецького населення систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР у січні 1938 р. (точна дата не вказана) засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІНС Яків Генріхович, 1906 р. народження, с. Бондарне Артемівського р-ну Донецької області, німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Фабрикервізе (нині с. Фабричне) Токмацького р-ну Запорізької області. Розсильний цегельного заводу в с. Фабрикервізе. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично агітував за фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІНТЕР Ільда Конфрїтївна, 1889 р. народження, с. Чумчан Волинської губернії (так у кр. справі), німкеня, малограмотна. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 22 вересня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1993 році.

ВІТ Олександра Іванівна, 1907 р. народження, нар. і проживала в смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 23 вересня 1944 року. Звинувачення: під час

окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року винесене рішення про утримання на підписці про невіїзд, після чого воно було анульоване. Подальша її доля невідома. Реабілітована у 1989 році.

ВІТЕР Іван Парфентїйович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Охоронець на залізн. ст. Обща. Заарештований 14 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації служив у поліції охорони залізничних мостів і доріг. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

ВІТЕР Олексїй Платонович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, рядовий колгоспник к-спу "Червоний Схід" в с. Копані. Заарештований 14 вересня 1937 року. Звинувачення: колишній активний махновець, проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 24 серпня 1939 року в Усольтаборі НКВС СРСР Пермської області. Реабілітований у 1989 році.

ВІТКОВСЬКИЙ Павло Мартинович, 1890 р. народження, с. Вербовець Мурованопуриловецького р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Візник Запорізького коксохімічного заводу. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІТЬКО Іван Єпіфанович, 1887 р. народження, с. Семенівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Кранівник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВІХ Антон Володимирович, 1875 р. народження, с. Зубівщина Коростенського р-ну Житомирської області, чех, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Керуючий будинками Мелітопольського житлоуправління. Заарештований 13 січня 1938 року. Звинувачення: шпигунство на користь Чехословаччини. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ВІХЕР Генріх, по батькові, рік і місце народження, національність, освіта, місце проживання та дата арешту не встановлені. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 9 грудня 1921 року засуджений до розстрілу за контрреволюційну роботу. Вирок виконано 9 грудня 1921 року в с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області. Реабілітований у 1991 році.

ВІХЕРТ Олена Петрівна, 1924 року народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, малограмотна. Офіціантка їдальні "Міськкомунжитлобуду". Заарештована 31 грудня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ВІХЕРТ Франц Фрідріхович, 1886 року народження, м. Гуляйполе того ж р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Маляр Запорізького міськхарчоторгу. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 квітня 1942 року засуджений до 5 років висилки на спецпоселення до Башкирської АРСР. Звільнений від покарання 16 липня 1946 року. Реабілітований у 1989 році.

ВЛАСЕНКО Семен Макарович, 1906 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВЛАСОВ Григорій Іванович, 1885 р. народження, с. Орловка Тифліської губернії (так у кр. справі), росіянин, неписьменний. Проживав у с. Трудолюбимівка Михайлівського р-ну Запорізької області. Конюх колгоспу "Політвідділець". Заарештований 24 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстансько-шкідницьку роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВЛАСЮК Михайло Павлович, 1907 р. народження, м. Брест (Білорусія), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Комірник Запорізького міського Червоного Хреста. Заарештований 14 листопада 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною діяльністю на користь

Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОВК (ПАВЛЕНЧУК) Надія Юхимівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу в с. Григорівка. Заарештована 21 березня 1944 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 квітня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ВОЗНЮК Прокіп Овксентійович, 1886 р. народження, с. Немія Могилів-Подільського р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Двірник Запорізького міськкомунгоспу. Заарештований 1 вересня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ВОЙЛО Павло Захарович, 1897 р. народження, нар. і проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. "Трійкою" особливою відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ВОЙТАНИК Федір Андрійович, 1912 р. народження, с. Вільні Хутори Верхньодніпровського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Директор середньої школи в м. Оріхові. Заарештований 25 жовтня 1943 року. Звинувачення: член контрреволюційної

організації українських націоналістів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ВОЙТЕНКО Семен Савелійович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 24 жовтня 1920 року. Звинувачення: служив у царській поліції. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

ВОЙТОВИЧ Федір Григорович, 1898 р. народження, м. Краків (Польща), поляк, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник охорони трудкомбінату в м. Запоріжжі. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ Микола Іванович, 1902 р. народження, с. Варенка Лещівського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛИНСЬКИЙ Федір Федорович, 1904 р. народження, с. Мар'янівка Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Проживав у радгоспі "Донець" Волноваського р-ну Донецької області. Конюх радгоспу "Донець". Заарештований 22

червня 1938 року. Звинувачення: проводив активну фашистську пропаганду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ВОЛКОВА Зінаїда Іванівна, 1911 р. народження, м. Макіївка Донецької області, росіянка, освіта неповна середня. Проживала в м. Запоріжжі. Помічник бухгалтера Запорізького механічного заводу. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 19 листопада 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 11 вересня 1942 року. Реабілітована у 1989 році.

ВОЛОБУЄВА Наталія Єгорівна, 1925 р. народження, с. Любимівка (стара назва) Новомиkolaївського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 17 жовтня 1943 року. Звинувачення: завербована німецькою поліцією для виявлення радянських патріотів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

ВОЛОСЮК Платон Васильович, 1878 р. народження, с. Богуславич Гродненської губернії (так у кр. справі, Білорусія), білорус, освіта початкова. Проживав у с. Новокарлівка (нині с. Новосілка) Пологівського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: розповсюджував контрреволюційні листівки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛОТОВСЬКИЙ Адам Трохимович, 1895 р. народження, с. Перебита Гора Пет-

ріківського р-ну (так у кр. справі, Білорусія), білорус, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер-ревізор Запорізького міськкомунгоспу. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛОТОВСЬКИЙ Болеслав Вікентійович, 1913 р. народження, с. Щигліївка Коростишівського р-ну Житомирської області, поляк, освіта неповна середня. Проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Рахівник Вільнянського заводу ім. Шевченка. Заарештований 12 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛОХ Юхим Андрійович, 1887 р. народження, с. Озерне Лохвицького р-ну Полтавської області, росіянин, малограмотний. Проживав у с. Новогригорівка (стара назва) Мелітопольського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 9 березня 1921 року. Звинувачення: служив у білих. "Трійкою" Мелітопольської повітової НК 17 березня 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 квітня 1921 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛОШИН Анатолій Павлович, 1908 р. народження, с. Новояковлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Передаточна (нині в межах м. Запоріжжя). Охоронник вугільного складу на залізн. ст. Запоріжжя Перше. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 березня

1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОЛЬВАЧ Микола Пилипович, 1897 р. народження, с. Вольвачівка (нині приєднане до с. Новопророківка), проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульської організації, поширював провокаційні чутки. Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 17 травня 1929 року відібрана підписка про невийїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ВОЛЬВАЧ Тарас Пилипович, 1897 р. народження, с. Вольвачівка (нині приєднане до с. Новопророківка) Токмацького р-ну. Проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб Оріхівського комунгоспу. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ВОЛЬФ-КОНОПЕЛЬКО Надія Матвійвна, 1922 р. народження, нар. і проживала в смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Лаборантка пункту "Заготзерно" в смт Розівка. Заарештована 24 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ВОНОГ Павло Олександрович, 1888 р. народження, с. Слобода Двінського повіту, Латвія (за старим адмін.-територ. поділом), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Слюсар депо

залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВОРОНЕЗЬКИЙ Дмитро Іванович, 1890 р. народження, м. Оріхів того ж р-ну, проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невірний бандит-махновець. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ВОРОНЕЦЬ Павло Іванович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Зелене Верхньорогачицького району Херсонської області, українець, малограмотний. Коваль-приватник в с. Зеленому. Заарештований 27 вересня 1921 року. Звинувачення: співчував махновцям, передав їм гвинтівку. Запорізькою губернською надзвичайною "трійкою" 6 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ВОРОНКІН Пантелій Дмитрович, 1899 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 січня 1921 року. Звинувачення: махновець. Колегією Бердянської повітової НК 19 лютого 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 лютого 1921 року в м. Бердянську. Реабілітований у 1995 році.

ВОРОНОВ Федір Никифорович, 1875 р. народження, с. Терпіння Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова, пенсіонер. Заарештований 2 грудня 1943 року. Зви-

нувачення: під час німецької окупації Мелітополя став агентом "СД", видавав комуністів і партизанів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 березня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВОРОНЯНСЬКИЙ Антон Климович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 26 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 червня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ВОРОНЯНСЬКИЙ Василь Платонович, 1906 р. народження, с. Чапаєвка, проживав у с. Балочки Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "14-річчя Жовтня". Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційно-махновської куркульської групи. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 квітня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ВОРОНЯНСЬКИЙ Олександр Платонович, 1888 р. народження, с. Балочки, проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОРОНЬКО Ганна Петрівна, 1917 р. народження, с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка) Куйбишевського р-ну, проживала в с. Новозлатопіль Гуляйпільського р-ну Запорізь-

кої області, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ. Колгоспниця к-спу "КНС" в с. Новозлатопіль. Заарештована 24 вересня 1941 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 вересня 1943 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ВОСКРЕСЕНСЬКИЙ Володимир Гларіонович, 1889 р. народження, с. Нижні Сірогози того ж р-ну Херсонської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 листопада 1920 року. Звинувачення: служив офіцером у царській та білій арміях. "Трійкою" особливого відділу Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ВОТЧЕЛЬ Адам Валентинович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Голос колективіста". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 26 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ВОТЧЕЛЬ Пилип Кіндратович, 1913 р. народження, с. Гринталь (стара назва) Старокерменчицького (нині Велико-Новосілівського) р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Новокрасівка Володарського р-ну Донецької області. Рядовий колгоспник. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність серед німецького населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВОТЧЕЛЬ Яків Валентинович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка Приморського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Голос колективіста". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований у 1937 році за контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ВРУБЛЕВСЬКИЙ Іван Михайлович, 1904 р. народження, с. Білий Явір Варшавської губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Начальник пожежносторожової охорони Софіївського елеватора. Заарештований 1 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ВРУЦЬКИЙ Феоктист Іванович, 1903 р. народження, с. Темрюк Пролетарської райради м. Донецька, українець, освіта початкова. Проживав на 357-у км Сталінської залізниці. Ремонтний робітник. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 6 травня 1942 року в Рибінському таборі НКВС СРСР (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ВУНДЕРЗЕ Родіон Карлович, 1898 р. народження, с. Терсянка Новомиколаївського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх артілі "Червоний візник" у м. Токмаку. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року

засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 14 січня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ВУЧИЧЕВИЧ Ольга Опанасівна, 1888 р. народження, м. Кронштадт Ленінградської області (Росія), росіянка, освіта вища. Проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області. Під час окупації працювала перекладачкою в райуправі. Заарештована 3 грудня 1943 року. Звинувачення: співробітничала з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1990 році.

Г

ГААГ Еммануїл Іванович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Луганське Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник Луганської середньої школи. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: має репресованих родичів, проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГААК Петро Захарович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 травня 1929 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу з радянською владою у 1918 році. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 6 червня 1932 року в Свіртаборі ДПУ СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ГАБРИЄЛЬ Альберт Петрович, 1919 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розів-

ка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфельд" на хут. Казаносільському. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАБРИЕЛЬ Вальдемар Карлович, 1907 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфельд" на хут. Казаносільський. Заарештований 16 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАВЛОЦЬКИЙ Людвіг Адольфович, 1906 р. народження, с. Співаки Ізяславського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у радгоспі Василівського р-ну (точна адреса в справі не вказана). Чабан ферми "Червона Зірка". Заарештований 18 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАВРИЛОВ Василь Андрійович, 1887 р. народження, с. Тетерине Суздальського р-ну Івановської області (Росія), росіянин, малограмотний. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Слюсар інструментального цеху заводу ім. Кірова в м. Токмаку. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив серед робітників контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років поз-

бавлення волі. Звільнений з ув'язнення 30 серпня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ГАВРИЛОВ Єгор Григорович, 1899 р. народження, с. Грабилово Печерського повіту, Естонія (за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 березня 1938 року. Звинувачення: естонський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 червня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ГАВРИЛЬЧУК Михайло Іванович, 1892 р. народження, м. Київ, українець, освіта вища. Проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області. Лікар-хірург Андріївської лікарні. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невиїзд, з-під варті звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГАГЕМАН Герман Васильович, 1888 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта вища технічна. Виконроб Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 7 листопада 1936 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної групи. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до вислання за межі СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГАЙГАЛІНА Ганна Іванівна, 1899 р. народження, с. Щеглівка Климовичівського р-ну Могильовської області (Білорусь), білоруска, освіта неповна середня. Проживала в м. Бердянську Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 27 квітня 1944 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Ново-

сibirську область. Після відбуття покарання проживала в м. Запоріжжі. Померла 19 липня 1982 року. Реабілітована у 1989 році.

ГАЙДАШ Іван Максимович, 1898р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" на хут. Дубовому. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни активно боровся проти більшовиків. Подальша доля невідома Реабілітований у 1991 році.

ГАЙДАШ Федір Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГАЙКО Віра Трохимівна, 1926 р. народження, м. Донецьк, українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово не працювала. Заарештована 28 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГАЙМАН Карл Карлович, 1906 р. народження, с. Мойсіївка Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Авангард" в с. Гейдельберг. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: один із членів сім'ї зрадив батьківщину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАЛАС Еріх Гербертович, 1921 р. народження, смт Полянка Баранівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Швець Токмацької промартілі "Перемога праці". Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАЛАШЕВСЬКИЙ Адольф Петрович, 1895 р. народження, с. Лука Житомирського р-ну Житомирської області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Конструктор заводу № 29 в м. Бердянську. Заарештований 14 червня 1938 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ГАЛЕНІН Іван Кузьмич, 1866 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, спрямованої на повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому і волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ГАЛЕУЗОВ Петро Прокопович, 1899 р. народження, с-ще Синельникове того ж р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Нормувальник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований у 1937 році (дата у справі не вказана) та 14 грудня 1948 року. Звинувачення: належав до троцькістської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 січня 1937 року засуджений до 5 років поз-

бавлення волі, а 13 квітня 1949 року засланий на поселення (термін не вказаний). Реабілітований у 1989 році.

ГАЛИЧ Михайло Антонович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Приватний рибалка. Заарештований 6 травня 1920 року. Звинувачення: служив у армії Махна. Особливим відділом ВНК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року засуджений до відправлення в Західну трудову армію. Реабілітований у 1991 році.

ГАЛИЧ Павло Андрійович, 1901 р. народження, с. Кінські Роздори Пологівського р-ну, проживав у с. Зразкове Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб каменедробильного заводу в с. Кирилівське (нині його немає) Пологівського р-ну. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: висловлював терористичні наміри проти комуністів та активістів села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення у 1947 році і проживав у Ростовській області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГАЛЬЧЕНКО Костянтин Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 31 липня 1921 року. Звинувачення: служив у білих у каральному загоні. Колегією Бердянської повітової НК 2 вересня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ГАММ Давид Якович, 1882 р. народження, нар. і проживав в с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Табельник колгоспу "Айнгайм" в с. Миколай-Поле. Заарештований 20 жовтня 1937 року. Звинувачення:

проводив контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГАММ Петро Якович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Заготувач Миколаївського ССТ. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАМОЛЬСЬКИЙ Анатолій Олександрович, 1917 р. народження, м. Павлоград Дніпропетровської області, росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 3 серпня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 14 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ГАМОРА Леон Кіндратович, 1912 р. народження, с. Губівка Кіровського р-ну (за старим амін.-територ. поділом) Одеської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Слюсар Мокрянського кам'яного кар'єру. Заарештований 2 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, мав терористичні наміри проти керівників партії та влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 12 листопада 1942 року в Біломортаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГАН Бернард Августович, 1910 р. народження, м. Луцьк Волинської області, ні-

мець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар механічних майстерень річкового порту ім. Леніна в м. Запоріжжі. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГАНЗЕР Готліб Християнович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож Осипенківської МТС. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАНЗЕР Християн Християнович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Швець колгоспу "Ротфронт" у с. Ольгине. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 17 жовтня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ГАННЕНКО Степан Микитович, 1894 р. народження, с. Олексіївка (стара назва) По-

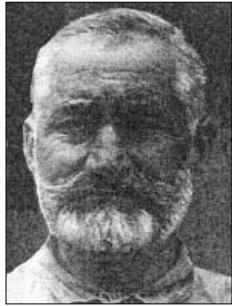
логівського р-ну, проживав у с. Маківка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. Молотова в с. Маківка. Заарештований 14 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 23 вересня 1946 року в одному з таборів НКВС СРСР Кемеровської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГАНСКЕ Генріх Генріхович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій колгоспу ім. Мануїльського в с. Альт-Нассау. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 10 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ГАНСКЕ Яків Готлібович, 1892 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол), проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Маркс Орт" в с. Розенталь. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАНУСЕНКО Василь Михайлович, 1903 р. народження, с. Туринка Нестеровського р-ну Львівської області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького хлібозаводу № 1. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до

розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГАНЧЕВ Гаврило Іванович, 1872 р. народження, нар. і проживав у с. Вячеславка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. 1-го Травня в с. Вячеславка. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: ненавидів колгоспний і радянський лад. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАНЮКОВ Василь Митрофанович, 1899 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну, проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Майстер ковбасного цеху Василівської райспоживспілки. Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГАПОНОВ Іван Омелянович, 1886 р. народження, м. Оріхів того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Ревізор-кондуктор Катериненської залізниці. Заарештований 7 липня 1927 року. Звинувачення: служив у царській охоранці, виказував революціонерів. Запорізьким окружним судом 10 березня 1928 року засуджений до 5 років позбавлення волі. У зв'язку з амністією термін покарання скорочено до 3 років 4 місяців. Реабілітований у 1996 році.

ГАРАСЬ Михайло Федорович, 1893 р. народження, м. Вашківці Вишницького р-ну

Чернівецької області, українець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Вчитель географії Запорізької СШ № 50. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАРБАТЬКО Іван Михайлович, 1883 р. народження, с. Тернівка, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГАРВАРДТ Петро Карлович, 1887 р. народження, с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Маляр Запорізького енерготресту. Заарештований 9 вересня 1937 року. Звинувачення: займався активною контрреволюційною фашистською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАРДЕР Бернгард Якович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденеру (нині приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комірник колгоспу "Пролетарський боєць" у с. Фріденеру. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянськи налаштований, політично неблагонадійний. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14

жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДЕР Гергард Генріхович, 1890 р. народження, с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Проживав у м. Ростов-на-Дону (Росія). Рахівник Ростовського сільгоспмашзаводу. Заарештований 19 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ГАРДЕР Давид Якович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсрує (нині приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Комірник колгоспу "Пролетарський боєць". Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, проявляв терористичні тенденції. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДЕР Іван Генріхович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер-тракторист Терпіннівської МТС. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 9 квітня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДЕР Іван Давидович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Розенорт (нині

с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДЕР Ніна Єгорівна, 1910 р. народження, с. Дубове Куйбишевського р-ну, проживала у с. Тіненганен (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 13 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГАРДЕР Франц Якович, 1907 року народження, с. Розенорт (нині с. Орлове), проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Механік маслозаводу в с. Ліхтенау. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДЕР Яків Іванович (Йоганович), 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсдорф (нині с. Хмельницьке) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Фріденсдорф. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент.

Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 5 вересня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ГАРДОК Густав Готлібович, 1911 р. народження, с. Маріагейм (нині с. Молодіжне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Геодезист заводу "Запоріжсталь". Заарештований 21 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ГАРКУША Віктор Никифорович, 1894 р. народження, с. Туркенівка (нині с. Малинівка), проживав у с. Новозлатопіль Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Конюх-кучер сільської лікарні. Заарештований 26 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРМС Абрам Корнійович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Експедитор заліз. ст. Запоріжжя-1. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАРМС Іван Іванович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсрує (нині приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Ря-

довий колгоспник к-спу "Пролетарський боєць". Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАРТВІК Іван Фрідріхович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Осейнфельд (стара назва) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Пастух колгоспу "Ротфронт" в с. Осейнфельд. Заарештований 30 серпня 1941 року. Звинувачення: перебуваючи на службі в РСЧА, висловлював наміри перейти на бік німецької армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 вересня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Південтаборі НКВС СРСР (м. Тайшет Іркутської області) 26 вересня 1942 року. Реабілітований у 1990 році.

ГАСС Вальдемар Густавович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Миколайфельд. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАСС Густав Густавович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Миколайфельд. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контррево-

люційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГАТКЕ Артур Германович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Паризька комуна" в с. Гренталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГАУ Еміль Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плідорodne) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу ім. Сталіна. Заарештований 30 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник німецької фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГАУЗЕ Олександр Густавович, 1879 р. народження, с. Мар'ямпіль Сувалківської губернії (так у кр. справі), німець, освіта вища. Проживав на залізн. ст. Зачатівка Волноваського р-ну Донецької області. Начальник залізн. ст. Зачатівка. Заарештований 24 грудня 1930 року. Звинувачення: пособник німецької розвідки. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 25 червня 1931 року засуджений

до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ГАУФЛЕР Готліб Людвігович, 1880 р. народження, кол. Адаргін Перекопського повіту Таврійської губернії (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Новгород Розівського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 6 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив серед населення агітацію проти колективізації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 березня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

ГВОЗДЕЦЬКИЙ Михайло Михайлович, 1886 р. народження, нар. і проживав у смт Чернігівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Служив червоноармійцем у Донському окрузі (Росія). Заарештований 25 липня 1920 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям, видавав червоноармійців. Колегією особливого відділу 2-ї особливої армії 15 вересня 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 вересня 1920 року в станиці Краснопольська. Реабілітований у 1996 року.

ГВОЗДИК Лавро Пилипович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Гюнівка Великобілозерського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 7 грудня 1932 року. Звинувачення: систематично агітував проти господарських і політичних кампаній та хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 6 лютого 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГВОЗДЬ Григорій Олексійович, 1896 р. народження, с. Богодухівка Чернобаївського р-ну Черкаської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Шевченкове Друге (нині приєднане до м. Пологи того ж р-ну) Запорізької області. Чорнороб дільниці "Союзкаолін" у Пологівському р-ні. Заарештований 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: про-

водив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Архбумбудтаборі № 1 НКВС СРСР (Архангельська область) 8 жовтня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ГЕБЕ Антон Максимович, 1893 р. народження, м. Варшава (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Не працював — інвалід. Заарештований 23 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Помер в Новосибірській області в 1950 році. Реабілітований у 1989 році.

ГЕБЕ Любов Леонтіївна, 1891 р. народження, м. Херсон, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 23 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після звільнення проживала в с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області. Реабілітована у 1989 році.

ГЕБЕ Фріда Антонівна, 1927 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, полька, освіта неповна середня. Робітниця Запорізького Дніпробуду. Заарештована 23 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після повернення із заслання проживала в с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області. Реабілітована у 1989 році.

ГЕЗЕ Сара Яківна, 1898 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в

межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта середня. Без певних занять. Заарештована 10 червня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправт-рудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ГЕЙДЕ Абрам Генріхович, 1888 р. народження, с. Гнаденгейм (нині с. Балашівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Олександровуль (нині с. Світле) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Садівник колгоспу ім. Чапаєва. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙДЕ Генріх Класович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 серпня 1921 року. Звинувачення: був членом карального загону денікінської армії. Запорізькою губернською НК 18 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГЕЙДЕБРЕХТ Абрам Петрович, 1900 р. народження, с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну, проживав у с. Гохштедт (нині с. Високе) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Механік МТС ім. Тельмана. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙДЕБРЕХТ Гергард Іванович, 1917 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Агротехнік колгоспу ім. Кагановича в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙДЕБРЕХТ Марія Яківна, 1912 р. народження, нар. і проживала в с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Ротфронт" в с. Шанзе. Заарештована 27 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ГЕЙДТ Адольф Йоганович, 1912 р. народження, с. Самбрун (стара назва) Нижньосірогозького р-ну Херсонської області, німець, неписьменний. Проживав у с. Йогансрує (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Конюх колгоспу ім. Тельмана в с. Йогансрує. Заарештований 10 червня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙЗЕ Рейнгольд Едмундович, 1924 р. народження, с. Миколаївка Вишгородського р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейкірх (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області.

Учень 7-го класу. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙЗЕР Іван Іванович, 1869 р. народження, с. Клейлібенталь Спартаківського р-ну (старі назви) Одеської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Столяр артілі ім. Молотова в м. Мелітополі. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙМУР Дмитро Никифорович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25 серпня 1921 року. Звинувачення: в період громадянської війни займався бандитизмом, незаконно зберігав зброю. Великою колегією Запорізької губернської НК 29 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ГЕЙН Фрідріх Вільгельмович, 1890 р. народження, с. Нейштадтгарт (стара назва) Бердянського р-ну, проживав у с. Казаносільське (нині приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр школи в с. Люксембург. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕЙН Яків Християнович, 1874 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну За-

порізької області, німець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 29 червня 1921 року. Звинувачення: вів контрреволюційну діяльність. Колегією Запорізької НК 21 липня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ГЕЙНРИХС Герман Володимирович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта неповна середня. Завідуючий електропідстанцією в с. Верхня Хортиця. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕЙНРИХС Еммануїл Іванович, 1913 р. народження, с. Блюменфельд (стара назва) Татарського повіту Омської губернії (за старим адмін.-територ. поділом, Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області. Комбайнер Молочанської МТС. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 вересня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕДЕ Іван Генріхович (Андрійович), 1895 р. народження, с. Ебенфельд (стара назва) Гуляйпільського р-ну, проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець,

освіта початкова. Завідуючий сільським споживчим товариством у с. Лібенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЙНЦМАН Олександр Вільгельмович, 1912 р. народження, с. Клейн-Лібенталь Спартаківського р-ну (старі назви) Одеської області, німець, освіта незакінчена вища. Проживав у с. Карла Лібкнехта Розівського р-ну Запорізької області. Вчитель школи в с. Карла Лібкнехта. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕККЕЛЬ Абрам Готлібович, 1883 р. народження, с. Сергіївка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Сергіївка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Постишева в с. Сергіївка. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГЕККЕЛЬ Іван Еммануїлович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Семенівка (стара назва) Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Нейдорф" у с. Семенівка. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕКМАН Генріх Генріхович, 1884 р. народження, Кубанська область (так у кр. справі), національність не встановлена, неписьменний, проживав у с. Голий Караміш Камишинського р-ну Саратовської області (за старим амін.-територ, поділом), чорнороб. Заарештований 29 квітня 1919 року. Звинувачення: дезертирство з Червоної армії. Колегією Мелітопольської НК 15 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ГЕЛЛЕРТ Фрідріх Лоренцович, 1910 р. народження, с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну, проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Вантажник на залізн. ст. Якимівка. Заарештований 15 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕЛЬД Сергій Альбертович, 1892 р. народження, м. Одеса, росіянин, освіта вища. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Змінний хімік Мелітопольського консервного заводу. Заарештований 10 грудня 1936 року. Звинувачення: підозра в шпигунській діяльності на користь Японії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕЛЬМЕЛЬ Йосип Йосипович, 1899 р. народження, с. Єлизаветівка Олександрівського р-ну Донецької

області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Томацького р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу "Авангард" у с. Гейдельберг. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: брат зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ГЕНГ Адам Йосипович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1941 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

ГЕНДЕЛЬМАН Арнольд Борисович, 1904 р. народження, м. Київ, єврей, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Столяр Бердянського міськжитлоуправління. Заарештований 16 грудня 1948 року. Звинувачення: належав до троцькістської організації. Особливою нарадою при МДБ СРСР 13 квітня 1949 року засуджений до висилки на спецпоселення. Звільнений від покарання 14 липня 1954 року. Реабілітований у 1989 році.

ГЕНЕРАЛОВ Дмитро Олександрович, 1906 р. народження, с. Суха Березівка Бобровського р-ну Воронежської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Васарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області. Моторист-електрик колгоспу ім. Литвинова. Заарештований 24 липня 1938 року. Звинувачення: учасник фашистського повстанського штурмового загону. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕНКІН Ісаак Менделевич, 1907 р. народження, м. Миколаїв, єврей, освіта середня. Без постійного місця проживання і роботи. Заарештований 27 травня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ГЕНРИС Анатолій Іванович, 1905 р. народження, м. Дніпропетровськ, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Комендант школи ФЗН Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 29 квітня 1945 року. Звинувачення: в 1941 році здався в полон, повернувшись у Запоріжжя, зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 17 грудня 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений 25 січня 1956 року. Реабілітований у 1991 році.

ГЕНРИХС Корній Корнійович, 1913 р. народження, смт Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб млина в с. Миколай-Поле. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕНГ Матвій Йосипович, 1920 р. народження, с. Урицьке, проживав у с. Надійне Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Орджонікідзе в с. Надійне. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 березня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕНШЕЛЬ Лідія Августівна, 1913 р. народження, с. Марильчин (стара назва) Баршівського р-ну Київської області, німкеня, неписьменна. Проживала в с. Фріденсбург (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 7 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ГЕОРГ Рейнгольд Генріхович, 1905 р. народження, с. Іжицьке (стара назва) Великомихайлівського р-ну Одеської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області. Конюх громадського будинку "Червоний партизан" у с. Орлове. Заарештований 20 листопада 1937 року. Звинувачення: листується з родичами, які живуть у Німеччині. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГЕРАСИМОВ Микита Микитович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, малограмотний, швець-приватник. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГЕРБ Данило Якович, 1883 р. народження, с. Блюменталь (нині його немає) Токмацького р-ну, проживав у с. Олександрівка Михайлівського р-ну Запорізької області,

німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 квітня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної групи, агітував проти радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРБ Климентій Йосипович, 1918 р. народження, с. Тогаєве (нині його немає) Оріхівського р-ну, проживав у с. Вольфдорф (згодом с. Котовське, нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Кашена в с. Котовське. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: брат зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРБ Отто Якович, 1896 р. народження, колонія Мічебілове (стара назва) Ізюмського р-ну Харківської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Олександрогейм (нині с. Олександрівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 11 березня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 липня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Втретє засуджений Хабаровським облсудом 26 травня 1939 року до 8 років 7 місяців 8 днів з приєднанням до невідбутого строку. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРІНГ Генріх Петрович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Комінтерну в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, син репресованого. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРІНГ Петро Християнович, 1892 р. народження, с. Бродське (стара назва) Веселівського р-ну, проживав у с. Містерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Комінтерну. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕРМАН Давид Адольфович, 1919 р. народження, с. Нова Рудня Житомирської області (так у кр. справі), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Тесляр Молочанського пивзаводу. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянська агітація в умовах воєнного часу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 вересня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРМАН Павло Васильович, 1899 р. народження, м. Опішня Полтавської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області.

Інспектор Пологівського відділення Держбанку. Заарештований 30 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕРМАН Петро Полікарпович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Дніпровка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-односібник. Заарештований 12 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ГЕРЦ Марія Яківна, 1920 р. народження, м. Гуляйполе того ж р-ну, проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта середня, член ВЛКСМ в 1935-1941 рр. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 8 березня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", одержувала спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 травня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована в 1992 році.

ГЕРЦЕН Давид Давидович, 1886 р. народження, с. Олександрокрон (нині с. Грушівка) Токмацького р-ну, проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий магазином у с. Орлове. Заарештований 28 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 вересня 1938 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 16 лютого 1939 року. Заарештований

26 червня 1941 року як учасник контрреволюційної організації. Помер 25 січня 1942 року в концтаборі м. Уфи (Башкортостан). Реабілітований у 1990 році.

ГЕРЦЕН Іван Давидович, 1892 р. народження, с. Олександрокрон (нині приєднане до с. Грушівка) Токмацького р-ну, проживав у с. Паульсгейм (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Агротехнік колгоспу ім. Кірова в с. Паульсгейм. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРЦЕН Іван Іванович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 14 серпня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРЦЕН Яків Іванович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденгейм (нині с. Балашівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Ворошилова в с. Гнаденгейм. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду серед німецького населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕРЦЕН Яків Якович, 1914 р. народження, с. Колективіст (стара назва), прожи-

вав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу "Роте Фане" у с. Альтонау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕРЦМАН Лев Гнатович, 1896 р. народження, м. Петербург (Росія), єврей, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Помічник виконроба Запорізького будівельного управління тресту "Коксохімонтаж". Заарештований 13 липня 1938 року. Звинувачення: резидент кількох іноземних розвідок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 січня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГЕСС Микола Олександрович, 1894 р. народження, с. Нейгейм (нині його немає), проживав у с. Розкішне Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Безбожник". Заарештований 26 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕССЕН Генріх Генріхович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Вальдгейм (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Комірник промартілі "Металіст". Заарештований 7 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938

року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЕФКЕ Адам Вільгельмович, 1923 р. народження, с. Нейменівка (стара назва) Смільчинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: виявляв емігрантські настрої. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕХТ Готліб Готлібович, 1912 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Третій інтернаціонал" у с. Альтмунталь. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: рідний брат зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕХТ Еріх Теодорович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Рот-фронт" у с. Канкринівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЕХТ Лоренц Іванович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Авангард" в с. Гейдельберг. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: має двох дядьків — зрадників батьківщини. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 24 квітня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГЕХТ Фрідріх Фрідріхович, 1905 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну, проживав у с. Мирний Покій (нині його немає) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рахівник колгоспу "Морген Рот" в с. Мирний Покій. Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГИЛЕВИЧ Іван Францович, 1906 р. народження, с. Немиринці Козятинського р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова, кандидат в члени ВКП(б) у 1935—1937 рр. Проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області. Заступник голови колгоспу "Могутня" в смт Нововасилівка. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку і місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ГІБЕРТ Віктор Абрамович, 1920 р. народження, с. Альтенау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Вчитель Токмацької неповної се-

редньої школи № 10. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 30 жовтня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Давид Корнійович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Нейкірх (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ударник" в с. Нейкірх. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Корній (Корнеліус) Мартинович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Димитрова в с. Лібенау. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив агітацію повстанського характеру серед колгоспників. "Трійкою" НКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Корній Корнійович, 1920 р. народження, нар. і проживав у с. Нейкірх (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Нейкірх. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 26 травня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Микола Іванович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсруе (нині приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта по-

чаткова. Рядовий колгоспник к-спу "Пролетарський боєць" в с. Фріденсруе. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: має репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Микола Миколайович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Садівник колгоспу "Комінтерн" в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: виходець із сім'ї куркуля, родич репресованих осіб. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Рудольф Абрамович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта незакінчена середня. Садівник колгоспу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення профашистську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 23 березня 1943 року в Східуралтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГІБЕРТ Устина Робертівна, 1893 р. народження, с. Орлове, проживала в с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештована 7 липня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ГІБЕРТ Франц Францович, 1912 р. народження, с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське), проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Роте Фане". Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІБЕРТ Яків Іванович, 1880 р. народження, с. Блюмштейн (нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта початкова. Двірник Мелітопольського педінституту. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 26 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІЗБРЕХТ Петро Гергардович, 1881 р. народження, с. Олександрюль (нині с. Світле) Токмацького р-ну, проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Завідуючий семирічною школою в с. Мінстерберг. Заарештований 28 січня 1934 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 грудня 1942 року вдруге засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 березня 1943 року в Сибтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ГІЗБРЕХТ Генріх Генріхович, 1894 р. народження, с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну, проживав у с. Франц-

таль (нині с. Лугове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Моторист". Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив організовану контрреволюційну роботу серед населення, вербував повстанські кадри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГІЗБРЕХТ Іван Гергардович, 1886 р. народження, с. Олександрюль (нині с. Світле) Токмацького р-ну, проживав у с. Ліхтену (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Торговий агент Молочанського обозного заводу. Заарештований 24 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГІЗБРЕХТ Яків Германович, 1907 р. народження, с. Петерсгаген (нині с. Кутузівка), проживав у с. Нейкірх (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГІЛЬДЕБРАНД Яків Данилович, 1871 р. народження, нар. і проживав у с. Новослобідка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. Єжова в с. Новослобідка. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІЛЬДЕБРАНДТ Антоніна Данилівна, 1909 р. народження, с. Бобрицька Болярка Смільчинського р-ну Житомирської області, німкеня, неписьменна. Проживала в с. Щасливе (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядова колгоспниця к-спу "Гігант" у с. Щасливе. Заарештована 10 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГІЛЬДЕБРАНДТ Генріх Генріхович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург у с. Просторе. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС у 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГІЛЬДЕБРАНДТ Петро Дітріхович, 1877 р. народження, нар. і проживав у с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Сталіна. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІЛЬДЕНБРАНДТ Давид Петрович, 1899 р. народження, с. Ландскорне (нині с. Ланкове), проживав у с. Миколайдорф (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр колгоспу "Осоавіахім" у с. Миколайдорф. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропа-

ганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГІЛЬДЕНБРАНДТ Іван Карлович, 1911 р. народження, м. Бердянськ, проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Працівник Мелітопольської промартілі "Червоний партизан". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 13 січня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГІЛЬДЕБРАНТ Петро Миколайович, 1908 р. народження, с. Новоукраїнка Вільнянського р-ну, німець, освіта початкова. Проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області. Комбайнер колгоспу ім. Р. Люксембург у с. Гросвейде. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІНЗБУРГ Ісаак Наумович, 1909 р. народження, м. Біла Церква того ж р-ну Київської області, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик силового цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 15 липня 1938 року. Звинувачення: агент німецької розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГІНКЕЛЬ Артур Рейнгольдович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Новгород

Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Швець швейної артілі в с. Новгород. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований в 1937 році органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГІНКЕЛЬ Матвій Петрович, 1886 р. народження, с. Костгейм (нині с. Показне), проживав у с. Маріагейм (нині с. Молодіжне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Форвертс" в с. Маріагейм. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГІНТЕР Андрій Андрійович, 1900 р. народження, с. Штефан Н-Добринського р-ну Саратовської області (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у радгоспі "Вербова" Вільнянського р-ну Запорізької області. Моторист радгоспу "Вербова". Заарештований 15 вересня 1941 року. Звинувачення: незадоволений існуючим в СРСР ладом. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 серпня 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 5 жовтня 1943 року в тюрмі м. Златоуста Челябінської області. Реабілітований у 1989 році.

ГІНЦ Василь Густавович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 22 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєстрував-

ся як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджений до 8 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГПОТЬ Андрій Нестерович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'івка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської групи. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГРЗАК Марія Петрівна, 1905 р. народження, с. Лукашеве Запорізького р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Буфетниця Запорізької неповної середньої школи № 15. Заарештована 22 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ГРЗАК Ольга Захарівна, 1914 р. народження, смт Славгород Синельниківського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Свердловальниця Вільнянського заводу ім. Шевченка. Заарештована 11 листопада 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГТЕЛЬ Андреас Каспарович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Новокрасівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Новокрасівка. Заарешто-

ваний 24 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю на користь Німеччини. НКВС СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГЛАВЧЕВ Дмитро Семенович, 1871 р. народження, с. Преслав Приморського р-ну, проживав у с. Степанівка Перша Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1931 році.

ГЛАВЧЕВ Іван Михайлович, 1909 р. народження, с. Преслав Приморського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Вантажник заліз. ст. Бердянськ. Заарештований 24 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної націоналістичної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 червня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ГЛАВЧЕВ Олександр Іванович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Робітник радгоспу "Вільний" в с. Інзівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГЛАДКИХ Семен Миколайович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Тимошівка Михайлівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Пастух

колгоспу ім. Калініна. Заарештований 2 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався активною контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЛАДКОВ Павло Михайлович, 1893 р. народження, с. Новопавлівка Оріхівського р-ну, проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель Михайлівської середньої школи. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: належав до контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ГЛЕВСЬКА Марта Еммануїлівна, 1913 р. народження, м. Омськ (Росія), німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. УМВС по Запорізькій області 8 червня 1946 року відібрана підписка про невийзд. Звинувачення: під час німецької окупації як "фольксдойче" одержувала продовольчий пайок. Особливою нарадою при МВС СРСР 26 лютого 1947 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

ГЛЕВСЬКИЙ Олександр Якович, 1913 р. народження, с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Електрозварник заводу "Запоріжсталь". Заарештований 7 червня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 26 лютого 1947 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1990 році.

ГЛЕКЛЕР Християн Густавович, 1893 р. народження, с. Нейкрен (нині с. Степове) Василівського р-ну, проживав у с. Андребург (нині с. Чорноземне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Шорник колгоспу "Роте Штерн" у с. Андребург. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 28 травня 1946 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГЛИБЧЕНКО Іван Степанович, 1908 р. народження, смт Васильківка того ж р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області. Слюсар-інструментальник 1-ї Бердянської МТС в с. Ольгине. Заарештований 18 травня 1944 року. Звинувачення: зрадник батьківщини — зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ГЛИБЧЕНКО Марія Яківна, 1913 р. народження, нар. і проживала в с. Ольгине Бердянського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Чорноробоча МТС в с. Ольгине. Заарештована 18 травня 1944 року. Звинувачення: зрада батьківщині — зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГЛИЗИЦЬКИЙ Антон Лаврентійович, 1902 р. народження, с. Погорільці Чигиринського р-ну Черкаської області, поляк, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Федорівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Коваль 6-ї дистанції колії залізн. ст. Федорівка. Заарештований 4 листопада 1937

року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГЛБОВ Роман Євстафійович, 1900 р. народження, с. Новопилипівка, проживав у с. Новопавлівка (нині приєднане до с. Терпіння) Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 17 березня 1921 року. Звинувачення: білогвардійський офіцер. Колегією Запорізької губернської НК 12 травня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ГЛОБА Петро Пилипович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Юльівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Більшовик" у с. Юльівка. Заарештований 25 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед селян. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 25 травня 1945 року в Волготаборі НКВС СРСР (м. Рибінськ Ярославської області, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГЛОД Сильвестр Дмитрович, 1900 р. народження, с. Чубарівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у Петровському рудоуправлінні Донецької області (так у кр. справі). Столяр вагонного парку Петровського рудника. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

ГЛОДОВСЬКИЙ Віктор Петрович, 1882 р. народження, с. Велика Білозерка того ж р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта середня.

Ніде не працював. Заарештований 21 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" ОВ 13-ї армії 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ГЛУШКО Демид Петрович, 1887 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" в хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГЛУШКО Іван Калинович, 1864 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15 січня 1922 року. Звинувачення: класовий ворог робітничо-селянської республіки. Надзвичайною "трійкою" по ліквідації бандитизму в Гуляйпільському повіті 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1922 року. Реабілітований у 1996 році. Місце поховання невідоме.

ГЛУШКО Іван Петрович, 1889 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: в період громадянської війни активно боровся з революційним рухом. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГЛУШКО Семен Степанович, 1902 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" в хут. Дубовому. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни

активно боровся проти більшовиків. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГНЕВИШЕВ Віктор Миколайович, 1894 р. народження, с. Мицино Путіловсько-го р-ну Тверської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області. Священик церкви в с. Нововасилівка. Заарештований 18 січня 1930 року. Звинувачення: зірвав антирелігійну кампанію по зняттю церковних дзвонів. "Трійкою" ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГНОЄВИЙ Федір Тимофійович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 червня 1930 року. Звинувачення: виступав проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ГНУСІН Єгор Михайлович, 1899 р. народження, с. Новопавлівка (нині с. Партизани) Приморського р-ну, проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Стрілочник залізн. ст. Запоріжжя-Друге. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: активний махновець, виступав проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОВОРУХА Ілля Устинович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Військове Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної підпільної організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГОДЖЕК Герасим Лукич, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Навокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Рахівник Урицької МТС. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОДИНА Федір Дмитрович, 1873 р. народження, хут. Дмитріївський (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області. Проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Чорнороб Запорізького товариства "Допомога". Заарештований 23 лютого 1931 року. Звинувачення: активний член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ГОДОМСЬКИЙ Сигізмунд Едуардович, 1902 р. народження, м. Седлець (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області. Підричник гранітного кар'єру в с. Новопавлівка Томаківського р-ну Дніпропетровської області. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГОЛДАЄВИЧ Дмитро Йосипович, 1878 р. народження, с. Радостов (так у кр. справі) Ковельського р-ну Волинської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Сторож овочевої бази Запорізького трудовокомбінату. Заарештований 4 червня 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу.

Вирок виконано 30 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ГОЛЕ (ГОЛІ)-Оглу Дмитро Костянтинівич, 1899 р. народження, с. Урзуф (стара назва) Маріупольського р-ну Донецької області (за старим адмін.-територ. поділом), грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Чорнороб Бердянського винрадгоспу. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційно-шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОЛЕНИЦЕВ Михайло Вікентійович, 1894 р. народження, с. Закастельці Віленської губернії, Польща (так у кр. справі), поляк, малограмотний. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Столяр мелітопольської артілі ім. Молотова. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну пропаганду, вихваляв фашистську Польщу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року, реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОЛІЗДРА Микола Йосипович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Менчикури Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Сторож колгоспу "Червоний Перекоп" у с. Менчикури. Заарештований 25 грудня 1943 року. Звинувачення: проживав на окупованій території, підтримував зв'язки з поліцією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ГОЛІ-ОГЛУ Ілля Костянтинівич, 1903 р. народження, с. Урзуф (стара назва) Маріупольського р-ну Донецької області (за старим адмін.-територ. поділом), грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Робітник Бердянського

винрадгоспу "Жовтнева хвиля". Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційно-шпигунську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОЛОБОРОДЬКО Іван Гнатович, 1916 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Проходив військову службу в с. Духовське Уссурійського р-ну Приморського краю (Росія). Червоноармієць 99-го стрілецького полку 59-ї стрілецької дивізії. Заарештований 11 лютого 1942 року. Звинувачення: підозра у зраді батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 квітня 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

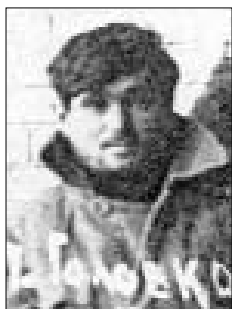
ГОЛОВАТСЬКИЙ Павло Костянтинівич, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Вершина Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чубаря в с. Вершина. Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної націоналістичної групи. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ГОЛОВАЦЬКИЙ Август Карлович, 1911 р. народження, с. Орлик Кобеляцького р-ну Полтавської області, німець, освіта початкова. Без постійного місця проживання і роботи. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, вихваляв фашистську Німеччину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОЛОВКО Василь Сергійович, 1907 р. народження, с. Покровське (нині смт Новомиколаївка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі. Технік-нормувальник Запорізького заводу № 29. Заарештований 17 листопада 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОЛОВКО Карпо Прокопович, 1897 р. народження, с. Ташлик Гайворонського р-ну Кіровоградської області, молдаванин, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Вантажник залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 28 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Румунії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 22 травня 1943 року (Красноярський край). Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОЛОВКО Никифор Данилович, 1894 р. народження, с. Балки, проживав у с. Єлизаветівка (нині приєднане до с. Балки) Василівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 24 травня 1921 року. Звинувачення: допомагав бандитам і розповсюджував контрреволюційні чутки. Колегією Запорізької НК 24 травня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1996 році.

ГОЛОВКО Павло Петрович, 1897 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Старший наглядач при Олександрівському будинку громадських примусових робіт. Заарештований 1 грудня

1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГОЛУБЕНКО Василь Несторович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Троїцьке Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Тимчасово безробітний. Заарештований 10 квітня 1920 року. Звинувачення: служив у Махна. Надзвичайною "трійкою" ОВ 13-ї армії 11 квітня 1920 року засуджений до ув'язнення в концтаборі до кінця громадянської війни. Реабілітований у 1993 році.

ГОЛУБОВСЬКИЙ Василь Степанович, 1906 р. народження, с. Соболі Гродненської губернії, Білорусія (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Контрольний майстер Запорізького заводу № 29 ім. Баранова. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 11 червня 1945 року в таборі НКВС СРСР "Гаврилова поляна" в Куйбишевській області. Реабілітований у 1990 році.

ГОЛЬДБЕК Генріх Готфрідович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Кузнецівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Шмідт" в с. Кузнецівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований в 1937 році органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГОНЧАР Єгор Матвійович, 1917 р. народження, нар. і проживав у с. Новопетрівка Великобілозерського р-ну Запорізької об-

ласті, українець, освіта початкова. Водій колгоспу "Гігант" в с. Новопетрівка. Заарештований 26 листопада 1937 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГОНЧАРЕНКО Марія Василівна, 1888 р. народження, с. Божиківці Деражнянського р-ну Хмельницької області, українка, неписьменна. Проживала в с. Новопетрівка Великобілозерського р-ну Запорізької області. Колгоспниця к-спу в с. Новопетрівка. Великобілозерським РВ НКВС 15 грудня 1945 року відібрана підписка про невийзд. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 25 січня 1947 року засуджена до 5 років висилки в Талди-Курганську область. Реабілітована у 1989 році.

ГОНЧАРЕНКО Мойсей Кононович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 5 червня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ГОНЧАРЕНКО Олена Давидівна, 1910 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Тимчасово не працювала. Заарештована 29 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області (Росія). Реабілітована у 1989 році.

ГОНЧАРЕНКО Пахом Леонтіївич, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Маляр

Запорізького заводу "Дніпроспецсталь". Заарештований 2 листопада 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ГОНЧАРЕНКО Степан Кононович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна, втік з етапу. Надзвичайною "трійкою" особливої наради 13-ї армії 7 серпня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГОНЧАРУК Микола Васильович, 1907 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Новоградівка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Їздовий радгоспу "Могучий" в хут. Новоградівка. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: баптист, проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до висилки в Північний край без зазначення строку. Реабілітований у 1989 році.

ГООГЕ Микола Якович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсрує (нині с. Ударник), Токмацького р-ну Запорізької області, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Пролетарський борець" в с. Фріденсрує. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався пропагандою на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГОРБАТЮК Юхим Іванович, 1895 р. народження, с. Немиринці Козятинського

р-ну Вінницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник річкового порту ім. Леніна. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ГОРБАЧОВ Іван Якимович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Солодка Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб-односібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 20 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГОРБАЧОВ Купріян Артемович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в махновській банді. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-під варті звільнений (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

ГОРДЕВСЬКИЙ Петро Дмитрович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Ганнівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Ганнівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ГОРДЕЄВ Василь Андрійович, 1908 р. народження, ст. Старо-Черкеська (Кавказ), росіянин, освіта середня. Проживав у м. За-

поріжжі. Завідуючий бюро раціоналізації Запорізького заводу № 29. Заарештований 3 травня 1933 року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Про подальшу долю в справі ніяких відомостей немає. Реабілітований у 1991 році.

ГОРДИНСЬКИЙ Дмитро Іванович, 1892 р. народження, м. Оріхів, проживав у с. Панютине Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий член комуні "Воля" в с. Панютине. Заарештований 26 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 7 травня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ГОРДИНСЬКИЙ Микола Олександрович, 1855 р. народження, с. Гординівка Долинського р-ну Кіровоградської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 12 грудня 1920 року. Звинувачення: служив у білих, офіцер. Особливим відділом ВНК при Реввійськраді 4-ї армії 21 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ГОРДІЄНКО Петро Федорович, 1891 р. народження, с. Кірове Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова, член ВКП(б) в 1934 році. Слюсар транспортного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 12 серпня 1941 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1942 року засуджений до 3 років висилки у віддалені райони Башкирської АРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГОРДОК Микола Миколайович, 1913 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій 143-го будівельного батальйону в м. Вінниці, червоноармієць. Заарештований 3 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 14 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГОРЕЦЬКИЙ Олександр Йосипович, 1894 р. народження, с. Малі Низгірці Ружинського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Грабар Мокрянського кар'єру в м. Запоріжжі. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГОРЛЯЧЕНКО Ілля Карпович, 1901 р. народження, с. Мар'янівка Стерлитамакського р-ну Башкирської АРСР, росіянин, освіта середня, член ВКП(б) у 1925—1929 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий особовим столом механічного цеху № 1 Запорізького заводу № 29. Заарештований 24 червня 1936 року. Звинувачення: активний троцькіст. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 серпня 1936 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОРОБЕЦЬ Артем Іванович, 1904 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Проживав у с. Вознесенка Вільнянського р-ну Запорізької області. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ГОРОБЕЦЬ Семен Григорович, 1888 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Проживав у с. Вільноуланівське Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Зірка" в с. Михайло-Льовшині. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ГОРШКОВА Пелагія Іванівна, 1903 р. народження, місце народження невідоме, росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працювала. Заарештована 18 листопада 1920 року. Звинувачення: співниця контрреволюціонерів. Політбюро Мелітопольського р-ну 19 листопада 1920 року з-під варти звільнена під підписку про невиїзд. Подальша її доля невідома. Реабілітована у 1991 році.

ГОССЕН Генріх Генріхович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар промартілі "Трудметаліст" в с. Ротфронт. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько розкуркулений, дядько живе за кордоном. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОССЕН Давид Іванович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Блюмштейн

(нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Шмідта в с. Блюмштейн. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 25 березня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГОССЕН Іван Романович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Новопилипівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бригадир колгоспу ім. Кірова в с. Новопилипівка. Заарештований 19 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОФМАН Віктор Густавович, 1925 р. народження, с. Сади́на № 3 (так у кр. справі) Машівського р-ну Полтавської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Андребург (нині с. Черноземне) Токмацького р-ну Запорізької області. Учень 7-го класу неповної середньої школи в с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка). Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОФМАН Данило Данилович, 1916 р. народження, с. Новомихайлівка Апостолівського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта середня. Проживав у с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Вчитель Новомиколаївської неповної середньої школи. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГОФМАН Евальд Карлович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Маляр Молочанського обозного заводу ім. Лепсе. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 3 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ГОФМАН Іван Іванович, 1901 р. народження, м. Токмак, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник Молочанського пивзаводу. Заарештований 25 січня 1934 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГОФМАН Карл Карлович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер Запорізької племзаготконтори в с. Альт-Нассау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1941 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 28 лютого 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГОФМАН Отто Фрідріхович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Карлсруе

(нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Цеткін в с. Зразкове. Заарештований 23 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГОХБАУМ Генріх Олександрович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Кузнецівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Роте Шмідт". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: поширював серед населення поразницькі чутки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ГРАБАРОВИЧ-ГРАБАРОВ Микола Тимофійович, 1886 р. народження, с. Посухів Бережанського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вахтер воєнізованої охорони заводу "Запоріжсталь". Заарештований 1 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРАБОВИЙ Григорій Мефодійович, 1893 р. народження, с. Лозова Друга Дворічанського р-ну Харківської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Відножине Василівського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 26 вересня 1929 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ГРАБОВСЬКИЙ Станіслав Миколайович, 1904 р. народження, м. Варшава (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Кухар їдальні в с. Верхня Хортиця. Заарештований 19 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ГРАЙЧУК Петро Михайлович, 1899 р. народження, с. Різдяни Галицького р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Робітник Мелітопольської чесальної фабрики. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 28 березня 1942 року в таборі НКВС СРСР Свердловської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГРАМС Густав Людвігович, 1899 р. народження, с. Здоровець Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Ліндену (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Колійний робітник залізн. ст. Великий Токмак. Заарештований 14 січня 1938 року. Звинувачення: пропагував фашизм. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 19 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 березня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ГРЕБЕНЮК Василь Ілліч, 1895 р. народження, нар. і проживав на хут. Коломійцева Олександрівського повіту Катеринославської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 квітня 1920 року. Звинувачення: служив в банді Махна і розстрілював червоноармійців. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії

29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ГРЕБЕР Вільгельм Рейнгольдович, 1910 р. народження, с. Новосеменівка Апостолівського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тракторист колгоспу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 8 травня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕБЕР Еміль Еміліанович, 1912 р. народження, м. Луганськ, німець, освіта початкова. Проживав у с. Октоберфельд (нині с. Солонівка) Михайлівського р-ну Запорізької області. Помічник бригадира тракторної бригади колгоспу "Ротфронт". Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРЕБІНЕЦЬ (ГРЕБЕНЕЦЬ) Степан Олексійович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕБЛІСВ Михайло Антонович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною

діяльністю проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 липня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 липня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРЕДЖЕВ Дем'ян Георгійович, рік, місце народження та освіта не встановлені, болгарин. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року з-під варти звільнений. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГРЕДЖЕВ Іван Федорович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Гірсівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "14-і роковини Жовтня". Заарештований 21 травня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської болгарської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРЕКОВ Зіновій Іванович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Зеленівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Будьонного в с. Зеленівка. Заарештований 3 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив серед населення контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року у м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕНІНГ Едгард Миколайович, 1925 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка)

Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфельд". Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: має репресованого дядька. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕНІНГ Олександр Якович, 1893 р. народження, м. Єйськ Краснодарського краю, німець, освіта початкова. Проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області. Ветеринарний санітар колгоспу "Ротфельд" в хут. Казаносільський. Заарештований 28 січня 1938 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРЕНІНГ Яків Іванович, 1906 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Робітник Молочанського обозного заводу. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 3 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕНЦЬ Георгій Петрович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Новодворівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Нейгоф" у с. Новодворівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянськими розмовами, дезорганізовував трудову дисципліну. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГРЕСЮКОВ Михайло Васильович, 1901 р. народження, м. Тишовці Люблінської

губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Маляр залізничного депо заводу "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГРЕЧКА Гнат Онуфрійович, 1905 р. народження, с. Залуччя Чемеровецького р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник автобази Дніпробуду в м. Запоріжжі. Заарештований 9 серпня 1932 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 13 грудня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГРЕЧМАН Карл Генріхович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Свердлова в с. Кронсфельд. Заарештований 22 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГРИНЕВИЧ Станіслав Йосипович, 1911 р. народження, с. Кушнірівка Волочеського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший вахтер охорони комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ГРИНЬ Леонтій Олександрович, 1909 р. народження, с. Березове Деражнянського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Пожежник пожежної частини Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГРИНЬ Сергій Олександрович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7 травня 1921 року. Звинувачення: брав участь у контрреволюційних бандах. "Трійкою" Катеринославської губернської НК 25 липня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ГРИЦ Володимир Йосипович, 1905 р. народження, м. Старосельці Білостоцького повіту, Польща (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Шофер Запорізького заводу № 29. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГРИЦАЙ Микола Костянтинович, 1897 р. народження, с. Залісці Рожищенського р-ну Волинської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Житомирі. Завідуючий їдальнею "Трамелектро" в м. Житомирі. Заарештований 11 грудня 1934 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 липня 1935 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ГРИЦУН Максим Федотович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Токмачане (нині с. Чернігово-Токмачанськ) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 10-річчя Жовтня в с. Токмачане. Заарештований 1 червня 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край (етапом). "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році.

ГРИЩЕНКО Юхим Павлович, 1912 р. народження, с. Покровка (нині смт Новомиколаївка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік-інструктор Запорізького заводу № 29. Заарештований 19 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Дніпропетровським обласним управлінням ДПУ 2 лютого 1934 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1934 році.

ГРИН Едуард-Яків Якович, 1879 р. народження, Фрідріхштадтський повіт Курляндської губернії, Латвія (так у кр. справі), латиш, освіта середня. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Землевпорядник Великобілозерського р-ну. Заарештований 2 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ГРИНЕР (ГРІЙНЕР) Лейб (Лейба) Хунович, 1914 р. народження, м. Більгорай Люблінської області (Польща), єврей, малограмотний. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Кравець Бердянської фабрики індпошиву. Заарештований 25 червня

1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 грудня 1941 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Особливою нарадою при МВС СРСР 8 березня 1948 року покарання замінено видворенням за межі СРСР (переданий польським властям). Реабілітований у 1989 році.

ГРОСС Отто Оттович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Чорнороб промкомбінату в м. Молочанську. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано в Івдельтаборі НКВС СРСР 20 листопада 1942 року. Реабілітований у 1995 році.

ГРОССЕ Енгельберт Миколайович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Чкалова в с. Наймунталь. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 16 травня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ГРУДЗІНСЬКИЙ Болеслав Андрійович, 1904 р. народження, с. Скельки Василівського р-ну, проживав у м. Запоріжжі, поляк, освіта неповна середня. Майстер Запорізького заводу № 29. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22

листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ГРУНАУ Петро Іванович, 1901 р. народження, с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Грабар на залізничній ст. Запоріжжя. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: активно займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ГРУНДЕНТАЛЕР Іван Іванович, 1907 р. народження, с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер Молочанської міськхарчоспілки. Заарештований 16 серпня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГРУНСЬКИЙ Микола Мартинович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обліковець колгоспу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 23 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГРУШЕВСЬКИЙ Фелікс Іванович, 1899 р. народження, с. Воронівці Мурованокурського р-ну Вінницької області, по-

ляк, малограмотний. Проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області. Помічник ветсанітара колгоспу ім. Сталіна в с. Мала Білозерка. Заарештований 21 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну польсько-націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГРЮНВАЛЬД Артур Евальдович, 1924 р. народження, с. Житомирське Коростенського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Авангард" в с. Гейдельберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГРЮНЕР Еміль Якович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конох колгоспу "Макс Гельц". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: отримувач гітлерівські подарунки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 серпня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 9 березня 1943 року в Південтаборі НКВС СРСР Іркутської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГУБЕ Теодор Теодорович, 1919 р. народження, нар. і проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кірова в смт Розівка. Заарештований 3 верес-

ня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ГУБЕНКО Іван Іванович, 1887 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" в хут. Дубовому. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: в період громадянської війни активно боровся проти більшовиків. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГУБЕНКО Тимофій Іванович, 1891 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Воля" в хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невийзд, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ГУБЕР Пилип Пилипович, 1915 р. народження, с. Німецький Джанкой Тельманського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) АР Крим, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Завідуючий господарським складом Мелітопольської міжрайбази облспоживспілки. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГУБСЬКИЙ Дмитро Олексійович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Слюсар судноремонтних майстерень в м. Бердянську. Заарештований 2 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ГУДИЛОВА Лідія Єгорівна, 1916 р. народження, с. Федорівка Дмитрівського р-ну Орловської області (Росія), росіянка, малограмотна. Проживала в с. Гіршау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Рядова колгоспниця к-спу "Піонер". Заарештована 19 листопада 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ГУДИМ Федір Гаврилович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Копані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ГУДКО Андрій Микитович, 1889 р. народження, с. Стара Масловка Курської губернії, Росія (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у с. Копані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області. Завідуючий млином в с. Ко-

пані. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ 23 грудня 1929 року справа припинена, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ГУДКОВ Трохим Антонович, 1898 р. народження, с. Кам'янське, проживав у с. Катеринівка (стара назва) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Помічник машиніста парового млина в с. Катеринівка. Заарештований 12 червня 1921 року. Звинувачення: служив офіцером в білій армії. Колегією Мелітопольської повітової НК 17 серпня 1921 року засуджений до розстрілу. Колегією Запорізької губернської НК 5 листопада 1921 року розстріл замінено ув'язненням до 3 років. Реабілітований у 1993 році.

ГУКЕНГЕЙМЕР Еміль Фрідріхович, 1905 р. народження, с. Гохштедт (нині с. Високе) Михайлівського р-ну, проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Стругальник артілі "Технік" в м. Молочанську. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ГУЛІН Дмитро Хрисанфович, 1894 р. народження, с. Троїцьке Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 2 липня 1941 року. Звинувачення: вів систематичні антирадянські розмови. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 грудня 1941 року засуджений до 5 років заслання в Башкирську АРСР. Помер 11 березня 1986 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ГУМЕННИЙ Харитон Давидович, 1906 р. народження, с. Джити-гора Тургайсь-

кої обл., Казахстан (так у кр. справі), українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 17 липня 1938 року. Звинувачення: був учасником контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ГУРОВСЬКИЙ Михайло Миколайович, 1886 р. народження, с. Артирівка Красноокнянського р-ну Молдавської РСР (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший поштового вагона поштового відділення залізн. ст. Запоріжжя-1. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, вихваляв фашистську Польщу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ГУРТОВИЙ Павло Платонович, 1899 р. народження, с. Солоне Вільнянського р-ну, проживав у с. Єжове (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Одноосібник і приватний підприємець. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 31 липня 1942 року в Самартаборі НКВС СРСР (Вологодська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ГУЦАЛО Антон Петрович, 1888 р. народження, с. Кайтанівка Люблінської губернії, Польща (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Швець Запорізького комбінату "Інпраця".

Заарештований 4 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

Д

ДАВИГОРА Степанида Яківна, 1897 р. народження, с. Бабине, проживала в с. Нижній Рогачик Верхньорогачицького р-ну Херсонської області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 28 листопада 1921 року. Звинувачення: злісний і невинуватий ворог робітничо-селянської влади. Запорізькою надзвичайною "трійкою" 30 листопада 1921 року засуджена до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1991 році.

ДАВИДЕНКО Михайло Петрович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Солodka Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ДАМАСКІН Федір Георгійович, 1910 р. народження, с. Чикерлі-Китай Ізмаїльського повіту, Бессарабія (за старим адмін.-територ. поділом), румун, малограмотний. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Слюсар Першотравневого заводу в м. Бердянську. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: румунський шпигун. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ДАМШ Ріхард Адольфович, 1915 р. народження, с. Видумка Коростишівського р-ну Житомирської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Робітник Молочанського обозного заводу. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 26 травня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ДАНДЕР Франц Августович, 1903 р. народження, с. Зуберскен (Німеччина, так у кр. справі), німець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Працівник редакції німецької газети "Запорізький колгоспник". Заарештований 8 травня 1936 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДАНИЛЕНКО Валентин Іванович, 1910 р. народження, залізн. ст. Долгинцеве (нині в межах м. Кривого Рогу), українець, освіта початкова. Проживав у м. Дніпропетровську. Слюсар депо залізн. ст. Дніпропетровськ. Заарештований 20 серпня 1928 року. Звинувачення: учасник української контрреволюційної групи. Судовою колегією ОДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ДАНИЛЕНКО Федір Лукич, 1874 р. народження, с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Рутченкове (Пет-

ровський рудник). Без постійного місця роботи. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

ДАНИЛЕНКО-ХАНИНА Марія Іванівна, 1912 р. народження, нар. і проживала в смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 24 листопада 1943 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ДАНИЛОВ Федір Панасович, 1899 р. народження, с. Кизлянок Городовського р-ну Вітебської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 6 червня 1921 року. Звинувачення: непримиренний ворог радянської влади. Колегією Запорізької губернської НК 23 червня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ДАНИЛЮК Юрій Васильович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Криворівня Верховинського р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 30 березня 1940 року. Звинувачення: боровся з революційним рухом. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 травня 1941 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДАНИЛЬЧЕНКО Володимир Родіонович, 1897 р. народження, смт Томаківка того ж р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Чорнороб машин-

но-шляхової станції № 35 НКВС СРСР. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 19 квітня 1943 року в Рибінському таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДАНИЛЬЧЕНКО Марко Миколайович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Мала Токмачка. Заарештований 6 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ДАНОВСЬКИЙ Герасим Павлович, 1897 р. народження, с. Петро-Свистунове, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невиїзд, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДАНЬКО Конон Артамонович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 31 серпня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 20 квітня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ДАРГЕЛЬ Генріх Іванович, 1897 р. народження, с. Григорівка Васильківського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Шофер колгоспу "Роте Фане". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДАРГЕЛЬ Яків Абрамович, 1906 р. народження, нар. і проживав у смт Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, малограмотний. Продавець крамниці Запорізького міськхарчоторгу. Заарештований 16 липня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДАРШТ Омелян Іванович, 1885 р. народження, с. Карлсрує (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну, проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Шорник колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДАУЗЕ Йосип Готлібович, 1924 р. народження, с. Сульжинівка Дзержинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейгейм (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Комунар" у с. Нейгейм. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний

елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДАХНО Павло Олексійович, 1903 р. народження, хут. Гаркушин (стара назва) Конопотського р-ну Сумської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Шофер тресту "Електромережбуд" комбінату "Дніпроенерго". Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДАШЕВСЬКИЙ Антон Костянтинович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 15 січня 1922 року. Звинувачення: взятий заручником, ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" по ліквідації бандитизму в Гуляйпільському повіті 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 15 січня 1922 року. Реабілітований у 1996 році. Місце поховання невідоме.

ДАШЕВСЬКИЙ Максим Антонович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15 січня 1922 року. Звинувачення: взятий заручником, класовий ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" по ліквідації бандитизму в Гуляйпільському повіті 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1922 року. Реабілітований у 1996 році. Місце поховання невідоме.

ДАШЕВСЬКИЙ Трохим Костянтинович, 1874 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новоми-

колаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб, коваль-приватник. Заарештований 15 січня 1922 року. Звинувачення: взятий заручником, класовий ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" по ліквідації бандитизму в Гуляйпільському повіті 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 15 січня 1922 року. Реабілітований у 1996 році. Місце поховання невідоме.

ДВОРАК Андрій Максимович, 1888 р. народження, с. Дідківці Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області, конюх колгоспу "Батрак" в смт Веселе. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну польсько-націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДЕВАЛЬД Карл Йоганович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Олександровфельд (нині с. Верховина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Олександровфельд". Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, висловлював поразницькі настрої. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1949 році.

ДЕСВ Григорій Степанович, 1888 р. народження, с. Пушкарське Лівенського р-ну Орловської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Десятник-будівельник Петровського рудника (так у справі). Заарештований 14 липня 1944 року. Звинувачення: співробітництво з окупантами і антира-

дянська діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

ДЕЙЧМАН Генріх Іванович, 1925 р. народження, с. Кузнецівка, проживав у с. Люксембург (нині приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Люксембург. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: вороже ставлення до радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕЙЧМАН Мартин Якович, 1897 р. народження, с. Кузнецівка, проживав у с. Люксембург (нині приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх Люксембурзької середньої школи. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянськи настроений. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕКОВА Ольга Трифонівна, 1917 р. народження, с. Тернівка-Друга (нині с. Велика Тернівка) Якимівського р-ну, проживала у с. Олександровфельд (нині с. Верховина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, болгарка, освіта початкова. Рахівник колгоспу "Широкий степ" в с. Олександровфельд. Мелітопольським МВ НКДБ 19 липня 1944 року відібрана підписка про невийзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ДЕЛЕСЬКИЙ Абрам Генріхович, 1899 р. народження, с. Ландскроне (нині с. Ланкове), проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької об-

ласті, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник повстанської фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДЕЛЬ Кіндрат Карлович, 1923 р. народження, с. Біловеж, проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Робітник парового млина в смт Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед молоді, закликав не підписуватися на позику. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 лютого 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДЕЛЬБЕРТ Август Ернестович, 1898 р. народження, с. Липне Волковського повіту Ліфляндської губернії, Латвія (за старим адмін.-територ. поділом), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930—1933 рр. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Молотобоець копрового цеху заводу "Запоріжсталь". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДЕМ'ЯНЕНКО Дмитро Єфремович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1939 році.

ДЕМ'ЯНЕНКО Семен Давидович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Народою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край (етапом). Реабілітований у 1989 році.

ДЕМ'ЯНОВ Іван Кузьмич, 1893 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта неповна середня, член ВКП(б) до 1921 року. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий гаражем Запорізького авіатехнікуму. Заарештований 28 серпня 1935 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну троцькістську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 грудня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Далекосхідному краю 8 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДЕМ'ЯНОСОВ Іван Миколайович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Новокерменчик. Заарештований 30 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДЕМЕНЧУК Федір Опанасович, 1906 р. народження, с. Кальна Деражнянського р-ну Хмельницької області, українець,

малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 16 грудня 1932 року. Звинувачення: спроба перейти кордон СРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 січня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДЕМИДЧУК Петро Степанович, 1893 р. народження, м. Чернігів, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Водій Запорізького м'ясокомбінату. Заарештований 17 липня 1938 року. Звинувачення: резидент польської розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ДЕМЧЕНКО Йосип Йосипович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Кайкулак (нині с. Трудове) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Червоноармієць" у с. Кайкулак. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року у м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕНИСЕНКО Василь Гаврилович, 1891 р. народження, с. Мала Білозерка Василівського р-ну, проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник Михайлівської райспоживспілки. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДЕНИСЕНКО Марія Іванівна, 1896 р. народження, нар. і проживала в с. Дніпровка

Михайлівського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Працювала наймичкою. Заарештована 20 травня 1921 року. Звинувачення: мала зв'язки з бандитами. Колегією Мелітопольської повітової НК 10 червня 1921 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1993 році.

ДЕРЕВСЬКИЙ Іван Зіновійович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'янівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 17 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДЕРЕВСЬКИЙ Макар Зіновійович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'янівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 18 жовтня 1930 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДЕРЕВ'ЯНКО Павло Миколайович, 1899 р. народження, м. Гуляйполе, проживав у с. Георгіївське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Учитель школи в с. Георгіївське. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ДЕРЕВ'ЯНКО Яків Пилипович, 1894 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом.

Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДЕРКАЧ Микола Родіонович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Жовтень" в с. Новомихайлівка. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕРКСЕН Генріх Генріхович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 31 липня 1929 року. Звинувачення: проводив агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 10 листопада 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДЕРКСЕН Гергард Абрамович, 1887 р. народження, с. Старозаводське Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕРКСЕН Єгор Андрійович (він же Гергард Генріхович), 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Гершау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Піонер" у с. Гершау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС. Особливою нарадою

при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 6 лютого 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ДЕРКСЕН Карл Густавович, 1922 р. народження, смт Розівка, проживав у с. Першотравневе Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Комінтерн" у с. Першотравневе. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 6 лютого 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ДЕРКСЕН Яків Абрамович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар колгоспу ім. А. Марті в с. Фішау. Заарештований 2 вересня 1941 року. Звинувачення: займався шпигунством. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 6 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДЕРНОВИЙ Порфирій Павлович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний Схід" в с. Копані. Заарештований 14 вересня 1937 року. Звинувачення: активний махновець, займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕТУШЕВ Іван Михайлович, 1905 р. народження, с. Березовець Золотусінського

р-ну Курської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Студент 3-го курсу Запорізького педінституту. Заарештований 11 листопада 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДЕШКО Никифор Якович, 1899 р. народження, хут. Дубовий (нині с. Великодубове), проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 11 липня 1930 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДЕШКО Олександр Якович, 1888 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ДЕШКО Федір Якович, 1889 р. народження, хут. Дубовий (нині с. Великодубове), проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

ДЖЕВЕРЯГА Михайло Федорович, 1898 р. народження, м. Миколаїв, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Нормувальник заводу "Запоріжсталь". Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачен-

ня: вів антирадянські розмови. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 квітня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Помер 27 квітня 1943 року в одному з таборів Актюбинської області (Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

ДЖОССАН Іларіон Потапович, 1895 р. народження, с. Велика Кісниця Ямпільського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 18 січня 1933 року. Звинувачення: агент румунської розвідки. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 21 травня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДИБСЬКИЙ Іван Дем'янович, 1890 р. народження, с. Григорівка Бердянського округу (так у кр. справі), проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта вища. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 30 червня 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 9 грудня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДИВІРЕНКО Василь Сильверстович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 червня 1930 року. Звинувачення: виступав проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Військовим трибуналом військ МВС Запорізької області 9 листопада 1949 року засуджений до 25 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 18 листопада 1955 року. Реабілітований у 1989 році.

ДИМЕНКО Дмитро Антонович, 1882 р. народження, м. Оріхів, проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Ветфельд-

шер колгоспу "Диктатура" в с. Преображенка. Заарештований 2 серпня 1944 року. Звинувачення: проводив антирадянську баптистську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

ДИМИТРОВ Іван Васильович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Федорівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу ім. Будьонного в с. Федорівка. Заарештований 1 листопада 1943 року. Звинувачення: агент гестапо. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДИМОВ Іван Михайлович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гірсівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 жовтня 1930 року. Звинувачення: вороже ставився до всіх заходів радянської влади. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Судовою "трійкою" НКВС УСРР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ДИНДА Василь Антипович, 1912 р. народження, с. Топилівка Чигиринського р-ну Черкаської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Монтер зв'язку річкового порту ім. Леніна в м. Запоріжжі. Заарештований 1 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДІДЕНКО Йосип Максимович, 1886 р. народження, с. Ново-григорівка (нині с. Григорівка) Пологи́вського р-ну, проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 11 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДІДЕНКО Катерина Сергіївна, 1913 р. народження, нар. і проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Колгоспниця колгоспу ім. Сталіна в м. Гуляйполі. УНКВС по Запорізькій області 19 вересня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 лютого 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ДІДЕНКО Леонтій Максимович, 1897 р. народження, с. Басань, проживав у с. Ульяновка Пологи́вського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Ульянова. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію, баптист, колишній махновець. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ДІДЕНКО Микола Сергійович, 1904 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1934

року. Слюсар Запорізького заводу № 29. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 21 квітня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ДІДУХ Данило Петрович, 1899 р. народження, с. Чаниж Буського р-ну Львівської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Виконроб-монтер монтажного бюро електропрому комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДІДУХ Степан Лукич, 1895 р. народження, с. Крайня Деражня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Петровського в с. Берестове. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДІК Абрам Іванович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 23 січня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Абрам Якович, 1887 р. народження, с. Спаське Сімферопольського р-ну (Крим), німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Олександрополь (нині с. Олександрівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Бернгард Бернгардович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Служитель культури (проповідник) в с. Морозівка. Заарештований 15 січня 1930 року. Звинувачення: висловлював незадоволення політикою радянської влади. Колегією ДПУ УСРР 23 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 23 грудня 1942 року в одному з таборів НКВС СРСР у Кемеровській області (Росія). Реабілітований у 1990 році.

ДІК Бернгард Бернгардович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тимчасово безробітний. Заарештований 19 листопада 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Запорізьким окружним відділом ДПУ 23 січня 1930 року з-під варті звільнений під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ДІК Генріх Генріхович, 1883 р. народження, с. Фріденсрує (нині с. Ударник), проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. Шенау. Заарештований 13 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної органі-

зації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в концтаборі 27 грудня 1942 року (так у кр. справі). Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДІК Генріх Генріхович, 1919 р. народження, нар. і проживав в с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 3 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Генріх Якович, 1894 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Шорник Молочанського обозного заводу. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично займався антирадянською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДІК Іван Іванович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня, учень. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько був репресований органами НКВС у 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Іван Петрович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької

області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане". Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Катерина Абрамівна, 1896 р. народження, с. Володимирівка Запорізького р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня. Друкарка адмінгосподарського відділу заводу "Дніпроспецсталь" в м. Запоріжжі. Заарештована 22 червня 1941 року. Звинувачення: передала до німецького посольства в Москві інформацію контррозвідувального змісту. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 лютого 1942 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 3 квітня 1942 року. Реабілітована у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДІК Корній Петрович, 1920 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Тракторист колгоспу ім. К.Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, син репресованого. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 3 лютого 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Максим Іванович, 1881 р. народження, м. Дрезден (Німеччина), чех, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Механік Мелітопольського "Консервбуду". Заарештований 15 червня 1938

року. Звинувачення: проводив підривно діяльність на оборонному заводі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Марія Титівна, 1912 р. народження, с. Басань, проживала в с. Шевченка Пологівського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Колгоспниця колгоспу "Нове життя" в с. Шевченка. УНКВС по Запорізькій області 27 жовтня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 лютого 1945 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ДІК Петро Якович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Нейкірх (нині с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу "Ударник" у с. Нейкірх. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: має двох репресованих братів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Франц Абрамович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Єлизаветталь (об'єднане з с. Олександрівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Коллективіст". Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Франц Іванович, 1884 р. народження, с. Паства (нині с. Квіткове) Чернігівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Листоноша Бердянського районного відділення зв'язку. Заарештований 10 червня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної диверсійної повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Юстина Петрівна, 1892 р. народження, с. Миколай-Поле Запорізького р-ну, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Померла 21 квітня 1945 року в Картаборі НКВС СРСР (м. Акмолінськ, Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ДІК Яків Аронович, 1900 р. народження, с. Миколайполь Сирдар'їнської області (Узбекистан), німець, освіта початкова. Проживав у с. Тіге (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Тіге. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС СРСР по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Яків Іванович, 1893 р. народження, с. Паства (нині с. Квіткове) Чернігівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Тесляр крекінг-заводу в м. Бердянську. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: антирадянськи настроєний, зводив наклепи

на радянську владу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДІК Яків Ісаакович, 1885 р. народження, с. Паства (нині с. Квіткове), проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Маркса. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДІЛЕВСЬКИЙ Михайло Федорович, 1893 р. народження, с. Зубки Клецького р-ну, Польща (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у радгоспі "Більшовик" Мелітопольського р-ну Запорізької області. Механік радгоспу "Більшовик". Заарештований 23 серпня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь однієї з іноземних держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ДІЛЬМАН Август Якович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Миколайфельд. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДІЛЬМАН Артур Фрідріхович, 1911 р. народження, нар. і проживав у смт Пришиб

Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Старший кореспондент районної газети. Заарештований 6 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ДНО Іван Едуардович, 1911 р. народження, с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Бухгалтер облветпостачторгу в м. Молочанську. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 7 серпня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДІРК Яків Генріхович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Гіршау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Піонер" в с. Гіршау. Заарештований 28 березня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Помер в тюрмі м. Мелітополя 28 липня 1945 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ДІРКС Вільгельм Петрович, 1893 р. народження, с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Головний лікар лі-

карні в с. Орлове. Заарештований 21 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДІРКС Петро Петрович, 1890 р. народження, с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта незакінчена вища. Лаборант Молочанської санстанції. Заарештований 15 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДІРКСЕН Петро Михайлович, 1887 р. народження, с. Гіршау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Вернердорф (згодом с. Прибережне, приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Надія" в с. Вернердорф. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДІТЕР Іван Едуардович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Вайнау (нині с. Чапаєвка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Зоотехнік колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років

позбавлення волі. Звільнений 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ДМИТРЕНКО Микита Петрович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Григорівка (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, кандидат в члени КП(б)У. Голова Новогригорівського комітету незможних селян. Заарештований 20 листопада 1921 року. Звинувачення: видав бланки комнезаму ворогам радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацької НК 22 листопада 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ДМИТРЕНКО Наталія Петрівна, 1912 р. народження, с. Кубанка Кічкаського р-ну Чкаловської області (Росія, за старим адмін.-територ. поділом), німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Варварівка (приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 31 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримувала спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС. Реабілітована у 1989 році.

ДМИТРИЄВ Каленик Миколайович, рік, місце народження, національність та освіта не встановлені. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДМИТРИЄВ Максим Євстахійович, 1888 р. народження, смт Веселе того ж р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Завідуючий

відділом народної освіти в м. Мелітополі. Заарештований 27 серпня 1921 року. Звинувачення: дискредитація радянської влади. Мелітопольською повітовою НК 10 листопада 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДОБЕРШТЕЙН Бруно Фердинандович, 1922 р. народження, с. Ленкшин (колишня Східна Прусія, Німеччина), німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Фріденсрує (приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Пролетарський боєць" в с. Фріденсрує. Заарештований 11 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОБРИШИН Федір Порфирійович, 1890 р. народження, смт Михайлівка, проживав у с. Любимівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Любимівка. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Сергій Петрович, 1889 р. народження, с. Єлисеївка Приморського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта середня. Студент технологічного інституту. Заарештований 22 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Особливим відділенням ВНК при 46-ї дивізії 4-ї армії 24 грудня 1920 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДОБРОСКОК Феоктист Васильович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Суханівка П'ятихатського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня.

Студент політехнічного технікуму в м. Дніпропетровську. Заарештований 7 вересня 1928 року. Звинувачення: був завербований в українську контрреволюційну організацію. Судовою колегією ОДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ДОВГИЙ Порфирій Мойсейович, 1887 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Боротьба" в смт Михайлівка. Заарештований 18 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з табору в 1947 році. Помер у 1958 році. Реабілітований у 1989 році.

ДОДЕНГЕФТ Олександр Петрович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Люксембург (нині об'єднане з смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Сторож Люксембурзького маслозаводу. Заарештований 25 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДОЛЕНКО Лука Федосійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 26 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 червня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ДОЛЯ Максим Володимирович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове

Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Затонського в с. Берестове. Заарештований 1 вересня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДОЛЬЦ Іван Васильович, 1868 р. народження, м. Харків, українець, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 14 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії в званні капітана. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ДОНЕЦЬ Іван Іванович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, рядовий колгоспник к-спу "1-й Новомихайлівський". Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну терористичну діяльність в колгоспі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 22 жовтня 1942 року в Прикаспійській ВТК (Азербайджан). Реабілітований у 1989 році.

ДОНЕЦЬ Ольга Гнатівна, 1909 р. народження, с. Санджарівка Гуляйпільського р-ну, проживала в с. Майдорф Новозлатопільського р-ну (старі назви) Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. 8-го Березня. Заарештована 14 вересня 1944 року. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ДОНЧЕНКО Григорій Пимонович, 1886 р. народження, м. Золотоноша того ж р-ну Черкаської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Бухгалтер Мелітопольської артілі "Папіргалтпром". Заарештований 15 січня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1939 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДОРН Август Омелянович, 1904 р. народження, с. Писарівка Калинівського р-ну Вінницької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Конох колгоспу ім. Кагановича в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОРОГОКУПЛЯ Дем'ян Семенович, 1880 р. народження, с. Жеребець (нині с. Кірове), проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 14 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 липня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОРОХ Петро Степанович, 1910 р. народження, с. Черничин Холмської губернії, Польща (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з

польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ДОРОХОВ Леонтій Іванович, 1895 р. народження, с. Новоданилівка, проживав у с. Іскра (нині с. Вовчанське) Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Завгосп колгоспу "Авангард" в с. Іскра. Заарештований 2 січня 1933 року. Звинувачення: саботував виконання плану хлібозаготівель. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОРОХОВА Уляна Прокопівна, 1896 р. народження, с. Охрімівка, проживала в с. Іскра (нині с. Вовчанське) Якимівського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, член ВКП(б). Комірник колгоспу "Авангард" в с. Іскра. Заарештована 2 січня 1933 року. Звинувачення: розбазарювала колгоспний хліб, саботувала хлібозаготівлю. Рішення судової "трійки" колегії ДПУ УСРР у справі немає. Реабілітована у 1991 році.

ДОСЯК Микола Юрійович, 1915 р. народження, с. Гориня, проживав у м. Болехів Долинського р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 7 травня 1940 року. Звинувачення: нелегальний перехід кордону на територію СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 червня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДОЦЕНКО Володимир Миколайович, 1904 р. народження, с. Кунів Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Карачекрак (нині с. Підгірне) Василівського р-ну Запорізької області. Чоботар колгоспу ім. Войкова в с. Карачекрак. Заарештований 18 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпи-

гунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДОЦЕНКО Микола Семенович, 1878 р. народження, с. Кунів Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Столяр Запорізького педагогічного інституту. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДРАНГА Степан Пилипович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Дмитрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Жовтень" в с. Дмитрівка. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДРАЧЕВСЬКИЙ Іван Петрович, 1910 р. народження, м. Кам'янець-Подільський того ж р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Електромонтер Мелітопольського консервного заводу. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДРАЧЕВСЬКИЙ Никифор Ананійович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запо-

різької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 червня 1930 року. Звинувачення: виступав проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Достроково звільнений 4 лютого 1931 року. Реабілітований у 1989 році.

ДРИЩ Мотрона Юхимівна, 1913 р. народження, с. Велика Знамянка, проживала в с. Іванівка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянка, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Вільний степ" в с. Іванівка. Кам'янсько-Дніпровським РВ НКВС 6 серпня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

ДРІХЕЛЬ Еріх Юлісович, 1923 р. народження, с. Солодирі Володарсько-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нове Токмацького р-ну Запорізької області. Тракторист Великотокмацького зернорадгоспу в с. Нове. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 7 грудня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДРІХЕЛЬ Юліус Вільгельмович, 1893 р. народження, с. Солодирі Володарсько-Волинського р-ну Житомирської області, німець, неписьменний. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Коваль Токмацького зернорадгоспу. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДРОБАХА Кіндрат Семенович, 1884 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, безробітний. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДРОБОВСЬКИЙ Євген Якимович, 1892 р. народження, нар. і проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар паровозного депо заліз. ст. ім. Чубаря. Заарештований 29 липня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед залізничників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 липня 1942 року в Волзькому таборі НКВС СРСР Ярославської області (Росія). Реабілітований 1990 році.

ДРОЩЕНКО Семен Семенович, 1902 р. народження, с. Новомиколаївка Томаківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав на заліз. ст. Передаточна (нині в межах м. Запоріжжя). Моторист каменедробильного заводу на заліз. ст. Передаточна. Заарештований 2 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною диверсійною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Таймирським окружним судом 26 січня 1946 року засуджений до 6 років 8 місяців позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДРЯХЛОВ Дмитро Георгійович, 1893 р. народження, смт Уни того ж р-ну Вятської області (Росія), росіянин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Головний інженер монтажного бюро Дніпрокомбінату. Заарештований 18 березня 1933 року. Звинувачення:

член контрреволюційної шпигунсько-диверсійної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 31 липня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Звільнений з табору 5 листопада 1935 року. Реабілітований у 1990 році.

ДУБАС Антон Євстафійович (Остапович), 1899 р. народження, с. Горошова Борщівського р-ну Тернопільської області, росіянин, освіта початкова. Проходив військову службу в м. Феодосії, рядовий. Заарештований 17 грудня 1920 року. Звинувачення: спроба втечі з-під варти. Надзвичайною "трійкою" ОВ ВНК 3-ї дивізії 4-ї армії засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

ДУБИНА Іван Павлович, 1878 р. народження, с. Власівка (нині с. Чубарівка) Пологівського р-ну, проживав у с. Солодководне Розівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Фабріціуса в с. Солодководне. Заарештований 12 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну поразницьку агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДУБИНКА Іван Федотович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Працівник контори "Трансторгліна" на заліз. ст. Обща. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ДУБОВЕЦЬ Євдокія Терентіївна, 1918 р. народження, с. Секоч Богушевського р-ну Вітебської області, білоруска, освіта початкова. Проживала в с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, рядова колгоспни-

ця к-спу в с. Юрківка. Заарештована 27 жовтня 1945 року. Звинувачення: член родини зрадника багьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Північно-Казахстанську область. Реабілітована у 1991 році.

ДУБОВИК Олексій Прокопович, 1912 р. народження, с. Юр'івка Приморського р-ну, проживав у с. Тарасівка Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Шевченка в с. Тарасівка. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 12 травня 1938 року в Картаборі НКВС СРСР (Біломор-Балтійський табір). Реабілітований у 1989 році.

ДУДА Іван Дмитрович, 1891 р. народження, смт Пустомити того ж р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Новогайчур (нині с. Нове Поле) Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Колос". Заарештований 9 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ДУДА Кароліна Федорівна, 1895 р. народження, с. Канкринівка (нині смт Малокатеринівка) Запорізького р-ну, проживала в с. Новогайчур (нині с. Нове Поле) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Колос". Заарештована 9 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ДУДЕНКО Іван Захарович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Володимирівка. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною повстанською діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ДУДИНОВ Георгій Микитович, 1914 р. народження, с. Упорой Дмитрієвського р-ну Курської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Завгосп Запорізького обласного комітету ВЛКСМ. Заарештований 3 грудня 1943 року. Звинувачення: таємний агент німецьких окупантів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДУДКА Володимир Іванович, 1899 р. народження, с. Бабшин Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Новогайчур (нині с. Нове Поле) Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Колос" в с. Новогайчур. Заарештований 7 лютого 1938 року. Звинувачення: агент польської розвідки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 січня 1940 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Звільнений 10 лютого 1941 року. Реабілітований у 1990 році.

ДУДКА Полікарп Федосійович, 1901 р. народження, с. Попелюхи Муровано-Куриловецького р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Зчіплювач товарних вагонів на залізн. ст. Запоріжжя-Ліве. Заарештований 10 травня

1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1938 року в Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ДУДКА Порфирій Іванович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Оріхівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проповідник нелегального релігійного гуртка. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Далекосхідному краю 31 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 червня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ДУДКА Федот Якович, 1895 р. народження, смт Михайлівка, проживав у с. Любимівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Чубаря в с. Любимівка. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 23 січня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ДУДКІН Андрій Степанович, 1878 р. народження, с. Великі Копані Князе-Григорівської волості, проживав у с. Князь-Григорівка Таврійської губернії (за старим адмін-територ. поділом), росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 27 серпня 1920 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу Латиської дивізії 30 серпня 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 серпня 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ДУДКІН Матвій Євlampійович, 1898 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Бухгалтер Михайлівської школи водіїв. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед селян. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДУДНИК Гнат Семенович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ДУДЧЕНКО Василь Федорович, 1902 р. народження, с. Дудченки Білопільського р-ну Сумської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя). Котельник Дніпробуду в м. Запоріжжі. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ДУЙКО Сергій Микитович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Шевченка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Нове життя" в с. Шевченка. Заарештований 15 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив шкідницьку роботу в колгоспі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ДУКОВ Георгій Захарович, 1874 р. народження, с. Болград (нині його немає) Якимівського р-ну, проживав у с. Степанівка-Друга Приазовського р-ну Запорізької об-

ласті, селянин- одноосібник. Заарештований 23 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ДУКОВ Михайло Степанович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Вячеславка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "1-е Травня" в с. Вячеславка. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ДЯДЯ Никифор Маркович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Щербакі Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 лютого 1930 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ДЯН ІДО, 1892 р. народження, с. Дян Ді, провінція Шань Дунь (Китай), китаєць, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Кустар-торговець. Заарештований 12 жовтня 1934 року. Звинувачення: незаконно перейшов кордон між СРСР та Китаєм. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджений до висилки за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ДЯТЛОВ Василь Петрович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Старобогданівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Казначей Богданівського сільського осередку комсо-

молу. Заарештований 6 квітня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом, переховував зброю. Колегією Мелітопольської повітової НК 17 серпня 1921 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДЯТЛОВ Олексій Пилипович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Старобогданівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник, кандидат в члени КП(б)У. Заарештований 7 квітня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Колегією Мелітопольської повітової НК 17 серпня 1921 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДЯТЛОВ Пантелеймон Пилипович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Старобогданівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7 квітня 1921 року. Звинувачення: підозра в бандитизмі. Колегією Мелітопольської повітової НК 17 серпня 1921 року засуджений до розстрілу. У зв'язку з амністією розстріл замінено на 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ДЯТЛОВ Петро Пилипович, 1879 р. народження, нар. і проживав у с. Старобогданівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Помічник контролера робітничо-селянської інспекції. Заарештований 6 квітня 1921 року. Звинувачення: мав зв'язки з бандитами. Колегією Мелітопольської повітової НК 17 серпня 1921 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ДЯЧЕНКО Іван Григорович, 1918 р. народження, с. Ворошиловка (нині с. Жовтневе), проживав у с. Показне Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Коваль колгоспу в с. Показне. Заарештований 18 листопада 1943 року. Звинувачення: перебуваючи в німецькому полоні, дав підписку про співробітництво. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 лип-

ня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ДБЯКОВ Родіон Якович, 1881 р. народження, с. Вячеславка, проживав у с. Гюнівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 16 лютого 1938 року. Звинувачення: контрреволюційний націоналіст. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. За іншими документами його засудила Особлива нарада НКВС СРСР теж на 10 років 21 червня 1938 року. Помер в Усольтаборі (м. Солікамськ Пермської області, Росія) 22 травня 1939 року. Реабілітований у 1989 році.

Е

ЕБЕРГАРТТ Георгій Михайлович, 1897 р. народження, м. Лібава (нині м. Ліспая, Латвія), латиш, освіта неповна середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Електрик бердянського Першотравневого заводу. Заарештований 5 січня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЕБЕРТ Еміль Августович, 1908 р. народження, с. Радичі Володарсько-Волинського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у радгоспі ім. К. Лібкнехта Токмацького р-ну Запорізької області. Сторож радгоспу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЕВЕРТ Генріх Андріасович, 1891 р. народження, с. Вальдгейм (нині с. Владівка), проживав у с. Ландскроне (нині с. Ланкове) Чернігівського р-ну Запорізької області,

німець, освіта початкова. Завгосп маслозаводу в с. Гіршау. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 10 жовтня 1946 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕГЕР Олександра Іванівна, 1912 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 24 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЕГЕР Юліана Фрідріхівна, 1896 р. народження, с. Миронівка, Крим (так у кр. справі), німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Мар'янівка Куйбишевського р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 15 травня 1934 року. Звинувачення: займалася контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 грудня 1934 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ЕДЖУБОВ Іван Гаврилович, 1867 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта не встановлена. Начальник Мелітопольської поштово-телеграфної контори. Заарештований 13 листопада 1920 року. Звинувачення: шпигунство, служив у контррозвідці білих. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ЕДІГ Євген Федорович (Фрідріхович), 1900 р. народження, с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну. Проживав у с. Любицьке Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Вчитель Любицької неповної середньої школи. Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1975 році.

ЕДІГ Фрідріх Фрідріхович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЕДІГЕР Абрам Петрович, 1894 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Викладач Пришибського зоотехнікуму. Заарештований 25 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЕДІГЕР Генріх Данилович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Тракторист колгоспу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син заможного батька, брат репресованого. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЕДІГЕР Зіхард Іванович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта незакінчена середня. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 9 вересня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЕДІГЕР Микола Петрович, 1903 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Інспектор відділення Держбанку в м. Токмаку. Заарештований 1 грудня 1932 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Німеччини. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 червня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЕДІГЕР Соломон Соломонович, 1876 р. народження, с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну. Проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Інструктор-шовківник "Облшовку". Заарештований 29 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЕДУТА Іван Захарович, 1897 р. народження, с. Тулиголове Кролевецького р-ну Сумської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі, швець-приватник. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської

банди. Колегією Олександрівської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЕЙГЕНЗЕСР Алозій Якович, 1919 р. народження, с. Катеринівка Сталіндорфського р-ну Дніпропетровської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта вища. Проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Вчитель неповної середньої школи в с. Гейдельберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 2 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЕЙЗЕНБРАУН Еміль Вільгельмович, 1897 р. народження, с. Куль-Аба Біюк-Анларського р-ну Кримської АРСР (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта вища. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Завідуючий хірургічним відділенням Молочанської райлікарні. Заарештований 25 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЕЙЗЕНКРЕЙН Йосип Андрійович, 1894 р. народження, с. Маріагейм (нині с. Молодіжне), проживав у с. Карлсруе (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Бухгалтер колгоспу ім. К. Цеткін в с. Карлсруе. Заарештований 25 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня

1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Картаборі НКВС СРСР 24 вересня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Картаборі НКВС СРСР 24 вересня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕЙЗЕНКРЕЙН Катерина Пилипівна, 1904 р. народження, с. Тарасівка Маломакіївського р-ну Донської області (за старим адмін.-територ. поділом), німкеня, неписьменна. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Свердлярка Молочанського обозного заводу. Заарештована 23 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЕЙЗЕНКРЕЙН Рейнгольд Якович, 1909 р. народження, с. Блюменталь (нині його немає), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Обрубник ливарного цеху Молочанської промартілі "Технік". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕЙЗЕНКРЕЙН Юрій Федорович, 1908 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ливарник міськкомунгоспу. Заарештований 27 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджений до 7 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС. Реабілітований у 1989 році.

ЕЙТЕНЕЙСР Едгард Фрідріхович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михай-

лівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Миколайфельд. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЕКК Гільда Яківна, 1926 р. народження, м. Молочанськ, проживала в с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Робітниця камери схову на заліз. ст. Мелітополь. Заарештована 18 вересня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоваборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення у 1951 році. Реабілітована у 1989 році.

ЕККЕРТ Яків Якович, 1895 р. народження, с. Ганно-Апанли (нині с. Ганноопанлинка) Приазовського р-ну, проживав у с. Лінденау (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Проповідник менонітської общини в с. Лінденау. Заарештований 10 травня 1933 року. Звинувачення: антирадянська шпигунська діяльність на користь Німеччини. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 липня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЕЛІГОЗІ (ЕЛІГОЗА) Іван Андрійович, 1905 р. народження, с. Абанхар (Угорщина), угорець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Такелажник комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 11 червня 1938 року. Звинувачення: учасник німецької націоналістичної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938

року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЕЛЛЕРТ Рейнгольд Християнович, 1912 р. народження, с. Васарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Ніде не працював. Заарештований 28 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоваборі НКВС. Реабілітований у 1989 році.

ЕЛЬЦЕР Вальдемар Іванович, 1911 р. народження, с. Новосергіївка, проживав у Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу в с. Новосолоне. Заарештований 2 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 7 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕЛЬЦЕР Іван Августович, 1874 р. народження, с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну, проживав у с. Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Новий світ" в с. Новосолоне. Заарештований 17 червня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЕНГЕЛЬ Петро Давидович, 1989 р. народження, с. Єгорівка Криничанського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав на заліз. ст. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області. Шліфувальник заводу

ім. Шевченка в м. Вільнянську. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 28 травня 1942 року в одному з таборів НКВС у Пермській області. Реабілітований у 1989 році.

ЕНГЕЛЬКЕ Веніамін Веніамінович, 1898 р. народження, с. Рівнопіль Великоновосілівського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Арбайтгейм (нині його немає) Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Помічник обліковця колгоспу "Ройтерпойер" в с. Арбайтгейм. Заарештований 19 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію і діяльність на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1938 році. Місце поховання невідоме.

ЕНГЕНТРОН Адам Іванович, 1891 р. народження, с. Красноватка Кожежинського р-ну Саратовської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Двірник Велико-токмацького міськжитлоуправління. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЕНГЛЕР-ФІЛАТОВА Марія Давидівна, 1917 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, німкеня, освіта середня. Завідуюча медичною амбулаторією Бердянського ремісничого училища. Заарештована 28 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС. Реабілітована у 1989 році.

ЕНІС (ЕННІС) Євген Еммануїлович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Васарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Литвинова. Заарештований 24 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЕННС Абрам Абрамович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Кліпенфельд (приєднане до с. Стульневе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Вантажник залізн. ст. Стульневе. Заарештований 22 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 14 червня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 24 серпня 1943 року в м. Магадані. Реабілітований у 1989 році.

ЕННС Іван Іванович, 1924 р. народження, с. Шпарау (нині с. Довге) Чернігівського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Слюсар Мелітопольського насосно-компресорного заводу. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЕННС Петро Петрович, 1912 р. народження, с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну, проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня.

Обліковець тракторної бригади колгоспу ім. А. Марті в с. Фішау. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 18 липня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕННС Яків Якович, 1892 р. народження, с. Утеве Бірського р-ну Башкирської АРСР (Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Чередник колгоспу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 23 червня 1938 року. Звинувачення: вороже настроений, агітував за зрив виборів у Верховну Раду СРСР. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕНС Борис Ісаакович, 1902 р. народження, с. Морозівка, проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу "Айнгайт" в с. Миколай-Поле. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕНС Іван Іванович, 1896 р. народження, с. Вернердорф (приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну, проживав у с. Моргенау (нині с. Благодатне) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Червона Зірка" в с. Моргенау. Заарештований 14 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до

розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕНС Іван Іванович, 1924 р. народження, с. Вернердорф (приєднане до с. Остриківка), проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб Токмацького цегельного заводу. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕНС Марія Абрамівна, 1894 р. народження, нар. і проживала в с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 13 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЕНС Олена Яківна, 1928 р. народження, нар. і проживала в с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Ніде не працювала. Заарештована 13 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЕПП Агафія Францівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта початкова. Ніде не працювала. Заарештована 15 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС. Реабілітована у 1989 році.

ЕПП Генріх Генріхович, 1907 р. народження, с. Тігервей (нині с. Мостове), проживав у с. Ріккенау (нині с. Козолугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана.

Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Рішення по справі немає. 31 жовтня 1945 року заарештований вдруге, судовою колегією Карагандинської області засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ЕПП Гергард Гергардович, 1915 р. народження, с. Фішау (нині с. Рибалівка), проживав у с. Вольфдорф (нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Комірник заводу сухого молока. Заарештований 11 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 квітня 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 2 жовтня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЕПП Давид Давидович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с-щі Канцерівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Інженер-електрик заводу ім. Енгельса в с-щі Верхня Хортиця. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунсько-диверсійну роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЕПП Давид Давидович, 1897 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області,

німець, освіта початкова. Обрубник Токмацької артілі "Технік". Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений

до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1939 році.

ЕПП Дітріх Іванович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу в с. Хортиця. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: займався фашистською пропагандою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕПП Іван Гергардович, 1909 р. народження, с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну, проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 7 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕППНГЕР Антон Петрович, 1888 р. народження, с. Блюменталь (с. Вільне, нині його немає) Токмацького р-ну. Проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Касир колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 березня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до

розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЕШПНГЕР Йосип Йосипович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Блюменталь (згодом с. Вільне, нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер Молочанської МТС в с. Блюменталь. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: мав брата за кордоном, соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 8 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЕШПНГЕР Петро Петрович, 1889 р. народження, с. Блюменталь (с. Вільне, нині його немає) Токмацького р-ну. Проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир рільничої бригади колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1991 році.

ЕРЛ'ЕР Лев Йосипович, 1912 р. народження, с. Дудникове Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Зоотехнік Червоноармійської районної ветеринарної лікарні. Заарештований 4 квітня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 16 січня 1951 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕССЕРТ Іван Іванович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Заготівельник СКТ в с. Високе Михайлівського р-ну Запорізької області. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЕССЕРТ Іван Фрідріхович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Нейнассау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював незадоволення існуючим ладом, мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 9 січня 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 21 вересня 1952 року. Реабілітований у 1989 році.

ЕССЕРТ Карл Карлович, 1897 р. народження, м. Вилкавішкіс того ж р-ну, Литва, німець, освіта початкова. Проживав у м. Харкові. Директор Харківського готелю "Червоний". Заарештований 22 вересня 1937 року. Звинувачення: співробітничав з німецькою розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЕССЕРТ Людвіг Фрідріхович, 1915 р. народження, с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну, проживав у с. Аккермень (нині с. Зарічне) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Технік-тваринник племрадгоспу "Аккермень". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

Є

ЄВДОКИМЕНКО Петро Мокійович, 1896 р. народження, с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта середня. Бухгалтер тресту "Коопзерно" в м. Василівці. Заарештований 27 жовтня 1930 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 3 листопада 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЄВЕНКО Никанор Романович, 1870 р. народження, нар. і проживав у с. Новоолександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 липня 1938 року. Звинувачення: учасник шпигунської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЄВСТАФІУ Іван Іванович, 1892 р. народження, м. Сімферополь, грек, малограмотний. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Перукар колгоспу ім. Ворошилова в м. Молочанську. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 вересня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЄВТУШЕНКО Гнат Семенович, 1888 р. народження, с. Новогупалівка, проживав у с. Василівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель Василівської неповної середньої школи. За-

арештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЄВТУШЕНКО Дора Федорівна, 1904 р. народження, с. Ускарман Саратовської області (так у кр. справі), німкеня, неписьменна. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 21 лютого 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 липня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЄВТУШЕНКО Федір Йосипович, 1903 р. народження, с. Березоточа Лубенського р-ну Полтавської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вагранник запорізького заводу "Комунар". Заарештований 4 березня 1946 року. Звинувачення: зрада батьківщини, під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 липня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ЄГОРОВ Іван Никифорович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Змінний майстер механічного цеху Мелітопольського заводу "Металооб'єднання". Заарештований 16 липня 1938 року. Звинувачення: проводив серед населення антирадянську агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЄГОРОЧКІН Георгій Матвійович, 1895 р. народження, м. Юхнов Калузької області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Фрезерувальник

механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 7 травня 1933 року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ 23 вересня 1933 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЄЖОВ Іван Хомич, 1909 р. народження, хут. Черкаський Цимлянського р-ну Азово-Чорноморського краю (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Молотобоець Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЄЛКІН Іван Дмитрович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Перша Миколаївка (нині с. Миколаївка) Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив серед населення контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЄЛЬНИКОВ Йосип Сергійович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, малограмотний. Без певних занять. Заарештований у січні 1921 року. Звинувачення: служив у білих. Колегією Бердянської повітової НК 19 лютого 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 лютого 1921 року в м. Бердянську. Реабілітований у 1995 році.

ЄМЕЛЯНОВ Андрій Опанасович, 1884 р. народження, м. Ізмаїл Одеської області, болгарин, освіта середня. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Вчитель Михайлівської середньої школи. За-

арештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЄМЕЦЬ Леонтій Митрофанович, 1912 р. народження, м. Гуляйполе того ж р-ну Запорізької області. Проживав у смт Залізничне Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Сторож нафтоскладу на залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 6 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЄМЕЦЬ Митрофан Савич, 1876 р. народження, с. Новоказанкувате Чернігівського р-ну, проживав у смт Залізничне Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Сторож нафтоскладу на залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЄМЦЕВ Павло Малафійович, 1897 р. народження, нар. і проживав у смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Голова ССТ в смт Новомиколаївка. Заарештований 3 листопада 1937 року. Звинувачення: висловлював терористичні наміри, вихваляв Троцького. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЄПШНГЕР Іван Георгійович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10

липня 1929 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СРЕМЕНКО Артем Лук'янович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Іванівка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11 березня 1921 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Колегією Мелітопольської НК 21 квітня 1921 року засуджений до 5 років примусових робіт в Донбасі. Реабілітований у 1996 році.

СРЕМЕНКО Марко Пилипович, 1896 р. народження, с. Менчикури, проживав у с. Гаврилівка (нині с. Чкалове) Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. 8 Березня в с. Гаврилівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував колгоспників проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СРМИЛІНА Єлизавета Іванівна, 1895 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживала в м. Мелітополі Запорізької області, німкеня, відомостей про освіту немає. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 28 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

СРМИЛІНА Марія Никифорівна, 1920 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживала в м. Мелітополі Запорізької області, німкеня, відомостей про освіту немає, домогосподарка. Заарештована 10 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче".

Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

СРМОЛЕНКО Кирило Михайлович, 1901 р. народження, с. Гуляйполе Зміївського повіту Харківської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Наглядач арештного будинку в м. Олександрівську. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

СРМОЛЕНКО-ЛЕЙМАН Марія Семівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 20 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання. Звільнена від покарання 21 листопада 1950 року. Реабілітована у 1989 році.

СРШОВ Леонід Олексійович, 1920 р. народження, с. Сараєвка Солнцевського р-ну Курської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик військового будівництва в м. Запоріжжі. Заарештований в м. Старобільську Луганської області 2 квітня 1942 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5

травня 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

ЄРШОВ Олександр Федорович, 1896 р. народження, с. Костянтинівка Пензенського р-ну Саратовської області (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник бойової підготовки Тсоавіахіму Запорізької міськради. Заарештований 15 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЄРЬОМІНА Марія Іванівна, 1890 р. народження, нар. і проживала в с. Остриківка Токмацького р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Вчителька школи в с. Остриківка. Заарештована 6 грудня 1921 року. Звинувачення: шкідливий елемент. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 9 грудня 1921 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 9 грудня 1921 року в с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області. Реабілітована у 1995 році.

ЄФИМЕНКО Андрій Аврамович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 березня 1933 року. Звинувачення: вбивство активіста колгоспного руху. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1933 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 травня 1933 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЄФИМЕНКО Архип Терентійович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова.

Рядовий колгоспник к-спу ім. Стасової в с. Олександрівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Печортаборі НКВС СРСР 22 грудня 1941 року. Реабілітований у 1989 році.

ЄФИМЕНКО Василь Вікторович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Остриківка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2 грудня 1921 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади, виказав білим двох червоних командирів. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 5 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЄФИМЕНКО Микола Семенович, 1896 р. народження, с. Сарабуз (стара назва) Сімферопольського р-ну АР Крим, українець, освіта вища. Проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області. Вчитель Володимирської неповної середньої школи. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією терористичного напрямку. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЄФИМЕНКО Михайло Олександрович, 1893 р. народження, с. Омельник Оріхівського р-ну, проживав у с. Верхня Криниця Василівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, пастух. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 8 липня 1941 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЄФИМЕНКО Омелян Сидорович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Стасової в с. Олександрівка. Заарештований 5 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в одному з таборів НКВС у Свердловській області (Росія) 22 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ЄФИМЕНКО Федір Єлисейович, 1895 р. народження, с. Новогригорівка (нині с. Григорівка) Пологівського р-ну, проживав у с. Крижчине Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Комунар" у с. Крижчине. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЄЧИН Опанас Юхимович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Матвіївка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 лютого 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

Ж

ЖАДАН Сергій Павлович, 1889 р. народження, с. Басань, проживав у с. Ульяновка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Ульянова в с. Ульяновка. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу.

Вирок виконано 15 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЖАРТОВСЬКИЙ Іван Іванович, 1882 р. народження, с. Шапошникове Шахтарського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Рутченкове (стара назва). Візник будівельного бюро залізн. ст. Рутченкове. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

ЖАРТОВСЬКИЙ Костянтин Іванович, 1885 р. народження, с. Гонтар (стара назва) Мар'їнського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Рутченкове (стара назва). Візник пивного заводу. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

ЖАРТОВСЬКИЙ Федір Костянтинович, 1906 р. народження, смт Старомихайлівка Мар'їнського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Рутченкове. Чорнороб на залізн. ст. Рутченкове (стара назва). Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 26 вересня 1933 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЖДАНОВ Василь Павлович, 1883 р. народження, м. Артемівськ Донецької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Інструктор майстерні бюро раціоналізації і винахідництва Запорізького заводу № 29. Заарештований 7 травня 1933

року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Запорізьким МВ ДПУ 17 червня 1933 року справу припинено, з-під варті звільнений 23 вересня 1933 року. Реабілітований у 1991 році.

ЖЕЛІЗНЯКОВА

Олександра Іванівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 20 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЖЕЛОБЕНКО Анна Яківна, 1903 р. народження, с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну, проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Великотокмацьким РВ НКВС 1 жовтня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1993 році.

ЖЕЛОБЕНКО Іван Степанович, 1907 р. народження, с. Благодатне того ж р-ну Одеської області (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у с. Скелювате Токмацького р-ну Запорізької області. Муляр радгоспу "Скелюватий". Заарештований 1 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1993 році.

ЖЕЛУДОВ Павло Тихонович, 1893 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих офіцером. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ЖЕНГАЛОВ Володимир Дмитрович

, 1902 р. народження, с. Шабшекінське Високовської волості Орловської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Пічник на поденних роботах. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЖИГАДЛО Станіслав Михайлович, 1888 р. народження, с. Сивір Ізяславського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Скельки Василівського р-ну Запорізької області. Конюх риболовського колгоспу "Вільний рибалка" у с. Скельки. Заарештований 12 жовтня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЖИДОВЦЕВ Матвій Васильович, 1874 р. народження, нар. і проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Ніде не працював. Заарештований 20 листопада 1920 року. Звинувачення: агітував проти комуністів. Над-

звичайною "трійкою" при 1-му Кримському пункті ОВ Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ЖИЛЕНКО Євтихій Микитович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Петрівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 26 травня 1919 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Колегією НК по Мелітопольському повіту 19 червня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ЖИНЕВИЧ Михайло Никифорович, 1899 р. народження, м. Радзівілов (Польща), українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Швець Запорізького інтеркомбінату. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЖИТЕЦЬКИЙ Павло Семенович, 1892 р. народження, м. Одеса, українець, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Завідуючий технічною частиною Мелітопольської поштово-телеграфної контори. Заарештований 29 травня 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 2 грудня 1931 року засуджений до 5 років висилки на спецпоселення в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЖМАЄВ Іван Якович, 1883 р. народження, смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 20

червня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році

ЖМАЄВА Марія Іванівна, 1894 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 20 червня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році. Померла 17 червня (або 17 лютого) 1945 року в м. Запоріжжі.

ЖОВНОВСЬКИЙ Микола Адольфович, 1914 р. народження, с. Повінська-Гута того ж р-ну (так у кр. справі) Житомирської області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Землекоп 7-го будівельного майданчика заліз. ст. Запоріжжя-Друге. Заарештований 13 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 березня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЖУЖА Арсен Іванович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЖУК Михайло Терентійович, 1914 р. народження, с. Санджарівка (нині с. Полтавка) Гуляйпільського р-ну, проживав у с. Со-

лодководне Розівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Фабріціуса в с. Солодководне. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЖУК Степан Йосипович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 25 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЖУК Яків Терентійович, 1912 р. народження, хут. Ольчинський (нині його немає), проживав у с. Новодарівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Муляр колгоспу "Соцдорф" в с. Новодарівка. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЖУКОВ Юхим Йосипович, 1893 р. народження, нар. і проживав у смт Куйбишеве того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Калініна. Заарештований 24 липня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, виявляв незадоволення політикою партії і уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення в 1946 році. Реабілітований у 1989 році.

ЗААР Киліан Киліанович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям в боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською надзвичайною слідчою комісією у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ЗАБАВА Овсій Іванович, 1902 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник заліз. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗАБОРСЬКИЙ Андрій Олексійович, 1892 р. народження, с. Городище-Королівське Бібрського повіту (Галичина, за старим адмін. територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Заступник голови Василівського райвиконкому. Заарештований 11 лютого 1938 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований 1989 році.

ЗАВАДСЬКА Анна Юліївна, 1890 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: брала активну участь в контрреволюційній фашистській організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 листопада 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ЗАВАДСЬКИЙ Борис Ісакович, 1909 р. народження, с. Олександрюль (нині с. Світле) Токмацького р-ну, проживав у с. Новоселівка Оріхівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Вчитель історії і географії. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 вересня 1941 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 11 квітня 1944 року в одному з таборів Кемеровської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЗАВАДСЬКИЙ Генріх Іванович, 1893 р. народження, с. Зелене Поле Криворізького р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер ливарного цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 17 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 29 січня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЗАВАДСЬКИЙ Франц Ісакович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрюль (нині с. Світле) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Коваль колгоспу ім. Чапаєва в с. Світле. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 12 квітня 1946 року в Північсхідтаборі НКВС СРСР (Магаданська область). Реабілітований у 1989 році.

ЗАВАЦЬКИЙ Франц Францович, 1891 р. народження, с. Широке Запорізького р-ну, проживав у с. Верхня Хортиця (нині в

межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Косіора. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗАВГОРОДНІЙ Трохим Васильович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Обіточне Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 жовтня 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗАВЕРВАЛЬД Роман Вільгельмович, 1913 р. народження, с. Першотравневе, проживав у с. Луганське Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник к-спу "Ротфронт" в с. Луганське. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 26 липня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЗАГОРУЙКО Йосип Микитович, 1885 р. народження, с. Кустівці Полонського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Привільне Вільнянського р-ну Запорізької області. Кочегар будинку відпочинку ім. Єжова в м. Запоріжжі. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАГРЕБЕЛЬНА Роза Андріївна, 1902 р. народження, м. Оренбург (Росія), німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядова колгоспниця к-спу ім. Вагута в с. Гутерталь. Заарештована 10 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЗАГРУДНИЙ Петро Петрович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Піскошине Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Пекар колгоспу "Червоний степ" в с. Піскошине. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЗАДОРЖНИЙ Никифор Іванович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАЙЧЕНКО Давид Федорович, 1895 р. народження, с. Болгарське Великокнязівського округу Донської області (за старим адмін-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у с. Вільне Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник 'к-спу "Вільний степ". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив серед селян контрреволюційну повстанську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуд-

жений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 27 січня 1942 року в Пермській області. Реабілітований у 1989 році.

ЗАЙДЕЛЬ Володимир Федорович, 1889 р. народження, м. Ченстохов (Польща), німець, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 19 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих офіцером. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ЗАЙДМАН Борис Йосипович, 1891 р. народження, м. Одеса, єврей, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 15 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському пункті ОВ Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ЗАЙКОВСЬКИЙ Олексій Романович, 1914 р. народження, с. Копані Другі (нині с. Ясна Поляна), проживав у с. Новоіванівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Молотобоець колгоспу ім. К. Маркса в с. Новоіванівка. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАЙЧКОВСЬКИЙ Станіслав Йосипович, 1905 р. народження, с. Станіславка Тульчинського р-ну Вінницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Балки Василівського р-ну Запорізької області.

Комірник колгоспу "Червоний борець" в с. Балки. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАКЖЕВСЬКИЙ Телесфор Марцелович, 1894 р. народження, м. Варшава (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Механік друкарських машинок господарчого відділу заводу "Запоріжсталь". Заарештований 1 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь фашистської Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАЛЕВСЬКА-ДЕНИСЕНКО Поліна Андріївна, 1895 р. народження, нар. і проживала у м. Бердянську Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 24 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЗАЛЕВСЬКА-МАЗАНКА Наталія Петрівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, малограмотна. Чорнороб радгоспу "Винпром". Заарештована 25 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

ЗАЛІЗЕНКО Іван Іванович, 1921 р. народження, с. Берестове Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта непов-

на середня. Проходив військову службу в 39-у гвардійському полку 13-ї гвардійської дивізії. Заарештований 16 червня 1945 року. Звинувачення: перебуваючи в полоні, дав згоду на співробітництво з німецькою контррозвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 листопада 1945 року засуджений до 4 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗАЛІСЬКИЙ Антон Васильович, 1882 р. народження, нар. і проживав у смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Завідуючий фермою артілі інвалідів "Червоний кондитер". Заарештований 15 січня 1932 року. Звинувачення: махновець, був проти хлібозаготівель. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 5 років ув'язнення в концтаборі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАН ДОЯН (він же ХУ ДО, ЧО ДОЛІН, СУН ХУН), 1895 р. народження, с. Ся До, повіт Юм Пін (Китай), китаєць, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Кустар-товговець. Заарештований 14 жовтня 1934 року. Звинувачення: нелегально перейшов кордон між СРСР та Китаєм. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

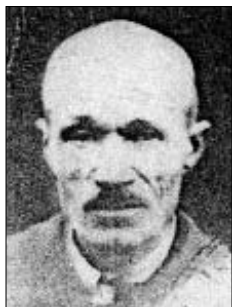

ЗАНДИК Ніна Дем'янівна, 1922 р. народження, с. Новогригорівка (нині с. Григорівка) Запорізького р-ну Запорізької області. Проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 25 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Микола Михайлович, 1910 р. народження, с. Велика Благовіщенка Горностаївського р-ну Херсонської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Благовіщенка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Агротехнік колгоспу ім. Молотова в с. Благовіщенка. Заарештований 22 серпня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАПОРОЖЧЕНКО Ілля Зіновійович, 1907 р. народження, с. Рубанівське Васильківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Вантажник Мокрянського кам'яного кар'єру. Заарештований 2 грудня 1937 року. Звинувачення: активно агітував робітників кар'єру проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 13 листопада 1942 року в таборі НКВС Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЗАСТАВСЬКИЙ Федір Давидович, 1885 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну, проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб радгоспу "Червоний степ" у смт Веселе. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗАСЬКО Гнат Онуфрійович, 1889 р. народження, с. Кудрівка Сосницького р-ну Чернігівської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не пра-

цював. Заарештований 5 лютого 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ЗАСЬКО Катерина Адамівна, 1893 р. народження, с. Покровське Саратовської області (Росія), німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 11 січня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЗАХАРЕВИЧ Роман Казимирович, 1910 р. народження, с. Погоріла Теплицького р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вальцювальник прокатного цеху комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗВОННОКОВ Максим Іванович, рік, місце народження, національність та освіта не встановлені, проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи та посада не встановлені. Дата арешту у справі не вказана. Звинувачення: білий офіцер. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ЗДРАВЧЕВА Віра Петрівна, 1911 р. народження, нар. і проживала в с. Петрівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Литвинова. Заарештована 31 жовтня 1944 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 вересня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ЗЕСЛЬ Бертгольд Миколайович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чкалова в с. Наймунталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Вдруге засуджений 25 травня 1981 року до 4 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗЕСЛЬ Герберт Миколайович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чкалова в с. Наймунталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 9 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЗЕСЛЬ Еміль Карлович, 1915 р. народження, с. Кайзерталь (стара назва), проживав у с. Нейдорф (приєднане до с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій колгоспу "Нейдорф". Заарештований 3 вересня 1941 року.

Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗЕЙБЕЛЬ Християн Кіндратович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Благовіщенка Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. 19 МЮД в с. Благовіщенка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів, репресованих органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗЕЙДОРФ Поліна Яківна, 1909 р. народження, с. Вольфдорф, проживала в с. Ладенкоп (нині обидва приєднані до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 12 серпня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1993 році.

ЗЕЙФЕРТ Ельза Андріївна, 1917 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в м. Молчанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 28 вересня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1993 році.

ЗЕЛЕНОВСЬКИЙ Антон Карлович, 1906 р. народження, с. Ярмолинці Гайсинського р-ну Вінницької області, поляк, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Стругальник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 28 вересня 1937 року. Звинувачення: шпигунство і націоналістична пропаганда на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЗЕЛЕНСЬКА Дора Тимофіївна, 1908 р. народження, с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну, проживала в м. Мелітополі Запорізької області, українка, освіта початкова. Прибиральниця Мелітопольського харчкомбінату. Заарештованою не була, підписка про невиїзд не відбиралась. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан) як "член сім'ї зрадника батьківщини". Реабілітована у 1989 році.

ЗЕЛЕНСЬКИЙ Матвій Іванович, 1909 р. народження, с. Воскресенка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив лікування в евакошпиталі № 2511 (Красноярський край) після поранення. Заарештований 20 березня 1942 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 червня 1942 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗЕЛИГ (ЗЕЛИК) Отто Омелянович, 1910 р. народження, с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну, проживав у с. Лінденау (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець,

освіта незакінчена вища. Вчитель неповної середньої школи в с. Лінденау. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років, а 15 липня 1947 року — до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗЕЛИНСЬКИЙ Григорій Ананійович, 1899 р. народження, с. Лошківці Дунаєвського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 14 листопада 1933 року. Звинувачення: займався контрабандою. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1934 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЗЕЛИНСЬКИЙ Яків Ананійович, 1905 р. народження, с. Лошківці Дунаєвського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 січня 1934 року. Звинувачення: займався контрабандою. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1934 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЗЕНКОВИЧ Василь Мартинович, 1902 р. народження, с. Гури (стара назва) Оршанського р-ну Вітебської області (Білорусь), освіта середня. Проживав у м. Воронежі (Росія). Льотчик-випробувач Воронежського заводу № 18. Заарештований 25 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник антирадянської шпигунської організації "ПОВ". Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЗИМА Тимофій Пимонович, 1893 р. народження, м. Амур-Нижньодніпровський (нині в межах м. Дніпропетровська), українець, освіта початкова. Проживав у с. Рахни Гайсинського р-ну Вінницької області.

Тимчасово не працював. Заарештований 16 серпня 1928 року. Звинувачення: був головою Південносхідного облповстанкому української повстанської організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

ЗИМА-ЗИМЕНКО Марія Діонисівна, 1896 р. народження, с. Рахни, проживала на залізн. ст. Рахни Гайсинського р-ну Вінницької області, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 25 серпня 1928 року. Звинувачення: була членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована 1994 році.

ЗІБЕРТ Генріх Генріхович, 1902 р. народження, с. Шпарау (нині с. Довге) Чернігівського р-ну, проживав у с. Фірстенвердер (нині с. Балкове) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоноармієць" у с. Фірстенвердер. Заарештований 5 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗІБЕРТ Микола Генріхович, 1909 р. народження, с. Данилівка, Крим (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Фірстенвердер (нині с. Балкове) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червоноармієць" у с. Фірстенвердер. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЗІБОРОВ Григорій Григорович, 1907 р. народження, с. Павлівка, проживав у с. Пет-

рівка Генічеського р-ну Херсонської області, росіянин, освіта початкова. Обліковець колгоспу "Пам'ять Ілліча" в с. Петрівка. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: поширював антирадянські контрреволюційні чутки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗІМЕНС Арон Корнійович, 1907 р. народження, с. Смоляне Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Слюсар Запорізького механічного заводу. Заарештований 15 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконаний 21 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗІМЕНС Гергард Гергардович, 1907 р. народження, с. Ольгівка (стара назва) Великопелетиського р-ну Херсонської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Відбував покарання в Дніпропетровській тюрмі з 17 травня 1938 року. УНКВС по Дніпропетровській області 27 червня 1938 року висунуте звинувачення в причетності до німецької шпигунсько-диверсійної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЗІМЕНС Петро Петрович, 1887 р. народження, с. Нижня Хортиця Запорізького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Сторож Запорізького феросплавного заводу. Заарештований 2 вересня 1933 року. Звинувачення: втік з місця висилки. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 15 січня 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Військовим трибуналом Харківського ВО 27 черв-

ня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЗІМІНЦЯ Яків Якович, 1913 р. народження, с. Олександровфельд (нині с. Верховина), проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 8 липня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ЗІНКЕВИЧ Болеслав Станіславович, 1897 р. народження, Лідський повіт Віленської губернії (так у кр. справі), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) в 1924—1934 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Стрілочник залізн. ст. Запоріжжя-Друге. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 19 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗІНЧЕНКО Арсеній Федорович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульського угруповання. Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 17 травня 1929 року відібрана підписка про невиїзд. Колегією ДПУ УСРР 6 червня 1929 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЗІНЧЕНКО Іван Лупович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульського угруповання.

Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 17 травня 1929 року відібрана підписка про невиїзд. Колегією ДПУ УСРР 6 червня 1929 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЗІНЧЕНКО Кирило Кирилович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульського угруповання. Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 17 травня 1929 року відібрана підписка про невиїзд. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЗІНЧЕНКО Леонід Іванович, 1928 р. народження, м. Слов'янськ того ж р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 березня 1944 року. Звинувачення: в 1943 році співробітничав з німецькою окупаційною владою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року термін перебування під арештом зараховано як покарання. З-під варті звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ЗІНЧЕНКО Прокіп Сергійович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Службовець Гуляйпільського райВНО. Заарештований 16 травня 1921 року. Звинувачення: підозра в контрреволюційній діяльності. Судовою "трійкою" ВУНК 11 грудня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЗЛОТНИКОВ Арсеній Васильович, 1890 р. народження, с. Рочали Двінського повіту Вітебської губернії (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у с. Велика Знам'янка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність проти ра-

дяньської влади. НКВС СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЗМІСВСЬКИЙ Антон Михайлович, 1888 р. народження, с. Скельки Василівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Столяр залізничної школи № 84 в м. Запоріжжі. Заарештований 15 травня 1944 року. Звинувачення: проводив серед населення антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЗОЗУЛЕВИЧ Микола Сергійович, 1909 р. народження, м. Житомир, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник електроцехових підстанцій м. Запоріжжя. Заарештований 17 квітня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

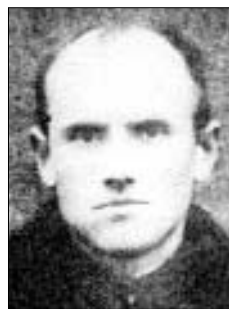

ЗОЛОТАРЕНКО Лука Спиридонович, 1893 р. народження, с. Санжарівка (нині с. Полтавка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Вороний (нині його немає)

Великоновосілівського р-ну Донецької області, селянин-одноосібник. Заарештований 4 січня 1930 року. Звинувачення: колишній поміщик, у 1919 році служив в білогвардійському каральному загоні. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 квітня 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЗОЛОТЬКО Андрій Федосійович, 1889 р. народження, с. Новомиколаївка Таганрозького округу Ростовської області (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Старший комірник крамниці мелітопольського повітового "Військпродзбуту". Заарештований 8 квітня 1921 року. Звинувачення: служив у білій армії, воював проти червоноармійців. Великою колегією Мелітопольської повітової НК 10 червня 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЗОМЕРФЕЛЬД Іван Генріхович, 1916 р. народження, с. Новоолександрівка Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта неповна середня. Машиніст-експедитор Запорізького міського відділення зв'язку. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗОММЕРФЕЛЬД Йонатан Рудольфович, 1907 р. народження, с. Улашанівка Червоноармійського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області.

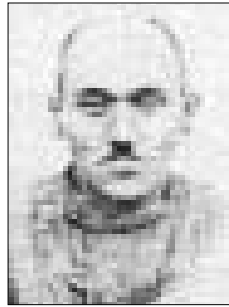
Рядовий колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург у с. Шенау. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 20 серпня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ЗУБКО Григорій Антонович, 1889 р. народження, с. Сасикулак (нині в межах смт Чернігівка), проживав у смт Чернігівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завгосп колгоспу "Червоний майдан" в смт Чернігівка. Заарештований 30 травня 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Помер 17 лютого 1935 року в місцях висилки. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЗУБОВ Андрій Васильович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка (нині приєднане до с. Терпіння) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 березня 1921 року. Звинувачення: переховував білого офіцера. Мелітопольською повітовою НК 9 квітня 1921 року відібрана підписка про невиїзд, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЗУБОВ Петро Петрович, 1914 р. народження, с. Варварівка Новобузького р-ну Миколаївської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Вантажник Мокрянського кам'яного кар'єру. Заарештований 2 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед робітників кар'єру. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 2 лютого 1943 року в Самартаборі НКВС. Реабілітований у 1989 році.

ЗУДЕРМАН Ернст Вільгельмович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Тіге (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Служитель культу менонітської общини в с. Тіге. Заарештований 10 травня 1933 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 липня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЗУДЕРМАН Іван Абрамович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург в с. Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Помер весною 1944 року в м. Асіно Томської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЗУДЕРМАН Іван Данилович, 1863 р. народження, нар. і проживав у с. Кам'янка Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16 листопада 1921 року. Звинувачення: куркуль, приховував зерно від податку. Надзвичайною "трійкою" Великотоцького р-ну 16 листопада 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЗУДЕРМАН Микола Давидович, 1898 р. народження, с. Олексіївка Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта середня. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Колгоспник к-спу ім. Косіора. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Проку-рором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗУДЕРМАН Яків Абрамович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург.

Заарештований 14 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 березня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЗУЙЧЕНКО Назар Семенович, 1888 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 31 липня 1931 року. Звинувачення: колишній махновець, агітував проти хлібозаготівель. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 грудня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

I

ІВАНЕНКО Кузьма Михайлович, 1894 р. народження, смт Андріївка Бердянського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр суднобудівної верфі Бердянського порту. Заарештований 24 вересня 1930 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 травня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 22 вересня 1934 року. Реабілітований у 1990 році.

ІВАНОВ В'ячеслав Микитович, 1877 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ) Приморського р-ну, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель Оріхівської трудової школи № 4. Заарештований 1 квітня 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ІВАНОВ Григорій Пилипович, 1911 р. народження, с. Тарасівка, проживав у с. Українське Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник Новокарлівської паперової фабрики. Заарештований 30 серпня 1949 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Особливою нарадою при МДБ СРСР 31 грудня 1949 року засуджений до безстрокової висилки в Північно-Казахстанську область. Звільнений від покарання 16 вересня 1954 року. Помер в м. Пологах у 1976 році. Реабілітований у 1989 році.

ІВАНОВ Йосип Васильович, 1897 р. народження, с. Караджану Урмійського округу, Іран, ассірієць. Проживав у м. Бердянську Запорізької області, селянин-одноосібник (садівник). Заарештований 5 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної іранської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 серпня 1939 року засуджений до 3 років висилки разом з сім'єю до Північного Казахстану. Реабілітований у 1989 році.

ІВАНОВ Петро Прокопович, 1905 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта початкова. Токар механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 29 квітня 1933 року. Звинувачення: висловлював незадоволення існуючим ладом. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 14 листопада 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ІВАНОВ Федір Іванович, 1893 р. народження, с. Н-Малха (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Городник колгоспу "Іскра" в с. Новомиколаївка. Заарештований 7 березня 1938 року. Звинувачення: займався націоналістичною пропагандою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ІВАНОВА Віра Федорівна, 1896 р. народження, м. Здолбунів того ж р-ну Рівненської області, українка, освіта неповна середня. Проживала в с. Ганнівка Приазовського р-ну Запорізької області. Завідуюча пологовим будинком в с. Ганнівка. Заарештована 29 червня 1949 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою нарадою при МДБ СРСР 3 вересня 1949 року засуджена до безстрокової висилки на спецпоселення в Красноярський край. Реабілітована у 1990 році.

ІВАНОВА Ніна Миколаївна, 1900 р. народження, м. Єнакієве Донецької області, росіянка, освіта не встановлена. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Сестра милосердя на панцернику "Радянська Україна". Заарештована 10 листопада 1920 року. Звинувачення: пособництво контррозвідці білої армії. Надзвичайною "трійкою" при 1-му особливому пункті особливого відділу Південного фронту 13 листопада 1920 року засуджена до розстрілу. У зв'язку з вагітністю смертна кара замінена 20 роками каторжних робіт. Подальша доля невідома. Реабілітована у 1991 році.

ІВАНЦОВ Василь Федорович, 1896 р. народження, с. Ясенівці Золочівського р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Електрик трамвайної підстанції м. Запоріжжя. Заарештований 22 листопада 1934 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 липня 1935 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений 22 грудня 1939 року. Реабілітований у 1990 році.

ІВАНЧЕНКО Василь Михайлович, 1897 р. народження, с. Новоіванківка Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Богданів-

ка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Леніна в с. Богданівка. Заарештований у червні 1938 року (точна дата невідома). Звинувачення: займався шпигунсько-диверсійною роботою. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ІВАНЧЕНКО Єгор Парамонович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" Північно-східної частини Запоріжжя 29 грудня 1921 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ІВАНЧЕНКО Іван Григорович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Сорочине Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня, селянин-одноосібник. Заарештований 20 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти політичних кампаній на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення в 1942 році. Реабілітований у 1989 році.

ІВАНЧЕНКО Іван Парамонович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" Північно-східної частини Запоріжжя 29 грудня 1921 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ІВАШИН Микола Данилович, 1902 р. народження, с. Більманка Куйбишевського р-ну, проживав у с. Сталіна (приєднане до

с. Решетилівське) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Працівник "Союздруку" в с. Сталіна. Заарештований 13 жовтня 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 8 грудня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Західносибірський край. Реабілітований у 1989 році.

ІВЖЕНКО Іван Давидович, 1895 р. народження, Робітничо-селянська с/р Великобілозерського р-ну (так у кр. справі), проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар дитячого будинку в с. Велика Білозерка. Заарештований 26 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 5 листопада 1938 року у В'яттаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ІВЧЕНКО Василь Спиридонович, 1887 р. народження, с. Андрівка, проживав у с. Софіївка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Обліковець колгоспу "Жовтень" в с. Софіївка. Заарештований 26 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував селян не вступати до колгоспу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі, а 26 жовтня 1932 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1932 році.

ІГНАТЕНКО Тарас Митрофанович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Новоіванівка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Новоіванівка. Заарештований 12 листопада 1944 року. Звинувачення: зрадник батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджений до 5 років заслання в Тал-

ди-Курганську область (Казахстан). Реабілітований у 1992 році.

ІГНАТЬСВ Іван Потапович, 1882 р. народження, с. Шавкай (стара назва), проживав у с. Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Мірошник колгоспу ім. Коларова в с. Ботієве. Заарештований 19 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 21 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ІЖИЦЬКИЙ Норберт Йосипович, 1893 р. народження, с. Веселець Городоцького р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Чорнороб Бердянського Першотравневого заводу. Заарештований 22 березня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною шпигунською діяльністю. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ІЗААК Корній Петрович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. Шенау. Заарештований 28 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ІЗААК Франц Абрамович, 1910 р. народження, с. Ольгівка Бериславського р-ну Херсонської області, німець, освіта не вста-

новлена. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 20 березня 1938 року. Звинувачення: шпигунство на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 20 березня 1941 року. Реабілітований у 1990 році.

ІЗАК-ШВАРЦ Август Іванович, 1891 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, латиш, освіта неповна середня, член ВКП(б) з 1921 року. Начальник відділу кадрів Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 9 травня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію проти радянської влади. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ІЗМАЙЛОВА Наталія Володимирівна, 1906 р. народження, с. Лиман Зміївського р-ну Харківської області, українка, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Директор Запорізької школи глухонімих. Заарештована 24 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання проживала в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

ІЛІЄВ Семен Михайлович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Луначарське Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Сторож рибпрому в с. Луначарське. Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією серед мешканців села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 30 грудня 1941 року в Івдельтаборі НКВС. Реабілітований у 1989 році.

ІЛЮХІНА Наталія Флорівна, 1906 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ того ж р-ну), проживала в с. Богієве Приазовського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 20 листопада 1937 року. Звинувачення: дружина репресованого "ворога народу". Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ІЛЮХІНА-ФІБЕРГ Анна Іванівна, 1909 р. народження, м. Молочанськ, проживала в с. Фабрикєрвізе (нині с. Фабричне) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу "Ротфронт". Заарештована 22 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Померла в місцях відбування покарання. Дата смерті та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1989 році.

ІЛЬВОВСЬКИЙ Данило Гаврилович, 1908 р. народження, с. Громівка Приазовського р-ну, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Робітник перевалки Запорізького річкового порту ім. Леніна. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ІН ТУНША (він же ЧІ ЦАНКУЙ) Михайло, 1896 р. народження, м. Чи Фу (Китай), китаєць, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Кустар-торговець. Заарештований 14 жовтня 1934 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ІОРДАН Василь Єгорович (він же Вільгельм Рейнгольдович), 1912 р. народження, м. Спат, ст. Сарабовськ (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Новокарлівка (нині с. Новосілка) Пологівського р-ну Запорізької області. Мірошник колгоспу "Авангард" в с. Новокарлівка. Заарештований 16 січня 1938 року. Звинувачення: підозра в контрреволюційній шкідницькій діяльності. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ІОРДАН Єгор Єгорович (він же Рейнгольд Рейнгольдович), 1885 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживав у с. Новокарлівка (нині с. Новосілка) Пологівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Мірошник колгоспу "Авангард" в с. Новокарлівка. Заарештований 16 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра в контрреволюційній шкідницькій діяльності. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ІСАКОВ Іван Протасович, 1902 р. народження, м. Павлове того ж р-ну Горьковської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 вересня 1936 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1938 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ІЦКОВИЧ Ілля Маркович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, єврей, освіта початкова. Швець взуттєвої артілі ім. Ленерта. Заарештований 22 липня 1936 року. Звинувачення: активний троцькіст. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 серпня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

К

КАБАЛЬСЬКИЙ Йосиф Станіславович, 1906 р. народження, с. Котюжани Муровано-Куриловецького р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області. Вагар залізн. ст. Запоріжжя-2. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: поляк, систематично проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 29 листопада 1941 року в Північсхідтаборі НКВС Магаданської області. Реабілітований у 1989 році.

КАБАЧЕНКО Улита Харитонівна, 1890 р. народження, нар. і проживала в с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Васиївського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Кагановича. Заарештованою не була. Особливою нарадою при МВС СРСР 9 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан) як "член сім'ї зрадника батьківщини". Реабілітована у 1989 році.

КАГАНОВИЧ-ЛЕВІНСОН Лев Йосипович, 1898 р. народження, м. Холмічи Речицького р-ну (Білорусія), єврей, освіта середня. Проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області. Заступник завідуючого аптекою № 45 в м. Гуляйполі. Заарештований 18 січня 1938 року. Звинувачення: учасник сіоністської організації. "Трійкою" УНКВС по Київській області 29 серпня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КАГЕ Едуард Карлович, 1896 р. народження, с. Ясинівка (стара назва) Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Краснівка Волноваського р-ну Донецької області. Колгоспник к-спу ім. XVII партз'їзду. Заарешто-

ваний 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: ворог радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КАЗИДУБ Сава Юхимович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Вершина Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Пасічник колгоспу "Пролетарка" в с. Вершина. Заарештований 17 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КАЙЗЕР Ламберт Генріхович, 1920 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфельд" на хут. Казаносільський. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 11 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КАЛАНЧА Костянтин Іванович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Дунаївка Приазовського р-ну Запорізької області, молдаванин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-пу "Молдаванин". Заарештований 10 березня 1938 року. Звинувачення: учасник повстанської диверсійної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КАЛАЧУК Корній Дементійович, 1900 р. народження, с. Замшани Ратнівського р-ну Волинської області, українець, освіта

неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик силового цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 2 вересня 1937 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади, вихваляв буржуазну Польщу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАЛАШ Густав Августович, 1909 р. народження, с. Бобрицька-Буда (стара назва) Баришівського р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу ім. Андре Марті в с. Фішау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів за кордоном, підозрювався в шпигунській діяльності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 2 липня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (помер до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

КАЛАШНИКОВ Тимофій Акакійович, 1897 р. народження, с. Старобогданівка, проживав у с. Троїцьке Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Хлібороб у с. Троїцьке. Заарештований 10 квітня 1920 року. Звинувачення: служив у Махна. Надзвичайною "трійкою" ОВ 13-ї армії 11 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Під час виконання вироку втік. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 році.

КАЛИНОВСЬКИЙ Георгій Давидович, 1883 р. народження, с. Республіка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Вишнювате Розівського р-ну Запорізької області. Конюх кам'яного кар'єру. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрре-

волюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КАЛИНОВСЬКИЙ Євген Георгійович, 1909 р. народження, с. Республіка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Вишнювате Розівського р-ну Запорізької області. Крипильник Зачатівського кам'яного кар'єру. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КАЛИНОВСЬКИЙ Яків Давидович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Республіка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Червоний республіканець" в с. Республіка. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КАЛИНСЬКИЙ Альбін Леонтійович, 1913 р. народження, с. Велика Клітна Красилівського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Чорнороб на будівництві листопрокатного цеху комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1939 році. Місце поховання невідоме.

КАЛИТЕНКО Олексій Євменович, 1896 р. народження, с. Кінські Роздори, про-

живав на роз'їзді 304-й кілометр Полігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Водовоз роз'їзду 304-й кілометр. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

КАЛІБЕРДА Антон Мойсейович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 січня 1930 року. Звинувачення: зірвав кампанію по зняттю церковних дзвонів. "Трійкою" ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

КАЛІНІН Василь Михайлович, 1870 р. народження, місце народження, освіта не встановлені, росіянин. Проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи та посада не встановлені. Заарештований 24 березня 1919 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною слідчою комісією військово-революційного трибуналу м. Мелітополя засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку не встановлена. Реабілітований у 1995 році.

КАЛІНІН Микола Юхимович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, закликав до повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КАЛНИН Ян Мартинович, 1894 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Робітник Бердянської спілки "Рабіс". Заарештований 2 січня 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську діяльність проти СРСР. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАЛЮЖНА Олександра Михайлівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Контролер Союздруку. Заарештована 20 квітня 1944 року. Звинувачення: доносила німцям на радянських людей. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Звільнена від покарання 21 квітня 1949 року. Реабілітована у 1989 році.

КАЛЮЖНИЙ Максим Якимович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Темирівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Темирівка. Заарештований 11 грудня 1943 року. Звинувачення: співробітничав з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАЛЮТА Іван Леонідович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 жовтня 1937

року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 4 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

КАМЕРЛОХ Іван Пилипович, 1885 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну, проживав у с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиkolaївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Канкринівка. Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1938 року. Реабілітований у 1975 році. Місце поховання невідоме.

КАМЕРЛОХЕР Климент Якович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 травня 1929 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу з радянською владою. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАМЕРЛОХЕР Яків Якович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня, селянин-одноосібник. Заарештований 27 травня 1929 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу з радянською владою. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАНИЧЕВ Микола Степанович, 1873 р. народження, с. Кокине Троснянського р-ну Орловської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працю-

вав. Заарештований 16 жовтня 1921 року. Звинувачення: служив у білих. Колегією Запорізької губернської НК 10 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995.

КАНСЬКИЙ Теофіл Готлібович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям в боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською НК у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1995 році.

КАПИЧ Павло Пилипович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комунаровець" в с. Григорівка. Заарештований 30 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації повідомив поліції про радянських парашутистів. Направлений в спецтабір НКВС № 258 в м. Харкові. Реабілітований у 1999 році.

КАПКАНЕЦЬ Микита Юхимович, 1889 р. народження, с. Новотроїцьке Приазовського р-ну, проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель Михайлівської середньої школи. Заарештований 31 січня 1930 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ 30 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КАПЛИЧ Віктор Григорович, 1917 р. народження, м. Варшава (Польща), білорус, освіта неповна середня. Проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в смт Розівка. Заарештований 17 червня 1940 року.

Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду, вихваляв Польщу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 жовтня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Згідно з директивою НКВС СРСР 20 серпня 1941 року звільнений з ув'язнення як громадянин Польщі. Реабілітований у 1989 році.

КАПУСТІН Харлампій Миколайович, 1853 р. народження, с. Кругліно Тимського р-ну Курської області (Росія), росіянин, малограмотний. Проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: підбурював селян до боротьби з антирелігійною кампанією на селі. Маріупольським окружним відділом ДПУ 2 березня 1930 року з-під варті звільнений через похилий вік. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КАПШУК Данило Іванович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чубаря в с. Туркенівка. Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАРА Осман Хасан-Огли, 1893 р. народження, с. Кюнешеро (Туреччина), турок, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Пекар Запорізького міськхарчоторгу. Заарештований 28 червня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КАРААБА Дмитро Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Банівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 березня 1930 року.

Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 21 квітня 1930 року засуджений до 6 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

КАРАСТОЯНОВ Данило Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Радолівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Комунар" в с. Радолівка. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КАРАСЬ Іван Семенович, 1924 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта не встановлена. Кочегар Запорізької артілі "Коопхімпром". Відомостей про арешт у справі немає. Особливою нарадою при МДБ СРСР 24 листопада 1951 року засуджений до безстрокової висилки в Красноярський край під нагляд органів МДБ за те, що "служив в армії Андерса". Помер 2 січня 1988 року в с. Приморське Василівського р-ну Запорізької області. Реабілітований у 1989 році.

КАРАСЬ Ісаак Генріхович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, єврей, освіта початкова. Диспетчер Мелітопольської контори автотранспорту. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: був шпигуном японської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 11 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАРАСЬ Катерина Юхимівна, 1925 р. народження, с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта не встановлена. Ніде не працювала.

Відомостей про арешт немає. Особливою нарадою при МДБ СРСР 24 листопада 1951 року засуджена до безстрокової висилки в Красноярський край як "дружина солдата армії Андерса". Реабілітована у 1989 році.

КАРАУЛАНОВ Степан Степанович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Банівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 березня 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 21 квітня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

КАРВЕЛУС Курт Густавович, 1902 р. народження, м. Майсін (Німеччина), німець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Інженер з якості заводу "Запоріжсталь". Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив диверсійно-розвідувальну роботу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до висилки за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

КАРГЕР Олександр Карлович, 1919 р. народження, смт Береза Красноглинського р-ну м. Куйбишева (нині м. Самара, Росія), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Алушта Кримської АРСР. Фрезерувальник артілі "Лісова праця" в м. Алушта. Заарештований 26 серпня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 вересня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КАРМАЗЬ Мирон Савич, 1887 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня

1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КАРМАЗЬ Трохим Якович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 11 липня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КАРПЕНКО Дмитро Антонович, 1879 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КАРПЕНКО Іван Павлович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Білицьке (нині с. Юрківка) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 квітня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна і грабував селян. Надзвичайною "трійкою" 13-ї армії 10 червня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КАРПЕНКО Степан Петрович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Охрімівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10 березня 1921 року. Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду. Рішенням уповноваженого 1-ї групи Мелітопольської НК 27 квітня 1921 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КАРПИНСЬКИЙ Іван Леонідович, 1907 р. народження, с. Западінці Красилівського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік відділу капітального будівництва Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 липня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КАРПОВИЧ Олександр Миколайович, 1883 р. народження, с. Пруди Гродненської області (Білорусія), білорус, освіта вища. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Вчитель Михайлівської семирічної школи. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КАРПУК Сергій Калістратович, 1895 р. народження, с. Яцковичі Гродненської області, Білорусія (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у с. Шевченка Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Шевченка. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАРСТЕН Олександр Фрідріхович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Люксембург (нині в межах смт Розівка), німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Люксембург. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: німець за національністю, мав родичів за кордоном. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КАРТАНОВ Олексій Софронівч, 1888 р. народження, с. Радолівка Приморського р-ну, проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, муляр-приватник. Заарештований 14 жовтня 1929 року. Звинувачення: провадив антирадянську агітацію проти хлібозаготівель. Судовою колегією ОДПУ СРСР 13 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КАРТАШОВ Іван (по батькові, освіта, місце народження не встановлені), росіянин, проживав у м. Бердянську Запорізької області. Відомості про трудову діяльність у справі відсутні. Заарештований 12 лютого 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КАРХЕР Евальд Адольфович, 1923 р. народження, с. Карловальде (стара назва) Ізяславського р-ну Хмельницької області, німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Тіненганен (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області. Формувальник артілі "Технік" в м. Молочанську. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: батько перейшов на бік німецьких військ. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 9 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КАСАПОВ Іван Степанович, 1910 р. народження, с. Гюнівка Приморського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, болгарин, освіта початкова. Робітник Запорізького магнієвого заводу. Заарештований в березні 1938 року (так у кр. справі). Звинувачення: агент німецької розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до ув'язнення (термін ув'язнення не

встановлений, постанови "трійки" у справі немає). Реабілітований у 1990 році.

КАСДОРФ Іван Ісаакович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Павлівка Василівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. Павлівка. Заарештований 20 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАСПЕР Маргарита Іванівна, 1899 р. народження, нар. і проживала в с. Яковлеве Вільнянського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Прогрес" в с. Яковлеве. Заарештована 9 вересня 1941 року. Звинувачення: листувалася з родичами-німцями. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 лютого 1943 року засуджена до 10 років позбавлення волі. З 13 вересня 1951 року перебувала на спецпоселенні в Акмолінській області (Казахстан). Звільнена від покарання 15 червня 1956 року. Реабілітована у 1989 році.

КАСТАНДА Григорій Федорович, 1907 р. народження, с. Страни Маріупольського р-ну (старі назви) Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: провадив антирадянську роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАСЬКОВА Роза Андріївна, 1898 р. народження, с. Терсянка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 11 квітня 1946 року. Звинувачення: як "фольксдойче" одержувала спецпайок з німецької крамниці. Особливою нарадою при МВС СРСР 8 березня 1947 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудопоборі МВС СРСР. Реабілітована у 1992 році.

КАС'ЯНЕНКО Микола Павлович, 1905 р. народження, с. Нескучне Великоновосілівського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Октоберфельд (нині с. Жовтнєве) Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Октоберфельд". Заарештований 26 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КАСЬЯН Іван Абрамович, 1907 р. народження, нар. і проживав у м.Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Шевченка в с. Червоне. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КАСЬЯНОВ Андрій Федорович, 1899 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Кравець артілі швейпрому "Відродження" в смт Михайлівка. Заарештований 31 травня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. Особливою "трійкою"

УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КАУЛЬ Валентина Іллівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта неповна середня. Рахівник-касир Запорізького авторемонтного заводу. Заарештована 12 лютого 1946 року. Звинувачення: в квітні 1942 року зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КАУЛЬ Єгор Федорович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Московка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу "Індустрія" в с. Московка. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАЦАРСЬКИЙ Михайло Іванович, 1902 р. народження, с. Мануйлівка Приморського р-ну, проживав у с. Софіївка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня, вчитель Софіївської неповної середньої школи. Заарештований 7 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КАЦИН Модест Йосипович, 1904 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську

контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КАЧКОВ (КОЧКОВ) Михайло Іванович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Коларівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Обліковець колгоспу ім. Коларова. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КВАСТ Герман Вільгельмович, 1898 р. народження, с. Стара Олександрівка Червоноармійського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Андрєбург (нині с. Черноземне) Токмацького р-ну Запорізької області. Садівник колгоспу "Роте Штерн" в с. Андрєбург. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КВАСЮК Антон Іванович, 1892 р. народження, с. Слобідка Іллінецького р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Будьонного. Заарештований 31 січня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною роботою, дискредитував вождів партії та уряду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КВІРІНГ Абрам Миколайович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Долинівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім.

Петровського в с. Долинівка. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КВІРІНГ Іван Іванович, 1883 р. народження, с. Листвянка, проживав у с. Люксембург (приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Люксембург. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КВІРІНГ Іван Іванович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка (приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Варварівка. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КВІРІНГ Іван Іванович, 1925 р. народження, с. Ясинівка Кіровської райради м. Макіївка Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Люксембург (нині об'єднане з смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, рядовий колгоспник к-спу "Роте Фане" в с. Люксембург. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 31 жовтня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КВІРИНГ Франц Францович, 1921 р. народження, с. Клейфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну, проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Коваль колгоспу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син репресованого, соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КВІРИНГ Яків Давидович, 1888 р. народження, с. Шанзе (стара назва) Херсонського р-ну Одеської області (за старим адмін-територ. поділом), німець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Комірник Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 22 березня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КВІТКА Іван Іванович, 1903 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Будьонного в смт Михайлівка. Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КВІТКА Роман Тимофійович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Карачекрак (нині с. Підгірне) Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний прапор" у с. Карачекрак. Заарештований 1 груд-

ня 1937 року. Звинувачення: агітував проти хлібозаготівель на селі та виборчої кампанії. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 19 травня 1943 року в таборі НКВС Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЕЙЛЬ Павло Юлійович, 1896 р. народження, с. Дячкове Диканського р-ну Полтавської області, національність не встановлена, освіта початкова. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, безробітний. Заарештований 30 травня 1929 року. Звинувачення: служив у білих, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 16 серпня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

КЕЙЛЬБАХ Олександр Матвійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Інструктор штучного осіменіння тварин колгоспу "Авангард" у с. Гейдельберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЕКК Іван Готлібович, 1911 р. народження, с. Кільдіндорф (стара назва) Одеського р-ну Одеської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 22 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КЕЛЬМ Зігмунд Христофорович, 1924 р. народження, с. Н-Річка Пулинського р-ну Житомирської області (за старим адмін-

територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Лінденау (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Лінденау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько, перебуваючи на оборонних роботах, перейшов на бік німців. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЕМ Євдокія Максимівна, 1910 р. народження, станиця Лабінська Кубанської області (так у кр. справі), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Мелітопольським МВ НКВС 26 лютого 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена 17 березня 1954 року. Реабілітована у 1989 році.

КЕМПФ Отто Карлович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Марієнфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу "Марієнфельд". Заарештований 23 серпня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької групи. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. УНКВС по Далекосхідному краю 7 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 травня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЕПЕЛЬ Генріх Християнович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав

білогвардійцям в боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською НК у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1995 році.

КЕПЕЛЬ Євген Християнович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям у боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською НК у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1995 році.

КЕРНЕР Леонід Давидович, 1908 р. народження, м. Дніпропетровськ, єврей, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Інженер-конструктор Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 26 серпня 1936 року. Звинувачення: троцькіст. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 червня 1937 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений 23 жовтня 1939 року. Реабілітований у 1995 році.

КЕСАРЕВА Мотрона Іванівна, 1905 р. народження, нар. і проживала в смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Вантажниця військової частини. Заарештована 3 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена у 1955 році. Реабілітована у 1989 році.

КЕТЛЕР Петро Абрамович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка (нині приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Варварівка. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС

СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЕФЕР Християн Іванович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Новороманівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу ім. Крупської в с. Новороманівка. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: мав близьких родичів, репресованих органами НКВС СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЕФЕР Яків Іванович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Надгірне (стара назва) Бердянського р-ну Запорізької області, освіта середня. Обліковець колгоспу "Роте Штерн" в с. Надгірне. Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: висловлював незадоволення колгоспним ладом. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КИДАЛОВ Михайло Єгорович, 1876 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 23 березня 1930 року засуджений до 6 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КИЙКО Гаврило Дмитрович, 1973 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 31 грудня 1930 року. Звинувачення: систематично агітував проти хлібзаготівель і колгоспного ладу. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 березня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

КИР'ЯН Гнат Федорович, 1882 р. народження, с. Чапаєвка, проживав у с. Балочки Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "14-річчя жовтня". Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної махновської повстанської групи. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЗЛЄВ Володимир Дмитрович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Гамівка Приазовського р-ну Запорізької області, албанець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 листопада 1932 року. Звинувачення: агітував проти хлібзаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 9 грудня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЛЕНКО Іван Якович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Перемога" в с. Корніївка. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЛЕНКО Олексій Павлович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 15 березня 1930 року. Звинувачення: загрожував сільгоспактиву, вів антиколгоспну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 13 травня 1942 року в Рибінському таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЛЕНКО Петро Омелянович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Благовіщенка (стара назва) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 5 листопада 1921 року. Звинувачення: учасник бандитської групи. Колегією Запорізької губернської НК 5 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КИРИЛЮК Іван Петрович, 1893 р. народження, с. Западинці Красилівського р-ну Хмельницької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир цеху електропостачання комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЧЕНКО Дмитро Петрович, 1891 р. народження, с. Салтичія, проживав у с. Обіточне Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією та погрожував комуністам села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КИРИЧЕНКО Остап Пилипович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Маломихайлівка Покровського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20 січня 1922 року. Звинувачення: служив у Махна, переховував зброю. Надзвичайною "трійкою" політбюро Гуляйпільського р-ну 28 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

КИРТОК Іван Олексійович, 1899 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 15 травня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 серпня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 28 липня 1943 року в Каргопольтаборі (Архангельська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

КИСЕЛЬ Едуард Бернардович, 1911 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Кондуктор Мелітопольського резерву Сталінської залізниці. Заарештований 7 грудня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у шпигунстві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 17 лютого 1942 року в Онегтаборі НКВС СРСР (Архангельська область, Росія). Реабілітований у 1990 році.

КИСЕЛЬОВ Микола Степанович, 1898 р. народження, с. Дибидець Тирновського повіту (Болгарія), болгарин, освіта початкова, проживав у с. Єлизаветівка (приєднане до с. Балки) Василівського р-ну Запорізької області, хлібороб. Заарештований 24 травня 1921 року. Звинувачення: допомагав бандитам і розповсюджував контрреволюційні чутки. Колегією Запорізької губернської комісії боротьби з контрреволюцією 24 травня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований у 1996 році.

КИСЕЛЬОВА Єлизавета Тимофіївна, 1899 р. народження, нар. і проживала в с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта середня. Учителька школи у с. Вознесенка. Заарештована 15 квітня 1921 року. Звинувачення: переховувала білогвардійського офіцера. Бердянською повітовою НК 23 жовтня 1921 року з-під варті звільнена. Реабілітована у 1991 році.

КИСЛЯНЬ Анатолій Панасович, 1920 р. народження, м. Токмак того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня, член ВЛКСМ. Проходив військову службу в м. Ташкенті. Заступник політкерівника 8 авіаескадри прикордонних військ НКВС СРСР. Заарештований 9 січня 1942 року. Звинувачення: незадоволений службою в Червоній Армії, проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 квітня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі і направлений в діючу армію. Реабілітований у 1989 році.

КИСЛИЦЯ-ШИЦЬ Катерина Пилипівна, 1912 р. народження, с. Успенське того ж р-ну Краснодарського краю (Росія), німкеня, малограмотна. Проживала в с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. УНКВС по Запорізькій області 6 листопада 1944 року відібрана підписка про невізід. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КИСЛЯКОВА Людмила Миколаївна, 1895 р. народження, с. Борзна того ж р-ну Чернігівської області, українка, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Секретар-друкарка редакції газети "Червоне Запоріжжя". Заарештована 31 липня 1933 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 вересня 1933 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

КИСУНЬКО Матвій Миколайович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької об-

ласті, українець, освіта початкова. Тракторист Попівської МТС. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 26 липня 1943 року в Рибінському таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

КИЦЕЛЮК Андрій Дмитрович, 1897 р. народження, с. Люча Косівського р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар-монтажник домобудівного цеху заводу "Запоріжсталь". Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КИЯНИЦЯ Іван Федорович, 1907 р. народження, м. Носівка того ж р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Каменяр Мокрянського кар'єру. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проявляв повстанські настрої. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КИЯШКО Андрій Михайлович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Шофер колгоспу "Праця Леніна" в с. Гайчул. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив ворожу контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по

Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КИЯШКО Трохим Федорович, 1896 р. народження, с. Курінь Бахмацького р-ну Чернігівської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КІЗЕЛЬБАХ Адольф Готлібович, 1903 р. народження, с. Нейборн (стара назва) Черняхівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейборн (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Нейборн. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував провокаційні чутки про поразку Червоної Армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КІЇСК Олександр Якович, 1904 р. народження, м. Ревель (Естонія), естонець, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Складач вагонів залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 14 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КІЛЯРОВ Павло Федорович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-

Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 28 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

КІНДЛЕР Альберт Фрідріхович, 1903 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживав у с. Гохштедт (нині с. Високе) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 19 жовтня 1933 року. Звинувачення: проводив антидержавну контрреволюційну діяльність. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КІНЕ Еміль Карлович, 1905 р. народження, с. Дурлах (нині його немає), проживав у с. Вайнау (нині с. Чапаєвка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Голова колгоспу ім. Косіора в с. Вайнау. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. УНКВС по Далекосхідному краю 13 серпня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КІННЕ Яків Йоганович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Арбайтсталь". Заарештований 4 грудня 1933 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЮССВ Дмитро Федорович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Преслав Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

КЮССВ Іван Миколайович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Преслав Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КШКЕ Яків Генріхович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. Кірова в с. Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів, репресованих органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КІРОВ-НІКОЛОВ Іван Степанович, 1894 р. народження, с. Вячеславка, проживав у с. Коларівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти заходів радянської влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КІРЧЕВА Любов Іванівна, 1920 р. народження, с. Волканешти (нині с. Вовчанське), проживала в с. Сосновка (приєднане до

с.мт Якимівка) Якимівського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Чорнороб продовольчого складу на залізн. ст. Якимівка. Заарештована 27 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримувала спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КІРШ Самуїл Костянтинович, 1904 р. народження, с. Адамівка Баранівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Єлизаветівка Веселівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Пролетар" в с. Єлизаветівка. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи в колгоспі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КІСКІН Христофор Михайлович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Дівнинське Приазовського р-ну Запорізької області, албанець, малограмотний. Пастух колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КІФЕР Марія Олександрівна, 1892 р. народження, с. Остдорф (Німеччина), німкеня, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: дружина агента німецької розвідки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 січня 1938 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

КЛАСС Ерна Юліївна, 1913 р. народження, с. Мартинівка Луцького р-ну Волинської області, німкеня, освіта середня. Проживала в с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядова колгоспниця к-спу ім. Чапаєва в с. Ейгенфельд. Заарештована 1 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КЛАССЕН Абрам Іванович, 1912 р. народження, с. Микільське Оріхівського р-ну, проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер маслозаводу в с. Ліхтенау. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛАССЕН Абрам Іванович, 1918 р. народження, с. Ладенкоп (нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну, проживав у с. Гнаденгейм (нині с. Балашівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Ворошилова в с. Ладенкоп. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 31 січня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Андрій Григорович, 1903 р. народження, с. Орлове Мелітопольського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну За-

порізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий ВТК Великотокмацької промартілі "Колективіст". Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистської повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КЛАССЕН Анна Йосипівна, 1917 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Бухгалтер Молочанської міськради. Заарештована 1 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС. Реабілітована у 1989 році.

КЛАССЕН Генріх Генріхович, 1901 р. народження, с. Ріккенау (нині с. Козолугівка), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ревізор-бухгалтер Запорізького облфінвідділу. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Гергард Гергардович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Ладенкоп (нині в межах м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ковбасний майстер промартілі "Ротфронт" в с. Ладенкоп. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів за кордоном. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Готліб Готлібович, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, малограмотний,

підданий Німеччини. Власник виноградної плантації. Заарештований 9 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу на користь Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до виселення за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

КЛАССЕН Іван Абрамович, 1885 р. народження, с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну, проживав у с. Гнаденгейм (нині с. Балашівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Ворошилова в с. Гнаденгейм. Заарештований 18 серпня 1937 року. Звинувачення: вів активну контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Іван Абрамович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Водій маслозаводу в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 10 серпня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Іван Іванович, 1903 р. народження, м. Барвінкове того ж р-ну Харківської області, німець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер Листопрокатбуду заводу "Запоріжсталь".

Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛАССЕН Іван Іванович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комінтерн" в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед німецького населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 11 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Ісаак Соломонович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Комінтерн" в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Помер 24 серпня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Свердловська область). Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Катерина Іванівна, 1883 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживала в м. Запоріжжі, німкеня, неписьменна, домогосподарка. Запорізьким ОВ НКВС 15 травня 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації за-

реєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 8 березня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

КЛАССЕН Катерина Петрівна, 1891 р. народження, с. Новодмитрівка Запорізького р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 12 березня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КЛАССЕН Марія Сергіївна, 1913 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 21 червня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КЛАССЕН Олена Давидівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта незакінчена середня. Без певних занять. Заарештована 13 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КЛАССЕН Петро Петрович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна се-

редня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург в с.Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Петро Абрамович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург у с. Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Петро Якович, 1889 р. народження, с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Завідуючий технічним відділом Молочанської артілі "Технік". Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив поразницьку пропаганду, вихваляв фашистську армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 квітня 1943 року засуджений до 5 років заслання в Північно-Казахстанську область. Помер в ув'язненні 7 серпня 1943 року в м. Свердловську. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Яків Абрамович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Ладенкоп (нині в межах м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Робітник промартілі "Ротфронт" в с. Ладенкоп. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: член родини зрадника батьківщини. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з табору 1 травня 1949 року. Реабілітований у 1989 році.

КЛАССЕН Яків Якович, 1893 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Фрезерувальник заводу ім. Єжова в м. Мелітополі. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛАССЕН Яків Якович, 1893 р. народження, с. Михайлівка Бахмутського р-ну Катеринославської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Лінденау (нині с. Любимівка) Токмацького р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 10 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував проти кампаній радянської влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 травня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

КЛАТТ Іван Карлович, 1892 р. народження, с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Учитель неповної середньої школи в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 лютого 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЙН Альберт Якубович, 1912 р. народження, с. Ясинівка (нині його немає) Куй-

бишевського р-ну, проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Кірова в с. Розівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 6 травня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЙН Валентин Якович, 1897 р. народження, с. Казаносільське, проживав у с. Люксембург (обидва села нині приєднані до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх санстанції в с. Люксембург. Заарештований 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛЕЙН Вільгельміна Іванівна, 1901 р. народження, с. Олександроград Великоновосілківського р-ну Донецької області, німкеня, освіта неповна середня. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

КЛЕЙН Давид Іванович, 1927 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Учень ФЗУ № 12 в с. Верхня Хортиця. Заарештований 28 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЙН Едвін Іванович, 1913 р. народження, с. Ясинівка (стара назва), проживав у с. Азов (нині с. Тополівка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Молотобоець зернорадгоспу "Азов". Заарештований 18 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Помер 10 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЙН Еміль Едуардович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям у боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською НК у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1995 році.

КЛЕЙН Еріх Едуардович, 1922 р. народження, с. Ясинівка (стара назва) Куйбишевського р-ну, проживав у с. Азов Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Робітник радгоспу "Азов". Заарештований 17 вересня 1941 року. Звинувачення: син репресованого, висловлював поразницькі настрої. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЙН Леонід Богданович, 1900 р. народження, с. Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 жовтня 1934 року. Звинувачення: нелегальний перехід кордону, підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при колегії ДПУ 1 грудня 1924 року засуджений до 3 років позбавлення волі, 24 лютого 1928 року — до 3 років висилки в Сибір. "Трійкою" УНКВС УРСР 13 серпня 1937 року засуджений до

розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1992 році.

КЛЕЙН Олена Петрівна, 1906 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 28 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоваборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КЛЕЙН Фрідріх Іванович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Маркс Орг" в с. Розенталь. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КЛЕПФЕР Іван Іванович, 1875 р. народження, с. Ольгине (приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Викладач Молочанського ветеринарного технікуму. Заарештований 25 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Під час відбування покарання 11 вересня 1941 року розстріляний в тюрмі м. Орел (Росія). Реабілітований у 1989 році.

КЛЕЦ Павло Іванович, 1908 р. народження, с. Солodka Балка, проживав у с. Нове Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Конюх радгоспу "Великотокмацький". Заарештований 9 верес-

ня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

К Л И М Е Н К О

Андрій Микитович, 1914 р. народження, с. Семенівка Пологівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта вища. Педагог Бердянської школи піонерів. Заарештований 4 листопада 1941 року. Звинувачення: вихваляв Махна, агітував проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 червня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 16 грудня 1942 року в одному з концтаборів Красноярського краю. Реабілітований у 1989 році.

КЛИМЕНКО Григорій Микитович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Санджарівка (нині с. Полтавка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Без певних занять. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КЛИМЧУК Микола Степанович, 1901 р. народження, с. Красне Кобринського р-ну Гродненської області. Проживав у с. Чубарівка (нині м. Пологи) Пологівського р-ну Запорізької області. Вантажник залізн. ст. Чубарівка. Заарештований 25 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в одному з таборів НКВС СРСР в Архангельській області (Росія) 6 березня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

КЛИНЧЕВ Микита Георгійович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 грудня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську пропаганду. Колегією ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КЛІВЕР Гергард Гергардович, 1899 р. народження, с. Руднорвейде (нині с. Розівка), проживав у с. Гершау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Техкерівник маслозаводу в с. Гершау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав листування з закордоном. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 13 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

КЛІВЕР Гергард Петрович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Шанзе. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛІВЕР Іван Генріхович, 1912 р. народження, с. Кліпенфельд (нині приєднане до с. Стульневе), проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Комсомолец". Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛІВЕР Іван Петрович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" в с. Шанзе. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну фашистську пропаганду серед німецького населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛІВЕР Корній Петрович, 1898 р. народження, с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр Великотокмацького Дніпрохарчоторгу. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив серед громадян фашистську пропаганду та агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛИЩ Платон Пантелеймонович, 1912 р. народження, с. Хилькове Лебединського р-ну Сумської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Давидівка Якимівського р-ну Запорізької області. Голова колгоспу "Дніпрогес" в с. Давидівка. Заарештований 28 вересня 1944 року. Звинувачення: займався шкідництвом в колгоспі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1980 році.

КЛОДТ Еміль Володимирович, 1898 р. народження, с. Грунау (нині смт Розівка) Розівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль бердянської

артілі "Двигун". Заарештований 28 червня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 13 травня 1942 року в Омському таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КЛОНІНГЕР Микола Християнович, 1899 р. народження, смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Перебував у Дніпропетровській в'язниці. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 жовтня 1937 року засуджений до 3 років позбавлення волі, а 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КЛОСС Мар'ян Володимирович, 1921 р. народження, м. Львів, поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар автобази заводу "Запоріжсталь". Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КЛОЦ Яків Якович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Надгірне (нині його немає) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ветеринар колгоспу "Роте Штерн" в с. Надгірне. Заарештований 28 грудня 1937 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КЛОШИНСЬКИЙ Петро Якович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колго-

спу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КЛЮЦ Іван Петрович, 1892 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Цареве (приєднане до с. Петро-Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 15 липня 1930 року примусово направлений на лікування в психіатричну лікарню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КЛЮЦ Федір Петрович, 1894 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Любимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КНЕЛЬЗЕН Ісаак Ісаакович, 1898 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с-щі Канцерівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Учитель фізики училища ФЗН заводу ім. Енгельса. Заарештований 23 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КНОДЕЛЬ Адольф Вільгельмович, 1889 р. народження, с. Єлизаветпіль (стара назва) Смільчинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав на хут. Нейгейм /нині його немає/ Токмацького р-ну Запорізької області. Городник колгоспу "Комунар" на хут. Нейгейм. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОБЕЦЬ Михайло Андрійович, 1900 р. народження, с. Стульневе, проживав у с. Чернігово-Токмачанськ Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Завідуючий складом Бердянського бруктзбору в с. Токмачка. Заарештований 2 січня 1933 року. Звинувачення: агітував за зрив плану хлібозаготівель. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер від перелому черепа 8 травня 1936 року в Північсхідтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КОБЗАР Іван Мусійович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певного місця роботи. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КОБЗАР Іван Сидорович, 1905 р. народження, с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмот-

ний. Проходив військову службу в прикордонних військах НКВС. Заарештований 4 квітня 1942 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією, мав зрадницькі наміри. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 листопада 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОВАЛЕНКО Андрій Сидорович, 1898 р. народження, смт Чернігівка, проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб на будівництві Чернігівського райвиконкому. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КОВАЛЕНКО Іван Іванович, 1893 р. народження, м. Харків, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Обліковець залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: в минулому офіцер царської та петлюрівської армії, агітував проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 29 травня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОВАЛЕНКО Олександр Олександрович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Агроном-овочівник колгоспів "Профінтерн" та ім. Дмитрова. Заарештований 3 грудня 1945 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 11 грудня 1946

року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОВАЛЕНКО Савелій Демидович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 березня 1930 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КОВАЛЕНКО-ГОЛЬДБЕК Олена Яківна, 1908 р. народження, с. Кузнецівка Розівського р-ну, проживала в с. Гофенталь (приєднане до м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала, Токмацьким РВ НКВС звинувачена в тому, що в період німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КОВАЛИК Петро Михайлович, 1896 р. народження, с. Буньковичі Старосамбірського р-ну Львівської області, українець, освіта неповна середня. Перебував у Запорізькому таборі польських військовополонених. Заарештований 31 грудня 1939 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію в таборі військовополонених. Військовим трибуналом військ НКВС Дніпропетровської області 4 травня 1940 року засуджений до 4 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 червня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОВАЛЬ Григорій Іванович, 1919 р. народження, с. Косачівка Козелецького р-ну Чернігівської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у с-щі Переможне

Якимівського р-ну Запорізької області. Проходив військову службу в Радянській армії. Заарештований 14 серпня 1945 року. Звинувачення: здався в полон ворогу, був завербований німецькою поліцією. Особливою нарадою при МВС СРСР 9 серпня 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОВАЛЬ Єгор Григорович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Новотроїцьке Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Прогрес" в с. Новотроїцьке. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОВАЛЬКОВ Георгій Іванович, 1888 р. народження, смт Слобода Воронежської області (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Світлодолинське Мелітопольського р-ну Запорізької області. Столяр заліз. ст. Світлодолинська. Заарештований 10 травня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче", отримував спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

КОВАЛЬКОВА-ТЕРЕХОВА Ольга Федорівна, 1892 р. народження, с. Гохштедт (нині с. Високе) Михайлівського р-ну, проживала в с. Світлодолинське Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 10 травня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримувала спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Померла 10 лютого 1946

року під час етапування на заліз. ст. Челябинськ. Реабілітована у 1989 році.

КОВАЛЬОВ Порфирій Євстафійович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, яка ставила метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОВАЛЬОВА Ольга Миколаївна, 1917 р. народження, с. Федорівка, проживала в с. Спаське Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Партизан". Заарештованою не була. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 липня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

КОВАЛЬСЬКИЙ Іван Іванович, 1900 р. народження, с. Олександрівська лінія Брестського повіту Гродненської області (за старим адмін.-територ. поділом, Білорусія), поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Шліфувальник заводу ЦМТ НКШС заліз. ст. Запоріжжя-І. Заарештований 11 листопада 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством, вів контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 11 квітня 1944 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОВТУН Микита Леонтійович, 1890 р. народження, с. Новоіванівка Веселівського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Маляр консервбуду у м. Мелітополі. Заарештований

27 липня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію проти заходів партії. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу у м. Мелітополі. Вирок виконано 24 жовтня 1937 року. Реабілітований у 1989 році.

КОВТУН Михайло Сергійович, 1909 р. народження, нар. і проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Слюсар депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 10 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації був агентом німецької служби СД. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Карагандинському таборі НКВС СРСР 23 грудня 1946 року. Реабілітований у 1992 році.

КОВТУН Раїса Іванівна, 1907 р. народження, м. Павлоград того ж р-ну Дніпропетровської області, німкеня, малограмотна. Проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 13 квітня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КОГАН Іда Львівна (Лейбівна), 1906 р. народження, с. Соболівка Теплицького р-ну Вінницької області, єврейка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 3 січня 1938 року. Звинувачення: активна сіоністка-контрреволюціонерка. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1939 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

КОЄВ Григорій Христофорович, 1886 р. народження, м. Тирново (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Городник радгоспу ім. ОДПУ в м. Мелітополі. Заарештований

ний 21 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник шпигунсько-шкідницької організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

КОЗАКОВ Олександр Микитович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Червона зірка" в с. Михайло-Льовшині. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КОЗАЧЕНКО Лідія Іванівна, 1909 р. народження, нар. і проживала в смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу ім. Сталіна в смт Новомиколаївка. УНКВС по Запорізькій області 24 жовтня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КОЗАЧОК Віктор Степанович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Остриківка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" ДПУ Великотокмацького повіту 5 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КОЗАЧОК Яків Гнатович, 1883 р. народження, с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну, проживав у с. Пологи того ж р-ну Запорізької області, українець,

освіта початкова. Учитель Пологівської середньої школи № 1. Заарештований 5 червня 1938 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну пропаганду, ідеалізуючи фашизм. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОЗДОРФ Давид Ісакович, 1913 р. народження, с. Бабурка, проживав у с. Смоляне Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр колгоспу ім. Шмідта. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, вихваляв фашизм. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОЗИРЕВ Антон Йосипович, 1903 р. народження, с. Грушівка (стара назва) Апостолівського р-ну Дніпропетровської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Ветеринарний санітар колгоспу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 20 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОЗІНА Тамара Василівна, 1908 р. народження, с. Дмитрівка Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, полька, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Електрозварювальниця Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештована 11 листопада 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну агітацію, займалася шкідництвом. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 23 грудня 1937 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 10 березня 1947 року. Реабілітована у 1990 році.

КОЗИРЯЦЬКИЙ Тимофій Демидович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-однособітник. Заарештований в січні 1922 року. Звинувачення: співробітничав з австрійськими військами. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 26 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

КОЗЛОВ Павло Павлович, 1899 р. народження, с. Новолипівка Мелітопольського р-ну, проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Інспектор Василівського райфінвідділу. Заарештований 27 листопада 1943 року. Звинувачення: співробітничав з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОЗЛОВСЬКИЙ Давид Іванович, 1900 р. народження, с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Бухгалтер ветеринарної бактеріологічної лабораторії в м. Запоріжжі. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив організовану контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОЗУБ Іван Миколайович, 1895 р. народження, с. Сивки Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Менчикури Веселівського р-ну Запорізької області. Городник колгоспу "Червоний Перекоп" в с. Мен-

чикури. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив польсько-націоналістичну контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

КОЛЕСНИК Карпо Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Миколаївка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 31 січня 1921 року. Звинувачення: учасник махновського руху. Бердянською повітовою НК 25 лютого 1921 року засуджений до розстрілу умовно. 3 червня 1921 року розстріл замінено ув'язненням до 5 років примусових робіт. Реабілітований у 1995 році.

КОЛЕСНИКОВА Анастасія Василівна, 1898 р. народження, с. Микільське Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українка, неписьменна. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 3 грудня 1920 року. Звинувачення: служила в контррозвідці білої армії. Колегією Олександрівської губернської НК 20 грудня 1920 року засуджена до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1996 році.

КОЛЛЕР Євдокія Давидівна, 1890 р. народження, с. Вознесенка Мелітопольського р-ну, проживала в м. Мелітополі Запорізької області, росіянка, освіта початкова, домогосподарка. Мелітопольським РВ НКВС 5 жовтня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КОЛЛЕР Кузьма Іванович, 1891 р. народження, с. Мордвинівка, проживав у м. Мелітополі того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль Мелітопольського заводу ім. Мікояна. Заарештований 5 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

КОЛОВ Йосип Опанасович, 1894 р. народження, с. Тернівка Друга (нині приєднане до с. Велика Тернівка) Якимівського р-ну, проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Продавець Якимівського раймагу. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в одному з таборів НКВС Новосибірської області 18 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

КОЛОГОЙДА Тетяна Павлівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українка, освіта не встановлена. Колгоспниця колгоспу в с. Чапаєвка. Заарештована 24 травня 1944 року. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

КОЛОДІН Василь Іванович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОЛОДКЕВИЧ Кирило Олександрович, 1892 р. народження, с. Любеля Нестеровського р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Заступник начальника залізн. ст. Бердянськ. Заарештований 25 березня 1935 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 19 лютого 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований 1990 році.

КОЛОКОЛЬЦЕВ Андрій Васильович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КОЛОМІЄЦЬ Микола Андрійович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Панютине Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 листопада 1929 року. Звинувачення: систематично агітував проти кампаній на селі. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 26 червня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОЛОТ Іван Феодосійович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" Північно-східної частини Запоріжжя 29 грудня 1921 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОЛПАКОВСЬКИЙ Кіндрат Володимирович, 1883 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянсь-

кого р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОЛЯДА Іван Кирилович, 1894 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вокарний (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОЛЯДА Панас Маркелович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Дніпровка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кірова в с. Дніпровка. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 1 серпня 1938 року в таборі НКВС Кіровської області. Реабілітований у 1989 році.

КОЛЯДА Юхим Кирилович, 1892 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Новогригорівський (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КОМАШЧУК Антон Тимофійович, 1906 р. народження, с. Старопетрівка Бердянського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта початкова. Наглядач інспектури риболовства в м. Бердянську. Заарештований 1 січня 1933 року. Звинувачення: саботував виконання плану хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1933 року засуджений умовно до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

КОМАРОВ Яків Аполлонович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 18 серпня 1921 року. Звинувачення: мав наміри вбивати комуністів. Колегією Запорізької губернської НК 29 жовтня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований у 1996 році.

КОМБАРОВ Василь Васильович, 1898 р. народження, с. Астраханка Мелітопольського р-ну Запорізької області, проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Майстер залізниці Мокрянського гранітного кар'єру. Заарештований 2 грудня 1937 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну роботу проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОМНИК Генріх Петрович, 1890 р. народження, с. Кам'янське (нині с. Мар'янівка), проживав у с. Мирське Куйбишевського р-ну

Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Будьонного в с. Мирське. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, поширював провокаційні чутки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 24 квітня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КОМПАНИЄЦЬ Петро Миколайович, 1892 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Харкове Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Червоний партизан" у с. Харкове. Заарештований 9 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, закликав до боротьби з радянською владою. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КОНАРСЬ Харламп Романович, 1907 р. народження, с. Дерлово Золотухінського р-ну Курської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Електромонтер Запорізького паравозоремонтного заводу. Заарештований 29 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 3 січня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

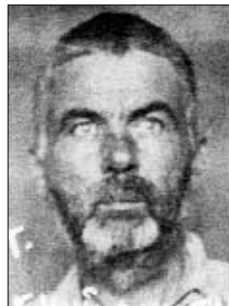
КОНДРАТЕНКО Григорій Данилович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Ко-

пані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Працівник контори "Заготхудо-ба". Заарештований 27 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОНДРАТЦЕВ Іван Васильович, 1894 р. народження, с. Велика Маячка Таврійської губернії (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав на хут. Український (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Степовий" на хут. Український. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОНКЕЦАС Костянтин Панайотович, 1908 р. народження, м. Салоніки (Греція), грек, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Помічник буфетника буфету №3 в м. Запоріжжі. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Греції. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОНОВАЛЕНКО Федот Васильович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Петрівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 квітня 1928 року. Звинувачення: порушення правил реєстрації колишніх військовослужбовців білої армії. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 10 серпня 1928 року засуджений до 3 років позбавлення волі, а 28 грудня 1931 року позбавлений права проживання в 12 населених пунктах СРСР. Реабілітований у 1991 році.

КОНОВАЛЕНКО Євген Онисимович, 1892 р. народження, с. Паньківка (стара назва) Новомосковського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта вища. Проживав у с. Кірове Оріхівського р-ну Запорізької області. Головний лікар лікарні в с. Кірове. Заарештований 2 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 лютого 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОНОНЕНКО Микола Пилипович, 1898 р. народження, с. Новопротокопівка Токмацького р-ну, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певного місця роботи. Заарештований 9 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КОНРАД Адам Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист Молочанської МТС. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: родич зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 квітня 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОНРАД Лідія Федорівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня. Учениця Запорізької школи № 1. Заарештована 26 грудня 1945 року. Звинувачення: в травні 1942 року зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року за-

суджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудо-таборі МВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КОНРАД Теодор Йосипович, 1902 р. народження, с. Казанківка Широківського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Фрезерувальник Запорізького заводу № 29. Заарештований 8 травня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ 23 вересня 1933 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОНСТАНТИНІДІ

Микола Панайотович, 1913 р. народження, м. Генічеськ Херсонської області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Пекар радгоспу "Аккермень". Заарештований 30 груд-

ня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОНЬКО Федір Овсійович, 1887 р. народження, с. Благовіщенка Куйбишевського р-ну, проживав у с. Кобильне Розівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка" в с. Кобильне. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 27 листопада 1941 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОНЮШИНА Андрій Федосійович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Ми-

хайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КОРОСТИЛЬОВ Євген Андрійович, 1873 р. народження, нар. і проживав у с. Жебець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, національність у справі не вказана, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 27 грудня 1921 року. Звинувачення: переховував бандитів. "Трійкою" Запорізької губернської НК 29 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

КООП Іван Давидович, 1885 р. народження, с. Єлизаветталь (об'єднане з с. Олександрівка), проживав у с. Шардау (нині приєднане до с. Панфілівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Автодор" у с. Панфілівка. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КООП Ісаак Генріхович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році.

КООП Марія Борисівна, 1890 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Померла 15 жовтня 1944 року в Карагандинському виправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КОПАЄВСЬКА Марія Іванівна, 1924 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в м. Болград того ж р-ну Одеської області, українка, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 30 серпня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 листопада 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1993 році.

КОПАЛО Марія Давидівна, 1926 р. народження, с. Богданівка (нині с. Старобогданівка) Михайлівського р-ну, проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Колгоспниця к-спу "Червоній Жовтень". Токмацьким РВ НКВС 15 квітня 1945 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена 24 червня 1946 року. Реабілітована у 1989 році.

КОПП Іван Абрамович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Кур'єр контори "Заготзерно" залізн. ст. Світлодолинська. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив націоналістичну фашистську роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937

року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОРЕНЄВ Іван Васильович, 1902 р. народження, с. Чубарівка, проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Машиніст депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 20 квітня 1931 року. Звинувачення: активно боровся проти робітничого класу і революційного руху під час перебування в бандах Денікіна і Врангеля. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 13 травня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

КОРЕЦЬКИЙ Лев Миколайович, 1899 р. народження, м. Мінськ (Білорусія), росіянин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Інженер тресту "Коксохіммонтаж". Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОРЖ Антон Антонович, 1896 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Бригадир електриків Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну повстанську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОРІНЬ Володимир Іванович, 1900 р. народження, смт Якимівка того ж р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 жовтня 1921 року. Звинувачення: білогвардійський офіцер. Колегією Запорізької губернської НК 9 грудня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

КОРНЕЛЬЗЕН Олена Яківна, 1907 р. народження, нар. і проживала в с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 11 лютого 1933 року. Звинувачення: займалася шпигунською діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 10 червня 1933 року засуджена до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітована у 1989 році.

КОРНІЄНКО Сергій Онуфрійович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4 липня 1921 року. Звинувачення: служив у каральному загоні білих, допомагав махновцям. Великою колегією Мелітопольської НК 3 вересня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КОРНІЄНКО Тимофій Васильович, 1893 р. (1890 р.) народження, с. Старобогданівка Чернігівського (нині Михайлівського) р-ну, проживав у с. Низяне (приєднане до смт Чернігівка того ж р-ну) Запорізької області, українець, освіта початкова. Інструктор Токмацької райспоживспілки. Заарештований 28 березня 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1989 році.

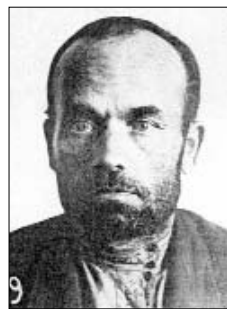
КОРНІЙЧУК Іван Федорович, 1907 р. народження, с. В'язівка Народицького р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Мала Білозерка. Заарештований 27 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну польсько-націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу.

Вирок виконано 14 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОРНІС Пилип Давидович, 1884 р. народження, ст. Сарабуз Кримської АРСР (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта вища. Проживав у м. Лозова того ж р-ну Харківської області. Старший зоотехнік радгоспу "Комуніст". Заарештований 25 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОРОБКО Никифор Якович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: служив у Махна. Слідчим особливого відділу 13 армії з-під варті звільнений за відсутністю складу злочину (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

КОРОБКО Омелян Дмитрович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Ворошилівка (нині с. Любимівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КОРОВЧЕНКО Олександр Якович, 1897 р. народження, с. Петраківка Катеринопільського р-ну Черкаської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігів-

ського р-ну Запорізької області. Рахівник промартілі "Глинокоп" в с. Ротфронт. Заарештований 7 червня 1940 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 січня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОРОГОД Гнат Васильович, 1891 р. народження, с. Августинівка, проживав у с. Петропіль Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 17-го партз'їзду в с. Петропіль. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення: антирадянська агітація. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОРОЛЬ Олексій Карлович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 26 вересня 1921 року як заручник за нездачу селянами зброї. Надзвичайною "трійкою" с. Велика Знам'янка 14 жовтня 1921 року як засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КОРОТИШ Леонід Григорович, 1907 р. народження, с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, грек, освіта початкова. Токар Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КОРОТКЕВИЧ Пантелій Ісаакович, 1908 р. народження, с. Нова Мальнич Чичерського р-ну Гомельської області (Біло-

русія), білорус, освіта початкова, член ВКП(б) у 1932—1941 рр. Проходив строкову військову службу в в/ч 3524 в м. Запоріжжі. Заарештований 2 грудня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 квітня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення рішенням Архангельського обласного суду 23 квітня 1943 року. Реабілітований у 1990 році.

КОРЧЕВСЬКИЙ Стах Якович, 1894 р. народження, с. Лепесівка Білогірського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Петровського в смт Веселе. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну польсько-націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КОРШУНОВА Поліна Христофорівна, 1914 р. народження, с. Мар'ївка (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну. Проживала в смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Заготувальниця Розівського сільського споживчого товариства. Заарештована 24 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КОСИНСЬКА Ольга Володимирівна, 1923 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Без певних занять. Заарештована 15 грудня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче", мала німецький паспорт. Особливою нарадою

при НКВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КОСОБОКОВ Пимон Михайлович, 1873 р. народження, нар. і проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, відомостей про освіту у справі немає. Ніде не працював. Заарештований 21 листопада 1920 року. Звинувачення: сприяв білій армії. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському пункті ОВ Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

КОСТАМАН Костянтин Федорович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 2-ї п'ятирічки. Заарештований 30 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОСТЕНКО (він же КАРПОВ) Василь Кирилович, 1901 р. народження, с. Велика Чернеччина Сумського р-ну Сумської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 1 грудня 1920 року. Звинувачення: був членом банди Володіна. Олександрівською губернською НК 11 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

КОСТЕНКО Іван Васильович, 1893 р. народження, м. Мелітополь Запорізької області, українець, неписьменний. Проживав у м. Євпаторії АР Крим. Тимчасово ніде не

працював. Заарештований 19 квітня 1919 року. Звинувачення: служив у білих. Мелітопольською НК 3 червня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

КОСТЕНКО Катерина Яківна, 1900 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну, проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Медсестра поліклініки м. Гуляйполя. Заарештована 22 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 лютого 1946 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання повернулася в м. Гуляйполе, померла в 1984 році. Реабілітована у 1989 році.

КОСТЕНКО Клеопатра Іванівна, 1923 р. народження, с. Білогір'я Оріхівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта незакінчена вища. Заарештована 24 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 24 червня 1951 року. Реабілітована у 1989 році.

КОСТЄВ Іван Опанасович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Дмитрівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Ніде не працював. Заарештований 23 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському пункті ОВ Південного фронту 24 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

КОСТІН Тимофій Васильович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Ново-Силівка Приазовського р-ну Запорізької об-

ласті, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КОСТРЮКОВ Григорій Леонтійович, 1894 р. народження, м. Приморськ того ж р-ну, проживав у с. Новополтавка Чернігівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта середня. Вчитель школи в с. Новополтавка. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" Великотоцького повіту 9 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 грудня 1921 року в с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області. Реабілітований у 1995 році.

КОСТРЮКОВ Ілля Леонтійович, 1899 р. народження, місце народження не встановлено, проживав у с. Новополтавка Чернігівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта середня. Вчитель школи в с. Новополтавка. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" Великотоцького повіту 9 грудня 1921 року справа направлена на розгляд Великотоцького політбюро. Подальша доля не встановлена. Реабілітований у 1991 році.

КОСТЮК Андрій Герасимович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Федорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КОСТЮК Гаврило Герасимович, 1897 р. народження, с. Федорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Любимівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області. Рядовий колгоспник к-спу "Барвінок" у с. Любимівка. Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КОСТЮК Іван Герасимович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Федорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Столяр колгоспу "Придніпровка" в с. Федорівка. Заарештований 9 серпня 1937 року. Звинувачення: мав намір убити керівників партії та радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 13 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КОСЯНОК Олександр Кирилович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив військову службу в Червоній Армії. Заарештований 16 серпня 1944 року. Звинувачення: потрапивши в полон до німців, став на зрадницький шлях. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

КОСЬМИН Сергій Дмитрович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник колгоспу "Профінтерн" в с. Чапаєвка. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: махновець, проводив контрреволюційну агітацію, мав терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23

жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КОТ Антон Семенович, 1895 р. народження, нар. і проживав на хут. Коломійцева Олександрівського повіту Катеринославської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 квітня 1920 року. Звинувачення: служив у банді Махна і розстрілював червоноармійців. Надзвичайною "трійкою" особливою відділу 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КОТЕЛЬНИКОВ Андрій Григорович, 1910 р. народження, с-ще Козаківка Антрацитівського р-ну Луганської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Студент 3-го курсу Запорізького педінституту. Заарештований 17 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОТІЙ Василь Іванович, 1922 р. народження, с. Благовіщенка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Ливарник заводу "Комунар" в м. Запоріжжі. Заарештований 18 липня 1950 року. Звинувачення: причетність до агентури німецької розвідки. Особливою нарадою при МДБ СРСР 3 лютого 1951 року засуджений до 15 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

КОТОВИЧ (КУТОВИЧ) Василь Євстафійович, 1899 р. народження, м. Броди того ж р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Ківерці того ж р-ну Волинської області. Помічник машиніста залізн. ст. Ківерці. Заарештований 30 червня 1931 року. Звинувачення:

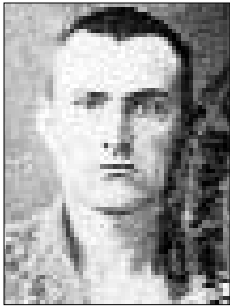
нелегально перейшов кордон з боку Польщі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Московським облсудом 2 квітня 1936 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КОТОВИЧ (ЛЮНДЕКВИСТ, КУЗЬМИНА) Софія Йосипівна, 1891 р. народження, ст. Толмачово Ленінградської області (Росія), полька, освіта початкова. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 18 листопада 1937 року. Звинувачення: агент англо-естонської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджена до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1990 році.

КОТОВИЧ (ФАНК, ВЕГ) Каміла Йосипівна, 1891 р. народження, ст. Толмачово Ленінградської області (Росія), полька, освіта початкова. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 18 листопада 1937 року. Звинувачення: агент англо-естонської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджена до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1990 році.

КОХ Арно Альбертович, 1915 р. народження, нар. с. Люксембург (нині об'єднане з смт Розівка) Розівського р-ну, проживав у с. Спаське Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Вчитель Спаської неповної середньої школи. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОХ Герберт Карлович, 1913 р. народження, Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Чорнороб Великотокмацького міськомунгоспу. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв фашистський лад. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОЧЕВ Андрій Михайлович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Гамівка Приазовського р-ну Запорізької області, албанець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Прапор комунізму" в с. Гамівка. Заарештований 4 березня 1938 року. Звинувачення: систематично агітував проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

КОЧЕРОВ Герасим Никифорович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Коларівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти заходів радянської влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОЧМАР Гаврило Іванович, 1892 р. народження, с. Немиринці Городоцького р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у племрадгоспі "Аккермень" Мелітопольського р-ну Запорізької області. Чорнороб радгоспу "Аккермень". Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення:

проводив серед робітників контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КОЧУРОВСЬКИЙ Дмитро Олексійович, 1903 р. народження, м. Житомир, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Касир тресту "Холодопром" в м. Запоріжжі. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язки з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КОШКЕ Віллі Олександрович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Люксембург (об'єднане з смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Роте Фане" в смт Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: дезорганізував трудову дисципліну в колгоспі, виступав проти підписки на позику. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КОШЛЯК Омелян Якович, 1887 р. народження, с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського району, проживав у с. Ройтерпойер (нині його немає) Новозлатопільського р-ну Запорізької області (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Конюх колгоспу "Ройтерпойе". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною повстанською діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 18 жовтня 1942 року в таборі НКВС у Чердинському районі Пермської області. Реабілітований у 1989 році.

КОШОВИЙ Петро Юхимович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: невинуватий контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу ВНК 13-ї армії 10 червня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КРАВЕЦЬ Катерина Йосипівна, 1904 р. народження, хут. Катеринфельд (нині приєднаний до с. Новоселівка), проживала в с. Куцове Оріхівського р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Нове життя" в с. Куцове. Заарештована 19 серпня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. На підставі Указу Президії ВР СРСР від 26.11.1948 року позбавлена права повернення на місце попереднього проживання. Реабілітована у 1989 році.

КРАВЦОВ Феодосій Олександрович, 1895 р. народження, с. Дніпровка, проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Учитель школи в с. Андріївка. Заарештований 14 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення умовно достроково 15 вересня 1933 року. Реабілітований у 1991 році.

КРАВЧЕНКО Андрій Петрович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Столяр залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу

терористичного характеру. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 31 серпня 1942 року в Горьковській області (Росія). Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРАВЧЕНКО Артем Никифорович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Стульневе Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Горького. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРАВЧЕНКО Денис Федорович, 1887 (1888) р. народження, нар. і проживав у с. Військове Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КРАВЧЕНКО Євгеній Андрійович, 1907 р. народження, м. Дніпропетровськ, освіта незакінчена середня, кандидат в чл. ВКП(б). Проживав у м. Запоріжжі. Начальник цеху Запорізького заводу № 478. Запорізьким УМДБ 26 липня 1947 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 11 жовтня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

КРАВЧЕНКО Іван Кирилович, 1900 р. народження, с. Березове Деражнянського р-ну Хмельницької області, українець, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 29

листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед робітників. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

КРАВЧЕНКО Роман Титович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Маячка Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Вільний шлях". Заарештований 1 грудня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КРАВЧЕНКО Трохим Олександрович, 1897 р. народження, с. Горіле (нині с. Азовське), проживав у смт Кирилівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рибалка колгоспу "Сини моря" в смт Кирилівка. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КРАВЧЕНКО Федул Григорович, 1867 р. народження, нар. і проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25 жовтня 1921 року. Звинувачення: служив в арміях Денікіна та Врангеля. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну 2 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КРАВЧЕНКО Юхим Іванович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Вербове Пологівського р-ну Запорізької області, ук-

раїнець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ленінським шляхом". Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти керівників партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРАВЧЕНКО-ГЕРЦ Єлизавета Петрівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Чорнороб Азово-Чорноморського заводу в м. Бердянську. Заарештована 26 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КРАМАРЕНКО Костянтин Макарович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в банді Махна. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-під варти звільнений (документ не датований) за відсутністю складу злочину. Реабілітований у 1991 році.

КРАМАРЕНКО Михайло Васильович, 1905 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Слюсар ковальського цеху запорізького заводу "Комунар". Заарештований 29 квітня 1936 року.

Звинувачення: учасник троцькістської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 9 серпня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРАМШЦ Рейнгольд Іванович, 1909 р. народження, с. Маковиці Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Завідуючий магазином у с. Рибалівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

КРАН Борис Гергардович, 1885 р. народження, с. Морозівка, проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Айнгайт" в с. Миколай-Поле. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

КРАН Корній Єгорович, 1886 р. народження, с. Морозівка, проживав у с. Ейгенфельд (стара назва) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Сталіна. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРАСНИЦЬКИЙ Михайло Андрійович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Князе-Григорівка Великолепетиського р-ну Херсонської області, українець, освіта неповна середня. Вчитель школи в с. Князе-Григорівка. Заарештований 13 грудня 1921 року. Звинувачення: служив у білій армії. Запорізькою надзвичайною "трійкою" 15 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

мостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

КРАСНО Яків Степанович, 1860 р. народження, нар. і проживав у с. Солодка Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КРАСНОВ Іван Олександрович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 9 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче", одержував спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Помер у засланні 23 вересня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

КРАСНОВА Піада Іванівна, 1918 р. народження, с. Сімонфельдс Апостолівського р-ну Дніпропетровської області (стара назва), німкеня, малограмотна. Проживала в с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 24 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КРАСНОПОЛЬСЬКИЙ Микита Олександрович, 1882 р. народження, с. Іванівка Межівського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Службовець Запорізького відділення колгоспного банку. Заарештова-

ний 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 2 вересня 1930 року відібрана підписка про невізд, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КРАСНОСІЛЬСЬКИЙ Яків Юхимович, 1922 р. народження, с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Гартівник Запорізького моторобудівного заводу № 29 ім. Баранова. Заарештований 21 липня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРАСОВСЬКИЙ Павло Сергійович, 1901 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих і виказував червоноармійців. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

КРАСЮК Кузьма Прокопович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 жовтня 1930 року. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 травня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 25 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

КРАСЮК Трохим Васильович, 1877 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вокарний (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КРАТ Мина Авксентійович, 1888 р. народження, с. Чапаєвка, проживав у с. Балочки Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "14-річчя Жовтня". Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної махновської повстанської групи. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 квітня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КРАУЗЕ Василь Якович, 1880 р. народження, с. Енох (стара назва) Гуляйпільського р-ну, проживав у с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр колгоспу "Ротфронт" у с. Канкринівка. Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року. Реабілітований у 1975 році. Місце поховання невідоме.

КРАУЗЕ Франц Іванович, 1914 р. народження, с. Володимирівське Запорізького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Слюсар Дніпровського алюмінієвого заводу ім. Кірова в м. Запоріжжі. Заарештований 29 червня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 квітня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 24 травня 1943 року в Актюбінському таборі НКВС (Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

КРАУТЕР Єлизавета Федорівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім.Фрунзе в с. Ольгине. Заарештована 22 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоваборі МВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КРАУТЕР Християн Едуардович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Ольгине. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: вів підозрілий спосіб життя. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 13 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КРЕБС Генріх Едуардович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Працівник пекарні міського споживчого товариства. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 11 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КРЕБС Отто Фрідріхович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Романівка (приєднане до с. Тернівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Авангард" в с. Романівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засудже-

ний до 5 років позбавлення волі. Народним судом Іжморського р-ну Кемеровської області (Росія) 24 жовтня 1950 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 13 квітня 1953 року. Реабілітований у 1989 році.

КРЕКЕР Абрам Абрамович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Р. Люксембург у с. Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРЕКЕР Ісаак Гергардович, 1913 р. народження, с. Широке Запорізького р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Викладач Молочанського ветеринарного технікуму. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 14 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

КРЕКЕР Іван Петрович, 1883 р. народження, нар і проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. Шенау. Заарештований 11 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Далекосхідному краю 20 березня 1938 року засуджений до

розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КРЕМЕНЧУК Григорій Євстафійович, 1889 р. народження, місце народження й освіта не встановлені, українець. Проходив військову службу в м. Мелітополі Запорізької області. Червоноармієць 1-го продовольчого батальйону. Заарештований 18 травня 1919 року. Звинувачення: служив у Добровольчій армії. Колегією НК Мелітопольського повіту засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

КРЕМЕР Ернст Іванович, 1913 р. народження, с. Гайбуден (стара назва) Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Тігенгаген (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області. Бригадир тракторної бригади колгоспу "Шлях Леніна" в с. Тігенгаген. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРЕМЗЕР Християн Карлович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Секретар-обліковець семирічної школи в с. Рейхенфельд. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: член німецької контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

КРЕСТІАНПОЛЬ Павло Гнатович, 1879 р. народження, с. Шепель Луцького р-ну Волинської області, українець, освіта вища. Проживав у с. Жеребець (нині с. Кірово) Оріхівського р-ну Запорізької області. Священик церкви в с. Жеребець. Заарешто-

ваний 10 березня 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської організації. Судовою "трійкою" колегії ДПУ УСРР 13 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

КРЕЦ Антон Фрідріхович, 1886 р. народження, хут. Маріагейм (нині с. Молодіжне), проживав у с. Карлсруе (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Садівник колгоспу ім. К. Цеткін. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КРЖЕЧКОВСЬКИЙ Антон Лук'янович, 1898 р. народження, смт Ямпіль того ж р-ну, проживав у смт Сутиски Тиврівського р-ну Вінницької області, українець, освіта середня. Рахівник Сутиської гідроелектростанції. Заарештований 29 серпня 1928 року. Звинувачення: належав до антирадянської організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

КРИВЕЦЬ Терентій Романович, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжя, українець, освіта початкова. Службовець Запорізької губернської надзвичайної комісії. Заарештований 11 листопада 1921 року. Звинувачення: поручився за контрреволюціонера. Оперативним відділом Олександрівської губернської НК 3 грудня 1921 року з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КРИВОЛАП Михайло Дмитрович, 1903 р. народження, с. Лисівка Ярмолинського р-ну Хмельницької області, українець, освіта середня. Проживав у с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя). Тимчасово ніде не працював. Заарештований 17 серпня 1929

року. Звинувачення: проводив систематичну антирадянську агітацію серед робітників і службовців Дніпробуду. Колегією ОДПУ 3 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КРИВОРУЧЕНКО Ганна Федорівна, 1905 р. народження, нар. і проживала в с. Біляївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, член ВКП(б) до 1941 року. Доярка колгоспу ім. Шевченка в с. Біляївка. Заарештована 14 жовтня 1943 року. Звинувачення: агент гестапо. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

КРИВУЛЯ Петро Григорович, 1915 р. народження, смт Веселе того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив строкову військову службу в м. Петрозаводську (Росія). Заарештований 17 вересня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував серед червоноармійців ворожі листівки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 квітня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Виконання покарання призупинено, направлений в діючу армію. Реабілітований у 1990 році.

КРИЖАНІВСЬКА Катерина Савеліївна, 1921 р. народження, нар. і проживала в с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Червона Армія" в с. Андріївка. Заарештованою не була, підписка про невіїзд не відбиралась. До відпо-відальності притягнута як член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МВС СРСР 10 лютого 1946 року засуджена до 5 років вислання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Анатолій Васильович, 1893 р. народження, с. Доброгорща Хмельницького р-ну Хмельницької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Учитель Запорізької школи глухонімих. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 4 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КРИЖАНОВСЬКИЙ Северин Іванович, 1911 р. народження, с. Кустівці Хмельницького р-ну Вінницької області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Зварювальник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРИСІН Микола Харитонович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Контрольний майстер механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 29 квітня 1933 року. Звинувачення: незадоволений існуючим ладом. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 14 листопада 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРИГЕР Абрам Іванович, 1883 р. народження, с. Любимівка Вільнянського р-ну, проживав у м. Вільнянську Запорізької області, німець, малограмотний. Працівник райторгу. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРИГЕР Абрам Петрович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Георгіївка Верхньорогачицького р-ну Херсонської області, німець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14 грудня 1921 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського району Запорізької області 15 грудня 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

КРИГЕР Адольф Густавович, 1906 р. народження, с. Марав (стара назва) Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейгейм (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Комунар" у с. Нейгейм. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично агітував проти всіх заходів уряду СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 10 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

КРИГЕР Готфрід Готфрідович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Широке Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Будьонного в с. Широке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення антирадянську агітацію поразницького змісту. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КРИГЕР Карл Іванович, 1887 р. народження, с. Любимівка, проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Приймальник моло-

ка колгоспу ім. Горького в м. Вільнянську. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРИГЕР Яків Іванович, 1889 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с-щі Червоноармійськ (нині м. Вільнянськ) того ж р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, візник. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРИГЕР Яків Петрович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Павлівка Василівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Литвинова. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРИГЕР Яків Якович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с-щі Червоноармійськ (нині м. Вільнянськ того ж р-ну) Запорізької області, німець, малограмотний. Візник в с-щі Червоноармійськ. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році.

КРИКЕР Марія Тимофіївна, 1902 р. народження, м. Бердянськ Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Проживала в

с. Курилівці Жмеринського р-ну Вінницької області, домогосподарка. Заарештована 20 листопада 1937 року. Звинувачення: активна учасниця контрреволюційної троцькістської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 червня 1938 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

КРИСТ Еммануїл Іванович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Краснівка Волноваського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 18 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КРОНЕНБЕРГ Юліус Густавович, 1891 р. народження, с. Андріївка Буського р-ну Львівської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області. Завідуючий коморою колгоспу "Червоне козацтво". Заарештований 23 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КРОССАН Олена Федорівна, 1917 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживала в смт Балабине Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 11 травня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою

нарадою при МВС СРСР 8 березня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

КРОТ Кирило Кузьмич, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 18 січня 1930 року. Звинувачення: зірвав антирелігійну кампанію по зняттю церковних дзвонів. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

КРОТЕВИЧ Володимир Вацлавович, 1908 р. народження, с. Купіль Волочиського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Автогенник Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КРУГЕЛЬ Іван Іванович, 1903 р. народження, с. Лісне Молочанського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Запорізької області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Обліковець відділу збуту Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 13 липня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КРУГЕЛЬ Яків Іванович, 1895 р. народження, с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець,

освіта початкова. Токар Великотокмацької промартілі "Колективіст". Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистської повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КРУГЛИКОВ Андрій Федорович, 1902 р. народження, с. Кругляки Полоцького округу (так у кр. справі), білорус, малограмотний. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Інструктор ТСОавіахіму м. Мелітополя. Заарештований 5 лютого 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 1 березня 1934 року. Реабілітований у 1990 році.

КРУГЛИКОВ Єгор Федотович, 1888 р. народження, с. Кругляки Полоцького округу (так у кр. справі), білорус, малограмотний. Проживав у с. Рівне Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу в с. Рівне. Заарештований 5 лютого 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КРУЖАЛІНА Лідія Федорівна, 1924 р. народження, с. Дурлах (нині його немає) Токмацького р-ну, проживала в с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Рядова колгоспниця колгоспу "Червоне козацтво" в с. Орлове. Заарештована 19 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КРУПИЦЬКИЙ Василь Васильович, 1910 р. народження, с. Стара Ушиця Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Утримувався в Дніпропетровській тюрмі. 14 червня 1938 року висунуто звинувачення в причетності до румунської розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КРЮЧКОВ Петро Антонович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Гусарка Куйбишевського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний. Тесляр колгоспу ім. Молотова в с. Гусарка. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КУБАХ Павло Зіновійович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Санджарівка (нині с. Полтавка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний. Без певних занять. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУБИЦЬКИЙ Фелікс Павлович, 1900 р. народження, м. Брест-Литовськ (стара назва), Білорусія, поляк, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Технік-механік Мелітопольського заводу ім. Мікояна. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною пропагандою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 4 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КУБИШКІН Сазон Наумович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Працівник сільського споживчого товариства в с. Юрківка. Заарештований 12 грудня 1928 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. Запорізьким окружним відділом ДПУ 15 січня 1929 року з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КУВАТОВ Василь Федорович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Банівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 29 березня 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 21 квітня 1930 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

КУГЕЛЬ Павло Іванович, 1885 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Проживав у радгоспі "Латівка" Широківського р-ну Дніпропетровської області. Конюх радгоспу "Латівка". Заарештований 24 липня 1938 року. Звинувачення: проводив підривною роботу по лінії тваринництва. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1989 році.

КУГСКАУЗ Генріх Генріхович, 1922 р. народження, с. Егейм Фріденфельдського р-ну Самарської області, Росія (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник колгоспу "Ротфронт" у с. Ейгенфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС

СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУДРИЦЬКИЙ Євламій Іудович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Гаврилівка (нині с. Чкалове) Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7 квітня 1921 року. Звинувачення: запеклий і невинуватий білогвардієць. "Трійкою" Запорізької НК 21 травня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

КУДРЯВЦЕВ Володимир Іванович, 1890 р. народження, м. Владимир (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник відділу міжрайонного землевпорядкувального бюро в м. Запоріжжі. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: активний член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 листопада 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі умовно. З-під варти звільнений. Реабілітований у 1990 році.

КУДРЯВЦЕВ Дмитро Олексійович, 1885 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта не встановлена. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 2 квітня 1920 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Надзвичайною "трійкою" ОВ ВНК 13-ї армії 5 червня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

КУЖЕЛЬ Кузьма Андрійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий член комуни "Червоний маяк" в с. Гайчул. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією та шкідництвом.

"Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КУЗНЕЦОВ Павло Петрович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Терпіння Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта у справі не вказана, селянин-одноосібник. Заарештований в травні 1919 року. Звинувачення: служив у білій армії. Мелітопольською повітовою НК в травні 1919 року засуджений до розстрілу. Точні дати винесення та виконання вироку у справі не вказані. Місце поховання невідоме. Реабілітований у 1995 році.

КУЗЬМЕНКО Данило Семенович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Шевченкове Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну роботу серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

КУЗЬМЕНКО Іван Іванович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Володимирівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 квітня 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 30 листопада 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КУЗЬМЕНКО Марія Іванівна, 1887 р. народження, Бесарабія (так у кр. справі), українка, неписьменна. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 14 грудня 1937 року. Звинувачення: займалася шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором

СРСР 27 січня 1938 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

КУЗЬМЕНКО Марія Йосипівна, 1880 р. народження, нар. і проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка, неписьменна, домогосподарка. Гуляйпільським РВ НКВС 19 вересня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КУЗЬМЕНКО Омелян Юхимович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 11 жовтня 1930 року. Звинувачення: проводив злісну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 19 грудня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

КУЗЬМЕНКО Федір Несторович, 1905 р. народження, с. Голоківка Чигиринського р-ну Черкаської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Дніпропетровську. Слюсар депо залізн. ст. Дніпропетровськ. Заарештований 1 вересня 1928 року. Звинувачення: учасник української контрреволюційної групи. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

КУЗЬМІН Дмитро Кузьмич, 1896 р. народження, с. Колошине Духовщинського р-ну Смоленської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Котельник депо залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві проти СРСР. НКВС СРСР і Прокуро-

ром СРСР 23 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

КУКОБА Йосип Ілліч, 1899 р. народження, с. Мала Білозерка Василівського р-ну, проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 2-ї п'ятирічки в с. Велика Білозерка. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КУКОВИНЕЦЬ Василь Никифорович, 1898 р. народження, смт Чернігівка того ж р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, малограмотний. Двірник будинку відпочинку ім. Тельмана в м. Бердянську. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУКОВИНЕЦЬ Григорій Іванович, нар. і проживав у с. Могиляни Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований у грудні 1921 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Великотолкацького повіту 3 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1993 році.

КУЛИК Анастасія Дмитрівна, 1908 р. народження, с. Новоолександрівка, проживала в с. Петропавлівка Запорізького р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Ворошилова. Запорізьким РВ НКДБ 18 квітня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачен-

ня: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

КУЛИК Лука Опанасович, 1893 р. народження, с. Григорівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Асенізатор Запорізького механічного заводу. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУЛИНИЧ Яків Іванович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Кочегар каменодробильного заводу № 2. Заарештований 2 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КУЛІДОБРОВ Гаврило Іванович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Волканешти (нині с. Вовчанське) Якимівського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Димитрова в с. Волканешти. Заарештований 12 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів партії та уряду на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Особливою нарадою при МДБ СРСР 1 березня 1950

року висланий на безстрокове поселення до Красноярського краю, де помер 26 жовтня 1953 року. Реабілітований у 1989 році.

КУЛІТ Август Каспарович, 1888 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області. Вагар залізн. ст. Запоріжжя-1. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КУЛОВ Георгій Іванович, 1904 р. народження, с. Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний. Тимчасово проживав в м. Гур'єв (Казахстан). Рядовий борець 537-ї будівельної колони 3-го будівельного управління НКВС СРСР. Заарештований 17 липня 1945 року. Звинувачення: мав зв'язки з німецькою поліцією в с. Ботієве під час окупації. Особливою нарадою при МВС СРСР 15 січня 1947 року засуджений до 4 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році .

КУЛЬЧИЦЬКА Любов Володимирівна, 1904 р. народження, с. Погоріле Ігуменського р-ну Мінської області (за старим адмін-територ. поділом), білоруска, освіта вища. Проживала в м. Запоріжжі. Вчителька Запорізької школи №12. Заарештована 28 листопада 1937 року. Звинувачення: займалася шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 4 січня 1938 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітована у 1990 році. Місце поховання невідоме.

КУМІНОВ Василь Олексійович, 1922 р. народження, с. Озеро-Карачі Чановського р-ну Новосибірської області, росіянин, освіта неповна середня. Проходив військову службу в смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області. Фотограф 65-ї тан-

кової бригади. Заарештований 29 листопада 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

КУН Віра Іванівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Колгоспниця к-спу "Удар по інтервентах" в с. Царицин Кут. Заарештована 25 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 7 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

КУНАК Мусій Григорович, 1882 р. народження, с. Кінські Роздори Пологівського р-ну, проживав у с. Кайєрфельд (стара назва) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Майн Лебен". Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року у м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

КУНИЦЬКИЙ Ілля Віталійович, 1905 р. народження, с. Ситин Бобруйського р-ну Могильовської області (Білорусія), поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 10 листопада 1937 року. Звинувачення: вихваляв фашистську Польщу і агітував проти СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУНИЦЬКИЙ Михайло Людвігович, 1908 р. народження, м. Київ, поляк, освіта неповна середня. Проживав у радгоспі "Вербо́ве" (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області. Працівник хлібопекарні в радгоспі "Вербо́ве". Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

КУНКЕЛЬ Марія Петрівна, 1917 р. народження, нар. і проживала в с. Пробудження Куйбишевського р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу ім. Чапаєва в с. Пробудження. Запорізьким УНКВС 1 листопада 1944 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області (Росія). Реабілітована у 1989 році.

КУПА-МИРГОРОДСЬКИЙ Микола Антонович, 1902 р. народження, нар. і проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб Кушугумського лісництва. Заарештований 25 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 25 квітня 1943 року в Рибінському таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КУРБАН Мамед Тагі-огли, 1886 р. народження, м. Ардабіль (Персія), перс, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Носильник на залізн. ст. Запоріжжя Перше. Заарештований 5 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 вересня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

КУРИЛЕНКО Пелагія Андріянівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в смт Куйбишеве того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Тимчасово не працювала. Заарештована 27 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КУРЛЕНЯ Іван Костянтинович, 1904 р. народження, с. Доманове Слонимського повіту Гродненської губернії (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Водій Запорізького аероклубу. Заарештований 23 серпня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

КУРУКІНА Емма Оттівна, 1915 р. народження, нар. і проживала у с. Вайнау (нині с. Чапаєвка) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім. Горького в с. Вайнау. Заарештована 20 листопада 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

КУРЦ Альберт Іванович, 1918 р. народження, с. Новоданція (стара назва) Баштанського р-ну Миколаївської області, німець, освіта початкова. Проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області. Токар Пришибської школи механізації сільського господарства. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 18 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

КУРЦЕНБАУ Ірина Дмитрівна, 1906 р. народження, м. Лібава (нині Ліепая, Латвія), німкеня, неписьменна. Проживала в с. Новослобідка Запорізького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 23 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі МВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КУТАЙСОВ-ПОРУЧИКОВ Віктор Михайлович, 1895 р. народження, с. Пречисте Гжатського р-ну Смоленської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 19 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" 1-го Кримського пункту ОВ ВНК 13-ї армії 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

КУФТАРЕВ Іван Васильович, 1890 р. народження, с. Шаманівка Кам'яненського повіту Заверської губернії (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Кухар їдальні 18-ї авіабригади в м. Запоріжжі. Заарештований 26 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з японською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

КУХЛЕНКО Олександр Михайлович, 1895 р. народження, нар. і проживав у

с. Різдвянка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 20 жовтня 1930 року. Звинувачення: контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 2 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

КУЦАРОВ Микола Гнатович, 1888 р. народження, с. Дибелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Завідуючий перевалочним пунктом "Центрмісьхарчоторгу" на заліз. ст. Трояни. Заарештований 21 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

КУЦЕНКО Федір Григорович, 1897 р. народження, с. Олександрополе-Мар'їнка (стара назва) Мар'їнського р-ну Донецької області, проживав у м. Донецьку, українець, освіта початкова. Моторист вуглерозвідки при рудоуправлінні. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. З-під варті звільнений під підписку про невиїзд, після чого зник. Справа виділена в окреме провадження до розшуку. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КУЧЕВСЬКИЙ Володимир Йосипович, 1899 р. народження, с. Підлісний Мукарів Дунаєвського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького магнієвого заводу. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

КУЧЕВСЬКИЙ Франц Антонович, 1900 р. народження, с. Підлісний Мукарів Дунаєвського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр Запорізького магнієвого заводу. Заарештований 2 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

КУЧЕРЕНКО Агафія Дмитрівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в с. Мокре (нині приєднане до м. Запоріжжя), українка, освіта неповна середня. Рахівник колгоспу ім. Другої п'ятирічки. Заарештована 25 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче", користувалася особливим прихистком окупаційної влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

КУШНІРЕНКО Андрій Михайлович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Васинівка Оріхівського району Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Васинівка. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: агітував колгоспників проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

КУЩ Олександр Софронівч, 1898 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вербовий №3 (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Член СОЗу на хут. Вербовий № 3. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: в період громадянської війни активно боровся проти більшовиків. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

КУЩ Омелян Гнатович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. Реабілітований у 1991 році.

КЮРЧЕВ Афанасій (по батькові, рік народження, місце народження, освіта не встановлені), болгарин. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Відомостей про трудову діяльність у справі немає. Заарештований 12 лютого 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Подальша доля не встановлена. Реабілітований у 1991 році.

КЮРЧЕВ Ілля Дмитрович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Андріївка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Секретар Андріївської сільської ради. Заарештований 26 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував селян не вступати до колгоспу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 10 жовтня 1931 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1931 році.

Л

ЛАБУНСЬКИЙ Григорій Романович, 1883 р. народження, с. Костянтинівка, проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Охоронник Мелітопольського господарчопромислового комбінату. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛАВРИНЕНКО Василь Панасович, 1879 р. народження, нар. і проживав у смт Куйбишеве того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Нове життя" в смт Куйбишеве. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: мав терористичні наміри, проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 8 липня 1938 року в Сибіртаборі НКВС СРСР (Кемеровська область). Реабілітований у 1989 році.

ЛАГЕДІ Володимир Іванович, 1899 р. народження, м. Ревель (Естонія), естонець, освіта початкова. Без постійного місця проживання і роботи. Заарештований 3 жовтня 1930 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Естонії. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 10 жовтня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЛАГУНОВА Зоя Михайлівна, 1888 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, росіянка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 11 вересня 1942 року. Реабілітована у 1989 році.

ЛАДИЧУК Іван Миколайович, 1900 р. народження, с. Мала Боровиця Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Барикади" в смт Михайлівка. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛАСР Іван Якович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник колгоспу ім. Фрунзе в с. Ольгине. Заарештований 26 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 10 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР, де помер 27 липня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛАСР Яків Захарович, 1892 р. народження, с. Огейм (стара назва) Михайлівського р-ну, проживав у с. Трудооленівка Оріхівського р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Рядовий колгоспник к-спу "Нове життя" в с. Трудооленівка. Заарештований 31 березня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЛАЖЕ Іван Карлович, 1901 р. народження, с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя) німець, освіта початкова. Проживав у м. Синельниковому того ж р-ну Дніпропетровської області. Мірошник млина в м. Синельниковому. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 березня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні в Актюбтаборі НКВС СРСР (Актюбинська область) 31 грудня 1943 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛАЗАРЕНКО Семен Петрович, 1891 р. народження, с. Улитсько-Середневичі, Польща (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у с. Чапаєвка По-

логівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Профінтерн" в с. Чапаєвка. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: вихваляв лад у Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЛАКОТА Василь Георгійович, 1889 р. народження, смт Чернігівка того ж р-ну, проживав у с. Семенівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи в с. Семенівка. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 9 грудня 1921 року з-під варті звільнений. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЛАМБУРГ Ріхард Августович, 1888 р. народження, м. Земерзгоф Валкського повіту Ліфляндської губернії (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Чорнороб "Дніпросілелектро" в м. Токмаку. Заарештований 6 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛАМЕРТ Петро Петрович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий фермою колгоспу ім. Р. Люксембург в с. Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Реабілітований у 1989 році.

ЛАНГ Ганна Іванівна, 1910 р. народження, м. Гуляйполе того ж р-ну, проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Прибиральниця на залізн. ст. Пологи. Пологівським РВ НКВС 4 грудня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 березня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Померла в м. Запоріжжі в 1985 році. Реабілітована в 1989 році.

ЛАНГ Надія Іванівна, 1900 р. народження, с. Петрикове Васильківського р-ну Дніпропетровської області, українка, малограмотна. Проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 29 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 4 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Померла 8 квітня 1988 року в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

ЛАНГЕ-КОРНІЛОВА Ерна Едуардівна, 1919 р. народження, м. Житомир, німкеня, освіта неповна середня. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 22 березня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", одержувала спецпайок з німецької крамниці. Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛАНЦ Данило Федорович, 1865 р. народження, нар. і проживав у с. Солодка Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб-односібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великоток-

мацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЛАПТІН Мойсей Михайлович, 1897 р. народження, м. Генічеськ того ж р-ну Херсонської області, єврей, освіта початкова. Проживав у с. Михайло-Лукашеве Вільнянського р-ну Запорізької області. Завідуючий аптекою в с. Михайло-Лукашеве. Заарештований 5 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Звільнений від покарання 9 серпня 1932 року. Реабілітований у 1990 році.

ЛАРМАН Ян Янович, 1887 р. народження, м. Смілтен, Латвія (так у кр. справі), латиш, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Машиніст теплосилового цеху заводу ім. Баранова в м. Запоріжжі. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛАСТОВСЬКИЙ Никодим Антонович, 1885 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-1935 рр. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Пекар Мельпромторгу. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛАТИШ Матвій Сергійович, 1893 р. народження, с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Столяр

на поденних роботах. Заарештований 14 січня 1938 року. Звинувачення: мав терористичні наміри щодо вождів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 квітня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЛАТИШ Мефодій Сергійович, 1895 р. народження, с. Мала Токмачка, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Бухгалтер Оріхівської міськради. Заарештований 22 жовтня 1943 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації українських націоналістів. УНКДБ по Запорізькій області 13 червня 1944 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕБЕДЕВ Микола Григорович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар МТС в с. Царекостянтинівка. Заарештований 13 жовтня 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 8 грудня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Західносибірський край. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕБЕДИНСЬКИЙ Антон Леонтійович, 1894 р. народження, с. Верблюжки Новгородківського р-ну (старі назви, за старим адмін.-територ. поділом) Дніпропетровської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Велика Знамянка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Червоний партизан" в с. Велика Знамянка. Заарештований 16 листопада 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕБЕДЬ (ЛЕБІДЬ) Ілля Омелянович, 1896 р. народження, с. Осипенко, проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Анд-рівка. Заарештований 9 грудня 1944 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 січня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕБІДЬ Амалія Костянтинівна, 1919 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 7 серпня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕВАДА Карпо Кіндратович, 1907 р. народження, с. Олексіївка Куйбишевського р-ну, проживав у с. Приютне Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Дзержинського в с. Приютне. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕВАНДОВСЬКИЙ Мар'ян Адамович, 1904 р. народження, с. Костянтинівка Мархлевського р-ну Житомирського повіту Волинської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), поляк, освіта початкова, проживав у м. Запоріжжі. Електрокранівник листопркатного цеху комбінату "Запоріж-сталь". Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з

польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕВЕН Микола Петрович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Вчитель Чернігівської середньої школи. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 21 березня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕВИЦЬКИЙ Давид Михайлович, 1897 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта початкова. Ніде не працював. Заарештований 16 квітня 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" при ОВ 13-ї армії 20 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1993 році.

ЛЕВИЦЬКИЙ Станіслав Павлович, 1906 р. народження, с. Березівка Володарсько-Волинського р-ну Житомирської області, поляк, освіта середня. Проживав у племрадгоспі ім. К. Лібкнехта Токмацького р-ну Запорізької області. Зоотехнік племрадгоспу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію, поширював провокаційні вигадки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 20 вересня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕВЧЕНКО Віктор Іванович, 1905 р. народження, с. Покровське (нині смт Новомиколаївка) Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Жовта Круча Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Завідуючий школою в с. Жовта Круча. Заарештований 19 листопада 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. За іншою справою засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 травня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕВЧЕНКО Микола Харитонович, 1921 р. народження, с. Новояковлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Проходив строкову військову службу в піхотному полку 48-ї дивізії (м. Красноярськ), червоноармієць. Заарештований 2 жовтня 1941 року. Звинувачення: зрадницька поведінка під час перебування в полоні. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕВЧЕНКО Надія Кирилівна, 1897 р. народження, нар. і проживала в смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Вчителька Михайлівської семирічної школи. Заарештована 9 лютого 1930 року. Звинувачення: займалася контрреволюційною діяльністю. Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року відібрана підписка про невиїзд, з-під варти звільнена, 23 березня 1930 року справу припинено. Реабілітована у 1991 році.

ЛЕВЧЕНКО Петро Іванович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-

Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Михайло-Льовшині. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕВЧЕНКО Петро Юстинович, 1887 р. народження, нар. проживав у с. Копані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 23 грудня 1929 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕВЧЕНКО Полікарп Іванович, 1899 р. народження, с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка), проживав у с. Криничне Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу в с. Криничне. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕВЧЕНКО Сергій Єгорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у смт Комишуха Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб артілі інвалідів "Червоний кондитер". Заарештований 15 січня 1932 року. Звинувачення: махновець, боровся проти хлібозаготівель. Василівським райвідділенням ДПУ УСРР 24 лютого 1932 року з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕГЕЗА Полікарп (Петро) Іванович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Но-

вогупалівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Новогупалівка. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 11 липня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЛЕДОВСЬКИЙ Прокіп Євдокимович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: брав участь у контрреволюційному виступі проти зняття церковних дзвонів. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЛЕЖЕНКО Марія Іванівна, 1893 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 22 лютого 1945 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЖИНСЬКИЙ Іван Адамович, 1891 р. народження, с. Костянтинівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Велика Знамянка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка" в с. Велика Знамянка. Заарештований 1 січня 1938 року. Звинувачення: проводив активну польсько-націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕЄР Микола Пилипович, 1902 р. народження, м. Рига (Латвія), німець, малограмотний. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Бригадир по ремонту насосів Бердянського хімзаводу. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв Німеччину і старий лад. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 січня 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕЙБРАНДТ Готліб Михайлович, 1915 р. народження, с. Карлсвальде (стара назва) Ізяславського р-ну Хмельницької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Тігенгаген (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Тігенгаген. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: брат перейшов на бік німецької армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з табору 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕЙЄР Йосип Йосипович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрогейм (нині с. Олександрівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер колгоспу "Нове життя" в с. Олександрогейм. Заарештований 1 серпня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕЙМАН (МАРКІНА) Єлизавета Андріївна, 1921 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта середня. Ніде не працювала. Заарештована 15 листопада 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙМАН Андрій Георгійович, 1896 р. народження, смт Ногайськ (нині м. Приморськ) того ж р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Приймальник зерна на Бердянському хлібоприймальному пункті. Заарештований 28 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську та диверсійну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до розстрілу. Дата винесення вироку, а також місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ЛЕЙМАН Анна Андріївна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня. Табельник Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештована 15 листопада 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙМАН Валентина Данилівна, 1911 р. народження, нар. і проживала в м. Приморську того ж р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Леніна в м. Приморську. Заарештована 19 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙМАН Ольга Андріївна, 1916 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 15 листопада 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунсь-

кий р-н Новосибірської області. Звільнена в 1956 році. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙМАН-САВЧЕНКО Євдокія Олексіївна, 1895 р. народження, смт Малокатеринівка Запорізького р-ну, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 15 листопада 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙШ Рейнгольд Генріхович, 1901 р. народження, с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Інспектор Молочанської районної ощадної каси. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти радянської влади та її вождів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 12 жовтня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ЛЕЙШ Антоніна Василівна, 1898 р. народження, м. Тула (Росія), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 22 березня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 травня 1944 року засуджена до 7 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 23 березня 1951 року. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕЙППІ Християн Християнович, 1923 р. народження, с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Садівник Великотокмацької міської ради. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: син куркуля, репресованого радянською владою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1942 року в м. Свердловську (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЛЕКСАУ Ганна Онуківна, 1909 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 7 серпня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕКСАУ Емма Михайлівна, 1879 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 7 серпня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕКСАУ Євгенія Федорівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не

працювала. Заарештована 7 серпня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 квітня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕН Генріх Георгійович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Макса Гельца. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією в умовах воєнного часу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 серпня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12 серпня 1942 року (так у кр. справі). Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕНГЛЕ Лідія Карлівна, 1920 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну, проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Рахівник Оріхівського канатного заводу. Заарештована 6 вересня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕНСЬКА Марія Авксентіївна, 1918 р. народження, нар. і проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 18 листопада 1943 року. Звинувачення: зрадниця батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 травня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Новосибірську область. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕОНЧУК Іван Степанович, 1903 р. народження, м. Жашків того ж р-ну Черкаської області, українець, освіта неповна середня. Проживав на залізній ст. Джусали Таш-

кентської залізниці. Електромонтер Карасакмальського мідеплавильного заводу. Заарештований 11 серпня 1930 року. Звинувачення: був шпигуном під час громадянської війни. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 30 березня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Київській області 21 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕПП Галина Давидівна, 1920 р. народження, м. Молочанськ, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працювала. Великотокмацьким РВ НКВС 7 серпня 1945 року відібрана підписка про невийзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЕПП Герман Іванович, 1887 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта вища. Інженер заводу "Комунар" в м. Запоріжжі. Заарештований 18 листопада 1930 року. Звинувачення: учасник шкідницької організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 2 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Сибір. Реабілітований у 1990 році.

ЛЕПП Густав Давидович, 1915 р. народження, м. Молочанськ, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Інструктор спортивного товариства "Спартак". Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: виявляв незадоволення радянською владою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуд-

жений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕПП Йоган Андрійович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Автослюсар Молочанської МТС. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 10 травня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ЛЕРКЕ Альберт Еммануїлович, 1902 р. (чи 1909 р.) народження, нар. і проживав у с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Альтмунталь". Заарештований 1 грудня 1932 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Німеччини. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 21 травня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕРКЕ Іда Фрідріхівна, 1902 р. народження, с. Бабинці Бородянського р-ну Київської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспниця к-спу "Солідарність" в с. Альтмунталь. Заарештована 14 січня 1933 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Німеччини. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 21 травня 1933 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

ЛЕРКЕ Федір Данилович, 1907 р. народження, с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина) Мелітопольського р-ну, проживав у с. Леніна Перше (нині в межах м. Токмака) Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар про-

мартілі "Колективіст" у м. Великий Токмак. Заарештований 26 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив серед населення контрреволюційну фашистську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 3 серпня 1944 року в таборі НКВС Свердловської області. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕРНЕР Вен'ямін (Беньямін) Абрамович, 1897 р. народження, с. Студениці Тиврівського р-ну Вінницької області, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Приватний візник. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською і румунською розвідками. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 квітня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕРНЕР Ісаак Вульфович, 1888 р. народження, смт Гусятин того ж р-ну Тернопільської області, єврей, освіта початкова. Проживав у с. Гірке Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Сторож колгоспу ім. Петровського в с. Гірке. Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЛЕРНЕР Нойях Шльомович, 1896 р. народження, с. Черче Чемеровецького р-ну Хмельницької області, єврей, освіта початкова. Проживав у с. Новозлатопіль Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Інструктор заводу "Маслопром" в с. Новозлатопіль. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЕТКЕМАН Яків Абрамович, 1902 р. народження, с. Павлівка (нині с. Долинське), проживав у с. Варварівка (нині приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 15 серпня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації був старостою с. Варварівка. Особливою нарадою при МВС СРСР 8 березня 1947 року засуджений до 10 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЛЕУСЕНКО Андрій Давидович, 1894 р. народження, с. Рябухине Нововодоласького р-ну Харківської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі, приватний торговець. Заарештований 24 жовтня 1929 року. Звинувачення: агітував проти всіх заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЛЕХНЕР Артур Густавович, 1916 р. народження, с. Острійки Білоцерківського р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Андре Марті. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1975 році.

ЛИСАК Омелян Васильович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Озеріще Канівського р-ну Черкаської області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 25 серпня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

ЛИСИЙ Олександр Терентійович, 1894 р. народження, с. Лепесівка Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав на залізн. ст. Федорівка, сторож залізничної школи на ст. Федорівка. Заарештований 11 серпня 1937 року. Звинувачення: нелегальний перехід кордону, контрабанда. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЛИСИЦЯ Євдокія Іванівна, 1894 р. народження, нар. і проживала в с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українка, неписьменна, рядова колгоспниця к-спу ім. Комінтерну. Великобілозерським РВ НКВС 2 лютого 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 вересня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область як член сім'ї зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

ЛИСОКІНЬ Карпо Євтихійович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Меничури Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 31 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 березня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЛИСТОПАД Іван Єгорович, 1907 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Помічник розливника нафтоскладу залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЛИТВИН Надія Кирилівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в с. Балки Ва-

силівського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Шлях соціалізму" в с. Балки. Василівським РВ НКВС 12 липня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

ЛИТВИНЕНКО Михайло Сергійович, 1910 р. народження, с. Степанівка Криничанського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Володимирівка. Заарештований 13 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 22 березня 1938 року в Тайшеттаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЛИТВИНЕНКО Олексій Михайлович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рахівник пункту "Заготзерно" на залізн. ст. Обща. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЛИХОМАН Микола Олексійович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Новотаврійське Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 жовтня 1943 року. Звинувачення: перебуваючи на окупованій території, працював у залізничній поліції. На підставі директиви НКВС—НКДБ № 494/94 від 11.10.1943 р.

3 грудня 1943 року справа припинена, направлений в спецтабір НКВС УРСР № 258 в м. Харкові. Реабілітований у 1999 році.

ЛННК Еммануїл Еммануїлович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Вассарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Литвинова. Заарештований 24 липня 1938 року. Звинувачення: учасник фашистського повстанського штурмового загону. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 вересня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЛННКЕ Марія Дмитрівна, 1904 р. народження, нар. і проживала в м. Приморську того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Леніна. Заарештована 25 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтвораборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЛННКЕВИЧ Іван Казимирович, 1899 р. народження, с. Коболь Полоцького повіту Вітебської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), Білорусія, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Цвяхар Запорізького заводу "Інтернаціонал". Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛНСКЕ Рейнгольд Готфрідович, 1903 р. народження, с. Світлянка (стара назва) Червоноармійського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Най-

дорф (нині с. Рівне) Токмацького р-ну Запорізької області. Їздовий колгоспу ім. Щорса в с. Найдорф. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛІСНИЧЕНКО Василь Антонович, 1884 р. народження, с. Попівка (нині с. Смирнове) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Маріуполі Донецької області. Секретар санітарної станції в м. Маріуполі. Заарештований 26 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 6 травня 1942 року в Онежтаборі НКВС СРСР (Архангельська область). Реабілітований у 1989 році.

ЛІСНЯК Данило Гордійович, 1898 р. народження, с. Куркулак (нині с. Жовтневе), проживав у с. Показне Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Показне. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЛІСОВИЙ Семен Кіндратович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

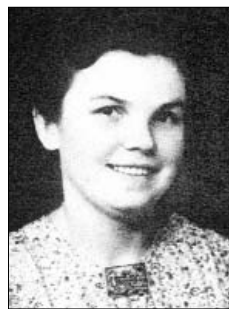
ЛПТОВА Марія Яківна, 1913 р. народження, с. Гогаєве (нині його немає) Токмацького р-ну, проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 24 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЩУК Йосип Олександрович, 1870 р. народження, с. Єрчики Попільнянського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Жовтневе Вільнянського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЛОБАНКОВА Віра Миколаївна, 1905 р. народження, смт Славгород Синельниківського р-ну Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Ніде не працювала. Заарештована 11 травня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 7 лютого 1947 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році.

ЛОБАЧ Василь Матвійович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Новопротківка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Єжова в с. Новопротківка. Заарештований 9 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений 9 вересня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛОБОВА Раїса Дмитрівна, 1924 р. народження, нар. і проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Охоронник поштового відділення в м. Гуляйполі. Заарештована 24 березня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛОБОДА Антоніна Андріївна, 1923 р. народження, с. Кемпачі Долинського р-ну Сумської області (так у кр. справі), українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 24 травня 1946 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", одержувала спецпайок з німецької крамниці. Особливою нарадою при МВС СРСР 28 січня 1947 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЛОБОДА Дмитро Єфремович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 березня 1932 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської групи. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЛОБУР Євгенія Павлівна, 1920 р. народження, с. Боборківка (стара назва), проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Помічник майстра швейпрому м. Молочанська. Заарештована 1 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при

НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Ново-сибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛОЗА Василь Семенович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в махновській банді. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-під варти звільнений за відсутністю складу злочину (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

ЛОЗЕНКО Ольга Яківна, 1892 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка), проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 24 червня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Ново-сибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛОК Володимир Іванович, 1904 р. народження, с. Міллерове (нині с. Веселий Гай) Новомиколаївського р-ну, проживав у с-щі Червоноармійськ (нині м. Вільнянськ того ж р-ну) Запорізької області, німець, малограмотний. Планувальник заводу ім. Шевченка в с-щі Червоноармійськ. Заарештований 20 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛОМАКО Амалия Федорівна, 1896 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 26 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", одержувала спецпайок з німецької крамниці. Особливою нарадою

при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудо-борі НКВС СРСР, де й померла 6 квітня 1945 року. Реабілітована у 1989 році.

ЛОМОНОСОВ Володимир Семенович, 1924 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта середня. Агроном Мелітопольського "Плодопрому". Заарештований 22 грудня 1943 року. Звинувачення: був агентом німецької розвідки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 20 лютого 1953 року в Дубравтаборі НКВС СРСР (Сибір). Реабілітований у 1996 році.

ЛОРБЕРГ Альфред Мартинович, 1885 р. народження, м. Вольмар (Латвія, так у кр. справі), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Токар Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 березня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛОПАТА Яків Георгійович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Дунаївка Приазовського р-ну Запорізької області, молдаванин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 6 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував проти колективізації на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 2 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛОСЄВА Марія Василівна, 1925 р. народження, м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, росіянка, освіта середня. Без певного місця проживання і роботи. Заарештована 9 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації була завербована гестапо, вказувала комуністів, комсомольців, партизанів. Особливою нарадою при МВС СРСР 12 січня 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Звільнена 10 червня 1950 року. Реабілітована у 1992 році.

ЛОСКУТОВ Олександр Тимофійович, 1889 р. народження, м. Василівка того ж р-ну, проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта незакінчена вища. Завідуючий юридичною консультацією в м. Гуляйполі. Заарештований 29 листопада 1943 року. Звинувачення: зрадив батьківщину, прислужував німцям. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЛОСЬ Федір Махтейович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Сторож на заліз. ст. Магедово. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ЛОШИЦЬКИЙ Михайло Іванович, 1891 р. народження, с. Новокрасівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Новодворівка Куйбишевського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований

11 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки на Північ. Реабілітований у 1989 році.

ЛУГОВСЬКИЙ Олександр Пилипович, 1898 р. народження, ст. Кислянка Кубанської області (так у кр. справі), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Уповноважений Червоного Хреста в м. Мелітополі. Заарештований 23 березня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу по підризу заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 серпня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. За втечу з табору засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛУКАНОВСЬКИЙ Валентин Йосипович, 1904 р. народження, с. Кашлагир (стара назва) Павлоградського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, пресувальник сіна. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 5 лютого 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЛУКАНОВСЬКИЙ Маркус Олександрович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Нейгоф (нині с. Новодворівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Нейгоф". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 30 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛУКАШЕВИЧ Іван Євгенович, 1890 р. народження, с. Богунове Іванівського р-ну Одеської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Співробітник адміністративно-господарчого відділу Дніпробуду. Заарештований 18 квітня 1929 року. Звинувачення: колишній білогвардієць, учасник контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 3 вересня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

ЛУКАШУК-АЛЕКСЮК Олексій Онуфрійович, 1894 р. народження, с. Лички Ківерцівського р-ну Волинської області, українець, освіта початкова. Проживав на заліз. ст. Ківерці того ж р-ну Волинської області. Тесляр на заліз. ст. Ківерці. Заарештований 30 червня 1931 року. Звинувачення: нелегальний перехід кордону, шпигунство на користь Польщі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛУКІНОВА Цецілія Єгорівна, 1914 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка), проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Великотокмацьким РВ НКВС 15 вересня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче" і користувалася німецькою крамницею. Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛУК'ЯНОВ Микола Олексійович, 1907 р. народження, с. Мордвинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Перебував на

лікуванні в Ташкентському військовому шпиталі № 90. Рядовий червоноармієць. Заарештований 17 лютого 1942 року. Звинувачення: проводив серед поранених червоноармійців протімецьку пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 квітня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Виконання постанови призупинено, Лук'янов М. О. направлений в діючу армію. Реабілітований у 1990 році.

ЛУК'ЯНОВ Митрофан Васильович, 1885 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих офіцером. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ЛУК'ЯНЧУК Олександр Іванович, 1888 р. народження, с. Мала Боровиця Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області. Сторож колгоспу "Перебудова" в с. Мала Білозерка. Заарештований 19 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛУК'ЯНЧУК Феоділ Іванович, 1899 р. народження, с. Мала Боровиця Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "П'ятирічка" в смт Михайлівка. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунській діяльності на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЛУПИНА Іван Йосипович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Новопилипівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу в с. Новопилипівка. Заарештований 16 листопада 1932 року. Звинувачення: систематично агітував проти колективізації та хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 11 грудня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛУПІН Отто Фрідріхович, 1900 р. народження, с. Олександровфельд (нині с. Верховина), проживав у с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня.

Вчитель початкової школи в с. Арбайтсталь. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед селян антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛУЦ Іван Бартолович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, малограмотний. Ливарник заводу "Ковкий чавун" в с. Верхня Хортиця. Заарештований 29 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджений до 5 років заслання в Новосибірську область. Помер на засланні (дата смерті не зазначена). Реабілітований у 1989 році.

ЛУЦ Катерина Федорівна, 1900 р. народження, с. Григорівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта початкова. Проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Рядова колгос-

пниця к-спу ім. Енгельса в с. Верхня Хортиця. Заарештована 29 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛУЦ (ЛЮЦ) Карл Карлович, 1909 р. народження, с. Непопольсталь Карлолібкнехтівського р-ну (стара назва) Одеської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області. Мостовик колгоспу ім. Мануїльського в с. Альт-Нассау. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЛУЦ Ніна Григорівна, 1914 р. народження, с. Григорівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта початкова. Проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Приймальниця продукції на заводі ім. Енгельса в с. Верхня Хортиця. Заарештована 29 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЛУЦЕНКО Ганна Михайлівна, 1921 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта середня. Без певних занять. Заарештована 14 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Померла в 1985 році в м. Севродонецьку. Реабілітована у 1989 році.

ЛУЦЕНКО Микола Михайлович, 1908 р. народження, м. Осовець (Польща), українець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник планово-економічного бюро цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: вихваляв Польщу, поширював поразницькі настрої. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЛУЦЮК Василина Іванівна, 1892 р. народження, с. Новотроїцьке, проживала в с. Василівське Оріхівського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Заповіт Ілліча". Заарештована 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 листопада 1937 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітована у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛУЧЕР Олександр Якович, 1897 р. народження, с. Миколаївка Приазовського р-ну, проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Рахівник маслозаводу в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років висилки в Новосибірську область (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЛУЩАЙ Іван Трохимович, 1893 р. народження, с. Стульневе Чернігівського р-ну, проживав у с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, слюсар (місце роботи у справі не вказане). Заарештований 19 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної

організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 липня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЛЮБИЦЬКИЙ Леонід Андрійович, 1912 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Перебував у евакуації в Чкаловській області (Росія). Заарештований 4 листопада 1942 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 12 серпня 1947 року в Карагандинському ВТТ МВС СРСР. Реабілітований у 1991 році.

ЛЮКС Іван Давидович, 1894 р. народження, с. Ганнівка Приазовського р-ну, проживав у с. Вольфдорф (нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. М. Кашена. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько двох синів - зрадників батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 10 вересня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЛЮСТ Георгій Генріхович, 1881 р. народження, с. Ягодна Поляна Саратовської губернії (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області. Завідуючий нафтобазою при заліз. ст. Якимівка. Заарештований 21 травня 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЛЮТЕН-ЛЮТИНСЬКИЙ Аркадій Йосипович, 1896 р. народження, м. Смоленськ (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Запоріжжі. Юрискон-

сульт Запорізької міської колегії адвокатів. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЛЮТИЙ Павло Ілліч, 1912 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Бухгалтер Гуляйпільської районної санепідемстанції. Заарештований 7 березня 1949 року. Звинувачення: розповсюджував антирадянські листівки. Особливою нарадою при МДБ СРСР 28 травня 1949 року висланий на безтермінове спецпоселення в Красноярський край. Звільнений 20 вересня 1954 року. Реабілітований у 1989 році.

ЛЯНГЕ Фрідріх Фрідріхович, 1903 р. народження, с. Фрідріхівка (стара назва) Баранівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Столяр на залізн. ст. Великий Токмак. Заарештований 5 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЛЯХОВСЬКИЙ Анатолій Станіславович, 1916 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Слюсар Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 8 липня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 14 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЛЯШЕВСЬКИЙ Олександр Севастьянович, 1890 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 1 грудня 1920 року. Звинувачення: колишній офіцер денікінської армії. Особливим відділом ВНК при 1-й армії 7 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ЛЯШЕНКО Анатолій Іванович, 1915 р. народження, с. Михайло-Заводське Апостолівського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня. Проживав на пароплаві "Рилеев". Перший помічник капітана пароплава. Заарештований 14 лютого 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЯШЕНКО Антон Павлович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Давидівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Давидівка. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЛЯШЕНКО Катерина Остапівна, 1921 р. народження, с. Санджарівка (нині с. Полтавка) Гуляйпільського р-ну, проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка. Учениця Гуляйпільського швейпрому. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЛЯШЕНКО Олексій Потапович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Костромка Великоолександрівського р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 вересня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

М

МАВРОДІ Георгій Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, малограмотний. Комірник колгоспу ім. 2-ї п'ятирічки в с. Новокерменчик. Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну пропаганду, висловлював терористичні тенденції. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАВРОДІ Дмитро Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Конох колгоспу ім. 2-ї п'ятирічки в с. Новокерменчик. Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, мав терористичні наміри. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАВРОДІ Костянтин Миколайович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. 2-ї п'ятирічки. Заарештований 7 січня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контррево-

люційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МАВРОДІ Леонтій Хрисанфович, 1888 р. народження, с. Старий Керменчик (нині с. Старомлинівка) Великоновосілківського р-ну Донецької області, національність у справі не вказана, освіта початкова. Проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 2 лютого 1930 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 березня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

МАГАЗІНЕР Лейб Гершкович (Гіршевич), 1873 р. народження, м. Гродно (Білорусь), єврей, освіта початкова. Проживав у с. Октоберфельд (нині с. Жовтневе) Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Чоботар колгоспу "Жовтень" в с. Октоберфельд. Заарештований 11 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь іноземної держави. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАЄВСЬКИЙ Антон Мартинович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завгосп колгоспу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 10 серпня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

МАЗОХА Степан Опанасович, 1884 р. народження, с. Гнідине (стара назва) За-

порізького р-ну, проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Приймальник паровозів депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 4 лютого 1930 року. Звинувачення: належав до націоналістичної групи. Олександрівським ДТВ ДПУ УСРР 22 лютого 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

МАЗУР Петро Гнатович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Рахни-Лісові Шаргородського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 серпня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

МАЙБОРОДА Павло Михайлович, 1907 р. народження, хут. Андронів Корсаківського р-ну Орловської області (Росія), українець, малограмотний. Проживав у с. Бузунувате (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Бузунувате. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАЙДОВСЬКИЙ Еммануїл Петрович, 1914 р. народження, с. Лісне Василівського р-ну, проживав у Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб відділу капітального будівництва заводу №175 ім. Кірова в м. Токмаку. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАЙЄР Едуард Васильович, 1896 р. народження, залізн. ст. Никитівка Донецької області, німець, малограмотний. Проживав у с. Вольфдорф (нині с. Зелене) Новомиkolaївського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 18 листопада 1932 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 грудня 1932 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Після відбуття покарання висланий на спецпоселення в Казахстан. Реабілітований у 1990 році.

МАЙЄР Едуард Вільгельмович, 1905 р. народження, с. Вормс Березовського р-ну Одеської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта вища. Проживав у с. Олександрокрон (нині с. Грушівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Вчитель математики Олександрокронської СШ. Заарештований 30 червня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував антирадянські вигадки проти партії і влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Південьтаборі (Іркутська область, Росія) 14 лютого 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАЙЄР Едуард Миколайович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Карлсруе (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. К.Цеткін в с. Карлсруе. Заарештований 12 січня 1938 року. Звинувачення: учасник фашистсько-повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАЙЄР Олександр Давидович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Багатівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Ветсанітар колгоспу ім. Косарева в с. Багатівка. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською роботою серед німецького населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

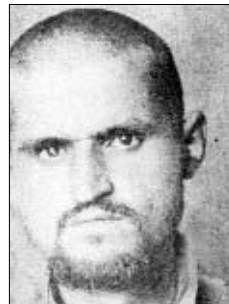
МАЙЄР Олександр Фрідріхович, 1911 р. народження, с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Вахтер Бердянського заводу № 258. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Верховним Судом СРСР 21 листопада 1942 року вища міра покарання замінена на 10 років позбавлення волі. Помер 22 квітня 1943 року в Картаборі НКВС СРСР (Карагандинська область, Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

МАЙЄР Омелян Іванович, 1883 р. народження, с. Гохгейм (нині його немає), проживав у с. Новоселівка Оріхівського р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Охоронник колгоспу ім. Тельмана в с. Новоселівка. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАЙЄР Отто Іванович, 1907 р. народження, с. Карлсруе (нині с. Зразкове), прожи-

вав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Викладач зооветеринарної школи в смт Пришиб. Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: учасник німецької шпигунської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

МАЙЄР Яків Християнович, 1886 р. народження, с. Шенфельд (нині с. Ксенівка) Володарського р-ну Донецької області, німець, малограмотний. Проживав у с. Листвянка Розівського р-ну Запорізької області. Колгоспник колгоспу "Іскра" в с. Листвянка. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАЙЗЕЛЬФЕЛЬД Микола Володимирович, 1911 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Чорнороб За-

порізького титано-магнієвого заводу. Заарештований 2 липня 1941 року. Звинувачення: підозрювався в антирадянській агітації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 січня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 18 березня 1942 року під час перевезення з тюрми м. Уфи до Бєзим'янтабору НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

МАЙН Рейнгольд Іванович, 1904 р. народження, хут. Віленський (нині його немає) Запорізького р-ну Запорізької області, німець,

освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік-зв'язківець Запорізької автоматичної телефонної станції. Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МАЙСТЕР Ернст Вільгельмович, 1922 р. народження, с. Радичі Володарсько-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Кочегар Токмацької промартілі "Серп і молот". Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянськи настроєний, виявляв незадоволення заходами влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 19 серпня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАК Іван Антонович, 1887 р. народження, с. Весорау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта початкова, безробітний. Заарештований 3 червня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, займався шкідництвом. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАК Меланія Йосипівна, 1903 р. народження, с. Новопавлівка Оріхівського р-ну, проживала в с. Трудове Вільнянського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 9 січня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАК Поліна Давидівна, 1918 р. народження, с. Дудникове Оріхівського р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 27 березня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 червня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

МАКАРЕНКО Василь Андронович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАКАРЕНКО Володимир Іванович, 1927 р. народження, с. Михайло-Лукашеве, проживав у с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Шевченка в с. Софіївка. Заарештований 12 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче" Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

МАКАРЕНКО Костянтин Андронович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАКАРЕНКО Мотря Яківна, 1889 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Ново-

горівка) Токмацького р-ну, проживала в с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна. Приватна прачка. Заарештована 12 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована 1989 році.

МАКАРЕНКО Пантелій Петрович, 1867 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1990 році.

МАКАРЕНКО Петро Мойсейович, 1874 р. народження, нар. і проживав в с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МАКАРЕНКО Якилина Лупівна, 1895 р. народження, нар. і проживала в с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-пу в с. Біленьке. Запорізьким РВ НКВС 11 квітня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 серпня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан) як член сім'ї зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

МАКАРИХІН Андрій Тимофійович, 1894 р. народження, с. Бобичвол Малоарославського р-ну Калузької області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований

21 березня 1920 року. Звинувачення: займався політичним бандитизмом. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

МАКАРОВ Володимир Пилипович, 1867 р. народження, м. Санкт-Петербург, росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Касир Василівської ошадної каси. Заарештований 3 березня 1931 року. Звинувачення: учасник військової офіцерської організації. Судовою "трійкою" колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан, а 13 листопада 1931 року міру покарання зменшено до умовної. Реабілітований у 1989 році.

МАКК Петро Антонович, 1879 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу "Авангард" в с. Гейдельберг. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАКСИМОВ Іван Олександрович, рік, місце народження та освіта не встановлені, росіянин. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи й посада не встановлені. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: білий офіцер. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

МАКСИМОВ Михайло Васильович, 1879 р. народження, с. Михайлівка Курської губернії (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Продавець води на залізн. ст.

Мелітополь. Заарештований 30 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 березня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МАКСИМОВИЧ Степан Петрович, 1893 р. народження, с. Радулин Баранівського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Східна Зірка" в с. Більманка. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

МАКУЦ Йосип Іванович, 1896 р. народження, с. Буковиця Горицького р-ну, Австрія (так у кр. справі), австрієць, малограмотний. Проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області. Тесляр колгоспу "Оборона України" в с. Копані. Заарештований 14 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАЛАХ Марія Лаврентіївна, 1914 р. народження, с. Хвалибогівка (нині с. Добропілля) Гуляйпільського р-ну, проживала в м. Гуляйполі Запорізької області, українка, малограмотна. Шліфувальниця заводу "Червоний металіст" у м. Гуляйполі. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАЛАХІНСЬКИЙ Фрідріх Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 28 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАЛЕРВЕЙН Василь Костянтинович, 1925 р. народження, с. Новгород, проживав у с. Карла Лібкнехта Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Учень середньої школи в с. К. Лібкнехта. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 7 липня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

МАЛЄВ Кирило Степанович, 1882 р. народження, с. Інзівка, проживав у с. Преслав Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МАЛЄВ Микола Васильович, 1887 р. народження, с. Райнівка Приморського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Комірник зварювального цеху заводу ім. Єжова в м. Мелітополі. Заарештований 10 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник шпигунської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАЛИЙ Петро Філонович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Оборона України" в с. Копані. Заарештований 17 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 28 липня 1932 року позбавлений права проживати в 13 населених пунктах терміном на 3 роки, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

МАЛИНОВСЬКИЙ Макар Михайлович, 1876 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Бджоляр колгоспу ім. Будьонного в с. Більманка. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою "трійкою" НКВС УРСР 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАЛИШЕВСЬКИЙ Павло Дмитрович, 1900 р. народження, с. Хрінівка Щорського р-ну Чернігівської області, росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МАЛЮГІНА Віра Григорівна, 1922 р. народження, ст. Рубіжне Луганської області, українка, освіта незакінчена середня. Проживала в м. Бердянську Запорізької області. Студентка 2-го курсу Бердянського агротехнікуму. Заарештована 28 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням

у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАЛЬЦЕВ Юхим Миколайович, 1893 р. народження, с. Ганнівка, проживав у с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 7 жовтня 1929 року. Звинувачення: агітував проти хлібозаготівель на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 15 грудня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАЛЬЧЕВ Іван Зіновійович, 1865 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти всіх заходів радянської влади на селі. Дніпропетровським сектором ДПУ УСРР 21 травня 1931 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1931 році.

МАЛЬЧЕВ Пилип Іванович, 1894 р. народження, с. Інзівка Приморського р-ну, проживав у с. Богданівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МАНАФОВ (МОНАХОВ) Стефан Георгійович, 1889 р. народження, м. Пірдоп, Болгарія, болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Новоспаське Приазовського р-ну Запорізької області. Пекар пекарні Новоспаського ССТ. Заарештований 19 липня 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську діяльність на користь Болгарії. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАНАЧИНСЬКИЙ Логвин Пилипович, 1890 р. народження, с. Бурчак Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Одноосібник, грабар (так у кр. справі). Заарештований 13 серпня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 вересня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАНГОВ Микола Андрійович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Преслав Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1931 році.

МАНЗЮК-ПІССЕН Єфросинія Борисівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Пологівським РВ НКВС 22 травня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року перебування на підписці про невиїзд зараховано як покарання. Підписку анульовано. Реабілітована у 1989 році.

МАНДТЛЕР Абрам Абрамович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Ліхтенау. Заарештований 22 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

МАНДТЛЕР Герхард Якович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Кучер сільської ради в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАНИЧ Секлета Аврамівна, 1894 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 14 березня 1933 року. Звинувачення: підозра

у вбивстві колгоспного активіста. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1933 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

МАНИЧ Яків Данилович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Верхній Токмак Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 жовтня 1930 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАНН Йоган Фрідріхович, 1898 р. народження, с. Кайзерталь (стара назва) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Свиляр Молочанського міського споживчого товариства. Зааре-

штований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: поширював провокаційні чутки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 15 квітня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

МАНОВ Георгій Васильович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Сторож середньої школи в с. Надеждине. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАНОВСЬКИЙ Іван Антонович, 1893 р. народження, с. Дебелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Терпіння Мелітопольського р-ну Запорізької області. Городник колгоспу ім. Сталіна в с. Терпіння. Заарештований 4 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАРЕК Іван Карлович, 1891 р. народження, с. Мордвинівка Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий складом "Заготзерно" в м. Молочанську. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: поширював провокаційні чутки про еміграцію німців з СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 25 квітня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАРЕНГОЛЬЦ Ольга Максимівна, 1897 р. народження, заліз. ст. Лозова Харківської області, українка, освіта початкова.

Проживала в м. Запоріжжі. Страховий агент Держстраху. Заарештована 20 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАРИНОВ Степан Савелійович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Цареводарівка (нині с. Ботієве) Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 15 листопада 1921 року. Звинувачення: співробітничав з бандою Махна. Надзвичайною "трійкою" м. Бердянська 4 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

МАРИНЧАК Василь Миколайович, 1902 р. народження, с. Струсів Тереховлянського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Слюсар заліз. ст. Бердянськ. Заарештований 23 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну шпигунську діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 січня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 2 травня 1942 року в Онегтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

МАРКІНА Клара Францівна, 1915 р. народження, колонія № 8 (нині її немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. УНКВС по Запорізькій області 4 лютого 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРКОВ Василь Петрович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську За-

порізької області, українець, освіта середня. Нормувальник Бердянського тресту "Винпром". Заарештований 13 червня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Латвії. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАРТЕНС Василь Васильович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Комірник деревообробного цеху Запорізького заводу "Комунар". УНКВС по Запорізькій області 15 жовтня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання проживав у м. Запоріжжі. Помер 11 грудня 1987 року. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Генріх Генріхович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Ландскроне (нині с. Ланкове) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. ОДПУ в с. Ландскроне. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 9 листопада 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Гергард Гергардович, 1907 р. народження, с. Рікенау (нині с. Козолувівка), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Помічник бухгалтера Молочанського райфінвідділу. Заарештований 13 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Євдокія Василівна, 1911 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Іван Корнійович, 1884 р. народження, с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну, проживав у с. Фріденсдорф (нині с. Хмельницьке) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Муляр колгоспу ім. О. Шмідта. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Корній Генріхович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта неповна середня. Майстер цеху Запорізького заводу № 457. Заарештований 17 серпня 1941 року. Звинувачення: проводив профашистську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Марія Йосипівна, 1908 р. народження, с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Не працювала. Заарештована 13 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена

до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Марія Михайлівна, 1917 р. народження, с. Шенау (нині с. Долина), проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, росіянка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 16 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", користувалася перевагами свого становища. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудопоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Ніна Семенівна, 1918 р. народження, с. Михайло-Лукашеве Вільнянського р-ну, проживала в м. Вільнянську Запорізької області, українка, освіта початкова. Розсильна Вільнянського райземвідділу. Заарештована 12 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 лютого 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудопоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Олена Абрамівна, 1905 р. народження, нар. і проживала в смт Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта середня. Тимчасово не працювала. Заарештована 10 березня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче", користувалася пільгами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Олена Олександрівна, 1902 р. народження, с-ще Посад-Ардонь Ор-

ловської області (так у кр. справі), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово не працювала. Заарештована 21 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРТЕНС Юліус Юліусович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 4 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудопоборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1993 році.

МАРТЕНС Яків Іванович, 1911 р. народження, с. Преторія Хасав'юртського р-ну Північно-Кавказького округу (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Вернердорф (нині приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу "Надія" у с. Вернердорф. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював невдоволення існуючим ладом. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 29 квітня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАРТЕНС Яків Петрович, 1885 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта вища. Завідуючий лабораторією Дніпроенерго в м. Запоріжжі. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: про-

водив активну контрреволюційну роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАРТЕНС-ГОНЧАРЕНКО Лідія Іванівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Акушерка медпункту в с. Вознесенка. Заарештована 27 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", користувалася перевагами свого становища. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Черногорському спецвиправтрудопоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАРТИН Вілельміна Іванівна, 1894 р. народження, с. Кайзерталь (стара назва), проживала у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниці к-спу ім. Чапаєва в с. Ейгенфельд. Заарештована 8 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 3 років позбавлення волі. У відповідності до указу Президії ВР СРСР від 7 липня 1945 року з-під варти звільнена. Реабілітована у 1989 році.

МАРТИНЕНКО Андрій Прокопович, 1854 р. народження, нар. і проживав у с. Солонка Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту засуджений 20 грудня 1921 року до розстрілу. Дата виконання вироків та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

МАРТИНЕНКО Олена Федорівна, 1912 р. народження, в с. В. Вольськ (так у кр.

справі) Солонянського р-ну Дніпропетровської області (за старим адмін.-територ. поділом), німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 14 квітня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАРТИНЕНКО Петро Андрійович, 1891 (чи 1895) р. народження, нар. і проживав у с-щі Червоне Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Гуляйпільським повітовим політбюро боротьби з контрреволюцією 13 серпня 1921 року відібрана підписка про невіїзд, 25 серпня 1921 року замінена арештом. Колегією Гуляйпільського повітового політбюро 28 серпня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МАРТИНЕНКО Степан Омелянович, 1885 р. народження, с. Маячка (стара назва) Каховського р-ну Херсонської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Вчитель школи в м. Запоріжжі. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невіїзд, з-під варти звільнений. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МАРТИНОВИЧ Микола Миколайович, рік, місце народження, національність, місце роботи та посада не встановлені. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: білий офіцер. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920

року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

МАРУСЕНКО Олексій Тимофійович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Ніде не працював. Заарештований 3 жовтня 1921 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. Колегією Запорізької губернської НК 9 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1921 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

МАРУСЕНКО Федір Матвійович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 лютого 1930 року. Звинувачення: учасник організованої боротьби проти робітничого класу. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАРЦАФЕЙ Георгій Миколайович, 1910 р. народження, м. Херсон, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Старший електрик Запорізького судноремонтного заводу. Заарештований 25 березня 1938 року. Звинувачення: систематично виводив з ладу електродвигуни. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

МАРЦИНКОВСЬКИЙ Мечислав Петрович, 1890 р. народження, м. Варшава, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Кам'янці-Дніпровській того ж р-ну Запорізької області. Моторист Кам'янсько-Дніпровського райшляхвідділу. Заарештова-

ний 22 серпня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокуратурою СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МАРЧЕНКО Михайло Михайлович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 25 серпня 1921 року. Звинувачення: недоніс владі про збереження сусідом зброї. Колегією Запорізької губернської НК 29 жовтня 1921 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

МАРЧЕНКО Омелян Демидович, 1888 р. народження, нар. і проживав у смт Кирилівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр курорту в смт Кирилівка. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МАРЮХІН Іван Іванович, 1897 р. народження, с. Новоданилівка, проживав у с. Червоноармійське Якимівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Робітник радгоспу ім. Покровського в Генічеському р-ні Херсонської області. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

МАССОЛЬД Валентин Пилипович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початко-

ва. Колгоспник к-спу "Голос колективіста" в с. Маринівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС у 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАССОЛЬД Олександр Адамович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Голос колективіста" в с. Маринівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 9 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МАТИС Адольф Олександрович, 1901 р. народження, м. Пінськ того ж р-ну Брестської області, білорус, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-1938 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Старший інструктор Запорізької міської дитячої комісії. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МАТИС Корній Абрамович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтфельд (нині с. Грушівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. К. Цеткін в с. Ліхтфельд. Заарештований 14 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 21 січня 1943 року в одному з таборів НКВС СРСР в Амурській області. Реабілітований у 1989 році.

МАТЛІНСЬКА Валентина Леопольдівна, 1926 р. народження, м. Київ, німкеня, освіта неповна середня. Проживала в с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Колгоспниця к-спу ім. Чапаєва. Заарештована 9 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАТЛІНСЬКА Ольга Юліївна, 1900 р. народження, с. Липини Луцького р-ну Волинської області, німкеня, освіта середня. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Нічний сторож колгоспу ім. Чапаєва. Заарештована 20 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МАТУС Іван Карлович, 1886 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживав у с. Вассарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу ім. Литвинова. Заарештований 18 травня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 вересня 1938 року. Реабілітована у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МАТЮК Роза Яківна, 1914 р. народження, с. Катеринівка Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Колгоспниця к-спу ім. К.Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештована 18 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня

1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МАТЮХ Марко Григорович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Поділ Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МАТЯЖЕВ Порфирій Федорович, 1896 р. народження, с. Радивонівка, проживав у с. Соснівка (нині приєднане до смт Якимівка) Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Робітник промартілі "Стандарт" в смт Якимівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАТЯХ Порфирій Трохимович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Петровського. Заарештований 1 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив розкладницьку роботу серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 4 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МАЦКО Григорій Касянович, 1899 р. народження, с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Колійний обхідник заліз. ст. Мокра. Заарештований 27 вересня 1937 року. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений

до 8 років позбавлення волі. Помер в Волго-таборі НКВС СРСР (Ярославська область, Росія) 18 лютого 1941 року. Реабілітований у 1989 році.

МАЧУЛЬСЬКИЙ Казимир Михайлович, 1909 р. народження, с. Червона Слобода Крупського р-ну Мінської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Чорнороб Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МЕДВЕДКОВ Іван Якимович, 1886 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Рахівник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 16 жовтня 1930 року. Звинувачення: активний член контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 лютого 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Помер 14 лютого 1933 року в Білобалттаборі ДПУ СРСР. Реабілітований у 1990 році.

МЕДВЕЦЬКИЙ Дмитро Петрович, 1895 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Шевченкове Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 грудня 1930 року. Звинувачення: був розкуркулений, переховувався від висилки. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 19 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

МЕДВІДЬ Олександр Автономович, 1897 р. народження, с. Воскресенка (нині с. Чапаєвка) Пологівського р-ну, проживав у с. Оленівка (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар паровозного депо Оле-

нівського рудоуправління. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: колишній махновець, член УКП, баптист, займався шкідництвом. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МЕЗЕНЦЕВА Фріда Тимофіївна, 1913 р. народження, с. Алик Джанкойського р-ну Херсонської області (за старим адмін.-територ. поділом), німкеня, освіта неповна середня. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 5 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МЕЙСТЕР Іоганес (Іван) Якович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Оленівка Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Челюскінці" в с. Оленівка. Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 квітня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МЕКК Артур Густавович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Гофенталь (нині приєднане до м. Молочанська) Томацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Куйбишева в с. Гофенталь. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МЕКК Олімпіада Григорівна, 1897 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта по-

чаткова. Прибиральниця Бердянського морського порту. УНКВС по Запорізькій області 13 вересня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МЕКК Фрідріх Карлович, 1889 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Токар Азово-Чорноморського заводу в м. Бердянську. Заарештований 3 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МЕЛАЙ Іван Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Новоолексіївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Леніна в с. Новоолексіївка. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЕР Густав Генріхович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Олександровфельд /нині с. Верховина/ Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Шофер колгоспу "Олександровфельд". Заарештований 2 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЕШКО Омелян Карпович, 1885 р. народження, с. Воздвижівка, Гуляйпільсько-

го р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завгосп поштового відділення в м. Великий Токмак. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував громадян проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЛЕМ Август Йоганович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обліковець колгоспу ім. Макса Гельца в с. Фрідріхсфельд. Заарештований 4 грудня 1933 року. Звинувачення: проводив антидержавну контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЛЕМ Іван Іванович (Йоган Йоганович), 1888 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Вчитель Молочанської середньої школи. Заарештований 1 січня 1934 року. Звинувачення: проводив антидержавну контрреволюційну діяльність. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МЕЛЬМАН Фрідріх Фрідріхович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Паризька комунa" в с. Гренталь. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 липня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЬМАН Євгеній Генріхович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир тракторної бригади колгоспу "Роте Штерн" у с. Гренталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: племінник зрадив батьківщину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЬНИК Семен Йосипович, 1892 р. народження, с. Лисовичі Стрийського р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь однієї іноземної держави. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 24 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МЕЛЬНИКОВ Антон Федотович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Обіточне Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 5 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 28 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МЕЛЬНИКОВ Микола Васильович, 1926 р. народження, нар. і проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Учень кіномеханіка Василівської райкінофікації. Заарештований 9 червня 1945 року. Звинувачення: добровільно евакуювався в тил німецької армії, оформився як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня

1945 року засуджений до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЬНИКОВ Михайло Євменович, 1892 р. народження, с. Зіньки Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Конох колгоспу "Барикади" в смт Михайлівка. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

МЕЛЬНИКОВА Валентина Василівна, 1924 р. народження, смт Новоолексіївка Генічеського р-ну Херсонської області, росіянка, освіта неповна середня. Проживала в м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 9 червня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня 1945 року засуджена до 4 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МЕЛЬНИЧУК Антон Лук'янович, 1888 р. народження, м. Дубно того ж району Рівненської області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Керівник духового оркестру клубу "Металург" комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 26 травня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

МЕЛЬЦЕЛЬ Катерина Іванівна, 1899 р. народження, с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну, проживала в

м. Мелітополі Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Мелітопольським МВ НКВС 21 вересня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Новосибірську область. Реабілітована у 1989 році.

МЕНШИКОВ Григорій Іванович, 1892 р. народження, с. Городище Ківерцівського р-ну Волинської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, священник. Заарештований 4 травня 1930 року. Звинувачення: зв'язок з реакційним духовенством. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1990 році.

МЕРАХЧІСВ (МІРАЗЧІСВ) Ангел Стоянович, 1890 (чи 1887) р. народження, с. Шейнари (Болгарія), болгарин, малограмотний. Проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області. Чорнороб каменеломного кар'єру в с. Андрівка. Заарештований 19 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення в 1947 році. Реабілітований у 1989 році.

МЕРЗЛИКІН Іван Антонович, 1897 р. народження, с. Казанки Бахчисарайського р-ну АР Крим (за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта початкова. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 28 лютого 1920 року. Звинувачення: організатор і керівник махновської банди. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 17 березня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

МЕРХАЛЕВСЬКИЙ Іван Якович, 1890 р. народження, м. Токмак того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта вища. Начальник планово-виробничого відділу Запорізького заводу ім. Войкова. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МЕРЦ Марія Полікарпівна, 1919 р. народження, с. Григорівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта початкова. Проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), домогосподарка. Заарештована 19 липня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 січня 1945 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнена 10 жовтня 1945 року на підставі Указу ПВР СРСР від 7.07.1945 року. Реабілітована у 1989 році.

МЕСЕЧКО Григорій Іванович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Новогригорівка (нині с. Григорівка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію за зрив хлібозаготівель та колективізації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 3 червня 1931 року засуджений до 5 років висилки етапом в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МЕСКЄВ Петро Тимофійович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка". Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокуро-

ром СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МЕСКЄВ Прокіп Миколайович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Автомеханік Урицької МТС. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МЕЧЕВ Іван Степанович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Коларівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти заходів радянської влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МЕЧКОВ Степан Дмитрович, 1890 р. народження, с. Дебелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Городник у с. Костянтинівка. Заарештований 24 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським генеральним консулом. Рішенням дільничного прокурора Мелітопольського р-ну 13 липня 1931 року справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МИНЬКОВСЬКИЙ Харитон Данилович, 1897 р. народження, с. Шилівці Хотинського р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Новоолександрівка Запорізького р-ну Запорізької області. Рибалка рибколгоспу ім. Фрунзе. За-

арештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МИРОНЕНКО Іван Ілліч, 1903 р. народження (приблизно), нар. і проживав у с. Воскресенка (нині с. Чапаєвка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 1 липня 1920 року. Звинувачення: учасник махновського бандитизму. Таємно-оперативною частиною транспортної НК залізн. ст. Пологи 2 серпня 1920 року відправлений з Полог під суворе утримання під вартою, подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 році.

МИРОНЧУК Олександр Станіславович, 1910 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Новоградівка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Швець радгоспу "Могучий". Звинувачення: баптист, проводив контрреволюційну агітацію. Заарештований 29 листопада 1932 року. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МИРОНЧУК Станіслав Кіндратович, 1877 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав на хут. Новоградівка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Сторож радгоспу "Могучий" в х. Новоградівка. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: баптист, вів контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МИРОНЧУК Тимофій Станіславович, 1904 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Новоградівка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Їздовий радгоспу "Могучий" в хут. Новоградівка. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: баптист, вів контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МИРОНЧУК Юхим Станіславович, 1907 р. народження, с. Красилівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Новоградівка (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Їздовий радгоспу "Могучий" в хут. Новоградівка. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: баптист, проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МИХАЙ Ян (він же ПОЛЬШЕВАНО Ено) Олександрович, 1901 р. народження, м. Бухарест (Румунія), румун, малограмотний. Проживав у смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області. Мідник колгоспу "Новий шлях" в смт Новомиколаївка. Заарештований 27 лютого 1938 року. Звинувачення: агент польської розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

МИХАЙЛЕНКО Іван Федорович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 листопада 1932 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю проти кол-

госпного ладу. Особливою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 грудня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. У зв'язку з хворобою висланий у Північний край на той же термін. Реабілітований у 1989 році.

МИХАЙЛЕНКО Василь Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

МИХАЙЛЕНКО Спиридон Георгійович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 травня 1929 року. Звинувачення: організатор куркульської групи, агітував проти радянської влади. Судовою колегією ОДПУ СРСР 24 жовтня 1929 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1929 року. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

МИХАЙЛЕНКО Феодосій Семенович, 1898 р. народження, с. Роботине Токмацького р-ну, проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний схід" в с. Копані. Заарештований 14 вересня 1937 року. Звинувачення: активний махновець, проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МИХАЙЛИК Денис Петрович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Ворошилівка (нині с. Любимівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Забійник худоби на бойні с. Воро-

шилівка. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МИХАЙЛОВ Іван Миколайович, 1893 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, що ставила метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

МИХАЙЛОВ Костянтин Онисимович, 1894 р. народження, с. Козлівка, проживав на хут. Тихий (нині його немає) Новоазовського р-ну Донецької області, росіянин, освіта початкова. Місце роботи і посада не встановлені. Заарештований 20 жовтня 1930 року. Звинувачення: вороже ставився до заходів партії і радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 січня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Військовим трибуналом військ НКВС Донецької області 29 листопада 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Після звільнення в 1953 році висланий в Карагандинську область (Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

МИХАЙЛОВСЬКИЙ Франц Йосипович, 1894 р. народження, с. Княжинське Чудновського р-ну (старі назви) Київської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Сторож електростанції на будівництві "Сільенерго" в м. Токмаку. Заарештований 23 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську націоналістичну агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року

засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

МИХАЛЬЧУК Михайло Ілліч, 1894 р. народження, с. Білогородка Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Орлянське Василівського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МИХАШЕНОК Ольга Антонівна, 1889 р. народження, Польща (так у кр. справі), білоруска, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Вчителька Запорізької СШ № 17. Заарештована 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і прокурором СРСР 20 листопада 1937 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Померла в карагандинському таборі НКВС СРСР 21 серпня 1943 року. Реабілітована у 1989 році.

МИХЕЛЬ Андрій Іванович, 1867 народження, нар. і проживав в с. Юр'івка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МИХОЛЬСЬКИЙ Іван Микитович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований у жовтні 1928 року. Зви-

нувачення: вів контрреволюційну агітацію. Окружною колегією ДПУ 14 грудня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований у 1995 році.

МИЩЕНКО Мефодій Васильович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МИЩЕНКО Федір Михайлович, 1906 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МІГУЛЯ Григорій Якимович, 1917 р. народження, с. Горіле (нині с. Азовське) Якимівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Проживав на о-ві Бірючий Генічеського р-ну Херсонської області. Рибалка Генічеського рибкомбінату. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну підричну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МІГУЛЯ Яким Гаврилович, 1887 р. народження, с. Горіле (нині с. Азовське) Якимівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Проживав на о-ві Бірючий Генічеського р-ну Херсонської області. Тесляр рибкомбінату в м. Генічеськ. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по

Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МКУЛИШИН Йосип Максимович, 1889 р. народження, с. Залісся Борщівського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Інструментальник Запорізького заводу "Інтернаціонал". Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 13 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

МІЛАН Василь Васильович, 1921 р. народження, с. Городище Зборівського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар заводу "Запоріжсталь". Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: член ОУН, проявляв терористичні наміри. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МІЛАНОВ (він же ФЕДОРОВ) Любен Харизанович, 1899 (1904) р. народження, с. Попове (Болгарія), болгарин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Викладач Запорізького хіміко-алюмінієвого технікуму. Заарештований 17 липня 1938 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську діяльність. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

МІЛНОВСЬКИЙ (МІЛЯНОВСЬКИЙ) Франц Олександрович, 1884 р. народження, с. Ступин Буського р-ну Львівської області, поляк, освіта початкова. Проживав у

с. Борисівка Приморського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 16 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 квітня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МІЛЛЕР (МІЛЕР) Євдокія Никифоровна, 1910 р. народження, нар. і проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Ніде не працювала. Гуляйпільським РВ НКВС 24 вересня 1944 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МІЛЛЕР Адам Еммануїлович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Новороманівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Шенталь" в с. Новороманівка. Заарештований 18 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МІЛЛЕР Ельза Яківна, 1914 р. народження, с. Олександрополь Кадіївського р-ну (старі назви) Донецької області, німкеня, освіта середня. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Операційна медсестра Молочанської міської лікарні. Заарештована 14 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МІЛЛЕР Йосип Петрович, 1902 р. народження, с. Пановське Саратовської губер-

нії (так у кр. справі), німець, малограмотний. Проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Вантажник залізн. ст. Софіївка. Заарештований 20 листопада 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МІЛЛЕР Йосип Пилипович, 1907 р. народження, с. Атжайкат (стара назва) Джанкойського р-ну (стара назва) АР Крим, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Слюсар Великотокмацького будівельного загону. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МІЛЛЕР Ольга Августинівна, 1925 року народження, с. Горщик Коростенського р-ну Житомирської області, німкеня, малограмотна. Проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 6 серпня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МІЛЬКЕ Адольф Юлісович, 1890 р. народження, колонія Майдан (стара назва) Володарського р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у 1-у відділенні Токмацького зернорадгоспу того ж р-ну Запорізької області. Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

МІЛЬХЕРТ Маргарита Яківна, 1911 р. народження, с. Тігенгаген (нині с. Левадне), проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рахівник страхової каси в м. Молочанську. Заарештована 18 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 3 років позбавлення волі. У відповідності з Указом ПВР СРСР від 7.07.1945 року покарання замінене на підписку про невиїзд. Подальша її доля невідома. Реабілітована у 1989 році.

МІЛЬЧЕВ Петро Дмитрович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Військовим трибуналом 37-ї армії 7 липня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 8 вересня 1954 року. Реабілітований у 1989 році.

МІЛЬЧЕВСЬКИЙ Іван Пилипович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Чабан радгоспу "Вільний" в с. Інзівка. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МІЛЬЧЕВСЬКИЙ Іван Федорович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 ро-

ку. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю проти заходів радянської влади на селі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МІЛЬЧЕВСЬКИЙ Микола Іванович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Інзівка. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МІНАКОВ Павло Макарович, 1917 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завідуючий буфетом Михайлівського ССТ. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, готував терористичні акти. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МІНЯЙЛО Леонід Корнійович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Павло-Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ 15 липня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

МІРАУ Адольф Іванович, 1900 р. народження, с. Шевченкове Токмацького р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обрубник Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 22 березня 1944 року. Звинувачення:

під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 травня 1944 року засуджений до 3 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

МІРАУ-ЛІТУС Марія Сильвестрівна, 1900 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 12 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Померла 9 червня 1989 року в м. Токмаку. Реабілітована у 1989 році.

МІРОШНИЧЕНКО Андрій Овсійович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Різдвянка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 листопада 1929 року. Звинувачення: займався злісною антирадянською агітацією. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МІРОШНИЧЕНКО Іван Ілліч, 1891 р. народження, м. Дніпропетровськ, українець, освіта початкова. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Робітник залізн. ст. Пологи. Заарештований 4 лютого 1930 року. Звинувачення: належав до націоналістичної групи. Олександрівським ДТВ ДПУ 22 лютого 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

МІСЮРА (УЛЬРІХ) Марта Іванівна, 1919 р. народження, с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина), проживала в колгоспі ім. Матросова Мелітопольського р-ну (так у кр.

справі) Запорізької області, німкеня, освіта в справі не вказана. Учителька німецької школи в колгоспі ім. Матросова. Мелітопольським МВ НКВС 19 січня 1946 року відібрана підписка про невізд. Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МІСЮРА Василь Михайлович, 1911 р. народження, с. Олексіївка Куйбишевського р-ну, проживав у колгоспі ім. Матросова Полянської сільради Мелітопольського р-ну (так у кр. справі) Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Касир колгоспу ім. Матросова. Заарештований 19 січня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

МІТСВ Василь Степанович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Мануйлівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Коваль колгоспу "Схід соціалізму" в с. Мануйлівка. Заарештований 9 серпня 1937 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади, нецензурно говорив про вождів. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 18 червня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МІХЕЛЬ Едмунд Християнович, 1920 р. народження, нар. і проживав у с. Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Зоотехнік колгоспу "Новий світ" в с. Новосолоне. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою

нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Свердловським облсудом 2 лютого 1945 року засуджений до 5 років і 7 місяців позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 23 грудня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

МІХЕЛЬ Йоган Отгович, 1909 р. народження, с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну, проживав у м. Молчанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Молчанської промартілі "Технік". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МІХЕЛЬ Франц Іванович (Йоганович), 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 жовтня 1929 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МІХЕЛЬ Яків Іванович (Йоганович), 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 жовтня 1929 року. Звинувачення: замах на вбивство вчителя. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МОВЧАН Онисим Петрович, 1890 р. народження, с. Терешківка Сумського р-ну Сумської області, українець, освіта початкова.

Проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу "Шлях Ілліча" в смт Пришиб. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 6 червня 1942 року в таборі НКВС Пермської області (Росія). Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МОГИЛЬНА Марія Єлисеївна, 1921 р. народження, нар. і проживала в с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Робітниця Оріхівського авторемзаводу. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Черногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МОГИЛЬНИЙ Петро Трохимович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель Преображенської школи. Заарештований 17 березня 1931 року. Звинувачення: учасник офіцерської підпільної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 серпня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

МОДЕН Ян-Іван Михайлович, 1888 р. народження, с. Кірове Одеської області (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Секретар головного інженера заводу "Запоріжсталь". Заарештований 2 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

МОДИНСЬКИЙ Карл Якович, 1895 р. народження, с. Адамівка Розівського р-ну За-

порізької області, проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Електрик заводу ковкового чавуну в с. Верхня Хортиця. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МОЙСЕЄНКО Василь Пилипович, 1908 р. народження, с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Проходив військову службу в 242 стрілецькому полку, червоноармієць. Заарештований 20 листопада 1943 року. Звинувачення: посібник німців. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МОЛОДЦОВ Кузьма Іванович, 1892 р. народження, с. Петрушине того ж р-ну Тульської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Завідувач годинникової майстерні. Заарештований 12 березня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 7 лютого 1947 року засуджений до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнений 18 травня 1954 року. Реабілітований у 1989 році.

МОЛОДЦОВА (ОККЕРТ) Фіда Яківна, 1904 р. народження, нар. і проживала в м. Мелітополі того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Мелітопольським МВ НКВС 9 березня 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 7 лютого 1947 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МОЛЧАНОВ Сергій Аврамович, 1887 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта не встановлена. Викладач Бердянського морехідного училища. Заарештований 30 червня 1920 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 13-ї армії 6 липня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

МОЛЬСЬКИЙ Іван Йосипович, 1896 р. народження, с. Стара Гута Хмельницького р-ну Вінницької області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Помічник майстра Запорізького хлібозаводу. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МОНОВСЬКИЙ Ілля Георгійович, 1889 р. народження, м. Дебелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Городник Мелітопольської артілі "Плодоовоч". Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським консульством. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 вересня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

МОНТАЛЬДО Сальватор Варфоломійович, 1886 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, італієць, освіта початкова. Комірник Бердянської контори сільгосппостачу. Заарештований 2 жовтня 1937 року. Звинувачення: контрреволюційна агітація і шкідництво. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

МООС Євдокія Кирилівна, 1914 р. народження, с. Комиш Чаплинського р-ну Херсонської області, українка, освіта початкова. Проживала в колгоспі ім. Тельмана Мелітопольського р-ну Запорізької області (так у кр. справі). Тимчасово ніде не працювала. Мелітопольським МВ НКВС 28 травня 1945 року відібрана підписка про невіїзд. Особливою нарадою при МВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МООС Теобальд Йоганович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Марієнфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Марієнфельд". Заарештований 22 січня 1934 року. Звинувачення: учасник контрреволюційного фашистського угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. Реабілітований у 1989 році.

МОРДОНЕНКО Луїза (Єлизавета) Іванівна, 1907 р. народження, с. Сандбрун (стара назва) Мелітопольського р-ну, проживала в м. Мелітополі Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 21 серпня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МОРЖАРЕТТО Микола Леонідович, 1908 р. народження, м. Ковно (нині м. Каунас, Литва), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1929—1937 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Запорізького заводу № 29. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: вихваляв фашистську Польщу, займався шкідництвом. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МОРИЦ Лідія Василівна, 1920 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Прибиральниця артілі "Комхімпром" у м. Запоріжжі. Заарештована 24 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Черногорському спецвиправтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МОРОЗ Іван Петрович, 1907 р. народження, с. Карлівка Широківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Старший бухгалтер промартілі "Серп і молот" в м. Пологах. Заарештований 25 вересня 1943 року. Звинувачення: при вступі на роботу в автобіографії написав наклеп на радянську владу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МОРОЗ Максим Хрисанфович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Копані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

МОРОЗ Семен Іларіонович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Єжове (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Сторож середньої школи в с. Єжове. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: погро-

жував комуністам та активу села розправою. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Після звільнення з ув'язнення в 1945 році проживав у с. Кірове, де помер у 1953 році. Реабілітований у 1989 році.

МОРОЗОВ Микола Васильович, 1900 р. народження, с. Вознесенка, проживав у с. Ти-хонівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Бригадир рілньничої бригади колгоспу ім. Шевченка в с. Тихонівка. Заарештований 6 серпня 1937 року. Звинувачення: погрожував убити голову колгоспу — члена ВКП(б). "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

МОРОЗОВ Петро Федорович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Астраханка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Обліковець тракторної бригади колгоспу "Червоний Перекоп" в с. Астраханка. Заарештований 18 липня 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську діяльність на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МОСЕЙКО Андрій Якович, 1906 р. народження, с. Новоселівка, проживав у с. Шевченка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, колгоспник к-спу ім. Шевченка в с. Шевченка. Заарештований 15 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітаційно-шкідницьку роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

МОСКАЛЕНКО Борис Іванович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Технік-контролер Запорізького заводу № 29. Заарештований 17 червня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Дніпропетровським обласним відділом ДПУ 23 вересня 1933 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

МОСКАЛЕНКО Василь Гарасимович, 1915 року народження, с. Зоря Васильківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Борисівка Іванівського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Дніпропетровської області. Рядовий колгоспник к-спу "Вільний труд" в с. Зоря. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МОСКАЛЮК Микола Антонович, 1896 р. народження, с. Шидлівці Чемеровецького р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Каменолом кар'єру Дніпробуду в м. Запоріжжі. Заарештований 20 жовтня 1931 року. Звинувачення: агент розвідорганів буржуазної Польщі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МОТТЕ Георгій Єраклійович, 1893 р. народження, м. Талау (Румунія), румун, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Заступник начальника транспортної лікарні в м. Запоріжжі. Заарештований 26 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з румунською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МОЦИК Гринь Олексійович, 1912 р. народження, с. Зелена Бучацького р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир будівельник тресту "Південспецбуд" в м. Запоріжжі. Заарештований 29 липня 1941 року. Звинувачення: учасник української націоналістичної організації (ОУН). Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МУЗИКА Лаврентій Семенович, 1894 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Вільнокур'янівське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

МУКОВСЬКИЙ Франц Іванович, 1908 р. народження, с. Вальдгейм (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Голова колгоспу ім. Сталіна в с. Плодородне. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МУМБЕР Олена Федорівна, 1921 р. народження, с. Вайнау (нині с. Чапаєвка) Токмацького р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 10 серпня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як

"фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки у віддалені місцевості з заборонаю проживання в режимних районах СРСР. Реабілітована у 1989 році.

МУМБЕР Яків Іванович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Блюменталь (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Муляр колгоспу ім. Сталіна в с. Блюменталь. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

МУРАВЬСКА Марія Абрамівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Стругальниця артілі "Технік" у м. Молочанську. УНКВС по Запорізькій області 13 червня 1944 року відібрана підписка про невіїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

МУРАТХАН Лідія Ісаївна, 1916 р. народження, смт Славгород Синельниківського р-ну Дніпропетровської області, ассірійка, освіта середня. Проживала в м. Бердянську Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 2 червня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з іранською розвідкою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 серпня 1939 року засуджена до 5 років заслання в Північний Казахстан. Реабілітована у 1990 році.

МУРАТХАНОВ Ісай Савелійович, 1877 р. народження, с. Карадшау (Іран), ассірієць, малограмотний. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Охоронець Бердянської артілі "Винпром". Заарештований 5 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної націоналістичної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МУРГА Федір Степанович, 1887 р. народження, с. Снігурівка (стара назва) Фастівського р-ну Київської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Бухгалтер Бердянської артілі "Винпром". Заарештований 8 березня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 червня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

МУСКІДІС Федір Васильович, 1888 р. народження, м. Салоніки (Греція), грек, малограмотний. Проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, безробітний. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

МУХІНА Наталія Михайлівна, 1894 р. народження, с. Інгулка Баштанського р-ну Миколаївської області, росіянка, освіта початкова, домогосподарка. Проживала у м. Запоріжжі. Заарештована 13 грудня 1943 року. Звинувачення: зрадницька поведінка під час німецької окупації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

МУЦ (МУЦЬ) Кирило Григорович, 1877 р. народження, нар. і проживав у с. Новояковлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, рядовий колгоспник к-спу "Культура" в с. Новояковлівка. Заарештований 17 квітня 1932 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 липня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

МУШТАЄВ Семен Гаврилович, 1919 р. народження, с. Тундутова Малодербентівського р-ну Калмицької АРСР, росіянин, освіта початкова. Проходив строкову військову службу в м. Благовіщенську Амурської області, червоноармієць. Заарештований 17 червня 1942 року. Звинувачення: член контрреволюційної зрадницької групи. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 грудня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

МЯСНЯНКІН Василь Петрович, 1890 р. народження, росіянин, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив офіцером у білих. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

Н

НАГОРНИЙ Андрій Наумович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Запорожець" в с. Велика Білозерка. Заарештований 13 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року в м. Дніпропетровськ. Реабілітований у 1989 році.

НАЗАРЕНКО Каленик Борисович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Особливим відділом ВНК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року відправлений у Західну трудову армію. Реабілітований у 1991 році.

НАЗАРЕНКО Тимофій Пантелійович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Веселе Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Бригадир на будівництві дороги Запоріжжя-Дніпропетровськ. Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну підривну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НАЙ Павло Федорович, 1903 р. народження, с. Кобильня (стара назва) Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Конюх колгоспу "Комунар" в с. Більманка. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НАСИПАЙКО Максим Митрофанович, 1896 р. народження, с. Мозоліївка Ровенського р-ну Кіровоградської області (так у кр. справі), українець, малограмотний. Проживав у с. Уральське Вільнянського р-ну Запорізької області. Діловод неповної середньої школи в с. Уральське. Заарештований 27 вересня 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації співробітничав з поліцією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7

жовтня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НАСС Густав Самійлович, 1888 р. народження, с. Блюмштейм (нині с. Кам'янське), проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завгосп лікарні в с. Орлове. Заарештований 26 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Запорізьким облсудом 8 березня 1941 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НАУМЕНКО Павло Федотович, 1883 р. народження, смт Велика Лепетиха того ж р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Сторож річкового порту ім. Леніна. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НАУМЕНКО Петро Іванович, 1876 р. народження, с. Новоданилівка, проживав на 16-й ділянці Червоноармійської сільської ради (так у кр. справі) Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Постишева. Заарештований 20 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НЕБ Август Августович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. К. Лібкнехта (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр колгоспу ім. Сталіна в с. К. Лібкнехта. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націона-

лістичну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НЕБ Вільгельм Якович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Карла Лібкнехта Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Карла Лібкнехта. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 січня 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 24 вересня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

НЕБ Данило Августович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. К. Лібкнехта (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Сталіна. Заарештований 28 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 лютого 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НЕГРАЙ Марія Якимівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Помічник кухаря піонерського табору в м. Гуляйполі. Гуляйпільським РВ НКДБ 3 липня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

НЕДІЛЬКО Іван Юхимович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Новомико-

лаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Іскра" в с. Новомиколаївка. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЖУРКО Яків Парфентійович, 1901 р. народження, нар. і проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 21 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив систематичну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НЕЗИЧ Олексій Андрійович, 1892 р. народження, м. Будапешт (Угорщина), угорець, освіта початкова. Проживав у с. Гамівка Приазовського р-ну Запорізької області. Мірошник колгоспу "П'ятирічка" в с. Гамівка. Заарештований 8 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, мав зв'язки з Австро-Угорщиною. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙГЕБАУЕР Іван Іванович, 1899 р. народження, с. Красний Кут Дружківської міської ради Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Стругальник Молочанської артілі "Технік". Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично агітував проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3

жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 13 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Свердловська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

НЕЙДОРФ Абрам Абрамович, 1888 р. народження, с. Вільдгейм (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр будівельного цеху Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: агент однієї з іноземних держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

НЕЙЗЕР Вільгельм Якович, 1879 р. народження, смт Пришиб, проживав у с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну Запорізької області, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 10 травня 1919 року. Звинувачення: служив у білих. Колегією НК Мелітопольського р-ну в 1919 році (точна дата у справі не вказана) засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

НЕЙМАН Теодор Фрідріхович, 1893 р. народження, нім. колонія № 3 Люксембурзького р-ну (старі назви), проживав у колгоспі ім. Кірова (так у кр. справі) Люксембурзького р-ну (стара назва) Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Кірова. Заарештований 7 червня 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НЕЙФЕЛЬД Василь Петрович, 1873 р. народження, нар. і проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ні-

де не працював у зв'язку з похилим віком. Заарештований 18 серпня 1937 року. Звинувачення: терорист. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Генріх Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Кліппенфельд (нині приєднане до с. Стульневе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу в с. Кліппенфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 12 квітня 1944 року в Івдельтаборі НКВС (Росія). Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Генріх Якович, 1900 р. народження, с. Гохфельд (нині с. Високе) Мелітопольського р-ну, проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник повстанської фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Гергард Гергардович, 1879 р. народження, хут. Моргенау (приєднаний до с. Благодатне), проживав у с. Олександрокрон (нині с. Олександрівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Моргенау". Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну

пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Данило Данилович, 1900 р. народження, с. Кайзерталь (стара назва) Мелітопольського р-ну, проживав у смт Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, скляр-приватник. Заарештований 20 червня 1938 року. Звинувачення: агент німецької розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Данило Данилович, 1913 р. народження, с.Гамберг (нині с. Кам'янка) проживав у с. Кліппенфельд (нині приєднане до с. Стульневе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Комуніст" в с. Кліппенфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, син куркуля. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Іван Гергардович, 1882 р. народження, с. Єлизаветівка (стара назва) Гуляйпільського р-ну, проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Димитрова в с. Лібенау. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної підпільної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Іван Герхардович, 1919 р. народження, с. Маргенау (приєднане до с. Бла

годатне) Чернігівського р-ну, проживав у с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Рядовий колгоспник к-спу "Більшовик" в с. Веселе. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син куркуля, який мав наймитів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 1 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Іван Данилович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер колгоспу "Комсомолец" у с. Гамберг. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 1 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

НЕЙФЕЛЬД Іван Якович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" в с. Шанзе. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну фашистську пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НЕЙФЕЛЬД Яків Абрамович, 1895 р. народження, с. Ландскроне (нині с. Ланкове), проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник Молчанського відділу Червоного Хреста. Заарештований 28 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НЕЙФЕЛЬД Яків Іванович, 1864 р. народження, нар. і проживав у с. Богданівка Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16 листопада 1921 року. Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького р-ну 16 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

НЕЙЧЕВ Тимофій-Мойсей Іванович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Степанівка Друга Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 квітня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НЕЙШТЕТЕР Абрам Абрамович, 1900 р. народження, с. Івангород, проживав у с. Варварівка (приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Тельмана. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НЕКЛЮДОВ Олександр Валентинович, 1894 р. народження, росіянин, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив у білих офіцером. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

НЕРУС Марко Ілліч, 1906 р. народження, с-ще Зайцеве Коропського р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Привільне Вільнянського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Червоний партизан". Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією проти партії і радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НЕСКОРОМНИЙ Олександр Антонович, 1898 р. народження, с. Мала Токмачка, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Годинникар у м. Оріхові. Заарештований 30 жовтня 1943 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації українських націоналістів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року термін попереднього ув'язнення зараховано як покарання, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1995 році.

НЕСМЕЯЛОВ Микола Олександрович, 1894 р. народження, м. Варшава (Польща), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Браківник заводу № 29 ім. Баранова в м. Запоріжжі. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 29 березня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

НЕСТЕРЕНКО Авксентій Леонтійович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Новоіванівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Леніна в с. Новоіванівка. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7

грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 22 листопада 1985 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НЕСТЕРЕНКО Григорій Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Обліковець колгоспу ім. Ворошилова в с. Олександрівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 19 квітня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

НЕСТЕРЕНКО Іван Іванович, 1916 р. народження, смт Чернігівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив строкову військову службу в 494 артполку 164 стрілецької дивізії в Свердловській області, червоноармієць. Заарештований 16 квітня 1942 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед однополчан. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 вересня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 17 липня 1943 року в Картаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

НЕСТЕРЕНКО Никифор Тихонович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Копані (нині с. Ясна Поляна) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 29 жовтня 1929 року. Звинувачення: учасник

контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 30 квітня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

НЕСТЕРОВ Сава Живкович, 1894 р. народження, Югославія (так у кр. справі), серб, малограмотний. Проживав у с. Любицьке Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Гігант" у с. Любицьке. Заарештований 22 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Запорізькій тюрмі 24 серпня 1938 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1990 році.

НЕТКАЛЬ Петро Васильович, 1870 р. народження, нар. і проживав у смт Андріївка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17 грудня 1920 року. Звинувачення: зберігав награбовані речі. Колегією Андріївської НК 11 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

НЕЦЕЛЬ Рейнгольд Фрідріхович, 1925 р. народження, с. Андріївка Олевського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова, проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області. Учень ФЗУ в м. Молочанську. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько перейшов на бік німців, працюючи на оборонному будівництві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НЕЦЕЛЬ Фрідріх Християнович, 1907 р. народження, с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина), проживав у с. Нейдорф (згодом с. Степове, приєднане до с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької

області, німець, освіта початкова. Тракторист Чегарецької МТС. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 27 серпня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

НЕЧАЙ Дмитро Григорович, 1911 р. народження, м. Вознесенськ того ж р-ну Миколаївської області, українець, освіта початкова. Проживав на 3-й ділянці Оріхівського зернорадгоспу. Вагар Оріхівського зернорадгоспу. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

НЕЧЕВ Микола (Нешо) Христофорович, 1877 р. народження, с. Ресин (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Городник артілі "Плодопром". Заарештований 21 лютого 1938 року. Звинувачення: вів антирадянську контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

НЕУМИВАКА Лаврентій Антонович, 1897 р. народження, нар. і проживав на хут. Богуслав (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

НИЗЬКА Ольга Кирилівна, 1909 р. народження, с. Канкринівка (нині смт Малока-

теринівка), проживала в смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, українка, освіта не встановлена. Колгоспниця к-спу "Великий Луг". Запорізьким РВ НКВС 7 квітня 1944 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: дружина ворога народу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

НИКИТЮК Ілля Ісаакович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня, начальник поштового відділення зв'язку в с. Царицин Кут. Заарештований 13 листопада 1921 року. Звинувачення: приховував бандитів, виказував білогвардійцям комуністів. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну Запорізької губернії 5 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

НІБУР Яків Якович, 1898 р. народження, м. Запоріжжя, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Бахчисарай АР Крим. Бухгалтер Бахчисарайської артілі інвалідів "Ілірм". Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НІККЕЛЬ Іван Іванович, 1885 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Плановик Токмацької артілі "Серп і молот". Заарештований 28 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НІКІТІН Терентій Климович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

НІКОЛАЄВ Олексій Іванович, 1881 р. народження, м. Москва, росіянин, освіта середня. Проживав у с. Солодке Михайлівського р-ну Запорізької області, безробітний. Заарештований 10 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

НІКОЛАЄНКО-ЛОГВИНЕНКО Олена Степанівна, 1916 р. народження, с. Старобогданівка Михайлівського р-ну, проживала в с. Рибалівка Токмацького р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Завідуюча крамницею в с. Рибалівка. Заарештована 31 січня 1947 року. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 20 травня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область. Реабілітована у 1989 році.

НІКОЛАЄНКО Петро Якович, 1905 р. народження, с. Мала Білозерка, проживав у с. П'ятихатки Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Швець колгоспу ім. Сталіна в с. П'ятихатки. Заарештований 6 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НІМИЧ Мина Прокопович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове

Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Будівельник колгоспу "3-й вирішальний" в с. Берестове. Заарештований 1 серпня 1937 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 травня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

НІЦ Семен Гордійович, 1897 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Любимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

НОВИЦЬКИЙ Олександр Миколайович, 1899 р. народження, с. Катеринівка (приєднане до с. Новоселівка) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 26 вересня 1929 року. Звинувачення: спекулював зерном. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

НОВИЦЬКИЙ Петро Ілліч, 1886 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 17 жовтня 1943 року. Звинувачення: пособ-

ництво німецьким загарбникам. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

НОВИЦЬКИЙ Яків Павлович, 1892 р. народження, м. Нікополь Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області. Голова колгоспу "Воля" на хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

НОВІК Семен Іванович, 1885 р. народження, с. Туркенівка (нині с. Малинівка), проживав у с. Новозлатопіль Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Авангард" у с. Новозлатопіль. Заарештований 28 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

НОВОСЕЛЬЦЕВ Микола Якович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Радивонівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Зірка" в с. Радивонівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

НОЛЬ Едуард Вільгельмович, 1910 р. народження, с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) проживав у с. Йоганесрує (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Йоганесрує.

Заарештований 11 червня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

НОСАЛЬ Гнат Микитович, 1874 р. народження, смт Михайлівка, проживав на хут. Юртук (нині с. Кавунівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 березня 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

НОСАЧ Василь Іванович, 1889 р. народження, с. Гута Богуславського р-ну Київської області, українець, освіта вища. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Вчитель Михайлівської середньої школи. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: учасник контрреволюційного угруповання. Колегією ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 4 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

НОСИК Антон Никифорович, 1874 р. народження, м. Запоріжжя, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" на хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідоме. Реабілітований у 1991 році.

НОСИК Елла Терентіївна, 1909 р. народження, м. Дельменгорст (Німеччина),

німкеня, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Фрезерувальниця заводу № 29 ім. Баранова в м. Запоріжжі. Заарештована 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення в 1947 році. Реабілітована у 1990 році.

НОСИК Микола Макарович, 1898 р. народження, м. Куп'янськ того ж р-ну Харківської області, українець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Старший зоотехнік Запорізького міськземвідділу. Заарештований 5 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник повстанської контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

НОСИК Сергій Григорович, 1882 р. народження, м. Запоріжжя, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи на хут. Дубовому. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідоме. Реабілітований у 1991 році.

НЮРЕНБЕРГ Андріас Андріасович, 1894 р. народження, с. Гофенталь (приєднане до м. Молочанська), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Бухгалтер Молочанського медичного технікуму. Заарештований 20 вересня 1933 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. З-під варти звільнений. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Помер в ув'язненні 1 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

О

ОВЕРКО Василь Олексійович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 27 вересня 1932 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 7 січня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОВСЯННИКОВ Василь Кирилович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 грудня 1921 року. Звинувачення: служив у Махна, переховував зброю. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини Запоріжжя в грудні 1921 року (точна дата у справі не вказана) засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ОВЧИННИКОВ Дмитро Антонович, 1891 р. народження, м. Обоянь Курської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" ОВ Південного фронту 24 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1993 році.

ОГОРОДНИК Дмитро Іванович, 1906 р. народження, с. Ляшківці Сосницького р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник електролізного цеху Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуд-

жений до 10 років позбавлення волі, а 31 березня 1940 року Хабаровським крайовим судом вдруге засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Північсхідтаборі (Магаданська область, Росія) 19 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ОДІНЦОВ Володимир (по батькові у справі не вказано), рік та місце народження, національність та освіта не встановлені. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області. Священик у с. Надеждине. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ОЗМІТЕЛЬ Василь Артемович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Кагановича в с. Мала Білозерка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 31 грудня 1942 року в Амуртаборі НКВС СРСР Хабаровського краю. Реабілітований у 1989 році.

ОККЕРТ Яків Іванович, 1881 р. народження, нар. і проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 липня 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 12 жовтня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ОКРАШЕВСЬКИЙ Станіслав Семенович, 1898 р. народження, м. Варшава (Польща), поляк, освіта неповна середня. Проживав у с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області. Майстер-електрик Софіївського заводу ім. Шевченка. Заарештований 14 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, польський націоналіст. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ОЛЕКСАНДРОВА Варвара Володимирівна, 1889 р. народження, м. Ленінград (Росія), росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 14 січня 1938 року. Звинувачення: дружина репресованого ворога народу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1938 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ОЛЕКСАНДРОВ Матвій Іванович, 1872 р. народження, нар. і проживав у смт Верхній Рогачик того ж району Херсонської області, українець, освіта середня. Священик у смт Верхній Рогачик. Заарештований 14 грудня 1921 року. Звинувачення: злісний ворог радянської влади. Запорізькою губернською надзвичайною "трійкою" 15 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку і місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ОЛЕНБЕРГЕР Георгій Іванович, 1911 р. народження, с. Луганське Розівського р-ну, проживав у с. Мар'ївка (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Мар'ївка. Заарештований 2 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність серед німецького населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок вико-

нано 8 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ОЛЕНБОРГЕР Генріх Якович, 1913 р. народження, с. Тунбельфельд Донецької області (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області. Кіномеханік Розівської кінобази. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською діяльністю на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ОЛЕФІРЕНКО Сергій Трохимович, 1915 р. народження, с. Колонтаїв Краснокутського р-ну Харківської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Піскошине Веселівського р-ну Запорізької області. Пастух радгоспу "Червоний степ" у с. Піскошине. Заарештований 31 липня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед робітників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОЛІЙНИК Іван Степанович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Власівка (нині с. Чубарівка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Могуча Україна" в с. Власівка. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОЛІЙНИК Петро Прокопович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 березня 1930 року. Звину-

вачення: погрожував сільгоспактиву, агітував проти колгоспів. "Трійкою" ДПУ УСРР 9 травня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ОЛІФІРЕНКО Пилип Кіндратович, 1890 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 березня 1930 року. Реабілітований у 1993 році.

ОЛЬШАНСЬКИЙ Федір Євдокимович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Новомиколаївка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Обліковець колгоспу ім. Будьонного в с. Новомиколаївка. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОМЕЛЬЧЕНКО Авксентій Федотович, 1871 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: злісний ворог робітничо-селянської влади. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну Запорізької губернії 25 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ОМЕЛЬЧЕНКО Григорій Митрофанович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "3-й вирішальний" в с. Берестове. Заарештований 1 серпня 1937 року.

Звинувачення: член контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 травня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ОМЕЛЬЧЕНКО Наталія Герасимівна, 1913 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Ніде не працювала. Заарештована 18 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років ув'язнення з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ОНГІРСЬКИЙ Владислав Каетанович, 1880 р. народження, с. Радзивеличка (стара назва) Ковельського р-ну Волинської області, литовець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий лабораторією Запорізького аптекоуправління. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ОНИКІЄНКО Єлизавета (вона ж Лідія) Никифорівна, 1925 р. народження, с. Щербаки, проживала в с. Кам'янське Василівського р-ну Запорізької області, українка, освіта середня. Дільничний зоотехнік у с. Кам'янське. Заарештована 10 липня 1950 року. Звинувачення: інформатор ОУН. Особливою нарадою при МДБ СРСР 28 квітня 1951 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 6 липня 1956 року. Реабілітована у 1992 році.

ОНИЩЕНКО Дмитро Гаврилович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Загиштя Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комінтерн" в с. Загиштя. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: член релігійної секти, проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОНИЩЕНКО Степан Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник Оріхівської райспоживспілки. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ОНИЩЕНКО Іван Іванович, 1878 р. народження, с. Юрківка, проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ОНИЩЕНКО Йосип Іванович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ОПАНАСЕНКО Захар Олександрович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Новоіванівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-пу ім. Леніна. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ОПЕЧЕНКО Іван Фадейович, 1904 р. народження, с. Кривосенці Браславського повіту Віленської губернії (за старим адмін. територ. поділом), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, завідуючий буфетом в с. Велика Знам'янка. Заарештований 9 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ОППЕНЛЕНДЕР Готліб Готлібович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Надгірне (стара назва) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Роте Штерн" в с. Надгірне. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: батько і два брати репресовані в 1938 році органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ОПРИШКО Федір Юхимович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Михайлівка (стара назва) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 жовтня 1921 року. Звинувачення: служив у Махна, дезертирував з Червоної Армії. Колегією Запорізької губернської надзвичайної комісії 9 грудня 1921 року засуджений до

розстрілу. Відомостей про виконання вироку та місце поховання у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ОРЕЛ Микола Федорович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Моторист колгоспу "Побережжя" в с. Велика Білозерка. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: займався шкідництвом та антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Після відбуття покарання Запорізьким облсудом 25 лютого 1950 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений 19 травня 1956 року. Реабілітований у 1990 році.

ОРЕЛ Павло Іванович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Леніна. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ОРЕЛ Панас Федорович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Побережжя" в с. Велика Білозерка. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: займався шкідництвом та антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер у Північзалізничному таборі НКВС СРСР у Комі АРСР 10 вересня 1944 року. Реабілітований у 1990 році.

ОРИЩЕНКО Олексій Іванович, 1918 р. народження, станиця Запорізька Темрюцького р-ну Краснодарського краю, росіянин,

освіта початкова. Проходив строкову військову службу в м. Благовіщенську Амурської області, червоноармієць. Заарештований 24 червня 1942 року. Звинувачення: член контрреволюційної зрадницької групи. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 грудня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ОРЛОВСЬКИЙ Семен Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Кінські Роздори. Заарештований 18 вересня 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Північно-Казахстанську область. Реабілітований у 1990 році.

ОРЛОВСЬКИЙ Фабіан Францович, 1884 р. народження, с. Новопетрівка Нижньосірогозького р-ну Херсонської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Шорник Мелітопольської артілі "Металооб'єднання". Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ОРМАНДЖІ Юхим Михайлович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Якимівського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Коларова. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОРТИНСЬКИЙ Броніслав Андрійович (Адольфович), 1905 р. народження, с. Бі-

лецьке Летицівського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

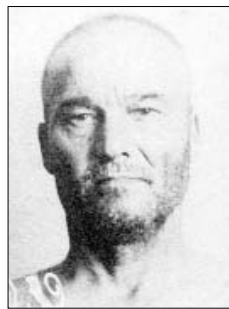
ОСАДЧИЙ Сергій Васильович, 1900 р. народження, смт Нижньодніпровськ Дніпропетровської області, проживав на залізн. ст. Гейківка Криворізького р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Ремонтний робітник на залізн. ст. Гейківка. Заарештований 14 вересня 1928 року. Звинувачення: був завербований в українську контрреволюційну організацію. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ОСАУЛЕНКО Євстахій Григорович, 1898 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, малограмотний. Обрубувач Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ОСИНЦЕВ Олександр Петрович, 1910 р. народження, м. Благовіщенськ Амурської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мо-лочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Водій Молочанського райвиконкому. Заарештований 4 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, агітував

проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ОСИПОВ Панас Іванович, 1878 р. народження, с. Радолівка Приморського р-ну, болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Електрик Бердянського міського театру ім. Леніна. Заарештований 4 липня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 січня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ОСКОМА Овксентій Сергійович, 1883 р. народження, с. Мачуха Полтавського р-ну Полтавської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший контролер механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 29 квітня 1933 року. Звинувачення: готував збройне повстання проти радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 14 листопада 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ОСЛАМОВА Устина Денисівна, 1908 р. народження, с. Велика Білозерка того ж р-ну, проживала в с. Цвіткове Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українка, освіта не встановлена. Колгоспниця к-пу "Червоний запорожець". Кам'янсько-Дніпровським РВ НКВС 29 березня 1945 року відібрана підписка при невіїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан) як дружина зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

ОСТАПЕЦЬ Овсій Федорович, 1900 р. народження, нар. і проживав на хут. Вербовий №2 (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 17 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ОСТАПЕЦЬ Олександр Федорович, 1896 р. народження, хут. Вербовий (нині його немає), проживав у с. Новотроїцьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ОСТАПЕЦЬ Яків Федорович, 1894 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав на хут. Вербовий №2 (нині його немає), українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ОСТАПЧУК Нестор Семенович, 1892 р. народження, с. Лажева Старокостянтинівського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка) Куйбишевського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Червоний маяк" у с. Гайчул. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ОСТАШЕВСЬКИЙ Гнат Станіславович, 1913 р. народження, с. Станіславка Ізяславського р-ну Вінницької області (за старим адмін.-територ. поділом), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Відножине Василівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Червоні борці" в с. Відножине. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ОСТРІВНИЙ Іван Георгійович, 1898 р. народження, с. Новоолексіївка Приморського р-ну, проживав у с. Тюльга (стара назва) Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Велика дружба" в с. Тюльга. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Усольтаборі НКВС СРСР 5 лютого 1940 року. Реабілітований у 1989 році.

ОСТРОВСЬКИЙ Омелян Якович, 1896 р. народження, м. Ізяслав того ж р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Орлянське Василівського р-ну Запорізької області. Робітник артілі "Допомога" в с. Орлянське. Заарештований 17 листопада 1937 року. Звинувачення: займався націоналістичною і шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ОСТРОВСЬКИЙ Станіслав Францович, 1915 р. народження, с. Климківці Підволочиського р-ну Тернопільської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Котельник Запорізького судноремза-

воду. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ОСТРОВЯК-БАУЕР Макс Якович, 1902 р. народження, м. Лейпціг (Німеччина), німець, освіта неповна середня, член ВКП(б) з 1925 року. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Інспектор по кадрах товарно-експлуатаційної контори залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 2 червня 1938 року. Звинувачення: німецький шпигун. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 жовтня 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ОТТ Генріх Іванович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Моргенау (приєднане до с. Благодатне) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Зірка" в с. Моргенау. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну фашистську пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ОЧКУРЕНКО Павло Никифорович, 1892 р. народження, с. Наталівка, проживав у с. Черепівське Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний партизан" у с. Наталівка. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

П

ПАВЕЛКО Людмила Федорівна, 1919 р. народження, нар. і проживала в смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Рядова колгоспниця к-спу "Червоний агроном" в смт Новомиколаївка. Заарештована 14 серпня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче", користувалася пільгами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року перебування під арештом зараховане як покарання і з-під варті звільнена. Реабілітована у 1989 році.

ПАВЛЕНКО-ІВАНЧИН Володимир Володимирович, 1889 р. народження, м. Харків, росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 травня 1929 року. Звинувачення: колишній білогвардієць, переховувався під чужим прізвищем. Судовою колегією ОДПУ СРСР 26 серпня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ПАВЛИШИН Микола Микитович, 1902 р. народження, с. Гуків Чемеровецького р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Коваль Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 11 серпня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПАВЛОВ Тихон Васильович, 1906 р. народження, с. Радивонівка Якимівського р-ну, проживав у с. Могутне Токмацького р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рахівник колгоспу "Могутній". Заарештований 4 січня 1933 року. Звинувачення: саботував виконання хлібозаготівель. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПАВЛЮК Григорій Трохимович, 1899 р. народження, хут. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім Постишева в с. Більманка. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПАВЛЮК Іван Зосимович, 1884 р. народження, с. Петриківці Хмільницького р-ну Вінницької області, українець, освіта середня. Проживав у с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Фельдшер в с. Водяне. Заарештований 21 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну шпигунську діяльність на користь Румунії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПАГЕЛЬ Густав Адольфович, 1895 р. народження, м. Новоград-Волинський Житомирської області, німець, освіта вища. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Головний лікар Молочанської лікарні і викладач фельдшерської школи. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечна особа. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі, а 3 червня 1943 року за участь у повстанській групі засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 12 квітня 1956 року. Реабілітований у 1989 році.

ПАДАФЕТ Гнат Никифорович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

люційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПАДАФЕТ Олексій Микитович, 1909 р. народження, с. Тернівка, проживав на хут. Новоякимівський (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ПАДАФЕТ Сидір Іванович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в махновській банді. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-вдварті звільнений за відсутністю складу злочину (документ не датований). Реабілітований у 1991 році.

ПАДАФЕТ Фока Іванович, 1881 р. народження, с. Тернівка, проживав у с. Куликівське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 7 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ПАДЕРЕЧА Василь Іванович, 1900 р. народження, с. Архангельське Високопільського р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Столяр Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 29 травня 1938 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Японії. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу.

Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ПАЗЮК Іван Юхимович, 1894 р. народження, с. Біленьке Запорізького р-ну, проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Працівник Верхньохортицького пункту "Заготзерно". Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПАЗЮК Михайло Семенович, 1883 р. народження, с. Біленьке Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Головний бухгалтер Запорізького управління сільгоспостачання. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПАЗЮРИЧ Василь Андрійович, 1898 р. народження, м. Славути того ж р-ну Хмельницької області, українець, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Бухгалтер Бердянського Дніпрорибтресту. Заарештований 8 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 13 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПАЛЕНКОВ Володимир Степанович, 1867 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 12 листопада 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 січня 1930 року засуджений до

3 років висилки в Глухівський округ. Реабілітований у 1990 році.

ПАЛЕНКОВ Іван Володимирович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 12 листопада 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Колегією ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПАЛЕНКОВ Степан Володимирович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 12 листопада 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Колегією ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПАЛЬГУНОВ Олександр Іванович, 1882 р. народження, с. Напружене В'ятського р-ну Ярославської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Буровий майстер Дніпробуду. Заарештований 13 травня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 28 жовтня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Після відбуття терміну покарання заброньовано на 3 роки проживання в ряді місць СРСР, зокрема, і в Уральській області. Реабілітований у 1995 році.

ПАЛЬМТАГ Іван Фрідріхович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Вассарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Литвинова. Заарештований 24 липня 1938 року. Звинувачення: учасник фашистського повстанського штурмового загону. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ПАНАСЕНКО Василь Гаврилович, 1897 р. народження, с. Благодатівка Куп'янського р-ну Харківської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік-інспектор Ленінського райвно. Заарештований

25 липня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистсько-поразницьку пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 13 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ПАНКОВ Микола Васильович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної групи, що займалася антирадянською агітацією. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки етапом в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ПАНКРАЦ Давид Давидович, 1884 р. народження, с. Ландскроне (нині с. Ланкове) Чернігівського р-ну, проживав у с. Рікенау (нині с. Козолугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Дезінфектор санітарної дільниці залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 2 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 червня 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ПАНКРАЦ Ліза Давидівна, 1884 р. народження, с. Миколай-Поле Запорізького р-ну, проживала в м. Запоріжжі, німке-

ня, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ПАПКЕ Микола Якович, 1906 р. народження, с. Францталь (нині його немає), проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рахівник колгоспу ім. Р. Люксембург в с. Гросвейде. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 15 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ПАПУЦА Георгій Федорович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, грек, освіта середня. Плановик-економіст Бердянської міжрайонної спілки рибалок. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну шпигунську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПАПУЦА Герасим Федорович, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, грек, освіта середня. Бухгалтер обкому профспілки робітників рибної промисловості в м. Бердянську. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну шпигунську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПАРХОМЕНКО

Іван Артемович, 1884 р. народження, с. Терпіння Мелітопольського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта вища. Викладач Бердянського учительського інституту.

Заарештований 30 червня 1941 року. Звинувачення: український націоналіст, проводив антирадянську діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 червня 1942 року засуджений до 5 років заслання у віддалені райони Башкирії. Реабілітований у 1989 році.

ПАРХОМЕНКО Сергій Павлович

1893 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Лепетиха того ж р-ну Херсонської області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 21 березня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Колегією Мелітопольської повітової НК 28 квітня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПАРХОМЧУК Корній Лукич, 1902 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Тесляр колгоспу "Комунар" в с. Більманка. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПАСІЧНИК Влас Никандрович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колійний обхідник 16 дистанції Сталінської залізниці. Заарештований 8 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну

агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ПАСКЕВСЬКИЙ Микола Миколайович, 1916 р. народження, с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну, проживав у с. Терсянка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Швець майстерні колгоспу ім. Сталіна в с. Павлівка. Заарештований 1 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації виказував німецьким каральним органам радянських громадян. Новомиколаївським РВ НКДБ 9 липня 1944 року справу припинено, направлений у спецтабір НКВС. Реабілітований у 1999 році.

ПАСКОВ Іона Федорович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Їздовий колгоспу ім. Молотова в с. Інзівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ПАСКОВ Федір Опанасович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. Молотова в с. Інзівка. Заарештований 10 серпня 1937 року. Звинувачення: займався шкідництвом в колгоспному господарстві. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 19 березня 1943 року в Свободненському ВТТ НКВС СРСР Амурської області. Реабілітований у 1989 році.

ПАСТУШЕНКО Олександра Федотівна, 1905 р. народження, с. Ташлик Смі-

лянського р-ну Черкаської області, українка, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі. Прибиральниця Запорізького заводу феросплавів. Заарештована 14 листопада 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації ганьбила радянську владу та Червону Армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

ПАТАЛАХ Дорофій Васильович, 1874 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'івка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1990 році.

ПАТРИХАЛКА Олексій Олексійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Охрімівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10 березня 1921 року. Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду. Колегією Мелітопольської повітової НК 10 червня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ПАУЛЬС Дітріх Дітріхович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Косіора. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПАУЛЬС Дітріх Іванович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Морозівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Служитель культу мєнонітської общини. Заарештований 19 лис-

топада 1929 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 23 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Військовим трибуналом ТуркВО 23 лютого 1951 року засуджений до 25 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 21 травня 1956 року. Реабілітований у 1990 році.

ПАУЛЬС Корній Францович, 1882 р. народження, с. Широке Запорізького р-ну, проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта початкова. Ремонтник сільгоспреманенту в колгоспі "Альфа". Заарештований 21 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12 серпня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПАУЛЬС Петер Классович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Францталь (нині с. Лугове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПАХОТА-РИБОШАПКА Василь Андрійович, 1919 р. народження, с. Петрикове Василівського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта неповна середня. Перебував на строковій службі в м. Благовіщенську Амурської області, командир відділення. Заарештований 17 червня 1942 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію, мав намір зрадити батьківщину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 12 грудня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПАЦУЛЯ Василь Тихонович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 12 грудня 1928 року. Звинувачення: член контрреволюційної групи. Запорізьким окружним відділом ДПУ 15 січня 1929 року з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПАЦЮК Лука Петрович, 1905 р. народження, с. Новомиколаївка Томаківського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Молотобоець на будівництві Запорізького трансформаторного заводу. Дата арешту невідома. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі, а 22 лютого 1950 року за участь у релігійній організації євангелістів засуджений до безстрокового заслання в Північно-Казахстанську область. Реабілітований у 1989 році.

ПАЦЮК Тимофій Ілліч, 1879 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 18 червня 1929 року. Звинувачення: агітація проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 16 серпня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ПАЧЕВ Дмитро Васильович, 1908 р. народження, с. Строганівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Гур'єві (Казахстан). Боець оперативного відділу ГУМС НКВС, рядовий. Заарештований 31 серпня 1945 ро-

ку. Звинувачення: співробітничав з німецькими окупантами. Особливою нарадою при МВС СРСР 25 липня 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

ПАШАЛА Микола Миколайович, 1897 р. народження, смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, болгарин, освіта середня. Тимчасово не працював. Заарештований 23 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" ОВ Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ПАШКО Іван Микитович, 1865 р. народження, нар. і проживав у с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14 січня 1922 року. Звинувачення: заручник — населення не здало зброю і не виказало махновців. Надзвичайною "трійкою" Великокотмацького та Гуляйпільського р-нів 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ПЕДАК Кирило Іванович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Токар інструментального цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 8 травня 1936 року. Звинувачення: нероззброєний троцькіст, боровся проти стахановського руху. Особливою нарадою УНКВС по Дніпропетровській області 16 серпня 1936 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕДАН Олександр Феофанович, 1890 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії, підпоручик. Особливим відділом ВНК при 1-й армії 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПЕЙЧЕВ Степан Іванович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Вячеславка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 1-го Травня. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕКАРСЬКИЙ Броніслав Аполлонович, 1911 р. народження, с. Сторонице Ізяславського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Чорнороб комунбуду в м. Запоріжжі. Заарештований 17 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПЕКРУН Георгій Іванович, 1905 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, підданий Німеччини. Власник виноградної плантації. Заарештований 10 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до виселення за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ПЕЛЕШКО Павло Аврамович, 1913 р. народження, хут. Фрунзе (нині його немає) Пологівського р-ну Запорізької області. Проживав на залізн. ст. Запоріжжя-Друге. Котельник Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну шкідницьку діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕНЗЯКОВ Федір Йосипович, 1892 р. народження, нар. і проживав у м. Ногайськ (нині м. Приморськ) Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 31 грудня 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" ОВ ВНК 3-ї дивізії засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку в справі немає. Реабілітований у 1993 році.

ПЕННЕР Борис Аврамович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Варварівка (нині приєднане до с. Миколай-Поле) Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Електромонтер колгоспу ім. Тельмана в с. Варварівка. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕННЕР Генріх Генріхович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер колгоспу ім. Кагановича в с. Ліх-

тенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 12 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕННЕР Корній Корнійович, 1891 р. народження, с. Категай (стара назва) Джанкойського р-ну АР Крим, німець, освіта початкова. Проживав у с. Йоганесруе (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу ім. Тельмана в с. Йоганесруе. Заарештований 11 червня 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної німецької повстанської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕННЕР Петро Корнійович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир тракторної бригади колгоспу ім. Р. Люксембург в с. Гросвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 12 листопада 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПЕННЕР Петро Петрович, 1885 р. народження, м. Молочанськ, проживав у с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб Молочанського грензаводу. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: контрреволюційна діяльність

проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕНТИК Петро Яцкович, 1910 р. народження, м. Одрованш Келецького воєводства (Польща), поляк, освіта неповна середня. Перебував у Запорізькому таборі польських військовополонених. Заарештований 25 січня 1940 року. Звинувачення: активно боровся проти революційного руху. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 вересня 1940 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕНЧЕВ Іван Петрович, 1915 р. народження, с. Чонгар, проживав у с. Сталінське (стара назва) Генічеського р-ну Херсонської області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Петровського в с. Сталінське. Заарештований 13 лютого 1939 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕНЬКЕ (БЕНКЕ) Яків (по батькові у справі не вказано), 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Розенталь (нині с. Нове Поле) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям у боротьбі проти радянської влади. Мелітопольською НК у травні 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ПЕРЕБИЙНІС Дем'ян Терентійович, 1905 р. народження, с. Горіле (нині с. Азовське) Якимівського р-ну Запорізької області, проживав на о-ві Бірючий Генічеського р-ну Херсонської області, українець, малограмотний. Рибалка Генічеського рибпрому. Заарештований 28 вересня 1937 року. Звинувачення:

ня: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПЕРЕВЕРЗЄВ Олексій Трохимович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Радивонівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 26 листопада 1920 року. Звинувачення: служив підпоручиком в армії Денікіна. Особливим відділом ВНК при 1-й армії 6 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ПЕРЕДЕРІЙ Василь Іванович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, кандидат в чл. ВКП(б). Голова колгоспу ім. Леніна. Заарештований 22 листопада 1932 року. Звинувачення: саботував виконання плану хлібозаготівлі колгоспом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕРЕДЕРЯ Яків Михайлович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Синельникове Дніпропетровської області, українець, неписьменний. Молотобоець (місце роботи не встановлене). Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПЕРЕЙМИБІДА Станіслав Панькович, 1929 р. народження, м. Зборів Тернопільської області, українець, освіта не встановлена. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Тесляр Михайлівської будівельної ділянки № 1. Відомостей про арешт у справі немає. Особливою нарадою при МДБ СРСР 24 листопада 1951 року засуджений до безстрокового виселення в Красноярський край за те, що служив у армії Андерса. Реабілітований у 1989 році.

ПЕРЕЛЬМУТЕР Марія Мойсеївна, 1902 р. народження, с. Криве Озеро Кривоозерського р-ну Миколаївської області, єврейка, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Фармацевт аптеки № 20 Запорізького аптекоуправління. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ПЕРЕПЕЛИЦЯ Гнат Олександрович, 1897 р. народження, с. Слобідка Плужанського р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Барбаштадт (нині с. Переможне) Василівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Пролетар". Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕРЕПЕЧАЙ Семен Михайлович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Маломихайлівка Покровського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20 січня 1922 року. Звинувачення: служив у Махна. Гуляйпільським політбюро 28 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ПЕРЕСУНЬКО Андрій Герасимович, 1893 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПЕРЕСУНЬКО Митрофан Герасимович, 1890 р. народження, нар. і проживав у

с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПЕРКОВ Зіновій Кононович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: взяв участь у зриві антирелігійної кампанії в селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 березня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПЕРШИН Яків Сидорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Царичине (нині його немає) Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 21 квітня 1930 року засуджений до 7 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ПЕСТРЕЦОВ Петро Дем'янович, 1884 р. народження, смт Нижні Сірогози того ж р-ну Херсонської області, українець, освіта вища. Проживав у с. Андріївка Вільнянського р-ну Запорізької області. Лікар в с. Андріївка. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ПЕТЕРС Генріх Генріхович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заареш-

тований 12 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Звільнений від покарання 28 травня 1955 року. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТЕРС Гергард Петрович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Вернердорф (нині приєднане до с. Остриківка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій к-спу "Надія" в с. Вернердорф. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював незадоволення заходами радянської держави. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТЕРС Едельберт Генріхович, 1913 р. народження, с. Тіге (нині с. Орлове), проживав у с. Блюмштейн (нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу ім. О. Шмідта в с. Блюмштейн. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 25 травня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТЕРС Ісаак Абрамович, 1915 р. народження, с. Широке Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжя, німець, освіта почат-

кова. Робітник порту ім. Леніна в м. Запоріжжі. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕТЕРС Корній Вільгельмович, 1907 р. народження, с. Михайлівка Скадовського р-ну Херсонської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Володимирівське Запорізького р-ну Запорізької області. Рахівник-секретар колгоспу "12 грудня" в с. Володимирівське. Заарештований 3 серпня 1938 року. Звинувачення: займався антирадянською пропагандою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 грудня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 21 березня 1943 року в Південнозалізничному таборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТЕРС Олена Давидівна, 1895 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 17 квітня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПЕТЕРС Олена Яківна, 1928 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 17 квітня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПЕТЕРС Яків Юлісович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німець, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 17 квітня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 червня 1945 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТЕРС-СЕРГІЄНКО Марія Наумівна, 1915 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 4 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року з-під варті звільнена із зарахуванням у покарання терміну попереднього ув'язнення. Реабілітована у 1989 році.

ПЕТКАУ Олена Яківна, 1897 р. народження, нар. і проживала в с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 9 травня 1920 року. Звинувачення: служила в армії Махна. Особливим відділом ВНК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року з-під варті звільнена під підписку про невізд. Подальша її доля невідома. Реабілітована у 1991 році.

ПЕТКЕВИЧ Ілля Сигізмундович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, поляк, освіта початкова. Слюсар паровозного депо заліз. ст. Запоріжжя-1. Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 березня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕТКОВ Марко Петрович, 1895 р. народження, с. Марино (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі.

Слюсар Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 2 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з болгарською розвідкою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до розстрілу (дата не вказана). Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ПЕТРАКОВ Василь Тимофійович, 1907 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Швець Нововасилівської артілі "За якість". Заарештований 18 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, зневажав радянську владу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 7 лютого 1943 року в Амуртаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПЕТРАКОВ Іван Іванович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПЕТРАКОВ Петро Іванович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПЕТРАКОВ Тимофій Іванович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПЕТРЕНКО Микола Євграфович, рік та місце народження у справі не вказані, українець, освіта не встановлена. Проживав у м. Мелітополі. Телеграфіст залізн. ст. Мелітополь. Заарештований у січні 1921 року. Звинувачення: служив у білих. Особливим відділом Південного фронту 14 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ПЕТРЕНКО Павло Захарович, 1894 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Електромонтер заводу ім. Шевченка в м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Заарештований 30 березня 1929 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Колегією ОДПУ 26 серпня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

ПЕТРИК Олександра Андріївна, 1926 р. народження, с. Бухалове Гадяцького р-ну Полтавської області, українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи і посада у справі не вказані. Заарештована 30 листопада 1943 року. Звинувачення: була таємним агентом німецької жандармерії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24

червня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1991 році.

ПЕТРИ Карл Фрідріхович, 1906 р. народження, м. Базель Маркштадтського кантону РНП (так у кр. справі), німець, освіта вища, член ВКП(б). Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Редактор Молочанської районної газети. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕТРОВ-ДЖЕНБАЗОВ Пенчо Ігнатович, 1892 р. народження, с. Раданц (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Ногайську (нині м. Приморськ) Приморського р-ну Запорізької області. Горщик Ногайської школи глухонімих. Заарештований 10 лютого 1938 року. Звинувачення: вів активну контрреволюційну повстанську діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 19 січня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЕТРОВ Марко Петрович, 1889 р. народження, с. Тиолище (Македонія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Маляр Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 13 березня 1938 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Болгарії. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ПЕТЦГОЛЬД Лев Іванович, 1872 р. народження, с. Шруцен Гольдінгенського повіту Курляндської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий

Запорізькою санітарно-бактеріологічною лабораторією. Заарештований 4 лютого 1931 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 липня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі, 9 липня 1932 року з-під варті звільнений, справу припинено. Реабілітований у 1990 році.

ПЕЧЕНИК Василь Семенович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований на початку липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невізд, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПЕЧЕНИК Марко Єфремович, 1885 р. народження, с. Велика Білозерка того ж р-ну, проживав у с. Добровольчеське Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Успіх" у с. Добровольчеське. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував проти комуністів та активу села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 12 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ПЕЧЕНИК Семен Васильович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПЕЧКУРОВ Павло Олексійович, 1881 р. народження, с. Хворостень Коротянського р-ну Воронежської області (Росія, за старим адмін.-територ. поділом), росіянин, освіта

неповна середня. Проходив військову службу в м. Мелітополі Запорізької області. Заарештований 23 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" при 1-му особливому відділі Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1920 року, ймовірно, в м. Мелітополі. Реабілітований у 1993 році.

ПІВОВАРОВ Іван Олександрович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 18 грудня 1920 року. Звинувачення: зберігав вогнепальну зброю. Особливим відділом 4-ї армії і Криму 28 грудня 1920 року направлений в колонію малолітніх злочинців. Реабілітований у 1991 році.

ПІВОВАРОВ Семен Олександрович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 18 грудня 1920 року. Звинувачення: білогвардійський капітан. Особливим відділом 4-ї армії і Криму 28 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПИЛИПЕНКО Іван Ількович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 лютого 1930 року. Звинувачення: був членом карального загону білогвардійців. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 квітня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПИПКА Фока Матвійович, 1880 р. народження, нар. і проживав на хут. Зелений (нині його немає) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Леніна. Зааре-

штований 10 липня 1938 року. Звинувачення: проводив серед колгоспників антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПИРІЖЕНКО Василь Михайлович, 1901 р. народження, с. Ощів Горохівського р-ну Волинської області, українець, освіта вища. Проживав на залізн. ст. Федорівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Вчитель середньої школи на залізн. ст. Федорівка. Заарештований 22 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунській діяльності. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ПИСАНОВСЬКИЙ Кирило Кирилович, 1919 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Проходив військову службу в Червоній Армії, рядовий. Заарештований 14 червня 1943 року. Звинувачення: добровільно здався в полон німцям 28 жовтня 1942 року. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 жовтня 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1996 році.

ПИСАРЄВ Іван Никанорович, 1902 р. народження, с. Красногірське Кизиярської волості Бердянського повіту (так у кр. справі), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 7 квітня 1921 року. Звинувачення: махновець. Колегією Київської губернської НК 25 травня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ПІСКЛОВА Тетяна Степанівна, 1900 р. народження, нар. і проживала в смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Червона агрономія" в смт Ново-

миколаївка. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ПИЦАЛОВА Уляна Єрофеївна, 1893 р. народження, с. Черковичі Бобруйського р-ну Мінської області, білоруска, освіта початкова. Проживала в м. Бердянську Запорізької області, домогосподарка. Відомостей про арешт і звинувачення у справі немає. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 серпня 1931 року засуджена до 3 років висилки в Північний край за те, що "була черницею і поділяла погляди священника Меншикова". Реабілітована у 1990 році.

ПВЕНЬ Олександр Семенович, 1916 р. народження, смт Горностаївка того ж р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Ілліча в с. Біленьке. Заарештований 3 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 1 січня 1942 року в Північдвінтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПВЕНЬ Олексій Варламович, 1901 р. народження, с. Котельно Брестлитовського повіту (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у радгоспі ім. ОДПУ Мелітопольського р-ну Запорізької області. Чорнороб радгоспу ім. ОДПУ. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду, вихваляв фашистську Польщу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 липня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПІДГОРНИЙ Григорій Микитович, 1907 р. народження, смт Решетилівка того ж р-ну Полтавської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Кочегар депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 27 січня 1930 року. Звинувачення: належав до націоналістичної групи. Олександрівським ДТВ ДПУ Катеринівської залізниці 22 лютого 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПІДДУБНИЙ Павло Семенович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Кобзівка Красноградського р-ну Харківської області, українець, освіта початкова. Бригадир колгоспу "Червоний промінь" в с. Кобзівка. Заарештований 13 червня 1933 року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ 23 вересня 1933 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПІДЛУБНИЙ Кирило Антонович, 1891 р. народження, с. Лозуватка Криворізького р-ну Дніпропетровської області, проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Чорнороб Мокрянського кар'єру. Заарештований 25 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПІДРУШНЯК Євгенія Федорівна, 1919 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживала в м. Запоріжжі, німкеня, неписьменна. Тимчасово ніде не працювала. Запорізьким ОВ НКВС 15 травня 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 березня 1947 року засуджена до 5 років заслання.

ня в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

ПЛАТ Фелікс Казимирович, 1903 р. народження, м. Ямпіль того ж р-ну Вінницької області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Столяр деревообробного цеху Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПРАЄВ Ілля Ісайович (ПРАЄВ Гюль Азіз Баба), 1895 р. народження, с. Обдилакант Урмійського округу (Іран), ассірієць, громадянин Ірану, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Садівник, приватний виноградар. Заарештований 5 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної Іранської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 серпня 1939 року засуджений до 5 років заслання з родиною в Північний Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ПСКОВЕЦЬ Іван Михайлович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Власівка (нині с. Чубарівка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Будьонного в с. Власівка. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПСКУН Єрофей Іванович, 1897 р. народження, с. Кам'янка Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, неписьменний. Проживав у с. Верхня Криниця Василівського р-ну Запорізької області. Бондар Василівської райзаготконтори. Заарештований 12 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою.

НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПІСОЦЬКИЙ Микола Орестович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Військове Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований на початку липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невіїзд, з-під варті звільнений. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПЩИК Юхим Пилипович, 1906 р. народження, с. Саксагань П'ятихатського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня спеціальна. Проживав у с. Мусіївка Веселівського р-ну Запорізької області. Санінструктор 221-го стрілецького полку 61-ї стрілецької дивізії. Заарештований 15 лютого 1944 року. Звинувачення: таємний агент німецької розвідки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

ПІШОХА Тамара Іванівна, 1926 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Без певних занять. Заарештована 21 березня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудопідприємстві НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ПЛАКСІН Панас Іванович, 1893 р. народження, с. Киет (стара назва) Феодосійської селищної ради АР Крим, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Чорнороб на будівництві

універмагу в м. Мелітополі. Заарештований 26 вересня 1937 року. Звинувачення: контрреволюційна агітація і терористичні наміри проти комуністів. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ПЛАЧКОВ Федір Тихонович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Райнівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Коллективіст" у с. Райнівка. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ПЛЕТЕНЮК Тарас Платонович, 1898 р. народження, с. Гремячі Брестського повіту Гродненської губернії (старі назви), українець, освіта початкова. Без певного місця проживання і роботи. Заарештований 20 червня 1938 року. Звинувачення: підозра в співробітництві з розвідорганами сусідньої держави. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПЛЕТТ Яків Якович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Гіршау (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Обліковець колгоспу "Піонер" в с. Гіршау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПЛЕХОВ Леонгій Степанович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Волканешти

(нині с. Вовчанське) Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 жовтня 1930 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. Судового "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 4 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПЛІС Володимир Кирилович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Юльівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Зчпльовач Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 25 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську агітацію, готував терористичні акти. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПЛОТНИК Петро Петрович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Кобильне Розівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Ворошилова в с. Кобильне. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. За протестом Запорізького облпрокурора 30 грудня 1939 року рішення "трійки" скасовано, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ПЛУТИЦЬКИЙ Петро Кузьмич, 1886 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Муляр колгоспу "8 Березня" в смт Михайлівка. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 12 березня 1942 року в Самартаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПОВСТКІН Іван Олексійович, 1905 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, малограмотний. Приймальник Бердянської райспоживспілки. Заарештований 17 грудня 1934 року.

Звинувачення: мав зв'язок з терористами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. "Трійкою" УНКВС по Південно-Казахстанській області 30 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПОВСТЯНИЙ Іван Петрович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 24 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ПОВСТЯНИЙ Петро Михайлович, 1874 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ПОВСТЯНИЙ Семен Петрович, 1908 р. народження, с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, малограмотний. Чорнороб Запорізького міськкомунгоспу. Заарештований 8 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контррево-

люційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПОДАФЕТ Карпо Пилипович, 1895 р. народження, с. Тернівка, проживав у с. Микільське Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 вересня 1921 року. Звинувачення: бандит. Колегією Запорізької НК 18 жовтня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ПОДОРОВСЬКИЙ Никифор Павлович, 1895 р. народження, с. Маличеве Прутанського повіту Гродненської губернії (старі назви), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Без певного місця роботи. Заарештований 19 липня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 вересня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПОЖИЛОВ Захар Матвійович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ПОЗІГУН Григорій Гаврилович, 1906 р. народження, с. Костромка Великоолександрівського р-ну Херсонської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Ранній Ранок Криворізького р-ну Дніпропетровської області. Завідуючий школою в с. Ранній Ранок. Заарештований 21

серпня 1928 року. Звинувачення: учасник української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

ПОЗІГУН Іван Гаврилович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Костромка Великоолександрівського р-ну Херсонської області, українець, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 22 вересня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ПОЗІГУН Олександр Гаврилович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Костромка Великоолександрівського р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 вересня 1928 року. Звинувачення: активний учасник української контрреволюційної повстанської організації. Судовою колегією ДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ПОЛХОВСЬКИЙ Кузьма Денисович, 1909 р. народження, смт Базалія Теофіпольського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Вирубник прокатного цеху заводу "Запоріжсталь". Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПОЛЩУК Іван Федорович, 1891 р. народження, с. Ярославичі Млинівського р-ну Рівненської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Ко-

мінтерну в с. Мінстерберг. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПОЛКОВНИЧЕНКО Гаврило Васильович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Євгенівка Великоновосілківського р-ну Донецької області, українець, малограмотний, тесляр. Заарештований 25 липня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. З-під варти звільнений під підписку про невиїзд, після чого зник. Справа виділена в окреме провадження до розшуку. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ПОЛЛЕ Артур Християнович, 1916 р. народження, с. Сарибаж Фрайдорфського р-ну Кримської АРСР (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Марієнфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Марієнфельд". Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 3 березня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПОЛТАВЕЦЬ Андрій Якович, 1913 р. народження, с. Чубарівка Пологівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Студент Запорізького педінституту. Заарештований 29 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ УСРР 2 лютого 1934 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1934 році.

ПОЛУЛЯХ Федір Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Ворошилівка

(нині с. Любимівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Плугатар" у с. Ворошилівка. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив серед колгоспників контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПОЛУЛЯХ-ЗЮЗІН Пантелій Захарович, 1903 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ) Приморського р-ну, проживав у с. Вікторівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Без певного місця роботи. Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, мав терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПОЛЮБАЙ Мойсей Іванович, 1894 р. народження, с. Михля Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Орлянське Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Орлянське. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ПОЛЯК Франц Владиславович, 1890 р. народження, м. Конськ (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Рахівник заводу ім. Лепсе в м. Молочанську. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 ро-

ку. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПОЛЯКОВ Пилип Назарович, 1894 р. народження, с. Жеребець (нині с. Кірове), проживав у с. Любимівка Орехівського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 грудня 1929 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Колегією ОДПУ УСРР 3 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПОЛЯХ Артем Федотович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Барвінівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 серпня 1930 року. Звинувачення: підозра в шкідництві з контрреволюційною метою. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 вересня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ПОЛЬ Генріх Карлович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Вишнювате Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Кіршвальд" в с. Вишнювате. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПОЛЬОВИЙ Данило Борисович, 1906 р. народження, с. Перенятин Червоноармійського р-ну Рівненської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Технік відділу капітального будівництва комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 15 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПОМАЗАН Григорій Артемович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Гаврилівка (нині с. Чкалове) Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 грудня 1920 року. Звинувачення: дезертирував з Червоної Армії. Судового рішення у справі немає. Слідчим особливого відділу 1-ї Кінної армії запропоновано застосувати розстріл. На його висновку не встановлено особою написана резолюція "Згоден". Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ПОМЕПОЛКІН Павло Мартинович, рік, місце народження, національність та освіта, місце роботи та посада не встановлені. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Заарештований у 1920 році (точна дата в справі не вказана). Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го Кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ПОНОМАРЕНКО Василь Леонтійович, 1904 р. народження, смт Новоархангельськ того ж р-ну Кіровоградської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Заарештований 8 жовтня 1943 року. Звинувачення: активний пособник німецької влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПОНОМАРЬОВ Віктор Петрович, 1908 р. народження, м. Запоріжжя, проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Писар 166-го стрілецького полку 6-ї стрілецької дивізії. Заарештований 5 квітня 1945 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 листопада 1945 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 19 січня 1950 року. Реабілітований у 1990 році.

ПОПАЗОВ Іван Миронович, 1893 р. народження, с. Райнівка Приморського р-ну, проживав у с. Богієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Без певних занять. Заарештований 24 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ПОПЛАВСЬКИЙ Михайло Іванович, 1899 р. народження, с. Гиличи Воложинського р-ну Мінської області, білорус, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Плановик майстерні міськвідділу народної освіти. Заарештований 14 серпня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 жовтня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ПОПОВ Антон Демидович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПОПОВ Костянтин Іванович, 1861 р. народження, місце народження, національність та освіта не встановлені. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ПОПОВ Митрофан Іванович, 1894 р. народження, смт Нововасилівка, проживав у с. Південне Приазовського р-ну Запорізької

області, росіянин, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Південне. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: висловлював терористичні наміри на адресу активістів села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 9 липня 1939 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ПОПОВ Петро Іванович, 1898 р. народження, с. Астраханка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Проходив військову службу в м. Прохладному Кабардино-Балкарської АРСР, червоноармієць. Заарештований 10 грудня 1941 року. Звинувачення: проводив фашистську поразницьку агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 квітня 1942 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПОПОВ Самійло Іларіонович, 1877 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ПОПОВ Федір Матвійович, 1880 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Машиніст колгоспу ім. Постишева. Заарештований 4 жовтня 1937 року. Звинувачення: поширював чутки про зміну влади, мав зв'язки з закордоном. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ПОПОВ Федот Леонтійович, 1874 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка

того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 лютого 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційного угруповання. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 20 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ПОПОВА Марія Корніївна, 1910 р. народження, нар. і проживала в м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Василівським РВ НКВС 9 червня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня 1945 року засуджена до 5 років висилки із заборону проживання в режимних місцевостях. Звільнена 8 вересня 1950 року. Реабілітована у 1989 році.

ПОПОВА-МЕКК Ольга Іванівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта середня. Завідуюча кадрами Бердянського харчопромкомбінату. Заарештована 27 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 січня 1945 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Після звільнення 27 вересня 1947 року проживала в м. Бердянську. Реабілітована у 1989 році.

ПОПШ Ганна Карлівна, 1887 р. народження, нар. і проживала в с. Йогансрує (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу ім. Тельмана. Заарештована 15 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПОПШЕ Роман Якович, 1921 р. народження, с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну, проживав у радгоспі "Скелястий" Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Завідуючий медпунктом радгоспу "Скелястий". Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів за кордоном. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПОПРУГА Петро Никифорович, 1909 р. народження, нар. і проживав у м. Дніпропетровську, українець, освіта початкова. Слюсар Дніпропетровського паровозного депо. Заарештований 20 серпня 1928 року. Звинувачення: учасник української контрреволюційної групи. Судовою колегією ДПУ УСРР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ПОРТНА Олена Іванівна, 1913 р. народження, м. Воронеж (Росія), німкеня, освіта неповна середня. Проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Пологівським РВ НКВС 5 вересня 1945 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до висилки (термін не зазначений) в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПОРТНИЙ Микита Іванович, 1888 р. народження, с. Санжарівка (нині с. Полтавка), проживав у с. Охотниче Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Без певного місця роботи. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ПОРШ Віра Архипівна, 1914 р. народження, с. Старобогданівка Михайлівського р-ну, проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, українка, малограмотна, домогосподарка. УНКВС по Запорізькій області 21 червня 1944 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання проживала в с-щі Ювілейне Токмацького р-ну Запорізької області. Померла у 1980 році. Реабілітована у 1989 році.

ПОСАШКОВ Олександр Варфоломієвич, 1874 р. народження, нар. і проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 31 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1992 році.

ПОСОНСЬКИЙ Михайло Францович, 1903 р. народження, с. Мацьківці Хмельницького р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Вантажник копрового цеху комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПОССЕН Отто Іванович, 1897 р. народження, с. Рижове колишньої Таврійської губернії (так у кр. справі), німець, малограмотний. Проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник колго-

спу ім. Кагановича в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПОСТНИКОВА Ганна Карлівна, 1913 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Без певних занять. Заарештована 20 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче", працювала перекладачкою. Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1993 році.

ПОСУДІЄВСЬКИЙ Антон Євтихійович, 1893 р. народження, с. Нехворощ Андрушівського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Пекар Молочанського харчоторгу. Заарештований 6 червня 1938 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

ПОТРАСОВ Павло Петрович, рік, місце народження та освіта не встановлені, росіянин. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи, посада не встановлені. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: білий офіцер. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го Кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ПОЦЛУЄВ Данило Григорович, 1902 р. народження, с. Уланове Глухівського р-ну Сумської області, українець, освіта по-

чаткова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Столяр Мокрянського кар'єру. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПОЧЕБУТ Костянтин Михайлович, 1896 р. народження, с. Дешковці Волковиського р-ну Гродненської області (Білорусія), поляк, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Попове (нині в межах м. Василівки) Василівського р-ну Запорізької області. Стрілочник залізн. ст. Попове. Заарештований 4 січня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 11 листопада 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ПРИБ Пауль Адольфович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" в с. Ейгенфельд. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: мав братів, репресованих органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПРИБ-ДІЛЬМАН Лідія Георгіївна, 1920 р. народження, с. Олександрбург Славгородського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Андрєбург (нині с. Черноземне) Токмацького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 27 липня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з

утриманням в Чорногорському спецвиправ-трудопоборі МВС СРСР. Реабілітована у 1993 році.

ПРИЙМЕНКО Іван Дмитрович, 1891 р. народження, с. Степне, проживав на хут. Граніт (нині с-ще Гранітне) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Охоронник артілі "Каменотес". Заарештований 8 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 13 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПРИСЯЖНИЙ Йосип Григорович, 1899 р. народження, с. Залісці Рожищенського р-ну Волинської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Контролер Запорізького трампарку. Заарештований 22 грудня 1934 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 липня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Новосибірській області 2 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПРИХОДЬКО Євсей Савич, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Солodka Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ПРОЗОРОВ Максим Гаврилович, 1889 р. народження, нар. і проживав у м. Ка-м'янці-Дніпровській того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початко-

ва. Рядовий колгоспник к-спу ім. Дзержинського. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ПРОШ Тереза Еммануїлівна, 1887 р. народження, с. Христофорівка Дніпропетровської області (район у кр. справі не вказаний), німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 22 березня 1944 року, з 2 квітня 1944 року перебувала під підпискою про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПРОСТОСЕРДОВ Микола Миколайович, 1906 р. народження, м. Санкт-Петербург (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Чорнороб на "Дніпробуді". Заарештований 29 червня 1927 року. Звинувачення: закликав до страйку. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 26 серпня 1927 року засуджений до 3 років висилки в Сибір. Реабілітований у 1995 році.

ПРОЧАН Гнат Михайлович, 1892 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Чорнороб млина в м. Олександрівську. Заарештований 5 грудня 1920 року. Звинувачення: член антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконан-

ня вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ПРОШКОВ Панас Кирилович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Полоузівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 26 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував селян не вступати до колгоспу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки етапом в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ПРУГЛО Марія Львівна, 1922 р. народження, с. Василівка Дніпропетровського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта середня. Проживала в м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Літературний

працівник Василівської районної газети "Ленінець". Заарештована 3 грудня 1943 року. Звинувачення: під час окупації була секретним співробітником німецьких органів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1991 році.

ПУГАЧ Григорій Федорович, 1890 р. народження, с. Покровка Криничанського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав на хут. Любий (нині приєднаний до с. Гоголівка) Веселівського р-ну Запорізької області. Коннох колгоспу "Червоний воїн" на хут. Любий. Заарештований 6 серпня 1937 року. Звинувачення: вів систематичну контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ПУДЕР Август Августович, 1881 р. народження, м. Лодзь (Польща), німець, не-

письменний. Проживав у с. Широке Веселівського р-ну Запорізької області. Чорнороб радгоспу "Известия" (рос.) в с. Широке. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ПУЛЬЧЕВ Степан Григорович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Дівнинське Приазовського р-ну Запорізької області, албанець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний Жовтень" в с. Дівнинське. Заарештований 26 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 2 липня 1943 року в Н-Амуртаборі НКВС СРСР (Хабаровський край, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ПУНОВ Ілля Іванович, 1906 р. народження, с. Мала Тернівка, проживав у с. Петрівка Якимівського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Молотобоець колгоспу "Комінтерн" в с. Петрівка. Заарештований 2 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 2 травня 1945 року в Сибтаборі НКВС СРСР Кемеровської області. Реабілітований у 1989 році.

ПУРГАРТ Андрій Григорович, 1893 р. народження, с. Рейхенфельд (нині с. Плодоподне) Михайлівського р-ну, проживав у с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєстру-

вався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Покарання відбував у Чорногорському спецвиправтудтаборі МВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ПУРГАРТ Роза Миколаївна, 1894 р. народження, м. Бахмут Миколаївської області (так у кр. справі), німкеня, неписьменна. Проживала в с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 8 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПУРИК Никон Овсійович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом і перепродажем зерна. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ПУСТОВАР Костянтин Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 березня 1931 року. Звинувачення: систематично агітував проти радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ПУЧКУРИС Едуард Йосипович, 1892 р. народження, м. Кисловодськ Ставропольського краю (Росія), латиш, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Головний механік

Запорізького магнієвого заводу. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Латвії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році.

ПФЕЙФЕР Анна Омелянівна, 1886 р. народження, с. Вольфдорф (нині приєднане до м. Токмака), проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна, домогосподарка. Великотокмацьким РВ НКВС 22 липня 1945 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ПФУНТ Андрій Йосипович, 1898 р. народження, с. Вайнау (нині с. Чапаєвка), проживав у с. Леніна-Друге (нині в межах м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль Великотокмацької артілі "Колективіст". Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистської повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ПШЕНИЧНИЙ Семен Тарасович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: виступав проти антирелігійної кампанії на селі. Маріупольським окружним відділом ДПУ 8 березня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

Р

РАБЕ Генріх Федорович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Робітник харчопромкомбінату залізн. ст. Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 11 січня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

РАБЕ Готфрід Корнійович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Кузнецівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу "Роте Шмідт" в с. Кузнецівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав двох репресованих дядьків. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РАДСВ Федір Ілліч, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Богданівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Третій вирішальний" у с. Богданівка. Заарештований 9 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РАДОЛОВ Дмитро Іванович, 1885 р. народження, с. Ботієве Приазовського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Коваль Мелітопольської артілі "Червоний розплювач". Заарештований 19 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 лис-

топада 1938 року (ймовірно, в м. Мелітополі). Реабілітований у 1990 році.

РАДОМСЬКИЙ Теодор Борисович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Адамівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу ім. Ворошилова. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РАЄВСЬКИЙ Карпо Георгійович, 1912 р. народження, нар. і проживав у с. Зеленівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Більшовик" у с. Зеленівка. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РАЄВСЬКИЙ Петро Іванович, 1888 р. народження, с. Привільне Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області. Священик Лазаревської церкви в м. Гуляйполі. Заарештований 17 жовтня 1930 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну агітацію серед селян. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РАЙКОВ Іван Федотович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Радивонівка

Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Радянський степ" у с. Радивонівка. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, виступав проти заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РАЙЧЕВ Георгій Федорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рахівник колгоспу ім. Молотова. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційною агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РАЙЧЕВ Микола Іванович, 1919 р. народження, м. Орджонікідзе Донецької області, болгарин, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Формувальник Запорізького заводу "Ударник". Заарештований 27 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РАК Олександр Михайлович, 1903 р. народження, с. Петро-Михайлівка, проживав на хут. Льяновського (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

РАКОВСЬКИЙ Іван Вотіславович, 1902 р. народження, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: служив в армії Врангеля. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

РАММ Отто Іванович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 31 січня 1930 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" колегії ДПУ УСРР 5 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РАСТ Едуард Емільович, 1906 р. народження, с. Сульжинівка Дзержинського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Нейгейм (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Коваль колгоспу "Комунар" у с. Нейгейм. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РАТТ Євген Іванович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Сорочине Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий сепараторним пунктом у с. Сорочине. Заарештований 24 жовтня 1929 року. Звинувачення: підозра в добровільній службі в каральному загоні білої армії. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

РАФАЛЮК Антон Мусійович, 1891 р. народження, с. Лепесівка Білогірського р-ну

Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у смт Веселе того ж р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Петровського в смт Веселе. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

РЕБАНД Данило Петрович, 1914 р. народження, с. Просторне Долинського р-ну Акмолінської області (Казахстан), німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейнборн (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Табельник колгоспу ім. Фрунзе в с. Нейнборн. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: був незадоволений заходами комуністичної партії і радянського уряду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕБЕРГ Розалія Яківна, 1911 р. народження, с. Рейхенфельд (стара назва) Тельманівського р-ну Донецької області, німкеня, малограмотна, проживала у с-щі Азов Розівського району Запорізької області. Чорнороб зернорадгоспу "Азов". Заарештована 5 липня 1941 року. Звинувачення: розповсюджувала провокаційні чутки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1943 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

РЕВА Марко Федорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. Стасової в с. Олександрівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контррево-

люційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕВУЧЕНКО Борис Павлович, 1899 р. народження, с. Ортель Керченського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом Кримської АРСР), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Вантажник на залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 22 лютого 1933 року. Звинувачення: соціально чужий елемент. "Трійкою" ОДПУ по Криму 20 березня 1933 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕГАН Петро Якович, 1902 р. народження, с. Шардау (згодом с. Шарівка, приєднане до с. Панфілівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Шанзе. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: брат зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 12 жовтня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

РЕГЕР Абрам Іванович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комінтерн" в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення контрреволюційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

РЕГЕР Арон Якович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденталь (нині с. Благодатне) Чернігівського р-ну Запорізької

області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Отто Шмідга. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

РЕДЦІХ Генріх Михайлович, 1885 р. народження, с. Вишнювате, проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх дослідного поля Люксембурзького р-ну. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу серед населення. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЕДІГЕР Яків Генріхович, 1888 р. народження, с-ще Коглярівка Красноармійського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕДІК Іван Федорович, 1882 р. народження, с. Бородиничі Деснянського повіту Віленської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), поляк, малограмотний. Проживав на хуторі Степовий (нині с. Біляївка) Вільнянського р-ну Запорізької області. Комірник колгоспу ім. Шевченка. Заарештований 19 листопада 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 13 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЗІЕР Самійло Генріхович, 1897 р. народження, с. Олександрівка Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с-щі Трудове Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тесляр радгоспу "Соціалістичне землеробство" в с-щі Трудове. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю та шкідництвом. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 1 серпня 1942 року в Північзалізничтаборі НКВС СРСР у Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМЕР Арон Аронович, 1892 р. народження, с. Фірстенвердер (нині с. Балкове) Токмацького р-ну Запорізької області, проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Опалювач у школі глухонімих. Заарештований 18 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник німецької контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЕЙМЕР Артур Іванович, 1909 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Автоелектрик Бердянського крекінгбуду. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЕЙМЕР Іван Петрович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир рілничої бригади в колгоспі ім. Р. Люксембург у с. Шенау. Заарештований 8 вересня 1941 ро-

ку. Звинувачення: син куркуля, систематично проводив контрреволюційну агітацію проти колгоспного ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМЕР Микола Корнійович, 1912 р. народження, с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня.

Обліковець Молочанського обозного заводу. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв німецьку армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 3 серпня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМЕР Франц Францович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Молочанського обозного заводу. Заарештований 7 вересня

1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію, вихваляв фашизм у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 12 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМЕР Яків Іванович, 1889 р. народження, с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну, проживав у с. Гнаденгейм (нині с. Балашівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова.

Садівник колгоспу ім. Ворошилова в с. Гнаденгейм. Заарештований 25 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМХЕ Яків Іванович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Маринопіль (нині с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій колгоспу ім. Молотова в с. Маринопіль. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙМХЕ Якуб Пилипович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. СтаробілоRESH (нині с. Біловеж) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "19 МЮД" в

с. СтаробілоRESH. Заарештований 2 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙХ Єгор Васильович, 1904 р. народження, с. Янбург (стара назва) Дніпропетровського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Формувальник Вільнянського заводу ім. Шевченка. Заарештований 28 січня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙХЕРТ Ернст Олександрович, 1913 р. народження, с. Розалівка Кримської АРСР (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейнборн (нині с. Широкий Лан) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тваринник колгоспу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив підривно агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 28 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

РЕЙХЕРТ Михайло Іванович, 1885 р. народження, с. Кошлигаш Павлівського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Донецької області, німець, малограмотний. Проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Кагановича. Заарештований 6 квітня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку та місце поховання у кр. справі немає. Реабілітований у 1989 році.

РЕМБОВСЬКИЙ Петро Францович, 1892 р. народження, с. Блехи Островського повіту Ломженської губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Побережжя" в с. Велика Білозерка. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

РЕМИГА Сергій Пантелеймонович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Благовіщенка Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу в с. Благовіщенка. Заарештова-

ний 10 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 червня 1938 року. Реабілітований у 1958 році. Місце поховання невідоме.

РЕМПЕЛЬ Абрам Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Димитрова в с. Лібенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕМПЕЛЬ Гергард Іванович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Нижня Хортиця Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЕМПЕЛЬ Григорій Іванович, 1912 р. народження, с. Нижня Хортиця, проживав у с. Новосергіївка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Пастух у с. Новосергіївка. Заарештований 10 червня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

РЕМПЕЛЬ Іван Іванович, 1897 р. народження, с. Катеринівка Костянтинівського

р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у смт Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Експедитор заводу ім. Енгельса в смт Верхня Хортиця. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РЕМПЕЛЬ Іван Ізбрантович, 1924 р. народження, м. Молочанськ, проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург в с. Шенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько, який працював на оборонному об'єкті м. Запоріжжя, перейшов на бік німецьких військ. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЕМПЕЛЬ Петро Петрович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Шенау (нині с. Долина) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу в с. Шенау. Заарештований 28 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

РЕМПЕЛЬ Петро Якович, 1890 р. народження, с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну, проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Служитель культу менонітської общини в с. Гнаденфельд. Заарештований 3 червня 1933 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Судовою "трійкою" при

колегії ДПУ УСРР 1 липня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РЕНІГЕР Валентин Владиславович, 1889 р. народження, м. Рига (Латвія), німець, освіта вища. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ветеринарний лікар Мелітопольського м'ясокомбінату. Заарештований 3 червня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЕННЕР Яків Якович, 1879 р. народження, с. Кайзерталь (стара назва) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 листопада 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Мелітопольським РВ ДПУ УСРР 15 лютого 1930 року з-під варті звільнений під підписку про невиїзд. Реабілітований у 1991 році.

РЕПНЕВСЬКИЙ (РИПНЕВСЬКИЙ) Іван Карлович, 1905 р. народження, с. Курники Тиврівського р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар заводу "Запоріжсталь". Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 19 квітня 1945 року звільнений з ув'язнення достроково. Реабілітований у 1989 році.

РЕПНИЦЬКИЙ Панас Герасимович, 1896 р. народження, с. Новоселівка, проживав у с. Шевченка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Ремонтний робітник 16-ї дистанції заліз. ст. ім. Чубаря. Заарештований 25 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрре-

волюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РЕТЕР Роза Антонівна, 1909 р. народження, с. Гальбштадт Лантовського р-ну (старі назви) Одеської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну Запорізької області. Свинарка Мокрянського радгоспу. Заарештована 3 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

РЕУТСЬКИЙ Яків Васильович, 1897 р. народження, с. Васинівка, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-1929 рр. Завгосп Оріхівського райвідділу НКДБ. Заарештований 8 листопада 1943 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації українських націоналістів. Особливою нарадою при НКВС СРСР термін попереднього ув'язнення зарахований як покарання, з-під варти звільнений 30 червня 1945 року. Реабілітований у 1995 році.

РЕЗНИКОВА Ріва Кивівна, 1888 р. народження, м. Одеса, єврейка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Кравчиня Запорізької артїлі "Прогрес". Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну діяльність разом зі своїм чоловіком. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 5 років позбавлення волі. 23 листопада 1939 року справа переглянута, з-під варти звільнена. Реабілітована у 1989 році.

РИЖИКОВ Іона (Йона) Михайлович, 1884 р. народження, с. Сартанеки Ковенської губернії (Литва), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької об-

ласті. Телеграфіст Мелітопольської поштово-телеграфної контори. Заарештований 27 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 грудня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан етапом. Реабілітований у 1989 році.

РИЛЬСЬКИЙ Федір Никанорович, 1891 р. народження, с. Зайцеве Коропського р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Привільне Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний партизан". Заарештований 13 жовтня 1943 року. Звинувачення: співробітничав з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Північно-Казахстанську область. Реабілітований у 1990 році.

РИГЕЛЬ Генріх Якович, 1909 р. народження, с. Кузнецівка, проживав у с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Радіотехнік Урицької МТС в с. Новомлинівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав розкуркулених і репресованих братів, висловлював контрреволюційні поразницькі настрої. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РИГЕЛЬ Еріх Якович, 1912 р. народження, с. Кузнецівка, проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Помічник механіка Розівського борошномельного заводу. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син репресованого, вихваляв фашистський лад. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. 7 грудня 1960 року засуджений до 2 років позбавлення волі. Звільнений із ув'язнення 29 квітня 1962 року. Реабілітований у 1989 році.

РІДКОВУС Степан Андрійович, 1902 р. народження, с. Михайлівка Нововоронцовського р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького судноремонтного заводу. Заарештований 14 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РІЗНИК Давид Петрович, 1874 р. народження, нар. і проживав у смт Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 5 листопада 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни в 1919-1921рр займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 березня 1931 року засуджений до 5 років висилки етапом в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

РІЗНИК Платон Давидович, 1898 р. народження, нар. і проживав у смт Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Заступник начальника пожежної частини Дніпробуду. Заарештований 5 листопада 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни воював проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 березня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РІСКЕ Герман Вільгельмович, 1891 р. народження, с. Старокаролінка (нині, мабуть, с. Королівка) Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Кочегар Молочанського заводу ім. Лепсе. Заарештований

5 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РІСКЕ Рудольф Вільгельмович, 1900 р. народження, с. Сольдирах Кутузівського р-ну Київської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у с. Богданівка Чернігівського р-ну Запорізької області. Столяр 18-ї дистанції залізн. ст. Великий Токмак. Заарештований 5 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РІСТО Антон Іванович, 1894 р. народження, с. Устнарове Везінберського повіту Естляндської губернії (Естонія, за старим адмін.-територ. поділом), естонець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Відбував покарання в Дніпропетровській тюрмі з 12 серпня 1937 року як соціально небезпечний елемент. УНКВС по Дніпропетровській області 11 липня 1938 року висунуте звинувачення як агенту естонської розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

РІСТО Яків Якович, 1893 р. народження, с. Карлсрує (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну, проживав у с. Новгород Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Куйбишева. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив шкідницьку діяльність у колгоспі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер до вине-

сення вироку 31 травня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Росія). Реабілітований у 1989 році.

РІХЕРТ Володимир Іванович, 1925 р. народження, с. Сергіївка, проживав у с. Листівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Листівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: батько, перебуваючи на оборонних роботах, залишився на окупованій території. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РІХЕРТ Яків Абрамович, 1895 р. народження, с. Прангенау (нині с. Степове) Чернігівського р-ну, проживав у с. Леніна-Перше (нині в межах м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Продавець кіоску Промторгу. Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: невдоволений радянською владою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РІХТЕР Ассаф Августович, 1899 р. народження, с. Нова Рудня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр глиноземного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 14 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РІХТЕР Вальдемар Асафович, 1922 р. народження, смт Черняхів того ж р-ну Житомирської області, німець, освіта неповна се-

редня. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 жовтня 1943 року. Звинувачення: працював перекладачем у німців. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 травня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

РІХТЕР Іван Соломонович, 1890 р. народження, с. Кузнецівка Розівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну фашистську і шпигунську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

РІШ Йосип Йосипович, 1876 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 30 липня 1929 року. Звинувачення: під час громадянської війни боровся проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

РОБАК Антон Йосипович, 1893 р. народження, с. Давиди району Фаленти Варшавської губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області. Машиніст колгоспу ім. Кірова в смт Розівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОБОТА Іван Володимирович, 1895 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта

початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: протидіяв заходам радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 березня 1930 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

РОБОТА Макар Володимирович, 1893 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 лютого 1930 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 березня 1930 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

РОВИНСЬКА-ПАВЛОВА Валентина Романівна, 1914 р. народження, с. Троїцьке Мелітопольського р-ну, проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Токар Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештована 24 листопада 1943 року. Звинувачення: дружина начальника поліції. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1992 році.

РОГАЧОВ Марко Романович, 1889 р. народження, м. Павлоград того ж р-ну Дніпропетровської області, єврей, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий сектором постачання заводу ім. Енгельса в м. Запоріжжі. Заарештований 9 березня 1938 року. Звинувачення: агент японської розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

РОГЛОВСЬКИЙ Петро Якович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Ново-

дворівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник колгоспу "Нейгоф" у с. Новодворівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: займався шкідництвом у колгоспі "Нейгоф". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

РОГОВСЬКИЙ Генріх Іванович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Кам'янське (нині с. Мар'янівка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник колгоспу ім. Будьонного в с. Кам'янське. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОДЕ Густав Андреевич, 1900 р. народження, м. Володарськ-Волинський того ж р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Комendant Молочанської школи механізації сільського господарства. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОЖКО Григорій Феодосійович, 1905 р. народження, с. Сенча Лохвицького р-ну Полтавської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Конюх Мокрянського гранкар'єру. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: займався антира-

дянською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РОЖКО Іван Васильович, 1900 р. народження, с. Середня Деражня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Яровицьке Бердянського р-ну Запорізької області. Бригадир колгоспу "20-річчя Жовтня". Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: вороже настроєний до радянської влади, проводив організовану контрреволюційну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РОЖКО Омелян Матвійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Леніна-Перше (нині в межах м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Нічний сторож Токмацького харчоторгу. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію терористичного характеру. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

РОЗГОНЮК Авксентій Федорович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Іванівці Барського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 22 серпня 1928 року. Звинувачення: не повідомив органи радянської влади про існування антирадянського угруповання. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

РОЗЕНБЕРГ Ян Францович, 1890 р. народження, с. Буткок Бауського повіту Кур-

ляндської губернії (Латвія, за старим адмін. територ. поділом), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919—1937 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Вибивник ливарного цеху № 3 Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РОЗІН Роберт Едуардович, 1898 р. народження, с. Відерне (стара назва) Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Модельник промартілі "Технік". Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював незадоволення законами радянської влади, вихваляв німецьку армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОМАНЕНКО Юхим Омелянович, 1895 р. народження, смт Михайлівка того ж р-ну, проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Перукар у смт Нововасилівка. Заарештований 18 липня 1938 року. Звинувачення: вів шпигунську діяльність на користь Польщі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

РОМАНЮК Іван Михайлович, 1881 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Сторож колгоспу ім. Постишева. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 грудня 1937 року за-

суджений до розстрілу. Вирок виконано 27 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РОМАНЮТА Тимофій Миколайович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Випробувальник Мелітопольського заводу ім. Балицького.

Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційними розмовами. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

РОСЛКОВ Анатолій Семенович, 1918 р. народження, м. Харцизьк, проживав у м. Макіївці Донецької області, росіянин, освіта неповна середня. Слюсар Макіївського коксохімічного заводу. Заарештований 23 жовтня 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 березня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Норильськтаборі МВС СРСР 14 квітня 1949 року. Реабілітований у 1995 році.

РОСОЛОВСЬКИЙ Петро Михайлович, 1901 р. народження, с. Чесники Рогатинського р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РОССИХІН Антон Степанович, 1897 р. народження, с. Андріївка Вільнянського р-ну

Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня, член ВКП(б)У в 1925—1930 рр. Рахівник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 18 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОССОХІН Петро Митрофанович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний. Колгоспник к-спу "3-й період" у с. Юр'ївка. Заарештований 5 січня 1932 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. Коларівським РВ ДПУ УСРР 2 березня 1932 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1932 році.

РОСТОВЦЕВ Іван Семенович, 1886 р. народження, місця народження і проживання не встановлені, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 травня 1919 року. Звинувачення: допомагав білогвардійцям. Колегією Мелітопольської надзвичайної комісії 26 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

РОТАНЬ Степан Григорович, 1896 р. народження, с. Кизляр (нині в межах м. Мелітополя), проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар депо залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: приховавав свою службу в білих, висловлював троцькістські трактовки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РОТАРІУШ Вацлав Казимирович, 1883 р. народження, смт Базалія Теофі-

польського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Старший ревізор руху залізничного транспорту комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

РУБАН Михайло Наумович, 1870 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до 8 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

РУБИНСЬКИЙ Дмитро Іванович, 1899 р. народження, с. Верхній Салтів Вовчанського р-ну Харківської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Священик церкви в с. Більманка. Заарештований 27 вересня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації служив у церкві дияконом, одержував спецпайок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РУДЕНКО Йосип Федорович, 1884 р. народження, нар. і проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Чорнороб на поденних роботах у м. Кам'янка-Дніпровська. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

РУДЕНКО Федір Мефодійович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завгосп Гуляйпільської середньої школи. Заарештований 25 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РУДЗЕВИЧ Олександр Антонович, 1892 р. народження, м. Рига (Латвія), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) до 1934 року. Проживав у с-щі Кам'яне Вільнянського р-ну Запорізької області. Зчіплювач мотовозу Янцевського кам'яного кар'єру. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрювався у шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РУДИЙ Артем Матвійович, 1891 р. народження, с. Сивки Білогірського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Менчикури Веселівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червоний Перекоп" у с. Менчикури. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

РУДНЄВ Сергій Іванович, 1879 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта середня. Без певного місця роботи. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня

1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РУДНИЦЬКА Станіслава Іванівна, 1898 р. народження, с. Вимислів Лопатівського повіту Радомської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українка, освіта початкова. Проживала в с. Воскресенка (нині с. Чапаєвка) Пологівського р-ну Запорізької області. Табельниця на залізн. ст. Пологи. Заарештована 27 листопада 1932 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 23 березня 1933 року засуджена до 3 років висилки в Північний край. Реабілітована у 1989 році.

РУДОМЕТКІН Петро Михайлович, 1912 р. народження, с. Астраханка Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Слюсар Мелітопольського будуправління № 2. Заарештований у 1940 році (точна дата не встановлена), вдруге заарештований 30 травня 1950 року. Звинувачення: учасник групи сектантів-молокан. Особливою нарадою при НКВС СРСР у 1940 році (точної дати немає) засуджений до 8 років позбавлення волі, а 6 січня 1951 року висланий на поселення в Новосибірську область під нагляд органів МДБ. Реабілітований у 1989 році.

РУДЯК Іван Васильович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

РУДЬ Григорій Артемович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Попівка (нині с. Смирнове) Куйбишевського р-ну За-

порізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Переможець" у с. Попівка. Заарештований 8 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 4 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РУЖЕЙНСЬКИЙ Петро Матвійович, 1887 р. народження, с. Червоне, Бесарабія (так у кр. справі), німець, освіта середня. Проживав у с. Новодворівка Розівського р-ну Запорізької області. Вчитель початкової школи в с. Новодворівка. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: запеклий противник існуючого радянського ладу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РУКОБРАТСЬКИЙ Олександр Гаврилович, 1915 р. народження, м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 23 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації служив у поліції. Слідчий УНКДБ 2 грудня 1943 року виніс постанову про припинення справи і направлення в спецтабір НКВС УРСР № 258 в м. Харків. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

РУМЕЛЮТИ Михайло Ксенофонович, 1911 р. народження, м. Генічеськ того ж р-ну Херсонської області, грек, освіта середня, член ВЛКСМ. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Технік Бердянського Першотравневого заводу. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив шкідницьку роботу на заводі, закликав до збройної боротьби проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РУСАНОВ Тимофій Григорович, 1873 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: підбурював селян на боротьбу із заходами радянської влади. Маріупольським окружним відділом ДПУ УСРР 8 березня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

РУССВ Микола Іванович, рік, місце народження та освіта не встановлені, болгарин. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

РУТКОВСЬКИЙ Федір Якович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Ворошилова в с. Мунтау. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

РУТКОВСЬКИЙ Яків Якович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль Молочанського обозного заводу ім. Лепсе. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: поширював поразницькі настрої, одержував посилки з Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 4 квітня 1951 року. Реабілітований у 1989 році.

РУЧКА Федір Іванович, 1895 р. народження, с. Давидівка, проживав у с. Червоно-

армійське Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Кагановича в с. Червоноармійське. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

РЯБОКІНЬ Михайло Петрович, 1898 р. народження, с. Контокузівка Вознесенського р-ну Одеської області (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник Запорізького річкового порту ім. Леніна. Заарештований 20 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 вересня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

РЯБУХА Кузьма Євгенович (Євменович), 1893 р. народження, м. Токмак того ж р-ну, проживав на заліз. ст. Світлодолинська Запорізької області, українець, освіта початкова. Комірник ремонтної колони 18-ї дистанції колії. Заарештований 24 вересня 1937 року. Звинувачення: висловлював терористичні наміри на адресу керівників партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 вересня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

РЯБЧЕВСЬКИЙ Михайло Іванович, 1902 р. народження, с. Радіш Брест-Литовського повіту Гродненської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Машиніст Запорізького коксохімічного заводу. Заарештований 1 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС

СРСР 10 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

РЯБЧЕНКО Олександр Кирилович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 30 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

РЯБЧЕНКО Трохим Денисович, 1891 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Богуслав (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

С

СААР Еміль Фрідріхович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Листівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Листівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

САБАДАШ Пилип Савелійович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Новолипівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Новолипівка. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

САБАДАШ Яків Іванович, 1879 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 29 грудня 1921 року звільнений з-під варти за недоведеністю злочину, майно конфісковане. Реабілітований у 1991 році.

САБАРДАК Катерина Микитівна, 1916 р. народження, с. Павлівка Василівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 27 жовтня 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1944 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

САВВОН Семен Мойсейович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 14 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою колегією ОДПУ СРСР 14 грудня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Достроково звільнений 16 жовтня 1933 року. Реабілітований у 1995 році.

САВЕЛЬЄВ Георгій (Григорій) Петрович, 1872 р. народження, м. Луганськ, росіянин, освіта вища. Проживав у м. Бердянську Запорізької області, безробітний. Заарештований 8 травня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 30 серпня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

САВЕНКО Іван Петрович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Новогригорівка Чернігівського р-ну (нині с. Григорівка Пологівського р-ну) Запорізької області, українець, освіта початкова. Бджоляр колгоспу "Комунар". Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, мав терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

САВЕНКО Тимофій Тимофійович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу "Труд хлібороба". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність, поширював наклепницькі чутки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

САВІН Афанасій Васильович, 1911 р. народження, с. Тихонівка Нововасилівського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта неповна середня. Начальник учбового пункту Запорізької міської ради ТСОАвіахіму. Заарештований 20 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

САВКЕВИЧ Володимир Феодорович, 1877 р. народження, смт Шаргород того ж р-ну Вінницької області, українець, освіта середня. Проживав у смт Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Адвокат Великобілозерського народного суду. Заарештований 18 липня 1938 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь Польщі.

Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

САВОН Петро Кононович, 1897 р. народження, с. Панютине, проживав у с. Єжове (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб промартілі "Керамік" у с. Єжове. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед селян. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

САВОН Семен Мойсейович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'івка Приморського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 14 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою колегією ОДПУ СРСР 14 грудня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Достроково звільнений 16 жовтня 1933 року. Реабілітований у 1995 році.

САВРАЦЬКИЙ Ришар Йосипович, 1902 р. народження, с. Майдан-Вербецький Летичівського р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Чорнороб Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язки з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

САВУЛЯК Венедикт Павлович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Пирогів Тиврівського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 21 серпня 1928 ро-

ку. Звинувачення: учасник контрреволюційного угруповання. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

САВЧЕНКО-СОВА Микита Родіонович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова. Без постійного місця роботи. Заарештований 13 травня 1920 року. Звинувачення: служив у армії Махна. Особливим відділом Всеросійської НК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року засуджений до відправлення у Західну трудову армію. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

САВЧУК Олексій Степанович, 1907 р. народження, с. Мала Тур'я Долинського р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Новодніпровка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Водій колгоспу ім. Фрунзе в с. Новодніпровка. Заарештований 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

САГАЙДАК Юхим Михайлович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Чубарівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Кондуктор Пологівського резерву на залізн. ст. Чубарівка. Заарештований 14 квітня 1931 року. Звинувачення: виступав проти колективізації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 13 травня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край, 16 листопада 1932 року термін покарання збільшено ще на 3 роки. Реабілітований у 1989 році.

САДОВСЬКИЙ Микита Трохимович, 1898 р. народження, с-ще Сірогози Нижньо-

сірогозького р-ну Херсонської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Кучер гужтранспорту заводу "Запоріжсталь". Заарештований 2 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

САЄНКО Федір Трохимович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Могиляни Великотокмацького р-ну (старі назви) Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Поляна" в с. Могиляни. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

САЙГАК Павло Григорович, 1902 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Барикада" в смт Михайлівка. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, закликав до терору. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

САЛАЧЕНКО (ХРИСТЕНКО) Зіновій Якович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 5 листопада 1921 року. Звинувачення: підозра у ворожій діяльності проти радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну Запорізької губернії 5 листопада 1921 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата ви-

конання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

САЛО Іван Порфирович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Верхній Токмак Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кірова в с. Верхній Токмак. Заарештований 17 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

САМАНДРОС Іван Іванович, 1903 р. народження, с. Жемчужне, проживав у с. Привільне Павлоградського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Чорнороб свинорадгоспу "Комсомолец". Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу проти Сталінської Конституції і депутатів Верховної Ради СРСР. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

САМАРСЬКИЙ Василь Юхимович, 1902 р. народження, нар. і проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, українець, неписьменний. Слюсар заводу Бормана-Шведе в м. Запоріжжі. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: зберігав набой (патрони). Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини Запоріжжя 1 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

САМЕК Антон Францович, 1902 р. народження, с. Комрат Євпаторійського р-ну (так у кр. справі) Кримської АР, національність не вказана, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 29 серпня 1928

року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

САМИК Йосип Францович, 1898 р. народження, м. Прага (Чехія), чех, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир колії паровозоремонтного заводу залізн. ст. Запоріжжя. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

САМОЙЛЕНКО Андрій Захарович, 1897 р. народження, с. Єжове (нині с. Кірове), проживав у с. Веселе Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 21 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів влади на селі, погрожував активу села. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 29 березня 1942 року в Усольтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

САМОРЖІЄВ Дмитро Степанович, 1898 р. народження, м. Тирново (Болгарія), болгарин, малограмотний. Проживав у с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Сторож колгоспу "Плодопрос". Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: вів контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" ДПУ УСРР 22 вересня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 5 січня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

САМУЛЕВИЧ Василь Петрович, 1906 р. народження, м. Ковель того ж р-ну Волинської області, поляк, освіта початкова. Прожи-

вав у м. Запоріжжі. Ливарник Запорізького судноремонтного заводу. Заарештований 9 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений 9 серпня 1946 року. Реабілітований у 1989 році.

САНИЦЬКИЙ Станіслав Йосипович, 1900 р. народження, с. Підлісний Мукарів Дунаєвецького р-ну Хмельницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького магнієвого заводу. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

САПЛІН Кирило Йосипович, 1900 р. народження, с. Привільне (нині с. Придніпровське), проживав у с. Кам'янувате (стара назва) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Голова колгоспу "Профінтерн". Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язки з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

САПУНЦОВ Василь Тимофійович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Новоспаське Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Політвідділу в с. Новоспаське. Заарештований 5 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

САРАБЕСВ Іван Павлович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Радолівка

Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Комунар" в с. Радолівка. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну антирадянську контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

САРБЕЙ Григорій Миколайович, 1902 р. народження, с. Мангуш Маріупольського р-ну Донецької області (за старим адмін.-територ. поділом), грек, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Старший інженер Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 23 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

САРКАНИН Іван Осипович, 1894 р. народження, с. Мишкине Люципського повіту, Латвія (за старим адмін.-територ. поділом), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) до 1937 року. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Командир взводу 6-го Чубарівського загону залізничної охорони. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

САРТОЄВ Анатолій Павлович, 1939 р. народження, м. Костянтинівка того ж р-ну Донецької області, осетин, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Дитина 7 років. Заарештований 5 лютого 1946 року. Звинувачення: син зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МВС СРСР 1 квітня 1946 року засуджений разом з матір'ю до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітований у 1991 році.

САРТОЄВ Віктор Павлович, 1934 р. народження, м. Костянтинівка того ж р-ну Донецької області, осетин, неписьменний. Проживав у м. Запоріжжі. Підліток 12 років. Заарештований 5 лютого 1946 року. Звинувачення: син зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МВС СРСР 1 квітня 1946 року засуджений разом з матір'ю до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітований у 1991 році.

САРТОЄВ Павло Григорович, 1898 р. народження, аул Старий Ботокогорт Північно-Осетинської АРСР, осетин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 жовтня 1943 року. Звинувачення: злочинна діяльність. Військовим трибуналом 2-го гвардійського механізованого корпусу 27 грудня 1943 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 березня 1944 року в с. Котлярівка Миколаївського р-ну Миколаївської області. Реабілітований у 1991 році.

САРТОЄВА Вікторія Дмитрівна, 1912 р. народження, м. Артемівськ Донецької області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Старший товарознавець обласної контори сільгосппостачання. Запорізьким УНКВС УРСР 23 січня 1946 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МВС СРСР 1 квітня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1995 році.

САФОНОВСЬКИЙ Федосій Іванович, 1902 р. народження, с. Кунча Теофіпільського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Горіле (нині с. Азовське) Якимівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Новий Світ" в с. Горіле. Заарештований 5 травня 1938 року. Звинувачення: був польським агентом. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок вико-

нано 23 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

САФРОНСЬКИЙ (СОФРОНСЬКИЙ) Станіслав Томович, 1893 р. народження, Седлецька губернія (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Запорізького заводу ім. Баранова. Заарештований 12 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 3 квітня 1943 року в Каргопольтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

САЧКО Макар Федорович, 1889 р. народження, с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка), проживав у с. Центрожовтень (нині с. Жовтнєве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Форойс" у с. Центрожовтень. Заарештований 19 грудня 1937 року. Звинувачення: колишній махновець, агітував проти колгоспного ладу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

САЧКО Семен Федорович, 1902 р. народження, с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка), проживав у с. Майфельд (нині його немає) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "КНС" в с. Майфельд. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

САШКОВ Микола Григорович, 1892 р. народження, с. Кринки Брест-Литовського повіту Гродненської губернії (за старим адмін.-територ. поділом, Білорусія), росіянин, неписьменний. Проживав у с. Біляївка

Вільнянського р-ну Запорізької області. Чередник у с. Біляївка Заарештований 19 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 13 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СВЕНЦИЦЬКИЙ (СВЕНТИЦЬКИЙ)

Антон Петрович, 1898 р. народження, с. Юзефівка (стара назва) Баранівського р-ну Житомирської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с-щі Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Чорнороб заводу "Ковкий чавун" у с-щі Верхня Хортиця. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СВИНЦИЦЬКИЙ Йосип Йосипович, 1911 р. народження, с. Бурти Чемеровецького р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Тесляр колгоспу "Промінкультура". Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною пропагандою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СВИРИДЕНКО Дмитро Кіндратович, 1889 р. народження, с. Волинка Сосницького р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

СВИРИДОВ Микола Петрович, 1892 р. народження, с. Царе-Олександрівка (стара назва) Бердянського р-ну, проживав у м. Орехові того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта не встановлена. Ніде не працював. Заарештований 15 березня 1920 року. Звинувачення: ворог радянського уряду. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу ВНК 13-ї армії 6 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 6 квітня 1920 року. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

СВИРИДОВ Петро Мартинович, 1890 р. народження, смт Пристені того ж р-ну Курської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Формувальник заводу ЦМТ НКШС у м. Запоріжжі. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 17 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СВИЩЕВ Артем Артемович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області, національність та освіта не встановлені. Місце роботи і посада у справі не вказані. Заарештований 22 квітня 1919 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Колегією Мелітопольської повітової НК у травні 1919 року (точна дата у справі не вказана) засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

СЕВЕРИН Іван Іванович, 1914 р. народження, с. Туркенівка (нині с. Малинівка), проживав у с. Вишневе Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Молотобоець Новозлатопільської МТС. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю, агітував проти вождів. "Трій-

кою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СЕВЕРИН Нестор Омелянович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Сторож колгоспу "3-й вирішальний" у с. Берестове. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: мав терористичні наміри проти комуністів. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 травня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

СЕВЕРИН Павло Григорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 30 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 7 травня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Військовим трибуналом Таврійського ВО 17 квітня 1946 року засуджений до 20 років позбавлення волі. Помер 5 листопада 1948 року в одному з таборів НКВС СРСР Вологодської області. Реабілітований у 1990 році.

СЕДЛЕЦЬКИЙ Франц Лаврентійович, 1904 р. народження, смт Браїлів Жмеринського р-ну Вінницької області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник заводу "Запоріжсталь". Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 14 грудня 1941 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЕЛІВЕРСТОВ

Борис Іванович, 1910 р. народження, м. Варшава, росіянин, освіта вища. Проживав у с. Штайнбах (нині с. Калинівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Викорб будівництва дитячого будинку в с. Штайнбах. Заарештований 23 червня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував контрреволюційні листівки, підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 22 березня 1943 року в Устьвінборі НКВС СРСР (Башкирська АРСР). Реабілітований у 1989 році.

23 червня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував контрреволюційні листівки, підозра в шпигунстві. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 22 березня 1943 року в Устьвінборі НКВС СРСР (Башкирська АРСР). Реабілітований у 1989 році.

СЕЛІНА Марія Іванівна, 1906 р. народження, нар. і проживала в с. Орлівка Приморського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Колгоспниця к-спу в с. Орлівка. Приазовським РВ НКВС 10 квітня 1944 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

СЕМЕНЕНКО Петро Дем'янович, 1902 р. народження, с. Петро-Свистунове, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" на хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СЕМЕНЕНКО Яків Дем'янович, 1899 р. народження, с. Петро-Свистунове, проживав у с. Поділ Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930

року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СЕМЕНОВ Дмитро Максимович, 1915 р. народження, с. Аненкове Фатежського р-ну Курської області (Росія), росіянин, освіта середня. Проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області. Зоотехнік колгоспу "Червоний промінь" у с. Кушугум. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу, шкодив у тваринництві. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СЕМЕНОВ Костянтин Антонович, 1887 р. народження, с. Іванівка Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі того ж р-ну Запорізької області. Електромеханік дистанції зв'язку залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 27 червня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

СЕМЕНОВА Марія Захарівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 5 лютого 1948 року. Звинувачення: була коханкою німецьких офіцерів військ СС. Особливою нарадою при МДБ СРСР 16 жовтня 1948 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Звільнена 3 листопада 1955 року згідно з Указом ПВР від 17 вересня 1955 року. Реабілітована у 1992 році.

СЕМЕРДЖІЄВ Дмитро Степанович, 1897 р. народження, м. Тирново того ж округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова.

Проживав у с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським генкозьсульством, шпигунство. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 вересня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений вдруге (термін покарання у справі не вказаний), помер в ув'язненні 5 січня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЕМИКІН Володимир Єпіфанович, 1900 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "8 березня" в смт Михайлівка. Заарештований 18 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СЕМИТЧІЄВ Дмитро Опанасович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 грудня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Колегією ОДПУ СРСР 16 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СЕМИТЧІЄВ Дмитро Федорович, 1890 р. народження, с. Трояни, проживав у с. Благоеве (стара назва) Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 16 грудня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську пропаганду. Колегією ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СЕМИТЧІЄВ Дмитро Іванович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин,

рин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 15 грудня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

СЕНДЕЛІЙ Дмитро Михайлович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Дівнинське Приазовського р-ну Запорізької області, албанець, малограмотний. Тесляр колгоспу "Червоний Жовтень" у с. Дівнинське. Заарештований 11 березня 1938 року. Звинувачення: був агентом німецької розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до розстрілу. Дати винесення вироку та його виконання у справі не вказані. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЕРБИНОВ Пилип Георгійович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Моторист колгоспу ім. Литвинова в с. Інзівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СЕРБИНОВ Степан Миколайович, 1880 р. народження, с. Інзівка, проживав у с. Преслав Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

СЕРГІЄНКО Ілля Антонович, 1896 р. народження, станиця Усть-Лабинська кол. Кубанської області (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у

с. Дмитрівка (стара назва) Якимівського р-ну Запорізької області. Коваль Якимівської МТС. Заарештований 12 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою НКВС СРСР 13 жовтня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. В 1942 році військовим трибуналом засуджений до 2 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 3 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

СЕРГІЄНКО Федір Титович, 1895 р. народження, с. Чапаєвка, проживав у с. Балочки Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "14-річчя Жовтня". Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної махновської куркульської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 квітня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СЕРДЮК Терентій Антонович, 1879 р. народження, Великотокмацький р-н (так у кр. справі), проживав у с. Могиляни Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований у грудні 1921 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 3 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1993 році.

СЕРЕДА Кирило Архипович, 1908 р. народження, с. Олександрівка Приазовського р-ну, проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Кустар-пічник у с. Ейгенфельд. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною пропагандою, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СЕРЕДА Пилип Никифорович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрівка Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Садівник колгоспу ім. Стасової в с. Олександрівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СЕРЕДІН Федір Дем'янович, рік, місце народження, національність та освіта не встановлені. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи і посада не встановлені. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го Кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

СЕЧІН Григорій Іларіонович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Єлизаветівка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б). Колгоспник к-спу в с. Єлизаветівка. Заарештований 14 жовтня 1944 року. Звинувачення: німецький агент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджений до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітований у 1995 році.

СИВАЛЬНЕВА (СИВАЛЬНИКОВА) Парасковія Іванівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в с. Новокосятинівка Приазовського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-пу "Дума Леніна". Приазовським РВ НКДБ 27 вересня 1945 року відібрана

підписка про невиїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 січня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область як член сім'ї зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

СИГИДЕНКО (ПАРАМОНОВА) Лариса Іванівна, 1923 р. народження, нар. і проживала в м. Мелітополі Запорізької області, росіянка, освіта середня. Без певного місця роботи. Заарештована 19 червня 1946 року. Звинувачення: мала зв'язок з німецькими розвідорганами та служила у власовській армії. Особливою нарадою при МДБ СРСР 28 червня 1947 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1991 році.

СИГНАЛОВ Максим Петрович, 1903 р. народження, смт Врадіївка того ж р-ну Миколаївської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі, пенсіонер (так у кр. справі). Заарештований 4 жовтня 1943 року. Звинувачення: співробітничав з німецькими окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

СИДОРЕНКО Андрій Олександрович, 1898 р. народження, с. Степанівка, проживав у смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б). Заступник директора МТС. Заарештований 25 грудня 1932 року. Звинувачення: саботував виконання плану хлібозаготівель. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1933 року засуджений умовно до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

СИДОРЕНКО Матвій Пантелійович, 1905 р. народження, с. Єлисеївка Приморською р-ну, проживав у с. Низяне (нині приєднане до смт Чернігівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Зоотехнік колгоспу ім. Єжова. Заарештований 31 липня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агіта-

цією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СИДОРЕНКО Микола Степанович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Вовківка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Новий світ" у с. Вовківка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив серед селян контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СИДОРЕНКО Панас Володимирович, 1904 р. народження, смт Софіївка того ж р-ну Дніпропетровської області, українець, малограмотний. Проживав у с. Богуславка (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СИДОРЕНКО Степан Григорович, 1866 р. народження, нар. і проживав у с. Солodka Балка Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

СИДОРОВ Гнат Пилипович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Василівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Постишева. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю.

"Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СИДОРОВ (Логвіс) Микола Петрович, 1894 р. народження, м. Рівне Рівненської області, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Техінспектор Запорізької філії "Реммаштресту". Заарештований 7 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СИЛАКОВ Олександр Степанович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1991 році.

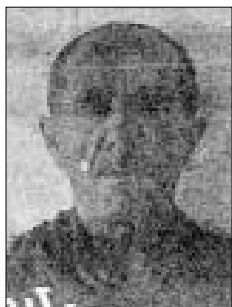
СИМОН Франц Якович, 1897 р. народження, с. Катеринівка Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР (Свердловська область, Росія) 13 вересня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

СИМОНЕНКО Антон Дем'янович, 1901 р. народження, с. Петро-Свистунове, проживав у с. Поділ Вільнянського р-ну За-

порізької області, українець, малограмотний. Рядовий член СОЗу в с. Поділ. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СИНЕЛЬНИКОВ Василь Петрович, 1885 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ) Приморського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Кочегар зерноскладу в м. Мелітополі. Заарештований 10 листопада 1932 року. Звинувачення: агітував проти колгоспного ладу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 8 квітня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СИНИЦЯ Гнат Іванович, 1893 р. народження, с. М'якоти Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Тесляр колгоспу ім. Будьонного в смт Михайлівка. Заарештований 31 січня 1937 року. Звинувачення: член секти "штундистів", зводив наклепи на вождів ВКП(б). Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СИНЯВСЬКИЙ Володимир Миколайович, 1886 р. народження, м. Севастополь, росіянин, освіта початкова. Проживав на заліз. ст. Юріцине Сталінської залізниці (так у кр. справі). Пастух громадської череди.

Заарештований 8 червня 1940 року. Звинувачення: диверсант. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 березня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 13

травня 1943 року в Киртаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

СИНЬКО Вікентій Костянтинович, 1875 р. народження, с. Мяцкобуди Білостоцького повіту Гродненської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, освіта не встановлена. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 6 грудня 1920 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Олександрівською губернською НК 11 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

СИНЬКО Йосип Омелянович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував за збройне повалення радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 травня 1931 року справа припинена, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1931 році.

СИНЬООК Порфирій Васильович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Новоспасівка (нині с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 19 жовтня 1921 року. Звинувачення: учасник бандитської організації. Надзвичайною "трійкою" Бердянської НК 20 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

СИНЬООКИЙ Іван Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Бухгалтер-ревізор Дніпропетровського облуправління зв'язку. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну робо-

ту. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СИНЧУК Леонтій Юрійович, 1896 р. народження, с. Іпотешти Сучавського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом) Чернівецької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир слюсарів-водопровідників Запорізького металургбуду. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунську діяльність на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

СИРИЙ Василь Панасович, 1904 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник залізн. ст. Гуляйполе. Заарештований 10 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СИСОЄВ Василь Прокопович, 1889 р. народження, м. Єлець Орловської області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар реммаштресту НКШС. Заарештований 9 травня 1933 року. Звинувачення: належав до контрреволюційної організації. Запорізьким МВ ДПУ 17 червня 1933 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

СИТЕНЬКИЙ Максим Полікарпович, 1899 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Червоний партизан" у смт Михайлівка. Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну робо-

ту. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СИТНИЦЬКИЙ Мечислав Стефанович, 1884 р. народження, м. Звенигородка того ж р-ну Черкаської області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Бухгалтер залізничного депо заводу "Запоріжсталь". Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

СИЦІНСЬКА Марія Миколаївна, 1881 р. народження, с. Клебанівка Підволочиського р-ну Тернопільської області, полька, освіта початкова. Проживала в смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 1 вересня 1937 року. Звинувачення: займалася шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року у м. Запоріжжі. Реабілітована у 1990 році.

СІВЕРЦЕВ Семен Петрович, 1867 р. народження, Краснополяньський р-н Орловської області, Росія, (так у кр. справі), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 18 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" ОВ Південного фронту 23 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 24 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

СІКОРСЬКИЙ Іван Павлович, 1911 р. народження, с. Нововолодимирівка Одеської області (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший кухар буфету залізн. ст. Запоріжжя-1.

Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Японії. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СІНГЕР Йосип Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрогейм (нині с. Олександрівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Олександрогейм". Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

СІРИК Михайло Никифорович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 червня 1930 року. Звинувачення: виступав проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СІРІНЬОК Федот Платонович, 1896 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Заступник голови колгоспу "Ударник" у м. Гуляйполі. Заарештований 18 грудня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю, висловлював терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СІРОУС Іван Васильович, 1910 р. народження, с. Маніне Калачевського р-ну Воронезької області, українець, освіта початкова.

Проживав у м. Запоріжжі. Водій Запорізького заводу феросплавів. Заарештований 25 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації був старшим поліцаєм. Червоноармійським РВ НКВС 28 листопада 1943 року відправлений у Спецтабір НКВС СРСР. Реабілітований у 1991 році.

СІРЧЕНКО Ганна Іванівна, 1914 р. народження, нар. і проживала в смт Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, малограмотна. Верхньохортицьким РВ НКВС 4 червня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 4 серпня 1946 року засуджена до 4 років висилки в місце спецпоселення. Реабілітована у 1989 році.

СІСЕН Петро Андрійович, 1881 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Ремонтний робітник залізн. ст. Запоріжжя-Перше. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

СКАКОВСЬКА Іраїда Станіславівна, 1911 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, полька, освіта початкова. Електрозварювальниця Запорізького заводу "Інтернаціонал". Заарештована 28 листопада 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітована у 1990 році. Місце поховання невідоме.

СКАКУН Зіновій Іванович, 1890 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Любимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930

року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

СКВОРЕЦЬ Феодосія Володимирівна, 1893 р. народження, нар. і проживала в с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українка, неписьменна. Оріхівським РВ МДБ 9 серпня 1951 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 26 січня 1952 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

СКВОРЕЦЬ Феоктист Семенович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Робітник Оріхівського маслозаводу. Заарештований 17 травня 1951 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 26 січня 1952 року засуджений до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітований у 1989 році.

СКЕЛЕНЧЕВ Павло Захарович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Трояни Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 16 грудня 1929 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Колегією ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. 7 вересня 1932 року достроково звільнений. Реабілітований у 1990 році.

СКОБЕЛЄВ Гнат Андрійович, 1890 р. народження, с. Партизани Приморського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Експедитор Осипенківського державного млина. Заарештований 4 липня 1941 року. Звинувачення: вихваляв Троцького та агітував проти

радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 вересня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СКОВРОНСЬКА Ірина Сергіївна, 1923 р. народження, нар. і проживала в м. Санкт-Петербурзі. Заарештована 19 жовтня 1944 року. Звинувачення: займалася зрадницькою діяльністю на користь німецько-фашистської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 19 квітня 1949 року. Реабілітована у 1989 році.

СКОМСЬКИЙ Андрій Францович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Колективіст" у м. Гуляйполі. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: агент румунської і англійської розвідок. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 травня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СКОРИК Григорій Олексійович, 1905 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Любимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СКОРИК Никанор Гнатович, 1866 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-

одноосібник. Заарештований 14 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1991 році.

СКОРИК Олексій Юхимович, 1905 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вербовий (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

СКОРИК Федір Кіндратович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

СКОРИЧЕНКО Дмитро Михайлович, 1901 р. народження, с. Янчекрак (нині с. Кам'янське), проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рахівник колгоспу ім. Ворошилова. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: вороже ставився до радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Після відбуття покарання проживав у м. Василівці, де помер у 1986 році. Реабілітований у 1989 році.

СКОРИЧЕНКО Петро Олексійович, 1906 р. народження, с. Янчекрак (нині с. Кам'янське), проживав на хут. Розенгоф (згодом хут. Зелений, нині його немає) Василівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Конюх колгоспу "Дніпрельстан" на хут. Розенгоф. Заарештований 27 жовтня

1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську роботу серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 28 травня 1943 року. Місце поховання невідоме.

СКОРОБОГАТСЬКИЙ Дмитро Сергійович, 1902 р. народження, с. Синявка Менського р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1937 року. Проживав на заліз. ст. ім. Чубаря (м. Пологи). Старший майстер заліз. ст. ім. Чубаря. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 липня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СКОРЦАРУ Озіас Мойсейович, 1898 р. народження, м. Бакиу, повіт М. Перинга, Румунія, (так у кр. справі), єврей, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Майстер Запорізької артілі "Перемога". Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: підозра в шпигунській діяльності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 11 травня 1943 року в тюрмі № 2 м. Златоуста (Росія). Реабілітований у 1989 році.

СКОТАРЕНКО Тихон Євдокимович, 1897 року народження, м. Мелітополь, проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Електрозварник Мелітопольського заводу ім. Воровського. Заарештований 16 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуд-

жений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

СКРЕБІС Іван Іванович, 1892 р. народження, с. Кріпишки Ковельської губернії (так у кр. справі), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший конюх кінного двору Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 28 вересня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СКУБЕНКО Іван Сидорович, 1924 р. народження, с. Приютне Гуляйпільського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта середня. Технік Мелітопольського військового управління будівельних робіт № 164. Заарештований 10 січня 1944 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь фашистської Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1996 році.

СЛАВЕЦЬКИЙ Броніслав Іванович, 1897 р. народження, хут. Савендуб Левельського повіту Вітебської губернії (за старим адмін-територ. поділом), поляк, освіта початкова. Проживав у с-щі Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Муляр заводу ім. К. Маркса. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЛАВЕЦЬКИЙ Станіслав Іванович, 1899 р. народження, с. Коров'є Теофіпольського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Скелювате Вільнянського р-ну Запорізької об-

ласті. Вантажник Янцевського кам'яного кар'єру. Заарештований 14 жовтня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язки з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 6 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЛАВЧУК Георгій Федорович, 1886 р. народження, м. Кіришмезу (Угорщина), угорець, малограмотний. Проживав у смт Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області. Майстер хлібопекарні залізн. ст. Канкринівка в с.Малокатеринівка. Заарештований 14 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів партії та уряду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 19 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СЛЕДЗЬ Петро Миколайович, 1896 р. народження, с. Кам'янка Лісна (стара назва) Нестеровського р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області. Конюх колгоспу "Центральний" у с. Новоданилівка. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: шпигунська і контрреволюційна діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 березня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

СЛЄПКАНЬ Єгор Єгорович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Роте Фане". Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник німецької контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЛИВКА Степан Дмитрович, 1877 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 лютого 1930 року. Звинувачення: був учасником білогвардійського карального загону. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

СЛИЗУН Іван Якович, 1893 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Грізне Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

СЛИЗУН-БОНДАРЕНКО Варвара Никифорівна, 1914 р. народження, с. Водяне Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Проживала в с. Лісне Тарутинського р-ну Одеської області. Свинарка радгоспу "Правда" в с. Лісне. Бородинським РВ МДБ 22 квітня 1947 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при МДБ СРСР 23 серпня 1947 року засуджена до 5 років заслання в Північно-Казахстанську область (Казахстан) як член сім'ї зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

СЛПЕНЬКИЙ Михайло Григорович, 1906 р. народження, с. Вертіївка Ніжинського р-ну Чернігівської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Студент Запорізького педінституту. Заарештований 29 січня 1934 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 лютого 1934 року засуджений до 3 років висилки в Північний край умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

СЛПУШКІНА Фуня Генріхівна, 1908 р. народження, с. Городниця Немирівського р-ну Вінницької області, полька, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Розбирачка набору друкарні заводу "Комунар" у м. Запоріжжі. Заарештована 10 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 29 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

СЛОБОДЕНЮК Іван Кирилович, 1909 р. народження, с. Вільховець Новоушицького р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар Запорізького заводу ім. Баранова. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язок з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СЛОБОДЯН Максим Федосійович, 1878 року народження, с. Ластівці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новомиколаївського р-ну Запорізької області. Завідуючий сепараторним пунктом колгоспу "Колос". Заарештований 22 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник польської шпигунської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

СЛОБОДЧИКОВ Григорій Єлисейович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 серпня 1930 ро-

ку. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

СЛЮСАР Іван Федорович, 1907 р. народження, с. Більмачівка Ічнянського р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Провідник вагона резерву залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 5 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 11 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СМИРНОВ Яків Якович, 1899 р. народження, с. Заболоття Судайського р-ну Ярославської області (Росія), росіянин, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий складом Запорізького заводу "Союззбут-електро". Заарештований 3 липня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти євреїв. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СНАДЧУК Тихін Григорович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Слюсар паровозного депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 19 серпня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 27 жовтня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 2 червня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

СНІСАРЕНКО Афанасій (Панас) Семенович, 1882 р. народження, с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, ук-

раїнець, освіта початкова. Проживав у с-щі при залізн. ст. Рутченкове (стара назва). Бригадир тарної бази при залізн. ст. Рутченкове. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Дорожно-транспортним відділом ДПУ УСРР Сталінської залізниці 15 квітня 1933 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

СОБКО Трохим Трохимович, 1883 р. народження, нар. і проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Сторож будинку відпочинку. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

СОБОЛЬ Іван Карпович, 1884 р. народження, с. Новоолександрівка Веселівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Комendant Запорізького хіміко-алюмінієвого технікуму. Заарештований 13 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Запорізькій області 6 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СОВА Олександр Трохимович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта вища. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СОКОЛОВСЬКИЙ Тимофій Микитович, 1892 р. народження, с. Збриж Борщівського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Кочегар Дніпробуду. Заарештований 20 жовтня 1931 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. Особливою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СОЛОВЕЙ Григорій Воніфатійович, 1901 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Грізне Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Член СОЗу в с. Грізне. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

СОЛОВЕЙ Григорій Купріянович, 1910 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 24 серпня 1945 року. Звинувачення: член ОУН. Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

СОЛОВЕЙ Микита Савич, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: виступав проти заходів радянської влади на селі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

СОЛОВЕЙ Микола Купріянович, 1907 р. народження, с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Механік 8-ї техдільниці служби водно-

го транспорту. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: активно проводив контрреволюційну пропаганду проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 28 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

СОЛОВЕЙ Сава Олексійович, 1870 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: виступав проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 квітня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

СОЛОМОНОВ Степан Андрійович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

СОЛОНСЬКИЙ Олександр Якимович, 1905 р. народження, с. Новоспасівка (нині с. Осипенко), проживав у с. Андріївка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, сторож на залізн. ст. Трояни. Заарештований 9 липня 1941 року. Звинувачення: розповсюджував провокаційні чутки про поразку Червоної армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Виконання вироку призупинено, направлений в діючу армію. Реабілітований у 1989 році.

СОЛОНСЬКИЙ Опанас Іванович, 1889 р. народження, с. Новоспасівка (нині с. Осипенко), проживав у с. Миколаївка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта неповна середня. Вчитель Миколаївської неповної середньої школи. Заарештований 16 червня 1938 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СОЛОПОВ Микита Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 січня 1930 року. Звинувачення: зірвав антирелігійну кампанію по зняттю церковних дзвонів. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СОПНА Тетяна Іванівна, 1884 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 7 січня 1935 року. Звинувачення: мала зв'язок з терористами.

Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 березня 1935 року засуджена до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітована у 1989 році.

СОРОКА Георгій Васильович, 1866 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20 листопада 1921 року. Звинувачення: взятий заручником за нездачу жителями Великого Токмака зброї. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького р-ну засуджений до розстрілу. Дата винесення та виконання вироку, а також місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

СОСНОВСЬКИЙ Карпо Кіндратович, 1896 р. народження, с. Середня Деражня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Яровицьке Бердянського р-ну Запорізької області. Робітник Яровицького радгоспу. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СПИРОПУЛО Герасим Харлампович, 1896 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, грек, освіта початкова. Кухар студентської їдальні Бердянського педагогічного інституту. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну шпигунську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СПРІН Іван Васильович, 1894 р. народження, уродженець Галичини (так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

СТАВИЦЬКА Любов Омелянівна, 1916 р. народження, с. Лозанівка Приморського р-ну, проживала в м. Бердянську Запорізької області, українка, освіта початкова. Сторож Бердянського заводу № 276. Притягнута до відповідальності як "член сім'ї зрадника батьківщини". Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 серпня 1945 року засуджена

до 5 років висилки в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

СТАВИЦЬКИЙ Гаврило Семенович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Очеретувате Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Молотова в с. Очеретувате. Заарештований 12 вересня 1937 року. Звинувачення: закликав селян до повалення радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 17 березня 1938 року в Бамтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

СТАНІСЛАВСЬКИЙ Василь Григорович, 1892 р. народження, с. Успенівка Петропавлівського р-ну Дніпропетровської області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Економіст-плановик на будівництві заводу "Запоріжсталь". Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1992 році.

СТАНЧЕВ Микола Дмитрович, 1875 р. народження, нар. і проживав у с. Гірсівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 27 березня 1930 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 3 квітня 1930 року засуджений до 7 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

СТАНЬКО Іван Миколайович, 1891 р. народження, Австрія (інших відомостей немає), румун, малограмотний. Проживав у с. Канкринівка (нині смт Малокатеринівка) Запорізького р-ну Запорізької області, хлібороб. Заарештований 2 травня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Колегією Запорізької губернської НК засуджений до 5

років позбавлення волі (дата винесення вироку не вказана). Реабілітований у 1996 році.

СТАРИНЕЦЬ Клавдія Порфирівна, 1908 р. народження, м. Донецьк, українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Без певних занять. Заарештована 22 жовтня 1943 року. Звинувачення: зрадницька поведінка під час окупації. Особливою нарадою при МДБ СРСР 18 грудня 1946 року засуджена до 6 років позбавлення волі із застосуванням до неї амністії, оголошеної Указом Президії ВР СРСР 7 липня 1945 року. Реабілітована в 1991 році.

СТАРОСТЕНКО Стефан Андрійович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Піскошине Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Робітник радгоспу "Ентузіаст" у с. Піскошине. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 3 вересня 1943 року в одному з таборів Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

СТАРЦЕВ Віктор Олексійович, рік, місце народження, національність та освіта не встановлені. Проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області. Місце роботи і посада не встановлені. Дата арешту в справі не вказана. Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" при особливому відділі 2-го кінного корпусу 30 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

СТАСЕНКО Василь Сидорович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Сухачівка Дніпропетровського округу (так у кр. справі), українець, освіта середня. Слюсар депо заліз. ст. Дніпропетровськ. Заарештований 20 серпня 1928 року. Звинувачення:

учасник української контрреволюційної групи. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

СТЕБЛЮК Тетяна Онуківна, 1908 р. народження, с. Янчекрак (нині с. Кам'янське), проживала в с. Білицьке (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Більшовик України" в с. Янчекрак. УНКВС по Запорізькій області 14 березня 1944 року відібрана підписка про невізд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 серпня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

СТЕКЛЮК Никифор Тимофійович, 1900 р. народження, с. Щергове Пружанського району Брестської області (Білорусь), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Вантажник заводу "Запоріжсталь". Заарештований 7 червня 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

СТРЕЛКОВ Володимир Іванович, 1894 р. народження, м. Бяла Седлецької губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Змінний начальник парку Запорізького трамвайного тресту. Заарештований 2 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

СТЕПАНЕНКО Іван Петрович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Юрківка Оріхівського р-ну Запорізької області, ук-

раїнець, малограмотний, селянин-односібник. Заарештований 18 березня 1930 року. Звинувачення: агітував проти колгоспів, погрожував активу. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 травня 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 березня 1934 року. Реабілітований у 1991 році.

СТЕПАНКІВСЬКИЙ Гаврило Васильович, 1897 р. народження, с. Свірневе Голованівського р-ну Кіровоградської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Плановик-економіст Запорізького молокозаводу № 2. Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Польщі. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СТЕЦЮК Петро Степанович, 1895 р. народження, с. Крайня Деражня Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Затонського. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СТЕЦЬ Петро Андрійович, 1884 р. народження, с. Червоне Село Гродненської губернії, Білорусія, (так у кр. справі), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Без певних занять. Заарештований 12 вересня 1931 року. Звинувачення: спроба нелегального переходу кордону в бік Польщі з метою шпигунства. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 16 лютого 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СТОЄВ Трохим Петрович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Гірсівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Нове життя". Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СТОЇЛЬСЬКИЙ Іван Андрійович, 1913 р. народження, с. Мар'їне (нині Мар'янівка) Приазовського р-ну, проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня. Лісомеліоратор Гнадентальської МТС. Заарештований 8 червня 1938 року. Звинувачення: учасник німецької контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СТОЙКОВ Микола Дмитрович, 1869 р. народження, м. Дебелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав зв'язки з польським генконсульством з контрреволюційною метою. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 вересня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

СТОЙКОВ Михайло Миколайович, 1896 р. народження, с. Дебелець Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Городник, садівник. Заарештований 22 листопада 1930 року. Звинувачення: мав

зв'язки з Генеральним консулом Польщі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

СТОЙЛОВСЬКИЙ Іван Миколайович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Зеленівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 лютого 1930 року. Звинувачення: агітував селян проти заходів радянської влади. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 2 квітня 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

СТОЙЛОВСЬКИЙ Іван Семенович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Петрівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 7 жовтня 1929 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 15 грудня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

СТОЙЧЕВ Олексій Опанасович, 1895 р. народження, с. Маринівка Приморського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Візник Бердянського заводу ім. 1-го Травня. Заарештований 13 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Після відбуття покарання проживав у м. Бердянську, де помер у 1985 році. Реабілітований у 1989 році.

СТОЙЧЕВА-РАЙКОВА Ольга Михайлівна, 1918 р. народження, с. Коларівка Приморського р-ну, проживала в с. Степанівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарка, освіта середня. Рахівник колгоспу в с. Степанівка. Заарештована 10 квітня 1944 року. Звинувачення: дружина зрадника

батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

СТОПЧАК Дмитро Іванович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Чапаєвка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 29 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СТОЯНОВ Іван Ілліч, 1896 р. народження, с. Радолівка Приморського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Їздовий Бердянського "Трансторгхарчу". Заарештований 12 березня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СТОЯНОВ Микола Іванович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Коларівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність проти заходів радянської влади на селі. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 8 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СТРАУСОВА Марія Іванівна, 1923 р. народження, с. Капітанівка Комінтернівського р-ну Одеської області, українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не пра-

цювала. Заарештована 19 травня 1944 року. Звинувачення: співробітничала з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1995 році.

СТРЕЛКОВ Володимир Іванович, 1894 р. народження, м. Бяла Седлецької губернії (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Змінний начальник парку Запорізького трамвайного тресту. Заарештований 2 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

СТРИХАРЧУК Конон Іванович, 1880 р. народження, с. Косенів Новоград-Волинського р-ну Житомирської області, українець, неписьменний. Проживав у с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області. Їздовий колгоспу "3-й вирішальний" у с. Берестове. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СТРІЛЕЦЬКИЙ Олександр Іванович, 1894 р. народження, с. Банівка, проживав у м. Ногайську (нині м. Приморськ) того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта незакінчена вища. Вчитель школи. Заарештований 21 листопада 1930 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ 13 листопада 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СТРІЛКА Лука Максимович, 1892 р. народження, смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Маляр Запорізької спілки будівельників. Заарештований 14 липня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації був пресвітером баптистської общини, поширював антирадянські вигадки. Особливою нарадою при НКДБ СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

СТРУКОВ Іван Семенович, 1876 р. народження, нар. і проживав у смт Новоवासилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови проти радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

СТРУЧЕК Еммануїл Алоїзович, 1892 р. народження, с. Антонівка Ізяславського р-ну Хмельницької області, чех, освіта початкова. Проживав у с. Скельки Василівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Червоний путіловець" в с. Скельки. Заарештований 4 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

СТРЮКОВ Михайло Степанович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Терпіння Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Секретар Терпіннівської райзаготконтори. Заарештований 18 січня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до позбавлення права проживання в 12 пунктах СРСР терміном до 3 років. Реабілітований у 1990 році.

СТУЖУК Павло Васильович, 1909 р. народження, с. Радогоща Лугинського р-ну Житомирської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького коксохімічного заводу. Заарештований 21 жовтня 1943 року. Звинувачення: брав активну участь у відправці українських громадян до Німеччини. УНКДБ по Запорізькій області 28 листопада 1943 року слідчі дії по справі припинені. Стужук П. В. разом з матеріалами справи направлений у спецтабір НКВС УРСР № 258 (м. Харків). Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 році.

СТУКОВ Павло Власович, 1912 р. народження, с. Струнь Полоцького р-ну (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у с. Матвіївка Веселівського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 19 грудня 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СУГАНЬ Спиридон Степанович, 1907 р. народження, с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав на заліз. ст. Дарниця (нині в межах м. Києва). Відбував трудову повинність в 14-му окремому батальйоні тилового ополчення. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СУГАНЬ Степан Ілліч, 1868 р. народження, с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Проживав у с-щі при заліз. ст. Рутченкове. Без постійного місця роботи. Заарештований 20 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Помер в ув'язненні під час слідства 28 берез-

ня 1933 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

СУДЕРМАН Петро Йосипович, 1874 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта середня. Завідуючий столом особового складу Бердянського торгового порту. Заарештований 6 січня 1921 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" ОВ ВНК 3-ї дивізії 4-ї армії 11 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

СУНКА Роман Петрович, 1874 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10 лютого 1930 року. Звинувачення: був учасником білогвардійського карального загону. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 квітня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1930 році.

СУПРУН Яків Кирилович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Новосеменівка (нині приєднане до с. Новоказанкувате) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Хвиля колективізації" в с. Новосеменівка. Заарештований 17 листопада 1943 року. Звинувачення: співробітничав з окупантами, вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СУПТЕЛЯ Василь Данилович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СУПТЕЛЯ Ілля Миколайович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Новопавлівка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 5 лютого 1930 року. Звинувачення: займався антирадянською діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 березня 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СУР Петро Самійлович, 1883 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Войкова в с. Кінські Роздори. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

СУРГАЙЛО Олександра Іванівна, 1906 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта середня. Діловод залізн. ст. Бердянськ. Заарештована 28 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1990 році.

СУСАНІН Олександр Семенович, 1896 р. народження, с. Старі Бурундуки (Татарстан), росіянин, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Запоріжжі. Землемір — керівник робіт на Дніпробуді. Заарештований 12 січня 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. 28 січня 1932 року справа переглянута, строк покарання зменшено до 5 років. Реабілітований у 1989 році.

СУХАН Ванделін Якович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир рільничої бригади колгоспу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: займався шкідництвом у колгоспі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

СУХАН Микола Якович, 1895 р. народження, с. Урицьке, проживав у с. Медівка (нині с. Вишнівате) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Затонського в с. Медівка. Заарештований 7 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 4 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

СУХАН Петро Якович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: пошкідницькому ставився до колгоспного майна. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 10 вересня 1943 року.

СУЧКОВ Опанас Семенович, 1899 р. народження, с. Вознесенка Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, малограмотний. Без певних занять. Заарештований 1 січня 1944 року. Звинувачення: під час окупації був завербований в агентуру СД. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

СУШКО Василь Васильович, 1898 р. народження, с. Середня Деражня Новоград-

Волинського р-ну Житомирської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Яровицьке Бердянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "20 років Жовтня" в с. Яровицькому. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 13 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

СУЩЕНКО Денис Овсійович, 1890 р. народження, с. Пальчики Бахмацького р-ну Чернігівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Фабрикервізе (нині с. Фабричне) Токмацького р-ну Запорізької області. Пекар сільського кооперативного товариства в с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

СХЕЙБАЛА Франц Францович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Чехоград (нині с. Новгородківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, чех, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Прукопник" у с. Чехоград. Заарештований 13 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 10 серпня 1944 року в Бурзалтаборі НКВС СРСР (Хабаровський край). Реабілітований у 1989 році.

СЮСЮКОВ Петро Мойсейович, 1911 р. народження, нар. і проживав у с. Дніпровка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Нове життя" в с. Дніпровка. Заарештований 24 грудня

1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, висловлював терористичні наміри проти комуністів. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

Т

ТАБЕРТ Едгард Теодорович, 1924 р. народження, нар. і проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кірова в смт Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько служив у білій армії, тітка і її чоловік розкуркулени. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТАБЕРТ Яків Якович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник к-спу ім. Кірова в с. Зоряне. Заарештований 18 вересня 1941 року. Звинувачення: мав двох репресованих братів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 5 серпня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТАБЛЕР Карл Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Проходив службу в трудовій армії. Заарештований 26 серпня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 січня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТАБУЛИНСЬКИЙ Михайло Михайлович, 1916 р. народження, с. Новорайськ Бе-

риславського р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області. Тракторист радгоспу ім. Ворошилова. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ТАЙМЕР Антон Францович, 1879 р. народження, с. Кірк (стара назва) Сімферопольського р-ну АР Крим, німець, малограмотний. Проживав на хут. Юр'ївка (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Слюсар паровозного депо залізничної ст. Мелітополь. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ТАЛАН Федір Микитович, 1871 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'ївка Приморського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Північний край умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ТАНАСЕ Мирон Пантелійович, 1896 р. народження, м. Тульча (Румунія), румун, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Слюсар колгоспу "Колективіст" у м. Токмаку. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: агент польської розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ТАРАН Климентій Іванович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Червоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Заарештований 19 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТАРАНОВ Гордій Семенович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Новогупалівка Вільнянського р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний. Робітник залізн. ст. Новогупалівка. Заарештований 8 січня 1922 року. Звинувачення: учасник бандитської організації. Надзвичайною "трійкою" східної і північної частин Запоріжжя 20 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

ТАРАНОВ Григорій Кононович, 1893 р. народження, с. Верхні Сірогози Нижньосірогозького р-ну Херсонської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 26 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 червня 1931 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 липня 1931 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ТАРАСЕНКО Василь Васильович, 1883 р. народження, с-ще Буда Чигиринського р-ну Черкаської області, українець, неписьменний. Проживав у с. Григорівка Запорізького р-ну Запорізької області. Чорнороб олійниці в м. Олександрівську. Заарештований 5 грудня 1920 року. Звинувачення: член антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ТАРАСЕНКО Григорій Осипович, 1893 р. народження, смт Першотравневе того ж р-ну Донецької області, українець, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Економіст-статистик комбінату "Дніпросталь". Заарештований 1 лютого 1931 року. Звинувачення: член військово-офіцерської повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 7 червня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Достроково звільнений 7 жовтня 1932 року. Військовим трибуналом військ МВС СРСР 11 вересня 1945 року засуджений до 15 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні в Томській області (Сибір) 6 березня 1948 року. Реабілітований у 1989 році.

ТАРАСЕНКО Григорій Трохимович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Туркенівка (нині с. Малинівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТАРАСЕНКО Денис Харлампійович, 1896 р. народження, с. Могиляни Острозького р-ну Рівненської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Водій заводу № 259 в м. Бердянську. Заарештований 23 червня 1941 року. Звинувачення: систематично займався вихвалянням фашистської Німеччини, поширював поразницькі настрої. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 грудня 1941 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 30 жовтня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ТАРАСЕНКО Овдій Іович, 1886 р. народження, нар. і проживав у смт Балабине Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вчитель школи в смт Балабине. Заарештований 4 листопада

1921 року. Звинувачення: невинуватий ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" Запорізького району 6 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку в справі не вказана. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

ТАРАСЕНКО Пантелеймон Іванович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Новоспасівка (нині с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 13 серпня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Колегією Бердянської повітової надзвичайної комісії 5 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ТАРАСЕНКО Петро Павлович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Гаврилівка (стара назва) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований у жовтні 1921 року. Звинувачення: служив у Махна. Запорізькою губернською надзвичайною комісією 18 жовтня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ТАРАСЕНКО Яким Єфремович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 18 січня 1930 року. Звинувачення: зірвав антирелігійну кампанію по зняттю церковних дзвонів. "Трійкою" ДПУ УСРР 28 березня 1930 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ТАРАСЮК Михайло Семенович, 1897 р. народження, с. Ялинець Томашпільського р-ну Вінницької області, проживав у с. Березняк П'ятихатського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Рахівник кредитного товариства в с. Берез-

няк. Заарештований 12 серпня 1928 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

ТАРНАГУРСЬКИЙ Казимир Казимирович, 1910 р. народження, роз'їзд Віллі Південної залізниці (Харківська область, за старим адмін.-територ. поділом), поляк, освіта початкова, член ВЛКСМ. Проживав у м. Запоріжжі. Черговий по станції роз'їзду "А" Сталінської залізниці. Заарештований 11 серпня 1937 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію, намагався здійснити аварію на залізниці. НКВС СРСР 23 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ТАТАРИНЦЕВА-СЕРГЕСВА Олександр Тимофіївна, 1901 р. народження, смт Нижні Сірогози того ж р-ну Херсонської області, українка, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі. Прибиральниця на поденних роботах.

Заарештована 18 лютого 1944 року. Звинувачення: баптистка, агітувала проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

ТВЕРДА Ірина Григорівна, 1881 р. народження, нар. і проживала в с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 2 квітня 1921 року. Звинувачення: виказала білогвардійцям червоноармійців і більшовиків. Великою колегією Мелітопольської повітової НК 10 червня 1921 року засуджена до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітована у 1996 році.

ТВЕРДОХЛІБ-БЕРГ Григорій Іванович, 1911 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 17 лютого 1944 року. Звинувачення: зрада батьківщини (під час окупації зареєструвався як "фольксдойче"). Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 серпня 1944 року засуджений до 7 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1993 році.

ТВЕРДОХЛІБ Валерія Арведівна, 1915 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 17 лютого 1944 року. Звинувачення: зрада батьківщини (під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче"). Особливою нарадою при НКВС СРСР 5 серпня 1944 року засуджена до 7 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1993 році.

ТЕВС Андрій Петрович, 1908 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Молочанської артілі "Технік". Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 5 січня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ТЕВС Петро Якович, 1897 р. народження, с. Орлове Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Проповідник менонітської общини. Чорнороб Мелітопольського аптекоуправління. 13 грудня 1937 року заарештований вдруге. Звинувачення:

проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТЕЙХРІБ Абрам Абрамович, 1889 р. народження, с. Бабурка Запорізького р-ну, проживав у с. Олександрюль (нині с. Світле) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чапаєва. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 червня 1943 року в Солікамтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТЕЙХРІБ Сюзанна Абрамівна, 1901 р. народження, нар. і проживала в с. Блюмштейн (нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Доярка колгоспу "Блюмштейн". Заарештована 16 січня 1933 року. Звинувачення: займалась шпигунством на користь Німеччини. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 червня 1933 року засуджена до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варті звільнена. Реабілітована у 1990 році.

ТЕЛИЧКАН Андрій Костянтинович, 1902 р. народження, с. Натягайлівка Переяслав-Хмельницького р-ну Київської області, українець, освіта початкова. Проживав на 3-й ділянці Оріхівського зернорадгоспу того ж р-ну Запорізької області. Завідуючий нафтогосподарством зернорадгоспу. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ТЕЛУШКІН-СЕДУН Вікентій Гнатович, 1901 р. народження, с. Кивачине Грод-

ненської губернії (Білорусія), білорус, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Завідуючий тиром районного ТСО м. Бердянська. Заарештований 18 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю, шпигунством. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТЕЛЯТНИКОВ Валер'ян Олексійович, 1884 р. народження, м. Петроверовка Тираспольського повіту Херсонської губернії (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у смт Якимівка того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 29 травня 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Колегією Мелітопольської повітової НК 23 червня 1921 року засуджений до 5 років громадсько-примусових робіт у Донбасі. Реабілітований у 1995 році.

ТЕПТЮК Гордій Іларіонович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Троїцьке Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-хлібороб. Заарештований 10 квітня 1920 року. Звинувачення: служив у Махна. Надзвичайною "трійкою" ОВ 13-ї армії 11 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Вбитий при спробі втечі під час слідування до місця розстрілу 12 квітня 1920 року. Реабілітований у 1993 році.

ТЕРЕХОВ Василь Андрійович, 1896 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ) того ж р-ну Запорізької області. Проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта середня. Бухгалтер окрвиконкому в м. Запоріжжі. Заарештований 27 жовтня 1930 року. Звинувачення: служив у каральному загоні білої армії. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 7 березня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Судовою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТЕРЗІЄВ Дмитро Савелійович, 1877 р. народження, с. Інзівка Приморського р-ну, проживав у с.Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край етапом. Реабілітований у 1989 році.

ТЕСЛЕНКО Христина Прокопівна, 1885 р. народження, нар. і проживала в с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 22 червня 1930 року. Звинувачення: агітувала проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджена до 3 років висилки в Північний край. Реабілітована у 1989 році.

ТИЛЕНІН Микола Володимирович, 1894 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, малограмотний. Сторож управління Раднаргоспу Олександрівської губернії. Заарештований 1 грудня 1920 року. Звинувачення: був членом антирадянської банди. Колегією Олександрівської губернської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ТИМИНСЬКИЙ Іван Пилипович, 1889 р. народження, с. Рудня Летицівського р-ну Хмельницької області, поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Робітник Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до

розстрілу. Вирок виконано 2 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТИМКО Михайло Панасович, 1893 р. народження, с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну, проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб Якимівського лісорозсадника. Заарештований 2 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТИМОШЕНКО

Павло Полікарпович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Успенівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Перемога" в с. Успенівка. Заарештований 22 жовтня 1943 року. Звинувачення: пособник німців під час окупації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ТИМЧЕНКО-КАТРАН Севастьян (Улян) Андрійович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Особливим відділом ВНК 13-ї армії Південного фронту 6 червня 1920 року направлений в Західну трудову армію. Реабілітований у 1991 році.

ТИНЬКОВ Мойсей Якович, 1910 р. народження, с. Новопетрівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проходив строкову військову службу в

м. Дніпропетровську, рядовий. Заарештований 7 грудня 1933 року. Звинувачення: переконаний противник існуючого ладу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 21 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТИХЕНКО Архип Прокопович, 1901 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, малограмотний. Приймальник нафти на складі заліз. ст. Гуляйполе. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідницькою діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТИХОМИРОВ Анатолій Іванович, 1888 р. народження, с. Колесовка Керенського повіту Пензенської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною роботою. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ТИШЕЦЬКИЙ Лук'ян Францович, 1898 р. народження, с. Кам'янка Ярунського (нині Чорнобильського) р-ну Київської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Кучер-вантажник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: агент польської розвідки. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТИЩЕНКО Антон Захарович, 1897 р. народження, нар. і проживав у смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Голова сільської ради в смт

Приазовське. Заарештований 25 грудня 1932 року. Звинувачення: саботував виконання плану хлібозаготівель, потурав куркулям. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Північний край умовно. З-під варти звільнений. Реабілітований У 1989 році.

ТИЩЕНКО Варвара Тимофіївна, 1892 р. народження, м. Одеса, українка, освіта початкова. Проживала в м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 21 березня 1920 року. Звинувачення: брала активну участь в махновському русі. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджена до ув'язнення на період громадянської війни. Реабілітована у 1995 році.

ТИЩЕНКО Олексій Антонович, 1899 р. народження, нар. і проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу "Спартак" у м. Гуляйполі. Заарештований 4 жовтня 1937 року. Звинувачення: служив у банді Махна та в армії Денікіна. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 19 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТІЛЬМАН Гергард Гергардович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсдорф (нині с. Хмельницьке) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Фріденсдорф. Заарештований 18 серпня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ТІССЕН Генріх Генріхович, 1912 р. народження, с. Тігервей (нині с. Мостове) Токмацького р-ну, проживав у с. Маріаволь (нині с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну За-

порізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий клубом колгоспу ім. Кірова. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТІССЕН Генріх Якович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Шпарау (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бригадир тракторної бригади Гнаденфельдської МТС.

Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТІССЕН Гергард Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ветеринарний санітар колгоспу "Більшовик" у с. Кліфельд. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: мав репресованого в 1937 році брата. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТІССЕН Дмитро Абрамович, 1913 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Машиніст Молочанського заводу ім. Лепсе. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 20 грудня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ТИССЕН Луїза Абрамівна, 1876 р. народження, с. Туйкенгес (стара назва) АР Крим, німкеня, освіта початкова. Проживала у м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 27 червня 1941 року. Звинувачення: займалася контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 лютого 1942 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 3 квітня 1942 року. Реабілітована у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ТИССЕН Людмила Петрівна, 1925 р. народження, нар. і проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта незакінчена середня. Без певних занять. Заарештована 2 червня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 вересня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ТИССЕН Наталія Терентіївна, 1899 р. народження, нар. і проживала в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Чорнороб Пологівської райспоживспілки. Заарештована 28 квітня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджена до 3 років позбавлення волі з відбуванням покарання в Черногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1992 році.

ТИССЕН Петро Абрамович, 1922 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрокрон (нині приєднане до с. Грушівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Столяр колгоспу "Коллективіст" у с. Олександрокрон. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: батько і дядько репресовані органами

НКВС у 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 10 квітня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТИССЕН Петро Генріхович, 1901 р. народження, с. Руднорвейде (нині с. Розівка), проживав у с. Гнаденталь (нині с. Благодатне) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх колгоспу ім. О. Шмідта в с. Гнаденталь. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ТИССЕН Петро Дмитрович, 1921 р. народження, с. Вальдгейм (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну, проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Слюсар промартілі ім. Ста-ліна в с. Ліхтенау. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 13 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТИССЕН Яків Якович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Кліфельд (нині с. Веселе) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Більшовик" у с. Кліфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 25 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТАССЕН Яків Якович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Шпарау (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Тракторист колгоспу "Політвідділець" в с. Шпарау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливо нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 25 жовтня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТКАЛІЧ Семен Саватійович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 грудня 1921 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 29 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ТКАЧ Наталія Іванівна, 1888 р. народження, с. Новоолександрівка, проживала в с. Веселянка Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 15 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році.

ТКАЧЕНКО Василь Зіновійович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Іванівка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 29 травня 1921 року. Звинувачення: займався бандитизмом. Колегією Мелітопольської

повітової НК 3 вересня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ТКАЧЕНКО Василь Прокопович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10 грудня 1921 року. Звинувачення: займався політичним бандитизмом. Запорізькою надзвичайною "трійкою" 25 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ТКАЧЕНКО Марія Федорівна, 1895 р. народження, нар. і проживала в с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 10 грудня 1921 року. Звинувачення: займалась політичним бандитизмом. Подальша доля невідома. Реабілітована у 1991 році.

ТКАЧЕНКО Павло Петрович, 1906 р. народження, с. Вершина Перша Куйбишевського р-ну, проживав у с. Гамберг (нині с. Кам'янка) Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Каменолом кар'єру № 682. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ТКАЧЕНКО Павло Федотович, 1893 р. народження, с. Водяне (нині с. Титове) Куйбишевського р-ну, проживав у с. Прудентове Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Друга п'ятирічка" в с. Ботієве. Заарештований 13 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по

Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ТКАЧЕНКО Петро Прокопович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 грудня 1921 року. Звинувачення: займався політичним бандитизмом. Запорізькою надзвичайною "трійкою" 25 грудня 1921 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ТКАЧЕНКО Прокопій Андрійович, 1865 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 10 грудня 1921 року. Звинувачення: займався політичним бандитизмом. Запорізькою надзвичайною "трійкою" 25 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку немає. Реабілітований у 1995 році.

ТКАЧЕНКО Степан Семенович, 1884 р. народження, нар. і проживав у смт Малокатеринівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Заготівельник сіна товариства "Райкоопзерно". Заарештований 5 листопада 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 березня 1931 року засуджений до 5 років висилки етапом в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ТКАЧЕНКО Фекла Василівна, 1897 р. народження, нар. і проживала в с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 10 грудня 1921 року. Звинувачення: займалася політичним бандитизмом. Подальша доля невідома. Реабілітована у 1991 році.

ТКАЧЕНКО Феофан Олександрович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Тер-

нівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в махновській банді. Слідчим особливого відділу 13-ї армії з-під варти звільнений за відсутністю складу злочину (документ не даваний). Реабілітований у 1991 році.

ТКАЧЕНКО Яків Федорович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Краще життя" в с. Корніївка. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив серед колгоспників контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 28 травня 1944 року в Північсхідтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТКАЧУК Василь Михайлович, 1891 р. народження, смт Кольчине Мукачівського р-ну Закарпатської області, білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Відповідальний виконавець робіт Запорізького заводу № 29. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТОВСТОНІГ Мартин Григорович, 1897 р. народження, с. Новогригорівка (нині с. Григорівка) Пологівського р-ну, проживав у с. Комишуватка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова.

Рядовий колгоспник к-спу ім. Леніна. Заарештований 8 липня 1932 року. Звинувачення: систематично здійснював контрреволю-

ційну пропаганду. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

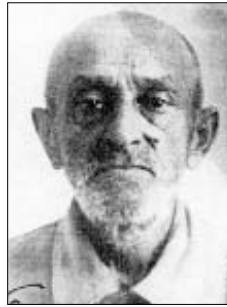
ТОДОРОВ Костянтин Андрійович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня. Начальник дільниці шахти № 24 "Краснодонвугілля". Заарештований 14 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час німецької окупації став на шлях зрадництва, виказав радянського активіста. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 березня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ТОКАРЄВ Дмитро Якимович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Дніпровка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Працював на різних роботах в сільському господарстві (так у кр. справі). Заарештований 13 липня 1950 року. Звинувачення: причетний до агентури німецьких розвідорганів. Особливою нарадою при МДБ СРСР 3 лютого 1951 року засуджений до 15 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

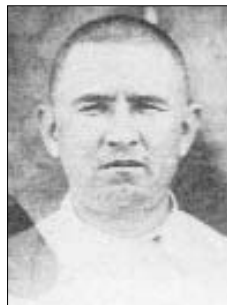
ТОКАРЄВ Микита Семенович, 1903 р. народження, с. Пуцинівка (стара назва) Ковельського р-ну Волинської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Кизляр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Перукар перукарні № 2 на залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 4 березня 1938 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТОКАРЄВ Петро Панасович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Комишуватка Приморського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Чорнороб радгоспу "Вільний" в с. Комишуватка. Заарештований 20 вересня 1937 року. Звинувачення:

проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений 25 квітня 1943 року за рішенням Верховного Суду СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТОМАХ Іван Іванович, 1883 р. народження, с. Валер'янівка Близнюківського р-ну Харківської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Слюсар-інструментальник БМУ-2 "Укрелектромонтаж" в м. Бердянську. Заарештований 23 червня 1949 року. Звинувачення: передавав шпигунські відомості про Чорноморський військовий флот агенту французької розвідки. Особливою нарадою при МДБ СРСР 15 жовтня 1949 року засуджений до безстрокового спецпоселення в Красноярському краї. Реабілітований у 1990 році.

ТОМАШЕВСЬКИЙ Франц Станіславович, 1914 р. народження, с. Язівець Ляховецького р-ну Вінницької області (за старим адмін.-територ. поділом), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Мала Білозерка Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Мала Білозерка. Заарештований 28 лютого 1938 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 жовтня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТОМАЩУК Степан Йосипович, 1912 р. народження, с. Підгірчі Грубишевського р-ну Люблінської області (Польща), українець, малограмотний. Проживав у с. Олек-

сандроталь (нині с. Олександрівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Тесляр колгоспу ім. К. Лібкнехта в с. Олександроталь. Заарештований 9 квітня 1945 року. Звинувачення: був членом ОУН, роззброював червоних партизанів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 листопада 1945 року засуджений до 3 років позбавлення волі. У відповідності з Указом ПВР СРСР від 7.7.1945 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1992 році.

ТОМИЛО Іван Прокопович, 1908 р. народження, с. Скелювате, проживав на залізн. ст. Верхній Токмак Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Комендант елеватора на залізн. ст. Верхній Токмак. Заарештований 25 червня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь буржуазної Румунії. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ТОМІН Іван Трохимович, 1903 р. народження, с. Кочубеїв Чермеровецького р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Старший робітник Дніпробуду. Заарештований 7 червня 1934 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 січня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТОММЕ Одарка Андріянівна, 1896 р. народження, нар. і проживала в смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 20 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 14

жовтня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання проживала в с. Кушугум. Реабілітована у 1989 році.

ТОММЕ Родіон Миколайович, 1884 р. народження, с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну, проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Сторож артілі в смт Кушугум. Заарештований 20 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації прийняв німецьке громадянство. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ТОМЧИК Йосип Степанович, 1891 р. народження, с. Хилинка Сухочевського повіту Варшавської губернії (за старим адмін. територ. поділом), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар ливарного цеху Запорізького заводу № 29 ім. Баранова. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь фашистської Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ТОНКОНІГ Іов Феодосійович, 1886 р. народження, нар. і проживав у с. Берестове Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Сторож школи в с. Берестове. Заарештований 19 грудня 1937 року. Звинувачення: агітував проти існуючого ладу "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ТОПАЛОВ Дмитро Семенович, 1885 р. народження, нар. і проживав у с. Полоузівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-односібник. Заарештований 26 березня 1931 року.

Звинувачення: систематично агітував селян проти колгоспів. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1931 році.

ТОПАЛОВ Костянтин Дмитрович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Райнівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, рядовий колгоспник к-спу "Колективіст" в с. Райнівка. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ТОПМАН Адам Адамович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Блюменталь (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, член ВЛКСМ. Тракторист колгоспу ім. Сталіна в с. Блюменталь. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: син зрадника батьківщини. Батько, працюючи на оборонному будівництві в м. Запоріжжі, перейшов на бік ворога. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер (дата не встановлена) в Івдельтаборі НКВС СРСР (Свердловська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ТОПОЛЕВСЬКИЙ Володимир Андрійович, 1891 р. народження, м. Варшава, поляк, малограмотний. Проживав у с. Круча (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Механік артїлі інвалідів "Прогрес" у смт Якимівка. Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ТОПОЛЬНИЦЬКИЙ Андрій Макарович, 1906 р. народження, с. Велика Кісниця Ямпільського р-ну Вінницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 17 січня 1933 року. Звинувачення: агент румунської розвідки. Особливою нарадою при ДПУ УСРР 21 травня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТОПУЗОВ Іван Костянтинович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 7 липня 1931 року. Звинувачення: видавав білим червоних партизанів і членів сільської ради. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 22 вересня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ТОПЧІЙ Потап Філімонович, 1879 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25 грудня 1921 року. Звинувачення: куркуль, контрреволюційний елемент. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну Запорізької губернії 25 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ТОРБУНОВ Афанасій Іванович, 1870 р. народження, місце народження та освіта не встановлені, болгарин. Проживав у с. Надеждине Приазовського р-ну Запорізької області, селянин-одноосібник. Заарештований 12 квітня 1919 року. Звинувачення: брав участь у вбивстві більшовиків. Мелітопольською НК 14 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ТОЦЬКИЙ Гаврило Калістратович, 1896 р. народження, нар. і проживав у смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької

області, українець, освіта початкова. Зоотехнік колгоспу ім. Сталіна в смт Комишуваха. Заарештований 30 листопада 1937 року. Звинувачення: активно агітував селян проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 18 січня 1943 року в таборі НКВС Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТОЦЬКИЙ Федір Карпович, 1893 р. народження, нар. і проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1937 року. Черговий на залізн. ст. Великий Токмак. Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра в диверсійній діяльності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 жовтня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТРАП Вільгельм Абрамович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. К. Лібкнехта (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. К. Лібкнехта. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював провокаційні чутки про прихід німецької армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТРАУТЕР Томас Андріасович, 1908 р. народження, с. Каштани Бахчисарайського р-ну Кримської АРСР, німець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Старший бухгалтер вантажної контори залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 27 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 29 серпня 1943 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ТРАФАЛЬЧИК Антон Павлович, 1884 р. народження, м. Лозова того ж р-ну Харківської області, німець, освіта середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Кредитінспектор Мелітопольського відділення Держбанку. Заарештований 10 березня 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною антирадянською агітацією. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ТРЕТЕНКО Олексій Федорович, 1911 р. народження, смт Новомиколаївка того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта незакінчена вища. Студент Запорізького педінституту. Заарештований 27 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Дніпропетровським ОВ ДПУ 15 лютого 1934 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1934 році.

ТРЕТЯК Іван Йосипович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Веселе (нині с. Ремівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Комунар". Заарештований 4 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю серед населення. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ТРЕТЯК Петро Хомич, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Веселе (нині с. Ремівка) Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Комунар" у с. Веселе. Заарештований 25 листопада 1937 року. Звинувачення: звеличував банду Махна. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТРИФОНОВ Андрій Васильович, 1909 р. народження, с. Тернівка Криворізького р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Мокре (нині в межах м. Запоріжжя). Вантажник Мокрянського гранкар'єру. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією серед робітників кар'єру. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ТРИНЦ Кіндрат Кіндратович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Маринівка (нині його немає) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу "Голос колективіста" в с. Маринівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований у 1938 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 17 жовтня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ТРОТНЕР Карл Йосипович, 1892 р. народження, с. Ганнопіль Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, неписьменний, проживав у с. Фріденсбург (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Ракоші в с. Фріденсбург. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: підозра у зраді батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 28 лютого 1942 року в тюрмі № 7 м. Уфа (Башкирська АРСР). Реабілітований у 1989 році.

ТРОХИМЕНКО Аркадій Іванович, 1910 р. народження, с. Іванівка Криворізького р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта

початкова. Проживав у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області. Чорнороб Володимирівського ССТ. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти заходів партії і уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 22 жовтня 1943 року в таборі НКВС Комі АРСР. Реабілітований у 1989 році.

ТРОХИМЕНКО Іван Трохимович, 1879 р. народження, нар. і проживав у с. Юр'івка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 березня 1932 року. Звинувачення: член антирадянської групи повстанського характеру. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ТРОЯН Станіслав Іванович, 1906 р. народження, с. Ставчинці Хмельницького р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир Запорізького шамотного заводу. Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТУШИРКО Дем'ян Юхимович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Балки Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб колгоспу ім. 268-го стрілецького полку. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу на користь Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ТУРКОТА Яків Овсійович, 1889 року народження, смт Архангельське Високопільського р-ну Херсонської області, украї-

нець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Кочегар комунгоспу 13-го селища в м. Запоріжжі. Заарештований 3 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив нелегальну сектантську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ТУРОВЕЦЬ Михайло Родіонович, 1878 р. народження, с. Берестове Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Керчі Кримської АР, міліціонер робітничо-селянської міліції. Заарештований 4 січня 1921 року. Звинувачення: служив у гетьмана Скоропадського. Особливим відділом 3-ї стрілецької дивізії 5 січня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1995 році.

ТУРЧАНІНОВ Іван Єрофейович, 1905 р. народження, с. Ближній Хутір Тираспільського р-ну (за старим адмін.-територ. поділом, Молдавія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Комсомольськ-на-Амурі (Росія). Торговий інспектор Комсторгу. Заарештований 9 червня 1938 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 15 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ТУРЧИН Федір Вікторович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Обіточне Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 5 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію фашистського змісту. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТУХЕЛЬ Мартин Іванович, 1872 р. народження, нар. і проживав у с. Кузнецівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Роте Шмідт" у с. Кузнецівка. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську діяльність, має зв'язки з Німеччиною. Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 вересня 1941 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Помер у тюрмі м. Астрахані 19 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ТЮТЮННИК Олександр Петрович, 1918 р. народження, с. Любомирівка, проживав у с. Новоукраїнка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Голова колгоспу ім. Воровського. Заарештований 16 травня 1945 року. Звинувачення: був агентом німецької жандармерії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 листопада 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1992 році.

ТЮТЮННИК Семен Савелійович, 1895 р. народження, с. Солodka Балка Токмацького р-ну, проживав у с. Панютине Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 26 грудня 1931 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 7 травня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ТЪЯРТ Вальдемар Якович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 5 жовтня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

У

УЗУНОВ Дмитро Васильович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Дніпропетровським сектором ДПУ УСРР 21 травня 1931 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1931 році.

УКОЛОВ Архип Трохимович, 1884 р. народження, с. Охрімівка, проживав у с. Шелюги Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Соцстеп" у с. Шелюги. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: закликав колгоспників виходити з колгоспів, терористично настроений проти комуністів і колгоспного ладу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 3 січня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

УЛТЕНКО Іван Маркович, 1901 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта не встановлена. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 5 червня 1920 року "оголошений поза законом". Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

УЛТЕНКО Степан Маркович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта не встановлена. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 10 травня 1920 року. Звинувачення: служив в армії Махна. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 13-ї армії 5 червня 1920 року "оголошений поза законом". Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

УЛЬ Карл Давидович, 1912 р. народження, нар. і проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Інструктор токарної справи Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 25 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

УЛЬМ Фріда Генріхівна, 1920 р. народження, с. Самбанчи (нині в межах м. Євпаторії) Кримської АР, німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Санітарка військового шпиталю № 3262 в м. Мелітополі. Заарештована 28 листопада 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 березня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1995 році.

УЛЬМАН Густав Фрідріхович, 1900 р. народження, с. Гофенталь (нині приєднане до м. Молочанська), проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Кочегар об'єкту заводу в м. Молочанську. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

УЛЬМАН Олександра Карлівна, 1904 р. народження, м. Маріуполь Донецької області, росіянка, освіта початкова. Проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 10 листопада 1937 року. Звинувачення: дружи-

на ворога народу, допомагала йому в контрреволюційній діяльності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

УЛЬМЕР Альберт Якович, 1904 р. народження, с. Карлсвальд (стара назва) Білогірського р-ну Хмельницької області, німець, малограмотний. Проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну Запорізької області. Заступник головного бухгалтера промартілі "Спартак" у с. Рейхенфельд. Заарештований 25 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною фашистською діяльністю. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

УЛЬЯНИЦЬКА Лідія Борисівна, 1909 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта середня. Бухгалтер Молочанського обозного заводу. Великотокмацьким РВ НКВС 31 березня 1945 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 червня 1945 року терміном покарання зараховано перебування на підписці про невиїзд. Підписка анульована. Реабілітована у 1990 році.

УЛЬЯНОВ Антон Миколайович, 1903 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, росіянин, неписьменний. Ніде не працював. Заарештований 9 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Мелітопольським політбюро 19 листопада 1920 року з-під варті звільнений під підписку про невиїзд. Реабілітований у 1991 році.

УМАНСЬКА Ганна Платонівна, 1912 р. народження, с. Біле Ніколовського р-ну Красnodарського краю (так у кр. справі), українка,

малограмотна. Проживала в с. Юхимівка (стара назва) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядова колгоспниця к-спу ім. Дмитрова в с. Юхимівка. Токмацьким РВ НКВС 19 липня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область Казахської РСР. Реабілітована у 1989 році.

УМЕТСЬКИЙ Олександр Лукич, 1895 р. народження, с. Михайлівка (нині с. Білоріцьке) Веселівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Бухгалтер буфету-ресторану порту ім. Леніна в м. Запоріжжі. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

УНРАУ Генріх Генріхович, 1890 р. народження, с. Гросвейде (нині с. Просторе), проживав у с. Паства (нині с. Квіткове) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Крупської в с. Паства. Заарештований 18 серпня 1937 року. Звинувачення: вів систематичну контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

УНРАУ Микола Петрович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, мав терористичні наміри. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 груд-

ня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

УНРУ Генріх Карлович, 1880 р. народження, с. Гнаденталь (нині с. Благодатне) Чернігівського р-ну, проживав у с. Тігенгаген (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Служитель культу менонітської общини в с. Тігенгаген. Заарештований 13 травня 1933 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 1 липня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Військовим трибуналом в/ч 1080 23 вересня 1941 року за звинуваченням у контрреволюційній агітації засуджений до розстрілу. Вирок виконано в тюрмі м. Маріуполя Донецької області. Дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований у 1990 році.

УРБАНОВИЧ Бенедикт Адамович, 1885 р. народження, с. Деделішин Озерської волості Курляндської губернії, Латвія (за старим амін.-територ. поділом), латиш, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Токар майстерень Запорізького міськвн. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

УРБАНОВИЧ Віктор Бенедиктович, 1913 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта середня, член ВЛКСМ. Проживав у м. Запоріжжі. Диспетчер Запорізького лісозаводу "Союзбуддеталь". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

УРБАНОВИЧ Іван Якович, 1879 р. народження, м. Гольдинськ Курляндської гу-

бернії (так у кр. справі), латиш, малограмотний. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Майстер автошколи в с. Верхня Хортиця. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

Ф

ФАЙФ Катерина Іванівна, 1911 р. народження, смт Новомиколаївка того ж р-ну, проживала на залізн. ст. Вільнянськ того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Заарештована 15 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ФАЛЄЄВ Єфрем Йосипович, 1884 р. народження, с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну, проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, росіянин, малограмотний. Без постійного місця роботи. Заарештований 15 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 8 червня 1932 року засуджений до 3 років заслання в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ФАЛЬКЕНШТЕРН Іван Іванович, 1897 р. народження, с. Олександровфельд (нині с. Верховина) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер Молочанської інкубаторної станції. Заарештований 22 червня 1941 року. Звинувачення: активна антирадянська особа, проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 лю-

того 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФАЛЬК-КАЗАКОВА Марія Іванівна, 1909 р. народження, с. Милорадівка Криничанського р-ну Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Останнє місце проживання не встановлене. Ніде не працювала. Заарештована 14 березня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Черногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ФАСС Генріх Карлович, 1911 р. народження, с. Грімм (АРСР німців Поволжя, за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта середня. Проживав у с. Новоселівка Оріхівського р-ну Запорізької області. Учителював у Новоселівській школі. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФАСТ Абрам Абрамович, 1910 р. народження, с. Фірстенвердер (нині с. Балкове), проживав у с. Ладенкоп (нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Ковбасник ковбасного цеху промартілі "Ротфронт" у с. Ладенкоп. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював незадоволення заходами партії та уряду СРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Альвіна Абрамівна, 1905 р. народження, смт Письменне Васильківського р-ну Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Обліковець будівельної контори Дніпроенерго в м. Запоріжжі. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ФАСТ Андрій Єгорович, 1888 р. народження, с. Шинау (стара назва) Криворізького повіту Херсонської губернії (за старим адмін. територ. поділом), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Токар Токмацького заводу ім. Кірова. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

ФАСТ Генріх Гергардович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Тракторист Молочанської МТС. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Гергард Андрійович, 1912 р. народження, с. Велике Княже К-Лібкнехтівського р-ну Орджонікідзевського краю (за старим амін.-територ. поділом), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Моло-

чанську Токмацького р-ну Запорізької області. Токар Молочанської промартілі "Технік". Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 4 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Іван Генріхович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд /нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Зоотехнік колгоспу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціальне небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 22 вересня 1945 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Евельд Францович, 1925 р. народження, с. Нейгейм (нині його немає), проживав у с. Петерсгаген (нині с. Кутузівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. XVII партз'їзду в с. Петерсгаген. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: чоловік сестри перейшов на бік німецької армії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Іван Абрамович, 1912 р. народження, с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська), проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Дільничний інспектор Молочанського райвідділу міліції. Заарештований 2 серпня 1938 року. Звинувачення: агент

німецької розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ФАСТ Онисія Іванівна, 1908 р. народження, м. Хорол того ж р-ну Полтавської області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 12 грудня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 30 липня 1946 року у зв'язку з амністією. Реабілітована у 1989 році.

ФАСТ Яків Абрамович, 1910 р. народження, с. Дівнинське Приазовського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Мелітопольського насосно-компресорного заводу. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 28 березня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФЕДАН Лука Анатолійович, 1887 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 2 лютого 1930 року. Звинувачення: вів агітацію проти політики партії на селі. "Трійкою" ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ФЕДАН Тимофій Антонович, 1899 р. народження, нар. і проживав на хут. Новоми-

колаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 2 лютого 1930 року. Звинувачення: вів антиколгоспну агітацію. "Трійкою" ДПУ УСРР 14 лютого 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ФЕДОРОВА Євдокія Прокопівна, 1907 р. народження, смт Комишуваха Оріхівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 19 червня 1945 року. Звинувачення: розголосила державну таємницю — розкрила себе як секретного працівника органів НКВС. Особливою нарадою при МДБ СРСР 18 грудня 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Цією ж постановою амністована згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 7 липня 1945 року. Реабілітована у 1989 році.

ФЕДОТОВА Єлизавета Яківна, 1888 р. народження, м. Ногайськ (нині м. Приморськ) Приморського р-ну, проживала в с. Тарасівка Чернігівського р-ну Запорізької області, німкеня, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 8 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році.

ФЕДЬКЕВИЧ Денис Власович, 1880 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, поляк, малограмотний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Сторож артілі ім. Постишева. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною націоналістичною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФЕДЬКЕВИЧ Мирон Васильович, 1878 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, неписьменний. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Будьонного в с. Більманка. Заарештований 30 травня 1938 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою "трійкою" НКВС УРСР 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ФЕДЬКО Іван Андрійович, 1862 р. народження, нар. і проживав у с. Царекостянтинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14 січня 1922 року. Звинувачення: взятий заручником за невиконання населенням вимоги здати зброю і видати махновців. Надзвичайною "трійкою" Великотокмацького та Гуляйпільського р-нів 15 січня 1922 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ФЕЙ Фрідріх Генріхович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Робітник млина. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ФЕЙЄРШТЕЙН Йосип Йосипович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Адамівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник колгоспу ім. Ворошилова в с. Адамівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів, репресованих радянською владою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років

позбавлення волі. Помер 18 жовтня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФЕЙЄРШТЕЙН Йосип Павлович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: рідний брат репресований органами НКВС. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФЕЙЄРШТЕЙН Лео Теодорович, 1924 р. народження, с. Адамівка, проживав у с. Новгород Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Помічник бригадира колгоспу ім. Куйбишева в с. Новгород. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФЕЙФЕР Герберт Андрійович, 1904 р. народження, с. Сульжинівка Дзержинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейгейм (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Моторист колгоспу "Комунар" у с. Нейгейм. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 4 серпня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФЕЛЬДМАН Хаїм Янкелевич, 1888 р. народження, с. Студениця Тиврівського р-ну Вінницької області, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Приватний візник. Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською та ру-

мунською розвідками. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року, вірогідно, в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ФЕНГЛЕР Петро Петрович, 1893 р. народження, с. Пекарщина Черняхівського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Нейборн (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу ім. Фрунзе. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 21 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФЕРБЕР Іван Георгійович, 1886 р. народження, с. Кальчинівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області. Завгосп школи в смт Розівка. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: ворог радянської влади, проводив контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ФЕРФЮРДЕН Губерт Йосипович, 1897 р. народження, м. Мюльгейм на Рурі (Німеччина), німець, підданий Німеччини, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Газовий майстер Запорізького коксохімзаводу. Заарештований 28 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунську роботу. Особливою "трією" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 лютого 1939 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ФЕСЕНКО Олександр Кирилович, 1907 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області,

українець, освіта середня. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 3 грудня 1943 року. Звинувачення: український націоналіст. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ФЕФЕЛОВ Абрам Миколайович, 1892 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, що ставила метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ФИЛИМОНОВ Олександр Михайлович, 1891 р. народження, с. Тарасівка Лифінського повіту Калузької губернії (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Василівці того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 березня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит, сприяв махновцям. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу НК 13-ї армії 29 квітня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ФІБЕРГ Яків Петрович, 1893р. народження, нар. і проживав у с. Урицьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Агротехнік колгоспу "Шлях Леніна" в с. Урицьке. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, має родичів у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 квітня 1943 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФІБЕРТ Віра Юхимівна, 1917 р. народження, нар. і проживала в м. Мелітополі За-

порізької області, українка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 6 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ФІЛЕНКО Петро Галактіонович, 1893 р. народження, м. Гуляйполе, проживав у с. Варварівка Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи в с. Варварівка. Заарештований 19 березня 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Звільнений достроково 11 грудня 1933 року. Реабілітований у 1989 році.

ФІЛЕНКО Степан Овксентійович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 22 червня 1930 року. Звинувачення: виступав проти урядових заходів на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 серпня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФІЛПОВ Павло Іванович, 1901 р. народження, м. Курськ (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Києві. В'язень Мелітопольської сільськогосподарської виправно-трудової колонії № 36. Заарештований 13 серпня 1937 року. Звинувачення: на стінах камери ув'язнення писав гасла контрреволюційного змісту. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Каргопольтаборі НКВС СРСР (Архангельська область, Росія) 13 травня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ФІЛШОВ Сергій Капітонович, 1898 р. народження, с. Райнівка Приморського р-ну, проживав у с. Низяне (нині приєднане до смт Чернігівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта середня. Рахівник райсільбанку в смт Чернігівка. Заарештований 18 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ФІЛШОЙ Іван Григорович, 1895 р. народження, м. Герменштедт, Трансільванія, Румунія, румун, освіта початкова. Проживав на хут. Юр'івка (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Столяр вантажного двору залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 10 лютого 1938 року. Звинувачення: агент однієї з капіталістичних країн. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 червня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ФІРСОВ Никандр Іванович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Синельниківського р-ну Дніпропетровської області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ФІРСУН Іван Іванович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Костромка Великоолександрівського р-ну Херсонської області, національність у справі не вказана, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 серпня 1928 року. Звинувачення: член української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ УРСР 3 січня 1929 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ФІРУС Альберт Емільович, 1912 р. народження, с. Олексіївка Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Фріденбург (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Пожежник колгоспу ім. Ракоші в с. Фріденбург. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляє загарбницьку політику фашистської Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 22 червня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ФІХТ Андрій Адольфович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Адамівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер колгоспу ім. Ворошилова в с. Адамівка. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФІШЕР Ганна Радивонівна, 1902 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 18 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації одержувала продукти з німецької крамниці. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджена до 8 років позбавлення волі з відбуванням покарання в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1992 році.

ФІШЕР Йосип Петрович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 22 травня 1929 року. Звинувачення: проводив актив-

ну контрреволюційну агітацію і збройну боротьбу проти радянської влади. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 11 лютого 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Комісією НКВС СРСР 4 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ФІШЕР Карл Адольфович, 1915 р. народження, с. Блюменталь (стара назва) Великоновосілківського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Люксембург (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області. Комірник колгоспу "Роте Фане" в с. Люксембург. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФІШЕР Отто Карлович, 1920 р. народження, нар. і проживав у с. Карла Лібкнехта Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. К. Лібкнехта. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв фашистський лад в Німеччині, був незадоволений радянською владою. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 листопада 1942 року в м. Свердловську (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ФІШЕР Регіна Йосипівна, 1908 р. народження, с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 21 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 травня 1944 року

засуджена до 8 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ФЛЕХНЕР Іван Августович, 1921 р. народження, с-ще Вербове Олевського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у радгоспі ім. К. Лібкнехта Токмацького р-ну Запорізької області. Тракторист радгоспу ім. К. Лібкнехта. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, син репресованого. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 1 червня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ФЛЮГ Адольф Адольфович, 1913 р. народження, с. Новина Коростенського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Орлове Мелітопольського р-ну Запорізької області. Електромонтер школи глухонімих у с. Орлове. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: серед громадян проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 11 грудня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ФОГЕЛЬ Валентин Антонович, 1905 р. народження, він же **КЛЕМС Карл Готлібович**, 1903 р. народження, с. М-Сумка (так у кр. справі) Каракульського р-ну Челябінської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейнассау (нині с. Суворе) Михайлівського р-ну Запорізької області. Слюсар колгоспу ім. К.Маркса в с. Гохштедт. Заарештований 25 червня 1941 року. Звинувачення: член контрреволюційної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 12 лютого 1943 року в Норільськтаборі НКВС СРСР Красноярського краю. Реабілітований у 1989 році.

ФОГЕЛЬ Ерні Теофілович, 1925 р. народження, с. Мирівка, проживав у с. Новосолоне Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Учень неповної середньої школи в с. Новосолоне. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

Фолленвейдер Арнольд Фрідріхович, 1902 р. народження, с. Цюрехталь Феодосійського р-ну АР Крим (за старим адмін-територ. поділом), німець, освіта початкова. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Чорнороб Оріхівського харчоторгу. Заарештований 12 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

Фольц Август Іванович, 1896 р. народження, с. Фріденсрує (стара назва) Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Паризька комуна" в с. Гренталь. Заарештований 17 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 17 жовтня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

Фольц Володимир Федорович, 1886 р. народження, нім. кол. Мільгаузен Херсонської губернії (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Чорнороб Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС

СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Каргопольтаборі НКВС СРСР (Архангельська область) 25 грудня 1939 року. Реабілітований у 1989 році.

Фольц Герберт Юліусович, 1894 р. народження, смт Межова Межівського р-ну Дніпропетровської області, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Викладач зоотехнікуму в с. Пришиб (нині його немає) Токмацького р-ну. Заарештований 4 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ФОМІН Максим Васильович, 1895 р. народження, с. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта початкова. Інспектор міськхарчоторгу в м. Запоріжжі. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ФОМІН Никифор Онисимович, 1893 р. народження, с. Румпіті Прейльської волості Двінського повіту (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-1937 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Начальник зміни шостого кар'єру комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ФОНГАРТ Омелян Карпович, 1894 р. народження, с. Мирівка Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Преображенка Оріхівсь-

кого р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Заготувач контори "Заготхудоба" Оріхівського р-ну. Заарештований 25 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед робітників контори. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 квітня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в одному з таборів НКВС Куйбишевської області. Реабілітований у 1989 році.

ФОНГАРТ Омелян Омелянович, 1919 р. народження, с. Мирівка Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Преображенка Оріхівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Секретар агрозоотехнікуму в с. Преображенка. Заарештований 27 червня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 вересня 1941 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФОНДС Євгеній Еммануїлович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Тібенбрун (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "За Сталінську Конституцію" в с. Тібенбрун. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: мав брата, репресованого в 1937 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФОРТОВСЬКИЙ Іван Петрович, 1907 р. народження, с. Фрідріхснайш (стара назва) Мар'їнського р-ну Донецької області, німець, малограмотний. Проживав у с-щі Азов Розівського р-ну Запорізької області. Чорнороб радгоспу "Азов". Заарештований 22 червня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську пропаганду. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ФОТ Генріх Генріхович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: мав репресованих батька і дядька. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 19 травня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФОТ Генріх Петрович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рільник колгоспу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 13 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник повстанської фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФОТ Гергард Давидович, 1874 р. народження, м. Оріхів того ж р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Завгосп Молочанської районної лікарні. Заарештований 27 квітня 1931 року. Звинувачення: шпигунство на користь Німеччини. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 18 червня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ФОТ Іван Іванович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Сторож колгоспу "Роте Фане" в с. Альто-

нау. Заарештований 25 липня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив серед колгоспників антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер у Північуралтаборі НКВС СРСР 7 липня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ФОТ Тобіас Тобіасович, 1901 р. народження, с. Вальдгейм (нині с. Владівка) Чернівського р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бухгалтер промкооперації артілі "Серп і Молот" в м. Великий Токмак. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію в умовах воєнного часу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1942 року в м. Свердловську. Реабілітований у 1989 році.

ФОХТБЕРГЕР Олександр Адольфович, 1909 р. народження, с. Студений Ключ Кошкінського р-ну Самарської області (Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянськи налаштований, листувався з матір'ю, яка мешкала в Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФРАНК Берта Яківна, 1892 р. народження, с. Бешевлі-Ільяк (стара назва) Сімферопольського р-ну (АР Крим), німкеня, освіта середня. Проживала в м. Мелітополі Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 2 вересня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі МВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ФРАНК Єлизавета Петрівна, 1908 р. народження, с. Котовське (нині в межах м. Токмака), проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 10 серпня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі МВС СРСР. В 1958 році повторно засуджена до 5 років позбавлення волі. Достроково звільнена 12 грудня 1959 року зі зняттям судимості. Реабілітована у 1989 році.

ФРАНК Катерина Адамівна, 1904 р. народження, с. Безпальцеве Близнюківського р-ну Харківської області, німкеня, малограмотна. Проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, домогосподарка. Заарештована 10 серпня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче", отримала німецький паспорт. Особливою нарадою при МВС СРСР 25 лютого 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ФРАНЦ Дітріх Петрович, 1882 р. народження, нар. і проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тваринник колгоспу ім. Димитрова в с. Лі-

бенау. Заарештований 12 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 6 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРАНЦЕВА Єлизавета Андріївна, 1907 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 27 березня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 червня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ФРЕСР Володимир (Вальдемар) Оттович, 1914 р. народження, с. Пришиб (нині його немає), проживав у с. Наймунталь (нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Комбайнер к-спу ім. Чкалова в с. Наймунталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів партії і радянського уряду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЗЕ Вальдемар Густавович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Райгород (нині приєднане до с. Листвянка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Їздовий колгоспу "Іскра" в

с. Райгород. Заарештований 24 липня 1941 року. Звинувачення: проводив серед колгоспників антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 23 лютого 1943 року в Норільськтаборі НКВС СРСР Красноярського краю. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙ Валентин Валентинович, 1901 р. народження, с. Маринопіль (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну, проживав у с. Новозлатопіль Гуляйпільського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Конюх зернорадгоспу "Новозлатопіль". Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду проти заходів партії та уряду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙ Микола Данилович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Вассарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обліковець і секретар колгоспу ім. Литвинова. Заарештований 7 липня 1938 року. Звинувачення: учасник фашистсько-повстанського загону. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Виконано вирок 26 вересня 1938 року. Місце поховання невідоме. Реабілітована у 1989 році.

ФРЕЙ Яків Данилович, 1910 р. народження, с. Вассарау (нині с. Водне) Михайлівського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Помічник завідуючого магазином "Харчоторгу". Заарештований 21 липня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРЕЙМАН Еріх Теодорович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Казаносільське (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфельд" в с. Казаносільське. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: виходець з ворожої до радянської влади сім'ї, мав трьох репресованих органами НКВС дядьків. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 16 липня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙМАН Теодор Якович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Казаносільське (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чабан колгоспу "Ротфельд" у с. Казаносільське. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, вихваляв фашистський лад у Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 листопада 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙМАН Франц Петрович, 1882 р. народження, с. Пікел Ковенської губернії (так у кр. справі), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську запорізької області. Чорнороб перевалочного пункту Бердянської райспоживспілки. Заарештований 4 січня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРЕЙНД Яків Якович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Рейхенфельд (нині с. Плодородне) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Електромонтер колгоспу ім. Сталіна в

с. Рейхенфельд. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 6 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙТАГ Карл Карлович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Ольгине. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФРЕЙШТАДТ Альберт Іванович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Адамівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Ворошилова в с. Адамівка. Заарештований 25 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 липня 1942 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРІБУС Євген Германович, 1916 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, підданий Німеччини. Коваль Держкурорту (так у кр. справі). Заарештований 31 липня 1937 року.

Звинувачення: проводив шпигунську діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1937 року засуджений до виселення за межі СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ФРИДЕЛЬ Валентин Йосипович, 1898 р. народження, хут. Гохнейм (нині його немає), проживав у с. Вольфдорф (нині приєднане до м. Токмака) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кашена. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник німецької контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1973 році.

ФРИДРІХ Готфрід Християнович, 1913 р. народження, с. Цвітянка Червоноармійського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейборн (нині с. Широкий Лан) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Тракторист колгоспу ім. Фрунзе в с. Нейборн. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: брат на оборонних роботах перейшов на бік ворога. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 грудня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ФРИЗЕН Генріх Генріхович, 1891 р. народження, нар. і проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Головний бухгалтер Молочанського пивзаводу. Заарештований 20 жовтня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого

1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ФРИЗЕН Генріх Якович, 1896 р. народження, колонія Дневка Оренбурзького краю, Росія (так у кр. справі), німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Помічник лікаря 28-го полку військ ОДПУ. Заарештований 23 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник німецької повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 28 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ФРИЗЕН Генріх Якович, 1916 р. народження, с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну, проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Бердянського Першотравневого заводу. Заарештований 23 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, вихваляв фашистський лад в Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 липня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Красноярському таборі НКВС 1 червня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРИЗЕН Давид Давидович, 1906 р. народження, с. Миколай-Поле Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі. Юрисконсульт Запорізького "Союзтрансу". Заарештований 7 грудня 1936 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРИЗЕН Іван Дітріхович, 1921 р. народження, нар. і проживав у с. Фріденсруе (нині

приєднане до с. Ударник) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Пролетарський боець" в с. Фріденсрує. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: два рідних брати репресовані в 1937 році, в Америці проживає рідна тітка. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 17 березня 1944 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРІЗЕН Іван Ісаакович, 1908 р. народження, с. Розенгейм (стара назва) Вільнянського р-ну, проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Водій колгоспу ім. Р. Люксембург. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРІЗЕН Іван Петрович, 1898 р. народження, с. Лібенау (нині с. Майське), проживав у с. Вернердорф (нині с. Прибережне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник сільського споживчого товариства в с. Лібенау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: висловлював невдоволення існуючим ладом. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФРІЗЕН Катерина Яківна, 1900 р. народження, с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області. Проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 31

жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ФРІЗЕН Микола Аронович, 1910 р. народження, м. Мелітополь, проживав у с. Ліхтенфельд (нині с. Грушівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Цеткін у с. Ліхтенфельд. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: серед населення проводив систематичну контрреволюційну агітацію на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 6 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ФРІЗЕН Олександра Микитівна, 1921 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, росіянка, освіта неповна середня. Ніде не працювала. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 26 серпня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтрудопідприємстві НКВС СРСР. Звільнена з ув'язнення 1 травня 1949 року. Реабілітована у 1989 році.

ФРІЗЕН Олена Яківна, 1887 р. народження, с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області. Проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 31 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ФРИЗЕН Петро Абрамович, 1903 р. народження, с. Орлове, проживав у с. Блюменштейн (нині с. Кам'янське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Рядовий колгоспник к-спу ім. О. Шмідта в с. Блюменштейн. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФРИЗЕН Петро Ісаакович, 1903 р. народження, с. Розенгейм (стара назва) Вільнянського р-ну, проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург у с. Гросвейде. Заарештований 29 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 6 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ФРИЗЕН Петро Петрович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Електромонтер колгоспу "Ейнігкейт" у с. Миколай-Поле. Заарештований 6 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФРИЗЕН Регіна Вільгельмівна, 1906 р. народження, с. Черноглазівка Павлоградського р-ну Дніпропетровської області, німкеня,

малограмотна. Проживала в с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області. Чорнороб артілі "Енишкедь" в с. Миколай-Поле. Заарештована 7 листопада 1937 року. Звинувачення: займалася шпигунством. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 січня 1938 року засуджена до висилки за межі СРСР. Реабілітована у 1990 році.

ФРИЗЕН Яків Якович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тваринник колгоспу ім. Енгельса в с. Розівка. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Північсхідтаборі НКВС СРСР 24 вересня 1938 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРІЛІНГ Август Йоганович, 1885 р. народження, с. Найпадек Саратовського повіту Самарської губернії (старі назви), німець, освіта початкова. Проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Чоботар колгоспу "Ротфронт" у с. Ейгенфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРИС Юліус Омелянович, 1894 р. народження, с. Федорівка Володарського р-ну Київської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, малограмотний. Проживав у с. Фішау (нині с. Рибалівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Коваль колгоспу ім. А. Марті в с. Фішау. Заарештований 4 ве-

ресня 1941 року. Звинувачення: настроений проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 20 серпня 1945 року. Реабілітований у 1989 році.

ФРУНЗЕ Карпо (Карл) Михайлович, 1895 р. народження, м. Ташлик Гайворонського р-ну Кіровоградської області, молдаванин, освіта початкова. Проживав у с. Костянтинівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Чорнороб на будівництві школи в с. Костянтинівка. Заарештований 1 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив серед робітників контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 29 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФУКС Едуард Едуардович, 1913 року народження, с. Ярликово Уфимського р-ну Башкирської АРСР (Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейнборн (нині с. Широкий Лан) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Бригадир колгоспу ім Фрунзе в с. Нейнборн. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: мав родичів за кордоном, поширював поразницькі чутки. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 26 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФУКС Іван Якович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Лугове Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 3 січня 1921 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу ВНК 3-ї дивізії 15

січня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ФУКС Олександр Іванович, 1887 р. народження, смт Володарське, проживав у с. Семенівка (стара назва) Володарського р-ну Донецької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Нейдорф" в с. Семенівка. Заарештований 30 січня 1938 року. Звинувачення: проводив серед населення контрреволюційну націоналістичну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 квітня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ФУНК-ІВАНОВА Маргарита Давидівна, 1912 р. народження, с. Єлизаветгаль (нині с. Олександрівка), проживала у с. Штейнбах (нині с. Калинівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 4 жовтня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 січня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

ФУНК Гергард Генріхович, 1888 р. народження, с. Малишівка, проживав у с-щі Канцерівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Завідуючий бюро претензій та реклами заводу ім. Енгельса в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Заарештований 16 грудня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12 серпня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ФУНК Катерина Едуардівна, 1904 р. народження, нар. і проживала в с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), німкеня, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 10 лютого 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

ФУНК Яків Якович, 1924 р. народження, нар. і проживав у с. Петерсгаген (нині с. Кутузівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Член ВЛКСМ. Рядовий колгоспник к-спу ім. 17-го партз'їзду в с. Петерсгаген. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ФУСТ Едуард Августович, 1889 р. народження, с. Арбайтсталь (нині с. Золота Долина) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер автобазы Мелітопользаготторгу. Заарештований 3 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

Х

ХАГЕЛЬ Володимир Генріхович, 1925 р. народження, с. Усолути Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Петерсгаген (нині с. Кутузівка) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. 17-го партз'їзду в с. Петерсгаген. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 серпня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХАДЖИЙСЬКИЙ Дмитро Павлович, 1909 р. народження, с. Преслав Приморського р-ну, проживав у с. Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта середня. Учитель Ботієвської середньої школи. Заарештований 2 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник болгарської націоналістичної терористичної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХАЛИМЕНДИК Григорій Іванович, 1897 р. народження, с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну, проживав у с. Новопокровка (нині с. Воскресенка) Приазовського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Вантажник залізн. ст. Запоріжжя-2. Заарештований 4 червня 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 13 жовтня 1938 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХАЛІН Григорій Семенович, 1886 р. народження, м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну, проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Куйбишева в с. Біленьке. Заарештований 5 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХАЛПША Костянтин Іванович, 1902 р. народження, м. Кишинів (Молдова), росіянин, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Старший бухгалтер Бердянського лісо-складу "Головлісзбу-

ту". Заарештований 28 червня 1941 року. Звинувачення: румунський шпигун. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ХАЛЯВКА Федір Микитович, 1892 р. народження, с. Наталівка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у с-щі Передаточне (нині в межах м. Запоріжжя). Моторист Мокрянського кар'єру в м. Запоріжжі. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: вів контрреволюційну агітацію серед робітників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ХАНАХБАСВ Ілля Григорович, 1912 р. народження, с. Старобешеве того ж р-ну Донецької області, грек, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Інструктор спортивного товариства "Крила Рад" у м. Запоріжжі. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХАРАКОЗОВ Василь Миколайович, 1885 р. народження, с. Ялта Великоновосілівського р-ну Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Старший конюх Бердянської артілі "Червоний гужовик". Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХАРИСОВА Євдокія Семенівна, 1904 р. народження, м. Генічеськ того ж р-ну Хер-

сонської області, росіянка, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводила контрреволюційну агітацію проти існуючого ладу. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Звільнена з ув'язнення 5 травня 1943 року. Померла 26 червня 1963 року в ст. Кара-Узяк Терпіль-Узянського р-ну Кзил-Ординської області (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ХАРІН Іван Федорович, 1902 р. народження, с. Н-Борисівка Васильківського р-ну Дніпропетровської області (так у кр. справі), росіянин, освіта початкова. Проживав у казармі 124 км перегону залізн. ст. Федорівка-Світлодолинське. Ремонтний робітник колії. Заарештований 10 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХАРЛАМОВ Віктор Петрович, 1884 р. народження, м. Київ, росіянин, освіта середня. Проживав у с. Басань Пологівського р-ну Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 14 березня 1921 року. Звинувачення: служив у білих. Колегією Запорізької губернської НК 2 квітня 1921 року засуджений до розстрілу. Відомостей про виконання вироку у справі немає. Реабілітований у 1993 році.

ХАРЧЕНКО Єлисей Єрофійович, 1909 р. народження, с. Янчекрак (нині с. Кам'янське), проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Удар по інтервентах" у с. Царицин Кут. Заарештований 24 жовтня 1937 року. Звинувачення: організував навко-

ло себе куркулів для проведення контрреволюційної роботи. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Волготаборі НКВС СРСР (Ярославська область, Росія) 23 травня 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ХАРЧЕНКО Клим Матвійович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ХАРЧЕНКО Павло Аврамович, 1916 р. народження, с. Риги Лохвицького р-ну Полтавської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Старший хімінструктор 211-ї стрілецької дивізії. Заарештований 17 серпня 1941 року. Звинувачення: контрреволюційні висловлювання і терористичні наміри. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1942 року засуджений до 3 років позбавлення волі з припиненням виконання вироку і відправкою в діючу армію. Реабілітований у 1990 році.

ХВОСТЕНКО Ганна Петрівна, 1901 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в смт Балабине Запорізького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Ніде не працювала. Заарештована 13 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 листопада 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський

р-н Новосибірської області. Після звільнення проживала в смт Балабине. Померла в 1987 році. Реабілітована у 1989 році.

ХЕГЕДИШ Мартин Андрійович, 1890 р. народження, Австро-Угорщина (так у кр. справі), угорець, освіта початкова. Проживав у с. Приморський Посад Приазовського р-ну Запорізької області. Сторож рибпункту в с. Приморський Посад. Заарештований 24 березня 1938 року. Звинувачення: завербований угорським консульством для шкідницької роботи в СРСР. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХИЖНЯК Василь Гордійович, 1877 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1990 році.

ХИЖНЯК Кирило Миколайович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Василівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ХИЖНЯК Петро Андріянович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Біленьке Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований у січні 1922 року. Звинувачення: співробітничав з австрійськими військами. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 25 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Да-

та виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ХИЖНЯК Хома Гордійович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Мар'ївка Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 29 січня 1930 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 лютого 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ХИТУН-СТЕПАНЕНКО Пелагія Петрівна, 1912 р. народження, нар. і проживала в с. Новоуспенівка Веселівського р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу "Плодородне". Веселівським РВ НКВС 9 жовтня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 квітня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан) як член сім'ї зрадника батьківщини. Реабілітована у 1989 році.

ХІЛЬ Олександр Михайлович, 1888 р. народження, с. Приморський Посад, проживав у смт Приазовське того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб газової розвідувальної партії. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХІЛЬЧЕНКО Яків Іванович, рік і місце народження, національність, освіта, місце проживання і трудова діяльність не встановлені. Дати арешту і звинувачення у справі не вказані. Надзвичайною "трійкою" Велико-Токмацького повіту 9 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 грудня 1921 року в с. Новомихайлівка Чернігівського р-ну Запорізької області. Реабілітований у 1991 році.

ХЛЕПШЬКО Микита Іванович, 1893 р. народження, с. Сасикулак (нині в межах смт Чернігівка), проживав у с. Верхній Токмак Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Чорнороб сінного пункту заліз. ст. Верхній Токмак. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні Хабаровського краю (Росія) 9 жовтня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ХЛЄБНИКОВ Федір Миколайович, 1887 р. народження, нар. і проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Конюх дитячої комуни ім. Крупської. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 4 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 9 жовтня 1941 року в таборі НКВС СРСР (Азербайджан). Реабілітований у 1989 році.

ХМАРА Вігольд Йосипович, 1908 р. народження, с. Чубарівка, проживав у с. Червоне Пологівського р-ну Запорізької області, поляк, освіта неповна середня. Машиніст паровозного депо заліз. ст. Пологи. Заарештований 4 жовтня 1937 року. Звинувачення: серед робітників проводив активну контрреволюційну наклепницьку агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 23 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ХОЛОД Іван Павлович, 1892 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Сталіна в смт Михайлівка. Заарештований 23 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" колегії ДПУ УСРР 20 грудня 1930

року засуджений до 7 років позбавлення волі. Вдруге Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений 30 листопада 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ХОЛОД Олексій Феофанович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Максимівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Колгоспник к-спу в с. Максимівка. Заарештований 22 вересня 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1944 року засуджений до 5 років заслання в Північно-Казахстанську область. Реабілітований у 1990 році.

ХОЛОДНИЙ Пилип Якович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Завідуючий їдальнею Великобілозерської райспоживспілки. Заарештований 12 листопада 1943 року. Звинувачення: під час окупації співпрацював з німецькою адміністрацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 23 листопада 1944 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Мелітопольській тюрмі 9 березня 1945 року. Реабілітований у 1992 році.

ХОМЕНКО Георгій Якимович, 1898 р. народження, м. Одеса, українець, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Старший механік телеграфу Мелітопольського райвідділу зв'язку. Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ХОРОШЕВСЬКИЙ Федір Сидорович, 1894 р. народження, нар. і проживав у м. Орі-

хові того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль-приватник. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною повстанською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ХОРСУН Григорій Захарович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Власівка (нині с. Чубарівка) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Перше Травня" в с. Власівка. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 7 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ХОТЕЛЄВ Іван Микитович, 1885 р. народження, с. Лосине Жиздрінського р-ну Калужської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 23 грудня 1937 року. Звинувачення: німецький шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ХОХЛОВ Григорій Кузьмич, 1900 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка), проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Учитель школи в с. Петро-Михайлівка. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 27 липня 1930 року відібрана підписка про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Іван Омелянович, 1903 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Ми-

хайлівка), проживав у с. Криничне Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Кіндрат Карпович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Обліковець колгоспу "Червона Зірка" в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 7 років позбавлення волі, а 15 червня справу припинено, з ув'язнення звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Кузьма Семенович, 1875 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка), проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 20 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Павло Іларіонович, 1898 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка), проживав у с. Софіївка (нині м. Вільнянськ) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта вища. Агроном Софіївської МТС. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Павло Кузьмич, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Михайлівка

Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Пилип Семенович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Терентій Семенович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель школи в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Федір Іларіонович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Зірка" в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВ Яким Романович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льов-

шине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ХОХЛОВА Надія Олексіївна, 1893 р. народження, с. Олексіївка Маріупольського округу (так у кр. справі), українка, освіта середня. Проживала в с. Михайло-Льовшині (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області. Вчителька школи в с. Михайло-Льовшині. Заарештована 4 липня 1930 року. Звинувачення: була членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1991 році.

ХОХЛОВА Ніна Дмитрівна, 1920 р. народження, с. Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта середня. Бухгалтер ІТР обласного управління НКВС. Заарештована 26 листопада 1943 року. Звинувачення: співробітничала з німцями під час окупації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 квітня 1944 року з-під варті звільнена з зарахуванням терміну попереднього ув'язнення. Реабілітована у 1995 році.

ХОХЛОВКІН Григорій Ісакович, 1900 р. народження, нар. і проживав у м. Мелітополі Запорізької області, єврей, освіта початкова. Обліковець Мелітопольського відділення Держбанку СРСР. Заарештований 1 жовтня 1937 року. Звинувачення: шпигун однієї з агресивних держав. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 11 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ХОШАБО Бен'ямін, 1900 р. народження, с. Караджау (Урлен) Урмійського округу

(Иран), ассірієць, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Кравець-приватник, тимчасово працював в артілі ім. "Правди". Заарештований 29 травня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної Іранської організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 серпня 1939 року засуджений до 5 років заслання в Північний Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ХОШАБО Рубен, 1888 р. народження, с. Караджау (Урлен) Урмійського округу (Иран), ассірієць, громадянин Ірану. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Чорнороб утильцеу Бердянської промартілі ім. 1-ї Ради. Заарештований 5 лютого 1938 року. Звинувачення: займався контрреволюційною шпигунською діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 серпня 1939 року засуджений до 5 років заслання в Північний Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ХРАНОВСЬКИЙ Леонтій Федорович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Рахни Гайсинського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 серпня 1928 року. Звинувачення: був членом української контрреволюційної організації. Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1994 році.

ХРАПАЧ Касян Сергійович, 1865 р. народження, с. Солодка Балка, проживав у с. Роботині Токмацького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 20 грудня 1921 року. Звинувачення: класовий ворог робітників і селян. Надзвичайною "трійкою" Токмацького повіту 20 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ХРЕБТОВ Данило Самійлович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Терпіння Мелітопольського р-ну Запорізької області,

українець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 1 серпня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною пропагандою серед молоді. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення у 1946 році. Реабілітований у 1989 році.

ХРИСТОВ Дмитро Опанасович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Ботієве Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Відомостей про місце роботи і посаду немає. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 29 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ХРИСТОФОРОВ Микола Дмитрович (він же **МОЛТОВАР Георгій Герасимович**), 1909 р. народження, с. Великий Янисоль (стара назва) Донецької області Великоновоселківського р-ну, грек, освіта початкова. Проживав у с. Люксембург (нині приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області. Робітник цегельного заводу Розівського ССТ. Заарештований 29 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну пропаганду, проявляв терористичні наміри. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХРИМЛІ Іван Костянтинович, 1911 р. народження, с. Новокерменчик (нині с. Новомлинівка) Розівського р-ну Запорізької області, грек, освіта початкова. Проживав у м. Донецьку. Коваль слюсарної майстерні в м. Донецьку. Заарештований 3 січня 1938 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну пропаганду, проявляв терористичні наміри. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засу-

джений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХРОПАЧ Овсій Федорович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Роботине Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 травня 1929 року. Звинувачення: учасник куркульського угруповання. Мелітопольським окружним відділом ДПУ УСРР 17 травня 1929 року відібрана підписка про невиїзд. Колегією ДПУ УСРР 6 червня 1929 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ХРУЩ Володимир Митрофанович, 1900 р. народження, нар. і проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "8 Березня" в смт Михайлівка. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 8 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 26 червня 1942 року в В'яттаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ХУБЕНОВ Іван Іванович, 1905 р. народження, м. Черпан Старозагорського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова. Проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Слюсар Мелітопольської артілі "Авторемонт". Заарештований 17 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної шпигунської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 листопада 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ХУГОЛЬ Ірина Василівна, 1913 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя) Запорізького р-ну, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Ніде не працювала. Заарештована 6 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації оформилася

як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ХУГОЛЬ Леонід Андрійович, 1910 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта середня. Майстер Запорізької міськелектромережі. Заарештований 6 липня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 27 жовтня 1945 року засуджений до 5 років позбавлення волі з утриманням у Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ХУПАВКА Архип Самсонович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), українець, освіта початкова, міліціонер 6-го району міліції м. Олександрівська. Заарештований 9 листопада 1921 року. Звинувачення: служив до 1920 року в білій армії Врангеля та у Махна. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну Запорізької губернії 9 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ХУПОВКА Єлизавета Антонівна, 1921 р. народження, нар. і проживала в с. Дудникове Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта неповна середня. Рахівник колгоспу ім. Тельмана в с. Дудникове. Заарештована 12 листопада 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 лютого 1945 року засуджена до 3 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

Ц

ЦАР-АЛЕКСЕЄВ Микола Михайлович, 1894 (чи 1895) р. народження, м. Рига (Латвія), естонець, освіта середня. Проживав

у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 17 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому відділі Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1993 році. Місце поховання невідоме.

ЦАРСЬКИЙ Бернгард Андрійович, 1909 р. народження, с. Жадьки Черняхівського р-ну Житомирської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Тесляр Великотокмацького зернорадгоспу. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: займався агітацією серед оточуючих осіб. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕЙТЕР Отто Августович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Вчитель залізничної школи на залізн. ст. Федорівка. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, вихваляв Німеччину. Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 1 травня 1938 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕЙТЛІН Іоан Мойсейович, 1908 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, єврей, освіта незакінчена вища. Викладач ФЗУ Запорізького заводу ім. Баранова. Заарештований 22 квітня 1938 року. Звинувачення: шпигунська діяльність на користь англійської розвідки. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 червня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕКОВ Тимофій Якович, 1898 р. народження, с. Тернівка Друга (нині с. Велика Тернівка) Якимівського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, болгарин, малограмотний. Вантажник на залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 26 березня 1933 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію, відзначався низькою трудовою дисципліною. "Трійкою" ОДПУ по Криму 31 березня 1933 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 25 грудня 1936 року, а 27 жовтня 1937 року "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕЛЛЕР Гартвіг Фрідріхович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Люксембург (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бригадир шевської бригади артілі ім. М. Горького. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕМЕРЖИНСЬКИЙ Борис Микитович, 1915 р. народження, м. Варшава (Польща), українець чи поляк, освіта початкова. Проживав у с. Копані Оріхівського р-ну Запорізької області. Завідуючий клубом в с. Копані. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. Особливою нарадою при НКВС СРСР 22 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі, а 2 лютого 1942 року термін покарання скорочено на 2 роки. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕНЕР Отто Фрідріхович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Йоганесруе (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу ім. Тельмана в с. Йоганесруе. Заарештований 29 липня 1938 року. Звинувачення: шпигунство на користь

Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЦЕНЕР Яків Християнович, 1903 р. народження, нар. і проживав у с. Вайнау (нині с. Чапаєвка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Косіора. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕППІК Фрідріх Данилович, 1881 р. народження, м. Рівне, німець, освіта початкова. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Майстер ковбасного цеху тресту "Транспортхарч" у м. Оріхові. Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією та шкідництвом на підприємстві. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЦЕРИНГ Катерина Михайлівна, 1921 р. народження, нар. і проживала в с. Партизани Приморського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу ім. Кірова в с. Партизани. Заарештована 1 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ЦЕРТ Марія Лук'янівна, 1909 р. народження, м. Запоріжжя, проживала в с. Першозванівка Вільнянського р-ну Запорізької області, німкеня, малограмотна. Рядова колгоспниця к-спу ім. Фрунзе в с. Першозва-

нівка. Заарештована 21 квітня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЦИБАН Степан Ілліч, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 8 січня 1922 року. Звинувачення: ворог радянської влади. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 14 січня 1922 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ЦИБАРТ Адольф Йоганович, 1888 р. народження, с. Гутерталь (нині с. Кирпичне), проживав у с. Марієнфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований у травні 1919 року. Звинувачення: вів контрреволюційну роботу. Мелітопольською НК 13 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ЦИБАРТ Едмунд Йоганович, 1906 р. народження, с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну, проживав у с. Долинське Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бухгалтер колгоспу ім. Димитрова. Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЦИБАРТ Отто Августович, 1879 р. народження, с. Дармштадт (нині с. Переможне)

Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Сокологірне Генічеського р-ну Херсонської області, селянин-одноосібник. Заарештований 16 листопада 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЦИБАРТ Фердинанд Оттович, 1909 р. народження, с. Вікторівка Новомиkolaївського р-ну, проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб Вільнянської райспоживспілки. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників і робітників. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЦИБЕРТ Антоніна Степанівна, 1909 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Завідуюча магазином № 26 Запорізького міськхарчоторгу. Заарештована 29 квітня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 червня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Померла в 1950 році в м. Запоріжжі. Реабілітована у 1989 році.

ЦИВА Ольга Яківна, 1920 р. народження, нар. і проживала в с. Йогансрує (нині с. Долинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 15 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЦИМБАЛ Іван Петрович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздо-

ри Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 лютого 1930 року. Звинувачення: учасник організованої боротьби проти робітничого класу. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 березня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЦИМБАЛЮК Клим Йосипович, 1900 р. народження, с. Комини Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Верхня Криниця Василівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Сталіна в с. Верхня Криниця. Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: шпигунство на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЦИМБАЛЮК Тихон Йосипович, 1902 р. народження, с. Комини Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. 30-ї Іркутської дивізії в с. Янчекрак. Заарештований 16 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЦИНТ Август Іванович, 1906 р. народження, с. Фабрикервізе (нині с. Фабричне) Токмацького р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Великотокмацької промартілі "Колективіст". Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистсько-повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі.

Помер 8 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ЦИПЛУХІН Абрам Петрович, 1894 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 липня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови, що ставила метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК 3 вересня 1921 року переданий під нагляд волвиконкому та волкомнезаму, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЦИХОЦЬКИЙ Павло Васильович, 1888 р. народження, с. Торговиця Млинівського р-ну Рівненської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Чорнороб механічного цеху Запорізького заводу № 29. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Картаборі НКВС СРСР 17 лютого 1942 року. Реабілітований у 1990 році.

ЦИБАРТ Отто Іванович, 1908 р. народження, с. Гутерталь (нині с. Кирпичне) Мелітопольського р-ну, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий крамницею в м. Молочанську. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 24 квітня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЦИГЛЕР Єлизавета Андріївна, 1895 р. народження, с. Верхня Хортиця (нині в ме-

жах м. Запоріжжя), проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта неповна середня. Листоноша Запорізького міськвідділу зв'язку. Заарештована 22 жовтня 1937 року. Звинувачення: активно проводила контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджена до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітована у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЦІЛЬКЕ Бен'ямін Августович, 1883 р. народження, хут. Рудківський (стара назва) Васильківського р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області. Садівник радгоспу "Садвинкомбінат". Заарештований 29 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську діяльність на користь Німеччини. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЦІЛЬКЕ Едмунд Людвігович, 1914 р. народження, с. Мартинівка Барського р-ну Вінницької області, німець, освіта початкова. Проживав у с. Нейборн (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Тракторист колгоспу ім. Фрунзе. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: брат, що перебував на оборонних роботах, перейшов на бік ворога. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 6 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЦІММЕРМАН Іван Іванович, 1912 р. народження, с. Блюмштейн (нині с. Кам'янське), проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилукивка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Агент держпоставок по Мелітопольському району. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив серед населення контррево-

люційну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЦІНКЛЕР-ПОЛНОВСЬКА Ганна Дмитрівна, 1920 р. народження, с. Дмитрівка Бердянського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Проживала в м. Донецьку. Продавець Донецького харчоторгу. Заарештована 5 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЦІНТ Август Іванович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Фірстенау (нині с. Лугівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Слюсар Великотокмацького райпромкомбінату. Заарештований 10 вересня 1941 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 8 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЦІПОВСЬКИЙ Іван Павлович, 1900 р. народження, м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1932 року. Проживав у м. Запоріжжі. Водій Запорізького заводу ім. Баранова. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 15 грудня 1947 року. Помер 4 жовтня 1965 року в Волинській області. Реабілітований у 1989 році.

ЦІПЦЮРА Іван Семенович, 1900 р. народження, с. Бабчинці Могилів-Подільського

р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с-щі Переможне Якимівського р-ну Запорізької області. Бухгалтер зернорадгоспу "Переможець". Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЦЮБКО Остап Антонович, 1902 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Запорізьке Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЦЮПКА Трифон Тихонович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Гаврилівка (нині с. Чкалове) Веселівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 31 жовтня 1930 року. Звинувачення: проводив агітацію проти заходів радянської влади на селі. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 25 березня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЦЮПКО Софія Артемівна, 1907 р. народження, нар. і проживала в с. Єлизаветівка Веселівського р-ну Запорізької області, росіянка, освіта початкова, кандидат в члени ВКП(б). Колгоспниця к-спу в с. Єлизаветівка. Заарештована 29 липня 1944 року. Звинувачення: німецька шпигунка. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1992 році.

Ч

ЧАПАТИЙ Мойсей Менделевич, 1903 р. народження, с. Лиса Гора (стара назва) Біляївського р-ну Одеської області, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Обліковець Запорізького "Укрпостачу". Заарештований 22 квітня 1938 року. Звинувачення: учасник антирадянської шпигунської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 червня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЧАПЛЕНКО Мойсей Дмитрович, 1905 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЧАПЛЯН Іван Трифонович, 1904 р. народження, с. Успенівка, проживав у с. Розкішне Гуляйпільського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Безбожник". Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧВАЛИНСЬКИЙ Владислав Адамович, 1907 р. народження, с. Сичавка Комінтернівського р-ну Одеської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Художник-постановник театру ім. Заньковецької. Заарештований 28 вересня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЧЕБАНОВ Панас Михайлович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Миколаївка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. 17 МЮД. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕГРАХЧІ Георгій Федорович, 1912 р. народження, с. Малий Янисоль (можливо Новоянисоль) Володарського р-ну Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у с. Вільне Розівського р-ну Запорізької області. Водій Зачатівського кам'яного кар'єру "Нерудсталь". Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЧЕГРАХЧІ Федір Григорович, 1887 р. народження, с. Малий Янисоль (можливо, Новоянисоль) Володарського р-ну Донецької області, грек, освіта початкова. Проживав у с. Вільне Розівського р-ну Запорізької області. Робітник кам'яного кар'єру "Нерудсталь". Заарештований 31 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЧЕМЕРИС Федір Федорович, 1915 р. народження, с. Бегім-Чекрак (нині с. Степове) Чернігівського р-ну, проживав у с. Кронфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завгосп колгоспу ім. Свердлова в

сміт Михайлівка. Заарештований 23 травня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 листопада 1944 року засуджений до висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕПУРЕНКО Тихін Федотович, 1890 р. народження, с. Новоспасівка (нині с. Осипенко) Бердянського р-ну, проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Вчитель залізничної школи в м. Пологи. Заарештований 4 лютого 1930 року. Звинувачення: належав до націоналістичної групи. Олександрівським ДТВ ДПУ 3 березня 1930 року з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЧЕРВОНИЙ Григорій Михайлович, 1890 р. народження, с. Ясенівці Золочівського р-ну Львівської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя). Столяр Запорізького трампарку. Заарештований 31 грудня 1934 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Польщі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 липня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. 28 березня 1938 року термін ув'язнення продовжений на 3 роки. Помер 27 вересня 1939 року в Узбекистані. Реабілітований у 1990 році.

ЧЕРЕВКО Дмитро Мефодійович, 1889 р. народження, с. Соболівка Волочиського р-ну Хмельницької області, українець, освіта середня. Проживав у с. Губівське (нині с. Губенське) Вільнянського р-ну Запорізької області. Вчитель школи в с. Губівське. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЧЕРЕДНИЧЕНКО Єлизавета Петрівна, 1895 р. народження, с. Лісне (нині його

немає) Чернігівського р-ну, проживала у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 13 грудня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 березня 1945 року засуджена до 5 років висилки в Сибір. Реабілітована у 1989 році.

ЧЕРЕДНИЧЕНКО Іван Якович, 1893 р. народження, м. Вільнянськ того ж р-ну, проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта середня. Механік цегельно-черепичного заводу в м. Токмаку. Заарештований 13 грудня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 березня 1945 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРЕП Іван Сергійович, 1905 р. народження, с. Високе Нікопольського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Вчитель середньої школи в с. Верхня Хортиця. Заарештований 28 травня 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 січня 1939 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРКАШИН Степан Давидович, 1898 р. народження, с. Семенівка Мелітопольського р-ну, проживав у м. Мелітополі Запорізької області, українець, освіта початкова. Телеграфіст залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 2 березня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Трибуналом військ НКВС СРСР Краснодарського краю 24 грудня 1941 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЧЕРКУН Павло Семенович, 1902 р. народження, с. Новоселівка, проживав у с. Чубарівка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рахівник депо залізн. ст. Пологи. Заарештований 3 лютого 1930 року. Звинувачення: мав зв'язок з українською націоналістичною групою. Особливою нарадою при колегії ДПУ 24 червня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЧЕРКУН Юхим Михайлович, 1900 р. народження, с. Новоселівка Пологівського р-ну, проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Помічник машиніста паровозного депо ім. Чубаря. Заарештований 30 червня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРНЕНКО Іван Ілліч, 1879 р. народження, с. Козлівка Новоазовського р-ну, проживав у с. Чумак Тельманівського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 27 жовтня 1930 року. Звинувачення: агітував проти заходів партії і радянської влади на селі, проти колективізації та хлібозаготівель. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 січня 1931 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1931 року в м. Маріуполі. Похований на Маріупольському міському кладовищі. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРНЕНКО Іван Савич, 1888 р. народження, нар. і проживав у смт Чернігівка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 1 червня 1931 року. Звинувачення: член ліквідованої контрреволюційної повстанської

організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ЧЕРНИШОВ Олександр Іванович, 1911 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта середня. Токар Запорізького паровозоремонтного заводу, тимчасово - червоноармієць. Заарештований 14 березня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 травня 1938 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1996 році.

ЧЕРНОВА Олександра Іллівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Новоданилівка Якимівського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім. Чкалова в с. Новоданилівка. Заарештованою не була. Звинувачення: "член сім'ї зрадника батьківщини". Особливою нарадою при МВС СРСР 15 лютого 1946 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ЧЕРНОУС (ЧОРНОУС) Олексій Антонович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Єлизаветівка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб Єлизаветівської бази "Центроспирту". Заарештований 24 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську контрреволюційну агітацію, мав терористичні наміри. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 25 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРНЯВСЬКИЙ (КОЛЯДА) Іван Трифонович, 1918 р. народження, с. Миропіль, проживав у с. Гайчур (нині смт Тернувате) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта

неповна середня. Секретар неповної середньої школи в с. Гайчур. Заарештований 12 лютого 1949 року. Звинувачення: зрадив батьківщині в 1942 році — потрапивши в полон до німців, пішов служити до армії Власова. Особливою нарадою при МДБ СРСР 20 липня 1949 року засуджений до 25 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 18 листопада 1955 року. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРНЯВСЬКИЙ Костянтин Микитович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Павло-Кічкас (нині в межах м. Запоріжжя), українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЧЕРНЯК Іван Гордійович, 1905 р. народження, с. Кобильня Липовецького р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Східна Зірка" в с. Більманка. Заарештований 18 листопада 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 січня 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЧЕРЯТОВ Володимир Георгійович, 1897 р. народження, с. Костіне Дмитрівського р-ну Московської області, росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Ніде не працював. Заарештований 19 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії. Надзвичайною "трійкою" при ОВ Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений

до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1993 році.

ЧЕТВЕРИКОВ Григорій Іванович, 1889 р. народження, нар. і проживав у смт Нововасилівка Приазовського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 12 червня 1921 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної змови з метою повалення радянської влади. Колегією Мелітопольської повітової НК З вересня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

ЧЕТВЕРИКОВ Григорій Савич, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Зірка" в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. З-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЧЕХ Гнат Костянтинівич, 1891 р. народження, с. Кречів Іванівського р-ну Волинської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Виконавець відділу постачання заводу № 29 в м. Запоріжжі. Заарештований 27 червня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 грудня 1941 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 15 жовтня 1943 року. Помер в м. Запоріжжі у 1955 році. Реабілітований у 1989 році.

ЧИГРИН Євдокія Прокопівна, 1910 р. народження, с. Попівка (нині с. Смирнове) Куйбишевського р-ну, проживала в смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, українка, малограмотна. Робітниця пункту "Заготзерно" в смт Розівка. Заарештована 24 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1944 року засуджена до 3 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ЧИГРИН Гнат Калістратович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Попівка (нині с. Смирнове) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 листопада 1921 року. Звинувачення: контрреволюціонер. Надзвичайною "трійкою" по боротьбі з бандитизмом у Бердянському повіті 16 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1993 році.

ЧИПЧЕВ-ДЬЯКОВ Іван Родіонович, 1914 р. народження, с. Вячеславка, проживав у с. Гюнівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Ремонтний робітник 19-ї дистанції колії Сталінської залізниці. Заарештований 16 лютого 1938 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 2 червня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 червня 1945 року термін покарання зменшено на 1 рік. Реабілітований у 1989 році.

ЧИРКО Ігор Михайлович, 1921 р. народження, м. Тернопіль, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Електрик паровозного депо заводу "Запоріжсталь". Заарештований 23 червня 1941 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю. Особливою нарадою при НКВС СРСР 20 червня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЧМИР Антон Іванович, 1917 р. народження, нар. і проживав у с. Охрімівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "День Паризької комуни" в с. Охрімівка. Заарештований 26 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну повстанську терористичну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Був ще двічі засуджений Джамбульським та Артемівським (Донецької області) судами до 3 і 6 років позбавлення волі відповідно. Звільнений з ув'язнення в 1959 році. Реабілітований у 1989 році.

ЧОРНИЙ Антон Петрович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиkolaївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-односiбник. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: невинуватий бандит-махновець. "Трійкою" особливою відділу ВНК 13-ї армії 10 червня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЧОРНИЙ Іван Петрович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Тернівка Новомиkolaївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27 травня 1920 року. Звинувачення: підозра в участі в банді Махна. Слідчим особливою відділу 13-ї армії з-під варти звільнений (документ не датований). Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ЧОРНИЙ Іларіон Трохимович, 1895 р. народження, с. Федорівка (нині с. Чубарівка) Пологівського р-ну, проживав у с. Світле Розівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Шмідта в с. Світле. Заарештований 15 жовтня 1943 року. Звинувачення: активний пособник німецьких окупантів. Особливою

нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1993 році.

ЧОРНИЙ Микита Сидорович, 1881 р. народження, нар. і проживав у с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 28 жовтня 1921 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Надзвичайною "трійкою" Плавнівського р-ну 2 листопада 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ЧОРНИЙ Степан Петрович, 1893 р. народження, с. Лозова Шаргородського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Розливник кислоти Дніпровського алюмінієвого заводу. Заарештований 27 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 8 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЧОРНОУС Платон Васильович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Єлизаветівка Приморського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-односiбник. Заарештований 21 листопада 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 січня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЧОРНУХА Маргарита Аврамівна, 1918 р. народження, нар. і проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 28 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засудже-

на до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЧУБ Григорій Мефодійович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Білозерка того ж р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "За врожай" у с. Велика Білозерка. Заарештований 16 вересня 1937 року. Звинувачення: вів активну контрреволюційну агітацію проти заходів партії. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧУВАШОВ Іван Васильович, 1894 р. народження, м. Москва (Росія), росіянин, освіта неповна середня. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Наглядач Мелітопольського БУПРу. Заарештований 28 вересня 1921 року. Звинувачення: служив у Махна. Колегією Запорізької губернської НК 9 січня 1922 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ЧУГАЄВА Олена Олексіївна, 1897 р. народження, нар. і проживала в с. Дніпровка Михайлівського р-ну Запорізької області, росіянка, малограмотна, селянка-односібниця. Заарештована 20 травня 1921 року. Звинувачення: підтримувала зв'язки з махновцями. Великою колегією Мелітопольської повітової НК 10 червня 1921 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1993 році.

ЧУЙКОВ Михайло Іванович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Тимошівка Михайлівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Південний" в с. Тимошівка. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 18 серпня

1942 року в Північзалізничтаборі НКВС СРСР (Комі АРСР). Реабілітований у 1989 році.

ЧУМАК Микола Федосійович, 1896 р. народження, с. Чумак Тельманівського р-ну Донецької області, росіянин, освіта початкова. Проживав у Новомиколаївському р-ні Запорізької області (так у кр. справі). Тимчасово ніде не працював. Заарештований 27 жовтня 1930 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЧУПИК Микола Павлович, 1905 р. народження, с. Петропавлівка (нині с. Тарасівка) Пологівського р-ну, проживав у с. Зелений Луг Чернігівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Бригадир рільничої бригади колгоспу "Ранок" в с. Зелений Луг. Заарештований 20 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, погрожував вбивати комуністів. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЧУХРІН Василь Євгенович, 1910 р. народження, м. Оріхів того ж р-ну Запорізької області, росіянин, освіта неповна середня. Проходив військову службу в 738-му стрілецькому полку 134-ї стрілецької дивізії в м. Москві, старшина. Заарештований 17 грудня 1943 року. Звинувачення: під час перебування в німецькому полоні в 1941-1942 рр. допомагав німцям. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 червня 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1996 році.

ЧУЧА Павло Андрійович, 1875 р. народження, с. Андріївка, проживав на хут. Вербовий № 3 (нині його немає) Вільнянсь-

кого р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Запорізьким окружним відділом ДПУ УСРР 11 липня 1930 року з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

Ш

ШАЙТАНОВ Михайло Іванович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Андрівка Бердянського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 14 жовтня 1929 року. Звинувачення: агітував проти хлібозаготівель, поширював провокаційні чутки. Судовою колегією ОДПУ СРСР 13 січня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШАКІНКО Роза Федорівна, 1911 р. народження, м. Новий Буг Миколаївської області, німкеня, освіта середня. Проживала в м. Запоріжжі. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 31 грудня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ШАКУН Марія Мойсеївна, 1887 р. народження, с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну, проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 15 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації м. Оріхова співробітничала з німцями. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1992 році.

ШАКУН Яків Силович, 1869 р. народження, с. Цареконстантинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний. Проживав у с-щі при залізн. ст. Рутченкове (стара назва). Без постійного місця роботи. Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШАКУН Яків Якович, 1905 р. народження, с. Цареконстантинівка (нині смт Куйбишеве) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Відбував трудову повинність в 14-му окремому батальйоні тилового ополчення на залізн. ст. Дарниця (нині в межах м. Києва). Заарештований 28 березня 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1933 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШАЛАХТІН Сидір Васильович, 1889 р. народження, с. Волковичі Биховського р-ну Могильовської області, білорус, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Бригадир служби колії залізн. ст. Запоріжжя-2. Заарештований 31 липня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 8 березня 1943 року в Уфимській тюрмі №7 НКВС СРСР. Реабілітований у 1990 році.

ШАМОНІНА Ніна (Нонна) Василівна, 1922 р. народження, м. Волгоград (Росія), росіянка, освіта середня. Проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 9 листо-

пада 1943 року. Звинувачення: у вересні 1943 року погодилася допомагати німецькій розвідці. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1990 році.

ШАНБАХЕР
(ШАМБАХЕР) Готлоб
Еммануїлович, 1899 р.

народження, нар. і проживав у с. Оленівка Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир рільничої бригади колгоспу "Челюскінці" в с. Оленівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: одержував матеріальну допомогу з фашистської Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШАРКО Іван Семенович, 1892 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Фабрикервізе (нині с. Фабричне) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Робітник цегельно-черепичного заводу в с. Фабрикервізе. Заарештований 15 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШАПОВАЛ (ШАПОВАЛОВ) Дмитро Андрійович, 1891 р. народження, с. Коржі Роменького р-ну Сумської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Білетний касир заліз. ст. Пологи. Заарештований 4 лютого 1930 року. Звинувачення: належав до націоналістичної організації. Олександрівським ДТВ ДПУ 22 лютого 1930 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ШАПОВАЛОВ Лук'ян Васильович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Член артілі СОЗ в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШАПОВАЛОВ Михайло Панасович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 6 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ШАПОВАЛОВ Отрокій Іванович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ШАПОВАЛОВ Степан Федотович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу "Червона Зірка" в с. Михайло-Льовшине. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШАРПИЛО Емілія Іванівна, 1893 р. народження, с. Новоолександрівка Запорізь-

кого р-ну Запорізької області. Проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 4 березня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році. Померла в 1972 році.

ШАРПИЛО Надія Володимирівна, 1925 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта неповна середня. Робітниця Запорізького ливарно-механічного заводу. Заарештована 15 березня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 5 років висилки в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована в 1989 році.

ШАРШО Болеслав Генріхович, 1890 р. народження, смт Томашпіль того ж р-ну Вінницької області, поляк, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий аптекою Дніпробуду в м. Запоріжжі. Заарештований 25 лютого 1931 року. Звинувачення: активно боровся з революційним рухом під час служби в білій армії. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 13 листопада 1931 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШАТЦ Меланія Іванівна, 1916 р. народження, с. Єлизаветівка Приморського р-ну, проживала в с. Оленівка Бердянського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Челюскінці" в с. Оленівка. Заарештована 28 червня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1990 році.

ШАТЦ Християн Фрідріхович, 1907 р. народження, нар. і проживав у с. Оленівка Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Завідуючий тваринницькою фермою в колгоспі "Челюскінці" с.

Оленівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: має репресованих братів, отримував допомогу з Німеччини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШАТШНЕЙДЕР Роберт Людвігович, 1900 р. народження, с. Лиски Прилуцького р-ну Чернігівської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Керівник духового оркестру заводу ім. Лепсе в м. Молочанську. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 13 січня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШАЦ Едмунд Фрідріхович, 1902 р. народження, нар. і проживав у с. Дурлах (згодом с. Пішане, нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Горького в с. Дурлах. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв фашистський лад в Німеччині, агітував проти заходів партії та уряду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШАЦ Карл Якович, 1888 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну, проживав у с. Дармштадт

(нині с. Переможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 15 січня 1919 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Колегією надзвичайної комісії 2 травня 1919 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ШАШЕНКО Гаврило Дмитрович, 1890 р. народження, м. Харків, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Художник Запорізької філії "Художник". Заарештований 2 липня 1938 року. Звинувачення: агент англійської розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ШВАМБЕРГЕРН Олександр Йосипович, 1891 р. народження, с. Христинівка (стара назва) Мелітопольського округу Катеринославської губернії (за старим адмін.-територ. поділом), українець, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Застрільник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШВАРДИГУЛА Тимофій Васильович, 1886 р. народження, с. Степне, проживав у с-щі Лежене Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 8 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 13 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШВАРЦ Іван Іванович, 1879 р. народження, м. Прага (Чехія), чех, малограмотний.

Перебував у Запорізькій області без постійного місця проживання. Тесляр-приватник. Заарештований 10 квітня 1938 року. Звинувачення: агент чехословацької розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ШВЕЙЦЕР Густав Фрідріхович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Вікторівка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 9 жовтня 1929 року. Звинувачення: контрреволюційний елемент. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 лютого 1930 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ШВЕЦЬ Михайло Іванович, 1896 р. народження, м. Комарно (Польща, так у кр. справі), українець, освіта початкова. Проживав на залізн. ст. Верхній Токмак Чернігівського р-ну Запорізької області. Завідуючий лотком "Трансторгхарчу" на залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, вихваляв фашистський лад Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШВЕЦЬ Олексій Костянтинович, 1902 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, українець, малограмотний. Слюсар залізн. ст. Олександрівськ. Заарештований 28 листопада 1920 року. Звинувачення: член антирадянської банди. Колегією Олександрівської НК 5 грудня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання ви-

року та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ШВЕЦЬ Олексій Хомич, 1909 р. народження, с. Германівка Сахновщинського р-ну Харківської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Токар центральної механічної майстерні Дніпробуду. Заарештований 29 квітня 1933 року. Звинувачення: незадоволений існуючим ладом. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 14 листопада 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ШВИЦГЕБЕЛЬ Рейнгольд Фрідріхович, 1915 р. народження, нар. і проживав у с. Сергіївка Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Обліковець колгоспу "Батьківщина" в с. Сергіївка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: батько, працюючи на оборонних роботах, залишився на окупованій території. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 30 вересня 1942 року (до винесення вироку) в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШЕВЧЕНКО Антон Сергійович, 1906 р. народження, м. Мелітополь Запорізької області, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) до 1934 року. Військовослужбовець в м. Мелітополі — командир взводу авіадекантного полку, старший лейтенант. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 липня 1939 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Звільнений 27 листопада 1942 року. Реабілітований у 1991 році.

ШЕВЧЕНКО Григорій Матвійович, 1892 р. народження, нар. і проживав у с. Скельки Василівського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований 26 вересня

1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ШЕВЧЕНКО Григорій Семенович, 1905 р. народження, м. Василівка того ж р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, українець, освіта початкова. Комірник Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 10 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну націоналістичну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕВЧЕНКО Никанор Осипович, 1877 р. народження, с. Петро-Свистунове, проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу "Воля" в хут. Дубовому. Заарештований 10 травня 1930 року. Звинувачення: під час громадянської війни активно боровся проти більшовиків. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШЕВЧЕНКО Олексій Аврамович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Новомиколаївка Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ударник" в с. Новомиколаївка. Заарештований 21 серпня 1937 року. Звинувачення: систематично займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕВЧЕНКО Поліна Остапівна, 1902 р. народження, с. Сурсько-Михайлівське Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українка, освіта вища. Проживала в м. За-

поріжжі. Вчителька Запорізької школи № 18. Заарештована 5 січня 1944 року. Звинувачення: підозра в належності до ОУН. Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 березня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1994 році.

ШЕВЧЕНКО-БУРЯ Петро Григорович, 1893 р. народження, нар. і проживав у смт Кушугум Запорізького р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Клепальник заводу Коппа в м. Запоріжжі. Заарештований 1 грудня 1921 року. Звинувачення: покривав ворогів радянської влади. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини м. Запоріжжя 1 грудня 1921 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1995 році.

ШЕВЧУК Мотрона Андріївна, 1919 р. народження, с. Полянецьке Савранського р-ну Одеської області, українка, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі. Без певного місця роботи. Заарештована 12 листопада 1943 року. Звинувачення: зрада батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 8 липня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Особливою нарадою при МДБ СРСР 17 серпня 1949 року засуджена до висилки в Карагандинську область (Казахстан). Звільнена 23 травня 1954 року. Реабілітована у 1991 році.

ШЕВЯК Пилип Лук'янович, 1901 р. народження, с. Гнильче Бережанського р-ну Тернопільської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Кизияр (нині в межах м. Мелітополя) Запорізької області. Чорнороб тарного двору Мелітопольської райспоживспілки. Заарештований 29 серпня 1937 року. Звинувачення: член польської контрреволюційної групи. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ШЕЙФЕЛЬ Іван Іванович, 1894 р. народження, с. Олександровфельд (нині с. Верховина), проживав у с. Ейгенфельд (нині с. Полянівка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тваринник колгоспу "Ротфронт". Заарештований 16 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕЛЕНБЕРГ Іван Іванович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Миколай-Поле Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр колгоспу "Ейніх-Кейт". Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕЛЕНБЕРГ Іван Іванович, 1901 р. народження, с. Блюменталь (нині с. Вільне), проживав у с. Карла Лібкнехта Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Заступник голови ССТ в с. К. Лібкнехта. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: антирадянський елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 22 січня 1944 року в Івдельтаборі НКВС СРСР (Свердловська область). Реабілітований у 1989 році.

ШЕЛЛЕНБЕРГ Генріх Абрамович, 1919 р. народження, нар. і проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Зоотехнік колгоспу ім. К. Лібкнехта в с. Розенорт. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний еле-

мент, мав репресованих родичів. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 5 листопада 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШЕЛЕСТЮК Полікарп Феодосійович, 1873 (чи 1883) р. народження, с. Миколаїв Хмельницького р-ну Хмельницької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Комірник шлюзу Дніпрогесу. Заарештований 29 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 4 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕЛЛЕ Едуард Якович, 1908 р. народження, с. Ольгине Горностаївського р-ну Херсонської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Листоноша Запорізького міськвідділу зв'язку. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕЛЬ Іван Матвійович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Василівка Вільнянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рахівник радгоспу "Червоне Запоріжжя". Заарештований 27 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною повстанською агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕНЕБЕРГ Віктор Іванович, 1920 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгос-

пник к-спу "Рот Фельд" у хут. Казаносільському. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 28 травня 1956 року. Реабілітований у 1989 році.

ШЕНЕРТ Фридолин Фрідріхович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Вайнау (нині с. Чапаявка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Начальник пожежної охорони колгоспу ім.

Горького в с. Вайнау. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕНКЕЛЬ Петро Іванович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Олександрогейм (нині с. Олександрівка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Даснойе Лебен" (Нове життя) в с. Олександрогейм. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 30 березня 1942 року в Амуртаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШЕПА Семен Артемович, 1897 р. народження, нар. і проживав у с. Охрімівка Якимівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Калініна в с. Охрімівка. Заарештований 19 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 ве-

ресня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 18 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕПЕЛЬ Василь Іванович, 1904 р. народження, с. Москаленка Генічеського р-ну Херсонської області, росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Мелітополі Запорізької області. Диспетчер залізн. ст. Мелітополь. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: мав терористичні наміри проти вождів партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 26 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 січня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ШЕРЕМЕТЬСВ Устим Олександрович, 1894 р. народження, с. Домники Вітебського округу (так у кр. справі), білорус, малограмотний. Проживав у с. Рівне Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу в с. Рівне. Заарештований 25 січня 1932 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 9 червня 1932 року засуджений до 3 років висилки на спецпоселення в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ШЕРСТЮК Іван Іванович, 1883 р. народження, м. Токмак, проживав у с. Кохане Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Леніна в с. Кохане. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕРСТЮК Семен Васильович, 1880 р. народження, с. Олександрівка Солонянського р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Садівник Дніпрогесу. Заарештований 17 липня 1938 року. Звинувачення: учас-

ник контрреволюційної організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕРШНЬОВ Антон Макарович, 1900 р. народження, смт Михайлівка, проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Їздовий колгоспу "Шлях Ілліча" в смт Пришиб. Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: контрреволюційна діяльність. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 16 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕРШНЬОВ Іван Пилипович, 1888 р. народження, смт Михайлівка, проживав у с. Смиренівка Михайлівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Шлях Ілліча" в с. Смиренівка. Заарештована 24 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення за невідомими мотивами 14 грудня 1938 року. Реабілітований у 1989 році.

ШЕСКЕ Рудольф Генріхович, 1922 р. народження, с. Анютенка Алексінського р-ну Тульської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Дзержинського в м. Молочанську. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 27 травня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШЕСТЕРИК Сергій Федорович, 1893 р. народження, с. Хорлупи Дубенського повіту (Польща), українець, освіта початкова. Проживав у с. Яровицьке Бердянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "20-річчя Жовтня". Заарештований 10 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 11 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕФЕР Йосип Йосипович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Блюменталь (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Стельмах колгоспу ім. Сталіна в с. Блюменталь. Заарештований 5 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕФЕР Катерина Андріївна, 1911 р. народження, с. Царицин Кут (нині с. Приморське) Василівського р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Прибиральниця Запорізького ремісничого училища № 1. Заарештована 15 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 18 листопада 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ШЕФЕР Отто Фрідріхович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир колгоспу ім. Макса Гельца. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР

22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШЕФЕР Франц Давидович, 1887 р. народження, нар. і проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Моторист Молочанського грензаводу. Заарештований 25 листопада 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШЕШМІНЦЕВ Володимир Якович, 1892 р. народження, м. Рига (Латвія), росіянин, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий плановим відділом Запорізького тресту будматеріалів. Заарештований 16 лютого 1931 року. Звинувачення: учасник офіцерської підпільної організації. Судовою "трійкою" колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Звільнений від покарання 2 червня 1934 року. Реабілітований у 1989 році.

ШИДЛОВСЬКИЙ Мартин Мартинович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Уруцьке Розівського р-ну Запорізької області, німець, неписьменний. Сторож к-спу ім. Леніна в с. Урицьке. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент, брат проживає в Італії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШИКОВСЬКИЙ Іван Маркович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Антонівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича в с. Антонівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: батько і родичі — репресовані.

Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШИЛО Конон Павлович, 1896 р. народження, с. Ганнопанлинка Приазовського р-ну, проживав у с. Мар'янівка Михайлівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, член ВКП(б). Голова колгоспу ім. Ворошилова в с. Мар'янівка. Заарештований 4 січня 1933 року. Звинувачення: проводив у колгоспі шкідницьку діяльність. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 19 квітня 1933 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ШИЛО Михайло Кирилович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, неписьменний. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 26 січня 1930 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 10 лютого 1930 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ШИНГУР Василь Гнатович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Кінські Роздори Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Чорнороб Пологівського піщаного кар'єру. Заарештований 28 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШИШ Степан Лук'янович, 1873 р. народження, с. Шершове Гродненської губернії (так у кр. справі), білорус, освіта початкова. Проживав у м. Кам'янка-Дніпровська того ж р-ну Запорізької області. Вальцовальник за-

воду ім. Дзержинського в м. Кам'янка-Дніпровська. Заарештований 29 листопада 1932 року. Звинувачення: поширював релігійне вчення християн-баптистів. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 5 січня 1933 року з-під варти звільнений з позбавленням права проживання в 12 населених пунктах СРСР терміном на 3 роки. Реабілітований у 1989 році.

ШИШЛОВ Антон Васильович, 1903 р. народження, с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка), проживав на хут. Криничний (нині с. Криничне) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ШИШЛОВ Тарас Васильович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Михайло-Льовшине (нині с. Михайлівка) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 19 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

ШИЯНОВСЬКИЙ Пилип Антонович, 1897 р. народження, с. Слобода Галицького р-ну Івано-Франківської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Ворошилівське (нині його немає) Вільнянського р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 21 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 13 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШИМАНОВСЬКИЙ Йосип Йосипович, 1909 р. народження, с. Ленювка Червоноармійського р-ну Північноказахстанської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Адамівка Розівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Ворошилова. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 листопада 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШІТЦ Валентин Якович, 1894 р. народження, с. Ясенівка (стара назва) Куйбишевського р-ну, проживав у смт Розівка того ж р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Чорнороб дослідного поля в Куйбишевському р-ні. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШІТЦ Микола Якович, 1900 р. народження, с. Новоясенівка (нині с. Азов), проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Мірошник Розівського млина. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШІТЦ Теодор Готлібович, 1904 р. народження, нар. і проживав у с. Ксенівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Рахівник колгоспу "Зоря" в с. Ксенівка. Заарештований 24 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. НКВС СРСР і Прокурором

СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШКАЛЕЙ Христофор Людвігович, 1905 р. народження, с. Німецько-Волинське Ольшаєвського р-ну Башкирської АРСР (за старим адмін.-територ. поділом), німець, малограмотний. Проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Сторож Дніпрохарчоторгу в м. Оріхові. Заарештований 15 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив організаційну контрреволюційну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШКАРУПИЛО (ШКУРУПИЛО) Іван Опанасович, 1889 р. народження, с. Куркулак (нині с. Жовтневе), проживав у с. Показне Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Коваль колгоспу ім. Чапаєва в с. Показне. Заарештований 30 вересня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1937 року. Реабілітований у 1985 році. Місце поховання невідоме.

ШКОЛОВИЙ Никифор Фомич, 1906 р. народження, с. Новотроїцьке Красноармійського р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Орлянське Василівського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Зрушення" в с. Орлянське. Заарештований 17 серпня 1937 року. Звинувачення: агітував проти хлібозаготівель на селі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ШЛЕЄ Лоренц Августович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг

(нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Авангард" у с. Новогорівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: в 1918 році зі зброєю в руках боровся проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 10 квітня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШЛЕЙХЕР Климентій Йосипович, 1906 р. народження, м. Челябінськ (Росія), німець, освіта початкова. Проживав у с. Розівка (нині с. Зоряне) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Заготівник сировини залізн. ст. Розівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вороже настроєний проти радянської влади. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШМИГОЛЬ Гаврило Павлович, 1900 р. народження, нар. і проживав у с. Гаврилівка (нині с. Чкалове) Веселівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Тракторист Гаврилівської МТС. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію серед колгоспників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в Сибтаборі НКВС СРСР (Кемеровська область, Росія) 26 березня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДЕКАМПФ Дмитро Олександрович, 1930 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, німець, освіта початкова, школяр. Проживав з матір'ю, у якої 6 жовтня 1946 року була відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при МДБ СРСР 12 квітня 1947 року висланий разом з матір'ю на 5 років спецпоселення в Комі АРСР. Реабілітований у 1991 році.

ШМІДЕКАМПФ Олена Олександрівна, 1940 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, німкеня, учениця 2-го класу. Перебувала при матері, у якої 6 жовтня 1946 року була відібрана підписка про невиїзд. Особливою нарадою при МДБ СРСР 12 квітня 1947 року вислана разом з матір'ю на 5 років спецпоселення в Комі АРСР. Реабілітована у 1991 році.

ШМІДЕКАМПФ-ЦІНГАРЕЛІНА Поліна Маврівна, 1907 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Чорнороб Бердянського механічного заводу. Бердянським МВ МДБ 6 жовтня 1946 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 12 квітня 1947 року вислана на 5 років спецпоселення в Комі АРСР з конфіскацією майна. Реабілітована у 1989 році.

ШМІДТ Вільгельм Петрович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Марієфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Марієфельд". Заарештований 23 серпня 1933 року. Звинувачення: інформував німецьке консульство про стан німецької колонії. Особливою нарадою при ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 14 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Вільгельм Тобіасович, 1888 р. народження, с. Павлівка (нині його немає) Чернігівського р-ну, проживав у с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Обліковець к-спу ім. III Інтернаціоналу в с. Альтмунталь. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачення: мав рідного брата, що жив у Німеччині і листувався з ним. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17

жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 14 жовтня 1942 року (до винесення вироку) в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Віра Федорівна, 1925 р. народження, нар. і проживала в м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 16 лютого 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформилася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 29 червня 1945 року засуджена до 5 років висилки на спецпоселення в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ШМІДТ Володимир Вільгельмович, 1925 р. народження, с. Наймунталь (нині с. Переможне), проживав у м. Токмаку Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Учень Токмацького ремісничого училища. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Данило Іванович, 1903 р. народження, с. Марієнталь (нині с. Панфілівка), проживав у с. Єлизаветгаль (нині об'єднане з с. Олександрівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Колгоспник к-спу "Колективіст". Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду на користь фашистської Німеччини. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1 грудня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Еміль Якович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Гофенталь (нині приєднане до м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Токар артілі "Технік" у м. Молочанську. Заарештований 6 вересня 1941 року. Звинувачення: систематично проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 19 червня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Євгеній Еммануїлович, 1881 р. народження, м. Кіровоград, німець, освіта середня. Проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Вчитель середньої школи №4 м. Молочанська. Заарештований 7 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 12 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШМІДТ Іван Генріхович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Кальчинівка Володарського р-ну Донецької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Стаханова в с. Кальчинівка. Заарештований 31 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив систематичну контрреволюційну націоналістичну роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШМІДТ Людвіг Іванович, 1913 р. народження, нар. і проживав у с. Маринопіль (нині приєднане до с. Зелений Яр) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу ім. Молотова в с. Маринопіль. Заарештований 17 вересня 1941 року. Звинувачення: має трьох братів і дядька, репресованих органами НКВС. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШМІДТ Микола Генріхович, 1914 р. народження, нар. і проживав у с. Кальчинівка Володарського р-ну Донецької області, німець, малограмотний. Тракторист колгоспу ім. Стаханова в с. Кальчинівка. Заарештований 25 грудня 1937 року. Звинувачення: займався систематичною контрреволюційною діяльністю серед німців. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШМІДТ Отто Йоганович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Марієнфельд (нині с. Мар'ївка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Марієнфельд". Заарештований 23 серпня 1933 року. Звинувачення: організатор контрреволюційного угруповання німців. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 17 лютого 1934 року засуджений до 3 років позбавлення волі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 16 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ШМІДТ Яків Іванович, 1911 р. народження, с. Моргенау (нині приєднане до с. Благодатне), проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бухгалтер Ротфронтівського райвідділу народної освіти. Заарештований 3 грудня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШМІДТГАЛЬ Гуго Едуардович, 1896 р. народження, с. Андребург (нині с. Чорнозем-

не), проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Бухгалтер колгоспу ім. Паризької комуні в с. Гренталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади та комуністичної партії. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 11 грудня 1942 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШНАЙДЕР Август Адамович, 1895 р. народження, с. Ємилівка Потіївського р-ну Київської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, малограмотний. Проживав у с. Нейгейм (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу "Комунар" в с. Нейгейм. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШНАЙДЕР Адольф Людвігович, 1902 р. народження, с. Красилівка (район у кр. справі не вказаний) Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Нейнборн (нині його немає) Токмацького р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе в с. Нейнборн. Заарештований 8 вересня 1941 року. Звинувачен-

ня: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 12 липня 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШНАЙДЕРМАН Давид Мойсейович, 1887 р. народження, с. Кримне Старовижівського р-ну Волинської області, єврей, освіта початкова. Проживав у с. Центрожовтень (нині с. Жовтневе) Розівського р-ну Запорізької області. Сторож колгоспу "Фороїє" в с. Центрожовтень. Заарештований 8 лютого 1938 року. Звинувачення: підозра у шпигунстві на користь іноземної держави. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ШОВКОПЛЯС Федір Іванович, 1898 р. народження, м. Мелітополь, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Водій Оріхівського зернорадгоспу. Заарештований 2 вересня 1932 року. Звинувачення: займався шкідництвом. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 27 жовтня 1932 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШПАК Василь Тимофійович, 1906 р. народження, нар. і проживав на хут. Дубовий (нині с. Великодубове) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Член СОЗу в хут. Дубовому. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШПЕЙЄР Євген Християнович, 1898 р. народження, нар. і проживав у с. Новоолександрівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Помічник комбайнера колгоспу ім. К. Лібкнехта в

с. Новоолександрівка. Заарештований 8 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШПЕРЛІНГ Іван Петрович, 1924 р. народження, с. Вернердорф (нині приєднане до с. Остриківка), проживав у с. Лібенау (нині с. Майське) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Лібенау. Заарештований 9 вересня 1941 року. Звинувачення: мав рідного брата — зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ШПИЛЕВИЙ Степан Гаврилович, 1888 р. народження, с. Потоки Жмеринського р-ну, проживав у с. Іванівці Барського р-ну Вінницької області, українець, освіта початкова. Священик української автокефальної церкви. Заарештований 29 серпня 1928 року. Звинувачення: член української контрреволюційної організації "Визволення України". Судовою колегією ОДПУ СРСР 3 січня 1929 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1994 році.

ШПУЛЛІНГ Петро Християнович, 1881 р. народження, с. Олександрівка Дніпропетровського р-ну Дніпропетровської області, німець, освіта вища. Проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області. Викладач Пришибського зоотехнікуму. Заарештований 9 липня 1936 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 вересня 1937 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШРЕБЕРС Петро Карлович, 1895 р. народження, м. Рига (Латвія), латиш, освіта початкова. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Секретар автоколони в м. Бердянську. Заарештований 5 січня 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунську діяльність. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 26 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 4 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШРЕДЕР Абрам Генріхович, 1878 р. народження, с. Пшеничне, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Службовець кредитного товариства. Заарештований 25 січня 1921 року. Звинувачення: служив у білій армії. Особливим відділом 4-ї армії 22 лютого 1921 року справа направлена на розгляд надзвичайної "трійки" з пропозицією розстріляти з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШРЕДЕР Василь Васильович, 1896 р. народження, с. Мюнстенберг Орловської волості Херсонського повіту (за старим адмін-територ. поділом), німець, освіта неповна середня. Проживав у м. Запоріжжі. Старший бухгалтер Запорізького алюмінієвого заводу. Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 5 років заслання в Башкирську АРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШРЕДЕР Євген Генріхович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Казаносільське (нині приєднане до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ротфельд". Заарештований 24 грудня 1937 року. Звинувачення: німецький шпигун. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШРЕДЕР Олександр Якович, 1910 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тесляр Казаносільської школи. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: вихваляв гітлерівську армію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 20 травня 1949 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШРЕДЕР Петро Васильович, 1880 р. народження, нар. і проживав у с. Гнаденталь (нині с. Благодатне) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. О. Шмідта в с. Гнаденталь. Заарештований 15 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 січня 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШРЕДЕР Петро Генріхович, 1892 р. народження, с. Пшеничне, проживав у м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта середня. Службовець кредитного товариства. Заарештований 29 січня 1921 року. Звинувачення: служив у білій армії. Особливим відділом 4-ї армії 22 лютого 1921 року справа направлена на розгляд надзвичайної "трійки" з пропозицією розстріляти з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШТАМЛЕР Гуго Людвігович, 1912 р. народження, с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну, проживав у с. Люксембург (нині в межах смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта незакінчена вища. Директор середньої школи в с. Люксембург. Заарештований 20 липня 1937 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської шпигунсь-

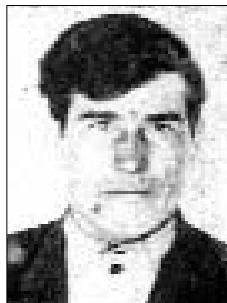
кої організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. 26 березня 1938 року "трійкою" УНКВС РРФСР по Далекосхідному краю засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 червня 1938 року в Бамтаборі НКВС СРСР Амурської області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ШТАНКЕ Альберт Людвігович, 1914 р. народження, смт Яблунець Ємільчинського р-ну Житомирської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Тіге (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу ім. Тельмана в с. Тіге. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію серед населення. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 8 лютого 1943 року в Івдельтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШТАНКЕ Єфрем Михайлович, 1881 р. народження, смт Баришівка того ж р-ну Київської області, німець, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Столяр житлової ділянки м. Великий Токмак. Заарештований 5 січня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну пропаганду. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 25 лютого 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ШТАНЬКО Тарас Лаврентійович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Мала Токмачка Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Садівник колгоспу ім. Сталіна в с. Мала Токмачка. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: колишній махновець, проводив контрреволюційну агітацію терористичного характеру. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 листопада 1937

року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШТАРК Генріх Еммануїлович, 1911 р. народження, с. Карлсдорф Береського р-ну Київської області (за старим адмін.-територ. поділом), німець, освіта початкова, член ВЛКСМ. Проживав у с. Гнаденфельд (нині с. Богданівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Комбайнер колгоспу ім. К. Маркса в с. Гнаденфельд. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 6 вересня 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ШТАРК Данило Данилович, 1916 р. народження, нар. і проживав у с. Ольгине (нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Фрунзе, листоноша в с. Ольгине. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: син репресованого. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 квітня 1943 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШТЕЙНБЕРГ Вальтер Гугович, 1889 р. народження, м. Дуйсбург (Німеччина), єврей, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Місце роботи і посада не встановлені. Заарештований 20 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив шпигунсько-диверсійну роботу за завданням німецьких розвідорганів. Особливою нарадою при

НКВС СРСР 22 лютого 1938 року засуджений до вислання за межі СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ШТЕЙНИНГЕР Павло Оттович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Гренталь (нині с. Урожайне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Бригадир рільничої бригади колгоспу "Паризька комуна" в с. Гренталь. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: листувався з родичами в Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШТЕЙНКЕ Готліб Михайлович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Кам'янське Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Нейланд". Заарештований в 1937 році (точна дата у справі не вказана). Звинувачення: учасник німецької контрреволюційної повстанської організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 2 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ШТЕМБЕРГ Володимир Йосипович, 1897 р. народження, с. Вишків Долинського р-ну Івано-Франківської області, німець, освіта середня. Проживав у м. Гуляйполі того ж р-ну Запорізької області. Агроном Гуляйпільського управління Держсортфонду. Заарештований 30 червня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь однієї з капіталістичних країн. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ШТЕПА Йосип Захарович, 1889 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав на хут. Богуслав (стара

назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 14 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 7 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ШТЕПА Прокіп Іларіонович, 1901 р. народження, с. Вознесенка (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Вознесенка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Подальша його доля невідома. Реабілітований у 1991 році.

ШТИХЛІНГ Еміль Фрідріхович, 1890 р. народження, нар. і проживав у с. Карлсруе (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. К. Цеткін. Заарештований 22 листопада 1937 року. Звинувачення: активний учасник контрреволюційної фашистської організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШТОББЕ Фрідріх Георгійович, 1911 р. народження, нар. і проживав на хут. Казаносільський (нині приєднаний до смт Розівка) Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Проходив службу в трудовій армії. Заарештований 26 серпня 1941 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією. Особливою нарадою при НКВС СРСР 30 січня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШТОЛІНСЬКИЙ Йосип Петрович, 1911 р. народження, с. Пробудження Куйбишевського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Проходив військову

службу в м. Києві. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунській діяльності. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 лютого 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШТОФІЛЬ-ФІШЕР Софія Тимофіївна, 1922 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта неповна середня. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 18 жовтня 1943 року. Звинувачення: в період німецької окупації мала тісний зв'язок з гестапо, одержувала продукти з німецької крамниці. Особливою нарадою при НКВС СРСР 1 липня 1944 року засуджена до 8 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1992 році.

ШТРАУС Альберт Теодорович, 1923 р. народження, нар. і проживав у с. Багатівка Розівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Чкалова в с. Багатівка. Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС; листувався з родичами в Німеччині. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15 липня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 25 липня 1949 року, в подальшому перебував на спецпоселенні в Омській області (Росія). Реабілітований у 1989 році.

ШТРАУС Іван Абрамович, 1899 р. народження, с. Спат (стара назва) Сімферопольського р-ну (АР Крим), німець, освіта середня. Проживав у м. Бердянську Запорізької області. Головний бухгалтер птахорадгоспу "Комінтерн". Заарештований 5 вересня 1941 року. Звинувачення: запеклий націоналіст, вихваляв царський лад і фашизм. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ШТРЕКЕР-САМОЙЛЕНКО Тетяна Степанівна, 1918 р. народження, с. Безуглівка Ніжинського р-ну Чернігівської області, українка, освіта початкова. Проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Санітарка райлікарні в м. Токмаку. Заарештована 15 вересня 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 27 березня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ШТРЕКЕР Отто Якович, 1905 р. народження, нар. і проживав у с. Миколайфельд (нині с. Миколаївка) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. Жданова в с. Миколайфельд. Заарештований 23 вересня 1937 року. Звинувачення: систематично проводив контрреволюційну агітацію проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 1 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 жовтня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ШТРІБЛІНГ Йосип Юліусович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Гейдельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Учень школи ФЗН. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 5 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ШТРОМ Генріх Андріанович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Альт-Нассау (нині с. Виноградне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 31 січня 1930 року. Звинувачення: вів антирадянську агітацію. "Трійкою" при колегії ДПУ УСРР 5 березня 1930 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШТРОШЕРЕР Яків Якович, 1925 р. народження, нар. і проживав у с. Канкринівка (нині с. Кринівка) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Ротфронт" у с. Кринівка. Заарештований 2 вересня 1941 року. Звинувачення: рідний брат, перебуваючи на оборонних роботах, залишився на окупованій території. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений 4 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ШТУКОВ Тимофій Якимович, 1898 р. народження, с. Студянка Дубнівського р-ну Рівненської області, українець, освіта середня. Проживав у с. Чернігово-Токмачанськ Чернігівського р-ну Запорізької області. Зоотехнік Чернігівського райземвідділу. Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: польський шпигун. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 січня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 31 травня 1940 року в тюрмі м. Мелітополя Запорізької області. Реабілітований у 1989 році.

ШУБА Іван Хомич, 1903 р. народження, с. Лاپинік-Лядський Красноставського повіту Люблінської губернії (Польща), українець, малограмотний. Проживав у м. Вільнянську того ж р-ну Запорізької області. Обліковець розрахункового відділу Вільнянського заводу ім. Шевченка. Заарештований 13 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШУБЕРАЙСЬКИЙ Йосип Томасович, 1889 р. народження, с. Надма Радзимінського р-ну Варшавської губернії (так у кр. справі), поляк, малограмотний. Проживав у м. Запоріжжі. Тесляр заводу "Запоріжсталь". Заарештований 8 жовтня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну роботу на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 1 листопада

1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 16 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ШУКАЄВ Іван Євдокимович, 1909 р. народження, нар. і проживав у с. Більманка Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, відомостей про освіту немає. Колгоспник к-спу ім. Тельмана. Заарештований 13 жовтня 1933 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 8 грудня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ШУЛЬГА Михайло Трохимович, рік народження не встановлений, українець, освіта початкова. Військовослужбовець, хорунжий білої армії. Заарештований 20 серпня 1920 року. Звинувачення: служив у білій армії, виконував шпигунські завдання на Кубані. Військово-польовою "трійкою" 9-ї Кубанської Червоної армії 29 серпня 1920 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1996 році.

ШУЛЬЦ Антоніна Гнатівна, 1892 р. народження, с. Скроніно Белачівського р-ну Радомської губернії (Польща, так у кр. справі), полька, малограмотна. Проживала в м. Запоріжжі, домогосподарка. Заарештована 15 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1944 року засуджена до 3 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ШУЛЬЦ Генріх Карлович, 1891 р. народження, с. Вікторфельд (нині с. Вікторівка) Новомиколаївського р-ну, проживав у с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "ІІІ Інтернаціонал" в с. Альтмунталь. Заарештований 28 жовтня 1937 року.

Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 22 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 5 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ШУЛЬЦ Іван Іванович, 1917 р. народження, нар. і проживав у с. Мінстерберг (нині с. Прилуківка) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Тракторист колгоспу "Комінтерн" в с. Мінстерберг. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 8 листопада 1942 року. Реабілітований у 1989 році.

ШУЛЬЦ Карл Карлович, 1889 р. народження, с. Вікторівка (стара назва), проживав у с. Альтмунталь (нині с. Заможне) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Солідарність" в с. Альтмунталь. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: систематично агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 23 серпня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ШУМАХЕР Євген Теофілович, 1910 р. народження, с. Карлсруе (нині с. Зразкове) Михайлівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Карбонізатор Дніпровського

алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 2 листопада 1936 року. Звинувачення: проводив активну контрреволюційну фашистську роботу. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 жовтня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ШУНТОВ Данило Іванович, 1899 р. народження, с. Степанівка Перша Приазовського р-ну, проживав у с. Інзівка Приморського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 28 лютого 1931 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 29 червня 1931 року справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1931 році.

ШУСТИЦЬКИЙ Броніслав Антонович, 1891 р. народження, с. Шустицьке Семицяньського повіту Віленського воєводства (Польща), поляк, освіта неповна середня, член ВКП(б) у 1908—1937 рр. Проживав у с-щі Азов Куйбишевського р-ну Запорізької області. Помічник начальника політвідділу зернорадгоспу "Азов". Заарештований 30 серпня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 23 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 29 вересня 1937 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1990 році.

Щ

ЩАВИНСЬКИЙ Адам Григорович, 1887 р. народження, с. Волкуш Гродненської області (Білорусія, так у кр. справі), поляк, малограмотний. Проживав у с-щі Кам'яне Вільнянського р-ну Запорізької області. Каменотес Янцевського кар'єру. Заарештований 14 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором

СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЩЕГЛОВ Степан Миколайович, 1888 р. народження, с. Преображенка Измалківського р-ну Липецької області (Росія), росіянин, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Колійний майстер залізн. ст. Запоріжжя.

Заарештований 16 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив активну антирадянську агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Особливою нарадою при МДБ СРСР 13 лютого 1950 року засуджений до заслання (без зазначення терміну) в Північно-Казахстанську область. Реабілітований у 1989 році.

ЩЕЛКУНОВ Назар Тимофійович, 1884 р. народження, нар. і проживав у с. Зінов'ївка (нині с-ще Переможне) Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 25 травня 1929 року. Звинувачення: закликав не підкорятися радянській владі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 2 серпня 1929 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1995 році.

ЩЕЛКУНОВ Трохим Семенович, 1906 р. народження, нар. і проживав у с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 3 січня 1933 року. Звинувачення: займався систематичною антирадянською агітацією. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 9 лютого 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЩЕПИНСЬКИЙ Микола Андрійович, 1898 р. народження, м. Радомль (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області. Бухгалтер Великотокмацької промартілі "Колективіст". Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: член контрреволюційної фашистської повстанської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 9 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31 жовтня 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1990 році.

ЩЕРБАК Єлизавета Готлібівна, 1913 р. народження, с. Шефер Маріентальського р-ну Саратовської області (колишня Автономна Республіка німців Поволжя), німкеня, освіта середня. Проживала в м. Молочанську Токмацького р-ну Запорізької області. Вчителька Молочанської школи. Заарештована 17 жовтня 1943 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фолькдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 8 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЩЕРБАК Лілія Омелянівна, 1916 р. народження, с. Пришиб Павлодарської області (Казахстан), німкеня, освіта початкова. Проживала в м. Запоріжжі. Бухгалтер Запорізької міської контори "Південьзаготзерно". Заарештована 2 січня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 червня 1945 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

ЩЕРБАКОВА Лідія Гнатівна, 1926 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта початкова. Тимчасово ніде не працювала. Заарештована 30 грудня 1945 року. Звинувачення: під час оку-

пації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 20 червня 1946 року засуджена до 4 років позбавлення волі з відбуванням покарання в Чорногорському спецвиправтрудоборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЩЕРБАХА Данило Іванович, 1887 р. народження, нар. і проживав у с. Шевченка Перше (нині приєднане до с. Інженерне) Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Червоноармієць". Заарештований 15 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив антирадянську і шкідницьку роботу. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 23 серпня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 30 серпня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЩЕРБИНА Леонтій Сидорович, 1906 р. народження, с. Мошорине Знаменського р-ну Кіровоградської області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Єлизаветівка Приморського р-ну Запорізької області. Столяр колгоспу "Більшовик" в с. Єлизаветівка. Заарештований 22 жовтня 1943 року. Звинувачення: після втечі з німецького полону співпрацював з окупантами. Особливою нарадою при НКВС СРСР 25 листопада 1944 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер у Володимирській тюрмі 13 лютого 1948 року. Реабілітований у 1991 році.

ЩЕРБИНА Микита Іларіонович, 1870 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 17 січня 1930 року. Звинувачення: брав участь у боротьбі з антирелігійною кампанією. Маріупольським окружним відділом ДПУ УСРР 8 березня 1930 року справу припинено, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЩЕРБИНА Олександр Федорович, 1902 р. народження, с. Давидівка, проживав

у с. Володимирівка Якимівського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Рідне поле" в с. Володимирівка. Заарештований 1 листопада 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 грудня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЩЕРБИНА Павло Євстахійович, 1882 р. народження, с. Жеребець (нині с. Кірове) Оріхівського р-ну, проживав у м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 29 березня 1931 року. Звинувачення: агітував проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 24 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЩЕРБУХІН Тимофій Гаврилович, 1866 р. народження, росіянин, інші відомості у справі відсутні. Дата арешту не вказана. Звинувачення: офіцер білої армії, ухилився від реєстрації. Надзвичайною "трійкою" при 1-му Кримському особливому пункті особливого відділу Південного фронту 20 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 листопада 1920 року. Реабілітований у 1991 році. Місце поховання невідоме.

Ю

ЮЗИКЕВИЧ Іван Йосипович, 1890 р. народження, м. Луцьк Волинської області, поляк, освіта початкова. Проживав у с. Новогупалівка Вільнянського р-ну Запорізької області. Завідуючий крамницею №11 в с. Новогупалівка. Заарештований 21 грудня 1937 року. Звинувачення: займався шпигунством та антирадянською агітацією. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЮЗУК Улян Никифорович, 1900 р. народження, с. Мала Боровиця Білогорського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області. Скотар колгоспу "П'ятирічка" в смт Михайлівка. Заарештований 22 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЮНАЦЬКИЙ Захар Панасович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Богуславка (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 4 липня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЮНАЦЬКИЙ Никон Олексійович, 1875 р. народження, с. Андріївка, проживав у с. Петро-Михайлівка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 лютого 1930 року. Звинувачення: проводив систематичну агітацію проти заходів радянської влади. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 26 квітня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ЮНАЦЬКИЙ Павло Григорович, 1896 р. народження, нар. і проживав у с. Богуславка (стара назва) Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 14 серпня 1930 року. Звинувачення: був членом контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

ЮНГ Фрідріх Андрійович, 1898 р. народження, с. Фрідріхсфельд (нині с. Роздол) Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова, член ВКП(б) з квітня 1939 року. Проживав у м. Запоріжжі. Налогоджувач верстатів Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 26 червня 1941 року. Звинувачення: вів антирадянські розмови. Особливою нарадою при НКВС СРСР 2 травня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер 24 липня 1942 року в одному з таборів Башкирії. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЮНИЦЬКИЙ Олександр Олександрович, 1888 р. народження, с. Забарівка Коряківського р-ну Чернігівської області, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Низяне (нині приєднане до смт Чернігівка) Чернігівського р-ну Запорізької області. Учитель школи в с. Низяне. Заарештований 2 червня 1931 року. Звинувачення: член повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 20 серпня 1931 року засуджений до 3 років позбавлення волі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1990 році.

ЮРКОВСЬКИЙ Станіслав Аполлінарійович, 1908 р. народження, м. Лодзь (Польща), поляк, освіта початкова. Проживав у с. Райське Вільнянського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Червона Зірка". Заарештований 1 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 20 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3 січня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЮРЧЕНКО Євдокія Трохимівна, 1913 р. народження, нар. і проживала в м. Токмаку того ж р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова, домогосподарка. Токмацьким РВ НКВС 3 травня 1944 року відібрана підписка про невіїзд. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особ-

ливою нарадою при НКВС СРСР 11 грудня 1944 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ЮРЧЕНКО Іван Федорович, 1894 р. народження, нар. і проживав на хут. Юрченка (нині його немає) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 24 лютого 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 вересня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЮРЧЕНКО Олександр Пантелеймонович, 1892 р. народження, нар. і проживав на хут. Юрченка (нині його немає) Оріхівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 24 лютого 1930 року. Звинувачення: займався контрреволюційною діяльністю. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 вересня 1930 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЮХИМЕНКО Іван Михайлович, 1893 р. народження, с. Бурчак Михайлівського р-ну, проживав у с. Відножине Василівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 15 лютого 1931 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію проти колективізації. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 1 квітня 1931 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1989 році.

ЮХИМЕНКО Петро Тимофійович, 1888 р. народження, нар. і проживав у с. Гайчул (нині с. Новоукраїнка) Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу ім. 1-го Травня в с. Гайчул. Заарештований 28 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну діяльність. "Трійкою" УНКВС по

Дніпропетровській області 2 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 грудня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЮШКЕВИЧ Агата Яківна, 1904 р. народження, с. Фабрикервізе (нині с. Фабричне), проживала в с. Шанзе (нині с. Снігурівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Ротфронт". Заарештована 28 серпня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 листопада 1944 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1989 році.

Я

ЯБЛОНСЬКИЙ Іван Олексійович, 1906 р. народження, с. Лозуватка Криворізького р-ну Дніпропетровської області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Прокатник електродного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу в м. Запоріжжі. Заарештований 14 липня 1938 року. Звинувачення: активний учасник антирадянської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯБУРЕК Томас Едуардович, 1910 р. народження, м. Байтан (Німеччина), німець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар шамотного заводу комбінату "Запоріжсталь". Заарештований 18 липня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством. Особливою нарадою при НКВС СРСР 3 травня 1940 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер 5 листопада 1940 року

в концтаборі Магаданської області. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЯКИМЕНКО Леонтій Полікарпович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Дмитрівка Бердянського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10 жовтня 1929 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 18 січня 1930 року засуджений до 3 років висилки в Північний край. Реабілітований у 1990 році.

ЯКИМЕНКО Яків Дмитрович, 1912 р. народження, смт Володарське того ж р-ну Донецької області, українець, освіта початкова. Проживав у с. Кронсфельд (нині с. Мар'янівка) Михайлівського р-ну Запорізької області. Робітник відділу зв'язку залізн. ст. Плодородне. Заарештований 9 травня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації оформився як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 червня 1945 року термін попереднього ув'язнення зарахований як покарання, з-під варті звільнений. Реабілітований у 1989 році.

ЯКОБЕ Ріхард Ернстович, 1902 р. народження, с. Юзефіно (стара назва) Володарського р-ну Київської області, німець, малограмотний. Проживав у с. Тігенгаген (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області. Тесляр Молочанського обозного заводу. Заарештований 30 січня 1938 року. Звинувачення: займався антирадянською агітацією та шпигунством. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 31 травня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1990 році.

ЯКОВЕНКО Дмитро Данилович, 1892 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомико-

лаївського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 2 лютого 1930 року. Звинувачення: вів антиколгоспну агітацію. "Трійкою" ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЯКОВЕНКО Мина Васильович, 1888 р. народження, нар. і проживав на хут. Новомиколаївка (стара назва) Новомиколаївського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 2 лютого 1930 року. Звинувачення: вів антиколгоспну агітацію. "Трійкою" ДПУ УСРР 24 лютого 1930 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЯКОВЕНКО Олександра Васиївна, 1912 р. народження, нар. і проживала в с. Борисівка Приморського р-ну Запорізької області, українка, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Радстеп". Приморським РВ НКВС 26 липня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 9 червня 1945 року засуджена до 3 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ЯКОВЛЄВ Василь Георгійович, 1894 р. народження, м. Могилів на Дніпрі (так у справі), білорус, освіта неповна середня. Проживав у с. Мунтау (нині в межах м. Молочанська) Токмацького р-ну Запорізької області. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 22 серпня 1937 року. Звинувачення: погрожував підпалом колгоспного майна і вбивством окремих відповідальних працівників. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. "Трійкою" УНКВС по Свердловській області 9 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 15 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯКОВЛЄВ Кіндрат Миколайович, 1889 р. народження, нар. і проживав у с. Кам'янське Мелітопольського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 3 листопада 1920 року. Звинувачення: служив у білих, брав участь у розстрілах комуністів. Надзвичайною "трійкою" особливого відділу 2-ї Кінної армії 8 листопада 1920 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 листопада 1920 року. Реабілітований у 1995 році. Місце поховання невідоме.

ЯКОВЛЄВ Микола Іванович, 1904 р. народження, с. Святець Теофіпольського р-ну Хмельницької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Запоріжжі. Старший лікарський помічник санчастини 157-го полку військ НКВС у м. Запоріжжі. Заарештований 12 жовтня 1937 року. Звинувачення: перебуваючи на службі у військах НКВС, був членом військово-фашистського заклоту і займався шпигунською діяльністю. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 11 лютого 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯКОВЛЄВА Зінаїда Василівна, 1916 р. народження, нар. і проживала в м. Запоріжжі, українка, освіта неповна середня. Старша офіціантка їдальні автомеханічного інституту в м. Запоріжжі. Заарештована 13 березня 1946 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 2 серпня 1946 року засуджена до 4 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання повернулася до м. Запоріжжя, де померла в 1983 році. Реабілітована в 1989 році.

ЯКОВЛЄВА Ксенія Миколаївна, 1916 р. народження, нар. і проживала у м. Запоріжжі, росіянка, освіта неповна середня. Табельниця заводу "Інтернаціонал". Заарештована 21 вересня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольк-

сдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 6 січня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЯКОВЛЄВА Лідія Вікторівна, 1900 р. народження, с. Іванівка Токмацького р-ну Запорізької області, проживала в м. Запоріжжі, німкеня, освіта початкова. Муляр особливої будівничої монтажної контори №1 м. Запоріжжя. Заарештована 21 липня 1944 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1989 році.

ЯКУНІН Олексій Данилович, 1907 р. народження, нар. і проживав у м. Запоріжжі, росіянин, освіта неповна середня. Робітник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 23 березня 1945 року. Звинувачення: перебуваючи на окупованій території, оформився як "фольксдойче", одержав німецький паспорт, отримував спецпайок. Особливою нарадою при МВС СРСР 7 лютого 1947 року засуджений до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Після відбуття покарання повернувся в м. Запоріжжя, де помер у 1967 році. Реабілітований у 1989 році.

ЯКУНІН Петро Кирилович, 1872 р. народження, нар. і проживав у с. Нововасилівка Бердянського р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 16 січня 1930 року. Звинувачення: підбурював селян проти антирелігійної кампанії. Маріупольським окружним відділом ДПУ УСРР 8 березня 1930 року справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЯКУШЕВСЬКИЙ Іполит Леонтійович, 1909 р. народження, с. Варенка Лещівського р-ну Хмельницької області, по-

ляк, малограмотний. Проживав у с-щі Верхня Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя). Вантажник заводу "Ковкий чавун" в с-щі Верхня Хортиця. Заарештований 11 жовтня 1937 року. Звинувачення: підозрюється у зв'язках з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 27 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯЛАМОВ Григорій Васильович, 1878 р. народження, нар. і проживав у с. Степанівка Друга Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, малограмотний, селянин-одноосібник. Заарештований 23 квітня 1932 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію, учасник контрреволюційної групи. Особливою нарадою при колегії ДПУ УСРР 4 серпня 1932 року засуджений до 3 років висилки в Казахстан. Реабілітований у 1989 році.

ЯЛОВЕЦЬ Лазар Омелянович, 1881 р. народження, с. Благовіщенка Куйбишевського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Маріуполі Донецької області. Грабар Маріупольського заводу "Азовсталь". Заарештований 2 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 17 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 23 вересня 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1989 році.

ЯН Фрідріх Якович, 1883 р. народження, с. Багатівка Розівського р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта середня. Експедитор Запорізького механічного заводу. Заарештований 7 серпня 1937 року. Звинувачення: агітував проти радянської влади. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 18 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 9 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЕВ Гаврило Михайлович, 1910 р. народження, нар. і проживав у с. Богданівка Приазовського р-ну Запорізької області, болгарин, освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу "Третій вирішальний" у с. Богданівка. Заарештований 30 жовтня 1937 року. Звинувачення: систематично агітував колгоспників проти радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 16 листопада 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 30 жовтня 1945 року. Помер 29 жовтня 1985 року в м. Пологах того ж р-ну Запорізької області. Реабілітований у 1989 році.

ЯНКЕЛЕВИЧ Пінхас Йоселович, 1890 р. народження, м. Мітава Курляндської губернії, Латвія (так у кр. справі), єврей, освіта вища. Проживав у м. Запоріжжі. Завідуючий кафедрою Запорізького машинобудівного інституту ім. Чубаря. Заарештований 4 грудня 1937 року. Звинувачення: підозра у зв'язках з латвійською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 5 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 17 січня 1938 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЦ Іван Іванович, 1911 р. народження, с. Гросвейде (нині с. Просторе), проживав у с. Ротфронт (нині с. Владівка) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня. Помічник бухгалтера артілі "Глинокоп" у с. Ротфронт. Заарештований 16 липня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну фашистську пропаганду на користь Німеччини. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦ Генріх Генріхович, 1879 р. народження, м. Молочанськ Токмацького р-ну Запорізької області, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта середня. Технік-електрик заводу "Союзборшно". Заарештований 12 липня 1938 року. Звинувачення: проводив шпигунсь-

ко-диверсійну роботу. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 29 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 жовтня 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЦЕН Абрам Павлович, 1901 р. народження, с. Смоляне, проживав у с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Пічник колгоспу "Шніттер". Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЦЕН Берта Робертівна, 1908 р. народження, нар. і проживала в с. Альтонау (нині с. Травневе) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Рядова колгоспниця к-спу "Роте Фане" в с. Альтонау. Заарештована 25 липня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджена до 8 років позбавлення волі. Реабілітована у 1989 році.

ЯНЦЕН Віра Єфремівна, 1912 р. народження, місце народження не встановлено, українка, освіта початкова, проживала в м. Оріхові того ж р-ну Запорізької області. Прибиральниця райВНО в м. Оріхові. Заарештована 6 вересня 1944 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 грудня 1944 року засуджена до 5 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітована у 1995 році.

ЯНЦЕН Генріх Іванович, 1919 р. народження, с. Вальдгейм (нині с. Владівка), проживав у с. Ландскроне (нині с. Ланкове) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, малограмотний. Рядовий колгоспник к-спу ім. ОДПУ в с. Ланкове. Заарештований

3 вересня 1941 року. Звинувачення: дядько репресований у 1938 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Звільнений з ув'язнення 7 серпня 1947 року. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Генріх Юліусович, 1914 р. народження, с. Нижня Хортиця Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта не встановлена. Вантажник Запорізького трамвайного парку. Дата арешту у справі не вказана. Звинувачення: агент польської розвідки. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЯНЦЕН Давид Якович, 1921 р. народження, с. Ольгине Павлодарської області (Сибір), німець, освіта незакінчена середня. проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області. Студент Бердянського державного учительського інституту. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 17 лютого 1943 року. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Дмитро Іванович, 1908 р. народження, нар. і проживав у с. Ліхтенау (нині с. Світлодолинське) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець освіта початкова. Рядовий колгоспник к-спу ім. Кагановича. Заарештований 17 грудня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної німецької організації. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 12 січня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 лютого 1938 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Іван Абрамович, 1923 р. народження, с. Шестакове Вовчанського р-ну Харківської області, німець, освіта неповна середня. Проживав у с. Руднорвейде (нині с. Розівка) Чернігівського р-ну Запорізької

області. Колгоспник к-спу ім. Енгельса в с. Руднорвейде. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 16 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Іван Іванович, 1893 р. народження, с. Орлове Мелітопольського р-ну, проживав у смт Пришиб Михайлівського р-ну Запорізької області, німець, освіта вища. Завуч Пришибської семирічної школи. Заарештований 27 листопада 1933 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1934 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЯНЦЕН Ісаак Якович, 1902 р. народження, с. Гіршау (нині с. Владівка), проживав у с. Континусфельд (нині с. Довге) Чернігівського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Столяр колгоспу ім. Сталіна в с. Континусфельд. Заарештований 6 жовтня 1937 року. Звинувачення: проявляв терористичні наміри проти керівників радянської влади. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 20 жовтня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 18 вересня 1942 року в Крастаборі НКВС СРСР (Красноярський край). Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Корній Іванович, 1902 р. народження, с. Шостаківка Олександрівського р-ну Донецької області, німець, освіта неповна середня. Проживав на заліз. ст. Федорівка Мелітопольського р-ну Запорізької області. Плановик-економіст пункту "Заготзерно" на заліз. ст. Федорівка. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив антирадянську агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 28 жовтня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Ольга Федорівна, 1899 р. народження, нар. і проживала в с. Ольгине

(нині приєднане до с. Осипенко) Бердянського р-ну Запорізької області, німкеня, освіта початкова. Колгоспниця к-спу ім. Фрунзе в с. Ольгине. Заарештована 30 листопада 1945 року. Звинувачення: під час німецької окупації зареєструвалася як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Сузунський р-н Новосибірської області. Реабілітована у 1992 році.

ЯНЦЕН Павло Павлович, 1903 р. народження, острів Хортиця (нині в межах м. Запоріжжя), проживав у с. Бабурка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Муляр колгоспу "Шнітгер". Заарештований 4 листопада 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію, вихваляв фашистську Німеччину. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЦЕН Петро Якович, 1923 р. народження, с. Ольгине Богданівського р-ну Павлоградської області (так у кр. справі), німець, освіта середня. Проживав у с. Гросвейде (нині с. Просторе) Чернігівського р-ну Запорізької області. Колгоспник к-спу ім. Р. Люксембург. Заарештований 4 вересня 1941 року. Звинувачення: соціально небезпечний елемент. Особливою нарадою при НКВС СРСР 11 липня 1942 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Помер в Івдельтаборі НКВС СРСР 16 квітня 1942 року (до винесення вироку). Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Яків Мартинович, 1918 р. народження, нар. і проживав у с. Розенорт (нині с. Орлове) Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта неповна середня, тракторист

Терпіннівської МТС Мелітопольського р-ну. Заарештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14 жовтня 1942 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Яків Францович, 1891 р. народження, с. Привільне, проживав у с-щі Зарічне Мелітопольського р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Сторож колгоспу ім. Кірова. Заарештований 18 жовтня 1945 року. Звинувачення: під час окупації зареєструвався як "фольксдойче". Особливою нарадою при МВС СРСР 10 червня 1946 року засуджений до 7 років позбавлення волі з утриманням в Чорногорському спецвиправтудтаборі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 році.

ЯНЦЕН Яків Якович, 1893 р. народження, нар. і проживав у с. Долинівка Запорізького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Електромонтер колгоспу ім. Петровського. Заарештований 14 лютого 1938 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної фашистської організації. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13 листопада 1938 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯНЧИК Михайло Іванович, 1896 р. народження, с. Буштина Тячівського р-ну Закарпатської області, українець, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Слюсар Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 3 жовтня 1937 року. Звинувачення: мав зв'язки з польською розвідкою. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 10 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22 листопада 1937 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЯНЧИЛІН Данило Купріянович, 1882 р. народження, с. Гриби Мошканської волості Могилевської губернії, білорус,

освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-1938 рр. Проживав у м. Запоріжжі. Старший контролер Запорізького заводу № 29. Заарештований 7 березня 1938 року. Звинувачення: займався шпигунською діяльністю на користь Японії. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 5 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 листопада 1938 року в м. Запоріжжі. Реабілітований у 1990 році.

ЯРИШ Григорій Адамович, 1909 р. народження, с. Павлівка (нині с. Долинське) Запорізького р-ну, проживав у м. Запоріжжі, німець, освіта початкова. Тимчасово ніде не працював. Заарештований 26 лютого 1938 року. Звинувачення: займався шпигунством на користь однієї з капіталістичних країн. Особливою "трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 жовтня 1938 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 році.

ЯРКІН Тихін Терентійович, 1898 р. народження, с. Ганнівка Якимівського р-ну, проживав у с. Тігенгаген (нині с. Левадне) Токмацького р-ну Запорізької області, росіянин, освіта початкова. Рахівник колгоспу "Шлях Леніна" в с. Тігенгаген. Заарештований 23 жовтня 1937 року. Звинувачення: учасник контрреволюційної організації. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 28 жовтня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 червня 1938 року в м. Дніпропетровську. Реабілітований у 1989 році.

ЯРМАК Іван Федорович, 1898 р. народження, с. Новогупалівка, проживав у с. Шевченка Вільнянського р-ну Запорізької області, українець, малограмотний. Коваль колгоспу ім. Фрунзе в с. Шевченка. Заарештований 11 вересня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 21 вересня 1937 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

ЯРОШЕНКО Степан Григорович, 1891 р. народження, нар. і проживав у с. Піщане (нині його немає) Мелітопольського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "14-річчя Жовтня" в с. Піщаному. Заарештований 2 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 10 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЯСИНСЬКИЙ Петро Минович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Чапавка Пологівського р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Автогенник паровозного депо залізн. ст. ім. Чубаря. Заарештований 27 березня 1938 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію. Особливою нарадою при НКВС СРСР 4 серпня 1938 року засуджений до 8 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЯСТРЕБОВА Ганна Василівна, 1911 р. народження, нар. і проживала в м. Бердянську Запорізької області, росіянка, освіта початкова. Тимчасово не працювала. Заарештована 11 червня 1946 року. Звинувачення: член сім'ї зрадника батьківщини. Особливою нарадою при МДБ СРСР 11 грудня 1946 року засуджена до 5 років заслання в Талди-Курганську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році.

ЯСЬКОВА Антоніна Іванівна, 1918 р. народження, с. Ярчівці Зборівського р-ну Тернопільської області, українка, освіта не встановлена. Проживала в смт Михайлівка того ж р-ну Запорізької області, домогосподарка. Відомостей про арешт у справі немає. Особливою нарадою при МДБ СРСР 24 листопада 1951 року засуджена до безстрокової висилки в Красноярський край як дружина чоловіка, який "служив в армії Андерса". Реабілітована в 1989 році.

ЯУФМАН Петро Миколайович, 1895 р. народження, нар. і проживав у с. Гей-

дельберг (нині с. Новогорівка) Токмацького р-ну Запорізької області, німець, освіта початкова. Колгоспник к-спу "Авангард". Заарештований 12 вересня 1937 року. Звинувачення: займався контрреволюційною агітацією. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 22 вересня 1937 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні 30 грудня 1937 року. Реабілітований у 1989 році. Місце поховання невідоме.

ЯУФМАН Яків Якович, 1914 р. народження, м. Миколаїв, німець, малограмотний. Проживав у с. Розкішне Гуляйпільського р-ну Запорізької області. Рядовий колгоспник к-спу "Безбожник" у с. Розкішне. За-

арештований 3 вересня 1941 року. Звинувачення: батько репресований органами НКВС у 1938 році. Особливою нарадою при НКВС СРСР 17 лютого 1943 року засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер 13 січня 1943 року (до винесення вироку) в Тавдтаборі НКВС СРСР (Свердловська область, Росія). Реабілітований у 1989 році.

ЯХНІС Веніамін Аронович, 1895 р. народження, м. Одеса, єврей, освіта початкова. Проживав у м. Запоріжжі. Розмітник Запорізького заводу "Комунар". Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачення: підозра в розвідувальній діяльності. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 17 листопада 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 27 листопада 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ЯЦЕНКО Пелагея Семенівна, 1923 р. народження, нар. і проживала в с. Корніївка Веселівського р-ну Запорізької області, українка, освіта неповна середня. Фінансовий агент районного фінансового відділу. Зааре-

штована 21 серпня 1944 року. Звинувачення: була агентом німецької поліції. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 березня 1945 року засуджена до 5 років позбавлення волі. Реабілітована у 1992 році.

ЯЦЕНКО Феофан Улянович, 1894 р. народження, нар. і проживав у с. Жеребець (стара назва) Запорізького р-ну Запорізької області, українець, неписьменний, селянин-одноосібник. Заарештований в січні 1922 року. Звинувачення: учасник пограбувань. Надзвичайною "трійкою" північно-східної частини Запоріжжя 29 січня 1922 року з-під варті звільнений. Реабілітований у 1991 році.

ЯЦЕНКО Григорій Дмитрович, 1898 р. народження, нар. і проживав у м. Бердянську Запорізької області, українець, освіта середня. Тимчасово не працював. Заарештований у вересні 1928 року. Звинувачення: нелегально перейшов кордон з Румунією. Колегією ОДПУ СРСР 26 серпня 1929 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

ЯЦЕНКО Микола Макарович, 1899 р. народження, нар. і проживав у с. Леніна-2 (стара назва) Токмацького р-ну Запорізької області, українець, освіта початкова. Завгосп Центроспирту в м. Токмаку. Заарештований 16 серпня 1937 року. Звинувачення: проводив контрреволюційну агітацію з дискредитації керівників партії та уряду. "Трійкою" УНКВС по Дніпропетровській області 3 вересня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12 вересня 1937 року в м. Мелітополі. Реабілітований у 1989 році.

ЯЩУК Федот Дем'янович, 1889 р. народження, с. Комини Ізяславського р-ну Хмельницької області, українець, малограмотний. Проживав у с. Янчекрак (нині с. Кам'янське) Василівського р-ну Запорізької області. Чорнороб заводу "Інтернаціонал" у м. Запоріжжі. Заарештований 16 листопада 1937 року. Звинувачення: підозра в шпигунстві на користь Польщі. НКВС СРСР і Прокурором СРСР 15 грудня 1937 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 року. Реабілітований у 1990 році. Місце поховання невідоме.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ТАБЛИЦІ

Перед Вами третій том серії книг “Реабілітовані історією” (Запорізька область). В ньому подаються відомості про 3284 громадян нашої області, репресованих в роки тоталітаризму. Таким чином, враховуючи два попередніх томи, повернено з політичного небуття майже 12 тисяч імен наших земляків, які нічим не завинили перед своїм народом і реабілітовані у відповідності з існуючим законодавством. Робота Науково-редакційного підрозділу триває і в наступних томах продовжиться розповідь про запоріжців, які стали жертвами червоного терору.

Як бачимо, від репресій постраждала найпрацездатніша і найпродуктивніша частина населення віком від 25 до 50 років (86%). Найбільше серед них українців та німців (75%), селян і робітників (до 45% і 23% відповідно). Найжахливіше, що у вироках домінує “розстрільна стаття” — майже 39%.

1. ВІК РЕПРЕСОВАНИХ

— до 25 років	584	18%
— до 40 років	1443	44,3%
— до 50 років	793	24,4%
— до 60 років	356	10,8%
— до 70 років	60	1,8%
— більше 70 років	5	0,2%
— не встановлено	18	0,5%

Всього 3259 чол.

2. НАЦІОНАЛЬНІСТЬ

— українці	1318	40,3%
— німці	1132	34,7%
— росіяни	320	9,9%
— болгар	140	4,3%
— поляки	135	4,2%
— євреї	40	1,2%
— білоруси	37	1,1%
— греки	34	1,1%
— латиші	35	1,1%
— литовці	4	0,1%
— естонці	4	0,1%
— румуни	4	0,1%
— інші	44	1,4%
— не встановлено	12	0,4%

Всього 3259 чол.

3. СОЦІАЛЬНЕ ПОХОДЖЕННЯ

— з селян	2406	73,8%
— з робітників	567	17,4%
— з службовців	229	7,1%
— з ремісників	11	0,3%
— з міщан	7	0,2%
— інших	20	0,6%
— не встановлено	19	0,6%

Всього 3259 чол.

4. ПАРТІЙНІСТЬ

— позапартійні	3006	92%
— чл. ВКП(б)	83	2,6%
— чл. ВЛКСМ	44	1,4%
— інші партії	6	0,2%
— не встановлено	120	3,8%

Всього 3259 чол.

5. ЗА ПОСАДОЮ

— колгоспники	1008	31,3%
— робітники	758	23,2%
— службовці	501	15,3%
— одноосібники	465	14,2%
— безробітні	308	9,4%
— керівники	21	0,7%
— домогосподарки	93	2,8%
— військовослужбовці	44	1,3%
— учні, студенти	32	0,9%
— священники	18	0,6%
— не встановлено	11	0,3%

Всього 3259 чол.

6. ЗМІСТ ВИРОКУ

— розстріл	1264	38,8%
— до 20 років ув'язнен.	8	0,2%
— до 10 років	673	20,8%
— до 5 років	733	22,4%
— заслання	371	11,3%
— засуджено умовно	80	2,5%
— звільнено з-під варти	63	1,9%
— невідомо	67	2,1%

Всього 3259 чол.

КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ КОЛИШНЬОГО СРСР¹⁾

ЕВРОПЕЙСКАЯ ЧАСТЬ ГУЛАГА

I. СЕВЕРО-ЗАПАД ЕВРОПЕЙСКОЙ ЧАСТИ СССР

- 1. Архангельск** — концлагерь, создан в 1918 г. в связи с красным террором (Декрет СНК от 5.09.18). В 1922-23 гг. большинство заключенных переведено в СЛОН (см. п.27). После Великой Отеч. войны лагерь опять переполняется.
- 2. Белбалтлаг** — строительство Беломоро-Балтийского канала им. И.В. Сталина (в 1956 г. имя Сталина снято). Управление — в пос. Медвежьегорске.
- 3. Беломорск** — лагерь системы Белбалтлага.
- 4. Боровичи** — ЛП.
- 5. Волглаг** — строительство Волго-Балтийского канала (1936-1941 гг.) и Рыбинского водохранилища.
- 6. Вологда** — пересыльная тюрьма на пути в Архангельск и Соловки: лагерь Кирилло-Белозерск Вологодской обл.
- 7. Волхов.**
- 8. Вытегра.**
- 9. Камурлаг** — Карело-Мурманские лагеря, управление в пос. Кемь.
- 10. Кандалакша.**
- 11. Каргополь.**
- 12. Кола.**
- 13. Кулой.**
- 14. Ленинград. “Кресты”** — расстрельная тюрьма, захоронения в Левашово близ Ленинграда.
- 15. Медвежьегорсклаг.**
- 16. Мончегорск.**
- 17. Нымце** — ЛП.
- 18. Онегалаг** — управление в пос. Плесецк.
- 19. Петрозаводск.**
- 20. Петроминск** — концлагерь.
- 21. Свирьлаг** — управление в пос. Свирьстрой.
- 22. Севдвинлаг** — управление в пос. Вельск.
- 23. Севдюнлаг** — строительство ж-д. Коноша-Котлас.
- 24. Сегежа** — ЛП.
- 25. Силламяэ** — ЛП.
- 26. СКИТЛ** — Соловецко-Кемский исправительно-трудовой лагерь.
- 27. СЛОН** — Соловецкий лагерь особого назначения. Первыми заключенными были эсеры (1918 г.), в 1922-23 гг. — пополнение из Архангельска, Петроминска, Холмогор.
- 28. Сорок-Обозренский лагерь** — строительство ж-д Кандалакша-Кучерва.
- 29. Сортавала** — ЛП.

¹⁾Журнал “Столица” (м. Москва), 1991 р., № 16

30. **Стройка 511.**
31. **Тихвин** — ЛП.
32. **Хол.могоры** — концлагерь.
33. **Остров Франца-Иосифа** — ЛП**.
34. **Ягринлаг** — управление в Северодвинске.

II. СРЕДНЯЯ ПОЛОСА ЕВРОПЕЙСКОЙ ЧАСТИ СССР

1. **Автодорлаг** — строительство шоссе Минск-Москва. Места расстрела близ Минска и Куропаты.
2. **Владимир** — политизолятор. ТОН: до 1955 г. здесь сидели иностранцы, в т.ч. Янош Кадар, Рауль Валленберг и др. С конца 50-х гг. — одна из тюрем с самым строгим режимом для особо опасных “рецидивистов” (например, В.Буковский, А.Марченко).
3. **Вязьма.**
4. **Вятлаг** (см. разд. IV-24).
5. **Горький.**
6. **Дмитров** — управление Дмитровлага, строительство канала Москва-Волга (около 0.5 млн. заключенных).
7. **Дубровлаг** — спецлаг, управление в пос. Явас.
8. **Елабуга** — (см. разд. IV-25).
9. **Иваново** — управление Ивановлага.
10. **Ижевск** (см. разд. IV-27).
11. **Катынь** — здесь в 1940 г. были убиты 4143 интернированных польских офицера: 50 лет спустя Москва признала, что это дело рук НКВД.
12. **Казань** — ТОН, психтюрьма.
13. **Кашин.**
14. **Клишилаг** — управление лагерей.
15. **Козельск** — один из спецлагерей, где содержались польские офицеры: позже часть из них была расстреляна в Катыни.
16. **Кострома.**
17. **Куйбышев.**
18. **Моршанск.****
19. **Москва** — управление Мосстройлага: Лефортовская ТОН: Внутренняя тюрьма НКВД (Лубянка), Бутырская тюрьма и др. В Москве установлено 10 мест тайных захоронений жертв репрессий 30-40-х; кладб. Донское, Ваганьковское и Калитниковское, Рогожское, Гольяновское, холмы близ Новоспасского монастыря и ст. “Левобережная”. Только в пос. Бутово захоронено свыше 200 тыс. человек (газ. “Известия” от 20.02.91).
20. **Новомосковск.**
21. **Пенза.**
22. **Потьма** — управление Потьлага.
23. **Псков.**
24. **Рыбинск** — управление Рыбинлага.
25. **Ростов.**
26. **Саранск.**
27. **Селигер** — управление Селигерлага, спецлаг для польских офицеров,

часть которых позже была расстреляна в Катыни: ракетная “шарашка” (работали немецкие специалисты).

28. **Смоленск.**
29. **Советск.**
30. **Стародуб.**
31. **Суздаль** — политизолятор (центр), управление Суздальлага (строительство канала Москва-Волга).
32. **Сызрань**
33. **Тамбов.**
34. **Темниковские лагеря** — лагуправление в пос. Явас.
35. **Тетюши.**
36. **Тула.**
37. **Углич** — политизолятор (центр), с конца 1950-х гг. колония особого режима.
38. **Ульяновск.**
39. **Унжлаг** — управление в г. Сухобельске: лесоповал и лесосплав.
40. **Ховрино.**
41. **Ярославль** — ТОН, специзолятор: с 1960-х гг. — тюрьма общ. режима: около 2000 заключенных.
42. **Юхнов** — спецлаг, где содержались интернированные польские офицеры, позже расстрелянные в Катыни.
43. **Орел** — Орловский централ-политизолятор, здесь в 1941 г. было расстреляно несколько сотен политзаключенных, гл. обр. бывших эсеров (М. Спиридонова и др.). С 1960-х гг. — психтюрьма.
44. **Липецк** — ТОН.
45. **Каунас**, 1940-41 гг. — расстрелы.
46. **Вильнюс**, 1940-41 гг. — расстрелы. Депортации в 1941, 1949 гг.
47. **Рига**, 1940-41 гг. — расстрелы. Депортации в 1941, 1949 гг.
48. **Тарту**, 1941 г. — расстрелы. Депортации в 1941, 1949 гг.
49. **Бологое** — этап.
50. **Курск** — расстрелы и место захоронения (30-е годы, юго-зап. окраина (см. газ. “Известия” 9.12.90).

III. ЮГ ЕВРОПЕЙСКОЙ ЧАСТИ СССР (ДАННЫЕ ПО УКРАИНЕ ОЧЕНЬ НЕПОЛНЫЕ)

1. **Винница** — в местной тюрьме летом 1941 г. расстреляны сотни заключенных.
2. **Днепропетровск.**
3. **Запорожье** — лагуправление (см. примечание редакции).
4. **Каменец-Подольский** — в местной тюрьме, прямо в камерах, летом 1941 г. расстреляны сотни заключенных.
5. **Киев** — в Броварах (на северо-запад от Киева) захоронения жертв массовых расстрелов 1936-1941 гг., приписывавшихся прежде немецко-фашист. карателям.
6. **Львов** — массовые расстрелы заключенных в местных тюрьмах летом 1941 г.

7. **Никополь***.
8. **Ростов-на-Дону** — лагуправление.
9. **Старобельск** — спецлагерь для интернированных польских офицеров, позже расстрелянных в Катыни.
10. **Сумы**.
11. **Темрюк**.
12. **Умань****.
13. **Харьков** — в лесопарке на месте захоронения жертв массовых расстрелов 1936-1941 гг. ныне стоит пансионат КГБ (см. газету “Свобода”. № 6. 1990).
14. **Новочеркасск**** — ТОН.
15. **Ивано-Франковск** — ТОН. Массовые расстрелы.
16. **Одесса** — ТОН №1.
17. **Донецк (б. Сталино)** — расстрелы и место захоронения (30-е гг., Рутченское поле — см. газ. “Правда”, 4.07.89).
18. **Луганск (б. Ворошиловград)** — расстрелы и места захоронения (30-е годы, окраина “Сучья балка” и парк “Дружбы народов”. См.: “Известия” — 21.03.90, “Правда”. 28.09.90).
19. **Дрогобыч** — расстрелы в тюрьме НКВД (см. газ. “Известия”. 23.09.90). Массовые захоронения во дворе тюрьмы (ныне учебный корпус пединститута).

IV. УРАЛ

1. **Абезь, пос.** — управление лагерей Абезь-Интлага. Предположительно заключенных использовали на строительстве ж-д. Печора-Воркута.
2. **Вожаель, пос.** — управление лагерей Вожаельлаг.
3. **Усть-Вымлаг.**
4. **Воркутпечлаг.**
5. **Печоржелдорлаг.**
6. **Воркутлаг** — заключенных использовали на угольных шахтах и в строительстве. Лагпункты Воркутлага: пос. — шахта Аяч-Яга: пос. Воргашор: г. Воркута (семь ЛП, заключенных использовали на строительстве), шахта воркутинская: ДФЗ (ЛП на окраине Воркуты), пос. Заполярный (три ЛП); шахта Заполярная (два ЛП); пос. Заречный (вблизи Воркуты), пос. Кирпичный, шахта Комсомольская; пос. Комсомольский; пос. Мульда (два ЛП), Новый квартал (два ЛП на окраине пос. Комсомольского), пос. Октябрьский; шахта Октябрьская (ЛП на окраине пос. Воргашор), шахта Промышленная; пос. Промышленный: Рудник микрорайон — ЛП в Воркуте, шахта Северная; пос. Северный; Строительный (ЛП на окраине пос. Воргашор), Тундровый (ЛП на окраине Воркуты, ТЭЦ-1 (ЛП в Воркуте): ТЭЦ-2 (ЛП вблизи пос. Северного), пос. Цемзаводский: шахта Центральная: пос. — шахта Юр-Шор (два ЛП); шахта Южная.
7. **Речлаг** — спецлагерь; по данным ж-ла ЭКО. №10.1990. Речлаг существовал на самой Воркуте, состоял из лаготделений (не менее 9-ти) и отдельных ОЛП при шахтах (не менее сорока). Численность заключенных (единовременная) — около 60 тыс. человек.
8. **Интлаг** — заключенных использовали на шахтах (лесоповале?).

9. **Минлаг** — спецлагерь*. По данным ж-ла ЭКО. №10.1990. — Минеральный, собирательное название 5 комбинатов — Норильск, Воркута, Инта, Ухта, Апатиты (Хибины).

10. **Нарьян-Мар****.

11. **Печорлаг** — лагеря Печорского угольного бассейна.

12. **Новая Земля** — спецлагерь*.

13. **Севудальлаг***.

14. **Ухтасанлаг***

15. **Ухтижмлаг** — заключенных использовали на лесоповале.

16. **Сыктывкар** — ЛП

17. **Ухтпечлаг** — заключенных использовали на строительстве ж-д. Ухта-Печора.

18. **Котлаг** — заключенных использовали на лесоповале.

19. **Севжелдорлаг** — строительство жел. дор.

20. **Аша** — ЛП.

21. **Верхнеуральск** — ЛП; политизолятор.

22. **Верхний Уфалей** — ЛП

23. **Вишерлаг** — на р. Вишера.

24. **Вятлаг** — управление лагерей в г. Кирове, пересыльная тюрьма, лесоповал.

25. **Елабуга** — ЛП.

26. **Ивдельлаг** — шахты.

27. **Ижевск** — ЛП, строительство и лесоповал.

28. **Кизел** — ЛП.

29. **Копейск** — ЛП, шахты и строительство.

30. **Краснотуртин** — ЛП.

31. **Красноуральск** — ЛП.

32. **Куигур** — ЛП.

33. **Магнитогорск** — ЛП, строительство.

34. **Миасс** — ЛП, строительство и химзаводы.

35. **Нижний Тагил** — строительство.

36. **Нырблаг**.

37. **Орск** — ЛП, шахты и строительство.

38. **Пермьлаг**.

39. **Стерлитамак** — ЛП, строительство.

40. **Салават** — ЛП, строительство.

41. **Свердловск** — ЛП, строительство.

42. **Североуральск** — Л П.

43. **Соликамск** — шахты, строительство.

44. **Усольлаг** — шахты.

45. **Уральск** (см. разд. V-27).

46. **Уфа** — ЛП, строительство и химзаводы.

47. **Челябинск** — ЛП, строительство, хим. и металлург. заводы, спецлагерь и спецкомендатура для советских немцев, политизолятор: близ города в шахтах “Золотой горы” (“Золотой лог”?) — места расстрелов и захоронений в 30-е гг. (около 100 тыс. чел. — см. газ. “Правда” от 21.09.89).

- 48. Каменск-Уральский** — ЛП, хим. и металлург. заводы, строительство.
49. Вайгач, остров — ЛП.

V. КАЗАХСТАН И СРЕДНЯЯ АЗИЯ

- 1. Актюбинск** — ЛП, строительство, химзавод.
- 2. АЛЖИР** — акмолинский лагерь жен изменников Родины, вблизи нынешнего Целинограда.
- 3. Алма-Ата** — ЛП **, строительство, политизолятор.
- 4. Андижан** — ЛП **, строительство.
- 5. Ашхабад** — ЛП **, цементные карьеры, ТОН.
- 6. Балхашлаг** — управление лагерей в г. Балхаш*, медные рудники, строительство; места расстрелов.
- 7. Джамбул** — ЛП, добыча гипса, цемента.
- 8. Джекказганлаг** — марганцевые и медные рудники, строительство, металлургический комбинат.
- 9. Иргиз** — ЛП.
- 10. Казалинск** — ЛП, кирпичный завод.
- 11. Камышлаг** — спецлагерь: все спецлагеря образованы в 1948 г. специально для политзаключенных, отличались особо жестоким режимом — работа без оплаты и выходных, в нерабочее время содержание под замком, на одежде нашиты номера, переписка ограничена двумя письмами в год.
- 12. Карлаг** — управление лагеря в пос. Долинка, добыча угля, цветных металлов, сельхозработы, создан в 1932 (1930?) г.
- 13. Кимгир** — ЛП слецлага, восстание в 1954 г.
- 14. Кызыл-Орда** — ЛП**.
- 15. Кокчетав** — ЛП.
- 16. Красноводск** — ЛП, строительство, химзавод.
- 17. Курган-Тюбе** — ЛП**.
- 18. Кустанай** — ЛП**.
- 19. Ленинабад** — ЛП, строительство канала.
- 20. Луглаг** — спецлагерь*.
- 21. Песчанлаг** — спецлагерь, марганцевые и медные рудники, горнометаллургич. комбинат.
- 22. Петропавловск** — ЛП*, этап.
- 23. Семипалатинск** — ЛП.
- 24. Спецлаг** — спецлагерь*, горно-металлургич. комбинат, управление в Джезказгане. Восстание в этом лагере описано А.И.Солженицыным в сценарии “Знают истину танки” (“Дружба народов”, № 11, 1989).
- 25. Ташкент** — ЛП**, ТОН.
- 26. Туркестан** — ЛП.
- 27. Уральск** — ЛП.
- 28. Усть-Каменогорск** — Л П, шахты свинцово-цинковых, полиметаллических руд, строительство горно-металлургических комбинатов, работа на них.
- 29. Фергана** — ЛП, строительство, химич. и цементный завод, жел-бетон. изделия.

30. **Фрунзе** — ЛП**.
31. **Чарджоу** — ЛП**.
32. **Чимкент** — ЛП**.
33. **Экибастуз** — ЛП, угольные разрезы, золотодобыча, строительство.
34. **Ташауз** — места расстрелов и захоронений (см. газ. “Известия”. 14.12.89).

АЗИАТСКАЯ ЧАСТЬ ГУЛАГА VI. ЗАПАДНАЯ СИБИРЬ

1. **Алтай** — лагерь на границе Омской обл. и Казахской ССР*.
2. **Асино**, пос. — Томско-Асинское управление лагерей.
3. **Березово** — лагерь предположительно — в низовьях р. Оби.
4. **Омлаг** — лагерь примерно в 5 км вверх по р. Иртыш от Омска.
5. **Омск** — управление лагерей.
6. **Салехард**, пос.-лагерь**.
7. **Стройка 501** — строительство ж-д. Салехард-Игарка. Дорога не построена — “Мертвая дорога”.
8. **Тавда** — лагерь, предназначен для повала и сплава леса.
9. **Тайга** — лагерь. Кемеровская обл.
10. **Тобольск** — лагерь. Политизолятор.
11. **Тура** — лагерь*. (Нижняя Тунгуска? Свердловская обл. — Богословлаг, Туринские рудники?).
12. **Дзержинский**, пос.-лагерь. Новосибирская обл., Искитимский р-н.
13. **Колпашево**, пос.-лагерь: При ликвидации лагеря заключенных расстреляли. Расстрелы проводились в овраге, примыкавшем к берегу р. Оби (См. газ. “Молодость Сибири” 29.04.89 и “Правда” 11.05.89).
14. **Колывань**, пос.-женский лагерь.
15. **Кривошековские лагеря №5, 6, 7**: использовались для строительства левобережной части Новосибирска.
16. **Кеута** — лагерь, примерно в 5 км западнее Барнаула. Пересыльный пункт.
17. **Ложок**, пос. — ОЛП № 4. Новосибирская обл. Искитимский р-н.
18. **Нарым** — место ссылки кулаков Западносибирского края (Томской, Новосибирской и Кемеровской обл. и Алтайского края), за период 1930-33 гг.
19. **Остров** — на р. Оби около пос. Александровское. На этом острове найдется очень много человеческих костей. Местные жители называют его островом смерти. Из разговоров предполагается, что поздней осенью (год не установлен) была завезена полная баржа совершенно немощных людей, которые в одну зиму скончались.
20. **Пихтовка**, пос.-лагерь на севере Новосибирской обл.
21. **Саплаг** — лагерь, Новосибирск, обл., Искитимский р-н.
22. **Томсклаг** — лагерь жен врагов народа; близ Томска и в центре города — массовые захоронения: место гибели известного поэта Н.Клюева (см. газ. “Наука в Сибири”, 17.11.89).
23. **Бекет** — лагерь.
24. **Воскресенка** — лагерь.

25. Горношорские лагеря — строительство ж-д. станции Таштагол Кемеровской обл.

26. Кемерлаг — ИТЛ в Кемерово, использован на строительстве химкомбината.

27. Кольгон — лагерь. Для заключенных были и спец. выселки, где они могли работать без конвоя — “расконвойка”.

28. Котовский женский лагерь. Совместное содержание политических и уголовников.

29. Кузнецлаг — лагерь использован для строительства металлургич. комбината в г. Сталинске (ныне Новокузнецк).

30. Майск-1, Майск-2 — лагеря.

31. Мариинск — Сибирское управление лагерей особого назначения (СибУЛОН). В этом управлении был ИТЛ для инвалидов.

32. Новоивановка — лагерь.

33. Новый свет — лагерь.

34. Прокопьевск — места расстрелов.

35. Сосновка — места расстрелов.

36. Спасск, пос. — лагерь золоторудного прииска.

37. Сталинск (ныне Новокузнецк) — трудовая толстовская колония “Жизнь и труд”.

38. Тисуль, пос. — места расстрелов.

39. Чумай — места расстрелов.

40. Южкзбаслаг — управление лагерей в Сталинске.

41. Юрга — пересыльный лагерь, места расстрелов.

42. Ягуновка, пос. — места расстрелов.

43. Яялаг — женский ИТЛ. Использован на лесозаготовительных работах. Существовал уже в 1931 г. Управление размещалось в г. Яя.

44. Яя — управление лагерей, Кемеровская обл.

45. Аламбай, пос.-лагерь. Алтайский край.

46. Боровлянка (или Сосновка) пос.-лагерь. Алтайский край.

47. Кызыл-Озек — пересыльный лагерь, размещался в бывшем женском монастыре в Горно-Алтайске.

48. Письяново, пос.-лагерь. Алтайский край.

49. Сектелет — лагерь на р. Белая. Алтайский край*.

50. Чудиновка, пос.-лагерь образован еще в 1931-33 гг. Новосибирская обл.

51. Тюмень — лагерь.

VII. ВОСТОЧНАЯ СИБИРЬ

1. Абакан — множество ЛП, шахты, лесоповал.

2. Ангарлаг — управление лагерей в г. Братске.

3. Богучаны — ЛП, лесоповал.

4. Бодайбо — система ЛП, прииски, лесоповал.

5. Братсклаг.

6. Букачача — ЛП, шахта.

7. Горлаг — спецлаг (система спецлагерей создана в 1948 г.), более 20 ЛП. Управление в Норильске. Шахты, рудники, строительство и обслуживание города, аэропорта и железной дороги.

8. **Джида** — ЛП, лесоповал, рудники.
9. **Диксон** — ЛП.
10. **Заярск** — ЛП, лесоповал, рудники.
11. **Игарка** — ЛП, лесоповал, лесобиржа.
12. **Иркутлаг** — управление лагерей.
13. **Канск** — ЛП, строительство и обслуживание нефтепровода.
14. **Контакт** — лагерь на севере Таймыра*.
15. **Краслаг** — ЛП обозначались буквами “Л”, “М”, “П” и т.д. Основной контингент — латыши (18 тыс.), депортированы в 1940, 1945-50-53 гг. Подземные каторжные работы.
16. **Кызыл** — ЛП, шахты.
17. **Минусинск** — ЛП, сельское хозяйство (?), золото (?).
18. **Нориллаг** — создан в конце 30-х гг. Строительство города, поселков, аэропорта, ж-д., заводов: горно-металлургич. комбинат (начальник лаг. управления — зам. дир. комбината).
19. **Озерлаг** — спецлагерь, управление в Тайшете(?), лесоповал.
20. **Подкаменная Тунгуска** — ЛП, прииск (?)*.
21. **Решоты** — ЛП*
22. **Рыбаклаг** — лагерь на севере Таймыра*.
23. **Таймыр** — ЛП вблизи оз. Таймыр*.
24. **Тайшетлаг** — начало западной системы БАМлага.
25. **Туруханск** — ЛП, лесоповал (?).
26. **Улан-Удэ** — ЛП, строительство, дерсвокомбинат (?).
27. **Устье Енисея** — ЛП (?).
28. **Черемхово** — лагерь в системе БАМлага*.
29. **Чита** — пересыльный лагерь; временные ОЛП от лагеря в Находке — для обслуживания и ремонта ж-д.

VIII. ЯКУТИЯ

Все отмеченные ниже пункты — не отдельные поселения, а целые “созвездия” лагерей, лагпунктов и «командировок».

1. **Алданстрой**
2. **Биндакит.**
3. **Верхоянск.**
4. **Вилуйск.**
5. **Витим**
6. **Жиганск.**
7. **Зырянка.**
8. **Индибирское*.**
9. **Кюсюр.**
10. **Нордвик.**
11. **Олекминск.**
12. **Тикси.**
13. **Усть-Миль.**
14. **Якутск.**
15. **Янское.**

IX. ЮЖНАЯ ЧАСТЬ ДАЛЬНЕГО ВОСТОКА

1. **Амурлаг** — строительство в Комсомольске-на-Амуре.
2. **Бамлаг** — строительство БАМа от Тайшета до Ванино (?), управление в г. Свободный.
3. **Биробиджан** — ЛП, строительство шос. дорог.
4. **Благовещенск** — ЛП, строительство, ТОН.
5. **Буржелдорлаг** — лагерь по р. Бурья, управление на ст. Известковая. ДВЖД.
6. **Ванино** — управление Нижамурлага, строительство ж-д Комсомольск-на-Амуре — Ванино (сов. заключенные и японские военнопленные).
7. **Владивосток** — пересыльные лагерь, формирование этапов на Колыму и Чукотку. Временами заключенных скапливалось так много, что они сутками стояли на портовых площадях вплотную друг к другу. Перевозили их кораблями “Дальстрой”, “Джурма”, “Новострой”, “Ногин”, “Чукотка”, “Инди-гирка”. Близ Владивостока в лаг. карантине в р-не Второй Речки место смерти поэта О. Мандельштам (30.12.38).
8. **Златоустовсклаг** (Селемуджинский р-н) — золотодобыча.
9. **Известковая** — управление Буржелдорлага и Нижамурлага (?).
10. **Комсомольск-на-Амуре** — управление Амурлага, ЛП Нижамурлага.
11. **Магдагачи** — ЛП
12. **Огоджалаг** (Селемуджинский р-н) — золотодобыча.
13. **Оха-Пильтунлаг** — строительство дороги на Сахалине.
14. **Оха-Победино** — ЛП Оха-Пильтунлага.
15. **Приморлаг***.
16. **Раздольная** — ЛП, обслуживание складов.
17. **Сагурлаг** (Селемуджинский р-н) — золотодобыча (?).
18. **Сретенск** — управление лагерей, рудники, полиметаллы (?).
19. **Стройка № 506** — тоннель мыс Лазарева — о.Сахалин (не завершен и затоплен).
20. **Сучанлаг** — управление в г. Партизанске.
21. **Токурлаг** (Селемуджинский р-н) — золотодобыча (?).
22. **Удон** — ЛП.
23. **Ургал** — ЛП, угольные шахты.
24. **Уссурийск** — ЛП.
25. **Хабаровск** — ЛП.

X. ДАЛЬСТРОЙ (КОЛЫМА, ЧУКОТКА, ЯКУТИЯ)

1. **Магадан** — резиденция Управления северо-восточных исправительно-трудовых лагерей (УСВИТЛ, Севвостлаг). Управлению подчинялось 11 лаготделений: Южное, Юго-Западное, Северное, Западное, Чай-Урьинское, Индигирское, Тенькинское, Омсукчанское, Чайун-Чукотское, Чукотстройлаг, Янское и спецлагерь Берлаг. Далее список лагерей представлен в порядке их размещения вдоль Колымской трассы Магадан-Оротукан-Дебин-Ягодное-Сусуман-Адыгалах-Орто-Балаган и вдоль других дорог и рек.

ЮЖНОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

2. **Оротукан** — лагуправление, женский пересыльный лагерь.

3-43. **Атха** (женский лагерь, мужская пересылка), **Хетта**, **Мякит**, **Днепровский**, **Береклаг**, **Арарат**, **Купка** — женский лагерь, **Красная Речка** — ЛП, **Стрелка** — женский лагерь, **Гербо**, **Экспедиционный**, **Нербга**, **Горный**, **Загадка**, **Кинжал**, **Верх-Таежный** — ЛП, **Аннушка** — женский лагерь, **Радужный**, **Вертинская**, **Среднекан**, **Становая**, **Геологический**, **Борисхин**, **Усть-Среднекан**, **Котел**, **Золотистый**, **Ниж. Золотистый**, **Разведчик**, **Спорное**, **им. II пятилетки**, **Ударник**, **Ниж. и Верх. Ударник**, **безымянные ЛП**.

ЮГО-ЗАПАДНОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

44. **Сеймчан** — управление, ЛП.

45-50. **Искра**, **Эльген**, **им. III пятилетки**, **Лазо**, **Чапаева**, **Балыгычан** — ЛП по р. Сеймчан и Балыгычан.

СЕВЕРНОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

51. **Ягодное** — управление, ЛП.

52-82. **Дебин** (женский и детский лагерь, мужская пересылка), **Майоры** — ЛП, **Эльген** (женский и детский лагерь), **Мылга**, **Таскан** — женский лагерь. **Туманный**, **Дикий**, **им. Горького**, **Замечательная**, **Глубокий**, **Беличье**, **Ключная**, **Хатынахский**, **им. 8 Марта**, **Штурмовой**, **Верх**, **и Ср. Штурмовой**, **Челюскин**, **им. Водопьянова**, **Нижний Хатынах**, **Лесная**, **Ниж. Бурхала**, **Бурхала** — лагпункты, **Джелгала** (мужской лагерь, женская пересылка), **Перевальная**, **Верх. Дебинск** — ЛП, **безымянные ЛП**.

ЗАПАДНОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

83. **Сусуман**, **лев. берег р. Берелех** — управление, **прав. берег** — ЛП.

84-119. **Лукин**, **Куранах**, **Суровая**, **Берелех**, **Бурталинский**, **Топкин**, **Скрытый**, **Мальдах**, **Стахановец**, **Ударник**, **Светлый**, **Буйдычанский**, **Надежда**, **Теплый**, **Сусмачан**, **Биликан**, **Кадыкчан** (ныне **Мяунджа**), **Аркагала**, **Арзо**, **Кондр-Дья**, **Мировая**, **Грязный**, **им. 25 Октября**, **Почтовая**, **Худжах**, **Аммональная**, **Трубная**, **Тамгелен**, **Дальний**, **Озерный**, **Орлиная**, **Делянكير**, **Лузовая**, **Спокойная** — ЛП, **плюс несколько безымянных ЛП**.

ЧАЙ-УРЬИНСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

120. **Нексикан** — управление, ЛП.

121-142. **Челбанский**, **Дорожная**, **им. Фрунзе**, **Инвалидная**, **Чай-Урьинский**, **им. Чкалова**, **Большевик**, **Комсомолец**, **Октябрьский**, **Дочикалах**, **Тухайнка**, **Амгыей**, **Адыгалах**, **Аян-Юряхский**, **Курбилех**, **Куранах-Ола**, **Кубалах**, **Санга-Куель**, **Кач-Тах**, **им. Сталина**.

ИНДИГИРСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

ТЕНЬКИНСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

143. **Усть-Нера** — управление.

144. **Усть-Омчуг** — управление.

145-181. **Хасын-Узоль** — ЛП, **Палатка** — женский и мужские лагеря,

Мадаун, Армаиь, Баханча, Хилгыча, Детрин, Сакга-Толон, Ветренный, Бутыгычан, Горняк, Кармен, им. Чапаева, Таганка, Эрика, Бургагы, Дусканья, Колымский, Старый Оротун, Клин, Игуменовский, Махопан, им. Буденного, им. Гастелло, им. Тимошенко, им. Ворошилова, им. Берия (два лагеря), Дегдекам, Гвардеец, Нерючи, Хениканджа, Аргаюряхский, им. М. Расковой, Хачалыча — ЛП.

ОМСУКЧАНСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

182. Омсукчан — управление.

183-185. Галимый — женский лагерь, **Индустриальный, Хатарен** — ЛП.

ЧАЙУН — ЧУКОТСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

186. Певек — управление.

ЧУКОТСТРОЙЛАГ

(Строительство дороги на север от Эгвекинота к Оловянным рудникам силами бывших советских военнопленных, узников немецких лагерей).

187. Эгвекинот — управление.

ЯНСКОЕ ЛАГОТДЕЛЕНИЕ

188. Депутатский — управление.

БЕРЛАГ (спецлагерь)

189. Пестрая Дресва (залив) — управление.

190. Мянунджлаг — лагерь для политзаключенных.

ЛАГЕРЯ ВНЕ ОТДЕЛЕНИЙ

191-203. Балаганное, Беллаг, Беринг*, Врангель*, Колымлаг*, Красноармейский, Магаданлаг (множество ЛП в Магадане), Нов. Хейджан, Синегорье (строительство Колым-ГЭС), Среднеколымск*, Тахтоямск, Толон, Яна.

Примечание:

* — местонахождение неизвестно

* * — сведения недостоверны

ИТЛ — исправительно-трудовой лагерь

ЛП — лагерный пункт

ОЛП — отдельный лагерный пункт

ТОН — тюрьма особого назначения

Речлаг — режимный чрезвычайный лагерь.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ, АБРЕВІАТУРИ

- Агітпроп** — відділ агітації і пропаганди (у партійних органах)
АР — Автономна республіка
АРСР — Автономна радянська соціалістична республіка
БКП — Болгарська комуністична партія
БУПР — будинок примусових робіт
БУР (рос.) — барак посиленого режиму
в/ч — військова частина
ВКП(б) — Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВНО — відділ народної освіти
ВОХР — воєнізована (внутрішня) охорона
ВР — Верховна Рада
ВРНГ — Вища Рада народного господарства
ВРП — відділ робітничого постачання
ВТК — відділ технічного контролю
ВТТ — виправно-1 рудовий табір
ВТУЗ — вищий технічний учбовий заклад
ВУАМЛІН — Всеукраїнська асоціація марксо-ленінських інститутів
ВУСПП — Всеукраїнська спілка пролетарських письменників
ВУЦВК — Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ВУЧК (рос.) — Всеукраїнська надзвичайна комісія
ВЧК (рос.) — Всеросійська надзвичайна комісія
ГАРТ — назва літературного об'єднання в 30-х рр.
ГУББ — головне управління боротьби з бандитизмом
Губревтрибунал — губернський революційний трибунал
ГубЧК (рос.) — губернська надзвичайна комісія
ГУЛАГ (рос.) — Головне управління таборів
д. б. — державна безпека
ДАДО — Державний архів Дніпропетровської області
ДАЗО — Державний архів Запорізької області
ДАКАР — Державний архів Кримської автономної республіки
док. — документи
ДОПР (рос.) — будинок примусових робіт; будинок попереднього ув'язнення
ДПУ — Державне політичне управління
ДТСААФ — Добровільне товариство сприяння армії, авіації і флоту
ЗАГС — відділ запису актів громадянського стану
залізн. ст. — залізнична станція
ЗІС — завод інструментальних сталей (м. Запоріжжя)
ИПЛ (рос.) — виправно-трудоий табір
КАРЛаг (рос.) — Карагандинський табір ГУЛАГ МВС СРСР
КДБ — Комітет державної безпеки
КІМ — Комуністичний Інтернаціонал молоді
КК РРФСР — Кримінальний кодекс Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки
КК УРСР — Кримінальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки
Комінтерн — Комуністичний Інтернаціонал
Комнезам — комітет неможливих селян

КП(б)У — Комуністична партія (більшовиків) України
КПЗ — камера попереднього затримання
КПРС — Комуністична партія Радянського Союзу
КПУ — Комуністична партія України
кр. епр. — кримінальна справа
КривДРЕС — Криворізька державна районна електростанція
КСМ — Комуністична спілка молоді
к-сп — колгосп
ЛКСМУ — Ленінська комуністична спілка молоді України
ЛФТ (рос.) — легка фізична праця
м. — місто
МБД — Міністерство державної безпеки
МВ НКВС — міських відділ народного комісаріату внутрішніх справ
МВС — Міністерство внутрішніх справ
МОДР — Міжнародна організація допомоги революціонерам
МТС — машинно-тракторна станція
МЮД — Міжнародний юнацький день
НЕП — нова економічна політика
нім. кол. — німецька колонія
НК — надзвичайна комісія
НКВС — Народний комісаріат внутрішніх справ
НКДБ — Народний комісаріат державної безпеки
НКЮ — (**Наркомюст**) — Народний комісаріат юстиції
НСШ — Неповна середня школа
ОВО — Особливий військовий округ
ОдВО — Одеський військовий округ
ОДПУ — Об'єднане державне політичне управління
ОДСЧА — Особлива Далекосхідна Червона Армія
ОДТО ГУГБ (рос.) — відділення дорожно-транспортного відділу Головного управління державної безпеки НКВС
ОП — оздоровчий пункт
оп. — опис
опертрійка — Оперативна трійка
ОСВОД(рос) — Товариство порятунку на водах
ОСО(рос) — Особлива нарада
ОУН — Організація українських націоналістів
пост. — постанова
ППО — протиповітряна оборона
р. народження — рік народження
РВ — районний відділ
РВК — районний військовий комісаріат
РВМ — районний відділ міліції
РДАСП — Російський державний архів соціально-політичної історії
РК — районний комітет
р-н — район
р-п — радгосп
РПК — районний партійний комітет
РЦЗВДНІ — Російський центр зберігання та вивчення документів новітньої історії

с. — село

СБ — служба безпеки

СБУ — Служба безпеки України

СВУ — Спілка визволення України

сд — стрілецька дивізія

СЛОН (рос.) — Соловецькі табори особливого призначення

"СМЕРШ" (рос.) — "Смерть шпионам" — служба військової контррозвідки у Червоній армії.

смт — селище міського типу

СОЗ — спільний обробіток землі

сп — стрілецький полк

ССТ — сільське споживче товариство

ст. — станція

СУМ — Спілка української молоді

СШ — середня школа

с-ще — селище

ТСОАВІАХІМ — Товариство сприяння обороні, авіаційному і хімічному будівництву в СРСР.

ТСОЗ — Товариство спільного обробітку землі

УДБ — Управління державної безпеки

УКНО — Українська контрреволюційна націоналістична організація

УКП — Українська комуністична партія

УНКВС — Управління народного комісаріату внутрішніх справ

УНР — Українська народна республіка

УПА — Українська повстанська армія

УПСР — Українська партія соціалістів-революціонерів

ФЗН — фабрично-заводське навчання

ф-ка — фабрика

ц. — центр

ц. р. — цього року

ЦАМО РФ — Центральний архів міністерства оборони Російської Федерації

ЦВК — Центральний виконавчий комітет

ЦДАВО — Центральний державний архів вищих органів влади та державного управління

ЦДАГО — Центральний державний архів громадських організацій України

ШІЗО — штрафний ізолятор

штрафбат — штрафний батальйон

ЗМІСТ

Від обласної редакційної колегії.....	5
Щоб не повторилося ніколи (3 виступу Президента України В. Ющенка).....	9

Розділ перший

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

№ 1. Наказ Всеросійської надзвичайної комісії (ВЧК) про репресивні заходи до анархістів, есерів, меншовиків.....	10
№ 2. З вироку Олександрівського губернського революційного трибуналу стосовно громадянина Щекотихіна В. Г.....	11
№ 3. Відозва Олександрівського губернського відділу управління про підготовку до повітових з'їздів комітетів незаможних селян.....	12
№ 4. Тези політуправління 4-ї армії про зміст і напрямки агітаційної роботи проти махновщини.....	13
№ 5. Відозва Запорізьких губвиконкому, губпарткому та політвідділу 3-го кінного корпусу про амністію тим, що "розкаялися".....	14
№ 6. Наказ ВУЦВКУ, ЦК КП(б)У, ВУЧК Запорізькому губернському виконкому про створення "трійок" з державної інформації.....	15
№ 7. Витяг з інформаційного зведення Запорізької міської надзвичайної комісії про ставлення робітників до радянської влади.....	16
№ 8. Лист голови Запорізької губернської надзвичайної комісії до секретаря губернського комітету КП(б)У про сприяння в залученні комуністів до мережі інформаторів.....	17
№ 9. З наказу Запорізької губернської наради про посилення боротьби з бандитизмом.....	17
№ 10. Розпорядження голови Хортицького районного продовольчого комітету своєму заступнику про застосування репресивних заходів за несплату продовольчого податку.....	19
№ 11.3 розпорядження голови Запорізької губернської надзвичайної комісії до губернського комітету КП(б)У про обов'язкове залучення комуністів до мережі інформаторів.....	19
№ 12. Вирок виїзної сесії губревтрибуналу селянам, які не сплатили продподаток.....	20
№ 13. Наказ Запорізької губернської військової наради про заборону вивезення продовольства з губернії.....	22
№ 14. Із зведення Пегропавлівського волвиконкому Бердянського округу про голодування селян.....	24
№ 15. Наказ Оріхівської районної надзвичайної наради про здавання населенням зброї та військового спорядження.....	24
№ 16. З матеріалів губернського ревтрибуналу про факти людоїдства у Великотокмацькому районі.....	26
№ 17. Таємний циркуляр відділу національних меншин НКВС УСРР про ігнорування потреб єврейської соціал-демократичної партії.....	27
№ 18. Наказ Запорізького повітового виконкому про переоблік осіб, які служили в білих арміях чи проживали на територіях, зайнятих ними.....	28
№ 19. Інформація Райнівського комсомольського осередку Бердянському окружкому КП(б)У про поведінку місцевих членів Української комуністичної партії.....	30

№ 20. Повідомлення голови Петропавлівського райвиконкому райкому КП(б)У про наявність членів УКП вс. Остриківка.....	30
№ 21. Розпорядження Запорізького окружного комітету КП(б)У секретарям райкомів партії з вимогою особисто перевірити ставлення комуністів до релігії і подати необхідну інформацію.....	31
№ 22. Розпорядження Запорізького окружного комітету КП(б)У низовим партійним організаціям про обов'язок кожного комуніста співпрацювати з органами ДПУ.....	32
№ 23. З постанови Цареводарівського райкому КП(б)У Запорізького округу про закриття церкви в с. Степанівка.....	32
№ 24. Вказівка Запорізького окружного комітету КП(б)У райкомам партії про посилення контролю за репертуаром мистецьких колективів.....	33
№ 25. З інформації Запорізького окружного відділення ДПУ виконавчому комітету про поведінку місцевих "контрреволюційних угруповань", а також духовенства.....	34
№ 26. Постанова Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів УСРР про заборону проживання соціально небезпечним особам в певних місцевостях України...36	
№ 27. Заява секретаря комсомольського осередку Петропавлівського райкому КП(б)У з пропозицією виключити зі школи дочку священника.....	37
№ 28. Доповідна Новомиколаївського райкому КП(б)У окружному партії про нелегальний осередок УКП в селі Катеринівці.....	37
№ 29. Витяг з протоколу засідання бюро Запорізького окружного комітету КП(б)У з питання скорочення ("очистки") службовців на Дніпробуді.....	38
№ 30. З повідомлення інформаційного бюлетня Запорізького окружного комітету КП(б)У про незадоволення серед селян.....	39
№ 31. Із спецдонесення окружного відділу ДПУ иарторганізації Дніпробуду про реагування робітників на арешти троцькістів.....	40
№ 32. Із скарги завідувачого частиною особового складу Дніпробуду до районного партійного комітету на біржу праці, яка направляє сюди "чужий елемент".....	42
№ 33. Із секретного донесення Запорізького окружного відділу ДПУ партійним органам про ворожі настрої серед робітників Дніпробуду.....	42
№ 34. З повідомлення райпарткому Дніпробуду редакції "Комсомольской правды" про незадовільну боротьбу керівників будови з "антирадянськими елементами".....	44
№ 35. Розпорядження Окружного комітету КП(б)У та Контрольної комісії низовим партійним організаціям про підготовку до "чистки лав ВКП(б)".....	44
№ 36. З ухвали ЦК КП(б)У про помилкову постанову Запорізького окружного партійного комітету з питання організації хлібозаготівлі.....	45
№ 37. Постанова Президії ЦВК СРСР про оголошення поза законом окремих категорій громадян СРСР.....	47
№ 38. З повідомлень інформаційного бюлетня Запорізького окружного партійного комітету про хід "ліквідації куркульства як класу" в окрузі.....	47
№ 39. З доповідної Мелітопольського окружного комітету партії ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)У про хід розкуркулення в окрузі.....	52
№ 40. Повідомлення Мелітопольського окружного партійного комітету в ЦК КП(б)У про хід розкуркулення та висилки в окрузі.....	56
№ 41. З протоколу засідання виконкому Запорізького району з питання викривлення партійної політики головою Мар'ївської сільради.....	56
№ 42. З постанови бюро Запорізького окружного партійного комітету про перегляд керівного складу запасу 3-ї черги.....	57

№ 43. З доповідної записки парткому Дніпробуду окружному комітету КП(б)У про вплив на будову куркулів, білогвардійців та ін.....	58
№ 44. Заяви громадян Павло-Кічкаса до сільради та політичного управління щодо арешту мешканця села.....	58
№ 45-49. Листівки антирадянського спрямування, що на початку 30-х років розповсюджувалися на Запоріжжі.....	59
№ 50. Директива Політбюро ЦК КП(б)У з питання розкуркулення селян та використання їх на тяжких роботах.....	70
№ 51. Публікація газети "Червоне Запоріжжя" про засилля "ворожих елементів" на будівництві заводу "Дніпрос-галь".....	71
№ 52. Передова стаття газети "Червоне Запоріжжя" з закликом до посилення боротьби з куркульством.....	72
№ 53. Спецдонесення відділення ДПУ Кам'янського району керівним органам про негативне ставлення селян до розкуркулювання.....	73
№ 54. Директива ЦК КП(б)У райпарткомом республіки з питання виселення куркулів.....	75
№ 55. З публікацій газети "Червоне Запоріжжя" про "засмічення" сільської влади ворожими елементами.....	77
№ 56. З рішення Великотокмацького РК КП(б)У про виключення з партії і притягнення до судової відповідальності керівників колгоспу.....	78
№ 57. З протоколу пленуму Оріхівського райкому КП(б)У і районної контрольної комісії з питання незадовільної організації хлібозаготівлі.....	79
№ 58. З директиви Запорізького міського партійного комітету підвідомчим організаціям про посилення боротьби з куркульськими та іншими ворожими елементами.....	79
№ 59. З директиви Запорізького міського партійного комітету секретарям партійних осередків про незадовільне виконання планів м'ясозаготівлі.....	80
№ 60. З директиви Запорізького міського партійного комітету низовим партійним організаціям з вимогою посилити темпи хлібозаготівлі.....	82
№ 61. Директива ЦК ВКП(б) та інструкція про втілення в життя закону про охорону суспільної власності.....	83
№ 62. Директива Дніпропетровського обкому КП(б)У райпарткомом на виконання постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) про незадовільний хід хлібозаготівель в Україні.....	87
№ 63. Із закритого листа Дніпропетровського обкому КП(б)У низовим партійним і комсомольським організаціям з питання хлібозаготівлі.....	87
№ 64. З листа Дніпропетровського обкому КП(б)У та облвиконкому низовим партійним і радянським органам про застосування репресій до колгоспів, занесених на "чорну дошку".....	92
№ 65. Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про залишення в силі вироку, винесеного селянці Н. М. Клименко за зрізання колосків.....	94
№ 66. З постанови партійно-господарського активу Оріхівського району про суворе покарання місцевих керівників за невиконання плану хлібозаготівель.....	94
№ 67. З постанови Новоозагопільського райвиконкому про висилку селянина С. Варджеля за межі області.....	95
№ 68. Із свідчення колишнього голови колгоспу К. Я. Крючкова про методи хлібозаготівель у 1932—1933 роках, які привели до штучного голодомору.....	95
№ 69. З постанови Ворошиловської сільради Новоозагопільського району про виселення селянина Я. Борисенка за невиконання плану хлібозаготівлі.....	96
№ 70. Матеріали з кримінальної справи секретаря партійного осередку радгоспу "Аккермань" О. Коваленка, звинуваченого в зриві плану хлібозаготівлі.....	97

№ 71. Зі свідчень на допиті робітника Д. Борисенка, репресованого за антирадянські розмови...	98
№ 72. Вказівка Й. Сталіна і В. Молотова Дніпропетровському обкому КП(б)У з вимогою скасувати помилкову постанову з питання хлібоздачі.....	99
№ 73. З наказу наркома важкої промисловості С. Орджонікідзе про заборону прийому на роботу певних категорій осіб.....	99
№ 74-75. З протоколу обговорення на комісії з чистки партії доцента Запорізького педагогічного інституту Д. Мірошніченка, звинуваченого в троцькізмі, а також витяг з постанови Запорізького міськкому партії з цього питання.....	100
№ 76. З постанови пленуму Запорізького міськкому КП(б)У про недоліки в роботі запорізьких підприємств з виявлення "класово чужих елементів".....	103
№ 77. Постанова партійного комітету заводу "Комунар" про "меншовицько-троцькістські дії" робітника механічного цеху В. Ельснера.....	104
№ 78. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про покарання прокурора міста Сімочкіна С. Г. за захист ним троцькістів.....	106
№ 79. Директива Запорізького обкому КП(б)У про вилучення з мережі партійної освіти підручників історії.....	107
№ 80. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про антипартійну групу на заводі "Запоріжсталь".....	108
№ 81. З постанови Запорізького міськкому КП(б)У про негайне вилучення з бібліотек "контрреволюційної літератури".....	109
№ 82. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про виключення з партії репресованих робітників.....	110
№ 83. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про виключення з партії комуністів, арештованих органами НКВС.....	112
№ 84. Акт про виконання вироку "трійки" УНКВС по Дніпропетровській області про розстріл колгоспника Тіссена А. М.....	114
№ 85. З постанови бюро Запорізького міськкому КП(б)У про виключення з партії робітника Б. Жестяникова за недоносительство на братів і сестер.....	115
№ 86. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про виключення з партії директора школи Черевка М. С за збереження вилученої з бібліотек літератури.....	115
№ 87. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про притягнення до партійної відповідальності заступника начальника спецбуду М. Тарасенка за "притуплення класової пильності".....	116
№ 88. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про незадовільний стан масово-політичної роботи в Запорізькому педагогічному інституті.....	117
№ 89. З постанови бюро Запорізького міськкому КП(б)У у зв'язку з публікацією в газеті "Комуніст" статті про "ворожі недобитки" на підприємствах міста.....	117
№ 90. Лист заарештованого Мексіна І. М. з поясненням причини неправдивих свідчень проти Сірого О. А.....	119
№ 91. Із заяви секретаря партійного комітету цеху до парткому комбінату "Запоріжсталь" про антирадянські настрої і дії слюсаря М. Нипузенка.....	119
№ 92. З листа ув'язненого В. Резника своєму родичу про знущання над ним слідчих НКВС... 120	
№ 93. Із оглядової довідки слідчого УКДБ Запорізької області про фальсифікування кримінальних справ у Молочанському районному відділенні НКВС в 1938 році.....	121
№ 94. З постанови бюро Запорізького міського комітету КП(б)У про посилення антирелігійної роботи серед трудящих.....	127
№ 95. З постанови бюро Запорізького міськкому КП(б)У про виключення з партії секретаря парткому педагогічного інституту за "притуплення більшовицької пильності".....	128

№ 96. Із скарги робітника Дніпробуду Садовника С. Г. прокурору Дніпропетровської області на незаконне ув'язнення.....	129
№ 97. Лист-скарга ув'язненого О. В. Долі Наркому Внутрішніх Справ про фабрикацію слідчим його справи.....	130
№ 98. З постанови Запорізького бюро обкому КП(б)У про незадовільний стан цензури в області.....	132
№ 99. Телеграма секретаря ЦК ВКП(б) А. Жданова першому секретарю Запорізького обкому партії Л. Брежневу з вимогою рішуче підвищити темпи хлібозаготівлі в області.....	133
№ 100. Із стенограми наради секретарів райкомів партії у Запорізькому обкомі КП(б)У з питання виселення колгоспників за межі Української РСР.....	134
№ 101. Із супровідного листа Кам'янсько-Дніпровського райкому партії Запорізькому обкому КП(б)У до справ про виселення колгоспників за межі Української РСР.....	135
№ 102. З постанови бюро Куйбишевського райкому КП(б)У про виселення за межі України колгоспників, які "ухиляються від трудової діяльності".....	136
№ 103. З постанови загальних зборів колгоспу "Червоний лан" Комишуваського району про покарання колгоспників за невиконання мінімуму трудоднів.....	136
№ 104. З листа Запорізького обкому КП(б)У міськкому партії про неприпустимість розголошення державних таємниць у засобах масової інформації.....	137
№ 105. Постанова бюро Запорізького міськкому КП(б)У про посилення масово-політичної роботи серед громадян української національності, які перебувають в таборах для переміщених осіб.....	138
№ 106. З клопотання начальника управління в справах літератури та видавництва при Запорізькому облвиконкомі перед Запорізьким міським комітетом КП(б)У про вилучення з бібліотек міста ідеологічно шкідливої та застарілої літератури.....	139
№ 107. З листа Запорізькою міськкому КПУ до редакції "Правды" з приводу звільнення з роботи редактора багатотиражної газети.....	140
№ 108. З клопотання начальника управління з охорони військових і державних таємниць у пресі при Запорізькому облвиконкомі перед Запорізьким міським комітетом КПУ про посилення контролю за вилученням з бібліотек регіону "ідеологічно шкідливої літератури"....	140
№ 109. З доповідної записки члена ревізійної комісії Орджонікідзевського райкому КПУ про засміченість "сумнівними особами" управлінського апарату тресту "Запоріжбуд".....	141
№ 110. З інформації оргвідділу Запорізького міськкому КП(б)У про перебування на керівних посадах на феросплавному заводі осіб, чії родичі мешкають за кордоном.....	142
№ 111. Зі свідчення робітника "Запоріжсталі" В. О. Ляха про катування в Запорізькому міському відділі НКВС.....	142
№ 112. З розпорядження Запорізького міськкому КП(б)У Сталінському райкому партії про посилення антирелігійної роботи.....	143
№ 113. З довідки Запорізького міськкому КПУ про виконання заходів, спрямованих на подальше підвищення політичної пильності трудящих.....	143
№ 114. Із плану заходів Запорізькою обкому партії на виконання постанови ЦК Компартії України про посилення протидії підривної антирадянській діяльності зарубіжних сіоністських центрів.....	144
№ 115. З інформації відділу пропаганди та агітації Запорізького міськкому КПУ про боротьбу з релігійною обрядовістю в обласному центрі.....	146
№ 116. Із постанови Запорізького обкому КПУ про посилення атеїстичної і контрпропагандистської роботи у зв'язку з 1000-літтям Хрещення Русі.....	147
№ 117. З інформації відділу адміністративних органів Запорізького обкому партії про роботу з громадянами, які виявили бажання виїхати за кордон.....	148

№ 118. З доповідної записки Запорізького обкому партії в ЦК КПУ про негативні прояви в політичній та ідеологічній обстановці в області.....	148
№ 119. З постанови Запорізького обкому Компартії України про боротьбу з еміграційними настроями громадян.....	150
№ 120. З виступу письменника П. Ребра на пленумі Запорізького обкому Компартії України про потребу вшанування видатних діячів культури та незадовільний стан з вивчення української мови в області.....	151
№ 121-123. З постанови бюро Запорізького обкому Компартії України про негативні тенденції в діяльності деяких самодіяльних неформальних об'єднань.....	152
№ 124. З інформації Запорізького обкому партії комісії партійного контролю при ЦК Компартії України про хід реабілітації осіб, необгрунтовано репресованих в 30—40-і і на початку 50-х років.....	154
№ 125. Указ Президії Верховної Ради СРСР "Про додаткові заходи по відновленню справедливості щодо жертв репресій, які мали місце в період 30—40-х і початку 50-х років".....	155
№ 126. З інформації Запорізького обкому партії ЦК Компартії України про підсумки виборчої кампанії в області і небажану активізацію неформальних об'єднань громадян.....	156
№ 127. Інформація управління КДБ УРСР по Запорізькій області про пошук місць поховань засуджених до розстрілу репресованих громадян.....	157
№ 128. З директив Запорізького обкому Компартії України щодо активної протидії Народному руху України та іншим неформальним об'єднанням громадян.....	159
№ 129-130. Звернення Запорізького міськкому Компартії України до Політбюро ЦК КП РРФСР на знак підтримки його боротьби проти Указу Президента Росії про департизацію.....	161

Розділ другий

ТРАГІЧНІ ДОЛІ

І. Я. НАУМЕНКО. Не жаліли й героїв.....	162
В. І. ШЕВЧЕНКО. Непідвладний мороку забуття.....	171
П. П. РЕБРО Антивесілля в Малинівці.....	182
І. Я. НАУМЕНКО. Судили депутата Верховної Ради.....	190
В. І. ШЕВЧЕНКО. Та не було вороття.....	200
І. Я. НАУМЕНКО. "Винним себе не визнаю.І'.....	205
С. Д. РЕВ'ЯКІН. Зрадниця? Ні, патріотка Батьківщини.....	210
П. П. РЕБРО. Судний день отця Олександра.....	216
О. Я. ТКАЧЕНКО. Розстріляна школа.....	221
І. С. ДЕРЕВ'ЯНКО. Жертва більшовицької пильності.....	228
П. П. РЕБРО. Кум "ворога народу"? Розстріляти!.....	231
І. С. ДЕРЕВ'ЯНКО. "Я країни іншої не знаю..'/.....	236
В. І. ШЕВЧЕНКО. Все життя — свідомий українець.....	239
С. Д. РЕВ'ЯКІН. Вирок...мертвому інтернаціоналісту.....	241
В. І. ШЕВЧЕНКО. Запоріжці Чен Хай, Сун Дін та інші.....	245
Ю. І. ЩУР ...Зобов'язалася допомагати повстанцям.....	247
В. І. ШЕВЧЕНКО. "Фольксдойче"... Хто вони ⁹	251

Розділ третій

ПОВЕРНЕНІ ІМЕНА

(Біографічні довідки про репресованих у Запорізькій області)

А.....	255
Б.....	265
В.....	303
Г.....	321
Д.....	359
Е.....	381
Є.....	389
Ж.....	393
З.....	396
І.....	407
К.....	411
Л.....	468
М.....	488
Н.....	519
О.....	529
П.....	536
Р.....	564
С.....	580
Т.....	609
У.....	625
Ф.....	627
Х.....	644
Ц.....	652
Ч.....	657
Ш.....	664
Щ.....	684
Ю.....	686
Я.....	688
Інформаційно-аналітичні таблиці.....	697
Додаток. Концентраційні табори колишнього СРСР.....	698
Умовні скорочення, абрєвіатури.....	710

Науково-документальне видання

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Книга третя

Головний редактор - П. П. Ребро

Завідуючий редакцією - С. Д. Рев'якін

Науковий редактор - В. Г. Ткаченко

Літературний редактор - С. М. Жовтенко

Редактори - І. С. Дерев'янка, О. Я. Ткаченко, В. І. Шевченко

Комп'ютерний набір - О. Ф. Катунін, О. Ю. Куліш

Комп'ютерна верстка - Л. А. Станішевська

Здано до набору 24.02.2006 р. Підписано до друку 01.12.2006 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 69,55. Умов, друк арк. 58,338. Умов фарб.-відб. 58,338.
Зам. № 2626. Тираж 2300 прим.

Науково-редакційний підрозділ з підготовки та випуску
серії книг "Реабілітовані історією".
69035, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 145, кімн. 207.

Комунальне підприємство "Запорізька міська друкарня
"Дніпровський металург".
69057, м. Запоріжжя, вул. Антенна, 4.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1909 від 18.08.2004 р.